agano da Isambi da Mndewa na Mkombola Wetu Yes Kilisto

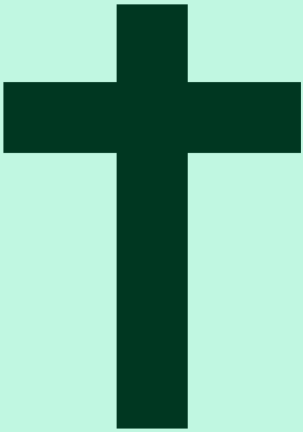

The Holy Bible in the Zaramo language of Tanzania

Lagano da Isambi da Mndewa na Mkombola Wetu Yesu Kilisto

The Holy Bible in the Zaramo language of Tanzania

Zaramo: Lagano da Isambi da Mndewa na Mkombola Wetu Yesu Kilisto (Bible)

copyright © 2020 Pioneer Bible Translators and The Word for the World International

Language: Zaramo

Contributor: Pioneer Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.
You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.
- If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.
Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 20 May 2025 from source files dated 20 May 2025
f5372143-dd2f-5452-9f25-3aada8fab0bd

Contents

MATAYO 1
MALUKO 59
LUKA 96
YOHANA 158
SANG'HANO 202
WALOMA 259
1WAKOLINTO 285
2WAKOLINTO 309
WAGALATIA 325
WAEFESO 335
WAFILIPI 344
WAKOLOSAI 351
1WATESALONIKE 357
2WATESALONIKE 363
1TIMOTEO 367
2TIMOTEO 374
TITO 380
FILIMONI 384
WAEBLANIA 386
YAKOBO 406
1PETULO 413
2PETULO 421
1YOHANA 426
2YOHANA 433
3YOHANA 435
YUDA 437
LUGUBULO 440

USENGA UNOGILE WA YESU KILISTO KAMBA VIWANDIKIGWE NA MATAYO

ULONGOZI

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Matayo uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi visimulila ugima wa Yesu Kilisto. Vitabu vose vino vine vokemigwa, "Injili," nhegulo yake "Usenga Unogile." Vitabu vino vandikigwa na Matayo, Maluko, Luka, na Yohana mkipigiti Yesu viyeshile kudanganhika. Wasomi hawaditangile zua hasa Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Matayo viwandikigwe, ila vodahika kamba Usenga uno Unogile wandikigwa mkipigiti cha milao ya 60 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Vivija hanhu hawandikwe Usenga uno Unogile hakutangigwa bule, ila wanhu bwando wozuza kamba wandikigwa muisi ya Islaeli na siku hata mdi-wambo da Yelusalemu.

Usenga Uno Unogile wandikigwa na Matayo, yakalile muwila kodi kipigiti Yesu viyakalile hanamkema kuwa mwanahina wake. Vivija kakala yatangigwe mditwaga da Lawi. Matayo kakala imwe wa watumigwa longo dimwe na wabili wa Kilisto, na kakala yawandikile Wayahudi. Tugatanga gano kwavija kandika mbuli kulawa Mdilagano da Umwaka kubanza mianza 60. Matayo kalonda kulagusa kamba Yesu iyo Kilisto, Mkombola yasaguligwe na Mulungu, yakalile yahokoligwe. Vivija Matayo kandika mbuli bwando za Undewa wa Kuulanga. Wayahudi wagiza kamba Kilisto kowa mndewa wa isi yao. Ila Matayo kateganya ng'hani mkuwatenda sambiwatamanile hivo mkuusimulila Undewa wa Kuulanga uli muloho.

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Matayo uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi ulongelela mbuli bwando kulawa Mdilagano da Umwaka. Avo wogalumba hamwe Malagano gano mabili. Vivija wasomi wona kamba Matayo kageza kuwinza vija vitabu vitano va mwanduso va Musa vandikigwe Mdilagano da Umwaka. Mafundo ga Yesu hakigongo (5—7) golinga na Mulungu viyamgwelele Musa Malagizo hakigongo (Ng'humb. 19:3—23:23).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Matayo kosonga kwandika Usenga Unogile mkulonga mbuli za mvumbuka ya Yesu Kilisto na mwanduso wa sang'hano yake (*1—4*).
2. Abaho, Matayo kosimulila sang'hano ya Yesu na mafundo gake bwando (*5—25*).
3. Kimambukizo, Matayo kolongelela nziga ya sang'hano ya Yesu, muifa yake, na mzuso wake (*26—28*).

Wahenga wa Yesu Kilisto
(Luk. 3:23-38)

1 Uno uwo msululu wa wahenga wa Yesu Kilisto, mwana wa Daudi, mwana wa Ablaham.*
2 Ablaham kamulela Isaka, Isaka kamulela Yakobo, Yakobo kamulela Yuda na ndugu zake.
3 Yuda kamulela Pelesi na Zela, mamaao kakala Tamali, Pelesi kamulela Heziloni, Heziloni kamulela Alamu,

---

* **1:1** Hano ***mwana wa*** nhegulo yake *kulawa mulukolo lwa.*

4 Alamu kamulela Aminadabu, Aminadabu kamulela Nashoni, Nashoni
kamulela Salimoni,
5 Salimoni kamulela Boazi, mamaake kakala Lahabu, Boazi kamulela
Obedi, mamaake kakala Lusi, Obedi kamulela Yese,
6 Yese kamulela Mndewa Daudi.
Daudi kamulela Selemani na mtwanzi yakalile mwehe wa Ulia,
7 Selemani kamulela Lehoboamu, Lehoboamu kamulela Abiya, Abiya
kamulela Asafu,
8 Asafu kamulela Yehoshafati, Yehoshafati kamulela Yolamu, Yolamu
kamulela Uzia,
9 Uzia kamulela Yotamu, Yotamu kamulela Ahazi, Ahazi kamulela
Hezekia,
10 Hezekia kamulela Manase, Manase kamulela Amoni, Amoni kamulela
Yosia,
11 Yosia kamulela Yekonia na ndugu zake, kipigiti kija viwahamizigwe
kuchola Babeli.
12 Kulawa kipigiti cha kuhamizigwa kuchola Babeli, Yekonia kamulela
Shelitieli, Shelitieli kamulela Zelubabeli,
13 Zelubabeli kamulela Abiudi, Abiudi kamulela Eliakimu, Eliakimu
kamulela Azoli,
14 Azoli kamulela Sadoki, Sadoki kamulela Akimu, Akimu kamulela
Eliudi,
15 Eliudi kamulela Eliazali, Eliazali kamulela Matani, Matani kamulela
Yakobo,
16 Yakobo kamulela Usufu, yakalile mbigalo wa Maliamu mamaake Yesu
yakemigwe Kilisto.
17 Avo kukala na milelo longo dimwe na mine kulawa Ablaham mbaka
Daudi, na milelo longo dimwe na mine kulawa Daudi mbaka kipigiti
viwahamizigwe kuchola Babeli, na milelo longo dimwe na mine kulawa
uhamizo wa kuchola Babeli mbaka mvumbuka ya Kilisto.

Mvumbuka ya Yesu Kilisto
(Luk. 2:1-7)

18 Vino vivo mvumbuka ya Yesu Kilisto viikalile. Mamaake, yakemigwe
Maliamu, kakala mkasano wa Usufu, ila viwakalile hawanakala hamoja,
kaiyona kana inda mkubitila mhiko za Loho wa Mulungu.
19 Kwavija Usufu, mkasano wake, kakala munhu yalibule uzenzele-
ganye, na halondile kumgela kinyala hameso ga wanhu, avo kagelegeza
kumuleka kinyele.
20 Ila viyakalile yogelegeza gano, msenga wa Mndewa wa kuulanga
kamulawila muna inzozi na kulonga, “Usufu, Mwana wa Daudi,† sam-
biudumbe kumsola Maliamu yawe mtwanzi wako. Kwavija kapata inda
mkubitila mhiko za Loho wa Mulungu.
21 Kolela mwana mbigalo, na gweye komkema twaga jake Yesu, kwavija
kowakombola wanhu zake kulawa m'vilozo vao.”
22 Gano gose galawilila giladi gavikile gaja gayalongile Mndewa kubitila
muhokozi,
23 “Mhambe kopata inda na kolela mwana mbigalo, na twaga jake
kokemigwa Imanueli.”‡ Nhegulo yake “Mulungu ka hamoja na tweye.”
24 Usufu viyalamuke kulawa muutulo, katenda kamba msenga wa Mn-
dewa wa kuulanga viyamulagize, avo kamsola mkasano wake Maliamu.

---

† **1:20** Hano ***mwana wa Daudi*** nhegulo yake *kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi.* ‡ **1:23** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 7:14.

25 Ila hamkwenhukile mbaka viyamulelile mwana mbigalo. Na heyo
kamkema twaga jake Yesu.

2

Wanhu Wali na Ilimu ya Nhondo Kulawa Haulawilo wa Zua

1 Yesu kavumbuka mkiwambo cha Betelehemu muisi ya Yudea, mkipigiti
cha Mndewa Helode Mkulu. Na wanhu wali na ilimu ya nhondo kulawa
haulawilo wa zua weza Yelusalemu,
2 wauza, “Kahalihi ayo yavumbuke giladi yawe mndewa wa Wayahudi?
Kwavija tuyona nhondo yake haulawilo wa zua, avo twiza kumtambikila.”
3 Mndewa Helode viyahulike vino, kagaya ng'hani mmoyo, heyo hamoja
na wanhu wose wa Yelusalemu.
4 Kawakema wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo
ga Musa, kawauza, “Halihi hondayaleligwe Kilisto?”
5 Wamwidika, “Mkiwambo cha Betelehemu muisi ya Yudea, kwavija
vino vivo yandikigwe na muhokozi,
6 ‘Na gweye, Betelehemu, uli muisi ya Yuda,
huli mdodo hagatigati ya watawala wa isi ya Yuda,
kwavija kulawa kumwako kolawilila mtawala
yondayawalongoze wanhu zangu wa Islaeli.’ ”
7 Abaho, Helode kawakema kinyele waja iwanhu wali na ilimu ya
nhondo wamulongele kipigiti kija inhondo viyoneke.
8 Kawatuma wachole Betelehemu, yolonga, “Gendeni mkaziuzagize goya
mbuli za mwana hiyo, na muhamona mnongele, giladi na nie nichole
kumtambikila.”
9 Viwamambukize kumtegeleza mndewa, wachola, na ija inhondo
iwakalile wayonile haulawilo wa dizua, iwalongola mbaka viimile hanhu
hayakalile imwana.
10 Viwaiwene inhondo, wadeng'helela ng'hani.
11 Viwengile mng'anda, wamona imwana hamoja na mamaake Maliamu,
wafugama mavindi na kumtambikila. Abaho, wafungula masanduku gao
na kumgwelela nhunza za zahabu, ubane, na manemane.
12 Mulungu kawazuma mnzozi kamba sambiwambwelele Helode. Avo
wabweleganya muisi yao mkubitila nzila iyagwe.

Kukimbilila Misili

13 Viwacholile, msenga wa Mndewa wa kuulanga kamulawila Usufu
mnzozi kalonga, “Lamuka, msole imwana na mamaake mkimbilile Misili.
Kaleni hiko mbaka vondanikulongele, kwavija Helode kokwiza kumzahila
imwana giladi yamkome.”
14 Avo Usufu kenuka, kamsola imwana na mamaake ikilo iija, kachola
Misili,
15 ako kuyakalile mbaka Helode viyadanganhike. Giladi kamba gavikile
gaja galongigwe na Mndewa kubitila muhokozi, “Nimkema Mwanangu
kulawa Misili.”

Wana Wadodo Wokomigwa

16 Helode viyawene kamba kavwiziligwa na iwanhu wali na ilimu ya
nhondo, kagevuzika ng'hani. Kalagiza kamba wana wose wa kimbigalo
wa kiwambo cha Betelehemu na ng'ambu zake zose, wali na milao mibili
kwiza hasi wakomigwe, songela viyalongeligwe na waja iwanhu wali na
ilimu ya nhondo mmbuli za ija inhondo kipigiti viilawilile.
17 Abaho, gavikila gaja galongigwe na muhokozi Yelemia,

18 “Dizwi dihulikwa ako Lama,
kililo na giogio kulu.
Laheli kowalilila wanage,
halonda kuhembekezwa,
kwavija wahaduhu.”

Kubwela Kulawa Misili

19 Mndewa Helode viyadanganhike, msenga wa Mndewa wa kuulanga
kamulawila Usufu mnzozi ako Misili
20 kalonga, “Lamuka, msole imwana na mamaake, uchole muisi ya
Islaeli, kwavija wose walondile kumkoma imwana wadanganhika.”
21 Avo Usufu kenuka, kamsola imwana na mamaake, na kubwela muisi
ya Islaeli.
22 Ila Usufu viyahulike kamba Alikelao iyo mtawala wa Yudea kasola
hanhu ha tataake Mndewa Helode Mkulu, kadumba kuchola hiko. Na
heyo viyazumigwe mnzozi, kanyelenhukila kuisi ya Galilaya.
23 Kachola, kakala mkiwambo kikemigwe Nazaleti, giladi gavikile gaja
galongigwe na wahokozi, “Kokemigwa Mnazaleti.”

3

Yohana M'batiza Kowapetela Wanhu
(Mlk. 1:1-8; Luk. 3:1-18; Yoh. 1:19-28)

1 Mazua higo Yohana M'batiza keza, yowapetela wanhu mkiwala cha
Yudea,
2 kalonga, “Lekeni vilozo venu, kwavija Undewa wa Kuulanga ukwen-
huka!”
3 Kwavija Yohana iyo yalongigwe na muhokozi Isaya, viyalongile,
“Munhu kenula dizwi muluwala, yolonga,
‘Itandeni nzila ya Mndewa,
Mgoloseleni nzila zake!’ ”
4 Yohana kavala guo ditendigwe na mijusu ya ngamia na lukumbulu lwa
kwembe mchuno chake, na mandia gake gakala nzige na uki.
5 Wanhu kulawa Yelusalemu, kulawa muisi yose ya Yudea na ng'ambu
zose za Mdibonde da Yolodani, wamcholela.
6 Wavilonga vilozo vao haulongozi wa wanhu, na heyo kawabatiza muna
Ulwanda lwa Yolodani.
7 Yohana viyawawene Mafalisayo na Masadukayo bwando womwizila
giladi wabatizigwe, kawalongela, “Mweye wana wa nyoka! Yalihi
yawazumile kulukimbila lusango lwa Mulungu londalwize?
8 Tendeni mbuli zilagusa kamba muleka vilozo venu.
9 Sambimgelegeze kamba modaha kuikimbila nhaguso ya Mulungu
mkulonga, ‘Ablaham iyo muhenga wetu.’ Nowalongela, Mulungu kodaha
kusola mabwe gano na kumtendela lukolo Ablaham!
10 Nhemo ya hana gamasina ga imibiki, na kila m'biki uleka kulela mujo
unogile wokanhigwa na kwasigwa muna umoto.
11 Nie nowabatiza mweye na mazi kulagusa kamba muleka vilozo venu,
ila hachugu changu kokwiza yali na mhiko kubanza nie, nie silumbile hata
kupapa ng'hwabasa zake. Heyo kowabatiza na Loho wa Mulungu na moto.
12 Heyo kana kia chake mmakono cha kubetela, giladi yaikunzanye
ngano yake kukano na mikumvi yaisome na moto hauzimikaga.”

Kubatizigwa kwa Yesu
(Mlk. 1:9-11; Luk. 3:21-22)

13 Abaho, Yesu keza kulawa Galilaya, kachola hana Ulwanda lwa
Yolodani giladi yabatizigwe na Yohana.
14 Ila Yohana kageza kumgomesa, kalonga, “Nie nolondigwa kubatizigwa
na gweye, na gweye kokwiza kumwangu?”
15 Ila Yesu kamwidika, “Leka iwe vino sambi, kwavija tulondigwa
kutenda vino giladi kugavikiza gaja gose gayalagize Mulungu.” Avo
Yohana katogola.
16 Bahaja Yesu viyabatizigwe, kalawa muna gamazi. Baho ulanga
uvuguka, kamona Loho wa Mulungu yomuhumulukila yalingile kamba
hua na kukala uchana yake.
17 Na dizwi kulawa kuulanga dilonga, “Ino iyo Mwanangu mnogelwa,
ninogelwe nayo.”

4

Kugezigwa kwa Yesu
(Mlk. 1:12-13; Luk. 4:1-13)

1 Abaho, Yesu kalongozwa na Loho wa Mulungu mbaka muluwala giladi
yagezigwe na Mwenembago.
2 Viyamambukize funga ya mazua malongo mane ikilo na imisi, Yesu
kona nzala.
3 Abaho, Mwenembago kamcholela kamgeza yomulongela, “Uhawa
gweye iyo Mwana wa Mulungu, galongele mabwe gano gagaluke mikate.”
4 Ila Yesu kedika kalonga, “Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, ‘Munhu
hawa mgima sama ya mkate wiyeka, ila mkila mbuli ilawa mmulomo wa
Mulungu.’ ”*
5 Abaho, Mwenembago kamsola Yesu mbaka Yelusalemu, Wambo
Ding'alile, na kumwika hachana hana inhomboti ya Ing'anda ya Mulungu,
6 kamulongela, “Uhawa gweye iyo Mwana wa Mulungu, ibwanhe hasi,
kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile,
‘Mulungu kokulagizila wasenga zake wa kuulanga,
wakudang'he mmakono gao,
giladi mgulu wako sambiuikwale mdibwe.’ ”†
7 Yesu kamwidika, “Vivija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, ‘Sambi-
umgeze Mndewa Mulungu wako.’ ”‡
8 Abaho, Mwenembago kamsola Yesu mbaka hana ikigongo kitali,
kamulagusila ndewa zose za ulumwengu na yenzi zake.
9 Kamulongela, “Gano gose nokugwelela uhanifugamila mavindi na
kunitambikila.”
10 Abaho, Yesu kamulongela, “Goboka, Mwenembago! Kwavija
yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, ‘Mtambikile Mndewa Mulungu wako
na umsang'hanikile heyo yeiyeka!’ ”§
11 Abaho, Mwenembago kamuleka, na wasenga wa Mulungu wa
kuulanga weza na kumsang'hanikila.

Yesu Kosonga Kuwapetela Wanhu ako Galilaya
(Mlk. 1:14-15; Luk. 4:14-15)

12-13 Yesu viyahulike kamba Yohana kageligwa mkifungo, kachola
kukiwambo cha Nazaleti muisi ya Galilaya. Kasegela Nazaleti, kachola

---

* **4:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 8:3. † **4:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 91:11-12. ‡ **4:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 6:16. § **4:10** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 6:13.

kukala Kapenaumu, kiwambo kikalile behi na Dilamba da Galilaya, muisi
za mitala ya Wazabuloni na Wanaftali,
14 giladi gavikile gaja galongigwe na muhokozi Isaya,
15 “Isi ya Zabuloni na isi ya Naftali,
nzila ya kuchola m'bahali, mwambu uyagwe wa Ulwanda lwa Yolodani,
Galilaya, isi ya Wamhazi!
16 Wanhu wokala mdiziza
wona mulangaza mkulu.
Na waja wose wokala muisi ya ziza da ifa,
mulangaza uwamwemwesa.”*
17 Songela kipigiti kija Yesu kasonga kuwapetela wanhu yolonga, “Lekeni
vilozo venu, kwavija Undewa wa Kuulanga ukwenhuka!”

Yesu Kowakema Waloa Somba Wane
(Mlk. 1:16-20; Luk. 5:1-11)

18 Yesu viyakalile yotembela mumgwazo wa Idilamba da Galilaya, kawona wandugu wabili, Simoni yakemigwe Petulo na mdodo wake Endelea. Wakala wotanda nhando zao mdilamba, kwavija wakala waloa somba.
19 Yesu kawalongela, “Ng'holelezeni, na nie nowatenda muwe waloa wanhu.”
20 Bahaja wazileka nhando zao, wamkoleleza.
21 Viyacholile haulongozi kidogo, kawona wandugu wabili wayagwe, Yakobo na mdodo wake Yohana, wanage Zebedayo, wakalile muna ingalawa hamoja na tataao Zebedayo, wozigongomanya nhando zao. Yesu kawakema,
22 na baho waileka ingalawa na tataao, wamkoleleza.

Yesu Kofundiza, Kowapetela Wanhu, na Kuwahonya Watamu
(Luk. 6:17-19)

23 Yesu kachola kila hanhu m'viwambo va Galilaya, yofundiza muna zing'anda zao za nhambiko na kuupeta Usenga Unogile wa Undewa wa Mulungu, na kuwahonya wanhu wakalile na kila utamu na unyondenyonde.
24 Mbuli zake zenela muisi yose ya Silia. Wamgalila wanhu wose wakalile wokugula kila utamu, wakalile wokona vihile, wakalile na vinyamkela, wakalile na kisango, na wakalile waholole, na heyo kawahonya.
25 Dale kulu da wanhu dimkoleleza, wanhu kulawa Galilaya, kulawa kuviwambo longo dimwe vikemigwa Dekapoli, kulawa Yelusalemu, Yudea, na mwambu uyagwe wa Ulwanda lwa Yolodani.

Yesu Kowapetela Wanhu Mkigongo

5

5:1—7:29

1 Yesu viyadiwene didale da wanhu, kakwela hakigongo, kakala hasi. Wanahina zake wamcholela,
2 na heyo kasonga kuwafundiza.

Deng'ho da Kweli
(Luk. 6:20-23)

---

* **4:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 9:1-2.

3 “Wamota waja wakumbulu wa loho,*
kwavija Undewa wa Kuulanga uli wao!
4 Wamota waja wose wali na giogio,
kwavija wobwezigwa imioyo!
5 Wamota waja wali na mioyo iholile,
kwavija woihala isi!
6 Wamota waja wose wali na nzala na ng'hilu ya kutenda ganogile,
kwavija wokwigutizwa!
7 Wamota wali na bazi,
kwavija wokonelwa bazi!
8 Wamota wali na mioyo ing'alile,
kwavija womona Mulungu!
9 Wamota wagombelezi,
kwavija wokemigwa wana wa Mulungu!
10 Wamota awo wogazigwa sama ya kutenda ganogile,
kwavija Undewa wa Kuulanga uli wao!
11 “Mmota mweye haja wanhu wahawaliga, na kuwagaza, na kuwavwizila mbuli zose zihile sama yangu.
12 Deng'heleleni na kutoa ng'henze, kwavija nhunza yenu yowa ng'hulu kuulanga. Kwavija vino vivo wagazigwe wahokozi wawalongole.

Munyu na Mulangaza
(Mlk. 9:50; Luk. 14:34-35)

13 “Mweye iwo munyu wa isi. Ila munyu uhagiza kilandu chake, vodahikaze kuutenda unoge kabili? Haunoga mkinhu chochose, ila wokwasigwa hanze na kubojagwa na wanhu.
14 “Mweye iwo mulangaza wa ulumwengu mokoneka na wanhu wose, kamba viwodaha kuwona mulangaza wa wambo dizengigwe hakigongo.
15 Haduhu munhu yobwinha kiwenge na kukigubika na kinongo. Ila kokika uchana hakingolobweda, giladi kimmwemwesele kila munhu yali mng'anda.
16 Vivo na mweye, mulangaza wenu umwemwese haulongozi wa wanhu, giladi wone sang'hano zenu zinogile, na hewo wamuyenzi Tata wenu wa kuulanga.

Mafundo ga Malagizo ga Musa

17 “Sambimgelegeze kamba niza kugatengula Malagizo ga Musa na mafundo ga wahokozi, ila kugavikiza.
18 Nowalongela ikweli, mbaka ulanga na isi vondavisegele,† haduhu hata helufi imwe ndodo kulawa Mmalagizo ga Musa yondaisegezigwe mbaka mbuli zose zivikile.
19 Avo, munhu yoyose yoleka kutenda ndagizi imwe ili ndodo, na kuwafundiza wanhu sambiwaitende, munhu iyo kokemigwa mdodo muna Undewa wa Kuulanga. Ila munhu yoyose yondayazitende ndagizi zino na kuzifundiza, munhu iyo kokemigwa mkulu muna Undewa wa Kuulanga.
20 Kwavija nowalongela, mbuli zenu zilibule uzenzeleganye zihaleka kuzibanza zija za Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa, hamdaha kwingila Muundewa wa Kuulanga.

---

* **5:3** ***Wakumbulu wa loho*** nhegulo yake *wanhu wali na sulukila ya kuifundiza ng'hani mbuli za Mulungu.* † **5:18** ***Mbaka ulanga na isi vondavisegele*** nhegulo yake *mbaka ikimambukizo cha isi.*

Fundo da Lusango
(Luk. 12:57-59)

21 “Muhulika kamba wanhu wa umwaka viwalongeligwe, ‘Sambiukome,
na yoyose yondayatende avo kotagusigwa.’
22 Ila nie nowalongela, munhu yoyose yomonela lusango ndugu yake ko-
tagusigwa, na munhu yoyose yomuliga ndugu yake kolondigwa yagaligwe
Kukitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi, na munhu yoyose yolonga, ‘Gweye
kwa m'bozi’ ka mdihekaheka da kwingila hana umoto wa kuzimu.
23 Avo, kamba uhalonda kulava nhunza yako hana ikilingo cha kulavila
nhosa, na kukumbukila kamba kuna mbuli na ndugu yako,
24 ileke nhunza yako haulongozi wa ikilingo cha kulavila nhosa, tanhu
genda mkailumbe na ndugu yako, abaho, leka ubwele uilave nhunza yako.
25 “Ilumbe hima na munhu yokutagusa, kipigiti mng'hali mnzila mchola
kukitala, giladi sambiyakugale ha mulamula, na mulamula yakugele
mmakono ga wemilizi, na wemilizi wakugele mkifungo.
26 Nokulongela ikweli, hulawa himo mbaka ulihe deni jako jose.

Fundo da Ugoni

27 “Muhulika kamba ilongwa, ‘Sambiutende ugoni.’
28 Ila nie nowalongela, munhu yoyose yomulola mtwanzi mkumsulukila,
kesha kutenda nayo ugoni mmoyo wake.
29 Avo kamba siso jako da ukulume dokutenda utende vilozo, ding'ole
ujase kutali nagwe! Vinoga kumwako kwagiza kipindi kimwe cha lukuli
lwako kubanza lukuli lwako lose lwasigwe kuzimu.
30 Na kamba mkono wako wa ukulume wokutenda utende vilozo,
ukanhe uwase kutali nagwe! Vinoga kumwako kwagiza kipindi kimwe
cha lukuli lwako kubanza lukuli lwako lose luchole kuzimu.

Fundo da Nyasa
(Mat. 19:9; Mlk. 10:11-12; Luk. 16:18)

31 “Vivija ilongigwa, ‘Munhu yoyose yomwasa mtwanzi wake,
kolondigwa yamwandikile lupwilili lwa nyasa.’
32 Ila nie nowalongela kamba, munhu yoyose yomwasa mtwanzi wake,
ila tu sama ya kilamso cha ugoni, komtenda mtwanzi hiyo yawe mgoni,
na munhu yoyose yomsola mtwanzi hiyo kotenda ugoni.

Fundo da Kuiduila

33 “Vivija muhulika kamba wanhu wa umwaka viwalongeligwe, ‘Sam-
biuiduile uvwizi ila ugoge kiduilo chako chuuiduile ha Mndewa.’
34 Ila nie nowalongela, sambimuiduile kabisa. Sambimuiduilile ulanga,
kwavija kicho kigoda cha undewa cha Mulungu,
35 ama sambimuiduilile isi, kwavija kicho kigoda chake cha kwikila
magulu gake, ama sambimuiduilile Yelusalemu, kwavija dijo wambo da
Mndewa Mkulu.
36 Vivija sambiuiduilile pala jako, kwavija hudaha kutenda hata luvili
lwako lumwe kuwa luzelu ama lutitu.
37 Mbuli zenu ziwe ‘Ona’ kamba ihawa ‘Ona’ ama ‘Sio’ kamba ihawa
‘Sio.’ Chochose chondakibanze mbuli zino cholawa ha Mwenembago.

Fundo da Kuibwelezela
(Luk. 6:29-30)

38 “Muhulika ilongigwa kamba, ‘Siso kwa siso, na zino kwa zino.’
39 Ila nie nowalongela, sambium'bwelezele mtenda gehile. Munhu
yahakutoa kanza da ukulume, muhindusile na diyagwe.

40 Na munhu yahakugala kukitala na kukusolela shati jako, vivija
mulekele na koti jako.
41 Kamba munhu yahakushulutiza umpapile bahasha yake kilometa
imwe, mpapile kilometa mbili.
42 Munhu yondayakupule, mgwelele, na munhu yoyose yolonda
umkalizi, sambiumuhindukile kisogo.

Kuwanogela Wadumuka
(Luk. 6:27-28, 32-36)

43 “Muhulika kamba ilongigwa, ‘Mnogele munhu wa habehi nagwe, na
umwihile mdumuka wako.’
44 Ila nie nowalongela, wanogele wadumuka zako na muwatambikile
waja wose wowagaza,
45 giladi muwe wana wa Tata wenu wa kuulanga. Heyo yowamwemwe-
sela zua jake wanhu wehile na wanogile, na yowatoela mvula wazenzele-
ganye na wanhu walibule uzenzeleganye.
46 Ihawa mowanogela wanhu wose waja wowonogela mweye, mopata
nhunza yaki? Kwavija hata wawila kodi wotenda vivo!
47 Na kamba mowalamsa ndugu zenu weiyeka, kinhu chaki kikulu
kimtenda kubanza wayagwe? Hata Wamhazi wotenda vivo!
48 Avo, sambimuhungule hanhu kamba Tata wenu wa kuulanga viyalek-
ile kuhungula hanhu!

6

Fundo da Kuweng'ha Wakumbulu

1 “Iteganyeni, sambimtende mbuli zenu zinogile haulongozi wa wanhu
giladi mwoneke na hewo, kwavija muhatenda hivo ham'bokela nhunza
kulawa ha Tata wenu wa kuulanga.
2 “Uhamwing'ha mkumbulu, sambiumulongele munhu yoyose mkutoa
mhalati, kamba viwotenda videlenya muna zing'anda za nhambiko na
mzinzila, giladi watogoligwe na wanhu. Nowalongela ikweli, wanhu hiwo
wesha kubokela nhunza yao.
3 Ila uhamwing'ha mkumbulu, hata mkono wako wa ukumoso sambiu-
vitange kitendigwa na mkono wako wa ukulume,*
4 avo nhunza yako yowa mkifiso. Abaho, Tataako, yolola kija kitendeke
mkifiso, kokugwelela nhunza.

Fundo da Kutambika
(Luk. 11:2-4)

5 “Muhatambika, sambimuwe kamba videlenya! Kwavija hewo wono-
gelwa kutambika kuno wemile wima muna zing'anda za nhambiko na
mzinzilamhanda, giladi woneke na wanhu. Nowalongela ikweli, wesha
kubokela nhunza yao.
6 Ila uhatambika, ingila mdigati jako, hinda ulwivi, na tambika ha
Tataako yali mkifiso. Abaho, Tataako, yolola kija kitendeke mkifiso,
kokugwelela nhunza.
7 “Muhatambika, sambimulonge mbuli bwando zilibule nhegulo ha
Mulungu, kamba viwotenda Wamhazi, kwavija wogelegeza kamba wohu-
likwa sama ya mbuli zao kuwa bwando.

---

* **6:3** ***Mkono wako wa ukumoso sambiuvitange kitendigwa na mkono wako wa ukulume*** nhegulo yake *kija chuutenda sambikitangigwe na hata na ndugu yako ama mbwigaako yali habehi nagwe.*

8 Sambimuilinge nao, kwavija Tata wenu kovitanga chumulonda hata
mng'hali hamunampula.
9 Avo tambikeni kamba vino,
‘Tata wetu wa kuulanga,
twaga jako diyenzigwe,
10 Undewa wako wize,
chuulonda kitendeke muisi kamba viili kuulanga.
11 Utugwelele mandia getu ga kila zua.
12 Vigele kumgongo vilozo vetu,
kamba tweye vituwagela kumgongo wanhu watutendile mbuli zihile.
13 Sambiutugele mkugezigwa,
ila utukombole kulawa ha Mwenembago.
Kwavija Undewa, na mhiko, na yenzi vako gweye gunge na gunge.
Amina.’†
14 “Kwavija kamba muhawagela kumgongo wanhu wawatendile mbuli
zihile, vivija na Tata wenu wa kuulanga kovigela kumgongo vilozo venu.
15 Ila kamba hamuwagela kumgongo wanhu wawatendile mbuli zihile,
vivija na Tata wenu wa kuulanga havigela kumgongo vilozo venu.

Fundo da Kufunga

16 “Muhafunga, sambimnyunguale kamba viwotenda videlenya, kwavija
wosinalika giladi watogolwe na wanhu kamba wafunga. Nowalongela
ikweli, wesha kubokela nhunza yao.
17 Uhafunga, suluza kihanga chako abaho bakaza mavuta pala jako,
18 giladi wanhu sambiwavitange kamba kufunga. Ila Tataako yoleka
koneka, kovitanga. Na Tataako, yolola kija kitendeke mkifiso, kokugwelela
nhunza.

Kwika Ngama Kuulanga
(Luk. 12:33-34)

19 “Sambimwiikile ngama muisi, aho hana ivimhungu na ng'hangaga
hondawabanange, na wabavi wobena wokwingila na kwiba.
20 Ila ikeni ngama kuulanga, kulibule vimhungu na ng'hangaga won-
dawabanange, na wabavi hawabena na kwingila na kwiba.
21 Kwavija hanhu haili ngama yako, vivija na moyo wako baho
hondaukale.

Kiwenge cha Lukuli
(Luk. 11:34-36)

22 “Siso dijo kiwenge cha lukuli. Ihawa siso jako gima, lukuli lwako lose
lomema mulangaza.
23 Ila siso jako dihabanangika, lukuli lwako lose lomema ziza.‡ Na kamba
mulangaza uli mgati yako wowa ziza, avo ziza hijo dowa kulu!

Mulungu na Mali
(Luk. 16:13; 12:22-31)

24 “Haduhu munhu yodaha kuwasang'hanikila wandewa wabili, kwav-
ija komwihila imwe na kumnogela iyagwe, ama komnanahila imwe
na kum'beza iyagwe. Hudaha kumsang'hanikila Mulungu kuno us-
ang'hanikila mali.

---

† **6:13** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule ***Kwavija Undewa, na mhiko, na yenzi vako gweye gunge na gunge. Amina.***

‡ **6:23** Hano ***ziza*** nhegulo yake *kuleka kuvimanya.*

25 “Avo nowalongela, sambimuigazile ugima wenu, kamba mje choni
ama mung'we choni, ama ng'huli zenu, kamba m'vale choni. Ugima
hauzamile kubanza mandia? Na lukuli haluzamile kubanza vivalo?
26 Waloleni ndege wa kuulanga, hawahanda, hawahuna, na hawakun-
zanya mmakano, na Tata wenu wa kuulanga kowagwelela mandia. Avo,
mweye mzama ng'hani kubanza ndege.
27 Yalihi mmwanza wenu mkuigaza yodaha kuiyongezela saa dimwe da
ugima wake?
28 “Habali muigazila vivalo? Loleni malua ga kumgunda vigokula,
hagasang'hana ama kuitendela vivalo.
29 Nowalongela kamba hata Selemani na yenzi yake yose havazigwe
vinogile kamba dimwe da malua gano.
30 Ihawa kamba Mulungu kodivaza jani da kumgunda, dija lelo dabaho
na mayo dokwasigwa muna umoto, vino heyo haleka kuwavaza vinogile
mweye wanhu muli na nhamanila ndodo?
31 “Avo sambimuigaze mkulonga, ‘Toja choni?’ ama ‘Tong'wa choni?’
ama ‘Tovala choni?’
32 Kwavija Wamhazi wovizahila vinhu vino vose, na Tata wenu wa
kuulanga kovitanga kamba movilonda vinhu vino vose.
33 Ila uzahileni tanhu Undewa wa Mulungu na ndagizi zake, na vinhu
vino vose mogweleligwa.
34 Avo sambimuigazile mayo, kwavija mayo yowa na migayo yake
yenyego. Mgayo wa zua dimwe wotosha kwa zua dimwe.”

7

Kuwatagusa Wayagwe
(Luk. 6:37-38, 41-42)

1 “Sambimuwataguse wayagwe, na Mulungu hawatagusa mweye,
2 kwavija kamba vimuwatagusa wayagwe, vivo na Mulungu von-
dayawataguse mweye, na mhima iija yondamuwapimile wayagwe, iyo
mhima yondampimilwe mweye.
3 Habali ukilola kikupi msiso da ndugu yako, na huchona kibanzi kili
msiso jako mwenyego?
4 Kodaha vilihi kumulongela ndugu yako, ‘Beta nikulave kikupi mdisiso
jako,’ kuno gweye kuna kibanzi mdisiso jako?
5 Gweye kidelenya! Songa tanhu kulava kibanzi msiso jako mwenyego,
giladi udahe kulola goya, abaho, leka ulave kikupi msiso da ndugu yako.
6 “Sambimuwagwelele umbwa vinhu ving'alile, kamba muhatenda avo,
wowahindukila na kuwadega, na sambimuwasile mitumbi lulu zenu,
kamba muhatenda avo, wozibojaga.

Pula, Zahila, Toa Hodi
(Luk. 11:9-13)

7 “Puleni, mogweleligwa. Zahileni, movumbula. Toeni hodi,
movugulilwa.
8 Kwavija yoyose yopula kogweleligwa, na yoyose yozahila kovumbula,
na yoyose yotoa hodi kovugulilwa.
9 Ama yalihi mmwanza wenu, kamba mwanage yahampula mkate,
komgwelela dibwe?
10 Ama yahampula somba, komgwelela nyoka?

11 Ihawa mweye mtenda mbuli zihile, movitanga kuwagwelela wanenu
vinhu vinogile, avo, Tata wenu wa kuulanga kabanza ng'hani kuwagwelela
vinhu vinogile waja wose wompula!
12 “Avo, chochose chumulonda mtendeligwe na wanhu, na mweye
muwatendele vivo, kwavija gano gago mafundo ga Malagizo ga Musa na
wahokozi.

Lwivi Lusisili
(Luk. 13:24)

13 “Ingileni mkubitila lwivi lusisili, kwavija lwivi lugazi na zila gazi
dilongoza kuubananzi, na wondawengile kubitila zila hijo wowa bwando.
14 Ila lwivi lusisili na inzila yakibabani ilongoza kuugima, na wanhu
wondawayone wowa wadodo.

M'biki na Mujo Wake
(Luk. 6:43-44)

15 “Iteganyeni na wahokozi wa uvwizi, womwizileni kunze walingile
kamba ng'hondolo, ila mgati mbwizi wodumbiza.
16 Mowatambula kubitila sang'hano zao. Vino wanhu wobawa zabibu
muna imizomola, ama tini muna imingemba?
17 Avo, m'biki unogile wolela mujo unogile, ila m'biki wihile wolela mujo
wihile.
18 M'biki unogile haudaha kulela mujo wihile, na m'biki wihile haudaha
kulela mujo unogile.
19 Na m'biki wowose uleka kulela mujo unogile wokanhigwa na
kwasigwa muna umoto.
20 Avo, mowatambula kubitila sang'hano zao.

Siwatangile Mweye
(Luk. 13:25-27)

21 “Sio kila munhu yonikema, ‘Mndewa, Mndewa’ yondayengile muna
Uundewa wa Kuulanga, ila heyo yogatenda gaja goyolonda Tataangu wa
kuulanga.
22 Mdizua da nhaguso wanhu bwando wonilongela, ‘Mndewa, Mndewa!
Hatuhokole mditwaga jako, na mditwaga jako tuwinga vinyamkela, na
kutenda mizonza bwando?’
23 Abaho, nowalongela, ‘Siwatangile mweye. Segeleni hamwangu,
mweye watenda gehile!’

Wazenga Ng'anda Wabili
(Luk. 6:47-49)

24 “Avo munhu yoyose yohulika mbuli zangu na kuzisang'hana kolinga
na munhu yali na nzewele yozenga ng'anda yake uchana ya dibwe.
25 Mvula itoa, nyanda zitula, na beho dibuma na kuitoa ng'anda hiyo, ila
haitulike, kwavija msingi wake uzengigwa mdidibwe.
26 “Ila munhu yoyose yohulika mbuli zangu na kuleka kuzisang'hana
kolinga na munhu m'bozi yozenga ng'anda yake mmisenga.
27 Mvula itoa, nyanda zitula, na beho dibuma na kuitoa ng'anda hiyo,
nayo itulika, na nhulika yake ikala ihile ng'hani!”

Udaho wa Yesu

28 Yesu viyamambukize kulonga gano, didale da wanhu dikanganya
mafundo gake,
29 kwavija hafundize kamba wafundiza zao wa Malagizo ga Musa, ila
kafundiza kamba munhu yali na udaho.

8

Yesu Komuhonya Munhu Yali na Dikulu
(Mlk. 1:40-45; Luk. 5:12-16)

1 Yesu viyahumuluke kulawa mkigongo, madale makulu ga wanhu
gamkoleleza.
2 Na munhu yakalile na dikulu kamwizila na kamfugamila mavindi,
kalonga, “Mndewa, uhalonda, kodaha kunihonya.”
3 Yesu kagolosa mkono wake, kamkwasa, kamulongela, “Nolonda,
uhonyigwe!” Bahaja kahonyigwa utamu wake.
4 Abaho, Yesu kamulongela, “Tegeleza, sambiumulongele munhu, ila
genda ukailaguse ha mkulu wa nhambiko, abaho ukalave nhosa kamba
viyalagize Musa, giladi wanhu wose watogole kamba kuhona.”

Yesu Komuhonya Mtumigwa wa Mkulu wa Asikali Mia wa Loma
(Luk. 7:1-10)

5 Yesu viyengile Kapenaumu, mkulu wa asikali mia wa Loma kamwizila,
kamuyalalila
6 na kulonga, “Mndewa, mtumigwa wangu katambalala ukae, kaholola,
mtamu ng'hani.”
7 Yesu kamulongela, “Nokwiza kumuhonya.”
8 Ija imkulu wa asikali mia wa Loma kamwidika, “Mndewa, nie silumbile
gweye wingile mng'anda yangu, ila longa mbuli tu, na mtumigwa wangu
kohona.
9 Kwavija nie mwenyego na munhu nikigwe hasi ya udaho, nna
asikali hasi yangu. Nomulongela imwe, ‘Genda!’ na heyo kochola, na
nomulongela iyagwe, ‘Izo!’ na heyo kokwiza. Na nomulongela mtumigwa
wangu, ‘Tenda vino!’ na heyo kotenda.”
10 Yesu viyahulike vino, kakanganya na kuwalongela waja wakalile
womkoleleza, “Nowalongela ikweli, sinamona munhu yoyose muisi ya
Islaeli yali na nhamanila ng'hulu kamba ino.
11 Nowalongela kamba wanhu bwando wokwiza kulawa haulawilo wa
zua na hauswelo wa zua* na wokala hana ulusona hamoja na Ablaham,
Isaka, na Yakobo Muundewa wa Kuulanga.
12 Ila Wana wa Undewa† wokwasigwa hanze mdiziza, ako kondawalile
na kugegedula meno.”
13 Abaho, Yesu kalonga na ija imkulu wa asikali mia wa Loma, “Genda,
yotendeka kamba vija vuutamanile.”
Na kipigiti kikija mtumigwa wake kahona.

Yesu Kowahonya Wanhu Bwando
(Mlk. 1:29-34; Luk. 4:38-41)

14 Yesu viyavikile hakae ha Petulo, kam'vika mama mkwe yake Petulo
kawasa mulusazi mtamu wa homa.
15 Kamkwasa mkono wake, na homa imulawa, abaho kenuka na kusonga
kumsang'hanikila.
16 Viivikile ichungulo, wamgalila wanhu bwando wakalile na
vinyamkela, na heyo kawawinga ivinyamkela mkuwakomhokela, na
kawahonya wanhu wose wakalile watamu.
17 Giladi gavikile gaja galongigwe na muhokozi Isaya, “Heyo mwenyego
kausola unyondenyonde wetu na kavipapa vitamu vetu.”

---

* **8:11** ***Wanhu bwando wokwiza kulawa haulawilo wa zua na hauswelo wa zua*** nhegulo yake *Wamhazi bwando wokwiza kulawa kila hanhu muulumwengu wose.* † **8:12** ***Wana wa Undewa*** nhegulo yake *Wayahudi.*

Wanhu Wolonda Kumkoleleza Yesu
(Luk. 9:57-62)

18 Yesu viyadiwene didale da wanhu domzunguluka, kawalagiza wanahina zake wachole mwambu uyagwe wa dilamba.
19 Mfundiza Malagizo ga Musa kamcholela, kamulongela, “Mkulufunzi, nokuwinza kokose kuuchola.”
20 Yesu kamulongela, “Mbwizi wana mhango, na ndege wa kuulanga wana mvulu, ila nie, Mwana wa Munhu, kabule hanhu ha kutambalika pala jake.”
21 Mwanahina iyagwe kamulongela, “Mndewa, nileke tanhu nyhole hazike tataangu.”
22 Yesu kamulongela, “Ng'hweleleza nie, waleke wadanganhike wazike wadanganhike wayao.”‡

Yesu Kodikomhokela Beho Mdilamba
(Mlk. 4:35-41; Luk. 8:22-25)

23 Abaho, Yesu kakwela muingalawa hamoja na wanahina zake.
24 Bahaja dilawila kukuzumbi kulu mdilamba, avo mawimbi gaimemeza mazi ingalawa. Ila Yesu kakala yawasile.
25 Wanahina zake wamcholela wamulamusa, walonga, “Mndewa, tukombole! Todanganhika!”
26 Yesu kawedika, “Mweye wanhu muli na nhamanila ndodo, habali mkona bwembwe?” Abaho, kenuka na kudikomhokela dibeho na gamawimbi, na kukala hapozike.
27 Wanahina zake wakanganya, walonga, “Ino iyo munhu wa vilihi? Hata beho na mawimbi vomuhulika!”

Yesu Kowahonya Wanhu Wabili Wali na Vinyamkela
(Mlk. 5:1-20; Luk. 8:26-39)

28 Yesu viyavikile mwambu uyagwe wa idilamba hana iisi ya Gadala, kaiting'hana na wanhu wabili wali na vinyamkela wakalile wolawa mmapanga. Wakala wodumbiza ng'hani mbaka hakukalile na munhu yadahile kubita nzila iyo.
29 Waguta nyangi, walonga, “Kotulonda choni, Mwana wa Mulungu? Kwiza kutugaza kipigiti king'hali hakinavika?”§
30 Behi na aho kukala na dale kulu da mitumbi wodila.
31 Vinyamkela wamuyalalila Yesu, walonga, “Uhatuwinga, tuleke tuchole tukengile mdidale dija da mitumbi.”
32 Yesu kawalongela, “Gendeni!” Avo walawa, wachola kuwengila mitumbi. Baho dale jose da imitumbi dihumulukila kubonde mdigema, dingila mdilamba na kudanganhika mmazi.
33 Waja iwanhu wakalile wowachunga imitumbi wakimbila, wachola hana ikiwambo na kuwalongela wanhu mbuli zose, hamoja na gaja gawalawilile waja wanhu wakalile na vinyamkela.
34 Avo, wanhu wose wa ikiwambo kija walawa, wamcholela Yesu, na viwamuwene, wamuyalalila yahalawe muisi yao.

9

Yesu Komuhonya Munhu Yaholole
(Mlk. 2:1-12; Luk. 5:17-26)

---

‡ **8:22** Yesu hano kakala yowalonga wanhu wadanganhike muloho.

§ **8:29** ***Kipigiti king'hali hakinavika*** nhegulo yake *kipigiti cha ikimambukizo cha ulumwengu Mulungu kuwatagusa wanhu wali muisi.*

1 Yesu kakwela muingalawa, kaloka na kuvika mkiwambo chake.
2 Wanhu wayagwe wamgalila munhu yaholole, yatambalale mulusazi.
Yesu viyaiwene nhamanila yao, kamulongela ija imunhu yaholole, “Ganga-
mala, mwanangu! Vilozo vako vigeligwa kumgongo.”
3 Abaho, wafundiza Malagizo ga Musa wakalile baho wailongela
wenyego kwa wenyego, “Munhu ino kofukula!”
4 Yesu kavitanga vija viwakalile wogelegeza, kalonga, “Habali mgelegeza
vihile mmioyo yenu?
5 Dilihi dibuhile ng'hani, kulonga, ‘Vilozo vako vigeligwa kumgongo,’
ama kulonga, ‘Ima wima utembele?’
6 Nolonda m'vitange kamba, nie, Mwana wa Munhu, nna udaho wa
kuvigela kumgongo vilozo va wanhu muisi.” Abaho, kamulongela ija
imunhu yaholole, “Ima wima, papa lusazi lwako, uchole ukae yako!”
7 Ija imunhu kema wima, na kuchola ukae.
8 Wanhu viwonile gano, wakanganya na kudumba, na kumuyenzi
Mulungu yawagwelele wanhu udaho kamba uja.

Yesu Komkema Matayo
(Mlk. 2:13-17; Luk. 5:27-32)

9 Yesu viyakalile yochola kulawa haja, kamona munhu yokemigwa
Matayo yakalile muna ing'anda yake ya kulihila kodi, na heyo kamulon-
gela, “Ng'holeleza.”
Matayo kenuka, kamkoleleza.
10 Yesu na wanahina zake wakala woja mandia ga ichungulo hakae ya
Matayo. Wawila kodi bwando na wene vilozo wayagwe weza na kuja
hamoja na hewo.
11 Mafalisayo viwonile gano, wawauza wanahina zake, “Habali mkulu-
funzi wenu yoja na wawila kodi na wene vilozo wayagwe?”
12 Yesu viyahulike vino, kalonga, “Wanhu wagima hawamulonda
mganga, ila waja wali watamu wawo womulonda.
13 Gendeni mkaifundize nhegulo ya ulonzi uno, ‘Nolonda bazi na sio
nhosa.’* Kwavija sizile kuwakema wanhu walibule vilozo, ila wanhu wali
na vilozo.”

Mbuza ya Kufunga
(Mlk. 2:18-22; Luk. 5:33-39)

14 Abaho, wanahina wa Yohana M'batiza wamcholela Yesu, wamuuza,
“Habali tweye na Mafalisayo tofunga, ila wanahina zako hawafunga?”
15 Yesu kawedika, “Wahenza wa mulawilamhambe wodaha vilihi kulila
kipigiti viwali hamoja na heyo? Ila kipigiti chokwiza, mulawilamhambe
vondayasegezigwe kulawa kumwao, leka na hewo wafunge.
16 “Haduhu munhu yogela kidanga cha kivalo cha sambi muna ikivalo
cha umwaka, kwavija ikidanga choikunza na kuchongeza ikizonzo cha
ikivalo cha umwaka.
17 Na wanhu hawagela divai ya sambi muna ivibuyu vitendigwe na
kwembe va umwaka. Kamba wahatenda avo, ivibuyu vitendigwe na
kwembe votulika, na idivai yokwitika, na ivibuyu vitendigwe na kwembe
vobanangika. Ila divai ya sambi yogeligwa muna ivibuyu vitendigwe na
kwembe va sambi, na vose vowa vigima.”

---

* **9:13** ***Nolonda bazi na sio nhosa*** nhegulo yake *Sambimunigwelele nie nhosa, ila nolonda muwonele bazi wanhu wayagwe.*

Mndele wa Mkulu na Mtwanzi Yakwasile Valo da Yesu (Mlk. 5:21-43; Luk. 8:40-56)

18 Yesu viyakalile yolonga vino, mkulu imwe wa ng'anda ya nhambiko kamcholela, kamfugamila mavindi, kamulongela, “Mndele wangu sambisambi kadanganhika, ila izo umwikile mkono wako na heyo kowa mgima.”
19 Avo Yesu hamoja na wanahina zake, wenuka, wamkoleleza.
20 Baho mtwanzi yakalile na utamu wa kutumika mkipigiti cha milao longo dimwe na mibili kamwizila Yesu kukisogo, abaho, kalukwasa lugigo lwa kivalo chake.
21 Kwavija kakala yoilongela mwenyego, “Ihawa nihagoga tu valo jake, nohona.”
22 Yesu kahinduka kamona, kamulongela, “Mndele, gangamala! Nhamanila yako ikuhonya.” Kipigiti kikija mtwanzi ija kahona.
23 Yesu viyavikile hakae ya ija imkulu wa ng'anda ya nhambiko, na viyawawene wotoa mhalati,† na wanhu bwando wolila ng'hani,
24 kalonga, “Segeleni! Mndele ino hadanganhike, ila kawasa!” Abaho, wanhu wose wamseka.
25 Didale da wanhu vidilavigwe kunze, Yesu kengila mng'anda, kamgoga mkono ija imndele, na heyo kenuka.
26 Mbuli zino zenela hanhu hose muisi ija.

Yesu Kowahonya Vimbugumbugu Wabili

27 Yesu viyakalile yochola kulawa haja, vimbugumbugu wabili wamkweleleza, woguta nyangi, “Tonele bazi, Mwana wa Daudi!”‡
28 Yesu viyengile mng'anda, waja vimbugumbugu wamcholela, na Yesu kawauza, “Motogola kamba nie nodaha kuwahonya mweye?”
Wedika, “Ona, Mndewa!”
29 Abaho, kagakwasa meso gao, kalonga, “Mtendeligwe kamba vija vumtamanila!”
30 Na meso gao gagubuligwa. Yesu kawazuma ng'hani, kawalongela, “Sambimmulongele munhu yoyose mbuli ino!”
31 Ila hewo wachola na kubwililisa mbuli za Yesu kila hanhu muisi ija.

Yesu Komuhonya Munhu Bubui

32 Wanhu viwakalile wosegela, wamgalila munhu yakalile bubui yali na kinyamkela.
33 Kinyamkela viyawingigwe, ija imunhu kasonga kulonga, na wanhu wose wakanganya, walonga, “Hatunachona kinhu kamba kino muisi ya Islaeli!”
34 Ila Mafalisayo walonga, “Kowinga vinyamkela na mhiko za mkulu wa vinyamkela.”

Yesu Kowonela Bazi Wanhu

35 Yesu kachola mmiwambo na m'viwambo vose, yofundiza mzing'anda zao za nhambiko, youpeta Usenga Unogile wa Undewa wa Mulungu, na kuhonya kila utamu na unyondenyonde.
36 Viyadiwene didale da wanhu, kawonela bazi, kwavija wakala wogaya na wabule munhu wa kuwataza, kamba ng'hondolo walibule mchunga.
37 Abaho, kawalongela wanahina zake, “Va kuhuna vimema ila wahunaji wadodo.”

---

† **9:23** Kutoa mhalati ikala nzoela ya Wayahudi kipigiti munhu yahadanganhika. ‡ **9:27** Hano ***mwana wa Daudi*** nhegulo yake *kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi.*

38 Avo mpuleni mwene mgunda, yawagale wahunaji wahune vakuja vake.

10

Watumigwa wa Kilisto Longo Dimwe na Wabili
(Mlk. 3:13-19; Luk. 6:12-16)

1 Yesu kawakema wanahina zake longo dimwe na wabili na kuwag-
welela udaho wa kuwinga vinyamkela na kuhonya kila utamu na
unyondenyonde.
2 Gano gago matwaga ga watumigwa wa Kilisto longo dimwe na wabili,
wa mwanduso Simoni, yakalile yokemigwa Petulo, na ndugu yake Endelea,
Yakobo na ndugu yake Yohana wanage Zebedayo,
3 Filipo na Batolomayo, Tomaso na Matayo muwila kodi, Yakobo
mwanage Alufayo, Tadayo,
4 Simoni, yakalile yokemigwa Mgombeleza Isi ya Islaeli, na Yuda
Isikalioti, yamuhonzile Yesu.

Yesu Kowalagiza Wanahina Longo Dimwe na Wabili
(Mlk. 6:7-13; Luk. 9:1-6)

5 Yesu kawalagiza wano longo dimwe na wabili, kawalongela, “Sambim-
chole muisi ya Wamhazi ama kwingila mkiwambo cha Wasamalia,
6 ila gendeni ha ng'hondolo wapotele, awo wali wanhu wa Islaeli.
7 Ako kumchola, peteni mulonga, ‘Undewa wa Kuulanga ukwenhuka!’
8 Honyeni watamu, zuseni wadanganhike, wahonyeni watamu wa
dikulu, wingeni vinyamkela. Mgweleligwa bule, laveni bule.
9 Sambimsole hela yoyose mmikwiji yenu,
10 sambimsole mkoba wa mwanza, ama koti da ikabili, ama ng'hwabasa,
ama fimbo. Kwavija msang'hana kolondigwa yagweleligwe kitumetume
chake.
11 “Vondamwingile mdiwambo ama mkiwambo, zahileni munhu
yowatogola, giladi mkale hamwake mbaka vondamsegele.
12 Vondamwingile muna ing'anda ija walamseni wanhu wa ng'anda ija.
13 Na kamba wanhu wa ng'anda hiyo wahawabokela, walekeleni
tindiwalo jenu, ila kamba hawawabokela, tindiwalo jenu diwabwelele
mweye.
14 Ihawa munhu yoyose hawabokela mweye ama kuzitegeleza mbuli
zenu, muhalawa muna ing'anda hiyo ama mkiwambo hicho, kung'unheni
timbwisi dinanahile mmagulu genu, kamba usindila ulagusa kamba hewo
wenyego waulema Usenga wa Mulungu.
15 Nowalongela ikweli, yodahika wanhu wa viwambo va Sodoma na
Gomola koneligwa bazi mdizua da nhaguso kubanza wanhu wa kiwambo
hicho!

Migayo Ikwiza
(Mlk. 13:9-13; Luk. 21:12-17)

16 “Tegelezeni! Nie nowatuma kamba ng'hondolo mdidale da mbwizi,
muwe na nzewele kamba nyoka na muwe na moyo uholile kamba hua.
17 Iteganyeni na wanhu, kwavija wowagala mweye kukitala, na
wowalanha mbalati muna zing'anda zao za nhambiko.
18 Mogaligwa ha wakulu wa isi na wandewa sama yangu nie, giladi
munilavile usindila kumwao na ha Wamhazi.
19 Vondamgaligwe mkitala, sambimgelegeze kamba mulonge choni ama
mulonge vilihi, kwavija kipigiti kicho mogweleligwa mbuli ya kulonga.

20 Kwavija sio mweye wondamulonge, ila Loho wa Tata wenu iyo
yondayalonge kubitila mweye.
21 “Ndugu komuhonza ndugu yake giladi yakomigwe, na tata ko-
muhonza mwanage, na wana wowahonza watata zao na wamama zao,
na kuwatenda wakomigwe.
22 Mokwihilwa na wanhu wose sama ya twaga jangu. Ila yondayaza-
ganye mbaka hakimambukizo, iyo yondayakomboligwa.
23 Wahawagaza mkiwambo kimwe, kimbilileni mkiwambo kiyagwe.
Nowalongela ikweli, nie, Mwana wa Munhu, nokwiza kipigiti hamnamam-
bukiza kubita m'viwambo vose va Islaeli.
24 “Mwanahina ham'banza mkulufunzi wake, na nyakadala ham'banza
mndewa wake.
25 Yotosha mwanahina kuwa kamba mkulufunzi wake, na nyakadala
kuwa kamba mndewa wake. Ihawa mkulu wa ng'anda kokemigwa Be-
lizebuli,* haibanza ng'hani wanhu wa ng'anda yake kukemigwa matwaga
gehile ng'hani!

Yolondigwa Kudumbigwa
(Luk. 12:2-7)

26 “Avo sambimuwadumbe wanhu wano, kwavija haduhu kinhu
kigubikigwe chondakileke kugubuligwa, ama kifisigwe chondakileke ku-
tangigwa.
27 Kiniwalongela mdiziza, kipeteni hamulangaza, na kimuhulika kiny-
ong'onywa, kipeteni mwa wanhu wose.
28 Sambimuwadumbe waja wose wokoma lukuli, ila hawadaha kukoma
loho, mdumbeni Mulungu yodaha kubananga vose lukuli na loho na
kuvasa kuzimu.
29 Vitongwa vibili haviuzigwa na hela ndodo? Ila hata kitongwa kimwe
hakilagala hasi kamba Tata wenu halondile.
30 Na hata mvili zose zili mmapala genu zipetwa.
31 Avo sambimdumbe, mweye mnogeligwa ng'hani na Mulungu kubanza
vitongwa bwando!

Kumtogola na Kumulema Kilisto
(Luk. 12:8-9)

32 “Munhu yoyose yonitogola haulongozi wa wanhu, vivija na nie
nomtogola haulongozi wa Tataangu yali kuulanga.
33 Ila munhu yoyose yonilema haulongozi wa wanhu, vivija na nie
nomulema haulongozi wa Tataangu yali kuulanga.

Mzahimzahi
(Luk. 12:51-53; 14:26-27)

34 “Sambimgelegeze kamba niza kugala tindiwalo muisi. Bule, sizile
kugala tindiwalo, ila zele.
35 Kwavija niza kugala uhasama ha munhu na tataake, mndele na
mamaake, mkemwana na mama mkwe yake,
36 na wadumuka wa munhu iwo waja wali mng'anda yake.
37 “Munhu yoyose yomnogela tataake ama mamaake kubanza nie,
hadaha kuwa mwanahina wangu, vivija yomnogela mmhale wake ama
mndele wake kubanza nie, hadaha kuwa mwanahina wangu.
38 Na munhu yoleka kusola msalaba wake na kunikoleleza, hadaha kuwa
mwanahina wangu.

---

* **10:25** ***Belizebuli*** iyo mkulu wa vinyamkela.

39 Munhu yogeza kuukombola ugima wake kowagiza, ila munhu
yowagiza ugima wake sama yangu koukombola.

Nhunza
(Mlk. 9:41)

40 “Munhu yowabokela mweye konibokela nie, na munhu yonibokela
nie kom'bokela ija yanhumile nie.
41 Munhu yoyose yom'bokela muhokozi kwavija viyali muhokozi,
kobokela nhunza kamba iija iyobokela muhokozi. Na munhu yoyose
yom'bokela munhu yanogile kwavija viyali munhu yanogile, kobokela
nhunza kamba iija iyobokela munhu yanogile.
42 Nowalongela ikweli, munhu yoyose yolava hata kikasi cha mazi ga
uzizimi ha munhu imwe wa wano wadodo kwavija viyali mwanahina
wangu, haleka bule kubokela nhunza yake.”

11

Wasenga Kulawa ha Yohana M'batiza
(Luk. 7:18-35)

1 Yesu viyamambukize kuwagwelela malagizo wanahina zake longo
dimwe na wabili, kahalawa haja, kachola kufundiza na kuwapetela wanhu
mmiwambo ya isi ya Galilaya.
2 Yohana M'batiza viyakalile mkifungo, kazihulika sang'hano za Kilisto,
avo kawalagiza wanahina zake wachole kumwake,
3 wakamuuze, “Gweye iyo ija yokwiza, ama tumulolele iyagwe?”
4 Yesu kawedika, “Gendeni mkamulongele Yohana mbuli zimuhulika na
kuzona,
5 vimbugumbugu wolola, mbetembete wotembela, wene dikulu
wohonywa, vinziwi wohulika, wadanganhike wozuka, na wakumbulu
wopeteligwa Usenga Unogile.
6 Kamota munhu ija nie nilekile kuwa king'hwaso kumwake!”
7 Wanahina wa Yohana viwacholile, Yesu kasonga kudilongela didale da
wanhu mbuli ya Yohana, yolonga, “Mchola kulola choni mkiwala? Ludete
vulutigiswa na beho?
8 Mchola kulola choni? Mchola kumulola munhu yavalile vivalo
vinogile? Wanhu wovala vivalo vinogile wokala mming'anda ya kindewa!
9 Mchola kulola choni? Muhokozi? Ona, nowalongela, yummuwene
kana ukulu kubanza muhokozi.
10 Yohana iyo munhu Nyandiko Zing'alile zimulonga, ‘Nomulagiza
msenga wangu yakulongole, yondayaitande nzila yako.’
11 Nowalongela ikweli, mmwanza wa wanhu wose waleligwe na
watwanzi, haduhu yali mkulu kubanza Yohana M'batiza. Ila munhu yali
mdodo kubanza wose muna Undewa wa Kuulanga iyo mkulu kubanza
heyo.
12 Songela kipigiti cha Yohana M'batiza mbaka sambi, Undewa wa
Kuulanga wokwingilwa na mhiko, na wanhu wali na mhiko wogeza
kuusamha.
13 Kwavija wahokozi wose wahokola na Malagizo ga Musa gahokola
mbaka kipigiti cha Yohana.
14 Na kamba motogola, Yohana iyo yalongigwe na wahokozi kamba iyo
Eliya yondayeze.
15 Yali na magwiti na yahulike.

16 “Vino niwalinganyize na choni wanhu wa mazua gano? Walinga na
wana wakalile hadibugano da soko na kuwakema wayagwe,
17 ‘Tuwatoela ngoma ya lusona lwa zengele, ila mweye ham'vinile!
Twimba vawembaga hauzisi, ila mweye hamulilile!’
18 Kwavija Yohana viyezile halulukile kuja na kung'wa na hewo walonga,
‘Kana kinyamkela!’
19 Mwana wa Munhu keza yoja na kung'wa, na hewo wolonga, ‘Munhu
ino mmelo na mng'waji, mbwiga wa wawila kodi na wene vilozo
wayagwe!’ Ila munhu kokoneka kana nzewele sama ya sang'hano zake.”

Miwambo Ilibule Nhamanila
(Luk. 10:13-15)

20 Abaho, Yesu kasonga kuwakomhokela wanhu wa miwambo ija mgati
yake iyatendile mizonza yake bwando kwavija wanhu zao hawalondile
kuleka vilozo vao.
21 “Kojona Kolazini! Kojona Betisaida! Ihawa mizonza itendeke
kumwenu kamba ihatendeke Tilo na Sidoni, wanhu zao wahalekile vilozo
vao umwaka mkuvala magunia na kukiibakaza mitozi!
22 Ila nowalongela, yodahika Tilo na Sidoni koneligwa bazi mdizua da
nhaguso kubanza mweye!
23 Na gweye Kapenaumu! Kokiinula mwenyego mbaka kuulanga?
Kohumuluswa mbaka kuzimu! Ihawa mizonza itendeke kumwako kamba
ihatendeke Sodoma, kiwambo hicho kihakalile baho mbaka lelo!*
24 Ila nowalongela, yodahika Sodoma koneligwa bazi mdizua da nhaguso
kubanza mweye!”

Izoni Kumwangu Muhumule
(Luk. 10:21-22)

25 Kipigiti kija Yesu kalonga, “Nokugwaa hewela, Tata, Mndewa wa
kuulanga na isi, kwavija kuwafisa mbuli zino wanhu wali na nzewele na
wasomile, ila kuwagubulila wana wadodo.
26 Ona, Tata, kwavija vino vivo vuulondile vitendeke.
27 “Vinhu vose nigweleligwa na Tataangu. Haduhu munhu yomtanga
Mwana ila Tata, na haduhu munhu yomtanga Tata ila Mwana na munhu
yoyose Mwana yolonda kumgubulila.
28 “Izoni kumwangu mweye mose mdonhile na mpapa mibahasha
mikulu, na nie nowagwelela mhumulo.
29 Ifungeni nila yangu, na mwiifunze kumwangu, kwavija nie nihola
mmoyo na nikiihumulusa, na mweye mopata mhumulo mmioyo yenu.
30 Kwavija nila yangu hailumiza na bahasha yangu ibuha.”

12

Mbuza ya Zua da Mhumulo
(Mlk. 2:23-28; Luk. 6:1-5)

1 Kipigiti kija Yesu kakala yobita mmigunda ya ngano Mdizua da
Mhumulo. Wanahina zake wona nzala, avo wasonga kufyola zisota za
gamakungwi ga ngano na kudafuna.
2 Mafalisayo viwawawene, wamulongela Yesu, “Lola, wanahina zako
wotenda gagomeswe kutendigwa Mdizua da Mhumulo!”
3 Yesu kawedika, “Hamsomile kija chayatendile Daudi kipigiti heyo na
wayage viwakalile na nzala?

---

* **11:23** ***Mbaka lelo*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Matayo viyandike kitabu kino.*

4 Kengila mdihema da Mulungu, na heyo na wayage waija imikate
ilavigwe nhosa, mbuli igomeswe na Malagizo ga Musa heyo ama wayage
kuija, ila wakulu wa nhambiko weiyeka.
5 Ama, hamsomile muna Gamalagizo ga Musa kamba wakulu wa
nhambiko wotenda mbuli zigomesigwe kutendigwa Mdizua da Mhumulo*
muna Ing'anda ya Mulungu, na hawoneka na Mulungu kamba wotenda
mbuli ihile?
6 Nowalongela, hano hana mkulu kubanza Ng'anda ya Mulungu.
7 Ila kamba muhaitangile nhegulo ya ulonzi uno, ulonga, 'Nolonda bazi
na sio nhosa,' sambimuwataguse wanhu walibule vilozo.
8 Kwavija, nie, Mwana wa Munhu, nene Mndewa hata Mdizua da
Mhumulo."

Munhu Yaholole Mkono
(Mlk. 3:1-6; Luk. 6:6-11)

9 Yesu kahalawa hanhu haja, kengila muna ing'anda yao ya nhambiko,
10 na muja kukala na munhu yaholole mkono. Kuno wozahila kilamso
cha kumtagusa, wamuuza, "Malagizo ga Musa gotogoza kumuhonya
munhu Mdizua da Mhumulo?"
11 Yesu kawalongela, "Munhu yalihi mmwanza wenu yali na ng'hondolo
imwe yengile mdikolongo Mdizua da Mhumulo, yondayaleke kumgoga na
kumulava hanze?
12 Munhu kazama mianza mingahi kubanza ng'hondolo! Avo, Malagizo
ga Musa gotogoza kutenda ganogile Mdizua da Mhumulo."
13 Abaho, kamulongela ija imunhu yaholole umkono, "Golosa mkono
wako."
Avo kaugolosa, na uwa mgima, kamba uja uyagwe.
14 Ila, Mafalisayo walawa kunze na kwika zundo wone vija von-
dawamkome Yesu.

Mtumigwa Yasaguligwe na Mulungu

15 Yesu viyavitangile kamba wamwikila zundo da kumkoma, kahalawa
hanhu haja, na wanhu bwando wamkweleleza. Na heyo kawahonya
wanhu wose wakalile watamu,
16 na kuwalagiza sambiwamulonge heyo iyo yalihi.
17 Mbuli zino zivikiza kija kilongigwe na muhokozi Isaya,
18 "Ino iyo mtumigwa wangu inimsagule,
inimnogele, moyo wangu unogelwa nayo.
Nomgwelela Loho wangu,
na heyo koipeta nhaguso yangu ha Wamhazi.
19 Hagomba na munhu ama kuguta nyangi,
haduhu munhu yondayadihulike dizwi jake mzinzila za m'viwambo.
20 Halubena ludete luveduke,
ama kuuzima utambi ulava yosi.
Mbaka vondayagatende gaja galibule uzenzeleganye gahume,
21 na Wamhazi woditamanila twaga jake."†

Yesu na Belizebuli
(Mlk. 3:20-30; Luk. 11:14-23)

---

* **12:5** ***Mbuli zigomesigwe kutendigwa Mdizua da Mhumulo*** zizo zino, kusoma ngodi za kulavila nhunza, kupapa vinhu, na kufusha ubane. † **12:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 42:1-4.

22 Abaho, wamgalila munhu yali na kinyamkela yakalile kimbugumbugu
na bubui, na Yesu kamuwinga ikinyamkela, avo ija imunhu kadaha
kulonga na kulola.
23 Wanhu wose wakanganya na kulonga, “Vodahika ino kuwa Kilisto,
Mwana wa Daudi?”‡
24 Mafalisayo viwahulike vino, walonga, “Munhu ino kowinga
vinyamkela na udaho wa Belizebuli tu, mkulu wa vinyamkela.”
25 Yesu kazitanga ngelegeza zao, kawalongela, “Undewa wowose
uhaigola mmadalemadale, gogomba genyego kwa genyego, undewa hiwo
haugendelela. Na wambo jojose ama mulango uhaigola mmadalemadale,
gogomba genyego kwa genyego, mulango hiwo hawima.
26 Ihawa Mwenembago kowinga vinyamkela, kokiigola mwenyego, avo,
undewa wake wodahaze kwima?
27 Na kamba nowinga vinyamkela na udaho wa Belizebuli, wanhu zenu
wowinga vinyamkela na udaho waki? Avo, hewo wao wondawawataguse!
28 Ila kamba nowinga vinyamkela na Loho wa Mulungu, avo, Undewa
wa Mulungu uwezila.
29 “Ama kodahaze munhu kwingila muna ing'anda ya munhu yali na
mhiko na kum'bokonya vinhu vake, kamba hamfungile tanhu, leka yadahe
kum'bokonya vinhu vili mng'anda yake?
30 “Munhu yoyose yalekile kuwa hamoja na nie, konibeza, na munhu
yoyose yalekile kukunzanya na nie, kopwililisa.
31 Nowalongela, vilozo vose na ufukuzi wose wogeligwa kumgongo, ila
ufukuzi wa kumfukulila Loho wa Mulungu haugeligwa kumgongo.
32 Munhu yoyose yonilonga vihile nie, Mwana wa Munhu, vodahika
kugeligwa kumgongo, ila munhu yoyose yomulonga vihile Loho wa
Mulungu havidahika kugeligwa kumgongo, muulumwengu uno ama
kuulumwengu ukwiza.

M'biki na Mujo Wake
(Luk. 6:43-45)

33 “M'biki uhanoga na mujo wake wonoga, na m'biki uheha vivija na
mujo wake wokwiha. Kwavija m'biki wotangigwa sama ya mujo wake.
34 Mweye wana wa nyoka! Modahaze kulonga kinhu kinogile na ihawa
mweye wenyego mwiha? Kwavija munhu kolonga gaja gaumemeze moyo
wake.
35 Munhu yanogile kolava ganogile kulawa muna ingama ya moyo wake
unogile, na munhu yehile kolava gehile kulawa muna ingama ya moyo
wake wihile.
36 “Nowalongela kamba, mdizua da nhaguso wanhu wolava mheta ya
kila mbuli ihile iwailongile.
37 Kwavija kubitila mbuli zako kopeteligwa ganogile, na kubitila mbuli
zako kotagusigwa.”

Kulonda Kilaguso
(Mlk. 8:11-12; Luk. 11:29-32)

38 Abaho, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo wamulongela,
“Mkulufunzi, tolonda tone mizonza kulawa kumwako.”
39 Yesu kedika kalonga, “Wanhu wa mulelo wihile na uleka kumtamanila
Mulungu wolonda kilaguso! Ila hawagweleligwa kilaguso, ila kilaguso cha
muhokozi Yona.

‡ **12:23** Hano ***mwana wa Daudi*** nhegulo yake *kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi.*

40 Kamba vija Yona viyakalile muna iinda ya isomba mkulu ng'hani
mazua madatu, vivija nie, Mwana wa Munhu, nokala muna umoyo wa
iisi mazua madatu.
41 Mdizua da nhaguso wanhu wa Ninawi wokwima na wanhu wa
mulelo uno na kuwatagusa mweye, kwavija hewo waleka vilozo vao
viwamuhulike Yona viyakalile yopeta. Na hano hana mkulu kubanza
Yona!
42 Mdizua da nhaguso Malikia wa Kusi kokwima na wanhu wa mulelo
uno na kuwatagusa mweye, kwavija heyo keza kulawa kuzisota za iisi
giladi yategeleze ng'hungwe ya Selemani. Na hano hana mkulu kubanza
Selemani!

Kinyamkela Voyobweleganya
(Luk. 11:24-26)

43 "Kinyamkela yahamulawa munhu, kochola kubitila hanhu hanyalile
yozahila hanhu ha kuhumula, ila hahapata.
44 Abaho, kolonga, 'Nobweleganya kung'anda yangu kunilawile.' Yahab-
wela na kuivika ing'anda yabule kinhu, ifagiligwa, na kuhambigwa,
45 kochola kuwasola vinyamkela wayagwe saba wehile kubanza heyo
mwenyego, wokwingila na kukala himo. Na hali ya munhu hiyo yokwiha
ng'hani kubanza ija ya haichanduso. Vino vivo vondaiwe ha wanhu wa
mulelo uno wihile."

Mamaake Yesu na Ndugu Zake
(Mlk. 3:31-35; Luk. 8:19-21)

46 Yesu viyakalile yang'hali yolonga na dale da wanhu, mamaake na
ndugu zake wema hanze, walonda kulonga nayo.
47 Munhu imwe kamulongela, "Mamaako na ndugu zako wema hanze,
wolonda kulonga nagwe."
48 Yesu kamwidika ija imunhu yamulongele, "Mamaangu iyo yalihi? Na
ndugu zangu wawo walihi?"
49 Kuno yowalinga kidole wanahina zake kalonga, "Wano wao ma-
maangu na ndugu zangu!
50 Kwavija munhu yoyose yogatenda goyolonda Tataangu wa kuulanga
iyo ndugu yangu, lumbu jangu na mamaangu."

13

Hala da Mulimi
(Mlk. 4:1-9; Luk. 8:4-8)

1 Zua didija Yesu kalawa muna ing'anda, kakala hamgwazo wa idilamba.
2 Dale kulu da wanhu dimzunguluka, avo kakwela na kukala muna
ingalawa. Na didale da wanhu dima mumgwazo wa idilamba.
3 Kawalongela vinhu bwando mmahala.
"Mulimi kachola kuhanda mbeyu.
4 Viyakalile yozihanda, ziyagwe zilagalila mnzila, na ndege weza wazija.
5 Mbeyu ziyagwe zilagalila mmabwe kukalile na ulongo mdodo. Avo
zota himahima kwavija ulongo ukala mdodo.
6 Ila zua vidilawile diilukuza imiche na kwavija mizizi yake haingile hasi
ng'hani imiche inyala.
7 Mbeyu ziyagwe zilagalila mmizomola, imizomola ikula na kuizingiliza
imiche.
8 Ila mbeyu ziyagwe zilagalila muulongo unogile, ziyagwe zilela mia,
ziyagwe zilela malongo sita, na ziyagwe zilela malongo madatu.

9 Yali na magwiti na yahulike.”

Kilamso cha Gamahala
(Mlk. 4:10-12; Luk. 8:9-10)

10 Abaho, wanahina wamcholela Yesu wamuuza, “Habali ulonga na
wanhu mmahala?”
11 Yesu kawalongela, “Mweye mgweleligwa nzewele za kuzitanga
nyong'onyo za Undewa wa Kuulanga, ila hewo hawagweleligwe.
12 Munhu yali na kinhu kokongezelwa na kowa navo bwando, ila munhu
yalibule kinhu hata kija ikidodo chayalinacho kobokigwa.
13 Kilamso cha kulonga nao mmahala kicho kino, kamba wolola ila
hawona kinhu, na wotegeleza ila hawahulika ama hawavitanga.
14 Uhokozi wa Isaya uvikila kumwao,
‘Kuhulika mohulika, ila ham'vitanga,
kulola molola, ila ham'vimanya,
15 kwavija wanhu wano wana mioyo midala,
magwiti gao wagatenda sambigahulike,
na meso gao wafing'hiliza.
Ila kamba meso gao gahalolile,
na magwiti gao gahahulike,
wahavitangile mmioyo yao,
na kunihindukila nie,
nihawahonyile.’*
16 “Ila gamota meso genu, kwavija golola, na magwiti genu, gohulika.
17 Nowalongela ikweli, wahokozi na wanhu bwando walibule uzen-
zeleganye wasulukila kugona gano gomgona mweye, ila hawagonile, na
wasulukila kugahulika gano gomuhulika mweye, ila hawagahulike.

Nhegulo ya Dihala da Mulimi
(Mlk. 4:13-20; Luk. 8:11-15)

18 “Tegelezeni nhegulo ya dihala da mulimi.
19 Munhu yoyose yohulika Usenga wa Undewa wa Kuulanga ila
hautanga, Mwenembago kokwiza na kuusamha uja Usenga uhandigwe
mmoyo wake, zino zizo mbeyu zilagalile mnzila.
20 Mbeyu zilagalile mmabwe zizo Usenga uyahulike munhu, na baho
koubokela mkudeng'ha.
21 Ila kwavija ukala na mizizi midodo, avo wokala mkipigiti kiguhi. Na
kiheza kipigiti cha mgayo ama kugazigwa sama ya Usenga wa Mulungu,
baho kobwela kukisogo.
22 Mbeyu zilagalile mmizomola, zizo zimbuli ziyahulike munhu, ila
bwembwe da ulumwengu uno na unogelo wa mali wozizingiliza na
kuzitenda sambizilele.
23 Ila mbeyu ilagalile muulongo unogile iyo munhu yaihulike imbuli na
kuitanga, abaho, kalela mijo bwando, imwe kalela mia, iyagwe malongo
sita, na iyagwe malongo madatu.”

Hala da Lolo

24 Yesu kawalongela hala diyagwe, “Undewa wa Kuulanga ulinga na
munhu yahandile mbeyu inogile mumgunda wake.
25 Ila wanhu wose viwakalile wawasile, mdumuka wake keza kahanda
lolo muingano, abaho, kachola.
26 Ija ingano viyotile na kusonga kufumula, idilolo disonga koneka.

---

* **13:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 6:9-10.

27 Nyakadala wa ija mwene mgunda keza kamulongela, ‘Mndewa,
huhandile mbeyu zinogile mumgunda wako? Dilolo dilawa kwahi?’
28 Kamwidika, kamulongela, ‘Mdumuka iyo yatendile vino.’ Abaho, ija
inyakadala kamuuza, ‘Kolonda tweye tuchole tukading'ole dilolo?’
29 Kamulongela, ‘Bule, kwavija kipigiti vondamding'ole dilolo, mod-
ing'ola hamoja na ingano.
30 Leka ingano na idilolo vose vikule hamoja mbaka kipigiti cha
kuhuna. Na kipigiti hicho nowalongela wahunaji, tanhu dilundizeni
idilolo, mdifunge makinzamakinza mkadisome moto, abaho, ilundizeni
ingano mkaike kukano jangu.’ ”

Hala da Mbeyu ya Haladali
(Mlk. 4:30-32; Luk. 13:18-19)

31 Yesu kawalongela hala diyagwe, “Undewa wa Kuulanga ulinga na
mbeyu ya haladali yaaisolile munhu na kuihanda mumgunda wake.
32 Mbeyu ndodo kubanza zose, ila ihakula yowa mche mkulu kubanza
miche yose mkihati na hata kuwa biki kulu. Avo ndege wa kuulanga
wokwiza na kuzenga mvulu mmatambi gake.”

Hala da Mela
(Luk. 13:20-21)

33 Yesu kawalongela hala diyagwe, “Undewa wa Kuulanga ulinga na
mela dodo diyasolile mtwanzi na kuditibuliza muna ivibaba vidatu va
usage mbaka tonge jose dilulumuka.”

Yesu Kofundiza Mmahala
(Mlk. 4:33-34)

34 Yesu kawalongela wanhu bwando mbuli zino zose mmahala, hawa-
longele kinhu chochose bila mahala.
35 Giladi gaja galongigwe na muhokozi gavikile,
“Nounanula mulomo wangu nilonge mmahala,
Nilonge gaja gafisike songela ulumwengu vuulumbigwe.”

Nhegulo ya Dihala da Idilolo

36 Abaho, Yesu kadileka didale da wanhu, kengila mng'anda. Wanahina
zake wamkwenhukila wamulongela, “Tulongele nhegulo ya dihala da
idilolo da kumgunda.”
37 Yesu kawalongela, “Imunhu yahandile imbeyu inogile iyo nie, Mwana
wa Munhu,
38 umgunda uwo ulumwengu, na imbeyu inogile iyo wana wa Undewa
wa Kuulanga, na idilolo dijo wanhu wa Mwenembago,
39 na imdumuka yahandile idilolo iyo Mwenembago. Gakuhuna gago
zua da kimambukizo, na iwahunaji wao wasenga wa Mulungu wa
kuulanga.
40 Kamba vija idilolo vidilundizwe na kusomigwa moto, vivo vondaiwe
muna dizua da kimambukizo.
41 Nie, Mwana wa Munhu, nowalagiza wasenga zangu wa kuulanga
wavikunzanye na kuvilava hanze ya Undewa wake vija vose viwatenda
wanhu watende vilozo, na waja wose watenda vilozo
42 na kuwasa mditanuli da moto. Ako kowa na kililo na kugegedula
meno.
43 Abaho, wanhu wamnogele Mulungu wonang'hazika kamba zua
Muundewa wa Tataao. Munhu yali na magwiti na yahulike!

Hala da Ngama Ifisigwe

44 “Undewa wa Kuulanga ulinga na ngama ifisigwe mumgunda. Na
munhu imwe viyaiwene, kaifisa kabili, mkudeng'ha kachola kuguza vinhu
vake vose viyalinavo, na kuugula mgunda uja.

Hala da Lulu

45 “Vivija, Undewa wa Kuulanga ulinga na mchuluzi yozahila lulu
zinogile,
46 na viyaiwene lulu imwe ya hela bwando, kachola na kuguza vinhu
vake vose viyalinavo, na kuigula.

Hala da Nhando

47 “Vivija, Undewa wa Kuulanga ulinga na nhando itandigwe m'bahali
na kunamata somba wa namna zose.
48 Inhando viimemile, waikwekwesa waigala mhwani, abaho, wakala
hasi na kuwabagula iwasomba, wanogile waweka muna imigelo na wehila
wawasa.
49 Vivo vondaiwe mdizua da kimambukizo, wasenga wa Mulungu wa
kuulanga wokwiza na kuwabagula wanhu wehile kulawa mwa wanhu
watendile ganogile,
50 na kuwasa wanhu wehile mditanuli da moto. Ako kowa na kililo na
kugegedula meno.”

Vinhu va Sambi na va Umwaka

51 Yesu kawauza, “Movitanga vinhu vino vose?”
Wamwidika, “Ona.”
52 Yesu kawalongela, “Avo mfundiza yoyose wa Malagizo ga Musa
yafundizigwe mbuli za Undewa wa Kuulanga kalinga na mwene ng'anda
yolava vinhu va sambi na va umwaka kulawa muna ingama yake.”

Yesu Kolemigwa ako Nazaleti
(Mlk. 6:1-6; Luk. 4:16-30)

53 Yesu viyamambukize kulonga mahala gano, kahalawa hanhu haja,
54 kabwela hana ikiwambo chake kikemigwa Nazaleti. Kasonga kuwa-
fundiza wanhu muna zing'anda zao za nhambiko, avo, wakanganya na
kulonga, “Kaipata kwahi ng'hungwe ino na mhiko za kutenda mizonza?
55 Ino sio mwana wa salamala? Na mamaake hakemigwa Maliamu? Na
ndugu zake sio kina Yakobo, Usufu, Simoni, na Yuda?
56 Na lumbu zake wose hawali hano hamoja na tweye? Avo munhu ino
kazipata kwahi mhiko na nzewele zino zose?”
57 Avo hawanogelwe nayo.
Ila Yesu kawalongela, “Muhokozi kohishimilwa kila hanhu, ila mki-
wambo chake mwenyego na mng'anda yake mwenyego.”
58 Avo hatendile mizonza bwando hanhu haja kwavija wakala wabule
nhamanila.

14

Yohana M'batiza Kodanganhika
(Mlk. 6:14-29; Luk. 9:7-9)

1 Kipigiti kija Helode Antipa,* mtawala wa Galilaya, kahulika mbuli za
Yesu,

* **14:1** ***Helode Antipa*** kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

2 avo kawalongela watumigwa zake, “Ino iyo Yohana M'batiza, kazuka
kulawa mwa wanhu wadanganhike, kileka mana mhiko za kutenda
mizonza zosang'hanika mgati yake.”
3 Kwavija Helode kakala yamgogile Yohana, kamfunga nzabi na kumgela
mkifungo sama ya Helodia, mtwanzi wa mkulu wake yokemigwa Filipo.
4 Kwavija Yohana kakala yomulongela Helode, “Kutenda gagomeswe na
Malagizo ga Musa kumsola Helodia!”
5 Helode kalonda kumkoma Yohana, ila kawadumba wanhu kwavija
wakala wampetile kamba Yohana kakala muhokozi.
6 Muna dizua da lusona lwa ng'humbukila ya mvumbuka ya Helode,
mndele wa Helodia kavina haulongozi wa iwahenza. Helode kanogelwa,
7 kamduilila na kamulongela kamba komgwelela kinhu chochose chon-
dayapule.
8 Kuno yoswagizwa na mamaake, kalonga, “Nigwelele pala da Yohana
M'batiza bahano muna ulungo!”
9 Mndewa kona giogio ng'hani, ila sama ya kiduilo chayaiduile na sama
ya iwahenza wakalile haja, kalagiza yagweleligwe,
10 avo kalagiza pala da Yohana dikanhigwe muja mkifungo.
11 Pala jake digaligwa mulungo na kugweleligwa imndele, na heyo
kamgalila mamaake.
12 Wanahina wa Yohana weza na kulusola lukuli lwake na kuluzika.
Abaho, wachola kumulongela Yesu gaja galawilile.

Yesu Kowagwelela Mandia Wanhu Bwando
(Mlk. 6:30-44; Luk. 9:10-17; Yoh. 6:1-14)

13 Yesu viyahulike mbuli za Yohana, kanyelenhuka kulawa hanhu haja
kakwela mngalawa kachola hanhu halibule wanhu. Ila wanhu viwahulike,
walawa m'viwambo wamkoleleza na magulu.
14 Yesu viyahumuluke muna ingalawa, kawonela bazi na kuwahonya
wanhu zao wakalile watamu.
15 Viivikile ichungulo wanahina wamcholela wamulongela, “Zua diswa
na hano twa mkiwala, avo walongele iwanhu wachole m'viwambo
wakaigulile mandia.”
16 Yesu kawedika, “Hawalondigwa wachole, wagweleleni mweye kinhu
cha kuja!”
17 Na hewo wamulongela, “Hano twabule kinhu ila mikate mitano na
somba wabili viiyeka.”
18 Yesu kawalongela, “Vigaleni hano hamwangu.”
19 Kawalagiza wanhu wakale hasi muluzondo, abaho, kaisola imikate
mitano na iwasomba wabili, kalola kuulanga, na kumuheweza Mulungu.
Abaho kaimogola imikate, kawagwelela wanahina, na wanahina wawag-
welela iwanhu.
20 Wose waja na kwiguta. Abaho wanahina wadondola vidanga va
imikate na iwasomba visigale, wamemeza vigelo longo dimwe na vibili.
21 Mheta ya wanhu wadile imikate wakala wambigalo alufu tano,
uhaleka watwanzi na wana.

Yesu Kotembela Uchana ya Gamazi
(Mlk. 6:45-52; Yoh. 6:15-21)

22 Abaho, Yesu kawalagiza wanahina wakwele muna ingalawa wamu-
longole mwambu uyagwe wa idilamba, kipigiti heyo vayakalile yowalaga
wanhu.

23 Viyamambukize kuwalaga, kakwela hakigongo yeiyeka kutambika.
Na zua vidiswele, Yesu kakala hiko yeiyeka.
24 Ila kipigiti kino ingalawa ikala kutali na iisi inyalile, ikunhizwa na
mawimbi kwavija beho dikala dolawa kuulongozi wa ingalawa.
25 Mkipigiti cha nzogolo zikwika Yesu kawacholela wanahina zake,
yotembela uchana ya igamazi.
26 Wanahina viwamuwene yotembela uchana ya igamazi, wona bwem-
bwe, walonga, “Mzimu!” Waguta nyangi kuno wogudema.
27 Bahaja Yesu kawalongela, “Gangamaleni! Iyo nene, sambimdumbe!”
28 Petulo kamulongela, “Mndewa, kamba iyo gweye, nilagize nitembele
uchana ya gamazi nize kumwako.”
29 Yesu kamwidika, “Izo!” Avo Petulo kahumuluka muna ingalawa, na
kutembela uchana ya gamazi, na kumcholela Yesu.
30 Ila viyadiwene dibeho, kadumba, na kusonga kudidimila muna
gamazi, kaguta nyangi yolonga, “Mndewa, nikombole!”
31 Bahaja Yesu kagolosa mkono wake, kamgoga kamulongela, “Gweye
uli na nhamanila ndodo! Habali usinha?”
32 Na viwakwelile muna ingalawa, dibeho dinyamala.
33 Wose wakalile muna ingalawa wamtambikila walonga, “Kweli gweye
iyo Mwana wa Mulungu!”

Yesu Kowahonya Watamu ako Genesaleti
(Mlk. 6:53-56)

34 Viweshile kuloka idilamba, wavika kuna iisi ya Genesaleti.
35 Wanhu wa hiko viwamtangile Yesu, wabwililisa mbuli zake
m'viwambo vose vili mmambwegambwega, na wamgalila wanhu wose
wakalile watamu.
36 Wamuyalalila kamba yawaleke wanhu wakalile watamu wakwase
lugigo lwa guo jake, na wose walukwasile wahona.

15

Nzoela za Wahenga
(Mlk. 7:1-13)

1 Abaho, Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa kulawa Yelusalemu
wamcholela Yesu, wamuuza,
2 “Habali wanahina zako hawaziwinza nzoela za wahenga zetu? Kwav-
ija wahalonda kuja hawasuluza makono gao!”
3 Yesu kawedika, “Na mweye habali muileka ndagizi ya Mulungu sama
ya nzoela yenu?
4 Kwavija Mulungu kalonga, ‘Wahishimile tataako na mamaako,’ na
‘Munhu yoyose yomulonga vihile tataake ama mamaake, yakomigwe.’
5 Ila mweye molonga kamba, mduhu mbuli munhu yahamulongela
tataake ama mamaake kamba, ‘Sidaha kuwagwelela kinhu chochose
kwavija niiduila kamba vinhu vinilondile kuwagwelela mweye nivilave
ha Mulungu,’
6 Avo, mmbuli zino mowalongela wanhu sambiwawahishimile watata
na wamama zao. Avo muizabuza mbuli ya Mulungu sama ya kuiwinza
nzoela yenu.
7 Videlenya mweye, muhokozi Isaya kahokola goya yowalonga mweye
haja viyalongile,
8 ‘Mulungu kalonga, “Wanhu wano wonihishimila nie mmilomo yao,
ila mioyo yao yakutali na nie.

9 Wonitambikila nie bule,
kwavija wofundiza mafundo ga wanhu kamba Malagizo gangu!” ’ ”

Vinhu Vimtenda Munhu Yanyolodoke
(Mlk. 7:14-23)

10 Abaho, Yesu kadikema didale da wanhu na kudilongela, “Tegelezeni
na kuvitanga!
11 Haduhu kinhu chondakingile mmulomo wa munhu chondakimtende
yanyolodoke, ila munhu konyolodoswa na mbuli zilawa mmulomo wake.”
12 Abaho, wanahina wamcholela wamulongela, “Kuvitanga kamba
Mafalisayo wehilwa viwazihulike mbuli zuulongile?”
13 Yesu kawalongela, “M'biki wowose hauhandigwe na Tataangu wa
kuulanga wong'oligwa.
14 Walekeni! Hewo wawo vilangizi vimbugumbugu wowalongoza
vimbugumbugu wayao. Na kamba kimbugumbugu yahamulongoza
kimbugumbugu miyage, wose wolagalila mdikolongo.”
15 Petulo kamulongela, “Tulongele nhegulo ya hala dino.”
16 Yesu kawalongela, “Vivija na mweye mng'hali hamnavitanga?
17 Ham'vitanga kamba kinhu chochose kingila mmulomo, chokwingila
mmunda, abaho, cholawa hanze ya ulukuli?
18 Ila mbuli zilawa mmulomo, zolawa muna umoyo, na mbuli zino zizo
zimtenda munhu yanyolodoke.
19 Kwavija kulawa mmoyo zolawa ngelegeza zihile, kukoma, ugoni,
ushalati, ubavi, usindila wa uvwizi, na kuilonga vihile.
20 Gano gago gomtenda munhu yanyolodoke, ila kuja bila kusuluza
makono, hakumtenda munhu yanyolodoke.”

Mtwanzi Yali na Nhamanila
(Mlk. 7:24-30)

21 Yesu kahalawa hanhu haja, kachola kuziisi za Tilo na Sidoni.
22 Na mtwanzi imwe Mkanaani, kulawa muisi ija, kamcholela. Kenula
dizwi, kamulongela, “Mndewa, Mwana wa Daudi,* nyonela bazi! Mndele
wangu kogazigwa ng'hani na kinyamkela.”
23 Ila Yesu hamwidike. Wanahina zake wamcholela wamuyalalila,
wolonga, “Muleke yachole! Kwavija kotutoela nyangi kuchugu chetu!”
24 Yesu kalonga, “Nie nitumigwa sama ya ng'hondolo wapotele wa isi ya
Islaeli.”
25 Ija mtwanzi kamcholela Yesu na kumfugamila mavindi kamulongela,
“Mndewa, nhaza!”
26 Yesu kedika, “Havilumbile kusola mandia ga wana na kuwasila
umbwa.”
27 Ija mtwanzi kamulongela, “Ona, Mndewa, ila hata umbwa woja
mandia gasigale galagale hasi kulawa haimeza ya mndewa wao.”
28 Abaho, Yesu kamulongela, “Gweye mtwanzi, nhamanila yako ng'hulu!
Na iwe kumwako kamba vuulonda.” Na kipigiti kikija mndele wake
kahona.

Yesu Kowahonya Wanhu Bwando

29 Yesu kahalawa haja, kabita mumgwazo wa Idilamba da Galilaya.
Kakwela hakigongo, kakala hasi.

---

* **15:22** Hano ***mwana wa Daudi*** nhegulo yake *kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi.*

30 Wanhu bwando wamcholela, wamgalila walemale, vimbugumbugu,
mbetembete, bubui, na wayagwe bwando, na kuweka haulongozi wa Yesu,
na heyo kawahonya.
31 Wanhu wakanganya viwawawene mabubui wolonga, walemale waho-
nyigwa, mbetembete wotembela, na vimbugumbugu wolola. Wamuyenzi
Mulungu wa Islaeli.

Yesu Kowagwelela Mandia Wanhu Bwando Wayagwe
(Mlk. 8:1-10)

32 Yesu kawakema wanahina zake kawalongela, “Nowonela bazi wanhu
wano, kwavija wakala na nie mazua madatu na sambi wabule kinhu
cha kuja kisigale. Na nie silonda niwaleke wachole na nzala, sambiweze
kusinduka mnzila.”
33 Wanahina zake wamulongela, “Kwahi kondatupate mandia ga kuweg-
utiza wanhu bwando kamba wano mkiwala kino?”
34 Yesu kawauza, “Mikate mingahi imulinayo?”
Wamulongela, “Mikate saba na visomba vidogodogo.”
35 Avo Yesu kawalagiza waja iwanhu wakale hasi.
36 Kaisola imikate saba na ivisomba, kamuheweza Mulungu, abaho,
kaimogola na kuwagwelela wanahina, na wanahina wadigwelela didale
da wanhu.
37 Wose waja na kwiguta. Abaho, wanahina wadondola vidanga va
imikate na ivisomba visigale, wamemeza migelo saba.
38 Wanhu wose wadile wakala wambigalo alufu nne uhaleka watwanzi
na wana.
39 Yesu viyeshile kudilaga didale da wanhu, kakwela muna ingalawa,
kachola kuisi ya Magadani.

16

Wanhu Wolonda Kilaguso
(Mlk. 8:11-13; Luk. 12:54-56)

1 Mafalisayo na Masadukayo wamcholela Yesu, wamgeza mkumulonda
yawalagusile kilaguso kulawa kuulanga.
2 Yesu kawedika, “Ihavika ichungulo, molonga, ‘Kowa na mchesa,
kwavija ulanga mdung'hu.’
3 Na imitondo molonga, ‘Lelo kowa na mvula, kwavija ulanga una
udung'hu na utitu.’ Mweye movitanga kuzuza vinhu vikoneka kuulanga,
ila hamudahile kuzuza vilaguso va vipigiti vino!
4 Mulelo wihile na uleka kumtamanila Mulungu! Wolonda kilaguso! Ila
hawagweleligwa kilaguso, ila kilaguso cha muhokozi Yona.”
Abaho, Yesu kawaleka, kachola.

Mela da Mafalisayo na Masadukayo
(Mlk. 8:14-21)

5 Wanahina viwavikile mwambu uyagwe wa idilamba, wavitanga kamba
waisemwa kusola mikate.
6 Yesu kawalongela, “Loleni na muiteganye na mela da Mafalisayo na
Masadukayo.”
7 Wailongela wenyego kwa wenyego, wolonga, “Kalonga vino kwavija
tuleka kusola mikate.”
8 Yesu kagatanga gaja gawakalile wolonga, na heyo kawalongela,
“Mweye wanhu muli na nhamanila ndodo, habali mulongelela mbuli za
kuwa bule mikate?

9 Mng'hali hamnavitanga? Muisemwa ija imikate mitano iwadile
wambigalo alufu tano, na mkunzanya vigelo vingahi vimemile?
10 Ama ija imikate saba iwadile wambigalo alufu nne, na mkunzanya
migelo mingahi imemile?
11 Vilihi ham'vitanga kamba sikalile nilonga na mweye mmbuli ya
mikate? Iteganyeni na mela da Mafalisayo na Masadukayo!”
12 Abaho, wavitanga kamba Yesu hakalile yowazuma waiteganye na
mela da kugela mmikate, ila waiteganye na mafundo ga Mafalisayo na
Masadukayo.

Petulo Komulonga Yesu
(Mlk. 8:27-30; Luk. 9:18-21)

13 Yesu kachola kuisi ili behi na wambo da Kaisalia Filipi, kawauza
wanahina zake, “Wanhu wolonga kamba Mwana wa Munhu iyo yalihi?”
14 Wamwidika wamulongela, “Wayagwe wolonga Yohana M'batiza,
wayagwe wolonga Eliya, na wayagwe wolonga Yelemia ama imwe wa
wahokozi.”
15 Yesu kawauza, “Ila na mweye molonga nie iyo yalihi?”
16 Simoni Petulo kamwidika, “Gweye iyo Kilisto, Mwana wa Mulungu
yali na ugima.”
17 Yesu kamulongela, “Kumota Simoni, mwana wa Yohana! Kwavija
haduhu munhu yakugubulile gano, ila Tataangu wa kuulanga.
18 Nokulongela kamba gweye iyo Petulo, na mdibwe* dino nodizenga
kanisa† jangu, na mhiko za kuzimu hazidaha kudihuma.
19 Nokugwelela vivugulilo va Undewa wa Kuulanga, chochose chondauk-
ifunge muna iisi, chofungigwa kuulanga. Na chochose chondaukifungule
muna iisi, chofunguligwa kuulanga.”
20 Abaho, Yesu kawazuma wanahina zake kamba sambiwamulongele
munhu yoyose kamba heyo iyo Kilisto.

Yesu Kolonga Vija Vondayagaye na Kudanganhika
(Mlk. 8:31—9:1; Luk. 9:22-27)

21 Songela kipigiti kija Yesu kasonga kuwalongela wanahina zake,
“Nolondigwa nichole Yelusalemu, na hiko nogazigwa na wavyele, na
wakulu wa wakulu wa nhambiko, na wafundiza Malagizo ga Musa.
Nokomigwa, ila gahabita mazua madatu nozuka kulawa mkudanganhika.”
22 Petulo kamsola kamgala hamgwazo na kusonga kumkomhokela
yolonga, “Sambiiwe vino, Mndewa! Mbuli hiyo haikulawila gweye!”
23 Yesu kahinduka kamulongela Petulo, “Bwela kuchugu changu, Mwen-
embago! Gweye kwa king'hwaso kumwangu nie, kwavija hugelegeza ga
Mulungu, ila kogelegeza ga wanhu.”
24 Abaho, Yesu kawalongela wanahina zake, “Kamba munhu yahalonda
kuwa mwanahina wangu, yaibele mwenyego, yaidikwe msalaba wake
yanikoleleze.
25 Munhu yoyose yahalonda kuukombola ugima wake, kowagiza, na
munhu yoyose yowagiza ugima wake sama yangu nie, koukombola.
26 Kinhu chaki kinogile munhu chondayakipate kamba yahaupata
ulumwengu wose, na kuwagiza ugima wake uli muloho? Ama kinhu chaki
chondayalave giladi yabwezelwe ugima wake uli muloho?

---

* **16:18** ***Petulo*** nhegulo yake Mkigiliki *dibwe.* † **16:18** ***Kanisa*** nhegulo yake *Wanhu wamtogole Kilisto.*

27 Kwavija nie, Mwana wa Munhu, nokwiza na wasenga zangu wa
Mulungu wa kuulanga muna iyenzi ya Tataangu, abaho, nomuliha kila
munhu kamba vija viyasang'hane.
28 Nowalongela ikweli, hana wanhu wayagwe wemile hano hawadan-
ganhika mbaka vondawanyone nie Mwana wa Munhu, nikwiza muna
Uundewa wangu."

17

Kugaluka kwa Yesu
(Mlk. 9:2-13; Luk. 9:28-36)

1 Vigabitile mazua sita Yesu kawasola Petulo, Yakobo, na Yohana ndugu
yake Yakobo kakwela nao kukigongo kitali weiyeka.
2 Yesu kagaluka haulongozi wao, na kihanga chake kinang'hazika kamba
zua, na vivalo vake vikala vizelu kamba mulangaza.
3 Bahaja, walawililwa na Musa na Eliya, wolonga na Yesu.
4 Petulo kamulongela Yesu, "Mndewa, vinoga tweye tukale hano! Na
uhalonda nozenga vizewe vidatu, kimwe chako, kimwe cha Musa, na
kiyagwe cha Eliya."
5 Viyakalile yang'hali yolonga, wingu zelu diwagubika, na dihu-
likwa dizwi kulawa mdiwingu dilonga, "Ino iyo Mwanangu yanogele,
mtegelezeni heyo!"
6 Wanahina viwahulike vino, wagwa kingubanguba, wona bwembwe
ng'hani.
7 Yesu kawacholela, abaho, kawakwasa kawalongela, "Gandamukeni,
sambimdumbe!"
8 Na viwalolile uchana, hawamuwene munhu yoyose ila Yesu yeiyeka.
9 Viwahumuluke haikigongo, Yesu kawalagiza yolonga, "Sambimmu-
longele munhu yoyose gaja gamgawene, mbaka nie, Mwana wa Munhu,
vondanizuke kulawa mkudanganhika."
10 Abaho, wanahina wamuuza Yesu, "Habali wafundiza Malagizo ga
Musa wolonga kamba tanhu Eliya yeze?"
11 Yesu kawalongela, "Kweli, Eliya kokwiza kwika goya vinhu vose.
12 Ila nowalongela, Eliya keza kesha, na hewo hawamtambule, ila
wamtendela vija viwalondile. Vivija na heyo Mwana wa Munhu
kogazigwa mmakono gao."
13 Abaho, wanahina wavitanga kamba kakala yowalongela mbuli za
Yohana M'batiza.

Yesu Komuhonya Mmhale Yali na Kinyamkela
(Mlk. 9:14-29; Luk. 9:37-43a)

14 Viwavikile hana ididale da wanhu, munhu imwe kamcholela Yesu
kamfugamila mavindi,
15 kamulongela, "Mndewa, monele bazi mmhale wangu, kwavija kana
kisango na kugazika ng'hani. Mianza bwando kalagalila hamoto ama
mgamazi.
16 Nimgala ha wanahina zako, ila walemelwa kumuhonya."
17 Yesu kawalongela, "Mweye wanhu mwihile, mulibule nhamanila,
nokala na mweye mbaka zua jaki? Nowazaganya mbaka zua jaki? Mgaleni
hano hamwangu!"
18 Yesu kamkomhokela ija ikinyamkela, na ikinyamkela kamulawa
immhale, na heyo kipigiti kikija kahona.

19 Abaho, wanahina wamwizila Yesu kinyele, wamuuza, “Habali tweye
tulemelwa kumuwinga?”
20 Yesu kawalongela, “Kwavija muhungukilwa na nhamanila! Nowa-
longela ikweli, kamba muhawa na nhamanila ndodo kamba mbeyu ya
haladali, modaha kukilongela kigongo kino, ‘Segela hano uchole haja!’
Na ikigongo chosegela. Haduhu kinhu chochose chondamulemelwe
kutenda!”
21 Ila kinyamkela kamba ino havidahika kulawa, ila mkutambika na
kufunga.*

Yesu Kolonga Mwanza Uyagwe Vija Vondayadanganhike
(Mlk. 9:30-32; Luk. 9:43b-45)

22 Wanahina viwaiting'hane hamoja ako Galilaya, Yesu kawalongela,
“nie, Mwana wa Munhu, nogeligwa mmakono ga wanhu,
23 wonikoma, ila gahabita mazua madatu nozuka.” Wanahina wanyun-
guala ng'hani.

Kuliha Kodi ya Ng'anda ya Mulungu

24 Yesu na wanahina zake viwavikile Kapenaumu, wawila kodi wa
Ng'anda ya Mulungu wamcholela Petulo wamuuza, “Mkulufunzi wako
kalihaga kodi ya Ng'anda ya Mulungu?”
25 Petulo kawedika, “Ona, kalihaga.”
Petulo viyengile mng'anda, Yesu kakala waichanduso kulonga nayo,
“Simoni, gweye kokonaze? Wandewa wa isi wowila kodi kulawa ha wanhu
walihi? Kulawa ha wenekae ama kulawa ha wahenza?”
26 Petulo kamulongela, “Kulawa ha wahenza.”
Abaho, Yesu kamulongela, “Kulonga goya, kwavija wenekae
hawalondigwa kuliha kodi.
27 Giladi sambituwagevuze, avo genda hana dilamba ukase nduwano,
abaho, msole somba yondayalongole kunamata, na uhaunanazula mu-
lomo wake, kovika hela, abaho, isole ukanilihile nie na gweye mwenyego.”

18

Yalihi Yali Mkulu Kubanza Wose?
(Mlk. 9:33-37; Luk. 9:46-48)

1 Kipigiti kija wanahina wamcholela Yesu wamuuza, “Yalihi yali mkulu
kubanza wose muna Uundewa wa Kuulanga?”
2 Yesu kamkema mwana mdodo, abaho, kamwika haulongozi wao,
3 kalonga, “Nowalongela ikweli, ihawa hamulonda kugaluka na kulinga
kamba wana wadodo, hamdaha kwingila muna Uundewa wa Kuulanga.
4 Munhu yoyose yokiihumulusa kamba mwana ino, iyo mkulu kubanza
wose muna Uundewa wa Kuulanga.
5 Na munhu yoyose yom'bokela mwana mdodo kamba ino mtwaga
jangu, konibokela nie.

Vinhu Vimtenda Munhu Yengile M'vilozo
(Mlk. 9:42-48; Luk. 17:1-2)

6 “Ihawa munhu yoyose yahamtenda imwe wa wanhu wano wadodo
yatende vilozo, vihanogile munhu hiyo yafungigwe msingo yake dibwe
kulu da kusiginhila na kwasigwa mkilindi cha bahali.

---

* **17:21** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 21.

7 Ulumwengu wojona sama ya ving'hwaso viwatenda wanhu wengile
m'vilozo! Kwavija ving'hwaso havidahika kuleka kulawilila, ila kojona
munhu ija yotenda ving'hwaso vilawilile!
8 "Ihawa mkono wako ama mgulu wako wokutenda utende vilozo,
ukanhe, uwase kutali na gweye! Vinoga wingile muna ugima wa digunge
kuno ulemale ama uli mbetembete, kubanza kuwa na makono mabili ama
magulu mabili, abaho, wasigwe muna umoto wa digunge.
9 Na kamba siso jako dokutenda utende vilozo, ding'ole, ujase! Vinoga
wingile muna uugima wa digunge na siso dimwe, kubanza kuwa na meso
mabili, abaho, wasigwe muna umoto wa kuzimu.

Hala da Ng'hondolo Yapotele
(Luk. 15:3-7)

10 "Teganyeni! Sambimumzabuze imwe wa wanhu wano wadodo.
Nowalongela kamba, wasenga wa Mulungu wa kuulanga wali hamoja nao
mazua gose wa behi na Tataangu wa kuulanga.
11 Kwavija Mwana wa Munhu keza kuwakombola waja wapotele.*
12 "Mokonaze, kamba munhu yahawa na ng'hondolo mia, abaho,
ng'hondolo imwe yahapotela, vino hawaleka waja ng'hondolo malongo
tisa na tisa wasigale mkigongo na kuchola kumzahila ija ng'hondolo imwe
yapotele?
13 Nowalongela ikweli, kamba yahamona, komdeng'hela ng'hani
kubanza waja ng'hondolo malongo tisa na tisa walekile kupotela.
14 Vivija na Tata wenu wa kuulanga halonda hata munhu imwe wa wano
wadodo yapotele.

Kumzuma Munhu Yatendile Vilozo

15 "Ihawa ndugu yako kakutenda gehile, genda ukamulongele kija kinhu
kihile chayakutendile muli wabili mwiyeka. Na kamba kokutegeleza,
kumpata kabili ndugu yako.
16 Ila kamba hakutegeleze, msole munhu imwe ama wabili wayagwe
hamoja na gweye, giladi mmbuli za wasindila wabili ama wadatu kila
kinhu kitangigwe.
17 Na kamba hawategeleze, walongele wanhu wamtogole Kilisto, na
vivija yahalema kuwategeleza, avo umone kamba Mmhazi na muwila
kodi.

Kufunga na Kufungula

18 "Nowalongela ikweli, chochose chondamkifunge muna iisi, cho-
fungigwa kuulanga. Na chochose chondamkifungule muna iisi, chofun-
guligwa kuulanga.
19 "Vivija, nowalongela ikweli, kamba wabili mmwanza wenu muna iisi
wahaitogolela mmbuli ya kinhu chochose chowopula, wotendeligwa na
Tataangu wa kuulanga.
20 Kwavija hawali wabili ama wadatu waiting'hane mtwaga jangu, na
nie na hamoja nao."

Hala da Mtumigwa Yoleka Kumgela Kumgongo Miyage

21 Abaho, Petulo kamcholela Yesu kamuuza, "Mndewa, kamba ndugu
yangu yahanitenda vilozo, nimgele kumgongo mianza mingahi? Hata
mianza saba?"
22 Yesu kamulongela, "Sikulongela mianza saba, ila mianza malongo
saba mala saba.

---

* **18:11** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 11.

23 Kwavija Undewa wa Kuulanga ulinga na mndewa imwe yalondile
kuwakagula watumigwa zake wakalile wamkopile hela.
24 Viyasongile kukagula, kagaliligwa munhu yakalile yowilwa talanta†
alufu longo dimwe.
25 Ija imtumigwa hakalile na cha kuliha, avo mndewa kalagiza kamba
yaguzwe heyo na mtwanzi wake na wanage na kila kinhu kiyali nacho,
giladi yalihe hela ziyakalile yowilwa.
26 Avo ija imtumigwa kamfugamila mavindi kamuyalalila kamulongela,
'Mndewa, nyalize, nokuliha hela zako zose!'
27 Mndewa wa imtumigwa ija kamonela bazi, avo kamgela kumgongo
deni jake jose, abaho, kamuleka yachole.
28 "Abaho, ija imunhu viyacholile, kaiting'hana na mtumigwa miyage
yakalile yomuwila dinali‡ mia. Kamgoga na kusonga kumfida msingo,
kalonga, 'Nilihe deni jangu!'
29 Ija imtumigwa miyage kamfugamila mavindi kamuyalalila kamulon-
gela, 'Nyalize, nokuliha deni jako jose!'
30 Ila heyo kalema, avo kachola, kamgela mkifungo mbaka vondayalihe
hela zose ziyakalile yowilwa.
31 Watumigwa wayage viwawene gaja galawilile, wona giogio, avo
wachola, wamulongela mndewa wao mbuli zose zilawilile.
32 Abaho, ija imndewa kamkema kamulongela, 'Gweye kwa mtumigwa
wihile! Nie nikugela kumgongo deni jako jose kwavija vuuniyalalile.
33 Vino hulondigwe na gweye kumonela bazi mtumigwa miyago kamba
nie vinikonele bazi?'
34 Mndewa wake kona lusango, avo kamgoga, kamgela mkifungo mbaka
vondayalihe dideni.
35 "Vino vivo Tataangu wa kuulanga vondayawatende mweye ahaja
munhu mmwanza wenu yahalema kumgela kumgongo ndugu yake,
kulawa mmoyo wake."

19

Yesu Kofundiza Mbuli za Nyasa
(Mlk. 10:1-12)

1 Yesu viyamambukize kulonga mbuli zino, kalawa Galilaya kachola
kuna iisi ya Yudea mwambu uyagwe wa Ulwanda lwa Yolodani.
2 Wanhu bwando wamkweleleza, na heyo kawahonya hiko.
3 Mafalisayo wamcholela na kumgeza mkumuuza, "Malagizo ga Musa
gomtogoza munhu kumwasa mtwanzi wake mmbuli yoyose?"
4 Yesu kawedika, "Vino, hamsomile Mzinyandiko Zing'alile? Ahaja
hazilonga kamba haichanduso Mulungu kawalumba mtwanzi na mbigalo.
5 Na heyo kalonga, 'Mkilamso kino mbigalo kowaleka tataake na
mamaake na kuilumba na mwehe wake, na wabili wano wowa lukuli
lumwe.'*
6 Avo sio wabili, ila lukuli lumwe. Kwavija kiyalumbile Mulungu,
haduhu munhu yondayakimamazule."
7 Mafalisayo wamuuza, "Habali Musa kalonga Mmalagizo gake kamba
munhu kodaha kumgwelela mtwanzi wake lupwilili lwa nyasa na
kumwasa?"

---

† **18:24** ***Talanta imwe*** nhegulo yake *hela ya kitumetume cha milao 15.* ‡ **18:28** ***Dinali imwe*** nhegulo yake *hela ya kitumetume cha zua dimwe.* * **19:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 2:24.

8 Yesu kawalongela, “Musa kawatogoza muwase watwanzi zenu sama
ya udala wa mioyo yenu. Ila haikalile vino songela haichanduso.
9 Nowalongela kamba, mbigalo yoyose yomwasa mtwanzi wake na
kumsola mtwanzi iyagwe, kotenda ugoni. Ila munhu yahamwasa mtwanzi
wake sama ya kutenda ugoni kodaha kusola mtwanzi iyagwe.”†
10 Wanahina zake wamulongela, “Ihawa vino vivo ili ha mbigalo na
mtwanzi wake, vinoga kuleka kusola.”
11 Yesu kawedika kawalongela, “Sio wanhu wose wodaha kuitogola
mbuli ino, ila ha waja wose wagweleligwe motelo ino na Mulungu.
12 Kwavija hana vibohola‡ wali hivo songela viwavumbuke, na hana
vibohola watendigwe na wanhu, na wayagwe woleka kusola sama ya
Undewa wa Kuulanga. Munhu yodaha kugabokela gano, yagabokele.”

Yesu Kowamoteza Wana Wadodo
(Mlk. 10:13-16; Luk. 18:15-17)

13 Abaho, wana wadodo wagaligwa ha Yesu giladi yawekile makono na
kuwatambikila, ila wanahina wawakomhokela waja wawagalile.
14 Yesu kalonga, “Walekeni wana wadodo weze kumwangu, sam-
bimuwagomese, kwavija Undewa wa Kuulanga uli wa wanhu wali kamba
wano.”
15 Avo, kawekila makono gake kuwamoteza, abaho, kachola.

Mmhale Mgoli
(Mlk. 10:17-31; Luk. 18:18-30)

16 Baho mmhale imwe kamcholela Yesu kamuuza, “Mkulufunzi, nitende
kinhu chaki kinogile giladi ningile muugima wa digunge?”
17 Yesu kamwidika, “Habali uniuza mbuli ya kinhu kinogile? Hana imwe
yeiyeka iyo yanogile. Uhalonda kwingila muugima wa digunge, zigoge
ndagizi za Mulungu.”
18 Ija immhale kauza, “Ndagizi zaki?”
Yesu kamwidika, “Sambiukome, sambiutende ugoni, sambiwibe, sambi-
ulave usindila wa uvwizi,
19 wahishimile tataako na mamaako, na mnogele munhu wa habehi
nagwe kamba vuukinogela mwenyego.”
20 Ija immhale kedika, kamulongela, “Gano gose nigagoga, nisigaza
kinhu chaki?”
21 Yesu kamwidika, “Uhalonda sambiuhungule hanhu, genda kaguze
vinhu vako, abaho, zihela uwagwelele wakumbulu, avo kowa na ngama
kuulanga, abaho, izo unikoleleze.”
22 Ija immhale viyahulike vino, kachola kuno yokona giogio, kwavija
kakala mgoli.
23 Abaho, Yesu kawalongela wanahina zake, “Nowalongela ikweli, yowa
vidala mgoli kwingila muna Undewa wa Kuulanga.
24 Nowalongela mwanza uyagwe, vibuha ngamia kubita mkizonzo cha
shindano, kubanza mgoli kwingila Muundewa wa Mulungu.”
25 Wanahina viwahulike vino, wakanganya ng'hani na kuuza, “Avo,
yalihi yodaha kukomboligwa?”
26 Yesu kawalola kalonga, “Mwa wanhu mbuli ino haidahika, ila ha
Mulungu mbuli zose zodahika.”
27 Abaho, Petulo kedika, kalonga, “Tweye tuleka kila kinhu tukukoleleza
gweye, avo, kwiza topata choni?”

---

† **19:9** Nyandiko ziyagwe za umwaka zongeza mbuli zino, *Na ayo yondayamsole mtwanzi ija yasigwe kotenda ugoni.* ‡ **19:12** ***Vibohola*** nhegulo yake *wambigalo walibule kimbigalo.*

28 Yesu kawalongela, “Nowalongela ikweli, mweye mose mung'holeleze
nie, muna uulumwengu wa sambi, Mwana wa Munhu vondayakale
mkigoda chake cha undewa kili na yenzi, vivija na mweye mokala
m'vigoda va undewa longo dimwe na vibili, muitagusa mitala longo dimwe
na mibili ya Islaeli.
29 Na munhu yoyose yoleka ng'anda ama ndugu ama lumbu ama tata
ama mama ama wana ama migunda sama yangu, kobokela mianza mia
na kuuhala ugima wa digunge.
30 Ila wanhu bwando wali wa haichanduso, wowa wa haikimambukizo,
na wanhu bwando wali wa haikimambukizo, wowa wa haichanduso.

20

Wasang'hana Mumgunda wa Mizabibu

1 “Kwavija Undewa wa Kuulanga ulinga na munhu yalawile ulukwili ku-
chola kuzahila wanhu wa kusang'hanika mumgunda wake wa mizabibu.
2 Waitogolela yawalihe dinali* mdizua dimwe, abaho, kawatuma ku-
sang'hanika mumgunda wake wa mizabibu.
3 Mkipigiti cha saa ndatu kachola kabili, kawona wanhu wayagwe
wemile hadisoko walibule sang'hano ya kutenda,
4 avo kawalongela, ‘Na mweye gendeni mkasang'hanike mumgunda wa
mizabibu, nowaliha kilondigwa kulihigwa.’
5 Avo wachola. Mkipigiti cha saa sita na saa tisa kachola kabili, katenda
vivija.
6 Na mkipigiti cha saa longo dimwe na imwe, kachola na kuwavika
wanhu wayagwe wema, avo kawauza, ‘Habali mwimile hano songela
imitondo bila kutenda sang'hano yoyose?’
7 Waja wanhu wamulongela, ‘Kwavija haduhu munhu yatugwelele
sang'hano ya kutenda.’ Ija imunhu kawalongela, ‘Gendeni na mweye
mkasang'hanike mumgunda wa mizabibu.’
8 “Viivikile ichungulo, mwene mgunda kamulongela salange wake,
‘Wakeme wasang'hana, abaho, walihe maliho gao, songa na waja wa-
songile kusang'hanika ichungulo, abaho, umambukizile na waja wasongile
kusang'hanika imitondo.’
9 Na waja wose wasongile kusang'hanika ichungulo, kila munhu
kalihigwa dinali.
10 Viwezile waja wasongile kusang'hanika imitondo, wagiza kamba
wolihigwa dinali bwando, ila vivija na hewo walihigwa dinali imwe kila
munhu.
11 Wabokela dinali zao, abaho, wasonga kumtwanganikila mwene
mgunda,
12 walonga, ‘Wanhu wano wa ikimambukizo wasang'hanika saa dimwe
diiyeka, ila kuwaliha kamba vuutulihile tweye tusang'hanike mdizua kali
na kugaya misi yose!’
13 “Mwene mgunda kamwidika munhu imwe mmwanza wao, kalonga,
‘Mbwiga, sikutendele kinhu chochose kihile! Hatuitogolele kusang'hanika
mdizua dimwe kwa dinali imwe?
14 Sola maliho gako uchole. Nisagula kumgwelela ino waikimambukizo
kamba vinikugwelele gweye.
15 Vino sidaha kutenda vija vinilonda na hela zangu mwenyego? Ama
kokona migongo kwavija vinili na moyo unogile?’

---

* **20:2** ***Dinali imwe*** nhegulo yake *hela ya kitumetume cha zua dimwe.*

16 “Avo, wali wa haikimambukizo wowa wa haichanduso, na wali wa
haichanduso wowa wa haikimambukizo.”

Yesu Kolonga Mwanza wa Ikadatu Vija Vondayadanganhike
(Mlk. 10:32-34; Luk. 18:31-34)

17 Yesu viyakalile yochola Yelusalemu, mnzila kawasola wanahina longo
dimwe na wabili hamgwazo weiyeka, na kuwalongela,
18 “Tochola Yelusalemu, na Mwana wa Munhu kogeligwa mmakono
ga wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa.
Womtagusa kudanganhika,
19 abaho, kogeligwa mmakono ga Wamhazi, womtendela uponela,
womulanha mbalati, na womuwamba mumsalaba, ila mdizua da ikadatu
kozuka.”

Mama wa Yakobo na Yohana Kopula
(Mlk. 10:35-45)

20 Abaho, mama wa wana wa Zebedayo kamcholela Yesu hamoja na
wanage, kamfugamila mavindi giladi yapule kinhu.
21 Yesu kamulongela, “Kolonda choni?”
Ija imtwanzi kamwidika yolonga, “Lagiza kamba wanangu wano wabili,
imwe yakale mkono wako wa ukulume na iyagwe yakale mkono wako wa
ukumoso muna Undewa wako.”
22 Yesu kawalongela, “Hammanyile kinhu chumpula. Modaha kuking'wela
kikasi cha mgayo kinilondigwa kuking'wela nie?”
Wamwidika walonga, “Todaha.”
23 Yesu kawalongela, “Moking'wela kikasi cha migayo kining'wela nie,
ila kukala kumkono wangu wa ukulume na wa ukumoso sio sang'hano
yangu. Ila hanhu aho wekiligwa waja wose watandiligwe na Tataangu.”
24 Wanahina wayagwe longo dimwe viwahulike vino, wawonela lusango
Yakobo na Yohana.
25 Ila Yesu kawakema hamoja kawalongela, “Movitanga kamba wan-
dewa wa Wamhazi wowatawala na mhiko, na wakulu zao wana udaho
mwa wanhu zao.
26 Sambiiwe vino kumwenu. Ila munhu yoyose mmwanza wenu
yahalonda kuwa mkulu, kolondigwa yawe mtumigwa wenu.
27 Na munhu yoyose mmwanza wenu yahalonda kuwa waichanduso,
kolondigwa yawe nyakadala wenu.
28 Kwavija Mwana wa Munhu hezile kusang'hanikilwa, ila ku-
sang'hanikila wayagwe, na kulava ugima wake giladi yawakombole
wanhu bwando.”

Yesu Kowahonya Vimbugumbugu Wabili
(Mlk. 10:46-52; Luk. 18:35-43)

29 Yesu na wanahina zake viwasegele Yeliko, wanhu bwando wamk-
weleleza.
30 Haja kukala na vimbugumbugu wabili wakalile hamgwazo wa inzila,
na viwahulike kamba Yesu kobita, wenula dizwi, walonga, “Mndewa,
Mwana wa Daudi,† tonele bazi!”
31 Didale da wanhu diwakomhokela na kuwalongela wanyamale. Ila
wagendelela kwinula dizwi, wolonga, “Mndewa, Mwana wa Daudi, tonele
bazi!”
32 Yesu kema, abaho, kawakema kawauza, “Molonda niwatendele
choni?”

† **20:30** Hano ***mwana wa Daudi*** nhegulo yake *kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi.*

33 Wamulongela, “Mndewa, tolonda tulole!”
34 Yesu kawonela bazi, kagakwasa meso gao. Bahaja wadaha kulola, abaho, wamkweleleza.

21

Yesu Kokwingila Yelusalemu na Wila
(Mlk. 11:1-11; Luk. 19:28-40; Yoh. 12:12-19)

1 Yesu na wanahina zake viwakalile behi na kuvika Yelusalemu, wavika mkiwambo cha Betifage hana Ikigongo cha Mizaituni, Yesu kawatuma wanahina zake wabili,
2 kawalongela, “Gendeni hana ikiwambo kili haulongozi wenu, baho mom'vika mhunda yafungigwe hamoja na mwanage. Wafunguleni, abaho, munigalile.
3 Na kamba munhu yoyose yahawauza, mulongeleni kamba, ‘Mndewa kowalonda.’ Na himahima kowagwelela.”
4 Gano galawilila giladi gavikile gaja galongigwe na muhokozi, yolonga,
5 “Mulongele mndele wa Sayuni,*
‘Lola, Mndewa wako kokwizila!
Kahola moyo na kapapigwa na mhunda,
mwana wa mhunda.’ ”
6 Avo, wanahina wachola na watenda kamba Yesu viyawalongele.
7 Wamgala imhunda na mwana wa mhunda, watandika vivalo vao uchana yao, abaho, Yesu kakala uchana ya imwana mhunda.
8 Dale kulu ng'hani da wanhu janzanza vivalo vao mnzila, na wayagwe wakanha mikuti ya mitende na kuyanzanza mnzila.
9 Dale da wanhu dikalile dimulongole na wose wakalile wamsondolele wenula dizwi walonga, “Yatogolwe Mwana wa Daudi! Kamota ayo yokwiza mditwaga da Mndewa! Nhogolwa uchana kuulanga!”
10 Yesu viyengile Yelusalemu, wambo jose dikala mumzahimzahi, na wanhu wauza, “Ino iyo munhu yalihi?”
11 Didale da wanhu diwalongela, “Ino iyo Yesu, muhokozi kulawa Nazaleti mkiwambo cha Galilaya.”

Yesu Kochola Kuna Ing'anda ya Mulungu
(Mlk. 11:15-19; Luk. 19:45-48; Yoh. 2:13-22)

12 Yesu kengila mdikonhi da Ing'anda ya Mulungu na kuwawinga wanhu wose wakalile muja woguza na kugula. Kazihindula meza za wavunja hela na vigoda va wose wakalile woguza njiwa,
13 kawalongela, “Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, ‘Ng'anda yangu yokemigwa ng'anda ya nhambiko.’ Ila mweye moitenda fisilo da wabavi!”
14 Vimbugumbugu na walemale wamcholela kuna Ing'anda ya Mulungu, na heyo kawahonya.
15 Ila wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa viwonile vinhu va mkanganyo viyatendile, na wana wotoa nyangi kuna Ing'anda ya Mulungu wolonga, “Yatogolwe Mwana wa Daudi!” wona lusango.
16 Wamulongela, “Kowahulika wano vowolonga?”
Yesu kawalongela, “Ona! Hamsomile gaja gandikigwe Mzinyandko Zing'alile, golonga, ‘Wana wadodo na ving'hele, wokwimba nyila za nhogolwa’?”

---

* **21:5** ***Mndele wa Sayuni*** nhegulo yake *wanhu wa Yelusalemu.*

17 Kawaleka, kachola hanze ya idiwambo mbaka Betania, kawasa hiko.

Yesu Kowikila Kinyulu Mtini
(Mlk. 11:12-14, 20-24)

18 Imitondo ng'hani Yesu viyakalile mnzila yobwela mdiwambo, kona nzala.
19 Kawona mtini hamgwazo wa inzila, kaukwenhukila, ila honile chochose uchana yake ila mijani iiyeka. Abaho, kaulongela, “Sambiulele mujo milao yose!” Bahaja umtini unyala.
20 Wanahina viwawene vino wakanganya, wauza, “Habali umtini unyala himahima?”
21 Yesu kawedika, yolonga, “Nowalongela ikweli, kamba muhawa na nhamanila bila kusinha mmioyo yenu, sio kamba modaha kutenda kija kitendigwe mumtini uno, ila vivija modaha kukilongela kigongo kino, ‘Goboka, uiyase m'bahali,’ na yotendeka.
22 Kamba muhawa na nhamanila, chochose chondampule mkutambika, mogweleligwa.”

Mbuza ya Udaho wa Yesu
(Mlk. 11:27-33; Luk. 20:1-8)

23 Yesu viyengile muna Ing'anda ya Mulungu, wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele wa wanhu wamcholela kipigiti viyakalile yofundiza, wamuuza, “Kotenda mbuli zino na udaho ulihi? Na yalihi yakugwelele udaho uno?”
24 Yesu kawalongela, “Vivija na nie nowauza mbuli, na kamba muhanilongela nhegulo yake, na nie nowalongela kamba notenda mbuli zino na udaho ulihi.
25 Mbatiza ya Yohana ilawa kwahi? Ilawa ha Mulungu ama ilawa ha wanhu?”
Wakiiuza wenyego kwa wenyego, walonga, “Tuhalonga, ‘Ulawa ha Mulungu,’ kotuuza, ‘Habali hamumtogole?’
26 Ila tuhalonga, ‘Ulawa ha wanhu,’ towadumba wanhu kwavija wanhu wose wotogola kamba Yohana kakala muhokozi.”
27 Avo wamwidika Yesu, “Hatuvitanga.”
Abaho, na heyo kawalongela, “Na nie siwalongela kamba notenda mbuli zino na udaho ulihi.

Hala da Wamhale Wabili

28 “Mweye mokonaze? Kukala na munhu imwe yakalile na wana wabili. Kamcholela ija imkulu kamulongela, ‘Mwanangu, lelo genda ukasang'hanike mumgunda wa mizabibu.’
29 Ija imwana kamwidika kamulongela, ‘Sichola,’ ila mkipigiti kidodo kagelegeza mmoyo wake, abaho, kachola.
30 Abaho, kamcholela imdodo kamulongela vivija. Na heyo kamwidika kalonga, ‘Ona, nochola, tata,’ ila hacholile.
31 Yalihi mmwanza wa wano wabili yatendile gamnogele tataake?”
Wamwidika wamulongela, “Ija imkulu.”
Yesu kawalongela, “Nowalongela ikweli, wawila kodi na watenda ugoni ndwanga wowalongola kwingila muna Undewa wa Mulungu.
32 Kwavija Yohana M'batiza keza kumwenu mnzila ilibule uzenzeleganye, na mweye hamumtogole, ila wawila kodi na watenda ugoni ndwanga wamtogola. Na hata vimgawene gano, hamulekile vilozo venu na kumtogola.

Hala da Walimi wa Mgunda wa Mizabibu
(Mlk. 12:1-12; Luk. 20:9-19)

33 “Tegelezeni hala diyagwe, kukala na munhu yakalile na mgunda wa
mizabibu, kauzengela konhi na kuhimba lwingila lwa kukamulila zabibu
na kuzenga ulingo. Abaho, kawapangiza walimi, kachola isi ya kutali.
34 Kipigiti cha kuhuna zizabibu vikivikile, kawatuma nyakadala zake ha
iwalimi wakamsolele fungu jake da izizabibu.
35 Iwalimi wawanwang'hula waja iwanyakadala, imwe wamtoa, iyagwe
wamkoma, na iyagwe wamtoa na mabwe mbaka kadanganhika.
36 Abaho, ija imunhu kawatuma mwanza uyagwe nyakadala wayagwe
bwando kubanza waja wa ichanduso, na iwalimi wawatendela vivija
kamba viwawatendele waja wa ichanduso.
37 Hakimambukizo, kamulagiza mwanage ha iwalimi, yolonga, ‘Kwa
vovose womuhishimila mwanangu.’
38 Ila iwalimi viwamuwene imwana, wailongela wenyego kwa wenyego,
‘Ino iyo muhazi. Izoni tumkome, abaho, tusole uhazi wake!’
39 Avo wamsola na kumwasa hanze ya umgunda wa mizabibu na
kumkoma.
40 “Avo mwene mgunda yeheza, kowatenda choni iwalimi?”
41 Wamulongela, “Kowakoma wanhu waja wehile, na kuwagwelela um-
gunda walimi wayagwe wondawamgwelele zabibu mkipigiti cha kuhuna.”
42 Yesu kawalongela, “Hamsomile Zinyandiko Zing'alile?
‘Dibwe dilemigwe na wazenzi
digaluka dibwe da kutamanilwa ng'hani kubanza mabwe gose.
Mndewa iyo yatendile mbuli ino,
nayo iwa mkanganyo mmeso getu!’†
43 “Avo nowalongela, Undewa wa Mulungu wosegezigwa kumwenu na
kugweleligwa wanhu wayagwe wondawatende gamnogele Mulungu.
44 Munhu yodilagalila dibwe dino kobeneka vidangavidanga, na munhu
yoyose yondadimulagalile domsiginha lipilipi.”
45 Wakulu wa wakulu wa nhambiko na Mafalisayo viwahulike hala da
Yesu, wavitanga kamba kowalonga hewo,
46 avo wazahila nzila ya kumgoga. Ila wadumba didale da wanhu
kwavija wakala womtogola Yesu kamba muhokozi.

22

Hala da Lusona lwa Zengele
(Luk. 14:15-24)

1 Yesu kawalongela mmahala mwanza uyagwe, yolonga,
2 “Undewa wa Kuulanga ulinga na mndewa yatandile lusona lwa zengele
lwa mwanage.
3 Kawatuma nyakadala zake wakawakeme waja wagonekigwe mulusona
lwa zengele, ila walema kwiza.
4 Abaho, kawatuma nyakadala wayagwe, kawalongela, ‘Walongeleni
wanhu wose wagonekigwe kamba nitanda mandia gangu. Ng'ombe
zangu iwakulu na iwadodo wanonile wesha kuchinjigwa, na kila kinhu
kisasaligwa. Izoni hana ulusona lwa zengele!’
5 Ila hawasinhuke. Wachola na zao, imwe kachola kumgunda, na iyagwe
kachola kuuchuluzi wake.
6 Wayagwe wawagoga nyakadala zake, wawaliga na kuwakoma.

† **21:42** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 118:22-23.

7 Ija imndewa kona lusango, avo kawatuma asikali zake wawabanange
waja wakomaji na kudisoma wambo jao.
8 Abaho, kawalongela nyakadala zake, ‘Lusona lwa zengele lusasaligwa,
ila wanhu wagonekigwe hawalumbile kuvika.
9 Avo gendeni mzinzilamhanda za mkiwambo mkawagoneke wanhu
wondamuwawene weze kulusona lwa zengele.’
10 Avo waja iwanyakadala wachola muna zinzila za mkiwambo na
kuwalundiza wanhu wose wawavikile, wanogile na wehile, na dibugano
da lusona lwa zengele dimema wahenza.
11 “Ila ija imndewa viyengile kuwalola iwahenza, kamona munhu haja
yalekile kuvala vivalo va lusona lwa zengele.
12 Kamuuza, ‘Mbwiga, kwingilaze hano bila vivalo va lusona lwa
zengele?’ Ija imunhu kanyamala.
13 Abaho, imndewa kawalongela watumigwa, ‘Mfungeni makono na
magulu, abaho, mmwase kunze mdiziza. Ako kowa na kililo na kugegedula
meno.’
14 “Kwavija wanhu bwando wagonekigwe, ila wasaguligwe wadodo.”

Mbuza ya Kuliha Kodi
(Mlk. 12:13-17; Luk. 20:20-26)

15 Mafalisayo waiting'hana hamoja na kumwikila zundo Yesu giladi
wamnamate mzimbuli zake.
16 Avo, wawatuma wanahina zao hamoja na wanhu wa Helode,*
wolonga, “Mkulufunzi! Tuvitanga kamba gweye kwa munhu ulibule
uzenzeleganye na kowafundiza wanhu ikweli ya gaja goyolonda Mulungu,
bila kudumba gowogelegeza wanhu wayagwe, kwavija hulola ukulu wa
munhu yoyose.
17 Tulongele, gweye kogesaze? Malagizo ga Musa gotogoza kuliha kodi
ha Kaisali† ama gogomesa?”
18 Ila Yesu kazitanga ngelegeza zao zihile, kalonga, “Videlenya mweye!
Habali mgeza kunikila vitega?
19 Nilagusileni ihela ya kuliha kodi!”
Na hewo wamgalila ihela,
20 abaho, kawauza, “Kihanga kino na twaga dino va munhu yalihi?”
21 Wamwidika, “Va Kaisali.”
Avo Yesu kawalongela, “Mulonga goya, avo ga Kaisali mgweleleni
Kaisali, na ga Mulungu mgweleleni Mulungu.”
22 Viwahulike vino, wakanganya, avo wamuleka, wachola na zao.

Mbuza ya Kuzuka Kulawa Mkudanganhika
(Mlk. 12:18-27; Luk. 20:27-40)

23 Zua didija Masadukayo, awo wolonga kamba haduhu mzuso, wamc-
holela Yesu, wamuuza,
24 “Mkulufunzi! Musa katulongela kamba, kamba munhu yahadangan-
hika bila kuleka mwana, ndugu yake kolondigwa yamsole ija ikizuka giladi
yamulelele mwana ndugu yake yadanganhike.
25 Avo kukala na ndugu saba mmwanza wetu, waichanduso kasola
mtwanzi, abaho, kadanganhika bila kulela nayo mwana, abaho, ikizuka
kamulekela ndugu yake.

---

* **22:16** ***Wanhu wa Helode*** nhegulo yake *wanhu wakalile muutawala kulawa mmulango wa Helode Mkulu na mwanage yokemigwa Helode Antipa.* † **22:17** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

26 Na ija waikabili gamulawilila gagaja, na waikadatu, na waja wose saba.
27 Hakimambukizo, na ija imtwanzi kadanganhika.
28 Avo mdizua da mzuso, imtwanzi ija kowa mtwanzi wa munhu yalihi?
Kwavija wanhu wose saba wakala wamsolile.”
29 Yesu kawedika kawalongela, “Mweye muhonyela! Kwavija hamzi-
tangile Zinyandiko Zing'alile ama mhiko za Mulungu.
30 Kwavija mdizua da mzuso, wanhu hawasola ama kusoligwa, ila
wolinga kamba wasenga wa Mulungu wa kuulanga.
31 Mmbuli ya mzuso wa wanhu wadanganhike, hamsomile Mzinyandiko
Zing'alile kija kimulongeligwe na Mulungu?
32 ‘Nie iyo Mulungu wa Ablaham, na Isaka, na Yakobo.’ Heyo iyo
Mulungu wa wanhu wagima na sio Mulungu wa wanhu wadanganhike.”
33 Didale da wanhu vidihulike gano, wakanganya mafundo gake.

Ndagizi Ili Ng'hulu
(Mlk. 12:28-34; Luk. 10:25-28)

34 Ila Mafalisayo viwahulike kamba Yesu kawavudaliza Masadukayo,
waiting'hana hamoja.
35 Na munhu imwe mmwanza wao, yakalile mfundiza Malagizo ga Musa,
kamgeza mkumuuza,
36 “Mkulufunzi, ndagizi ilihi ili ng'hulu Mmalagizo ga Musa?”
37 Yesu kamwidika kamulongela, “ ‘Mnogele Mndewa Mulungu wako na
moyo wako wose, na loho yako yose, na nzonzi zako zose.’
38 Ino iyo ndagizi ili ng'hulu na iyo ya ichanduso.
39 Na ino iyo ndagizi ya ikabili, ‘Mnogele munhu wa habehi nagwe
kamba vuukiinogela mwenyego.’
40 Malagizo gose ga Musa na mafundo ga wahokozi gotamanila ndagizi
zino mbili.”

Mbuza ya Kilisto
(Mlk. 12:35-37; Luk. 20:41-44)

41 Mafalisayo viwaiting'hane hamoja, Yesu kawauza,
42 “Mweye moigelegezaze mbuli ya Kilisto? Iyo mwana wa munhu
yalihi?”
Wamwidika wamulongela, “Iyo Mwana wa Daudi.”
43 Yesu kawauza, “Avo, vilihi Daudi kubitila mhiko za Loho wa Mulungu
komkema Kilisto, ‘Mndewa’?
44 Kwavija kalonga, ‘Mndewa kamulongela Mndewa wangu,
“Kala kumkono wangu wa ukulume
mbaka vondaniweke wadumuka zako hasi ya magulu gako.” ’
45 Ihawa Daudi komkema Kilisto, ‘Mndewa,’ yodahikaze kuwa mwanage?”
46 Haduhu munhu yadahile kumwidika mbuli yoyose, na kulawa zua
dija haduhu munhu yagezile kumuuza mbuli yoyose.

23

Yesu Kowazuma Wanhu kamba Waiteganye na Vilangizi wa Dini
(Mat. 12:38-39; Luk. 11:43, 46; 20:45-46)

1 Abaho, Yesu kalonga na didale da wanhu na wanahina zake,
2 “Wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo wana udaho wa kugat-
apita Malagizo ga Musa.

3 Avo, gatendeni na kugagoga gaja gose gowowafundiza mweye, ila
sambimtende vija vowotenda hewo, kwavija hewo hawagatenda gaja
gowofundiza.
4 Wowafungila wanhu mibahasha mikulu na kuwadikwa mmaega, ila
hewo wenyego hawalonda hata kugolosa kidole waipape.
5 Wotenda mbuli zao zose giladi woneke na wanhu. Avo, wofudika
mifundo mikulu mgati yandikigwe Nyandiko za Malagizo ga Musa uchana
mwa ikihanga na mmakono! Na wokwika minyemvule mitali ng'hani
mmikanzu yao!
6 Wonogelwa kukala m'vigoda va haulongozi mulusona na kukala
m'vigoda va haulongozi mzing'anda za nhambiko,
7 na kulamsigwa na hishima mmasoko na kukemigwa, 'Mkulufunzi.'
8 Ila mweye sambimkemigwe 'Mkulufunzi,' kwavija muna mkulufunzi
imwe, na mweye mose mwa kinhu kimwe kamba ndugu.
9 Na sambimumkeme munhu yoyose 'tata' muisi, kwavija Tataenu iyo
imwe yali kuulanga.
10 Ama sambimkemigwe 'Vilangizi,' kwavija muna kilangizi imwe, iyo
Kilisto.
11 Yali mkulu mmwanza wenu yawe mtumigwa wenu.
12 Ila yoyose yokiinula kohumuluswa, na yoyose yokiihumulusa kokwin-
uligwa.

Yesu Koutagusa Udelenya Wao
(Mlk. 12:40; Luk. 11:39-42, 44, 52; 20:47)

13 "Mojona, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo, mweye
videlenya! Moluhinda lwivi lwa Undewa wa Kuulanga haulongozi wa
wanhu, na mweye wenyego hamwingila ama hamuwatogoza kwingila
waja wolonda kwingila!
14 Mojona, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo, mweye vide-
lenya! Mowabulunya vizuka na kutenda nhambiko nhali za uzenzele-
ganye. Avo nhaguso yenu yowa ng'hulu ng'hani!*
15 "Mojona, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo, videlenya!
Mofunga mwanza kuchola muisi inyalile na m'bahali giladi kumzahila
munhu imwe yawinze nhamanila yenu. Na muhampata, momtenda yawe
mwana wa kuzimu mianza mibili kubanza mweye wenyego.
16 "Mojona, vilangizi vimbugumbugu! Mweye mulonga, 'Ihawa munhu
yahaiduilila Ng'anda ya Mulungu, jaga bule. Ila munhu yahaiduilila
zahabu ya muna Ing'anda ya Mulungu, kakiifunga na ikiduilo chake.'
17 Mweye vimbugumbugu wabozi! Kilihi kili kikulu, izahabu ama
Ing'anda ya Mulungu iitenda izahabu ing'ale?
18 Vivija mulonga, 'Ihawa munhu yahaiduilila kilingo cha kulavila
nhosa, jaga bule. Ila munhu yahaiduilila nhunza ili hachana ya ikilingo
hicho, kakiifunga na ikiduilo chake.'
19 Mweye vimbugumbugu! Kilihi kili kikulu, inhunza ama ikilingo cha
kulavila nhosa kiitenda inhunza ing'ale?
20 Avo, heyo yoiduilila ikilingo cha kulavila nhosa, kaiduilila ikilingo
hicho hamoja na kila kinhu kili hachana yake.
21 Na heyo yoiduilila Ng'anda ya Mulungu, kaiduilila Ing'anda hiyo
hamoja na Mulungu yokala himo.

---

* **23:14** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 14.

22 Na heyo yoiduilila ulanga, kakiiduilila kigoda cha undewa cha
Mulungu hamoja na ija yakikalile.
23 “Mojona, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo, videlenya!
Kwavija molava zaka za vinhu va kulungila mandia na mboga kamba
vija matepo ga kunung'hila, binzali, na jila. Ila muleka mafundo
makulu ga Malagizo ga Musa, kamba vija bazi, nhamanila, na kuwa bule
uzenzeleganye. Gano gago mulondigwa kutenda, na bila kuleka gaja
gayagwe.
24 Mweye vilangizi vimbugumbugu! Molenguza nzuguni, ila momeza
ngamia!
25 “Mojona, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo, videlenya!
Mweye mwa kamba munhu yosuluza hanze ya kikasi na sahani, ila mgati
vimema vinhu m'vipatile muubavi na ugila.
26 Gweye Mfalisayo kimbugumbugu! Tanhu suluza mgati mwa ikikasi,
abaho, vivija na hanze chong'ala!
27 “Mojona, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo, videlenya!
Kwavija mulinga na mapanga gabakazigwe chokaa, hanze gokoneka
mazelu ila mgati gamema mizege na vinhu vose vihile.
28 Vivo na mweye, kunze mokoneka na wanhu kamba mnoga, ila mgati
mmema udelenya na mbuli zihile.

Yesu Kohokola Nhaguso Yao
(Luk. 11:47-51)

29 “Mojona, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo, videlenya!
Mozenga mapanga ga wahokozi na kugahamba mapanga ga wanhu
wanogile.
30 Abaho, molonga, ‘Kamba tuhawile baho mkipigiti hicho cha wahenga
zetu, sambituilumbe nao mkuwakoma wahokozi.’
31 Avo, mweye wenyego mosindila kamba mweye mwa lukolo lwa
wanhu waja wawakomile wahokozi!
32 Avo, mambukizileni gaja gawasongile wahenga zenu!
33 Mweye nyoka, wana wa nyoka! Moikimbila vilihi nhaguso ya kuzimu?
34 Avo, nowalagizila wahokozi, wanhu wali na nzewele, na wafundiza
Malagizo ga Musa. Ila wayagwe mowakoma na kuwawamba mumsalaba,
na wayagwe mowalanha mbalati mzing'anda zenu za nhambiko na
kuwawinga kulawa kiwambo kimwe mbaka kiwambo kiyagwe.
35 Nhaguso ya mulopa wa wanhu wose watendile ganogile muisi iwapate
mweye, kulawa mulopa wa Abeli mbaka mulopa wa Zakalia, mwanage
Balakia, mumkomile hagatigati ya Ing'anda ya Mulungu na ikilingo cha
kulavila nhosa.
36 Nowalongela ikweli, nhaguso ya wakomaji wano wose yowapata
wanhu wa mulelo uno!

Noge da Yesu Sama ya Wambo da Yelusalemu
(Luk. 13:34-35)

37 “Yelusalemu, Yelusalemu! Gweye uwakoma wahokozi na kuwa-
toa na mabwe waja watumigwe kumwako! Mianza mingahi nilonda
kuwakunzanya hamoja wanago kamba nguku viyowafagatila wanage hasi
ya mbawa zake, ila hutogole!
38 Na ng'anda yako yolekigwa na yowa ukiwa.
39 Nokulongela, hunyona nie kabili mbaka vondaulonge, ‘Kamota ayo
yokwiza mditwaga da Mndewa.’ ”

24

Yesu Kolongelela Ubananzi wa Ng'anda ya Mulungu
(Mlk. 13:1-2; Luk. 21:5-6)

1 Yesu kalawa Kung'anda ya Mulungu, na viyakalile yochola wanahina
zake wamcholela giladi wamulagusile ng'anda zizunguluke Ing'anda ya
Mulungu.
2 Yesu kalonga, “Mozona ng'anda zino zose? Nowalongela ikweli,
haduhu hata dibwe dimwe dondadisigale uchana ya diyagwe, dondadileke
kubomoligwa.”

Kugaya na Kugazigwa
(Mlk. 13:3-13; Luk. 21:7-19)

3 Yesu viyakalile yakalile Hakigongo cha Mizaituni, wanahina wam-
cholela weiyeka, wamulongela, “Tulongele, zua jaki vondagalawilile
gano, na choni chondakiwe kilaguso cha wizilo wako na idizua da
kimambukizo?”
4 Yesu kawalongela, “Teganyeni, munhu sambiyawagize.
5 Kwavija wanhu bwando wokwiza mtwaga jangu, wolonga, ‘Nie iyo
Kilisto!’ Na wowagiza wanhu bwando.
6 Mohulika ng'hondo na singilimo za ng'hondo, ila sambimdumbe.
Kwavija vinhu kamba vino volondigwa vilawilile, ila ikimambukizo
hakinavika.
7 Isi yogomba na isi iyagwe, na undewa wouvamhila undewa uyagwe.
Yolawila nzala na mgudemo wa isi kila hanhu.
8 Gano gose gowa kamba mwanduso wa usungu wa kulela mwana.
9 “Abaho, mogogigwa giladi mgazigwe na kukomigwa. Na wanhu wose
wa isi zose wowehila sama yangu nie.
10 Kipigiti kija wanhu bwando woileka nhamanila yao, na kukiihonza
na kukiihila wenyego kwa wenyego.
11 Abaho, wahokozi bwando wa uvwizi wolawilila, na kuwagiza wanhu
bwando.
12 Sama ya kongezeka mbuli zihile, noge da wanhu bwando dohuha.
13 Ila yondayananahile mbaka hakimambukizo, iyo yondayakom-
boligwe.
14 Na Usenga uno Unogile wa Undewa wa Mulungu wopetigwa kila
hanhu muulumwengu wose giladi uwe usindila ha wanhu wa isi zose,
abaho, ikimambukizo cha isi leka kize.”

Kinhu Kinyolodoke Kigala Ubananzi
(Mlk. 13:14-23; Luk. 21:20-24)

15 Munhu yondayasome yaitange nhegulo yake! Yesu kagendelela
kulonga, “Muhachona ‘Kinhu Kinyolodoke Kigala Ubananzi’ kilongigwe
na muhokozi Danieli kima Hanhu Hang'alile Ng'hani Muing'anda ya
Mulungu,
16 avo, awo wali Yudea wakimbilile m'vigongo.
17 Munhu yoyose yali mkiswili cha ng'anda yake sambiyahumuluke hasi
na kusola kinhu chochose kulawa mng'anda yake.
18 Munhu yoyose yali kumgunda sambiyabwele kusola kivalo chake.
19 Wojona watwanzi wali na inda na watwanzi wali na ving'hele
mmazua higo!
20 Tambikeni giladi ng'himbila yenu sambiiwe mkipigiti cha kihuhe ama
mkipigiti cha Zua da Mhumulo!

21 Kwavija wowa mgayo mkulu, haunapata kulawilila songela ku-
lumbigwa kwa ulumwengu mbaka sambi, na haulawila kabili mgayo
kamba hiwo.
22 Na kamba kipigiti kija sambikihunguzwe na Mulungu, haduhu munhu
yahadahile kukombolwa, ila sama ya wanhu wasaguligwe na Mulungu,
kipigiti hicho kihunguzwa.
23 “Abaho, kamba munhu yoyose yahawalongela, ‘Lola! Kilisto kahano,’
ama ‘Kahaja!’ Sambimtogole.
24 Kwavija makilisto wa uvwizi na wahokozi wa uvwizi wolawila,
wotenda vilaguso na mizonza mikulu giladi kamba vihadahika wawagize
hata wanhu wasaguligwe na Mulungu.
25 Tegelezeni! Niwalongela nisha mbuli zino kipigiti king'hali haki-
navika.
26 “Avo kamba wanhu wahawalongela, ‘Kamkiwala!’ Sambimchole, ama
wahalonga, ‘Kakugati!’ Sambimtogole.
27 Kwavija kamba lumwemwe vulumwemwesa kulawa haulawilo wa
zua na koneka mbaka kuuswelo wa zua, na Mwana wa Munhu vivo
vondayoneke kipigiti vondayeze.
28 “Hohose hali na mtufi baho hondawaiting'hane vimhungu.

Kwiza kwa Mwana wa Munhu
(Mlk. 13:24-27; Luk. 21:25-28)

29 “Bahaja ikipigiti cha mazua ga mgayo vondakimale, zua doziziwala,
mulenge haulava mulangaza wake, nhondo zolagala kulawa kuulanga, na
mhiko za kuulanga zokwekwesigwa kulawa hazikalile.
30 Abaho, kilaguso cha Mwana wa Munhu chokoneka kuulanga, na
wanhu wa isi zose wolila ahaja vondawanyone nie Mwana wa Munhu
nikwiza muna gamawingu ga kuulanga na mhiko na yenzi ng'hulu.
31 Kowalagiza wasenga zake wa kuulanga wali na mhalati ilava dizwi
kulu, na wowakunzanya wanhu zake wasaguligwe na Mulungu kulawa
ng'ambu zose za ulumwengu.

Hala da Mtini
(Mlk. 13:28-31; Luk. 21:29-33)

32 “Muifundize mum'biki wa mtini. Matambi gake gahasonga udeke wa
kuzuka na kulava matepo, movitanga kamba vuli da mmabehi.
33 Vivija na mweye, muhazona mbuli zino zose, m'vitange kamba ka
mmabehi kwiza.
34 Nowalongela ikweli, wanhu wa mulelo uno hawadanganhika mbaka
mbuli zino zose zilawilile.
35 Ulanga na isi vose vobita, ila mbuli zangu hazibita.

Haduhu Munhu Yoditanga Zua ama Saa
(Mlk. 13:32-37; Luk. 17:26-30, 34-36)

36 “Haduhu munhu yoditanga zua ama saa, si wasenga wa Mulungu wa
kuulanga, ama Mwana, ila Tata yeiyeka.
37 Kwiza kwa Mwana wa Munhu kowa kamba mkipigiti cha Nuhu.
38 Kwavija mmemelo wa mazi vuukalile haunalawila, wanhu wakala
woja na kung'wa, wasola na kusoligwa, mbaka zua dija Nuhu viyengile
muisafina,
39 hawakitangile kija kilondile kulawilila, mbaka mmemelo wa mazi
vuwizile na kuwakoma wanhu wose. Na vino vivo vondayeze Mwana
wa Munhu.

40 Mkipigiti hicho, wambigalo wabili wolima mumgunda, imwe
kosoligwa na iyagwe kolekigwa.
41 Watwanzi wabili wotwanga, imwe kosoligwa na iyagwe kolekigwa.
42 “Avo goneleleni, kwavija hamuditanga zua dondayeze Mndewa wenu.
43 Ila m'vitange kamba, kamba mwene ng'anda yahakitangile kipigiti
chondayeze m'bavi, yahagonelele na sambiyaileke ng'anda yake ibo-
moligwe.
44 Avo, na mweye muisasale, kwavija Mwana wa Munhu kokwiza
mkipigiti hamkitangile.

Mtumigwa Mwende na Mtumigwa Yalibule Wende
(Luk. 12:41-48)

45 “Yalihi mtumigwa mwende na m'bala, mndewa wake yamtendile
salange wa watumigwa wali mng'anda yake yondayawagwelele mandia
gao mkipigiti kilondigwa?
46 Kamota mtumigwa ija mndewa wake yahabwela yom'vika yotenda
vino!
47 Nowalongela ikweli, komtenda yawe mkulu wa vinhu vake vose.
48 Ila kamba ija imtumigwa yehile koilongela mwenyego, ‘Mndewa
wangu kokawa kubwela,’
49 na kusonga kuwatoa watumigwa wayage na kuja na kung'wa na
wang'wa ugimbi.
50 Abaho, mndewa wa imtumigwa ija kokwiza mdizua yalekile kudi-
gelegeza na saa yalekile kuitanga.
51 Abaho, komkanha vidangavidanga imtumigwa ija na kumwika
mdidale dimwe na videlenya. Ako kowa na kililo na kugegedula meno.

25

Hala da Wandele Longo Dimwe

1 “Kipigiti kija Undewa wa Kuulanga wolinga na wandele longo dimwe
wasolile viwenge vao na kuchola kum'bokela mulawilamhambe.
2 Wandele watano wakala wabozi na watano wakala wabala.
3 Waja iwabozi wasola viwenge vao, bila kugela mavuta mgati yake.
4 Ila waja iwabala wasola viwenge vao hamoja na via va mavuta.
5 Kwavija mulawilamhambe kakawa kwiza, wose wakukila na kuwasa.
6 “Kilo kikulu kukala na nyangi, ‘Mulawilamhambe kavika! Laweni
mkam'bokele!’
7 Abaho, waja iwandele wose walamuka na kuvigongomanya viwenge
vao.
8 Abaho, waja iwabozi wawalongela waja iwabala, ‘Tugweleleni mavuta
genu, kwavija viwenge vetu vofa.’
9 Waja iwabala wawalongela, ‘Hagatutosha tweye na mweye. Ila
gendeni ha wachuluzi mkagule.’
10 Viwakalile mnzila wochola kugula mavuta, mulawilamhambe kavika.
Na waja watano wakalile waisasale wengila hamoja nayo mulusona lwa
zengele, abaho, lwivi luhindigwa.
11 “Kipigiti waja iwandele wabozi viwezile, wakemelela, walonga,
‘Mndewa, Mndewa! Tuvugulile!’
12 Mulawilamhambe kawalongela, ‘Nowalongela ikweli! Siwatanga
mweye.’
13 “Avo, goneleleni, kwavija hamditanga zua ama saa yondanibwele-
ganye.

Hala da Watumigwa Wadatu
(Luk. 19:11-27)

14 “Kipigiti kija Undewa wa Kuulanga wolinga na munhu yochola
mwanza, kawakema watumigwa zake na kuwatenda wemilizi wa vinhu
vake.
15 Kila munhu kagweleligwa kulingana na vija viyadahile, imwe kag-
weleligwa talanta* tano na iyagwe talanta mbili na iyagwe talanta imwe.
Abaho, ija imunhu kachola mwanza wake.
16 Ija imtumigwa yagweleligwe talanta tano, baho kachola kuzitendela
uchuluzi talanta zake, na kapata talanta tano ziyagwe.
17 Vivija na ija yagweleligwe talanta mbili, kapata talanta mbili ziyagwe.
18 Ila ija imtumigwa yagweleligwe talanta imwe, kachola kuhimba
lwingila, abaho, kaifisa italanta ya mndewa wake.
19 “Vikibitile kipigiti kitali, ija imndewa wa waja iwatumigwa kabwela
na kutenda mheta ya talanta zao.
20 Ija imtumigwa yagweleligwe talanta tano, kagala talanta tano ziyagwe,
kalonga, ‘Mndewa, kunigwela talanta tano, hano hana talanta tano
ziyagwe zinipatile!’
21 Mndewa wake kamulongela, ‘Kutenda goya mtumigwa unogile na
ulibule uzenzeleganye! Na kwavija hutendile uzenzeleganye m'vinhu
vidodo, avo nokutenda uwe mwimilizi wa vinhu bwando. Izo udeng'he
hamoja na nie, mndewa wako!’
22 “Vivija na ija imtumigwa yagweleligwe talanta mbili keza kalonga,
‘Mndewa, kunigwelela talanta mbili, hano hana talanta mbili ziyagwe
zinipatile.’
23 Mndewa wake kamulongela, ‘Kutenda goya mtumigwa unogile na
ulibule uzenzeleganye! Na kwavija hutendile uzenzeleganye m'vinhu
vidodo, avo nokutenda uwe mwimilizi wa vinhu bwando. Izo udeng'he
hamoja na nie, mndewa wako!’
24 “Abaho, ija imtumigwa yagweleligwe talanta imwe keza kalonga,
‘Mndewa, nivitanga kamba gweye kwa munhu mdala, kohuna vija
huvihandile, na kokunzanya haja haulekile kumiza mbeyu.
25 Avo nidumba, nichola kuifisa talanta yako hasi muisi. Avo talanta
yako ino hano.’
26 “Mndewa wake kamulongela, ‘Gweye mtumigwa mwavu na mkoka!
Kuvitanga kamba nie nohuna vija sivihandile na nokunzanya haja
hanilekile kumiza?
27 Kulondigwa talanta yangu ukaike benki, vinibwelile nihaivikile
talanta yangu na kija chongezeke.
28 Avo, m'bokeni italanta, abaho, mumgwelele ija imtumigwa yali na
talanta longo dimwe.
29 Kwavija munhu yali na kinhu kokongezelwa, na kowa navo bwando.
Ila munhu yalibule kinhu, hata kija ikidodo chayalinacho kobokigwa.
30 Ino mtumigwa mwavu, mwaseni hanze hana diziza. Ako kowa na
kililo na kugegedula meno.’

Nhaguso ya Kimambukizo cha Ulumwengu

31 “Mwana wa Munhu vondayeze muna iyenzi yake, hamoja na wasenga
wose wa Mulungu wa kuulanga, kokala mkigoda chake cha undewa.
32 Na wanhu wa isi zose woilundiza haulongozi wake. Abaho, kowabag-
ula kamba mchunga voyowabagula ng'hondolo na menhe.

---

* **25:15** ***Talanta imwe*** nhegulo yake *hela ya kitumetume cha milao 15.*

33 Ng'hondolo koweka ng'ambu yake ya ukulume, na menhe ng'ambu
yake ya ukumoso.
34 Abaho, Mndewa kowalongela waja wali ng'ambu yake ya ukulume,
‘Izoni, mweye mmotezwe na Tataangu! Muuhale Undewa mtandiligwe
songela vuulumbigwe ulumwengu.
35 Kwavija nikala na nzala munigwelela mandia, nikala na ng'hilu
muning'weza, nikala muhenza munibokela,
36 nikala bule vivalo munivaza, nikala mtamu mwiza kunyuguza, na
nikala mkifungo mwiza kunitembelela.’
37 “Abaho, waja wanhu walibule uzenzeleganye womwidika, ‘Mndewa,
zua jaki vitukuwene kukala na nzala tukugwelela mandia, ama kukala na
ng'hilu tukung'weza?
38 Zua jaki vitukuwene kukala muhenza tukubokela, ama kukala
kwabule vivalo tukuvaza?
39 Zua jaki vitukuwene kukala mtamu ama kukala mkifungo, twiza
kukutembelela?’
40 Abaho, Mndewa kowalongela, ‘Nowalongela ikweli, kinhu chochose
kimumtendele munhu imwe wa wano ndugu zangu wadodo,† munitendela
nie!’
41 “Abaho, kowalongela waja wanhu wali ng'ambu yake ya ukumoso,
‘Segeleni hamwangu, mweye mdukumizwe na Mulungu! Gendeni hana
umoto wa digunge yekiligwe Mwenembago na vinyamkela zake!
42 Kwavija nikala na nzala hamunigwelele mandia, na nikala na ng'hilu
hamuning'weze,
43 nikala muhenza hamunibokele, nikala bule vivalo hamunivazile,
nikala mtamu na nikala mkifungo hamwizile kunitembelela.’
44 “Vivija na hewo womwidika, ‘Mndewa, zua jaki vitukuwene kukala
na nzala, ama kukala na ng'hilu, ama kukala muhenza, ama kukala bule
vivalo, ama kukala mtamu, ama kukala mkifungo, na tweye hatukutazile?’
45 Abaho, Mndewa kowalongela, ‘Nowalongela ikweli, vumulekile kum-
tendela mbuli zino imwe wa wano ndugu zangu wadodo,‡ hamunitendele
nie.’
46 Avo wanhu wano wokwingila muinhaguso ya digunge, ila waja
walibule uzenzeleganye wokwingila muugima wa digunge.”

26

Zundo da Kumkoma Yesu
(Mlk. 14:1-2; Luk. 22:1-2; Yoh. 11:45-53)

1 Yesu viyamambukize kufundiza mbuli zino zose, kawalongela
wanahina zake,
2 “Movitanga kamba gahabita mazua mabili lowa Lusona lwa Pasaka,
na Mwana wa Munhu kogogigwa giladi yawambigwe mumsalaba.”
3 Abaho, wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele wa wanhu
waiting'hana mding'anda da kindewa da Mkulu wa Wakulu wose wa
Nhambiko, yokemigwa Kayafa.
4 Weka zundo mkuzahila nzila ya uzenzeleganye ya kumgoga Yesu giladi
wamkome.
5 Walonga, “Sambitutende mbuli ino mkipigiti cha lusona giladi sambik-
ilawilile kiyahiyahi mwa wanhu.”

---

† **25:40** ***Ndugu zangu wadodo*** nhegulo yake *wakumbulu.*

‡ **25:45** ***Ndugu zangu wadodo*** nhegulo yake *wakumbulu.*

Yesu Kobakigwa Mavuta ako Betania
(Mlk. 14:3-9; Yoh. 12:1-8)

6 Yesu kakala Betania kung'anda ya Simoni ayo yakalile na utamu wa
dikulu.
7 Kipigiti Yesu viyakalile yoja hana imeza, keza mtwanzi imwe, yakalile
na nyhupa ya alabasta ili na mavuta ga kunung'hila ga hela bwando,
kamcholela Yesu kamwitila mpala jake.
8 Wanahina viwawene gano, wona lusango, walonga, “Ubananzi uno wa
choni?
9 Mavuta gano gahaguzigwe na hela bwando, abaho, zihela wahag-
weleligwe wakumbulu!”
10 Ila Yesu viyazitangile ngelegeza zao, kawalongela, “Habali mumgaza
mtwanzi ino? Kanhendela kinhu kinogile ng'hani.
11 Wakumbulu mokala nao mazua gose, ila nie sikala na mweye mazua
gose.
12 Viyanitile mavuta gano mulukuli lwangu, kanisasala na mazisi.
13 Nowalongela ikweli, hanhu hohose hondaupetigwe Usenga uno
Unogile muulumwengu wose, kija chayatendile mtwanzi ino cholongwa
mkumkumbukila heyo.”

Yuda Kotogola Kumuhonza Yesu
(Mlk. 14:10-11; Luk. 22:3-6)

14 Abaho, imwe wa wanahina longo dimwe na wabili, yakemigwe Yuda
Isikalioti, kachola ha wakulu wa wakulu wa nhambiko
15 kawauza, “Monigwelela choni kamba nihamgela Yesu mmakono
genu?” Avo wamgwelela vidanga malongo madatu va hela.
16 Kulawa haja Yuda kasonga kuzahila nzila ya kumgela mmakono gao.

Yesu Koja Mandia ga Pasaka na Wanahina Zake
(Mlk. 14:12-21; Luk. 22:7-13, 21-23; Yoh. 13:21-30)

17 Muna dizua da mwanduso wa Lusona lwa Mikate Ilibule Mela,
wanahina wamcholela Yesu wamuuza, “Kwahi kuulonda tukakutandile
mandia ga Pasaka?”
18 Yesu kawalongela, “Gendeni mdiwambo, mom'vika munhu, abaho,
mulongeleni, ‘Mkulufunzi kolonga, “Kipigiti kiyakisagule Mulungu sama
yangu nie kikwenhuka. Nie na wanahina zangu toja mandia ga Pasaka
mng'anda yako.” ’ ”
19 Wanahina watenda kamba Yesu viyawalagize, abaho, wagatanda
mandia ga Pasaka.
20 Viivikile ichungulo, Yesu kakala hana imeza hamoja na wanahina zake
longo dimwe na wabili.
21 Viwakalile woja, Yesu kalonga, “Nowalongela ikweli, imwe mmwanza
wenu konihonza.”
22 Wanahina wona giogio, na wasonga kumuuza imweimwe, “Nie,
Mndewa?”
23 Yesu kawedika, “Ayo yozanhika mkate mkia hamoja na nie iyo
yondayanihonze.
24 Mwana wa Munhu kodanganhika kamba Nyandiko Zing'alile vuz-
imulonga. Ila kojona munhu ija yondayamuhonze Mwana wa Munhu!
Vihanogile munhu hiyo sambiyaleligwe!”
25 Yuda, yakalile yolonda kumuhonza, kamuuza, “Nie, Mkulufunzi?”
Yesu kamwidika, “Gweye kulonga vino.”

Mandia ga Mndewa
(Mlk. 14:22-26; Luk. 22:14-20; 1Kol. 11:23-25)

26 Viwakalile woja, Yesu kasola mkate, kaumoteza, abaho, kaumogola,
kawagwelela wanahina zake, kalonga, “Soleni mje, kwavija uno uwo
lukuli lwangu.”
27 Abaho kasola kikasi, kalonga hewela, kawagwelela wanahina zake,
kalonga, “Ing'weni, mose,
28 kwavija uno uwo mulopa wangu uli usindila wa lagano da Mulungu na
wanhu zake, witike sama ya wanhu bwando giladi wageligwe kumgongo
vilozo vao.
29 Nowalongela, sing'wa kabili mulelo uno wa zabibu mbaka zua dija
vondaniung'we wa sambi hamoja na mweye Muundewa wa Tataangu.”
30 Viweshile kwimba, wachola hana Ikigongo cha Mizaituni.

Yesu Kohokola Kamba Petulo Kom'bela
(Mlk. 14:27-31; Luk. 22:31-34; Yoh. 13:36-38)

31 Abaho, Yesu kawalongela, “Kilo ya lelo, mweye mose mong'himbila,
kamba viyandikigwe Mnyandiko Zing'alile, ‘Nomtoa imchunga, na didale
da ng'hondolo dopwililika.’
32 Ila nihazuka, nowalongola kuchola Galilaya.”
33 Petulo kalonga, “Hata kamba wose wahakukimbila, nie sikukimbila
bule!”
34 Yesu kamulongela Petulo, “Nokulongela ikweli, kilo ya lelo, nzogolo
yang'hali hanakwika, konibela mianza midatu.”
35 Petulo kamulongela, “Hata kamba kudanganhika, nidanganhike
hamoja na gweye! Sikubela bule!”
Na wanahina wose wasigale walonga vivo.

Yesu Kotambika ako Getisemane
(Mlk. 14:32-42; Luk. 22:39-46)

36 Abaho, Yesu kachola hamoja na wanahina zake hanhu hakemigwe
Getisemane, kawalongela, “Kaleni hano, nie nichole haja kutambika.”
37 Kawasola Petulo na waja iwana wabili wa Zebedayo, kasonga kona
giogio na kugazika.
38 Abaho, kawalongela, “Moyo wangu una giogio ng'hani behi na
kudanganhika. Kaleni hano mgonelele hamoja na nie.”
39 Kachola hamwande kidogo, katambalala kingubanguba, katambika,
yolonga, “Tataangu, vihadahika, kikasi kino cha migayo kinisegele! Ila sio
kamba vinilonda nie, ila kamba vuulonda gweye.”
40 Abaho, kawabwelela waja iwanahina, kawavika wawasa. Kamuuza
Petulo, “Mulemelwa kugonelela hamoja na nie hata saa dimwe?
41 Goneleleni, mtambike, giladi sambimwingile mkugezigwa. Kwavija
loho yolonda, ila lukuli lutepweta.”
42 Yesu kachola mwanza wa ikabili, katambika, yolonga, “Tataangu,
kamba havidahika kikasi kino cha migayo kinisegele ila mbaka
niking'wele, gaja guulonda gatendeke.”
43 Viyabweleganye mwanza uyagwe, kawavika wawasa, kwavija meso
gao gakala na utulo.
44 Avo kawaleka, kachola kutambika mwanza wa ikadatu, yolonga mbuli
zizija.
45 Abaho, kawabwelela wanahina kawalongela, “Mng'hali wasa na
kuhumula? Saa ivika ya Mwana wa Munhu kugeligwa mmakono ga
wanhu wene vilozo.

46 Lamukeni, tuchole! Loleni, munhu yonihonza ka habehi!”

Yesu Kogogigwa
(Mlk. 14:43-50; Luk. 22:47-53; Yoh. 18:3-12)

47 Yesu viyakalile yang'hali yolonga, Yuda, imwe wa iwanahina longo dimwe na wabili, keza. Kailongoza hamoja na dale kulu da wanhu wapapile mizele na mimbwego. Wakala watumigwe na wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele wa wanhu.

48 Imunhu yomuhonza kawagwelela utango, kawalongela, “Ija yondanimnonele, iyo heyo. Mgogeni!”

49 Baho Yuda kamcholela Yesu, kalonga, “Nokulamsa, Mkulufunzi!” Abaho, kamnonela.

50 Yesu kamulongela, “Mbwiga, tenda chuuwinzile!”

Abaho, waja iwanhu weza, wamgoga Yesu na kumfunga.

51 Imwe wa waja wakalile na Yesu kasomola zele jake na kumkanha gwiti nyakadala wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko.

52 Yesu kamulongela, “Bweza zele jako muna iyala yake, kwavija wose wotamanila zele wodanganhika na zele.

53 Mokwagiza kamba sidaha kumulongela Tataangu yanigalile sambisambi madale gabanza longo dimwe na mabili ga wasenga zake wa kuulanga?

54 Ila zovikila vilihi Nyandiko Zing'alile zilonga kamba vino vivo vilondigwa ilawilile?”

55 Kipigiti kikija Yesu kadilongela didale da wanhu, “Mwiza na mizele na mimbwego kunigoga kamba nie na m'bokonyi? Mazua gose nikala nifundiza kuna Ing'anda ya Mulungu, na mweye hamunigogile.

56 Ila gano gose galawilila, giladi Nyandiko Zing'alile za wahokozi zivikile.”

Abaho, wanahina wose wamuleka, wakimbila.

Yesu Kogaligwa hana Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi
(Mlk. 14:53-65; Luk. 22:54-55, 63-71; Yoh. 18:13-14, 19-24)

57 Waja wamgogile Yesu wamsola wamgala ha Kayafa, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, kuwaiting'hane wafundiza Malagizo ga Musa na wavyele wa wanhu.

58 Petulo kamkoleleza kutalitali mbaka kudikonhi da ing'anda ya Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko. Kengila na kukala hasi hamoja na wemilizi giladi yachone chondakilawilile.

59 Wakulu wa wakulu wa nhambiko hamoja na Ikitala chose Kikulu cha Isi ya Wayahudi wazahila usindila wa uvwizi giladi wamkome Yesu.

60 Walawilila wasindila bwando wa uvwizi, ila hawapatile mbuli yoyose. Hakimambukizo, walawilila wanhu wabili

61 walonga, “Munhu ino kalonga, ‘Nie nodaha kuibomola Ng'anda ya Mulungu na kuizenga mmazua madatu.’ ”

62 Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kenuka kamulongela Yesu, “Kwabule kinhu cha kwidika? Usindila waki uno woolava wanhu wano wokutagusa gweye?”

63 Ila Yesu kanyamala. Abaho Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kamuuza, “Nokuduiza ha Mulungu yali mgima, tulongele kamba gweye iyo Kilisto, Mwana wa Mulungu.”

64 Yesu kamwidika kalonga, “Gweye kulonga vino. Ila nowalongela, kulawa kipigiti kino monyona nie Mwana wa Munhu nikalile ng'ambu ya ukulume ya Ukulu, nikwiza muna gamawingu ga kuulanga!”

65 Abaho, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kadega vivalo vake
kalonga, “Kafukula! Habali tulonda wasindila wayagwe? Avo muhulika
ufukuzi wake!
66 Mogelegeza vilihi?”
Wamwidika, “Kolondigwa yakomigwe!”
67 Abaho, wamtemela mate mkihanga chake, wamtoa, na wayagwe
wamtoa makofi,
68 walonga, “Gweye Kilisto, zuza! Yalihi yakutoile?”

Petulo Kom'bela Yesu
(Mlk. 14:66-72; Luk. 22:56-62; Yoh. 18:15-18, 25-27)

69 Petulo viyakalile yakalile hasi hanze ya idikonhi, mtumigwa imwe
wa kitwanzi wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kamcholela
kamulongela, “Na gweye kwa hamwe na Yesu wa Galilaya.”
70 Ila Petulo kabela haulongozi wa wanhu wose, kamulongela, “Sikitanga
chuulonga.”
71 Viyakalile yolawa hanze ya idikonhi, mtumigwa iyagwe wa kitwanzi
kamona na kuwalongela wanhu wakalile haja, “Munhu ino kakala hamwe
na Yesu wa Nazaleti.”
72 Petulo kabela mwanza uyagwe mkuiduila, kalonga, “Simtanga munhu
ino!”
73 Kipigiti kidodo hamwande, wanhu wemile haja wamcholela Petulo
wamulongela, “Tokona na gweye kwa mmwanza wao, kwavija hata ulonzi
wako ulinga na hewo!”
74 Abaho, Petulo kasonga kuidukumiza na kuiduila, yolonga, “Simtanga
munhu ija!”
Kipigiti kikija nzogolo keka.
75 Petulo kakumbukila vija Yesu viyamulongele, “Nzogolo yang'hali
hanakwika, konibela mianza midatu.” Kalawa hanze kalila ng'hani.

27

Yesu Kogaligwa ha Pilato
(Mlk. 15:1; Luk. 23:1-2; Yoh. 18:28-32)

1 Imitondo ng'hani, wakulu wa wakulu wa nhambiko wose na wavyele
wa wanhu wamwikila zundo Yesu giladi wazahile nzila ya kumkoma.
2 Wamfunga, wamsola, na kumgala ha Pilato, mndewa wa Yudea kulawa
Loma.

Yuda Kodanganhika
(Sang'h. 1:18-19)

3 Abaho, Yuda, ija yamuhonzile Yesu, viyawene kamba Yesu katagusigwa
kudanganhika, kona giogio na kuvibweza vija vidanga malongo madatu va
hela ha wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele wa wanhu.
4 Kalonga, “Nitenda vilozo mkumuhonza munhu yakalile bule mbuli
yoyose ihile!”
Na hewo wamulongela, “Avo tweye tutendeze? Na lwako mwenyego!”
5 Avo Yuda kazibwanha zihela muna Ing'anda ya Mulungu, abaho,
kalawa hanze ya idikonhi da Ing'anda ya Mulungu, kachola kuibota.
6 Wakulu wa wakulu wa nhambiko wazidondola zihela, walonga, “Hela
zino za mulopa* zigomesigwa na Malagizo ga Musa kwikigwa muna
ingama ya Ng'anda ya Mulungu.”

* **27:6** ***Hela za mulopa*** nhegulo yake *hela za kitumetume cha kumkoma munhu.*

7 Avo, walamula kamba hela zija wagule mgunda wa munhu imwe
yakalile muumbi giladi hawe hanhu ha kuzikila wahenza.
8 Avo mbaka lelo† mgunda uja wokemigwa, “Mgunda wa Mulopa.”
9 Abaho, gavikila gaja galongigwe na muhokozi Yelemia, “Wasola
vidanga malongo madatu va hela, kiasi kikigwe na wanhu wa Islaeli sama
yake,
10 na zihela wazigulila mgunda wa munhu imwe yakalile muumbi,
kamba Mndewa viyanilagize.”

Pilato Komuuza Yesu
(Mlk. 15:2-5; Luk. 23:3-5; Yoh. 18:33-38)

11 Yesu kema haulongozi wa Pilato, mndewa wa Yudea kulawa Loma, na
Pilato kamuuza, “Gweye iyo mndewa wa Wayahudi?”
Yesu kamulongela, “Gweye iyo ulonga avo.”
12 Ila wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele wa wanhu viwakalile
womtagusa, halongile kinhu chochose.
13 Abaho, Pilato kamuuza, “Huhulika mbuli bwando zowokutagusa?”
14 Ila Yesu hedike hata mbuli imwe, avo Pilato kakanganya ng'hani.

Yesu Kotagusigwa Kudanganhika
(Mlk. 15:6-15; Luk. 23:13-25; Yoh. 18:39—19:16)

15 Mkipigiti cha Lusona lwa Pasaka, mndewa wa Yudea kulawa Loma
kakala na nzoela ya kumfungulila mfungigwa imwe ija wanhu iwamu-
londile.
16 Kipigiti kija kukala na mfungigwa imwe yatangigwe ng'hani na wanhu
sama ya kutenda gehile yokemigwa Balaba.
17 Avo, dale da wanhu vidiiting'hane, Pilato kawauza, “Yalihi yummu-
londa niwafungulile? Balaba, ama Yesu yokemigwa Kilisto?”
18 Kwavija Pilato kavitanga kamba wakulu wa wakulu wa nhambiko na
wavyele wa wanhu wamgala Yesu kumwake sama ya migongo.
19 Pilato viyakalile mkigoda cha nhaguso, mtwanzi wake kamtumila
usenga, kamulongela, “Sambiumtende kinhu chochose munhu hiyo yal-
ibule vilozo, kwavija lelo nigaya ng'hani mnzozi sama yake.”
20 Ila wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele wa wanhu wadis-
wagiza didale da wanhu dimpule Pilato yawafungulile Balaba na Yesu
yakomigwe.
21 Pilato kadiuza didale da wanhu, “Yalihi mwa wanhu wano wabili
yummulonda niwafungulile?”
Wamwidika, “Balaba.”
22 Pilato kawauza, “Nimtendeze Yesu yokemigwa Kilisto?”
Wose wamwidika, “Yawambigwe mumsalaba!”
23 Pilato kawauza, “Habali, mbuli yaki ihile yaatendile?”
Ila wose wongeza kuguta nyangi wolonga, “Yawambigwe mumsalaba!”
24 Pilato viyawene kamba hawamtegeleza, ila kizuka kiyahiyahi, kasola
mazi na kusuluza makono gake haulongozi wa didale da wanhu, kalonga,
“Nie nabule mbuli na ifa ya munhu ino! Iloleni mwemwe wenyego!”
25 Didale da wanhu dimulongela, “Nhaguso ya ifa yake toisola tweye na
wanetu!”
26 Abaho, Pilato kawafungulila Balaba, na kuwalagiza asikali wa-
mulanhe Yesu mbalati, na kumgela mmakono gao giladi yawambigwe
mumsalaba.

---

† **27:8** ***Mbaka lelo*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Matayo viyandike kitabu kino.*

Asikali Womtendela Yesu Uponela
(Mlk. 15:16-20; Yoh. 19:2-3)

27 Abaho, asikali wa mndewa wa Yudea kulawa Loma wamsola Yesu
wamwingiza mding'anda da ija imndewa, abaho, dale jose da asikali
dimzunguluka.
28 Wam'vula vivalo vake na kum'vaza kanzu da zambalau.
29 Abaho, waluka mkungo wa mizomola wamwikila mpala jake na
kumwikila ludete mumkono wake wa ukulume. Abaho, wamfugamila
mavindi na kumtendela uponela, wamulongela, “Kwa mpile, Mndewa wa
Wayahudi!”
30 Wamtemela mate, wasola ludete na kumulanha nao mpala.
31 Viwamambukize kumtendela uponela, wam'vula dija dikanzu,
wam'vaza vivalo vake. Abaho, wamgala kumuwamba mumsalaba.

Yesu Kowambigwa Mumsalaba
(Mlk. 15:21-32; Luk. 23:26-43; Yoh. 19:17-27)

32 Viwakalile wochola, waiting'hana na munhu kulawa isi ya Kilene,
yakemigwe Simoni, wemilizi wamshulutiza giladi yaupape msalaba wa
Yesu.
33 Wavika hanhu hakemigwe, Goligota, nhegulo yake “Hanhu ha Fulu
da Pala.”
34 Wamgwelela Yesu divai igeligwe vinhu va usungu, ila viyailanzile,
haing'wile.
35 Wamuwamba mumsalaba, abaho, wakiigolela vivalo vake mkuvitoela
kula.
36 Abaho, wakala hasi, wamwimiliza.
37 Uchana ya pala jake wandika lupwilili lwa nhaguso yake lulonga, “INO
IYO YESU, MNDEWA WA WAYAHUDI.”
38 Wamuwamba Yesu mumsalaba hamoja na mibokonyi mibili, dimwe
ng'ambu yake ya ukulume, na diyagwe ng'ambu yake ya ukumoso.
39 Wanhu wakalile wobita wamuliga, watigisa mapala gao
40 walonga, “Gweye iyo ulondile kuibomola Ng'anda ya Mulungu na
kuizenga mmazua madatu, ikombole mwenyego! Ihawa gweye iyo Mwana
wa Mulungu, humuluka kulawa mumsalaba!”
41 Vivija na wakulu wa wakulu wa nhambiko, wafundiza Malagizo ga
Musa na wavyele wa wanhu wamtendela uponela, walonga,
42 “Kawakombola wayagwe, ila hadahile kuikombola mwenyego! Heyo
iyo Mndewa wa Islaeli! Avo na yahumuluke kulawa mumsalaba, na tweye
tomtogola!
43 Komtamanila Mulungu, avo tulole vija Mulungu vondayamkombole,
kwavija kalonga, ‘Nie iyo Mwana wa Mulungu.’ ”
44 Vivija na ija imibokonyi iwambigwe hamoja na heyo imuliga.

Yesu Kodanganhika
(Mlk. 15:33-41; Luk. 23:44-49; Yoh. 19:28-30)

45 Songela kipigiti cha saa sita, kukala na ziza muisi yose mbaka kipigiti
cha saa tisa.
46 Mkipigiti cha saa tisa, Yesu kenula dizwi kalila, “Eloi, Eloi, lama
sabakitani?” Nhegulo yake, “Mulungu wangu, Mulungu wangu, habali
kundeka?”
47 Wanhu wemile haja viwahulike, walonga, “Munhu ino komkema
Eliya!”
48 Bahaja munhu imwe kakimbila na kusola siponji, kaizabika muna
idivai igwaduke na kuifunga kuisota ya lumango na kumng'weza Yesu.

49 Ila wayagwe walonga, “Muleke! Tulole kamba Eliya kokwiza
kumkombola!”
50 Yesu kenula dizwi kalila kabili, abaho, kadanganhika.
51 Kipigiti kikija, diguo ditungikwe Muing'anda ya Mulungu didegeka
vidanga vibili, kulawa uchana mbaka hasi. Isi igudema, na mibwe itulika,
52 mapanga gatulika, na ng'huli za wanhu bwando wang'alile wadan-
ganhike wazuka.
53 Yesu viyazukile, na hewo walawa hana gamapanga wachola hana
diwambo ding'alile da Yelusalemu, na koneka na wanhu bwando.
54 Mkulu wa asikali mia wa Loma, hamoja na waja wakalile womwim-
iliza Yesu, viwawene mgudemo wa isi na gaja galawilile, wadumba na
kulonga, “Kweli munhu ino kakala Mwana wa Mulungu!”
55 Hanhu haja kukala na watwanzi bwando wolola kutalitali, wakalile
womkweleleza Yesu kulawa Galilaya na wakala womsang'hanikila.
56 Watwanzi hiwo wakala Maliamu wa kiwambo cha Magidala, Maliamu
mamaake Yakobo na Usufu, na mama wa wanage Zebedayo.

Uzisi wa Yesu
(Mlk. 15:42-47; Luk. 23:50-56; Yoh. 19:38-42)

57 Viivikile ichungulo, keza mgoli imwe kulawa wambo da Alimataya,
yakemigwe Usufu, vivija kakala mwanahina wa Yesu.
58 Kachola ha Pilato na kumpula lukuli lwa Yesu, na Pilato kalagiza
kamba yagweleligwe.
59 Usufu kalusola ulukuli, kaluzinga sanda,
60 na kulutambalika mdipanga jake mwenyego da sambi dipukigwe
mdidibwe. Kadibimbilisa dibwe kulu na kudika hana umulomo wa
idipanga, abaho, kachola.
61 Maliamu wa kiwambo cha Magidala na Maliamu iyagwe wakala
hamgwazo wa idipanga.

Wemilizi hana Dipanga

62 Imitondo yake, ikala Zua da Mhumulo, wakulu wa wakulu wa
nhambiko na Mafalisayo wamcholela Pilato
63 na kulonga, “Mndewa, tokumbuka kamba viyakalile mgima, m'vwizi
ija kalonga, ‘Gahabita mazua madatu nozuka.’
64 Avo lagiza kamba panga jake diimilizwe mbaka zua da ikadatu, giladi
wanahina zake sambiwachole kulusola ulukuli, na kuwalongela wanhu
kamba kazuka. Uvwizi uno wa kimambukizo wokwiha ng'hani kubanza
uja wa ichanduso.”
65 Pilato kawalongela, “Soleni iwaasikali, gendeni mkadiimilize kamba
vumdaha.”
66 Avo wachola kudimiliza dipanga mkuweka asikali na kwika utango
mumgwazo wa idibwe giladi kamba munhu yahadisegeza wavitange.

28

Yesu Kozuka
(Mlk. 16:1-10; Luk. 24:1-12; Yoh. 20:1-10)

1 Vidimalile Zua da Mhumulo, imitondo iyagwe, zua vidikalile disim-
buka, Maliamu wa ikiwambo cha Magidala na Maliamu iyagwe wachola
kudilola dipanga.

2 Bahaja kulawilila na mgudemo mkulu wa isi, kwavija msenga wa
Mndewa wa kuulanga kahumuluka kulawa kuulanga, kadibimbilisa
idibwe kumgwazo, abaho, kadikalila.
3 Lukuli lwake lunang'hazika kamba lumwemwe, na vivalo vake vikala
vizelu ng'hani.
4 Waja iwaasikali wadumba na kugudema ng'hani, walinga kamba
wanhu wadanganhike.
5 Msenga wa Mndewa wa kuulanga kawalongela waja iwatwanzi,
“Sambimdumbe, kwavija novitanga kamba momzahila Yesu, yawambigwe
mumsalaba.
6 Kahaduhu hano, kazuka, kamba viyalongile. Izoni mulole hanhu
hayakalile yatambalale.
7 Tendeni mbwisa mchole mkawalongele wanahina zake kamba kazuka,
kowalongola kuchola Galilaya ako kondammone. Uno uwo usenga wangu
kumwenu.”
8 Hima walawa hana dipanga, kuno wogudema na kudeng'ha ng'hani,
abaho, wakimbila, wachola kuwalongela wanahina zake.
9 Bahaja Yesu kawating'hanila, kalonga, “Nowalamsa!” Wamcholela,
wamgoga magulu gake na kumtambikila.
10 Yesu kawalongela, “Sambimdumbe, gendeni mkawalongele wanahina
zangu wachole Galilaya, ako wonyona.”

Usenga wa Iwaasikali

11 Waja iwatwanzi viwakalile mnzila, asikali wayagwe wakalile wodim-
iliza idipanga wachola mdiwambo kuwalongela wakulu wa wakulu wa
nhambiko mbuli zose zilawilile.
12 Wakulu wa wakulu wa nhambiko waiting'hana hamoja na wavyele wa
wanhu, na viweshile kuitogolela, wawagwelela hela bwando iwaasikali,
13 wawalongela, “Longeni, ‘Vitukalile tuwasile, wanahina zake weza
ikilo na kulwiba lukuli lwake.’
14 Kamba mbuli ino iham'vikila mndewa wa Yudea kulawa Loma,
tolonga nayo mkuwagombeleza giladi sambimgazigwe.”
15 Avo iwaasikali wasola zihela na kutenda kamba viwalongeligwe. Na
mbuli zino zibwililika mwa Wayahudi mbaka lelo.*

Yesu Kowalawilila Wanahina Zake
(Mlk. 16:14-18; Luk. 24:36-49; Yoh. 20:19-23; Sang'h. 1:6-8)

16 Wanahina longo dimwe na imwe, wachola Galilaya hana ikigongo
chayawalongele Yesu wachole.
17 Viwamuwene, wamtambikila, ila wanahina wayagwe wadung-
wadungwa mmoyo.
18 Yesu kawakwenhukila kawalongela, “Nigweleligwa udaho wose kuu-
langa na muisi.
19 Avo gendeni mkawatende wanhu wa isi zose wawe wanahina, na
kuwabatiza mtwaga da Tata, na Mwana, na Loho wa Mulungu,
20 na kuwafundiza kugagoga gaja gose ganiwalongele mweye. Na nie na
hamoja na mweye mazua gose, mbaka hakimambukizo cha iisi.”

---

* **28:15** ***Mbaka lelo*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Matayo viyandike kitabu kino.*

USENGA UNOGILE WA YESU KILISTO KAMBA VIWANDIKIGWE NA MALUKO

ULONGOZI

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Maluko uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi vija visimulila ugima wa Yesu songela viyavumbuke mbaka viyasoligwe uchana kuulanga. Vitabu vose vine vokemigwa, "Injili," nhegulo yake, "Usenga Unogile" vandikigwe na Matayo, Maluko, Luka, na Yohana. Vitabu vino vandikigwa kipigiti Yesu viyeshile kudanganhika. Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Maluko uwo Usenga uli mguhi ng'hani kubanza senga zose. Na ilongigwa kamba uwo Usenga ulongole kwandikigwa kubanza senga zose. Wandikigwa mkipigiti cha milao ya 60 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Wasomi bwando wotogola kamba Usenga uno wandikigwa mdiwambo da Loma sama ya kuwagangamiza wanhu wamtogole Kilisto wa Loma wakalile haja.

Maluko, vivija yakalile yokemigwa "Yohana Maluko," heyo kakala mmwanza wa kina Paulo na Banaba, ila kapotela mngelegeza za wanhu haja viwailekile na kina Paulo mmwanza wao wa umishieni (Sang'h. 13:13). Abaho, Maluko kailumba na Banaba mmwanza wake wa umishieni (Sang'h. 15:37-39). Vivija Maluko kakala mbwiga wa habehi wa Petulo (1Pet. 5:13). Wasomi wotogola kamba Maluko kausola usindila kulawa ha Petulo, na uno uwo mwimilo wa Usenga Unogile kamba viwandikigwe na Maluko. Muusenga Unogile, Maluko kasimulila uwanahina na mafundo ga Yesu mkipigiti cha hakimambukizo.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Muna isula ya *1:1-13*, Maluko kokitambuza ikitabu.
2. Muna isula ya *1:14—8:21*, Maluko kosimulila sang'hano ya Yesu kipigiti viyakalile Galilaya.
3. Muna isula ya *8:22—10:52*, Maluko kosimulila mwanza wa Yesu viyacholile Yelusalemu.
4. Muna isula ya *11:1—16:8*, Maluko kamambukiza mkwandika kipigiti cha Yesu viyakalile Yelusalemu, vija viyadanganhike, na vija viyazukile.

Yohana M'batiza Kowapetela Wanhu
(Mat. 3:1-12; Luk. 3:1-18; Yoh. 1:19-28)

1 Uno uwo mwanduso wa Usenga Unogile wa Yesu Kilisto, Mwana wa Mulungu.

2 Kamba viwandikigwe na muhokozi Isaya,
"Mulungu kalonga, 'Nomulagiza msenga wangu yakulongole,
Yondayaitande nzila yako.'
3 Munhu kenula dizwi muluwala, yolonga,
'Itandeni nzila ya Mndewa,
Mgoloseleni nzila zake!' "

4 Yohana M'batiza kakala muluwala, youpeta ubatizo wa kuleka vilozo, giladi vilozo vao vigeligwe kumgongo.

5 Wanhu bwando kulawa muisi ya Yudea na mkiwambo cha Yelusalemu wachola kumtegeleza Yohana. Wavilonga vilozo vao haulongozi wa wanhu, na heyo kawabatiza muna Ulwanda lwa Yolodani.

6 Yohana kavala guo ditendigwe na mijusu ya ngamia na lukumbulu lwa
kwembe mchuno chake, kakala yoja nzige na uki.
7 Yohana kawapetela wanhu, yolonga, “Munhu yokwiza hachugu changu
kana mhiko kunibanza nie. Nie silondigwa hata kuinamila na kufungula
nzabi za ng'hwabasa zake.
8 Nie niwabatiza mweye mmazi, ila heyo yeheza kowabatiza na Loho wa
Mulungu.”

Yesu Kobatizigwa na Kugezigwa
(Mat. 3:13—4:11; Luk. 3:21-22; 4:1-13)

9 Mazua gaja, Yesu kalawa mkiwambo cha Nazaleti muisi ya Galilaya,
keza kubatizigwa na Yohana M'batiza Mulwanda lwa Yolodani.
10 Kipigiti kikija Yesu viyalawile mmazi, kawona ulanga uvuguka na
Loho wa Mulungu kamuhumulukila yalumbile kamba hua.
11 Dizwi dihulikwa kulawa kuulanga dilonga, “Gweye iyo Mwanangu
unogele. Nogelwa nagwe.”
12 Baho Loho wa Mulungu kamsung'hiza yachole muluwala,
13 kakala hiko mazua malongo mane, yogezigwa na Mwenembago. Hiko
kakala na wang'onyo wa kumuhulo, na wasenga wa Mulungu wa kuulanga
wakala womsang'hanikila.

Yesu Kowakema Waloa Somba Wane
(Mat. 4:12-22; Luk. 4:14-15; 5:1-11)

14 Yohana M'batiza viyageligwe mkifungo, Yesu kachola Galilaya,
kawapetela wanhu Usenga Unogile wa Mulungu.
15 Kalonga, “Kipigiti kivika, na Undewa wa Mulungu ukwenhuka!
Muleke vilozo venu na muutogole Usenga Unogile.”
16 Yesu viyakalile yobita mumgwazo wa Idilamba da Galilaya, kawona
Simoni na Endelea ndugu yake, wotanda nhando zao mdilamba, kwavija
wakala waloa somba.
17 Yesu kawalongela, “Ng'hwelelezeni, na nie nowatenda muwe waloa
wanhu.”
18 Baho wazileka nhando zao wamkweleleza.
19 Kachola haulongozi kidogo, kawona Yakobo na Yohana, wanage
Zebedayo. Wakala mngalawa zao wozigongomanya goya nhando zao.
20 Yesu viyawawene, bahaja kawakema, wamuleka tataao Zebedayo
muingalawa na wasang'hana, wamkweleleza Yesu.

Munhu Yali na Kinyamkela
(Luk. 4:31-37)

21 Yesu na wanahina zake wengila mkiwambo cha Kapenaumu. Vidi-
vikile Zua da Mhumulo, Yesu kengila muna ing'anda ya nhambiko,
kasonga kufundiza.
22 Wanhu wamuhulike wakanganya vija voyokala yofundiza, kwavija
hafundize kamba wafundiza Malagizo ga Musa, ila kafundiza kamba
munhu yali na udaho.
23 Kipigiti kikija munhu yali na kinyamkela kengila mng'anda yao ya
nhambiko, kaguta lwangi, yolonga,
24 “Kotulonda choni, Yesu wa Nazaleti? Kwiza kutubananga? Nokutanga
gweye iyo mtumigwa wa Mulungu ung'alile!”
25 Yesu kamkomhokela ikinyamkela yolonga, “Nyamala! Mulawe munhu
ino!”
26 Kinyamkela kamtigisatigisa ng'hani ija imunhu, kaguta lwangi na
kumulawa.

27 Wanhu wose wakanganya, wasonga kuilongela, “Mbuli yaki ino? Dino
fundo da sambi? Munhu ino kana udaho wa kuwakomhokela vinyamkela,
na hewo womuhulika!”
28 Avo mbuli za Yesu zenela himahima kila hanhu muiisi ya Galilaya.

Yesu Kowahonya Wanhu Bwando
(Mat. 8:14-17; Luk. 4:38-41)

29 Yesu na wanahina zake hamoja na Yakobo na Yohana walawa
mng'anda ya nhambiko wachola hakae ya Simoni na Endelea.
30 Mama mkwe yake Simoni kakala mtamu wa homa, kipigiti kikija Yesu
viyavikile wamulongela.
31 Yesu kamcholela, kamgoga mkono kamwinula. Homa imulawa, na
heyo kasonga kuwasang'hanikila.
32 Ichungulo zua vidiswile, wanhu wamgalila Yesu watamu wose na awo
wakalile na vinyamkela.
33 Wanhu wose wa mkiwambo waiting'hana haulongozi wa ing'anda.
34 Yesu kawahonya wanhu bwando wakalile na vitamu va namna zose
na kuwinga vinyamkela bwando. Hawalekile vinyamkela walonge kinu
chochose, kwavija wamtanga heyo iyo yalihi.

Yesu Kowapetela Wanhu Muisi ya Galilaya
(Luk. 4:42-44)

35 Imitondo iyagwe ulukwili, zua hadinalawa, Yesu kenuka, kalawa
mng'anda. Kachola kutali na ikiwambo hanhu halibule wanhu kutambika.
36 Simoni na wayage wachola kumzahila.
37 Viwamuwene wamulongela, “Wanhu wose wokuzahila gweye.”
38 Ila Yesu kawalongela, “Tucholeni hana iviwambo viyagwe vituzungu-
luke. Nolondigwa nikaupete Usenga Unogile hiko nako, kwavija ino iyo
sang'hano iminzile.”
39 Avo kachola kila hanhu muisi ya Galilaya yowapetela wanhu muna
zing'anda za nhambiko na kuwinga vinyamkela.

Yesu Komuhonya Munhu Yali na Dikulu
(Mat. 8:1-4; Luk. 5:12-16)

40 Munhu imwe yakalile na dikulu keza ha Yesu, kafugama mavindi
kaiyalala yolonga, “Uhalonda, kodaha kunihonya.”
41 Yesu kamwonela bazi, kagolosa mkono wake kamkwasa, kalonga,
“Nolonda, hona!”
42 Baho utamu umulawa, kahona.
43 Abaho, Yesu kamulongela yachole na zake kuno yomzuma yolonga,
44 “Tegeleza, sambiumulongele munhu yoyose mbuli ino, ila genda
dimwe kwa dimwe ha mkulu wa nhambiko yakulole goya. Abaho,
ukalave nhosa kamba viyalagize Musa, giladi wanhu wose watogole
kamba kuhona.”
45 Ila munhu ija kachola na kasonga kubwililisa mbuli ija kila hanhu.
Kweli kailonga ng'hani mbuli ija mbaka Yesu hadahile kwingila mki-
wambo kimwagaia. Avo kakala hanhu halibule wanhu, na wanhu
wamwizila kulawa kila hanhu.

2

Yesu Komuhonya Munhu Yaholole
(Mat. 9:1-8; Luk. 5:17-26)

1 Mazua madodo hamwande, Yesu kabweleganya Kapenaumu, mbuli
zija zibwililika kamba kaukae.

2 Avo, wanhu bwando waiting'hana hamoja mbaka kukala haduhu
hanhu hasigale, wakala wamemile mbaka haluhelengo. Na heyo
kawapetela Usenga Unogile.
3 Abaho, weza wanhu, wamgalila munhu yaholole, yakalile yapapigwe
na wanhu wane wakalile mmwanza wao.
4 Avija wanhu viwamemile, hawadahile kumgala ija imunhu ha Yesu.
Avo watenda zonzo mkiswili walinga hayali Yesu. Viwatendile idizonzo,
wamuhumulusa hasi ija imunhu, yawasile mulusazi.
5 Viyaiwene nhamanila yao, Yesu kamulongela ija imunhu yaholole,
"Mwanangu, vilozo vako vigeligwa kumgongo."
6 Wafundiza wayagwe wa Malagizo ga Musa wakalile baho, wasonga
kugelegeza munda kwa munda.
7 "Habali munhu ino yolonga kamba vino? Uno ufukuzi! Mulungu
yeiyeka yodaha kugela kumgongo vilozo va wanhu!"
8 Bahaja Yesu kagatanga gaja gawakalile wogelegeza, avo kawalongela,
"Habali mgelegeza vinhu kamba avo?
9 Dilihi dibuhile ng'hani, kumulongela munhu yaholole 'Vilozo vako
vigeligwa kumgongo,' ama kulonga, 'Ima wima upape lusazi lwako,
utembele?'
10 Nolonda m'vitange kamba, nie, Mwana wa Munhu, nna udaho wa
kuvigela kumgongo vilozo va wanhu muisi." Abaho kamulongela ija
imunhu yaholole,
11 "Ima wima, papa lusazi lwako, uchole ukae yako!"
12 Hameso gao ija imunhu kenuka kapapa lusazi lwake himahima
kachola. Wanhu wose wakanganya ng'hani wamuyenzi Mulungu wolonga,
"Hatunayona mbuli kamba ino!"

Yesu Komkema Lawi
(Mat. 9:9-13; Luk. 5:27-32)

13 Yesu kabweleganya kabili mumgwazo wa Idilamba da Galilaya.
Wanhu bwando wamwizila, na heyo kasonga kuwafundiza.
14 Viyakalile yobita, kamona muwila kodi yokemigwa Lawi, mwana wa
Alufayo, yakalile muna ing'anda yake ya kulihila kodi. Yesu kamulongela,
"Ng'holeleza." Lawi kenuka kamkoleleza.
15 Yesu viyakalile yoja mng'anda ya Lawi, wawila kodi bwando na wene
vilozo wayagwe wakala woja na heyo hamoja na wanahina zake, kwavija
kukala na wanhu bwando wakalile womkweleleza.
16 Wafundiza Malagizo ga Musa, wakalile Mafalisayo, viwamuwene Yesu
yoja na wawila kodi na wene vilozo wayagwe, wawauza wanahina zake,
"Habali yoja na wanhu kamba wano?"
17 Yesu kawahulika na kawalongela, "Wanhu wagima hawamulonda
mganga, ila waja wali watamu wawo womulonda. Sizile kuwakema
wanhu walibule vilozo ila wanhu wali na vilozo."

Mbuza ya Kufunga
(Mat. 9:14-17; Luk. 5:33-39)

18 Wanahina wa Yohana M'batiza na wanahina wa Mafalisayo wakala
wofunga. Wanhu wayagwe wamwizila Yesu wamuuza, "Habali wanahina
wa Yohana M'batiza na wanahina wa Mafalisayo wofunga, ila wanahina
zako hawafunga?"
19 Yesu kawedika, "Mokwagiza wahenza halusona lwa zengele wa-
cholaga bila kuja? Nokona havilumba! Kipigiti chose chondawakale na
mulawilamhambe havidahika kufunga.

20 Ila kipigiti chovika mulawilamhambe vondayasegezigwe kumwao, baho hondawasonge kufunga.
21 “Haduhu munhu yokanha kidanga muna ikivalo cha sambi na kukigela muna ikivalo cha umwaka, kwavija yahatenda avo ikidanga cha sambi chobananga ikivalo cha umwaka, na hanhu hadegeke hokongezeka.
22 Haduhu munhu yogela divai ya sambi muna ivibuyu va umwaka vitendigwe na kwembe. Kwavija yahatenda avo idivai ya sambi yovitula ivibuyu, idivai yokwitika na ivibuyu vobanangika. Ila divai ya sambi yogeligwa muna ivibuyu va sambi vitendigwe na kwembe.”

Mbuza ya Dizua da Mhumulo
(Mat. 12:1-8; Luk. 6:1-5)

23 Yesu kakala yobita muna imigunda ya ngano Mdizua da Mhumulo na wanahina zake. Viwakalile wotembela mnzila, wanahina zake wasonga kufyola zisota za gamakungwi ga ngano.
24 Avo Mafalisayo wamuuza Yesu, “Lola! Wanahina zako wotenda gagomeswe kutendigwa Mdizua da Mhumulo!”
25 Yesu kawedika, “Hamsomile kija chayatendile Daudi kipigiti heyo na wayage viwakalile na nzala?
26 Kengila mdihema da Mulungu kaija imikate ilavigwe nhosa ha Mulungu, na iyagwe kawagwelela wayage. Vinhu vikalile vigomeswe Mmalagizo getu kudigwa na munhu yoyose ila wakulu wa nhambiko weiyeka. Gano galawilila kipigiti kija Abiatali viyakalile Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko.”
27 Abaho, Yesu kamambukiza, “Zua da Mhumulo dikiligwa wanhu na si wanhu wekiligwe Zua da Mhumulo.”
28 Avo nie, Mwana wa Munhu, nene Mndewa wa Zua da Mhumulo.

3

Yesu Komuhonya Munhu Yaholole Mkono
(Mat. 12:9-14; Luk. 6:6-11)

1 Abaho, Yesu kabweleganya kabili muing'anda ya nhambiko. Amo kukala na munhu yali na mkono uholole.
2 Wanhu wayagwe wakalile haja wakala wozahila kilamso cha kumtagusila Yesu, avo wamulola ng'hani wone kamba kohonya Mdizua da Mhumulo.
3 Yesu kamulongela ija imunhu yali na mkono uholole, “Ima hano haulongozi wa wanhu wose.”
4 Abaho, Yesu kawauza waja iwanhu, “Malagizo getu gotulongela tutende kinhu chaki Mdizua da Mhumulo? Kutenda ganogile ama gehile? Kuukombola ugima wa munhu ama kuubananga?”
Ila hawalongile kinhu chochose.
5 Yesu kawalola wanhu wose na lusango, ila kipigiti kikija kona bazi na giogio sama yao, kwavija wakala na mioyo midala na wapotela. Abaho, kamulongela ija imunhu, “Golosa mkono wako.” Na heyo kaugolosa, na mkono wake uhona.
6 Avo Mafalisayo walawa hanze ya ing'anda ya nhambiko na waiting'hana na wanhu wa Helode,* na wasonga kuzahila nzila ya kumkoma Yesu.

---

* **3:6** ***Wanhu wa Helode*** nhegulo yake *wanhu wakalile muutawala kulawa mmulango wa Helode Mkulu na mwanage yokemigwa Helode Antipa.*

Dale da Wanhu Hamgwazo wa Idilamba

7 Yesu na wanahina zake wachola kuna Idilamba da Galilaya na dale
kulu da wanhu dimkweleleza.
8 Viwahulike gaja gose goyokala yotenda, wanhu bwando wamwizila
kulawa Yudea, Yelusalemu, Idumea, na isi za mwambu wa ikabili wa
Ulwanda lwa Yolodani, na isi zose zizunguluke Tilo na Sidoni.
9 Kwavija kukala na dale kulu da wanhu, Yesu kawalongela wanahina
zake wamwikile goya ngalawa, giladi wanhu sambiwamkukusule.
10 Yesu kawahonya wanhu bwando, na wanhu wose wakalile watamu
wakiibabanika womcholela giladi wamgoge.
11 Na vinyamkela viwamuwene Yesu, wawagwisa hasi wanhu iwawav-
agale haulongozi wake, waguta nyangi, walonga, “Gweye iyo Mwana wa
Mulungu!”
12 Ila Yesu kawalagiza vinyamkela sambiwamulongele munhu yoyose
kamba heyo iyo yalihi.

Yesu Kowasagula Watumigwa Zake Longo Dimwe na Wabili
(Mat. 10:1-4; Luk. 6:12-16)

13 Yesu kakwela mkigongo na kuwakema wanhu yaawalondile, na hewo
wamuwinza.
14 Kawasagula wanhu longo dimwe na wabili awo vivija yaawakemile
watumigwa wa Kilisto, wondawakale na heyo na yondayawatume wachole
kuupeta Usenga Unogile,
15 na kawagwelela udaho wa kuwinga vinyamkela.
16 Na wano iwo wanhu longo dimwe na wabili yaawasagule Yesu.
Simoni, Yesu yamgwelele twaga da Petulo,
17 Yakobo na ndugu yake Yohana, wana wa Zebedayo, Yesu yaawakemile
Boaneji, nhegulo yake, “Wana wa Mdumo,”
18 Endelea, Filipo, Batolomayo, Matayo, Tomaso, Yakobo mwana wa
Alufayo, Tadayo, Simoni yakalile yokemigwa Mgombeleza Isi ya Islaeli,
19 na Yuda Isikalioti yamuhonzile Yesu.

Yesu na Belizebuli
(Mat. 12:22-32; Luk. 11:14-23; 12:10)

20 Yesu kachola ukae. Dale kulu da wanhu waiting'hana mwanza uyagwe
mbaka Yesu na wanahina zake hawapatile kipigiti cha kuja.
21 Mulango wake viwahulike, wachola kumsola kwavija wanhu wakala
wolonga, “Kana luwege!”
22 Wafundiza wayagwe wa Malagizo ga Musa walawile Yelusalemu
walonga, “Kana Belizebuli, mkulu wa vinyamkela iyo yomgwelela mhiko
za kuwinga vinyamkela.”
23 Avo Yesu kawakema na kawalongela mmahala, “Mwenembago
kodahaze kukiiwinga mwenyego?
24 Kamba undewa uhaigola mmadalemadale, gogomba genyego kwa
genyego, undewa hiwo wopwililika.”
25 Kamba mulango uhaigola mmadalemadale, gogomba genyego kwa
genyego, mulango hiwo wopwililika.
26 Avo kamba undewa wa Mwenembago uhaigola mmadalemadale
haugendelela, ila wopwililika na kupotela.
27 “Haduhu munhu yodaha kwingila mng'anda ya munhu yali na mhiko
na kumsolela vinhu vake, mbaka yanduse kumfunga munhu iyo yali na
mhiko. Abaho, leka yadahe kum'boka vinhu vake.

28 “Nowalongela ikweli, vilozo vose na mbuli zose za ufukuzi za wanhu
vogeligwa kumgongo.
29 Ila munhu yoyose yondayamfukulile Loho wa Mulungu, havidahika
kugeligwa kumgongo, kwavija katenda vilozo va digunge.”
30 Yesu kalonga vino kwavija wakala wolonga, “Kana kinyamkela.”

Mamaake na Wadodo Zake Yesu
(Mat. 12:46-50; Luk. 8:19-21)

31 Abaho, mamaake na wadodo zake Yesu weza. Wema hanze,
wamulagiza munhu yengile mng'anda yakamkeme.
32 Dale da wanhu wakalile wamzunguluke, wamulongela, “Mamaako na
wadodo zako na lumbu zako wakunze wokuzahila.”
33 Yesu kawedika, “Mamaangu yalihi? Na wadodo zangu walihi?”
34 Abaho, kawalola wanhu wamzunguluke na kulonga, “Wano iwo
mamaangu na wadodo zangu!
35 Munhu yoyose yogatenda gaja goyolonda Mulungu, heyo iyo mdodo
wangu, lumbu jangu, na mamaangu.”

4

Hala da Munhu Yochola Kuhanda
(Mat. 13:1-9; Luk. 8:4-8)

1 Yesu kasonga kufundiza mumgwazo wa Idilamba da Galilaya. Wanhu
kombenakombena wammemela womzunguluka wakala dale kulu, avo
kengila mngalawa na kakala himo. Ija ingalawa ikala mumgwazo wa
idilamba, na ididale da wanhu wakala wemile mhwani, mulugigo lwa
igamazi.
2 Kawafundiza vinhu bwando mmahala.
3 Yolonga, “Tegelezeni! Mulimi kachola kuhanda mbeyu.
4 Viyakalile yomiza, ziyagwe zilagalila mnzila, ndege weza wazija.
5 Ziyagwe zilagalila muna uulongo uli na mabwe, hakalile na ulongo
mdodo. Hima zimbeyu zota, kwavija ulongo ukala mdodo.
6 Zua vidilawile diilukuza imiche, na kwavija ikala na mizizi midodo
imiche inyala.
7 Mbeyu ziyagwe zilagalila mmizomola, imizomola ikula na kuizingiliza
imiche, avo hailelile.
8 Ila ziyagwe zilagalila hana ulongo unogile, zota, zikula na kulela,
ziyagwe zilela malongo madatu, ziyagwe zilela malongo sita, na ziyagwe
zilela mia.”
9 Yesu kamambukiza, “Munhu yali na magwiti na yahulike!”

Kilamso cha Igamahala
(Mat. 13:10-17; Luk. 8:9-10)

10 Yesu viyakalile yeiyeka, wanahina zake longo dimwe na wabili na
wanhu wakalile womtegeleza, wamcholela wamulongela yawalongele
nhegulo ya mahala gaja.
11 Yesu kawedika, “Mweye mgweleligwa nyong'onyo za Undewa wa
Mulungu, ila wanhu wali kunze wohulika vinhu vose mmahala,
12 giladi,
‘Walole,
Ila sambiwone,
Wahulike,
Ila sambiwavitange,
Kwavija wahavitanga, womuhindukila Mulungu,

Na heyo kovigela kumgongo vilozo vao.’ ”

Yesu Kodilonga Hala da Munhu Yochola Kuhanda
(Mat. 13:18-23; Luk. 8:11-15)

13 Abaho, Yesu kawauza, “Avo kamba hamditanga hala dino, mo-
gatangaze mahala gayagwe?
14 Imunhu yohanda kohanda imbuli ya Mulungu.
15 Wanhu wayagwe walinga kamba mbeyu zilagalile mnzila, haja imbuli
ya Mulungu viihandigwe. Kipigiti kikija viwoihulika, Mwenembago
kokwiza na kuisola imbuli ya Mulungu ihandigwe mgati yao.
16 Wanhu wayagwe walinga kamba mbeyu zilagalile muulongo uli na
mabwe. Woihulika imbuli ya Mulungu, na kipigiti kikija woibokela
mkudeng'ha.
17 Ila haiwengila mgati ng'hani avo haikala kipigiti kitali. Uhalawila
mgayo ama kugazigwa sama ya imbuli ya Mulungu, woileka hima.
18 Wanhu wayagwe walinga kamba mbeyu zilagalile mmizomola.
Wanhu wano iwo waihulike imbuli ya Mulungu,
19 ila mzahimzahi wa ulumwengu uno, kunogela mali na msulukilo wa
vinhu bwando viyagwe mmioyo yao voizingiliza imbuli ya Mulungu, avo
hawalela mujo.
20 Ila wanhu wayagwe walinga kamba mbeyu zilagalile muna ulongo
unogile. Waihulika imbuli ya Mulungu na waitogola na kulela mujo,
wayagwe malongo madatu, wayagwe malongo sita na wayagwe mia.”

Kiwenge Kigubikigwe
(Luk. 8:16-18)

21 Yesu kagendelela kulonga, “Vino kuna munhu yogala mng'anda
kiwenge na kukigubika na kinongo ama kukika hauvungu wa lusazi?
Nokona si vivo! Kokika mkingolobweda.
22 Kinhu chochose kifisigwe chovumbuligwa, na kinhu chochose kigu-
bikigwe chogubuligwa.
23 Munhu yali na magwiti na yahulike.”
24 Vivija kawalongela, “Gagelegezeni ng'hani gaja gomuhulika! Mhima
iija yondamuwapimile wayagwe, iyo mhima yondampimilwe mweye, tena
yobanziliza.
25 Waja wali na kinhu wokongezeligwa, na waja walibule kinhu,
wobokigwa hata kija ikinhu kidodo kiwalinacho.”

Hala da Mbeyu Ikota

26 Yesu kagendelela kulonga, “Undewa wa Mulungu ulinga na munhu
yomiza mbeyu mumgunda wake.
27 Ikilo kowasa na imisi kameso, kipigiti kino chose zimbeyu zozuka na
kukula. Ila mwenyego havimanya mbuli zino vuzitendeka.
28 Ulongo wenyego woutenda umche ukule na kulela. Wosonga koneka
umche, abaho matepo, abaho ngano muna imikungwi.
29 Ngano ihakangala, iyo imunhu kosonga kusenga na zele jake, kwavija
kipigiti cha kusenga kivika.”

Hala da Mbeyu ya Haladali
(Mat. 13:31-32, 34; Luk. 13:18-19)

30 Yesu kalonga, “Undewa wa Mulungu tuulinge na choni? Tuulonge
mdihala jaki?
31 Ulinga kamba munhu yasolile mbeyu ya haladali, mbeyu ndodo kubita
mbeyu zose muulumwengu, na kuzihanda muisi.

32 Mkipigiti kiguhi yokula yowa biki kulu ng'hani kubanza mibiki yose
na kulava mitambi mikulu mbaka ndege wokwiza na kuzenga mvulu zao
muna imbeho yake.”
33 Yesu kawapetela wanhu mbuli zake mmahala bwando galingile na
gano. Kawalongela kamba viwadahile kuvitanga.
34 Halongile nao chochose bila mahala. Ila viyakalile yeiyeka na
wanahina zake, kawalongela kila kinhu.

Yesu Kodikomhokela Beho Mdilamba
(Mat. 8:23-27; Luk. 8:22-25)

35 Ichungulo ya zua didija, Yesu kawalongela wanahina zake, “Tuloke
mwambu wa ikabili wa idilamba.”
36 Avo wadileka dale da wanhu, wanahina wengila mngalawa ija
Yesu yaakalile yeshile kukala, wamsola wachola hamoja nayo. Ngalawa
ziyagwe vivija zikala bahaja.
37 Baho dilawilila kukuzumbi, na mawimbi gasonga kuikunhiza in-
galawa, avo isonga kumema mazi.
38 Yesu kakala kukisogo mwa ingalawa kawasa kuno pala jake
kasagamila muna umto. Wanahina wamulamusa wamulongela, “Mkulu-
funzi! Hukona vihile vitulonda kudanganhika?”
39 Yesu kema wima kadikomhokela dibeho, yolonga, “Nyamala!” Na
kagalongela ga mawimbi, “Ituze!” Beho dinyamala, na kukala hapozike.
40 Abaho, Yesu kawalongela wanahina zake, “Habali mkona bwembwe?
Mng'hali mwabule nhamanila?”
41 Ila wakala wodumba ng'hani na wakala wokiilongela, “Munhu waki
ino? Hata beho na mawimbi vomuhulika!”

5

Yesu Komuhonya Munhu yali na Vinyamkela
(Mat. 8:28-34; Luk. 8:26-39)

1 Yesu na wanahina zake wavika mwambu uyagwe wa Idilamba da
Galilaya muisi ya Gelasi.
2 Kipigiti kikija Yesu viyahumuluke muna ingalawa, munhu yali na
vinyamkela kulawa kuna gamapanga hima kamwizila.
3 Munhu ino kakala yokala kuna gamapanga, haduhu munhu yadahile
kumfungiliza hata na mnyolo.
4 Mianza bwando wamdaza gamagulu na makono gake na mhikwi na
minyolo, ila kaitola iminyolo na kuzibena zimhikwi ziwamdazile mmagulu
gake. Haduhu munhu yakalile na mbavu za kumgoga.
5 Imisi na ikilo kakala yoembea mmapanga na m'vigongo yoguta nyangi
na kuikanhakanha na mabwe.
6 Viyamuwene Yesu yang'hali kutali, kamkimbilila, kamfugamila
mavindi,
7 kaguta lwangi, kalonga, “Yesu, Mwana wa Mulungu Mkulu Ng'hani!
Konilonda choni? Mtwaga da Mulungu, nokuyalalila, sambiungaze!”
8 Kalonga vino kwavija Yesu kakala yomulongela, “Kinyamkela, mulawe
munhu ino!”
9 Avo Yesu kamuuza, “Twaga jako dijo dilihi?”
Ija imunhu kamwidika, “Twaga jangu ‘Dale’ kwavija twa bwando!”
10 Kagendelela kumuyalalila Yesu sambiyawawinge walawe muisi ija.
11 Kukala na dale kulu da mitumbi behi na haja, woja hana ikigongo.

12 Avo ivinyamkela wamuyalalila Yesu wolonga, “Tugale ha imitumbi,
na utuleke tukaiingile.”
13 Yesu kawaleka wachole, na ivinyamkela wamulawa munhu ija
na kuiingila imitumbi. Dale jose da imitumbi divikila alufu mbili,
dihumuluka mdigema, dingila mdilamba na kudanganhikila mmazi.
14 Wachunga wa imitumbi wakimbila, wabwililisa mbuli zija mkiwambo
na mmigunda. Wanhu wachola kulola kija kilawilile.
15 Viwavikile ha Yesu, wamona munhu ija yakalile na dale da
vinyamkela, kakala hasi, kavala na yali na nzonzi zake, na wanhu wose
wona bwembwe.
16 Waja wagonile gaja wawalongela wanhu gaja gamulawilile ija imunhu
yali na vinyamkela na mbuli za ija imitumbi.
17 Avo wanhu wamulongela Yesu yasegele muundewa wao.
18 Yesu viyakwelile mngalawa, ija imunhu yakalile na vinyamkela
kaiyalala yomulongela, “Nolonda tuchole tose.”
19 Ila Yesu kamgomesa, kamulongela, “Genda hakae yako mmulango
wako na uwalongele mbuli zose zayakutendele Mndewa na vija viyakonele
bazi.”
20 Avo munhu ija kasegela kachola muna iviwambo longo dimwe
vikemigwa Dekapoli, yopeta gaja Yesu gayamtendele. Na wanhu wose
wahulike wakanganya ng'hani.

Mndele wa Yailo na Mtwanzi Yakwasile Valo da Yesu (Mat. 9:18-26; Luk. 8:40-56)

21 Yesu kakwela kabili muingalawa, kabweleganya mwambu uyagwe wa
idilamba, ako dale kulu da wanhu kudiilundize muimhwani dimzungu-
luka heyo.
22 Mkulu imwe wa ing'anda ya nhambiko, yokemigwa Yailo, kavika.
Viyamonile Yesu, kaibwanha hasi ha magulu gake,
23 kaiyalala kamulongela yomgong'ondeza, “Mndele wangu imdodo
mtamu ng'hani. Avo izo umwikile makono gako yahone!”
24 Avo Yesu kachola nayo. Wanhu bwando wamkoleleza wakala
wokiibabana nayo ng'ambu zose.
25 Bahaja kukala na mtwanzi yakalile na utamu wa kutumika mkipigiti
cha milao longo dimwe na mibili.
26 Kakala yagangigwe na mafundi bwando, kasa hela zake zose, na
utamu wake ugendelela kongezeka ng'hani.
27 Viyahulike singilimo za Yesu, kengila mdidale da wanhu hachugu cha
Yesu na kudikwasa valo jake.
28 Kwavija kalonga munda kwa munda, “Nihakwasa vivalo vake,
nohona.”
29 Bahaja kutumika kuleka, na kakiihulika mulukuli lwake kamba
kahonyigwa utamu wake.
30 Bahaja Yesu kavitanga kamba mhiko zimulawa, avo kawahindukila
didale da wanhu kawauza, “Yalihi yakwasile vivalo vangu?”
31 Wanahina zake wamwidika, “Kowona wanhu viwakumemele, habali
uuza yalihi yakukwasile?”
32 Ila Yesu kagendelela kulolesa, yamone yatendile vija.
33 Mtwanzi ija kagatanga gaja gamulawilile, avo keza yogudema kuno
yokona bwembwe, kaibwanha hasi ha magulu gake, kamulongela ikweli
yose.

34 Yesu kamulongela, “Mndele wangu, nhamanila yako ikuhonya. Genda
mditindiwalo na utamu wako uhone.”
35 Yesu viyakalile yolonga vija, weza wasenga kulawa kung'anda ya Yailo
wamulongela, “Mndele wako kadanganhika. Habali ugendelela kumgaza
mkulufunzi?”
36 Yesu hagategeleze gaja iwasenga gawalongile, ila kamulongela Yailo,
“Sambiudumbe, tamanila tu.”
37 Abaho, Yesu hamtogoze munhu yoyose yachole nayo ila Petulo,
Yakobo, na Yohana ndugu yake Yakobo.
38 Wavika hang'anda ya Yailo, Yesu kona kiyahiyahi na wanhu wolila na
kulombokeza.
39 Kengila mng'anda na kuwalongela, “Kiyahiyahi chose kino cha choni?
Habali mulila? Mwana hadanganhike ino, ila kawasa!”
40 Wamseka, avo kawalava kunze wose, kawasola tata na mama wa
imwana na wanahina zake wadatu, abaho, wengila kugati kuyatamba-
likigwe imwana.
41 Kamgoga mkono na kumulongela, “Talita komu!” Nhegulo yake,
“Mndele, nokulongela, lamuka!”
42 Kipigiti kikija ija imndele kenuka, kasonga kutembela, kwavija kakala
na milao longo dimwe na mibili. Vigalawilile gano wanhu wakanganya
ng'hani.
43 Ila Yesu kawagomesa yowagong'ondeza, sambiwamulongele munhu
yoyose, abaho, kawalongela, “Mgweleleni kinhu cha kuja.”

6

Yesu Kolemigwa ako Nazaleti
(Mat. 13:53-58; Luk. 4:16-30)

1 Yesu kahalawa haja kabwela hakiwambo cha hakae yake, na wanahina
zake wamkweleleza.
2 Muna Dizua da Mhumulo Yesu kasonga kufundiza muna ing'anda ya
nhambiko, kukala na wanhu bwando, na viwamuhulike, wanhu wose
wakanganya, walonga, “Kagapata kwahi mafundizo gano gose? Na
ng'hungwe yaki ino yagweleligwe, na kodahaze kutenda mizonza?
3 Ino sio salamala, mwanage Maliamu, na mkulu wao kina Yakobo,
Usufu, Yuda, na Simoni? Na walumbu zake si wano wokala bahano?”
Avo wamulema.
4 Yesu kawalongela, “Wahokozi wohishimilwa kila hanhu, ila
hawahishimilwa m'viwambo vao wenyego na mwa wandugu zao na
mmilango yao wenyego.”
5 Hadahile kutenda mizonza yoyose haja, ila kawekila makono gake
watamu wabili wadatu kawahonya.
6 Kakanganya ng'hani, avija wanhu wa haja viwalibule nhamanila.

Yesu Kowatuma Wanahina Longo Dimwe na Wabili
(Mat. 10:5-15; Luk. 9:1-6)

Abaho, Yesu kachola kuna iviwambo vizunguluke haja, yowafundiza
wanhu.
7 Yesu kawakema wanahina longo dimwe na wabili hamoja, na kawa-
tuma wabiliwabili. Kawagwelela udaho wa kuwinga vinyamkela
8 na kawalagiza, yowalongela, “Sambimsole kinhu chochose mmwanza
wenu, ila fimbo iiyeka. Sambimsole mkate, mkoba, ama hela.
9 Valeni ng'hwabasa, ila sambimpape kivalo kiyagwe.”

10 Vivija kawalongela, “Hanhu hohose hondam'bokeligwe, kaleni baho
mbaka vondamsegele.
11 Kamba muhengila mkiwambo na wanhu wahalema kuwabokela ama
wahalema kuwategeleza, segeleni na kung'unheni timbwisi dili mmagulu
genu. Iyo yowa nzuma yao!”
12 Avo wachola na kuwapetela wanhu waleke vilozo vao.
13 Wawinga vinyamkela bwando, na kuwabakaza mavuta ga mizaituni
watamu na kuwahonya.

Yohana M'batiza Kodanganhika
(Mat. 14:1-12; Luk. 9:7-9)

14 Mndewa Helode Antipa,* mtawala wa Galilaya, kazihulika mbuli zino,
kwavija sang'hano za Yesu zenela kila hanhu. Wanhu wayagwe walonga,
“Yohana M'batiza kazuka. Kino kicho kilamso kana mhiko zino za kutenda
mizonza.”
15 Wayagwe walonga, “Ino iyo Eliya.”
Na wayagwe walonga, “Ino iyo muhokozi yalingile kamba imwe wa
wahokozi wa umwaka.”
16 Helode viyahulike, kalonga, “Ino iyo Yohana M'batiza! Nimkanhile
pala jake, kawa mgima kabili!”
17 Kwavija Helode mwenyego kakala yalagize Yohana yagogigwe, abaho,
yageligwe mkifungo. Katenda vino sama ya Helodia mtwanzi wa Filipo
mkulu wake, ayo yakalile yamsolile.
18 Kwavija Yohana kakala yananahile kumulongela Helode, “Havilum-
bile gweye kumsola mtwanzi wa mkulu wako Filipo.”
19 Avo Helodia kamwihila Yohana, kalonda kumkoma, ila hadahile.
20 Helode kamdumba Yohana kwavija kavitanga kamba Yohana hakalile
munhu kizenzeleganye na kakala munhu wa Mulungu, avo kamwimiliza.
Kanogelwa kumtegeleza, ila yehesha kumtegeleza kakala yogaya ng'hani
mkugelegeza, ila kipigiti chose kakala yomtegeleza.
21 Hakimambukizo, Helodia kapata nzila. Dikala zua da ng'humbukila
ya mvumbuka ya Helode, kipigiti Helode vayawatendele lusona wakulu
wose wa silikali, wakulu wa asikali, na wakulu wa wenekae wa Galilaya.
22 Mndele wa Helodia kengila na kuvina, Helode na iwahenza wakalile
baho wanogelwa ng'hani. Avo mndewa kamulongela ija imndele, “Nipule
kinhu chochose chuulonda, nokugwelela.”
23 Mkuiduila kamulongela, “Nokugwelela kinhu chochose chondaunip-
ule, hata lwenza lwa undewa wangu.”
24 Avo ija imndele kalawa kunze kumuuza mamaake, “Nikapule choni?”
Na heyo kamulongela, “Pala da Yohana M'batiza.”
25 Ija imndele kabwela hima ha mndewa na kupula, “Nolonda unig-
welele sambisambi pala da Yohana M'batiza muna ulungo!”
26 Mndewa kona giogio ng'hani, ila sama ya kiduilo chayaiduile na sama
ya iwahenza wakalile haja hameza, hadahile kulema.
27 Avo kamulagiza asikali yomkomhokela yagale pala da Yohana. Asikali
kachola mding'anda da kufungila wanhu, na kukanha pala da Yohana.
28 Abaho, kadigala mulungo na kumgwelela imndele, na heyo kamg-
welela mamaake.
29 Wanahina wa Yohana viwahulike gano, weza kulusola lukuli lwake
na kuluzika.

---

* **6:14** ***Mndewa Helode Antipa*** kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

Yesu Kowagwelela Mandia Wanhu Bwando
(Mat. 14:13-21; Luk. 9:10-17; Yoh. 6:1-14)

30 Iwatumigwa wa Kilisto wabwela waiting'hana na Yesu wamulongela
gose gawatendile na kufundiza.
31 Kukala na wanhu bwando wayagwe wokwiza na wayagwe wochola
mbaka Yesu na wanahina zake hawapatile hata kipigiti cha kuja. Avo Yesu
kawalongela, "Tusegeleni tuchole hanhu ha kifiso, muhumule kidogo."
32 Avo wakwela mngalawa wasonga kusegela weiyeka, wachola hanhu
ha kifiso.
33 Wanhu bwando wawona vowosegela, mkipigiti kiguhi wawatanga,
avo wanhu kulawa m'viwambo vose wakimbila na magulu na walongola
kuvika hanhu hayakalile yochola Yesu na wanahina zake.
34 Yesu viyahumuluke muna ingalawa, kajona dale kulu da wanhu,
kawonela bazi mmoyo kwavija wakala kamba ng'hondolo walibule
mchunga. Avo kasonga kuwafundiza vinhu bwando.
35 Zua vidiswile, wanahina zake wamcholela wamulongela, "Zua diswa
na hano hatuli twa muluwala,
36 walongele wanhu wachole mmigunda na m'viwambo va mmabehi
giladi wakagule vinhu vakuja."
37 Yesu kawedika, "Wagweleleni mwenye vinhu vakuja."
Na hewo wamuuza, "Kolonda tuchole tukawagulile mikate ya kitume-
tume cha munhu cha milenge minane tuwagwelele waje?"
38 Avo Yesu kawauza, "Mikate mingahi imulinayo? Gendeni mkalole."
Viwayonile, wamulongela, "Ilibaho mikate mitano na somba wabili."
39 Abaho, Yesu kawalongela wanahina zake wawagole wanhu wose
muna gamadale na kuwalongela wakale hasi muluzondo.
40 Avo wanhu wakala hasi mmadale ga wanhu miamia na wanhu
malongo matanomatano.
41 Abaho, Yesu kaisola ija imikate mitano na iwasomba wabili, kalola
uchana kuulanga, na kamgwelela hewela Mulungu. Kaimogola imikate
na kuwagwelela wanahina zake wawagolele wanhu. Vivija kawagolela
iwasomba wabili wanhu wose.
42 Wanhu wose waja na kwiguta.
43 Abaho, wanahina wadondola migelo longo dimwe na mibili ya imikate
na iwasomba wasigale.
44 Mheta ya wambigalo wadile wakala alufu tano.

Yesu Kotembela Uchana ya Igamazi
(Mat. 14:22-33; Yoh. 6:15-21)

45 Bahaja Yesu kawalongela wanahina zake wakwele muingalawa
walongole kuchola Betisaida, mwambu uyagwe wa idilamba, kipigiti heyo
vayakalile yowalaga wanhu.
46 Viyeshile kuwalaga iwanhu, kachola hakigongo kutambika.
47 Viivikile ichungulo, ngalawa ikala hadidindi da idilamba, kipigiti Yesu
viyakalile yeiyeka mulusanga.
48 Kawona wanahina zake wogaya kuzikunhiza zinyiko kwavija wakala
wochola kudilawa beho, avo mkipigiti cha hagatigati ya nzogolo zikwika
na imitondo, kawacholela yotembela uchana ya igamazi. Kalonda
kuwabita,
49 ila wamona yotembela uchana ya igamazi. Watoa nyangi wagiza wona
mzimu.
50 Wose viwamuwene wona bwembwe.
Bahaja Yesu kawalongela, "Iyo nie, sambimdumbe."

51 Abaho, kakwela mngalawa hamoja nao, na dibeho dinyamala.
Wanahina zake wakanganya ng'hani.
52 Kwavija hawakitangile kilamso cha kuwagwelela mandia wanhu alufu
tano, nzonzi zao hazigogile gaja.

Yesu Kowahonya Watamu hiko Genesaleti
(Mat. 14:34-36)

53 Waloka idilamba na wavika muisi ya Genesaleti, aho hawaitatilize
ngalawa yao.
54 Viwahumuluke mngalawa bahaja wanhu wamtanga Yesu.
55 Avo wanhu wakimbila muna iisi yose, wasonga kuwagala watamu
mmachela kokose kuwamuhulike.
56 Na kila hanhu Yesu kuyacholile m'viwambo, mmiwambo, ama mmi-
gunda, wanhu wawasola watamu wawagala hadisoko na wamuyalalila
womulongela yawaleke wakwase hata lugigo lwa kivalo chake, na wose
wakwasile wahona.

7

Mafundo ga Wahenga
(Mat. 15:1-9)

1 Mafalisayo wayagwe na wafundiza Malagizo ga Musa walawile
Yelusalemu weza wailundiza haulongozi wa Yesu.
2 Wona wanahina wayagwe wa Yesu woja vakuja kuno makono gao
ganyolodoke, kwavija gakala haganananavigwa.
3 Kwavija Mafalisayo na Wayahudi wose, hawaja mbaka wasunguse
ng'hani makono gao kamba viilondigwa, sama ya kuwinza mafundo ga
wahenga zao.
4 Hawaja kinhu chochose kilawa hadisoko mbaka wakisuluze. Na
wawinza mafundo bwando gawabokele kulawa mwa wahenga zao, kamba
vija, kusuluza vikasi, viteleko, na via va shaba.
5 Avo, Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa wamuuza Yesu, “Ha-
bali wanahina zako hawagawinza mafundo gatufundizigwe na wahenga,
ila woja na makono ganyolodoke?”
6 Yesu kawedika yolonga, “Muhokozi Isaya kahokola goya viyahokole
yowalonga mweye! Mweye videlenya, kamba vija viyandike,
‘Wanhu wano wonihishimila mmilomo yao,
ila mioyo yao yakutali na nie.
7 Wonitambikila nie bule,
kwavija wofundiza mafundo ga wanhu
kamba Malagizo gangu!’
8 Mzika hamgwazo ndagizi za Mulungu, na mgawinza mafundo ga
wanhu.”
9 Yesu kagendelela kulonga, “Muna ubala wa kuzilema ndagizi za
Mulungu giladi mgatunize mafundo genu wenyego.
10 Musa kalagiza, ‘Wahishimile tataako na mamaako,’ na ‘Munhu yoyose
yomulonga vihile tataake ama mamaake, yakomigwe.’
11 Ila mweye mofundiza kamba, kamba munhu kana kinhu cha kumg-
welela tata ama mamaake, ila yahalonga, ‘Kinhu kino kicho Kolubani,’
nhegulo yake, ‘Nhosa ya Mulungu,’
12 avo halondigwa kuwataza mkuwagwelela vinhu tata na mamaake.
13 Vino vivo mafundo gamuwafundiza wanhu vigobeza mbuli za
Mulungu. Na kuna vinhu viyagwe bwando kamba vino vimtenda.”

Vinhu Vimtenda Munhu Yanyolodoke (Mat. 15:10-20)

14 Abaho, Yesu kadikema kabili didale da wanhu, kawalongela, “Nitegelezeni na m'vitange.
15 Haduhu kinhu kimwingila munhu kulawa kunze chondakimtende munhu yanyolodoke. Ila kija kimulawa munhu, kicho kimtenda munhu yanyolodoke.”
16 Munhu yali na magwiti ga kuhulika, na yahulike!
17 Viyadilekile didale da wanhu na kwingila mng'anda, wanahina zake wamulonda yawalongele goya hala dino.
18 Yesu kawalongela, “Na mweye vivija hamnavitanga? Ham'vimanya kamba kinhu chochose kingila mgati mwa munhu kulawa kunze hakidaha kumnyolodosa,
19 kwavija hakimwingila mmoyo, ila mmunda, abaho, chochola ku-cholo?” Viyalongile vino, Yesu kavilonga vakuja vose vidigwe.
20 Yesu kagendelela kulonga, “Kija kimulawa munhu kicho kimtenda yanyolodoke.
21 Kwavija kulawa mgati ya umoyo wa munhu, molawa ngelegeza zihile, ugoni, ubavi, kukoma,
22 ugoni, ugila, kutenda gehile, sulukila ya ugoni, uzenzeleganye, sulukila za kulonda vinhu bwando, migongo, kuilonga vihile, magoda, na ubozi.
23 Mbuli zose zino zihile zilawa mgati mwa munhu na zizo zimtenda yanyolodoke.”

Mtwanzi wa Kimhazi Yali na Nhamanila (Mat. 15:21-28)

24 Yesu kalawa kachola muisi ili behi na wambo da Tilo. Kengila muna ing'anda imwe na halondile munhu yoyose yavitange kamba kahaja, ila hadahile kuifisa.
25 Mtwanzi imwe, mndele wake yakalile na kinyamkela, kahulika mbuli za Yesu, hima kamwizila kamfugamila mavindi haulongozi wake.
26 Mtwanzi ija kakala Mmhazi, yaleligwe ng'ambu ya Foinike muisi ya Silia. Kaiyalala yomulongela Yesu yamuwinge ikinyamkela yam'vamhile mndele wake.
27 Ila Yesu kamwidika, “Beta tanhu iwana wegute. Havinogile kusola mandia ga wana na kuwagwelela umbwa.”
28 Ija mtwanzi kamwidika, “Mndewa! Hata umbwa woja vakuja viwasigaze iwana hasi ya imeza.”
29 Avo Yesu kamulongela, “Sama ya mbuli zako zino, genda ukae kom'vika kinyamkela kamulawa mndele wako!”
30 Kachola ukae kam'vika mwanage yawasile mulusazi, na kweli kinyamkela kamulawa.

Yesu Komuhonya Munhu Kinziwi na Bubui

31 Abaho, Yesu kasegela muna iisi ya Tilo, kachola Lamba da Galilaya ku-bitila Sidoni mbaka muisi ya viwambo longo dimwe vikemigwa Dekapoli.
32 Wanhu wamgalila munhu yakalile kinziwi na bubui, wamuyalalila Yesu yamwikile makono gake.
33 Yesu kamsola yeiyeka, kamgala kutali na ididale da wanhu, kagela vidole vake mmagwiti ga ija imunhu, kazenha vizite, abaho, kalukwasa lulimi lwake.

34 Abaho, Yesu kalola uchana kuulanga, kabweza mhumuzi, na kumulongela ija imunhu, “Efata!” Nhegulo yake, “Vuguka!”
35 Bahaja munhu ija magwiti gake gahulika, kigagaziko chake kisegezigwa, avo kasonga kulongelela bila kugaya.
36 Abaho, Yesu kawagong'ondeza wanhu sambiwamulongele munhu yoyose mbuli ija. Ila avija viyakalile yowagong'ondeza ng'hani vivo vowokala wobwililisa ng'hani.
37 Wanhu wose wahulike wakanganya ng'hani na walonga, “Kila kinhu kotenda goya! Kawatenda hata vinziwi wahulike na mabubui walonge!”

8

Yesu Kowagwelela Mandia Wanhu Alufu Nne
(Mat. 15:32-39)

1 Mazua madodo hamwande, dale kulu diyagwe da wanhu waiting'hana hamoja. Wanhu wakala wabule kinhu chochose cha kuja, Yesu kawakema wanahina zake kawalongela,
2 “Nowonela bazi wanhu wano, kwavija wakala na nie mazua madatu, na kipigiti kino wabule kinhu cha kuja.
3 Nihawalongela wachole mkae zao na nzala, wosinduka mnzila, kwavija wayagwe walawa kutali.”
4 Wanahina zake wamuuza, “Muluwala luno kwahi munhu kondayazahile mandia ga kuwagwelela wanhu wose wano?”
5 Yesu kawauza, “Mikate mingahi imulinayo?”
Wamulongela, “Mikate saba.”
6 Yesu kadilongela didale da wanhu dikale hasi. Abaho, kaisola ija imikate saba, kalonga hewela ha Mulungu, kaimogola na kuwagwelela wanahina zake wawagolele iwanhu, na wanahina watenda kamba viwalagizwe.
7 Vivija wakala na visomba vidogodogo. Yesu kalonga hewela ha Mulungu, vivija kawalongela wanahina zake wawagolele iwanhu.
8 Wanhu wose waja weguta, wanahina zake wadondola, wamemeza migelo saba ya vakuja visigale!
9 Wakala wanhu alufu nne. Yesu kawalaga iwanhu wachole kumwao.
10 Kipigiti kikija kakwela mngalawa hamoja na wanahina zake wachola muisi ya Dalumanuta.

Mafalisayo Wolonda Mzonza
(Mat. 12:38-42; 16:1-4)

11 Mafalisayo wamcholela Yesu wasonga kuibamilila nayo. Wamwikila vitega wamulonda yatende mzonza wone kamba Mulungu kamtogola.
12 Ila Yesu kabweza mhumuzi, kalonga, “Habali wanhu wa mazua gano wolonda mzonza? Haduhu, nowalongela! Haduhu ikweli yondamgweleligwe!”
13 Abaho, kawaleka, kakwela muna ingalawa na kasonga kuloka mwambu uyagwe wa idilamba.

Mela da Mafalisayo na da Helode
(Mat. 16:5-12)

14 Wanahina wakala waisemwile kusola mikate na wakala na mkate umwe mngalawa.

15 Yesu kawazuma, kawalongela, “Iteganyeni na mela da Mafalisayo na
mela da Helode.”*
16 Wasonga kuilongela wenyego kwa wenyego, “Kolonga vino kwavija
twabule mikate.”
17 Yesu kagatanga gaja gawakalile wolonga, avo kawauza, “Habali
mulongelela avija vimulibule mikate? Ham'vimanya ama hamnavitanga?
Mwabule nzonzi?
18 Muna meso ila hamulola? Muna magwiti ila hamuhulika? Muisemwa
19 avija viniimogole imikate mitano na kuwagwelela wanhu alufu tano,
migelo mingahi ya imikate isigale imdondole?”
Wamwidika, “Longo dimwe na mibili.”
20 Yesu kawauza kabili “Na vinimogole imikate saba na kuwagwelela
wanhu alufu nne, migelo mingahi imemile ya imikate isigale imdondole?”
Wamwidika, “Saba.”
21 Yesu kawauza, “Mng'hali hamnavitanga?”

Yesu Komuhonya Kimbugumbugu ako Betisaida

22 Wavika Betisaida, wanhu wamgala munhu kimbugumbugu ha Yesu,
wamuyalalila yamkwase.
23 Yesu kamgoga mkono ija imunhu kimbugumbugu, kamgala kutali na
ikiwambo. Kamtemela visite mmeso, abaho, kamwikila makono gake,
kamuuza, “Kodaha kulola kinhu chochose?”
24 Ija imunhu kalola uchana kalonga, “Nowona wanhu, ila wokoneka
kamba mibiki itembela.”
25 Yesu kamwikila makono mwanza uyagwe mmeso, mwanza uno
kaiyoha kubunhula, na meso gake gananazuka, kadaha kulola goya kila
kinhu.
26 Abaho, Yesu kamulagiza yachole ukae yomgong'ondeza, yolonga,
“Sambiubweleganye muna ikiwambo.”

Petulo Komulonga Yesu
(Mat. 16:13-20; Luk. 9:18-21)

27 Abaho, Yesu na wanahina zake wachola kuna iviwambo behi na
Kaisalia Filipi. Viwakalile mnzila kawauza, “Nongeleni, wanhu wolonga
nie iyo munhu yalihi?”
28 Wamwidika wolonga, “Wayagwe wolonga gweye iyo Yohana M'batiza,
wayagwe wolonga gweye iyo Eliya, wayagwe wolonga gweye iyo imwe wa
wahokozi.”
29 Yesu kawauza, “Na mweye molonga nie iyo munhu yalihi?”
Petulo kamwidika, “Gweye iyo Kilisto yasaguligwe na Mulungu.”
30 Abaho, Yesu kawalagiza, “Sambimmulongele munhu yoyose mbuli
zino.”

Yesu Kolonga Avija Vondayagaye na Kudanganhika
(Mat. 16:21-28; Luk. 9:22-27)

31 Abaho, Yesu kasonga kuwafundiza wanahina zake kawalongela, “Nie,
Mwana wa Munhu, nolondigwa nigazigwe ng'hani na kulemigwa na
wakulu, wakulu wa wakulu wa nhambiko, na wafundiza Malagizo ga
Musa. Nokomigwa, ila mazua madatu hamwande nozuka nowa mgima
kabili.”
32 Kawalongela kinaganaga. Avo Petulo kamsola kamgala hamgwazo
kasonga kumkomhokela.

---

* **8:15** ***Helode*** kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

33 Ila Yesu kahinduka kukisogo, kawalola wanahina zake na
kumkomhokela Petulo, yolonga, “Segela hamwangu, Mwenembago!
Ngelegeza zako hazilawa ha Mulungu ila zolawa mwa wanhu.”
34 Abaho, Yesu kadikema ididale da wanhu hamoja na wanahina
zake kawalongela, “Kamba munhu yahalonda kuwa mwanahina wangu,
yaibele mwenyego, yaidikwe msalaba wake yanikoleleze.†
35 Kwavija munhu yoyose yahalonda kuukombola ugima wake kowagiza,
ila munhu yoyose yowagiza ugima wake, sama yangu nie na sama ya
Usenga Unogile, koukombola.
36 Vino wanhu wokwing'higwa choni kamba wahagweleligwa vinhu
vose vili muisi, abaho, wawagize ugima wao? Nokona haduhu!
37 Haduhu kinhu chondawalave wabweze ugima wao.
38 Ihawa munhu yahanyonela kinyala nie na mafundo gangu mwa
wanhu wano walibule bwembwe da Mulungu na mmazua gano gehile,
avo nie, Mwana wa Munhu, nomonela kinyala munhu hiyo vondanize
muna iyenzi ya Tata wangu hamoja na wasenga wa Mulungu wa kuulanga
wang'alile.”

9

1 Yesu kagendelela kulonga, “Nowalongela ikweli, hana wanhu hano
hawadanganhika mbaka wawone Undewa wa Mulungu ukwiza na
mhiko.”

Kugaluka kwa Yesu
(Mat. 17:1-13; Luk. 9:28-36)

2 Vigabitile mazua sita, Yesu kawasola Petulo, Yakobo, na Yohana,
kakwela nao kukigongo kitali weiyeka. Yesu kagaluka haulongozi wao.
3 Vivalo vake vinang'hazika! Vikala vizelu, haduhu munhu yoyose
muulumwengu yahadahile kuvisuluza kamba vija.
4 Abaho, waja wanahina wadatu wamona Eliya na Musa wolongelela na
Yesu.
5 Petulo kamulongela Yesu, “Mkulufunzi, vinoga tweye tukale hano,
tuzenge vizewe vidatu, kimwe chako, kiyagwe cha Musa, na kiyagwe cha
Eliya.”
6 Petulo haditangile da kulonga kwavija heyo na wayage wakala wokona
bwembwe.
7 Abaho, dilawilila wingu diwagubika, na dihulikwa dizwi kulawa
mdiwingu, dilonga, “Ino iyo Mwanangu yanogele, mtegelezeni heyo!”
8 Himahima walola kuno na kuno, hawamuwene munhu yoyose, ila Yesu
yeiyeka hamoja na hewo.
9 Viwakalile wohumuluka mkigongo, Yesu kawalagiza, yowalongela,
“Sambimmulongele munhu yoyose gaja gamonile, mbaka nie, Mwana wa
Munhu, vondanizuke kulawa mkudanganhika.”
10 Wagatogola malagizo gake, ila wenyego kwa wenyego wasonga
kuigela msego mbuli ija, wokiiuza, “Kuzuka kulawa mkudanganhika ndo
choni?”
11 Na hewo wamuuza Yesu, “Habali wafundiza Malagizo ga Musa
wolonga tanhu yeze Eliya?”
12 Yesu kawalongela, “Vivo! Eliya kolongola kwiza, giladi yeke goya
kila kinhu. Habali Nyandiko Zing'alile zolonga kamba Mwana wa Munhu
kogazigwa ng'hani na kulemigwa?

---

† **8:34** ***Yanikoleleze*** nhegulo yake *yaitogole migayo sama ya Yesu Kilisto.*

13 Ila nowalongela kwa vovose, Eliya keza kesha, na wanhu wamtendela
kamba viwalondile, kamba Nyandiko Zing'alile vuzimulonga.”

Yesu Komuhonya Mmhale Yali na Kinyamkela
(Mat. 17:14-21; Luk. 9:37-43a)

14 Viwaiting'hanile na iwanahina wayagwe, wajona dale kulu da wanhu
diwazunguluka wanahina zake na wafundiza wayagwe wa Malagizo ga
Musa wokiibamilila.
15 Waja iwanhu viwamuwene Yesu, wakanganya ng'hani na wamkim-
bilila wamulamsa.
16 Yesu kawauza wanahina zake, “Moibamilila choni?”
17 Munhu imwe muna ididale da wanhu kamulongela, “Mkulufunzi,
nimgala mmhale wangu kumwako, kwavija kana kinyamkela na hadaha
kulonga.
18 Yaham'vamhila, kom'bwanha hasi na kolawa holovu mmulomo na
kugegedula meno gake na kugangamala lukuli lwake lose. Niwalongela
wanahina zako wamuwinge ikinyamkela, ila walemelwa.”
19 Yesu kawalongela, “Mweye wanhu mulibule nhamanila! Nokala
namwe mbaka zua jaki? Nowazaganya mbaka zua jaki? Nigalile hano
immhale!”
20 Wamgala ha Yesu.
Kinyamkela viyamonile Yesu, bahaja kamgela kisango, kabwanhika hasi
yobimbilika kuno holovu dimulawa mmulomo.
21 Yesu kamuuza tata wa imwana ija, “Kitamu kino kimsonga mazua
gaki?”
Na heyo kamwidika, “Songela udodo wake.
22 Mianza bwando kinyamkela kalonda kumkoma mkumulagazila
hamoto na mmazi. Kamba vihadahika, utonele bazi na ututaze!”
23 Yesu kalonga, “Vihadahika! Gose godahika mwa imunhu yali na
nhamanila.”
24 Hima tata wa imwana kenula dizwi yolonga, “Notogola, nhaza
niuhume ubezi wa nhamanila unilinayo!”
25 Yesu viyonile dale da wanhu dowakwenhukila, avo kamkomhokela
ikinyamkela kalonga, “Gweye kinyamkela kinziwi na bubui, nokulongela
umulawe mmhale ino na sambiumwingile kabili!”
26 Kinyamkela kaguta lwangi, abaho, kamgela kisango na kumulawa.
Mmhale iyo koneka konga munhu yadanganhike, na wanhu wose wa-
longa, “Kadanganhika!”
27 Ila Yesu kamgoga mkono na kamtaza kwinuka, na heyo kema wima.
28 Yesu viyengile mng'anda, wanahina zake wamuuza kinyele, “Habali
tweye hatudahile kumuwinga kinyamkela ija?”
29 Yesu kawedika, “Kinyamkela kamba ino kodaha kulawa kubitila
nhambiko iiyeka, haduhu nzila iyagwe.”

Yesu Kolonga Kabili Avija Vondayadanganhike
(Mat. 17:22-23; Luk. 9:43b-45)

30 Yesu na wanahina zake wasegela hanhu haja wagendelela na mwanza
wobitila muisi ya Galilaya. Yesu halondile munhu yoyose yavitange hanhu
hayali,
31 kwavija kakala yowafundiza wanahina zake, yowalongela, “Nie,
Mwana wa Munhu, nogeligwa mmakono ga awo wondawanikome. Ila
gahabita mazua madatu nozuka nowa mgima.”
32 Wanahina zake hawavitangile nhegulo ya fundo dino, na wadumba
kumuuza.

Yalihi Yali Mkulu?
(Mat. 18:1-5; Luk. 9:46-48)

33 Wavika Kapenaumu, viwengile mng'anda Yesu kawauza wanahina
zake, “Mkala mkiibamilila choni mnzila?”
34 Ila hawamwidike, kwavija mnzila wakala wokiibamilila wenyego kwa
wenyego yalihi yali mkulu.
35 Yesu kakala hasi, kawakema wanahina zake longo dimwe na wabili,
kawalongela, “Munhu yahalonda kuwa wa mwanduso kolondigwa yaib-
weze mwenyego hachugu cha wanhu wose na yawe mtumigwa wa wose.”
36 Abaho, kamsola mwana, kamwimiza haulongozi wao. Kamkumbatila,
abaho, kawalongela,
37 “Munhu yoyose yom'bokela imwe wa wana wano wadodo mtwaga
jangu konibokela nie, na munhu yoyose yonibokela nie hanibokela nie
niiyeka ila kom'bokela ayo yanhumile.”

Munhu Yoyose Yalekile Kuihasanya na Tweye Ka Hamoja na Tweye
(Luk. 9:49-50)

38 Yohana kamulongela, “Mkulufunzi, tumona munhu yowinga
vinyamkela na twaga jako, tumgomesa, kwavija halawa mdidale jetu.”
39 Yesu kawalongela, “Sambimumgomese, kwavija haduhu munhu
yotenda mzonza mtwaga jangu, abaho, yanonge vihile.
40 Munhu yoyose yalekile kuihasanya na tweye ka hamoja na tweye.
41 Nowalongela ikweli, kamba munhu yoyose yahawagwelela mweye
kikasi cha mazi ga kung'wa, kwavija mweye mwa wanhu wa Kilisto,
kobokela maliho gake.

Vinhu Vimgeza Munhu Yengile M'vilozo
(Mat. 18:6-9; Luk. 17:1-2)

42 “Munhu yoyose yondayamtende imwe wa wanhu wano wadodo
yasegeze nhamanila yake kumwangu, vihanogile munhu ija yafungigwe
msingo dibwe kulu da kusiginhila na kwasigwa m'bahali.
43 Avo kamba mkono wako wokutenda gweye utenda vilozo, ukanhe!
Vinoga kumwako kwingila muugima kuno ulibule mkono, kubanza kuwa
na makono gose mabili, abaho, wasigwe kuzimu,
44 ako ‘kuna iwamhembele hawafaga wondawawaje, na moto haufaga
wondauwalukuze.’
45 Na kamba mgulu wako wokutenda gweye utende vilozo, ukanhe!
Vinoga kumwako kwingila muugima kuno ulibule mgulu, kubanza kuwa
na magulu gose mabili, abaho, wasigwe kuzimu,
46 ako ‘kuna iwamhembele hawafaga wondawawaje, na moto haufaga
wondauwalukuze.’
47 Na kamba siso jako dokutenda gweye utende vilozo, dilave! Vinoga
kumwako kwingila Muundewa wa Mulungu na siso dimwe, kubanza kuwa
na meso gose mabili, abaho, wasigwe kuzimu,
48 ako ‘kuna iwamhembele hawafaga wondawawaje, na moto haufaga
wondauwalukuze.’
49 “Kila munhu kong'alizwa na moto kamba vija nhosa viing'alizwa na
munyu.
50 “Munyu unoga, ila uhagiza kilandu chake, kodahaze kuutenda unoge
kabili?
“Muwe kamba munyu, mkale mditindiwalo wenyego kwa wenyego.”

10

Yesu Kofundiza Mbuli ya Nyasa
(Mat. 19:1-12; Luk. 16:18)

1 Yesu kahalawa hanhu haja, kachola muisi ya Yudea na kuloka
mwambu wa ikabili wa Ulwanda lwa Yolodani. Dale da wanhu bwando
dimcholela kabili, na heyo kawafundiza kamba viyatendaga.
2 Mafalisayo wamcholela na wageza kumwikila vitega wamulongela,
"Tulongele, Malagizo getu gomtogoza munhu kumwasa mtwanzi wake?"
3 Yesu kawedika, kuwauza, "Musa kawalagiza choni?"
4 Wamwidika wamulongela, "Musa katogoza munhu yamwandikile
lupwilili lwa nyasa mtwanzi wake, abaho, yamwase."
5 Yesu kawalongela, "Sama ya udala wa mioyo yenu Musa kawandikila
ndagizi ino.
6 Ila songela haichanduso, 'Mulungu viyasongile kulumba, kalumba
mtwanzi na mbigalo.'
7 'Mkilamso kino mbigalo kowaleka tataake na mamaake na kuilumba
na mwehe wake,
8 na wabili wano wowa lukuli lumwe.'* Avo si wabili tena ila lukuli
lumwe.
9 Avo kiyalumbile hamoja Mulungu, munhu sambiyakimamazule."
10 Viwengile mng'anda mwanza wa ikabili, wanahina zake wamuuza
Yesu mbuli ija.
11 Yesu kawalongela, "Munhu yoyose yomwasa mtwanzi wake na kusola
mtwanzi iyagwe, komtendela ugoni mtwanzi wake.
12 Vivija mtwanzi yomwasa mbigalo wake na kusoligwa na mbigalo
iyagwe, kotenda ugoni."

Yesu Kowamoteza Wana Wadodo
(Mat. 19:13-15; Luk. 18:15-17)

13 Wanhu wamgalila Yesu wana wadodo yawekile makono gake, ila
wanahina zake wawakomhokela.
14 Yesu viyawawene, kona lusango kawalongela, "Walekeni wana
wadodo weze kumwangu, sambimuwagomese kwavija Undewa wa Mu-
lungu wa sama ya wanhu kamba wano.
15 Nowalongela ikweli, munhu yoyose yondayaleke kuubokela Undewa
wa Mulungu kamba mwana mdodo hengila himo."
16 Abaho, kawakumbatila waja iwana na makono gake, kawekila
makono gake, na kuwamoteza.

Mgoli
(Mat. 19:16-30; Luk. 18:18-30)

17 Yesu viyagendelele na mwanza wake, munhu imwe kamkimbilila,
kamfugamila mavindi haulongozi wake, kamuuza, "Mkulufunzi Unogile,
nhendeze giladi niubokele ugima wa digunge?"
18 Yesu kamuuza, "Habali ung'hema nie ninogile? Haduhu munhu
yanogile ila Mulungu yeiyeka.
19 Kuzitanga ndagizi. 'Sambiukome, sambiutende ugoni, sambi-
wibe, sambiulave usindila wa uvwizi, sambium'vwizile munhu yoyose,
wahishimile tataako na mamaako.' "
20 Munhu ija kamulongela, "Mkulufunzi, higo gose nigatenda songela
haudodo wangu."

---

* **10:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 2:24.

21 Yesu kamulola kamnogela, kamulongela, “Kuhungukilwa na kinhu kimwe. Genda ukaguze vinhu vose vuulinavo, abaho, zihela uwagwelele wakumbulu, avo kowa na ngama kuulanga, abaho, unikoleleze.”
22 Munhu ija viyahulike vija, kakunza kihanga kasegela kuno yokona giogio, kwavija kakala na mali bwando.
23 Yesu kazunguluka yowalola wanahina zake wose, kawalongela, “Vidala munhu mgoli kwingila muna Undewa wa Mulungu!”
24 Wanahina zake wasinhuka viwahulike mbuli zino, ila Yesu kagendelela kulonga, “Wanangu, vidala kwingila muna Uundewa wa Mulungu!
25 Vibuha ngamia kubita mkizonzo cha shindano, kubanza mgoli kwingila Muundewa wa Mulungu.”
26 Wanahina zake wakanganya ng'hani na kukiiuza wenyego kwa wenyego, “Munhu yalihi yondayadahe kukomboligwa?”
27 Yesu kawalola, kawalongela, “Mwa wanhu mbuli ino haidahika ila sio ha Mulungu, kwavija ha Mulungu vinhu vose vodahika.”
28 Abaho, Petulo kalonga, “Lola, tweye tuleka vinhu vose na kukukweleleza gweye.”
29 Yesu kawalongela, “Nowalongela ikweli, munhu yoyose yalekile ng'anda ama ndugu zake ama lumbu zake ama mamaake ama tataake ama wanage ama migunda sama yangu nie na sama ya Usenga Unogile,
30 kobokela mkipigiti kino mianza mia ya ng'anda, wandugu, walumbu, mama, wana, na migunda, na vivija mgayo, na mkipigiti kikwiza kobokela ugima wa digunge.
31 Ila wanhu bwando wali sambi haulongozi wowa kuchugu, na wanhu bwando wali sambi kuchugu wowa haulongozi.”

Yesu Kolonga Mwanza wa Ikadatu Avija Vondayadanganhike (Mat. 20:17-19; Luk. 18:31-34)

32 Yesu na wanahina zake wakala mnzila wokwela wochola Yelusalemu, Yesu kalongola haulongozi wao. Wanahina zake wakala wokanganya ng'hani, na wanhu wakalile womkweleleza hachugu wakala wodumba. Mwanza uyagwe viyawasolile wanahina zake kawagala hamgwazo na kuwalongela mbuli zondazimulawilile.
33 Kawalongela “Tegelezeni, tokwela tochola Yelusalemu ako nie, Mwana wa Munhu, kondanigeligwe mmakono ga wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa. Wonitagusa kudanganhika na kunigela mmakono ga wanhu hawali Wayahudi,
34 na hewo wonitendela mzihaka, wonitemela vizite, wonilanha mbalati na kunikoma, ila gahabita mazua madatu nozuka.”

Yakobo na Yohana Wompula Yesu (Mat. 20:20-28)

35 Abaho Yakobo na Yohana, wanage Zebedayo, wamcholela Yesu wamulongela, “Mkulufunzi, tolonda ututendele mbuli.”
36 Yesu kawauza, “Mbuli yaki?”
37 Wamwidika, “Tutogoze imwe yakale kumkono wako wa ukulume na iyagwe yakale kumkono wako wa ukumoso kuna iyenzi yako.”
38 Yesu kawalongela, “Hammanyile kinhu chumpula. Modaha kuking'wela kikasi cha mgayo kinilondigwa kung'wela nie? Ama modaha kubatizigwa kamba vinilondigwa kubatizigwa nie?”
39 Wamulongela, “Todaha.”
Yesu kawalongela, “Moking'wela kikasi cha mgayo kinilondigwa kuking'wela nie na mobatizigwa kamba vinilondigwa kubatizigwa.

40 Ila kusagula yalihi yakale kumkono wangu wa ukulume ama kumkono
wangu wa ukumoso haili sang'hano yangu. Mulungu iyo yondayawag-
welele awo watandiligwe ukazi uno."
41 Wanahina wayagwe longo dimwe viwahulike mbuli zija, wawonela
lusango Yakobo na Yohana.
42 Avo Yesu kawakema wose hamoja kawalongela, "M'vimanya waja
wogesigwa kamba wandewa wa wanhu hawali Wayahudi wana udaho
mwa wanhu zao, na wakulu zao wotenda vovose vowolonda.
43 Sambiiwe vino kumwenu. Kamba munhu imwe mdidale jenu
yahalonda kuwa mkulu, kolondigwa yawe mtumigwa wa wayage,
44 na munhu imwe mdidale jenu yahalonda kuwa haulongozi,
kolondigwa yawe nyakadala wa wose.
45 Kwavija hata nie, Mwana wa Munhu, sizile kusang'hanikiligwa, ila
niza kusang'hanika na kulava ugima wangu giladi niwakombole wanhu
bwando."

Yesu Komuhonya Kimbugumbugu Yokemigwa Batimayo
(Mat. 20:29-34; Luk. 18:35-43)

46 Wavika kudiwambo dikemigwa Yeliko, Yesu viyakalile yolawa mki-
wambo na wanahina zake na dale kulu da wanhu, kimbugumbugu imwe
yakalile yopula vinhu yokemigwa Batimayo mwanage Timayo kakala
yakalile hasi behi na inzila.
47 Viyahulike kamba Yesu wa Nazaleti kobita, kasonga kwinula dizwi
yolonga, "Yesu! Mwana wa Daudi! Nyonela bazi!"
48 Wanhu bwando wamkomhokela na wamulongela yavudale. Ila
kagendelela ng'hani kutoa nyangi, yolonga, "Mwana wa Daudi! Nyonela
bazi!"
49 Yesu kema, kalonga, "Mkemeni."
Avo wamkema ija imunhu kimbugumbugu wamulongela, "Deng'helela!
Inuka kokukema."
50 Kajasa guo jake, kazumha kachola ha Yesu.
51 Yesu kamuuza, "Kolonda nikutendele choni?"
Ija imunhu kamwidika, "Mkulufunzi, nolonda kulola."
52 Yesu kamulongela, "Genda, nhamanila yako ikuhonya."
Bahaja kadaha kulola na kamkweleleza Yesu mnzila.

11

Yesu Kokwingila Yelusalemu na Wila
(Mat. 21:1-11; Luk. 19:28-40; Yoh. 12:12-19)

1 Viwavikile behi na wambo da Yelusalemu, wavika Betifage hana
Ikigongo cha Mizaituni, behi na ikiwambo cha Betania. Yesu kawatuma
wanahina zake wabili walongole haulongozi.
2 Kawalongela, "Gendeni hana ikiwambo kili haulongozi wenu.
Muhavika, mom'vika mwana mhunda yafungigwe hanapapa munhu
yoyose. Mfunguleni munigalile.
3 Na kamba munhu yahawauza habali motenda avo, mulongeleni
Mndewa komulonda, na sambi baha kom'bweza."
4 Avo wachola wam'vika mwana mhunda mulubuga, yafungigwe muna
ulwivi lwa ng'anda imwe. Viwakalile womfungula,
5 wanhu wakalile wemile behi nawo wawauza, "Habali mumfungula
imwana mhunda?"
6 Wawedika kamba Yesu viyawalongele, na hewo wawaleka wachole
nayo.

7 Wamgala imwana mhunda ha Yesu, watandika vivalo vao mumgongo
wake, na Yesu kakwela mumgongo wake.
8 Wanhu bwando wanzanza vivalo vao mnzila, wayagwe wakanha
mitambi mmigunda waiyanzanza mnzila.
9 Wanhu walongole na wose wawawinzile kukisogo wasonga kwinula
dizwi wolonga, “Yatogolwe Mulungu! Mulungu ummoteze ayo yokwiza
mtwaga da Mndewa!
10 Mulungu uumoteze undewa ukwiza wa Mndewa Daudi, tata wetu!
Yatogolwe Mulungu!”
11 Yesu kengila Yelusalemu, kachola na kwingila muna Ing'anda ya
Mulungu, kalola kila hanhu. Ila kwavija zua dikala diswile, kachola
Betania na wanahina zake longo dimwe na wabili.

Yesu Kawikila Kinyulu Mtini
(Mat. 21:18-19)

12 Imitondo iyagwe, viwakalile wosegela kulawa Betania, Yesu kakala na
nzala.
13 Kawona hatalitali m'biki ukemigwa mtini utimile mitepo, avo kachola
kuulola siku kovika tini. Ila viyaukwenhukile, kavika mitepo yeka,
kwavija haukalile msimu wa tini.
14 Yesu kaulongela uja umtini, “Haduhu munhu yoyose yondayaje tini
kulawa kumwako milongo yose!”
Na wanahina zake wamuhulika.

Yesu Kochola Kuna Ing'anda ya Mulungu
(Mat. 21:12-17; Luk. 19:45-48; Yoh. 2:13-22)

15 Viwavikile Yelusalemu, Yesu kachola Kung'anda ya Mulungu, kasonga
kuwalava hanze wanhu wose wakalile wogula na kuguza. Kazihindula
izimeza za wavunja hela na ivigoda va waguza njiwa,
16 na hamulekile munhu yoyose yapape kinhu chochose yakanhize muna
idikonhi da Ng'anda ya Mulungu.
17 Abaho, kawafundiza, “Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, Mulungu
kalonga, ‘Ng'anda yangu yokemigwa ng'anda ya nhambiko za isi zose.’ Ila
mweye muigalula kuwa fiso da wabavi!”
18 Wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa
wahulika, avo wasonga kuzahila nzila ya kumkoma Yesu. Ila wamdumba
kwavija dale jose da wanhu dikala dokanganya mafundo gake.
19 Viivikile ichungulo, Yesu na wanahina zake wasegela hakiwambo kija.

Fundo da Mtini
(Mat. 21:20-22)

20 Imitondo iyagwe, viwakalile wobita mnzila, wawona umtini unyala
kusongela kunhembeti mbaka mmizizi.
21 Petulo kakumbukila mbuli zija Yesu zayaulongele umtini, kamulon-
gela Yesu, “Lola, mkulufunzi, uja umtini uwikile kinyulu uholola!”
22 Yesu kawedika, “Mtamanileni Mulungu.
23 Nowalongela ikweli, munhu yoyose yahakilongela kigongo kino,
‘Goboka ukalagalile m'bahali,’ bila kudungwadungwa mmoyo wake ila
kotamanila gaja gayalongile, kotendeligwa.
24 Avo nowalongela, avija vumtambika na kupula kinhu kulawa ha
Mulungu, tamanileni kamba m'bokela, na mogweleligwa kinhu chochose
chumpula.

25 Na muhawa muna inhambiko, geleni kumgongo kinhu chochose
chumuihasanye na munhu yoyose, avo Tata wenu wa kuulanga kovigela
kumgongo vilozo venu vumtendile.”
26 Avo kamba hamuwagela waenu kumgongo, na Tata wenu havigela
kumgongo vilozo venu vimtendile.*

Mbuza ya Udaho wa Yesu
(Mat. 21:23-27; Luk. 20:1-8)

27 Wavika Yelusalemu mwanza uyagwe. Yesu viyakalile yotembela kuna
Ing'anda ya Mulungu, wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza
Malagizo ga Musa na iwakulu wamcholela,
28 wamuuza, “Kotenda mbuli zino na udaho ulihi? Yalihi yakugwelela
udaho wa kutenda mbuli zino?”
29 Yesu kawedika kawalongela, “Nowauza mbuli imwe na muhanidika,
nowalongela notenda mbuli zino na udaho ulihi.
30 Nilongeleni, Yohana kapata kwahi udaho wa kubatiza, kapata kulawa
ha Mulungu ama ulawa ha wanhu?”
31 Wasonga kuibamilila wenyego kwa wenyego, “Tulongeze? Tuhalonga,
‘Ulawa ha Mulungu,’ kolonga, ‘Habali hamumtegeleze Yohana?’
32 Ila sambitulonge, ‘Ulawa ha wanhu.’ ” Wawadumba wanhu, kwavija
wanhu wose watogola kamba Yohana kakala muhokozi.
33 Avo wamulongela Yesu, “Hatuvimanyile.”
Yesu kawalongela, “Na nie siwalongela kamba notenda mbuli zino na
udaho ulihi.”

12

Hala da Walimi Mumgunda wa Mizabibu
(Mat. 21:33-46; Luk. 20:9-19)

1 Abaho, Yesu kalonga nao mmahala, “Munhu imwe kakala na mgunda
wa mizabibu, kauzengela konhi na kuhimba lwingila lwa kukamulila
zabibu na kuzenga ulingo. Abaho, kawapangiza walimi, kachola isi ya
kutali.
2 Kipigiti cha kuhuna zizabibu vikivikile, kamtuma nyakadala wake ha
iwalimi yakamsolele fungu jake da izizabibu.
3 Iwalimi wamnwang'hula ija inyakadala, wamtoa, na wam'bweza bila
kinhu.
4 Abaho, mwene mgunda kamulongela nyakadala iyagwe yachole ha
iwalimi yakamsolele zabibu zake, waja iwalimi wamtoa mdipala na
kumtendela mbuli za kumgela kinyala.
5 Mwene mgunda kamulagiza nyakadala iyagwe, na heyo wamkoma. Na
kawalagiza nyakadala wayagwe bwando, wayagwe wawatoa na wayagwe
wawakoma.
6 Munhu yasigale wa kumulagiza kakala mwanage mnogelwa ng'hani
wa mwene mgunda. Avo hakimambukizo, kamulagiza mwanage ha
iwalimi, kalonga, ‘Kwa vovose ino womuhishimila, kwavija mwanangu.’
7 Ila waja iwalimi wakiilongela, ‘Ino iyo mwana wa mwene mgunda.
Haya izoni tumkome, na uhazi wake wowa wetu!’
8 Avo wamnwang'hula imwana wa mwene umgunda wamkoma na
kumwasa hanze ya umgunda wa imizabibu.”
9 Yesu kauza, “Abaho, kotenda choni ija imunhu yali na umgunda?
Kokwiza na kowakoma iwalimi waja na kuwagwelela walimi wayagwe.

* **11:26** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 26.

10 Hamzisomile Nyandiko zino Zing'alile?
‘Dibwe dilemigwe na wazenzi
digaluka kuwa dibwe da kutamanilwa ng'hani kubanza mabwe gose.
11 Mndewa iyo yatendile mbuli ino,
nayo iwa mkanganyo mmeso getu!’ ”

12 Wakulu wa Wayahudi wageza kumgoga Yesu, kwavija wavitanga kamba kalonga hala dino yowalonga hewo. Ila wakala wowadumba wanhu, avo wamuleka wachola na zao.

Mbuza ya Kuliha Kodi
(Mat. 22:15-22; Luk. 20:20-26)

13 Mafalisayo na wanhu wa Helode* walagizwa na wakulu wa Wayahudi ha Yesu wamwikile vitega mkumuuza.
14 Wamcholela wamulongela, “Mkulufunzi, tuvitanga kamba gweye kolonga mbuli zili kweli, bila kudumba ngelegeza za wanhu. Humdumba munhu yoyose, ila kofundiza ikweli ya Mulungu mwa wanhu. Tulongele, totenda galemigwe na Malagizo getu vituliha kodi ha Kaisali?”†
15 Ila Yesu kavitanga vitega vao kawalongela, “Habali mgeza kunikila vitega? Nigalileni ihela niilole.”
16 Wamgalila hela imwe, kawauza, “Kihanga na ditwaga dino va munhu yalihi?”
Wamwidika, “Va Kaisali.”
17 Avo Yesu kawalongela, “Mulonga goya, avo ga Kaisali mgweleleni Kaisali, na ga Mulungu mgweleleni Mulungu.”
Na hewo wakanganya ng'hani vija viyawedike.

Mbuza ya Kuzuka
(Mat. 22:23-33; Luk. 20:27-40)

18 Abaho, Masadukayo, awo wolonga kamba wanhu hawazuka kulawa mkudanganhika, wamcholela Yesu wamuuza,
19 “Mkulufunzi, Musa katwandikila, ‘Ihawa munhu kadanganhika na kuleka mtwanzi halelile nayo mwana, mkulu wake ama mdodo wake ija yadanganhike kolondigwa yamsole ija ikizuka, yamulelele wana indugu yake yadanganhike.’
20 Avo kukala na wanhu saba wambigalo wa mulango umwe, mkulu wao kasola mtwanzi, kadanganhika bila kulela nayo wana.
21 Abaho, waikabili kamsola ija imtwanzi, vivija kadanganhika bila kulela nayo wana. Na waikadatu gam'vika gagaja,
22 na wasigale wose saba, wanhu wose saba wamsola mtwanzi ija na wadanganhika bila kulela nayo wana. Hakimambukizo, ija imtwanzi na heyo kadanganhika.
23 Avo wanhu wose wadanganhike wahazuka wawe wagima muna idizua da kuzuka kwa wanhu wose, mtwanzi ija kowa mtwanzi wa munhu yalihi? Kwavija wanhu wose saba wakala wamsolile.”
24 Yesu kawedika, “Muhonyela ng'hani! Kwavija hamzimanyile Nyandiko Zing'alile ama mhiko za Mulungu.
25 Wanhu wadanganhike wahazuka hawasola ama kusoligwa, wowa kamba wasenga wa Mulungu wa kuulanga.

---

* **12:13** ***Wanhu wa Helode*** nhegulo yake *wanhu wakalile muutawala kulawa mmulango wa Helode Mkulu na mwanage yokemigwa Helode Antipa.* † **12:14** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

26 Avo tuilole mbuli ya kuzuka kwa wanhu wadanganhike, hamsomile
mkitabu cha Musa hanhu handikigwe kitutua kikwaka? Mulungu
kalongaze? Kalonga, ‘Nie iyo Mulungu wa Ablaham, na Isaka, na Yakobo.’
27 Heyo si Mulungu wa wanhu wadanganhike ila Mulungu wa wanhu
wagima. Mweye muhonyela ng'hani!”

Ndagizi Ng'hulu Kubanza Zose
(Mat. 22:34-40; Luk. 10:25-28)

28 Mfundiza Malagizo ga Musa yakalile haja, kahulika viwakalile
wokiibamilila. Kona kamba Yesu kamsambulila vinogile, avo kamcholela
na mbuza, kamuuza, “Ndagizi ilihi ili ng'hulu kubanza zose?”
29 Yesu kamwidika, “Ndagizi ili ng'hulu kubanza zose iyo ino. ‘Tegeleza
Islaeli! Mndewa Mulungu wetu iyo Mndewa yeiyeka.
30 Mnogele Mndewa Mulungu wako na moyo wako wose, na loho yako
yose, na nzonzi zako zose, na mhiko zako zose.’‡
31 Ndagizi ya ikabili iyo ino, ‘Mnogele munhu wa habehi nagwe kamba
vukiinogela mwenyego.’§ Haduhu ndagizi ziyagwe zili ng'hulu kubanza
zino mbili.”
32 Ija mfundiza Malagizo ga Musa kamulongela Yesu, “Mkulufunzi,
kulonga goya! Kulonga ili kweli, vuulongile kamba Mndewa yeiyeka iyo
Mulungu na haduhu mulungu iyagwe ila heyo.
33 Kumnogela Mulungu na moyo wako wose, na nzonzi zako zose, na
mhiko zako zose, na mnogele munhu wa habehi nagwe kamba vukiinogela
mwenyego, vinoga ng'hani kubanza kumulavila Mulungu nhosa zose za
kulukuza na zija zili si za kulukuza.”
34 Yesu viyonile ija imunhu kalonga galawile mmoyo, kamulongela, “Huli
kutali na Undewa wa Mulungu.”
Kulawila haja haduhu munhu yamuuzile Yesu mbuli yoyose.

Mbuza ya Kilisto
(Mat. 22:41-46; Luk. 20:41-44)

35 Yesu viyakalile yofundiza Kuing'anda ya Mulungu, kawauza, “Habali
wafundiza Malagizo ga Musa wolonga kamba Kilisto iyo mwana wa Daudi?
36 Daudi mwenyego kalongozigwa na Loho wa Mulungu, kalonga,
‘Mndewa kamulongela Mndewa wangu.
Kala kumkono wangu wa ukulume
mbaka vondaniweke wadumuka zako hasi ya magulu gako.’
37 “Daudi mwenyego komkema Kilisto ‘Mndewa.’ Avo kodahaze Kilisto
kulawa mulukolo lwake?”

Yesu Kowazuma Wanhu Kamba Waiteganye na Wafundiza Malagizo ga Musa
(Mat. 23:1-36; Luk. 20:45-47)

Dale kulu da wanhu dikala dimtegeleza Yesu mkudeng'ha.
38 Viyakalile yofundiza kalonga, “Iteganyeni na wafundiza Malagizo ga
Musa. Wonogelwa kuzungulukazunguluka kuno wavalile mikanzu mitali
na wonogelwa kulamsigwa na hishima mmasoko,
39 na kusagula vigoda va haulongozi mzing'anda za nhambiko na hanhu
hanogile kuna izisona.
40 Wowabulunya vizuka na kutenda nhambiko nhali za uzenzeleganye
hameso ga wanhu. Nhaguso yao yowa ng'hulu ng'hani!”

---

‡ **12:30** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 6:4-5.
§ **12:31** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 19:18.

Nhosa ya Kizuka
(Luk. 21:1-4)

41 Yesu kakala habehi na ikia cha kulavila nhosa, kakala yowalola wanhu
volava hela zao muna ikia cha kulavila nhosa. Wanhu wagoli walava hela
bwando,
42 abaho, keza kizuka mkumbulu kalava hela mbili ndodo ng'hani.
43 Yesu kawakema wanahina zake hamoja kawalongela, "Nowalongela
ikweli, kizuka ino mkumbulu kalava hela bwando kubanza wanhu wose.
44 Kwavija wayagwe walava vinhu viwabanzile, ila kizuka ino hamoja
na ukumbulu wake, kalava vose vayalinavo."

13

Yesu Kolonga Mbuli ya Kubanangigwa Ng'anda ya Mulungu
(Mat. 24:1-2; Luk. 21:5-6)

1 Yesu viyakalile yolawa Kuing'anda ya Mulungu, mwanahina wake
imwe kamulongela, "Mkulufunzi! Lola mabwe gaja vigali makulu na
zing'anda vuzinogile ng'hani!"
2 Yesu kamulongela, "Kuzona ng'anda zino ng'hulu? Haduhu dibwe hano
dondadisigale hadili, gose gobomoligwa na kwasigwa hasi."

Kugaya na Kugazigwa
(Mat. 24:3-14; Luk. 21:7-19)

3 Yesu kakala yakalile Hakigongo cha Mizaituni, kikalile kigongo kwa
kigongo na Ing'anda ya Mulungu. Petulo, Yakobo, Yohana, na Endelea
wamuuza kinyele,
4 "Tulongele, mbuli zino zolawila zua jaki? Na tulongele, choni
chondakilawile kutulagusila kamba kipigiti kivika cha mbuli zino zose
kulawilila?"
5 Yesu kawalongela, "Teganyeni, munhu yoyose sambiyawavwizile.
6 Wanhu bwando wokwiza mtwaga jangu, wolonga 'Nie iyo Kilisto!' na
kuwavwizila wanhu bwando.
7 Muhahulika ng'hondo na singilimo za ng'hondo, sambimdumbe. Vinhu
kamba avo volondigwa vilawile, ila ikimambukizo hakinavika.
8 Isi yogomba na isi iyagwe, na undewa wogomba na undewa uyagwe,
kowa na mgudemo wa isi hanhu na hanhu na nzala. Gano gose gowa
kamba usungu wa mwanduso wa kulela mwana.
9 "Teganyeni, kwavija mogogigwa na kugaligwa m'vitala, molanhigwa
mzing'anda za nhambiko. Mogaligwa haulongozi wa iwakulu wa isi na
wandewa sama yangu kamba usindila kumwao.
10 Na Usenga Unogile wolondigwa tanhu upetigwe muisi zose kipigiti
king'hali ikimambukizo hakinavika.
11 Muhagogigwa na kugaligwa m'vitala, sambimgelegeze kija chondamu-
longe. Kipigiti kihavika, longeni gogose gondamgweleligwe. Kwavija
mbuli zondamulonge haziwa zenu mweye, ila zolawa ha Loho wa
Mulungu.
12 Ndugu komuhonza ndugu yake giladi yakomigwe, na tata komuhonza
mwanage. Wana wowahonza watata na wamama zao na kuwatenda
wadanganhike.
13 Wanhu wose wowehila mweye sama yangu, ila yondayananahile
mbaka hakimambukizo kokomboligwa.

Kinhu Kinyolodoke Kigala Ubananzi
(Mat. 24:15-28; Luk. 21:20-24)

14 “Kipigiti chokwiza vondamone ‘Kinhu Kinyolodoke Kigala Ubananzi’
kima hanhu hakilondigwe kukala.” Munhu yosoma na yaitange nhegulo
yake! Yesu kagendelela kulonga, “Avo, awo wali Yudea wakimbilile
m'vigongo.
15 Munhu yali mkiswili cha ng'anda yake sambiyahumuluke hasi ama
yengile mng'anda yakasole kinhu chochose.
16 Yali kumgunda sambiyabwele ukae kusola kivalo chake.
17 Wogaya ng'hani watwanzi wali na inda na wokong'heza mmazua higo!
18 Tambikeni giladi Mulungu yazitende mbuli zino sambizilawile mkipig-
iti cha kihuhe!
19 Kwavija mgayo wa mazua higo wowa mkulu kubanza mgayo wowose
woneke songela haichanduso Mulungu vayalumbile iisi mbaka vino. Na
haulawila mgayo kamba hiwo milongo yose ikwiza.
20 Kamba Mndewa yahalekile kugahunguza mazua higo, haduhu munhu
yahahonile. Ila sama ya awo wamnogele Mulungu, awo yaawasagule,
kagahunguza mazua higo.
21 “Abaho, kamba munhu yoyose yahawalongela, ‘Lola, Kilisto kahano!’
ama ‘Kakuja!’ sambimumtegeleze.
22 Kwavija wolawila makilisto wa uvwizi na wahokozi wa uvwizi.
Wotenda vilaguso na mikanganyo giladi vihadahika wawakonge hata
wanhu wasaguligwe na Mulungu.
23 Teganyeni! Niwalongela mbuli zose kipigiti king'hali hakinavika.

Kwiza kwa Mwana wa Munhu
(Mat. 24:29-31; Luk. 21:25-28)

24 “Avo muna gamazua higo kipigiti cha mgayo vondakimale, zua
doziziwala, mulenge haulava mulangaza wake,
25 nhondo zolagala kulawa kuulanga, na mhiko za kuulanga zokwekwe-
sigwa kulawa hazikalile.
26 Abaho, wonyona nie, Mwana wa Munhu, nikwiza na mawingu na
mhiko na yenzi ng'hulu.
27 Abaho, nowatuma wasenga wa Mulungu wa kuulanga kuna
zing'ambu nne za ulumwengu wawaduganye wanhu wasaguligwe na
Mulungu kulawa ng'ambu imwe ya ulumwengu mbaka ng'ambu iyagwe
ya ulumwengu.

Hala da Mtini
(Mat. 24:32-35; Luk. 21:29-33)

28 “Muifundize mum'biki wa mtini. Matambi gake gahasonga udeke wa
kuzuka na kulava matepo, movitanga kamba vuli da mmabehi.
29 Vivija na mweye, muhazona mbuli zino zolawila, m'vitange kamba
mbuli zino za mmabehi kusonga.
30 Nowalongela ikweli, mbuli zino zose zolawilila ing'hali wanhu wa
mulelo uno hawanadanganhika.
31 Ulanga na isi vose vobita, ila mbuli zangu hazibita.

Haduhu Yotanga Zua ama Saa
(Mat. 24:36-44)

32 “Kwa vovose haduhu munhu yoitanga saa ama zua dilihi mbuli zino
vondazilawile, sio wasenga wa Mulungu wa kuulanga ama nie, Mwana,
ila Tata yeiyeka iyo yoitanga.
33 Goneleleni na teganyeni, kwavija ham'vitanga kipigiti kilihi mbuli zino
vondazilawile.

34 Volinga kamba munhu yawagwelele nyakadala zake kila munhu na
sang'hano yake ya kutenda na kumulongela mwimiliza ulwivi yagonelele,
abaho, kachola mwanza na kuwaleka nyakadala zake wosang'hanika.
35 Avo goneleleni kwavija hamkimanyile kipigiti mwene ng'anda von-
dayeze, siku ichungulo ama ikilo kikulu ama nzogolo zikwika ama
imitondo.
36 Ihawa yeheza mkuwasinhukiza, sambiyawavike muwasile.
37 Avo kinilonda kuwagong'ondeza, nowalongela wose kamba, gonele-
leni!”

14

Zundo da Kumkoma Yesu
(Mat. 26:1-5; Luk. 22:1-2; Yoh. 11:45-53)

1 Gakala gasigale mazua mabili kuvikila Pasaka na Lusona lwa Imikate
Ilibule Mela. Wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga
Musa wakala wozahila nzila ya kumgoga Yesu kinyele wamkome.
2 Walonga, “Sambitutende gano mkipigiti cha ulusona, ama wanhu
wosongeza mzahimzahi.”

Yesu Kobakigwa Mavuta hiko Betania
(Mat. 26:6-13; Yoh. 12:1-8)

3 Yesu viyakalile Betania, yoja hameza mng'anda ya munhu imwe
yokemigwa Simoni yakalile na utamu wa dikulu, mtwanzi imwe keza
na nyhupa ya alabasta ili na mavuta ga kunung'hila ga hela bwando,
gatendigwe na nado inogile. Kaifungula inyhupa na kumwitila Yesu
gamavuta mmwiti.
4 Wanhu wayagwe wakalile haja wehilwa, wailongela, “Habali mavuta
gano ga kunung'hila gobanangwa kamba vino?
5 Gahaguzigwe zihapatikane hela zidaha kuliha kitumetume cha mulao
umwe, na zihela wahagweleligwe wakumbulu!” Wamkomhokela ng'hani
mtwanzi ija.
6 Ila Yesu kawalongela, “Mulekeni, habali mumgaza? Kanhendela kinhu
kinogile ng'hani.
7 Wakumbulu mokala nao mazua gose, na muhalonda kuwagwelela
vinhu kipigiti chochose mowagwelela. Ila nie sikala na mweye mazua
gose.
8 Katenda chayadahile, kalubaka mavuta lukuli lwangu kulutanda na
mazisi mazua ga hamwande.
9 Nowalongela ikweli, kila hanhu hondaupetigwe Usenga Unogile muu-
lumwengu wose, kino chayatendile mtwanzi ino cholongwa mkumkum-
bukila heyo.”

Yuda Kotogola Kumuhonza Yesu
(Mat. 26:14-16; Luk. 22:3-6)

10 Abaho, Yuda Isikalioti, imwe wa wanahina longo dimwe na wabili,
kachola ha wakulu wa wakulu wa nhambiko giladi yamuhonze Yesu
kumwao.
11 Wadeng'helela ng'hani viwahulike gaja gayalongile, wailagana kumg-
welela hela. Avo kasonga kuzahila nzila ya kumgela mmakono gao.

Yesu Koja Mandia ga Pasaka na Wanahina Zake
(Mat. 26:17-25; Luk. 22:7-14, 21-23; Yoh. 13:21-30)

12 Muna dizua da mwanduso wa Ulusona lwa Imikate Ilibule Mela, idizua
ajo wana ng'hondolo wa Pasaka vowochinjigwa, wanahina zake wamuuza,
"Kwahi kuulonda tuchole tukakutandile mandia ga Pasaka?"
13 Yesu kawalagiza wanahina zake wabili kawalongela, "Gendeni mki-
wambo, mom'vika mbigalo yapapile nongo ya mazi. Mkwelelezeni
14 mbaka hana ing'anda yondayengile, mulongeleni mwene ng'anda,
'Mkulufunzi kouza, Dakwahi digati da wahenza kondanidile mandia ga
Pasaka na wanahina zangu?'
15 Kowalagusila gati kulu da uchana, difagiligwe na kuhambigwa.
Tutandileni mandia himo."
16 Wanahina walawa, wachola hakiwambo, wavika kila kinhu kamba
viyawalongele. Avo wagatanda gamandia ga Pasaka.
17 Viivikile ichungulo, Yesu keza na wanahina zake longo dimwe na
wabili.
18 Viwakalile hameza woja, Yesu kalonga, "Nowalongela ikweli, munhu
imwe mmwanza wenu yoja hamoja na nie, konihonza."
19 Wanahina wona giogio, na wasonga kumuuza imweimwe, "Nie,
Mndewa?"
20 Kawalongela, "Imwe mmwanza wenu mweye longo dimwe na wabili
yozanhika mkate mkia hamoja na nie.
21 Nie, Mwana wa Munhu, nodanganhika kamba Nyandiko Zing'alile
vuzimulonga, ila kogaya ng'hani munhu ija yondayanihonze nie, Mwana
wa Munhu! Vihanogile munhu ija sambiyaleligwe!"

Mandia ga Mndewa
(Mat. 26:26-30; Luk. 22:14-20; 1Kol. 11:23-25)

22 Viwakalile woja, Yesu kasola mkate, kalonga hewela ha Mulungu,
kaumogola kawagwelela wanahina zake, kawalongela, "Usoleni, uno uwo
lukuli lwangu."
23 Abaho, kasola kikasi, kalonga hewela ha Mulungu, abaho, kawag-
welela wanahina zake, na wose wang'wa.
24 Kawalongela, "Uno uwo mulopa wangu wa lagano witika sama ya
wanhu bwando.
25 Nowalongela ikweli, sing'wa kabili mulelo uno wa zabibu mbaka zua
dija vondaniung'we wa sambi muna Undewa wa Mulungu."
26 Viwamambukize kwimba wila, wachola kuna Ikigongo cha Mizaituni.

Yesu Kohokola Avija Petulo Vondayam'bele
(Mat. 26:31-35; Luk. 22:31-34; Yoh. 13:36-38)

27 Yesu kawalongela wanahina zake, "Mweye mose, mong'himbila na
kundeka, kamba Zinyandiko Zing'alile vuzilonga, 'Nomtoa imchunga, na
iwang'hondolo wopwililika.'
28 Ila nihazuka kulawa mkudanganhika, nowalongola nochola Galilaya."
29 Petulo kamulongela, "Kamba wose wahakuleka ila nie sikuleka!"
30 Yesu kamulongela, "Nokulongela ikweli, ikilo ya lelo, nzogolo
hanakwika mianza mibili,* konibela mianza midatu."
31 Ila Petulo kagangamiza yolonga, "Hata kamba nihadanganhika
hamoja na gweye, nidanganhike, ila nie sidaha kukubela gweye!" Na
wanahina wose wasigale walonga vivo.

Yesu Kotambika hiko Getisemane
(Mat. 26:36-46; Luk. 22:39-46)

---

* **14:30** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule ***mianza mibili.***

32 Wavika hanhu hakemigwe Getisemane, Yesu kalonga na wanahina
zake, “Kaleni hano, nitambike.”
33 Kawasola Petulo, Yakobo, na Yohana na heyo mwenyego. Kasonga
kudungwadungwa na kugaya mmoyo,
34 kawalongela, “Moyo wangu una giogio ng'hani behi na kudanganhika,
kaleni hano mgonelele.”
35 Kachola hamwande kidogo, kafugama mavindi, katambika kalonga,
vihadahika sambiyabitile muna ikipigiti cha mgayo.
36 Katambika yolonga, “Tataangu! Gose godahika kumwako. Nisegezele
kikasi kino cha mgayo. Ila sio kamba vinilonda nie, ila kamba vuulonda
gweye.”
37 Abaho, kabwela ha wanahina zake kawavika wawasile. Kamulongela
Petulo, “Simoni, kuwasa? Hudahile kugonelela hata saa dimwe?”
38 Kawalongela, “Goneleleni, na mtambike giladi sambimwingile
mkugezigwa. Kwavija loho yolonda, ila lukuli lutepweta.”
39 Kachola mwanza uyagwe, katambika yolonga mbuli zizija.
40 Viyabwelile kawavika wawasile kabili, kwavija meso gao gakala
gamemile utulo. Wakala wabule da kumulongela.
41 Viyawabwelele mwanza wa ikadatu, kawalongela, “Mng'hali wasa na
kuhumula? Yotosha! Kwavija kipigiti kivika! Lola, nie, Mwana wa Munhu,
nohonzigwa, mkugeligwa mmakono ga wanhu wali na vilozo.
42 Lamukeni tuchole. Lola, munhu yonihonza ka mmabehi!”

Yesu Kogogigwa
(Mat. 26:47-56; Luk. 22:47-53; Yoh. 18:3-12)

43 Yesu viyakalile yogendelela kulonga, Yuda, imwe wa waja wanahina
longo dimwe na wabili, kavika. Keza na dale da wanhu wapapile mizele
na mimbwego, wakala watumigwe na wakulu wa wakulu wa nhambiko,
wafundiza Malagizo ga Musa, na wakulu.
44 Ija imunhu yamuhonzile kakala yawagwelele kilaguso kawalongela,
“Munhu yondanimnonele iyo immulonda. Mgogeni mumsole mchole nayo
kuno mmwimiliza ng'hani.”
45 Yuda viyavikile, hima kachola ha Yesu na kulonga, “Mkulufunzi!”
Abaho, kamnonela.
46 Avo wagolosa makono gao na kumgoga.
47 Ila munhu imwe yakalile yemile hamoja na Yesu, kasomola zele jake
na kumuyenza nyakadala wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko na
kumkanha gwiti jake.
48 Yesu kawauza, “Mwiza na mizele na mimbwego kunigoga nie kamba
vija nie na m'bavi?
49 Mazua gose nikala hamoja na mweye nifundiza kuna Ing'anda ya
Mulungu, hamunigogile. Ila Nyandiko Zing'alile zolondigwa zivikile
kamba vuzandikigwe.”
50 Abaho, wanahina zake wose wamuleka, wakimbila.
51 Mmhale imwe yakalile yavalile guo da kuigubika kakala yomk-
weleleza Yesu. Wageza kumgoga,
52 ila kadileka idiguo da kuigubika kuchugu na kukimbila mwazi.

Yesu Haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi
(Mat. 26:57-68; Luk. 22:54-55, 63-71; Yoh. 18:13-14, 19-24)

53 Abaho, wamsola Yesu na kumgala ha Mkulu wa Wakulu wose wa
Nhambiko, na wakulu wa wakulu wa nhambiko, na iwakulu na wafundiza
Malagizo ga Musa, wose waiting'hanila.

54 Petulo kamkoleleza Yesu kutalitali mbaka kengila mdikonhi da
ing'anda ya Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko. Kakala hasi hamoja
na wemilizi, yokota moto.
55 Wakulu wa wakulu wa nhambiko na Ikitala chose Kikulu cha Isi
ya Wayahudi wageza kuzahila mbuli ya kumgela m'vilozo Yesu giladi
wamkome, ila hawapatile.
56 Wanhu bwando walava usindila wa uvwizi, ila usindila wao
hauiduganye.
57 Abaho, wanhu wenuka na kumulonga Yesu mbuli za uvwizi, walonga,
58 "Tumuhulika yolonga, 'Noibomola Ng'anda ino ya Mulungu izengigwe
na wanhu. Na gahabita mazua madatu noizenga iyagwe ayo haizengigwe
na wanhu.' "
59 Vivija usindila wao hauiduganye.
60 Abaho, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kenuka haulongozi
wao wose kamuuza Yesu, "Kwabule cha kwidika mnhaguso zino zose
zowokutagusa?"
61 Ila Yesu kanyamala na halongile chochose. Mkulu wa Wakulu wose
wa Nhambiko kamuuza Yesu mwanza uyagwe, "Gweye iyo Kilisto, Mwana
wa Mulungu Mwene Yenzi?"
62 Yesu kalonga, "Iyo nene. Na monyona nie, Mwana wa Munhu, nikalile
ng'ambu ya ukulume ya Ukulu, nikwiza na mawingu ga kuulanga!"
63 Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kasinhuka, kadega guo jake,
kalonga, "Hatulonda wasindila wayagwe!
64 Muuhulika ufukuzi wake! Mweye molongaze?"
Wose walamula walonga, "Kaloza, kolondigwa yakomigwe."
65 Wanhu wayagwe wasonga kumtemela mate, wamgubika ikihanga,
abaho, wamtoa, walonga, "Zuza, yalihi yakutoile!" Na wemilizi wamsola
wamtoa makofi.

Petulo Kom'bela Yesu
(Mat. 26:69-75; Luk. 22:56-62; Yoh. 18:15-18, 25-27)

66 Petulo viyakalile yakalile hasi mdikonhi, mtwanzi imwe mtumigwa
wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko keza behi nayo.
67 Viyamuwene Petulo yokota moto, kamulola ng'hani, abaho, kamulon-
gela, "Gweye nagwe kukala hamoja na Yesu wa Nazaleti?"
68 Ila Petulo kabela, kamulongela, "Sikimanya, ama sikitanga chuu-
longa." Abaho, kalawa kunze mkubitila mulwivi lwa haulongozi, kipigiti
kikija nzogolo keka.†
69 Ija imtumigwa wa kitwanzi kamona Petulo mwanza uyagwe, kasonga
kubwelela kulonga mbuli iija ha wanhu wemile behi nayo, "Ino ka
mmwanza wao!"
70 Ila Petulo kabela mwanza uyagwe.
Kipigiti kidodo hamwande, wanhu wakalile wemile behi wamulongela
Petulo mwanza uyagwe, "Sambiubele, gweye kwa mmwanza wao, kwavija
na gweye kwa Mgalilaya."
71 Kasonga kudukumiza na kuiduila, "Simtangile munhu ino yummu-
longa mbuli zake!"
72 Abaho, bahaja nzogolo keka mwanza uyagwe, abaho, Petulo kakum-
bukila avija vayamulongele Yesu, "Nzogolo hanakwika mianza mibili,‡
konibela mianza midatu." Kabemendeka kakala hasi kasonga kulila.

---

† **14:68** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule ***kipigiti kikija nzogolo keka.***
‡ **14:72** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule ***mianza mibili.***

15

Yesu Kogaligwa ha Pilato
(Mat. 27:1-2, 11-14; Luk. 23:1-5; Yoh. 18:28-38)

1 Ulukwili, wakulu wa wakulu wa nhambiko waiting'hana hima na
iwakulu, wafundiza Malagizo ga Musa, na Ikitala chose Kikulu cha Isi
ya Wayahudi, na kugelegeza vondawatende. Wamdaza Yesu minyolo,
wamgala na kumgwelela Pilato.
2 Pilato kamuuza, “Gweye iyo Mndewa wa Wayahudi?”
Yesu kamwidika, “Gweye iyo ulonga avo.”
3 Wakulu wa wakulu wa nhambiko wamtagusa Yesu vinhu bwando,
4 avo, Pilato kamuuza mwanza uyagwe, “Hulonda kwidika? Tegeleza
mbuli zao zose zowokutagusa!”
5 Mwanza uyagwe Yesu halongile mbuli, na Pilato kakanganya.

Yesu Kotagusigwa Kudanganhika
(Mat. 27:15-26; Luk. 23:13-25; Yoh. 18:39—19:16)

6 Kila Lusona lwa Pasaka Pilato kakala yazoele kumfungulila mfungigwa
imwe, ija wanhu iwamulondile.
7 Kipigiti kija munhu yakemigwe Balaba kakala mkifungo sama ya
kuwadulukila wanhu wa silikali, na kukoma mkipigiti cha umzahimzahi
wa kuilema silikali.
8 Dale da wanhu dimwizila Pilato, wasonga kumuuza yawatendele
kamba viyawatendelaga.
9 Kawauza, “Molonda niwalekesele Mndewa wa Wayahudi?”
10 Kwavija heyo kavitanga kamba, wakulu wa wakulu wa nhambiko
wakala wamgalile Yesu kumwake sama ya migongo.
11 Ila wakulu wa wakulu wa nhambiko wawaswagiza didale da wanhu
dimulongele Pilato yawafungulile Balaba.
12 Pilato kalonga mwanza uyagwe, “Molonda nimtende choni munhu
ino imumkema Mndewa wa Wayahudi?”
13 Watoa nyangi walonga, “Muwambe mumsalaba!”
14 Pilato kauza, “Ila choni chayatendile munhu ino?”
Wose wongeza kutoa nyangi, “Muwambe mumsalaba!”
15 Pilato kalonda yawanogeze ididale da wanhu, avo, kawalekesela
Balaba. Abaho, kalagiza Yesu yalanhigwe abaho kamgela mmakono ga
asikali wakamuwambe mumsalaba.

Asikali Womtendela Uponela Yesu
(Mat. 27:27-31; Yoh. 19:2-3)

16 Asikali wamsola Yesu wamwingiza mdikonhi da iding'anda da
kindewa na kuwakema hamoja asikali wasigale.
17 Wam'vaza Yesu guo da zambalau, waluka mkungo wa mizomola,
wam'vaza mditwi jake.
18 Abaho, wasonga kumulamsa mumzihaka, “Kwa mpile, Mndewa wa
Wayahudi!”
19 Wamtoatoa na ludete mditwi, wamtemela mate, wamfugamila
mavindi na kumwinamila.
20 Viwamambukize kumtendela uponela, wam'vula idiguo da zambalau,
abaho, wam'vaza vivalo vake. Abaho, wamulava hanze ya idiwambo
wakamuwambe mumsalaba.

Yesu Kowambigwa Mumsalaba
(Mat. 27:32-44; Luk. 23:26-43; Yoh. 19:17-27)

21 Munhu imwe kulawa isi ya Kilene yokemigwa Simoni, tata wa
Alekizanda na Lufo, kakala yokwingila mdiwambo kulawa kumigunda,
asikali wamshulutiza yaupape msalaba wa Yesu.
22 Wamsola Yesu wamgala hanhu hakemigwe Goligota, nhegulo yake,
"Hanhu ha Fulu da Pala."
23 Wageza kumgwelela divai igeligwe manemane,* ila Yesu haing'wile.
24 Abaho, wamuwamba mumsalaba na kuigolela vivalo vake wenyego
kwa wenyego, watoa kula walamule yalihi yapate kivalo kilihi.
25 Ikala saa ndatu ya imitondo viwamuwambile mumsalaba.
26 Lupwilili lwa nhaguso yake lwandikigwa vino, "MNDEWA WA
WAYAHUDI."
27 Na vivija wabavi wabili wawawamba mumsalaba hamoja na Yesu,
imwe ng'ambu yake ya ukulume na iyagwe ng'ambu yake ya ukumoso.
28 Na Nyandiko Zing'alile zolonga, "Kapetigwa hamoja na watenda
gehile," zivikila.
29 Wanhu wabitile behi na haja wamwasila maligo watigisa mapala gao
na kulonga, "Aha! Gweye ulondile kuibananga Ng'anda ya Mulungu na
kuizenga mmazua madatu,
30 uikombole mwenyego, uhumuluke mumsalaba!"
31 Vivija wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga
Musa wamtendela uponela, wenyego kwa wenyego wolonga, "Kawakom-
bola wayagwe, ila hadahile kukiikombola mwenyego!
32 Tumulole Kilisto Mkombola, Mndewa wa Islaeli, yahumuluke kulawa
mumsalaba, na tweye tumtogole!"
Vivija na waja wabili wawambigwe hamoja nayo wamuliga Yesu.

Yesu Kodanganhika
(Mat. 27:45-56; Luk. 23:44-49; Yoh. 19:28-30)

33 Viivikile saa sita imisi, isi yose ikala igubikwe na ziza mbaka saa tisa
ichungulo.
34 Viivikile saa tisa, Yesu kenula dizwi kalila yolonga, "Eloi, Eloi, lama
sabakitani?" nhegulo yake "Mulungu wangu, Mulungu wangu, habali
undekile?"
35 Wanhu wakalile behi wahulika mbuli zija, walonga, "Tegeleza,
komkema Eliya!"
36 Munhu imwe kakimbila, kazabika siponji† mdivai igwaduke kaika
kuisota ya lumango, na kumgwelela Yesu yang'we, yolonga, "Beta tulole
kamba Eliya kokwiza kumuhumulusa kulawa mumsalaba!"
37 Yesu kenula dizwi kaguta ng'hani, abaho, kadanganhika.
38 Guo ditungikwe Mng'anda ya Mulungu didegeka vidanga vibili,
kulawa uchana mbaka hasi.
39 Mkulu wa asikali mia wa Loma yakalile yemile haja haulongozi wa
Yesu, kahulika avija viyakalile yolila na kumona vija viyodanganhika,
kalonga, "Kweli munhu ino kakala Mwana wa Mulungu."
40 Kukala na watwanzi wolola kutalitali. Mmwanza wao wakala
Maliamu wa kiwambo cha Magidala, Salome, Maliamu mamaake Usufu
na Yakobo mdodo.
41 Watwanzi wano wakala womkweleleza Yesu na kumsang'hanikila
viyakalile Galilaya. Vivija watwanzi bwando wayagwe wakalile wokwela
hamoja na heyo kwiza Yelusalemu, wakala bahaja.

---

* **15:23** ***Manemane*** iyo dawa ya kuhunguza usungu mulukuli. † **15:36** ***Siponji*** nhegulo yake *kinhu chochose kifyonza mazi.*

Lukuli lwa Yesu Lokwikigwa Mdipanga
(Mat. 27:57-61; Luk. 23:50-56; Yoh. 19:38-42)

42 Dikala disigale zua dimwe kuvikila Zua da Mhumulo ajo dikemigwa
zua da msasalo. Avo ichungulo vuikwenhuke,
43 Usufu kulawa mdiwambo da Alimataya, yakalile imwe wa wanhu wa
Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi, yakalile yobeta kwiza kwa Undewa wa
Mulungu, bila kudumba kachola ha Pilato kulupula lukuli lwa Yesu.
44 Pilato kakanganya kuhulika kamba Yesu kesha kudanganhika.
Kamkema mkulu wa asikali mia wa Loma, kamuuza kamba Yesu kadan-
ganhika kamala.
45 Viyahulike kulawa ha ija imkulu wa asikali mia wa Loma kamba Yesu
kadanganhika, Pilato kamulongela Usufu yakalusole ulukuli.
46 Abaho, Usufu kagula sanda, kaluhumulusa ulukuli, kaluzingiliza
sanda na kulutambalika mdipanga dipukigwe mdibwe, abaho, kadibim-
bilisa dibwe kadika hamulomo wa idipanga.
47 Maliamu wa kiwambo cha Magidala na Maliamu mamaake Usufu
wahona halwikigwe lukuli lwa Yesu.

16

Yesu Kozuka
(Mat. 28:1-8; Luk. 24:1-12; Yoh. 20:1-10)

1 Vidibitile Zua da Mhumulo, Maliamu wa kiwambo cha Magidala,
Salome, na Maliamu mamaake Yakobo wagula mavuta ga kunung'hila
giladi wakalubake lukuli lwa Yesu.
2 Ndamuka ya zua da mwanduso wa wiki,* zua vudisongile kusimbuka,
wachola kudipanga.
3 Wakala wokiilongela wenyego kwa wenyego, “Yalihi yondayatubimbil-
isile idibwe hana umulomo wa idipanga?”
4 Ila viwalolile uchana, wajona dija idibwe dikalile kulu ng'hani
dibimbilisigwa kumgwazo.
5 Viwakalile wokwingila mdipanga, wamona mmhale imwe yavalile
ng'hanzu nzelu yakalile kumkono wa ukulume wa idipanga, wasinhuka.
6 Ila kawalongela, “Sambimsinhuke, novimanya kamba momzahila Yesu
wa Nazaleti, yawambwigwe mumsalaba. Kahaduhu hano, kazuka! Loleni,
hanhu hawamtambalike.
7 Ila gendeni mkawalongele wanahina zake na Petulo, ‘Kowalongola
kuchola Galilaya, ako momona kamba viyawalongele.’ ”
8 Wahalawa na kukimbila kulawa mdipanga, kwavija wagogigwa na
bwembwe na mkanganyo, na hawamulongele munhu yoyose, kwavija
wona bwembwe.†

Yesu Komulawilila Maliamu wa Kiwambo cha Magidala
(Mat. 28:9-10; Yoh. 20:11-18)

9 Yesu viyazukile kulawa mkudanganhika mdizua da mwanduso wa
wiki, kasonga kumulawilila Maliamu wa kiwambo cha Magidala ayo
yakalile na vinyamkela saba wawingigwe.
10 Maliamu kachola kuwalongela waja wakalile hamoja na heyo,
viwakalile wokiiyalala na kulila.
11 Ila viwahulike kamba Yesu mgima na heyo mwenyego kamona,
hawatogole.

---

* **16:2** ***Zua da mwanduso wa wiki*** nhegulo yake *jumapili.* † **16:8** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 9-20.

Yesu Kowalawilila Wanhu Wabili
(Luk. 24:13-35)

12 Vuzibitile mbuli zino, Yesu koneka mwa wanhu wabili wakalile
wamtogole kuno yagaluke ikihanga, wakalile mnzila wolawa mkiwambo
wochola kumigunda.
13 Wabwela na kuwalongela wayao, ila hawawatogole.

Yesu Kowalawilila Wanahina Longo Dimwe na Imwe
(Mat. 28:16-20; Luk. 24:36-49; Yoh. 20:19-23; Sang'h. 1:6-8)

14 Hakimambukizo, Yesu kawalawilila wanahina longo dimwe na imwe
viwakalile woja. Kawakomhokela, kwavija viwakalile bule nhamanila
na vija viwakalile wadala mmioyo yao, kwavija hawawatogole waja
wamonile kipigiti viyazukile kulawa mkudanganhika.
15 Kawalongela, “Gendeni muulumwengu wose mkaupete Usenga Un-
ogile ha wanhu wose.
16 Munhu yoyose yondayatogole na kubatizigwa kokomboligwa, ila
munhu yoyose yoleka kutogola kotagusigwa.
17 Na vilaguso vino vokwandakana na awo wondawatogole. Mtwaga
jangu wowinga vinyamkela, na wolonga ulonzi wa mkanganyo.
18 Wogoga nyoka na makono gao, na kamba wahang'wa kinhu chochose
cha kukoma, hakiwagaza. Wokwika makono gao mwa watamu, na
wohona.”

Yesu Kosoligwa Uchana Kuulanga
(Luk. 24:50-53; Sang'h. 1:9-11)

19 Viyeshile kulonga nao, Mndewa Yesu kasoligwa uchana kuulanga
kakala kumkono wa ukulume wa Mulungu.
20 Wanahina wachola kuupeta Usenga Unogile kila hanhu, na Mndewa
kasang'hanika nao na kuzigangamiza mbuli zake na vilaguso vandakane
nazo.

USENGA UNOGILE WA YESU KILISTO KAMBA VIWANDIKIGWE NA LUKA

ULONGOZI

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Luka uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi usimulila ugima wa Yesu Kilisto. Vitabu vose vino vine vokemigwa, "Injili," nhegulo yake, "Usenga Unogile." Vitabu vino vandikigwa na Matayo, Maluko, Luka, na Yohana kipigiti Yesu viyeshile kudanganhika. Luka handike vitabu va mbuli za Yesu ziiyeka, ila vivija kandika mbuli zawatendile wanahina wa Yesu kipigiti viyeshile kudanganhika na kuzuka, kitabu kikemigwa Sang'hano za Watumigwa. Haduhu munhu yakitangile kipigiti chenyego hasa Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Luka viwandikigwe ama hanhu hawandikigwe, ila wasomi bwando wotogola kamba siku wandikigwa muna imilao ya 70 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto.

Luka iyo yandike, yakalile mganga wa usipitali, vija vayandike na vija vayawikile goya uulonzi volagusa kamba kakala munhu yasomile. Luka kalonda kwandika mbuli za Yesu zili kweli, yosimulila vinhu kamba vivija vuvilawilile, giladi wanhu wavitange goya (1:1-3). Heyo hakalile Muyahudi (Kol 4:10-14), na vija viyandike, kandika mnzila ya kuwatenda wanhu hawali Wayahudi wadahe kuvimanya. Ino yolagusa vinogile kabisa vija viyasimulile mbuli za Wayahudi ziwatendaga (1:8).

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Luka uilinga ng'hani na vitabu va Matayo na Maluko, kwavija vosimulila kinhu kimwe mnzila imwe. M'vitabu vino vidatu, Luka kasambula ng'hani mvumbuka ya Yohana M'batiza. Vivija Luka kagong'ondeza kugela kumgongo mbuli muisula ya 3:3, 11:4, 23:34, 24:47, na nhambiko muisula ya 3:21, 5:16, 6:12, 11:1-12, na 22:32.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Muisula ya *1:1-4*, Luka koutambuza usenga wake na kulonga kilamso cha kwandika ikitabu.
2. Muisula ya *1:5—4:13*, Luka kosimulila mvumbuka ya Yesu na vija viyasasaligwe sama ya sang'hano.
3. Hanhu hakulu hasigale mkitabu cha Usenga Unogile wandikigwe na Luka muisula ya *4:14—21:38*, kolonga sang'hano yaasang'hane Yesu, hasa mizonza yaatendile na mbuli zayafundize.
4. Muna zisula ndatu za ikimambukizo, *22—24*, kosimulila vija Yesu viyadanganhike, viyazikigwe, na kuzuka kulawa mkudanganhika.

1 Mkulu Teofilo, wanhu bwando waiyoha kwandika mumnhongo mbuli
zija zivikizwe mmwetu.
2 Wandika kamba vija vuzikalile zisimulilwa na waja wazonile na meso
gao songela haichanduso, awo wakalile wozipeta.
3 Avo na nie, Mkulu, avija vunizilolile goya mbuli zino zose songela
ichanduso chake, nivigesa vinoga nikwandikile vinogile.
4 Notenda vino giladi na gweye uitange ikweli ya mbuli zija zuufun-
dizigwe.

Mvumbuka ya Yohana M'batiza Yohokoligwa

5 Kipigiti Helode Mkulu vayakalile mndewa wa Yudea,* kukala na mkulu
wa nhambiko imwe twaga jake Zakalia, yakalile wa dale da watambika
dikemigwa Abiya. Mtwanzi wake kakala yokemigwa Elizabeti, na heyo
kakala wa lukolo lwa mtambika Haloni.
6 Wose wabili wakala womnogela Mulungu na wawinza ndagizi zose za
Mndewa bila kusigaza.
7 Zakalia na Elizabeti wakala wabule wana, kwavija Elizabeti kakala bule
sambo, na hewo wose wabili wakala wavyele ng'hani.
8 Zua dimwe Zakalia kakala yosang'hana sang'hano za watambika
Mng'anda ya Mulungu, kwavija dale jake da watambika dikala mzamu.
9 Kamba viwazoele kutenda watambika, kula imgwila Zakalia yachole
kufusha ubane kuna ikilingo cha kulavila nhosa. Avo kengila Mng'anda
ya Mndewa,
10 wanhu wose wakala wakiilundize hanze wotambika kipigiti hicho cha
kufusha ubane.
11 Msenga wa Mndewa wa kuulanga kamulawilila, kema ng'ambu ya
ukulume ya ikilingo cha kufushila ubane.
12 Zakalia viyamuwene, kasinhuka, bwembwe dimwingila.
13 Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamulongela, “Zakalia, sam-
biudumbe kwavija Mulungu kazihulika nhambiko zako, avo Elizabeti
mtwanzi wako kokulelela mwana mbigalo, na gweye umgwelele twaga
dikemigwa Yohana.
14 Kosekelela na kudeng'ha ng'hani, na wanhu bwando woitoela
ng'henze mvumbuka yake!
15 Kowa mkulu hameso ga Mndewa. Hang'wa ugimbi ama kinhu
chochose cha kukola. Komemezigwa Loho wa Mulungu songela mmunda
mwa mamaake.
16 Kowabweza wanhu bwando wa Islaeli kuli Mndewa Mulungu wao.
17 Kochola haulongozi wa Mndewa na mhiko na loho ya Eliya,
kowaduganyiza tena watata na wana zao, kowatenda wanhu wadulu
wawe wende avo yamtandile Mndewa wanhu zake.”
18 Zakalia kamuuza msenga wa Mulungu wa kuulanga, “Novitangaze
kamba mbuli zino zowa avo? Kwavija nie na mtwanzi wangu tose twa
wavyele.”
19 Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamwidika, “Nie iyo Gabulieli,
mtumigwa nimaga haulongozi wa Mulungu, nitumigwa nikugalile usenga
uno unogile.
20 Ila kwavija huzitogole mbuli zangu zondazivikile mumsimu wake,
kowa bubui, hudaha kulonga mbaka zua dija gano gose ganikulongele
vondagalawilile.”
21 Kipigiti hicho wanhu wakala wom'beta Zakalia kuno wokanganya
habali kokawa muja Mng'anda ya Mulungu.
22 Viyalawile hanze, kakala hadaha kulonga nao, avo wavitanga kamba
kakala yonile nzozi Mng'anda ya Mulungu. Kakala hadaha kulonga, kakala
yolonga mkulagusa na makono.
23 Kipigiti chake cha kusang'hanika Muing'anda ya Mulungu vukimalile,
kabwela ukae.
24 Mkipigiti kiguhi mtwanzi wake kapata inda, avo kakala hakae yake
milenge mitano.
25 Kalonga, “Hakimambukizo, Mndewa kanyonela bazi, kanisegezela
kinyala changu mwa wanhu.”

---

* **1:5** ***Yudea*** nhegulo yake *isi yose ya Palestina.*

Mvumbuka ya Yesu Yohokoligwa

26 Muna umulenge wa sita wa inda ya Elizabeti, Mulungu kamulagiza msenga wake wa kuulanga, yokemigwa Gabulieli, hakiwambo cha Galilaya, kikemigwa Nazaleti.
27 Kakala na usenga wa mndele imwe mhambe, mkasano wa munhu imwe twaga jake Usufu kulawa mulukolo lwa Mndewa Daudi. Twaga jake Maliamu.
28 Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamcholela kamulongela, “Nokulamsa! Mndewa ka hamoja nagwe na kakumoteza ng'hani!”
29 Maliamu kazanywa ng'hani sama ya mbuli zija za msenga wa Mulungu wa kuulanga na kugelegeza choni nhegulo ya mbuli zija.
30 Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamulongela, “Sambiudumbe, Maliamu, kwavija Mulungu kanogelwa nagwe.
31 Kopata inda, komulela mwana mbigalo, na gweye kolondigwa umgwelele twaga dikemigwa Yesu.
32 Heyo kowa mkulu na kokemigwa Mwana wa Mulungu Mkulu Ng'hani. Mndewa Mulungu komgwelela kigoda cha undewa kamba tataake Daudi.
33 Avo kowa Mndewa wa lukolo lwa Yakobo milongo yose, Undewa wake hauziga!”
34 Maliamu kedika kalonga, “Nie na mhambe. Yodahikaze mbuli ino?”
35 Msenga wa Mulungu wa kuulanga kedika kalonga, “Loho wa Mulungu kokuhumulukila, na mhiko za Mulungu Mkulu Ng'hani zokugubika. Avo mwana yondayavumbuke kowa mwana yang'alile, kokemigwa Mwana wa Mulungu.
36 Mgelegeze lumbu jako Elizabeti wamulongile kabule sambo, ila sambi kana inda ya milenge sita hamoja na uvyele wake.
37 Kwavija haduhu mbuli haidahika ha Mulungu.”
38 Maliamu kedika kalonga, “Nie na mtumigwa wa Mndewa, na nhendelwe kamba vuulongile.” Abaho, ija msenga wa Mulungu wa kuulanga kahalawa.

Maliamu Komtembelela Elizabeti

39 Kipigiti kidodo hamwande Maliamu kaisasala, hima kachola kuna ikiwambo kili muisi ya vigongovigongo ya Yudea.
40 Kengila muna ing'anda ya Zakalia, kamulamsa Elizabeti.
41 Elizabeti viyahulike ndamsa ya Maliamu, chana king'hele kizumha mkudeng'ha muinda ya Elizabeti. Na Elizabeti kamemezigwa† Loho wa Mulungu,
42 na kenula dizwi kalonga, “Kumota gweye kubanza watwanzi wose, na imwana yondaumulele kamota!
43 Vilihi mbuli zino ng'hulu zindawilile nie, hata mama wa Mndewa wangu yeze kumwangu?
44 Mhunde vinihulike ndamsa yako, chana king'hele muinda yangu kizumha mkudeng'ha.
45 Kumota gweye utogole kamba gaja gayalongile Mndewa kumwako golawililа!”

Maliamu Komtogola Mulungu

46 Na Maliamu kalonga,
“Moyo wangu womuyenzi Mulungu.

---

† **1:41** ***Kamemezigwa Loho wa Mulungu*** nhegulo yake *kagweleligwa Loho wa Mulungu.*

47 Loho yangu yomdeng'helela Mulungu Mkombola wangu.
48 Kwavija kamgelegeza nyakadala wake imwende!
Avo kusongela lelo wanhu wa milelo yose wong'hema yamotile,
49 mmbuli zija ng'hulu Mulungu Mkulu zayanitendele.
Twaga jake ding'ala.
50 Kulawa wanhu wa mulelo umwe mbaka mulelo uyagwe
kowonela bazi awo womdumba heyo.
51 Kaugolosa mkono wake mkulu
na kawapwililisa awo woitopela ngelegeza zao.
52 Kawahumulusa wandewa wali na mhiko walawe muna ivigoda vao va undewa,
na kawenula iwakumbulu.
53 Wali nzala kawegutiza vinhu vinogile,
na wagoli kawaleka wachole bila kinhu.
54 Kakigoga kilagano chayailagane na wahenga zetu,
avo keza kumtaza mtumigwa wake Islaeli.
55 Kakumbukila kumonela bazi Ablaham
na lukolo lake lose milongo yose kamba viwailagane na wahenga zetu!”
56 Maliamu kakala na Elizabeti kamba milenge midatu vino, abaho, kabwela ukae yake.

Mvumbuka ya Yohana M'batiza

57 Kipigiti cha Elizabeti kulela kivika, kamulela mwana mbigalo.
58 Wanhu wa mmambwegambwega na walawile mulukolo lwake vi-wahulike mbuli zija zinogile za mkanganyo Mndewa ziyamtendele, wose wadeng'helela hamoja na heyo.
59 Zua da nane weza kumwingiza kumbi imwana, walonda kumgwaa twaga da tataake, Zakalia.
60 Mamaake kalonga, “Ndema! Twaga jake dokemigwa Yohana.”
61 Wanhu wamulongela, “Ila mulukolo lwenu haduhu munhu yali na twaga hijo.”
62 Abaho, wamuuza tataake mkumulagusila na makono, womuuza kamba twaga dilihi doyolonda yagweleligwe mwanage.
63 Kawapula kibanzi cha kwandikila, kandika vino, “Twaga jake Yohana.” Wanhu wose wakanganya.
64 Baho mulomo na lulimi lwake Zakalia vifunguligwa, kasonga kulonga, kamuyenzi Mulungu.
65 Bwembwe diwengila wanhu wose wa mmambwegambwega na mbuli hizo zisimulilwa ng'ambu zose za isi ya vigongovigongo ya Yudea.
66 Wose wahulike mbuli hizo wagelegeza mmioyo yao, wolonga, “Mwana ino kowa munhu wa vilihi? Kwavija mhiko za Mndewa za hamoja na heyo.”

Zakalia Kohokola

67 Zakalia tataake imwana kamemezwa Loho wa Mulungu, na kulonga usenga uno wa Mulungu,
68 “Yayenzigwe Mndewa, Mulungu wa Islaeli!
Kwavija keza kuwataza wanhu zake na kuwakombola.
69 Katugwelela Mkombola mkulu,
wa lukolo lwa mtumigwa wake Daudi,
70 kamba vija vayailagane na wahokozi zake wang'alile umwaka,

71 kamba kotukombola tulawe mmakono ga wadumuka,
na kulawa mmakono ga wose watwihile.
72 Kalonga kowonela bazi wahenga zetu
na kudikumbukila lagano jake ding'alile.
73 Kamduilila Ablaham tata wetu,
74 kailagana na heyo kamba kotukombola kulawa mmakono ga wadumuka,
na kututenda tweye tumsang'hanikile heyo bila bwembwe,
75 giladi tuwe wanhu wang'alile na tulibule uzenzeleganye haulongozi wake,
mazua gose ga ugima wetu.

76 “Na gweye, mwanangu, kokwiza kukemigwa muhokozi wa Mulungu Mkulu Ng'hani.
Kolongola haulongozi wa Mndewa
kumtandila nzila yake,
77 kowalongela wanhu zake avija vondawakomboligwe
mkusegezelwa vilozo vao.
78 Mulungu wetu kogatenda higo sama ya bazi jake kulu,
na ukombola wake kulawa kuulanga wotuhumulukila kamba zua da imitondo
79 na kuwamulikila wose wokala mdiziza na awo wakala mdisisila da kudanganhika,
na kugalongoza magulu getu muna inzila ya tindiwalo.”
80 Mwana ija kakula na kuwa na mhiko muloho. Kakala muluwala mbaka zua dija viyalawilile mwa wanhu wose wa Islaeli.

2

Mvumbuka ya Yesu
(Mat. 1:18-25)

1 Mazua gaja mkulu wa undewa wa Loma, yakalile yokemigwa Augusto, kalagiza wanhu wakalile muundewa wose wa Loma matwaga gao gandikigwe mkitabu.
2 Nyandikisha ino ikala ya ichanduso, kipigiti kija Kulenio viyakalile mkulu wa isi ya Silia.
3 Avo wose wachola kwandikigwa kila munhu mkiwambo chake mwenyego.
4 Usufu na heyo kasegela kulawa hakiwambo cha Nazaleti muisi ya Galilaya, kakwela kachola kukiwambo cha Betelehemu muisi ya Yudea, kwaaleligwe Mndewa Daudi kwavija kakala yolawa mulukolo lwa Daudi.
5 Kachola kwandikigwa hamoja na mkasano wake Maliamu, ayo yakalile na inda.
6 Viwakalile hiko, kipigiti chake cha kulela kivika.
7 Kamulela chaudele mbigalo, kam'vaza vivalo vowowavazaga wana ving'hele, kamtambalika mkia kiwadilaga ng'ombe, kwavija hawapatile gati muna ing'anda ya wahenza.

Wachunga na Wasenga wa Mulungu wa Kuulanga

8 Ng'ambu ija kukala na wachunga wokwimiliza madale gao ga ng'hondolo ikilo mmigunda.
9 Msenga wa Mndewa wa kuulanga kawalawilila, na yenzi ya Mndewa Mulungu iwamulika ng'ambu zose, wadumba ng'hani.

10 Msenga wa Mulungu wa kuulanga kawalongela, “Sambimdumbe!
Niwagalila mbuli inogile yondaiwatende wanhu wose wadeng'he ng'hani.
11 Kwavija lelo ino muna ikiwambo cha Daudi kavumbuka Mkombola
wenu, iyo Kilisto Mndewa.
12 Na vino vivo vondamumtambule, mom'vika mwana king'hele
yavazigwe vivalo vowowavazaga wana ving'hele katambalikwa mkia
kiwadilaga ng'ombe.”
13 Baho dale kulu da wasenga wa Mulungu wa kuulanga diza kuilumba
hamoja na miyao wa ichanduso, womuyenzi Mulungu, wolonga,
14 “Yenzi ha Mulungu yali uchana ng'hani kuulanga,
na tindiwalo muisi, ha wanhu wanogelwe na heyo!”
15 Waja iwasenga wa Mulungu wa kuulanga viwabweleganye kuulanga,
waja iwachunga wakiilongela, “Tucholeni Betelehemu tukalole mbuli ino
ilawilile, Mndewa yaatulongele.”
16 Avo wachola hima wam'vika Maliamu na Usufu na wamona ija
imwana king'hele katambalikwa mkia kiwadilaga ng'ombe.
17 Wachunga viwamonile ija imwana, wawalongela wanhu mbuli za
mwana ija ziwahulike kulawa ha msenga wa Mulungu wa kuulanga.
18 Wanhu wose wakanganya viwahulike mbuli ziwalongeligwe na
wachunga.
19 Maliamu kazika mbuli zija zose mmoyo wake kuno yozigelegeza.
20 Waja iwachunga wabwela kuno womuyenzi na kumtogola Mulungu,
kwavija gaja gawahulike na kugona gawa kamba vija msenga wa Mulungu
wa kuulanga viyawalongele.

Mwana Kogweleligwa Twaga

21 Vigabitile mazua manane, kipigiti cha kumwingiza kumbi vikivikile,
wamgwaa twaga Yesu, twaga dayagweleligwe na msenga wa Mulungu wa
kuulanga kipigiti mamaake hanapata inda.

Yesu Kokwikigwa Mmakono ga Mndewa Mulungu

22 Kipigiti cha Usufu na Maliamu kutaulwa vikivikile kamba Malagizo
ga Musa vigalagize, Usufu na Maliamu wamsola imwana wachola na heyo
Yelusalemu wamwike mmakono ga Mndewa.
23 Muna Gamalagizo ga Mndewa yandikigwa, “Wana mbigalo wose wa
udele wobagulwa na kwikigwa sama ya Mulungu.”
24 Vivija wachola kulava nhosa kamba viilagizwe Mmalagizo ga Mn-
dewa, hua wabili ama makinda mabili ga njiwa.
25 Kipigiti kija kukala na munhu imwe twaga jake Simioni yakalile yokala
Yelusalemu. Kakala yomdumba Mulungu, yotenda gamnogele Mulungu na
kakala yololela kukombolwa kwa Islaeli. Na Loho wa Mulungu kakala na
heyo.
26 Loho wa Mulungu kamgubulila kamba heza kudanganhika mbaka
yamone Kilisto Mndewa.
27 Kuno yolongozwa na Loho wa Mulungu, Simioni kachola Kuing'anda
ya Mulungu. Usufu na Maliamu viwamgalile Yesu Kung'anda ya Mulungu
wamtendele kamba viilagizigwe muna Gamalagizo ga Musa,
28 Simioni kamsola Yesu mmakono gake kuno yomuyenzi Mulungu
yolonga,
29 “Avino, Mndewa, kugavikiza gaja gautulongele,
avo muleke nyakadala wako yachole mditindiwalo.
30 Kwavija nyona ukombola wako na meso gangu mwenyego,

31 awo uugalile sama ya wanhu wa isi zose.
32 Mulenge wondauwagubulile Wamhazi gaja gaulonda,
na kugala yenzi mwa wanhu zako wa Islaeli.”
33 Tata na mama wa imwana wakala wokanganya mbuli ziyalongile
Simioni yomulonga Yesu.
34 Simioni kawamoteza, kamulongela Maliamu mamaake imwana,
“Tegeleza, mwana ino kavumbuka giladi yawe kilamso cha kuhumuluswa
kwa wanhu bwando na kwinuligwa kwa wanhu bwando muna iisi ya
Islaeli. Kowa kilaguso kilawa ha Mulungu chondakilemigwe na wanhu,
35 avo ngelegeza za wanhu bwando zili mgati zokoneka. Na gweye
mwenyego usungu uli kamba zele wokuhoma mmoyo wako.”
36 Vivija kukala na muhokozi imwe mtwanzi m'vyele ng'hani twaga jake
Ana, mndele wa Fanueli wa mtala wa Asheli. Kakala yakalile na mbigalo
milao saba songela viyasoligwe,
37 songela aho kakala kizuka mbaka viyakalile m'vyele wa milao
malongo manane na mine. Kipigiti hicho chose kakala Kung'anda ya
Mulungu yomtambikila Mulungu misi na kilo, yofunga na kutambika.
38 Kipigiti kikija keza, na kusonga kamuyenzi Mulungu na kulonga mbuli
za ija imwana mmagwiti ga wanhu wose wakalile wololela kukomboligwa
kwa Yelusalemu.

Kubwela Nazaleti

39 Usufu na Maliamu viweshile kutenda gose galagizwe muna Gamala-
gizo ga Mndewa, wabwela ukae yao kukiwambo cha Nazaleti muisi ya
Galilaya.
40 Mwana ija kakula, kongezeka mhiko na ng'hungwe, na Mulungu
kammoteza.

Yesu Kung'anda ya Mulungu Viyakalile Mmhale

41 Milao yose Usufu na Maliamu wokwelaga wochola Yelusalemu
mkipigiti cha lusona lwa Wayahudi lukemigwa Pasaka.
42 Yesu viyakalile mmhale wa milao longo dimwe na mibili, wachola
kuna ulusona kamba vowotendaga milao yose.
43 Ulusona vulwishile, wasonga mwanza wa kubwela kumwao, ila Yesu
kasigala Yelusalemu. Usufu na Maliamu hawavitangile.
44 Wagiza kakala mdale da wanhu mnzila, wachola mwanza wa zua
dimwe, abaho, wasonga kumzahila mwa wandugu na wambwiga zao.
45 Hawamonile, avo wabwela Yelusalemu kumzahila.
46 Zua da ikadatu wam'vika Kung'anda ya Mulungu, kakala na wafundiza
Malagizo ga Musa, yowategeleza na kuwauza.
47 Wose wahulike mbuli zake wakanganya ubala na nyidikilo zake.
48 Usufu na Maliamu viwamonile wakanganya ng'hani, Maliamu ma-
maake kamuuza, “Habali ututendele vino, mwanangu? Tataako na nie
tugaya tukuzahila kuno tugudema.”
49 Ila heyo kawedika yolonga, “Habali munizahila? Ham'vitangile avija
vinilondigwa nikale mng'anda ya Tataangu?”
50 Tataake na mamaake hawaitangile nhegulo ya mbuli ino.
51 Avo Yesu kahumuluka kabwela Nazaleti na hewo, kakala mwende ha
tataake na mamaake. Mamaake kazika mbuli zija zose mmoyo wake.
52 Yesu kakula mulukuli na mng'hungwe. Kadeng'helwa na Mulungu na
wanhu.

3

Yohana M'batiza Kowapetela Wanhu
(Mat. 3:1-12; Mlk. 1:1-8; Yoh. 1:19-28)

1 Mulongo umwe na milao mitano ya undewa wa Mndewa Tibelio,
Pontio Pilato kakala mtawala wa isi ya Yudea. Helode Antipa* kakala
mtawala wa isi ya Galilaya, na mkulu wake Filipo kakala mndewa wa isi
ya Itulea na Tulakoniti. Lisania kakala mndewa wa isi ya Abilene,
2 na Anasi na Kayafa wakala wakulu wa wakulu wose wa nhambiko.
Kipigiti kikija mbuli za Mulungu zim'vikila Yohana, mwanage Zakalia, kuja
kuluwala.
3 Avo Yohana kachola muisi zose zizunguluke Ulwanda lwa Yolodani,
kawapetela, yolonga, "Lekeni vilozo venu mkabatizigwe, na Mulungu
kovigela kumgongo vilozo venu."
4 Kamba vija viyandikigwe muna ikitabu cha muhokozi Isaya,
"Munhu kenula dizwi muluwala, yolonga,
'Itandeni nzila ya Mndewa,
mgoloseleni nzila zake.
5 Migea yose yokusiligwa,
vigongo na visugulu vose vohimbuligwa.
Nzila ziveduke zogolosigwa,
hali na mikolongokolongo hatelebuswe.
6 Na wanhu wose wowona ukombola kulawa ha Mulungu.' "
7 Yohana kawalongela wanhu bwando wamwizile wabatizigwe, "Mweye
wana wa nyoka! Iyo yalihi yawazumile kulukimbila lusango lwa Mulungu
londalwize?
8 Tendeni mbuli zilagusa kamba muleka vilozo venu. Sambimsonge
kuilongela kamba 'Ablaham iyo tata wetu.' Kwavija nie nowalongela
Mulungu kodaha kumwinulila Ablaham wana kulawa mgamabwe gano.
9 Avo nhemo ikigwa goya kuikanha mibiki mmisina, avo biki jojose
dondadileke kulela mujo unogile dokanhigwa na kwasigwa hamoto."
10 Dale da wanhu dimuuza, "Avo, tutendeze?"
11 Kawalongela, "Yali na vivalo vibili yam'bagulile yalibule, na yali na
mandia yatende vivo."
12 Wawila kodi na hewo weza kubatizigwa, wamuuza, "Mkulufunzi, na
tweye tutendeze?"
13 Na heyo kawalongela, "Sambimuwile kodi ng'hulu kubanza vumula-
gizwe."
14 Asikali na hewo weza kumuuza, "Na tweye tutende choni?"
Na heyo kawalongela, "Sambim'bokonye hela za munhu yoyose ama
sambimum'vwizile mbuli munhu yoyose, mwenelwe na maliho genu."
15 Wanhu wose wakala wamemile nhamanila ha Yohana, wakala
wokiiuza mmioyo yao kamba siku Yohana iyo Kilisto.
16 Avo Yohana kawalongela wanhu wose, "Nie nowabatiza mweye na
mazi, ila kokwiza yali na mhiko kubanza nie, nie sidaha hata kufungula
nzabi za ng'hwabasa zake. Heyo kowabatiza na Loho wa Mulungu na
moto.
17 Heyo kana kia chake cha kubetela ngano yake, yakunzanye ingano
kukano, na imikumvi yaisome na moto hauzimikaga."
18 Yohana kaupeta Usenga Unogile mwa wanhu yowazuma mkuwag-
ong'ondeza na mbuli bwando waleke gehile.

---

* **3:1** ***Helode Antipa*** kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

19 Ila Yohana kamkomhokela Helode Antipa,† mndewa, kwavija kakala
yamsolile Helodia, mtwanzi wa ndugu yake, na gehile gose goyokala
yotenda.
20 Avo Helode kabanziliza udumuka wake ha Yohana, na kamgela
mkifungo.

Yesu Kobatizigwa
(Mat. 3:13-17; Mlk. 1:9-11)

21 Wanhu wose viweshile kubatizigwa, Yesu na heyo kabatizigwa. Na
viyakalile yotambika, ulanga uvuguka,
22 na Loho wa Mulungu kamuhumulukila yalumbile kamba hua. Dizwi
dihulikwa kulawa kuulanga, “Gweye iyo Mwanangu uninogele, ninogelwa
nagwe.”

Wahenga wa Yesu
(Mat. 1:1-17)

23 Yesu viyasongile sang'hano yake, kakala na milao malongo madatu.
Na wanhu wamgesa iyo mwana wa Usufu, mwanage Heli.
24 Heli kakala mwanage Matati, Matati kakala mwanage Lawi, Lawi
kakala mwanage Meliki, Meliki kakala mwanage Yanai, na Yanai kakala
mwanage Usufu,
25 Usufu kakala mwanage Matatia, Matatia kakala mwanage Amosi,
Amosi kakala mwanage Nahumu, Nahumu kakala mwanage Hesili, Hesili
kakala mwanage Nagai,
26 Nagai kakala mwanage Maati, Maati kakala mwanage Matatia, Matatia
kakala mwanage Shemeni, Shemeni kakala mwanage Yoseki, Yoseki
kakala mwanage Yoda,
27 Yoda kakala mwanage Yohanani, Yohanani kakala mwanage Lesa,
Lesa kakala mwanage Zelubabeli, Zelubabeli kakala mwanage Shelitieli,
Shelitieli kakala mwanage Neli,
28 Neli kakala mwanage Meliki, Meliki kakala mwanage Adi, Adi kakala
mwanage Kosamu, Kosamu kakala mwanage Elimadamu, Elimadamu
kakala mwanage Eli,
29 Eli kakala mwanage Yoshua, Yoshua kakala mwanage Eliezeli, Eliezeli
kakala mwanage Yolimu, Yolimu kakala mwanage Matati, Matati kakala
mwanage Lawi,
30 Lawi kakala mwanage Simioni, Simioni kakala mwanage Yuda, Yuda
kakala mwanage Usufu, Usufu kakala mwanage Yonamu, Yonamu kakala
mwanage Eliakimu,
31 Eliakimu kakala mwanage Melea, Melea kakala mwanage Mena, Mena
kakala mwanage Matata, Matata kakala mwanage Natani, Natani kakala
mwanage Daudi,
32 Daudi kakala mwanage Yese, Yese kakala mwanage Obedi, Obedi
kakala mwanage Boazi, Boazi kakala mwanage Salimoni, Salimoni kakala
mwanage Nashoni,
33 Nashoni kakala mwanage Aminadabu, Aminadabu kakala mwanage
Adimini, Adimini kakala mwanage Ani, Ani kakala mwanage Heziloni,
Heziloni kakala mwanage Pelesi, Pelesi kakala mwanage Yuda,
34 Yuda kakala mwanage Yakobo, Yakobo kakala mwanage Isaka, Isaka
kakala mwanage Ablaham, Ablaham kakala mwanage Tela, Tela kakala
mwanage Naholi,

† **3:19** ***Helode Antipa*** kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

35 Naholi kakala mwanage Selugi, Selugi kakala mwanage Leu, Leu
kakala mwanage Pelegi, Pelegi kakala mwanage Ebeli, Ebeli kakala
mwanage Shela,
36 Shela kakala mwanage Kainamu, Kainamu kakala mwanage Alufak-
sadi, Alufaksadi kakala mwanage Shemu, Shemu kakala mwanage Nuhu,
Nuhu kakala mwanage Lameki,
37 Lameki kakala mwanage Metusela, Metusela kakala mwanage
Henoko, Henoko kakala mwanage Yaledi, Yaledi kakala mwanage Maha-
laleli, Mahalaleli kakala mwanage Kainamu,
38 Kainamu kakala mwanage Enoshi, Enoshi kakala mwanage Seti, Seti
kakala mwanage Adamu, Adamu kakala mwanage Mulungu.

4

Yesu Kogezigwa
(Mat. 4:1-11; Mlk. 1:12-13)

1 Yesu kalawa Mulwanda lwa Yolodani kuno yamemile Loho wa
Mulungu, kalongozwa na Loho wa Mulungu mbaka muluwala.
2 Ako kagezigwa na Mwenembago mkipigiti cha mazua malongo mane.
Kipigiti hicho chose hadile kinhu chochose, kipigiti hicho vikimalile, kona
nzala.
3 Mwenembago kamulongela, “Uhawa gweye iyo Mwana wa Mulungu,
dilongele dibwe dino digaluke mkate.”
4 Yesu kedika kalonga, “Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, ‘Munhu
hawa mgima sama ya mkate wiyeka.’ ”
5 Mwenembago kamsola kamgala uchana ng'hani, mkipigiti kiguhi
kamulagusila ndewa zose za ulumwengu.
6 Mwenembago kamulongela, “Nokugwelela mhiko zino zose na mali
gano gose, kwavija nigweleligwa na nodaha kumgwaa yoyose inimulonda.
7 Uhanitambikila, vino vose vowa vako gweye.”
8 Yesu kamwidika, “Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, ‘Mtambikile
Mndewa Mulungu wako na umsang'hanikile heyo yeiyeka!’ ”
9 Mwenembago kamsola kamgala Yelusalemu kuna inhembeti ya
Ing'anda ya Mulungu, kamulongela, “Uhawa gweye iyo Mwana wa
Mulungu, ibwanhe hasi kulawa hano.
10 Kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, ‘Mulungu kokulagizila
wasenga zake wa kuulanga wakwimilize.’
11 Kabili yandikigwa, ‘Wokudang'ha mmakono gao, sambiuikwale mgulu
wako muna idibwe.’ ”
12 Ila Yesu kamwidika, “Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, ‘Sambi-
umgeze Mndewa Mulungu wako.’ ”
13 Mwenembago viyeshile kumgeza mmbuli zose, kamuleka mkipigiti
kidodo.

Yesu Kosonga Sang'hano Zake Muisi ya Galilaya
(Mat. 4:12-17; Mlk. 1:14-15)

14 Yesu kabwela muisi ya Galilaya yamemile mhiko za Loho wa Mulungu,
na singilimo zake zenela isi zose za mmambwegambwega.
15 Na heyo kakala yowafundiza wanhu muna zing'anda zao za nham-
biko, na wanhu wose wamtogola.

Yesu Kolemigwa Mkiwambo cha Nazaleti
(Mat. 13:53-58; Mlk. 6:1-6)

16 Abaho, Yesu kachola Nazaleti kiwambo chayakulile, na muna Idizua
da Mhumulo, kengila mng'anda ya nhambiko kamba vayazoele. Kema
giladi yasome Nyandiko Zing'alile.
17 Kagweleligwa ikitabu cha muhokozi Isaya. Kakigubula kavika hanhu
handikigwe vino,
18 “Loho wa Mndewa ka hamoja na nie,
kwavija kanisagula niwagalile wakumbulu Usenga Unogile.
Kanilagiza niipete ndekesa mwa awo wagogigwe,
na vimbugumbugu wadahe kulola,
niwadohole waja wogazigwa.
19 Na kupeta kamba kipigiti kivika
cha mndewa kuwakombola wanhu zake.”
20 Abaho, Yesu kakigubika ikitabu kam'bwezela mwimilizi wa ing'anda
ya nhambiko, abaho, kakala hasi. Wanhu wose wakalile muja mng'anda
ya nhambiko wamulola ng'hani.
21 Na heyo kawalongela “Lelo Nyandiko zino Zing'alile zivikila, kamba
vumuhulike.”
22 Wanhu wose wanogelwa ng'hani, wakanganya mbuli zinogile zaya-
longile. Walonga, “Ino sio mwanage Usufu?”
23 Yesu kawalongela, “Nivitanga kamba monilongela ulonzi uno,
‘Mganga, ihonye mwenyego! Gaja gatuhulike ugatendile Kapenaumu
ugatende hano hakiwambo chako mwenyego.’ ”
24 Kagendelela kulonga, “Nowalongeleni ikweli, muhokozi hatogoligwa
hakae yake mwenyego.
25 “Kweli, kukala na vizuka bwando muna iisi ya Islaeli kipigiti
chayakalile Eliya, kipigiti mvula vuilekile kutoa milao midatu na milenge
sita, nzala ikala mpamanho muna iisi yose.
26 Ila Eliya hatumigwe ha kizuka yoyose, ila ha kizuka imwe yakalile
Salepta muna iisi ya Sidoni.
27 Na kukala wanhu bwando wakalile na dikulu muna iisi ya Islaeli
kipigiti chayakalile muhokozi Elisha, na haduhu mtamu yoyose wa dikulu
yahonyigwe, ila Naamani yeiyeka yakalile yokala muisi ya Silia.”
28 Wanhu wose wakalile muja mng'anda ya nhambiko viwahulike mbuli
zija wona lusango.
29 Wema, wamkwekwesa Yesu, wamulava hanze ya ikiwambo. Wamsola
wamgala uchana ya ikigongo, haja idiwambo jao hadizengigwe, walonda
kumsung'hizila mdigema.
30 Ila Yesu kabita hagatigati yao, kachola na zake.

Munhu Yali na Kinyamkela
(Mlk. 1:21-28)

31 Abaho, Yesu kachola kukiwambo cha Kapenaumu muisi ya Galilaya,
kawafundiza wanhu muna Dizua da Mhumulo.
32 Wakanganya avija voyokala yofundiza kwavija mbuli zake zikala na
udaho.
33 Muja muna ing'anda ya nhambiko kukala na munhu yakalile na
kinyamkela, katoa nyangi yolonga,
34 “Ka! Kotulonda choni gweye, Yesu wa Nazaleti? Kwiza kutubananga?
Nokutanga, gweye iyo Ung'alile wa Mulungu!”
35 Yesu kamkomhokela ija kinyamkela, yolonga, “Nyamala, mulawe
munhu ino.” Kinyamkela kam'bwanha hasi ija imunhu hameso gao,
kamulawa bila kumulumiza hanhu.

36 Wanhu wose wakanganya, wailongela, “Mbuli zaki zino? Munhu ino
kana mhiko na udaho wa kuwakomhokela vinyamkela, nao wolawa!”
37 Mbuli za Yesu zenela ng'ambu zose za isi ija.

Yesu Kowahonya Wanhu Bwando
(Mat. 8:14-17; Mlk. 1:29-34)

38 Yesu kalawa muna ing'anda ya nhambiko, kachola hakae ya Simoni.
Mama mkwe yake Simoni kakala yolumwa homa ng'hali, avo wamulon-
gela Yesu yamuhonye.
39 Yesu keza kema behi na heyo, kaikomhokela ija ihoma, imulawa,
kenuka na kuwasang'hanikila.
40 Viivikile ichungulo, wanhu wose wawagala ha Yesu wanhu zao
wakalile wolumwa vitamu va namna zose, kawekila makono gake
kawahonya.
41 Vinyamkela wawalawa wanhu bwando, watoa nyangi wolonga,
“Gweye iyo Mwana wa Mulungu.”
Yesu kawakomhokela hawalekile walonge, kwavija wamtanga heyo iyo
Kilisto.

Yesu Koupeta Usenga Unogile Mzing'anda za Nhambiko
(Mlk. 1:35-39)

42 Ulukwili, Yesu kasegela kachola hanhu halibule wanhu. Wanhu wa-
songa kumzahila, viwamonile, wageza kumzuila sambiyasegele hamwao.
43 Ila heyo kawalongela, “Nolondigwa niupete Usenga Unogile wa
Undewa wa Mulungu m'viwambo viyagwe, kwavija nhumigwa nhende
vino.”
44 Kakala yowapetela wanhu Usenga Unogile wa Undewa wa Mulungu
muna zing'anda za nhambiko muisi yose ya Yudea.

5

Yesu Kowakema Wanahina wa Ichanduso
(Mat. 4:18-22; Mlk. 1:16-20)

1 Zua dimwe Yesu kakala yemile hamgwazo wa Idilamba da Genesaleti.
Wanhu wakala wokiibabanika wokwenhuka behi na heyo kutegeleza
mbuli za Mulungu.
2 Kazona ngalawa mbili mulugigo lwa idilamba, zikigwe haja na waloa
somba, wakalile wosuluza nhando zao.
3 Yesu kengila mngalawa imwe ikalile ya Simoni, kamulongela Simoni
yaikwenhuse hamwande, hatalitali na ulugigo lwa idilamba. Yesu kakala
mngalawa yowafundiza wanhu bwando.
4 Viyeshile kulonga kamulongela Simoni, “Kwenhusa ingalawa
hamwande hana ididindi da idilamba, na gweye na wayago tandeni
nhando zenu muloe somba.”
5 Simoni kamulongela, “Mndewa, tugonelela tuloa somba hatupatile
kinhu, ila kwavija gweye kulonga, nozitanda nhando.”
6 Viwazitandile izinhando, wonza somba bwando, na nhando zao
zisonga kukanhika.
7 Wawakema wayao wakalile mngalawa iyagwe weze kuwataza. Weza
wamemeza somba ngalawa zose mbili, avo ngalawa zikala mmabehi
kudidimila mmazi.
8 Simoni Petulo viyagonile gaja, kafugama mavindi haulongozi wa Yesu,
yolonga, “Mndewa, sambiung'hwenhukile kwavija nie nna vilozo!”

9 Simoni na wayage wose wakanganya avija viwonzile somba bwando
kamba vija.
10 Yakobo na Yohana wanage Zebedayo, wakalile waloa somba wayage
Simoni, vivija wakanganya. Yesu kamulongela Simoni, “Sambiudumbe,
kusongela lelo kowa muloa wanhu.”
11 Wazikwekwesa zingalawa wazika mumgwazo wa idilamba, waleka
gose wamkweleleza Yesu.

Yesu Komuhonya Mtamu wa Dikulu
(Mat. 8:1-4; Mlk. 1:40-45)

12 Yesu viyakalile mdiwambo dimwe da hiko, kaiting'hana na mbigalo
imwe yakalile na dikulu lukuli lugima. Viyamonile Yesu, kafugama
mavindi, kamulongela mkuiyalala, “Mndewa, uhalonda, kodaha kuniho-
nya.”
13 Yesu kagolosa mkono wake kamkwasa yolonga, “Nolonda, hona!”
Kipigiti kikija kahona utamu wa dikulu.
14 Abaho, Yesu kamulagiza yolonga, “Sambiumulongele munhu yoyose,
ila genda dimwe kwa dimwe ha mkulu wa nhambiko yakulole goya, abaho,
ukalave nhosa kamba Musa vayalagize, giladi iwe usindila mwa wanhu
wose kamba kuhona.”
15 Ila mbuli za Yesu zibanza kwenela muisi yose, wanhu bwando weza
kumtegeleza na kuhonyigwa vitamu vao.
16 Ila Yesu mianza bwando kakala yonyelenhuka yochola hanhu halibule
wanhu kutambika.

Yesu Komuhonya Munhu Yaholole
(Mat. 9:1-8; Mlk. 2:1-12)

17 Zua dimwe Yesu kakala yofundiza. Mafalisayo na wafundiza Malagizo
ga Musa, walawile m'viwambo vose va Galilaya, Yudea na kulawa
Yelusalemu, wakala baho. Mhiko za Mndewa zikala na heyo, avo
kawahonya watamu.
18 Baho weza wanhu wampapile munhu yaholole mulusazi, wageza
kumwingiza mng'anda wamwike haulongozi wa Yesu.
19 Avija wanhu viwakalile wamemile hawadahile kumwingiza
mng'anda. Avo wampapa, wamgala uchana mkiswili, wafumula usoti,
wamuhumulusa hamoja na lusazi lwake, na kumwika hagatigati ya
ididale da wanhu haulongozi wa Yesu.
20 Yesu viyonile avija viwakalile na nhamanila ng'hulu, kamulongela ija
imunhu, “Mbwiga, vilozo vako vigeligwa kumgongo.”
21 Wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo wasonga kukiiuza, “Iyo
yalihi yofukula? Mulungu yeiyeka yodaha kugela kumgongo vilozo va
wanhu!”
22 Ila Yesu kazitanga ngelegeza zao, kawauza, “Habali mgelegeza mbuli
kamba azo?
23 Dilihi dibuhile ng'hani, kulonga, ‘Vilozo vako vigeligwa kumgongo,’
ama kulonga, ‘Ima wima utembele’?
24 Nolonda m'vitange kamba, nie, Mwana wa Munhu, nna udaho wa
kuvigela kumgongo vilozo va wanhu muisi.” Abaho kamulongela ija
imunhu yaholole, “Ima wima, papa lusazi lwako, uchole ukae yako.”
25 Baho ija imunhu kema wima hameso gao wose, kasola lusazi lwake
lwayakalile yaluwasile, kachola ukae yake kuno yomuyenzi Mulungu.
26 Wanhu wose wakanganya, kuno wona bwembwe, wamuyenzi Mu-
lungu, wolonga, “Lelo tona mbuli za mkanganyo!”

Yesu Komkema Lawi
(Mat. 9:9-13; Mlk. 2:13-17)

27 Viyeshile kutenda higo, Yesu kalawa hanze, kamona muwila kodi
imwe yokemigwa Lawi, yakalile muna ing'anda yake ya kulihila kodi. Yesu
kamulongela, “Ng'holeleza.”
28 Na heyo kenuka, kaleka gose, kamkoleleza.
29 Abaho, Lawi kamtendela lusona lukulu ng'hani Yesu mng'anda yake,
na dale kulu da wawila kodi na wanhu wayagwe wakala woja na heyo.
30 Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa wakalile mdidale jao
wawatwanganikila wanahina wa Yesu, wouza, “Habali moja na kung'wa
na wawila kodi na watenda vilozo wayagwe?”
31 Yesu kedika kalonga, “Wanhu wagima hawamulonda mganga, ila waja
wali watamu wawo womulonda.
32 Sizile kuwakema wanhu walibule vilozo, ila wanhu wali na vilozo
waleke vilozo vao.”

Mbuza ya Kufunga
(Mat. 9:14-17; Mlk. 2:18-22)

33 Wanhu wamulongela Yesu, “Wanahina wa Yohana M'batiza wofunga
mianza bwando na kutambika, na wanahina wa Mafalisayo wotenda vivo.
Ila wanahina zako woja na kung'wa.”
34 Yesu kawalongela, “Mokwagiza modaha kuwatenda wambwiga za
mulawilamhambe wafunge kipigiti mulawilamhambe yang'hali hamoja
nawo?
35 Ila kipigiti chovika avija mulawilamhambe vondayasegezigwe
hamwao, aho baho vondawafunge.”
36 Vivija Yesu kawalongela hala dino. “Haduhu munhu yokanha kidanga
cha kivalo cha sambi na kukigela mkivalo cha mwaka. Kamba yahatenda
avo, kokidega ikivalo cha sambi, na acho ikidanga cha ikivalo cha sambi
hakilumba mkivalo cha mwaka.
37 Vivija wanhu hawagela divai ya sambi muna vibuyu va umwaka
vitendigwe na kwembe, kwavija ija idivai ya sambi yovitula ivibuyu
vitendigwe na kwembe, avo idivai yokwitika na vibuyu vitendigwe na
kwembe vobanangika.
38 Vilumbaga, divai ya sambi igeligwe muna vibuyu va sambi vitendigwe
na kwembe.
39 Na haduhu munhu yolondaga divai ya sambi kuno yeshile kung'wa
divai ya mwaka, mana kolonga, ‘Ya mwaka ibanza kunoga.’ ”

6

Mbuza ya Zua da Mhumulo
(Mat. 12:1-8; Mlk. 2:23-28)

1 Yesu kakala yotembela muna imigunda ya ngano Mdizua dimwe da
Mhumulo. Wanahina zake wasonga kufyola zisota za gamakungwi ga
ngano, wagafigisa mmakono gao, ikwisha waja zinzele.
2 Mafalisayo wayagwe wamuuza, “Habali motenda gagomeswe ku-
tendigwa Mdizua da Mhumulo?”
3 Yesu kawedika kawalongela, “Hamsomile kija chayatendile Daudi
kipigiti heyo na wayage viwakalile na nzala?
4 Kengila mdihema da Mulungu, kaija imikate ilavigwe nhosa ha
Mulungu, na iyagwe kawagwelela wayage. Vinhu vikalile vigomeswe

Mmalagizo getu kudigwa na munhu yoyose ila wakulu wa nhambiko weiyeka.”
5 Yesu kamambukiza mkulonga, “Nie, Mwana wa Munhu, nene Mndewa wa Zua da Mhumulo.”

Munhu Yali na Mkono Uholole
(Mat. 12:9-14; Mlk. 3:1-6)

6 Zua diyagwe da Mhumulo Yesu kengila mng'anda ya nhambiko na kufundiza. Kukala na munhu yaholole mkono wake wa ukulume.
7 Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa wakala wozahila kilamso cha kumtagusila Yesu, avo wamulola ng'hani wone kamba kohonya Mdizua da Mhumulo.
8 Yesu kazitanga ngelegeza zao avo kamulongela ija imunhu, “Ima wima, wize hano haulongozi.” Ija imunhu kema wima, abaho, kachola haulongozi.
9 Abaho, Yesu kawalongela, “Nowauza, Malagizo getu golonga tutende choni Mdizua da Mhumulo? Tutende ganogile ama gehile? Kumuhonya munhu ama kumkoma?”
10 Kawalola wanhu wose, abaho, kamulongela ija imunhu, “Golosa mkono wako.” Na heyo kaugolosa, na mkono wake ubwela goya.
11 Wona lusango wasonga kuiuza vija vondawamtende Yesu.

Yesu Kosagula Watumigwa Longo Dimwe na Wabili
(Mat. 10:1-4; Mlk. 3:13-19)

12 Zua dimwe mkipigiti kija, Yesu kachola kukigongo kutambika, kagonelela yomtambikila Mulungu.
13 Viivikile imitondo, kawakema wanahina zake na kawasagula longo dimwe na wabili, awo yawakemile watumigwa zake,
14 Simoni, yagweleligwe twaga da Petulo, na ndugu yake Endelea, na Yakobo na Yohana, na Filipo na Batolomayo,
15 na Matayo na Tomaso, na Yakobo mwanage Alufayo, na Simoni yakalile yokemigwa Mgombeleza Isi ya Islaeli,
16 na Yuda mwanage Yakobo, na Yuda Isikalioti, yamuhonzile Yesu.

Yesu Kofundiza na Kuhonya
(Mat. 4:23-25)

17 Yesu viyahumuluke kulawa hakigongo na watumigwa zake, kema hanhu hatambalale na wanahina zake bwando. Na wanhu bwando weza kulawa isi yose ya Yudea na kulawa Yelusalemu na kulawa viwambo vose va mhwani ya Tilo na Sidoni.
18 Weza kumtegeleza na kuhonyigwa vitamu vao. Waja wakalile wogazigwa na vinyamkela vivija na hewo weza na wahonyigwa.
19 Wanhu wose walonda kumkwasa kwavija mhiko za uhonya zikala zimulawa na kuwahonya wanhu wose.

Kudeng'ha na Giogio
(Mat. 5:1-12)

20 Yesu kawalola wanahina zake na kulonga,
“Mmota mweye iwakumbulu wa gamali,
kwavija Undewa wa Mulungu uli wenu!
21 Mmota mweye muli nzala sambi,
kwavija kwiza mokwiguta!
Mmota mweye mulila sambi,
kwavija kwiza moseka!

22 “Mmota mweye avija wanhu wahawehila, na kuwalema, na kuwaliga,
na kuwabanangila matwaga genu sama ya nie, Mwana wa Munhu!
23 Deng'heni mmazua higo na zumheni mkudeng'ha kwavija maliho
genu makulu mwikiligwa kuulanga. Kwavija wahenga zao wawatendela
wahokozi gano gowotenda.

24 “Ila mojona mweye muli wagoli sambi,
kwavija mwisha kubokela uhondo wenu.
25 Mojona mweye mwigute sambi,
kwavija mochola na nzala.
Mojona mweye mseka sambi,
kwavija mokwiza kuiyalala na kulila.
26 “Mojona, avija wanhu wose vondawawatogole, kwavija wahenga zao
wakala wowatogola kamba avo wahokozi wa uvwizi.

Kuwanogela Wadumuka
(Mat. 5:38-48; 7:12a)

27 “Ila nowalongeleni mweye munitegeleza, wanogeleni wadumuka
zenu, watendeleni ganogile awo wawehile.
28 Wamotezeni awo wowadukumiza, na watambikileni awo wowaten-
dela gehile.
29 Munhu yahakutoa mkanza dimwe, muhindusile na diyagwe, na
munhu yahakuboka koti jako, muleke yasole na kanzu yako.
30 Munhu yoyose yondayakupule kinhu mgwelele, na munhu yahasola
kinhu chako, sambiumulongele yakubwezele.
31 Watendeleni wanhu kamba vija vumulonda wanhu wawatendele
mweye.
32 “Kamba muhawanogela wanhu wowanogela mweye, maliho galihi
gondam'bokele? Kwavija hata wali na vilozo na hewo wowanogela awo
wawanogele!
33 Muhawatendela ganogile awo wowatendela mweye ganogile, maliho
galihi gondam'bokele? Kwavija wali na vilozo nawo wotenda vivo.
34 Avo muhawakalizi mali genu ha awo mtamanila wodaha kuliha,
maliho galihi gondam'bokele? Kwavija wali na vilozo wowakalizi wali
na vilozo wayao wabwezeligwe kikija chawakalizigwe.
35 Viha! Ila wanogeleni wadumuka zenu na watendeleni ganogile,
wakalizini wanhu mali genu, sambimtamanile kubwezelwa na kinhu. Avo
kwiza mogweleligwa maliho makulu, avo mowa wana wa Mulungu Mkulu
Ng'hani, kwavija heyo kotenda ganogile mwa wanhu wabezi na wotenda
gehile.
36 Muwe na bazi kamba Tata wenu viyali na bazi.

Kuwatagusa Wayagwe
(Mat. 7:1-5)

37 “Sambimuwataguse wayagwe, na Mulungu hawatagusa mweye. Sam-
bimuwadununze wayagwe, na Mulungu hawadununza mweye. Geleni
kumgongo vilozo va wanhu wayagwe, na Mulungu kovigela kumgongo
vilozo venu.
38 Wagweleleni wanhu vinhu, na Mulungu kowagwelela mweye. Mhima
imemile, isindiligwe na kutigiswa na kwitika iyo yondamgweleligwe
m'vipepelo venu. Kwavija mhima yondamuwapimile wayagwe iyo mhima
yondampimilwe mweye.”

39 Avo Yesu kawalongela hala dino, “Kimbugumbugu hadaha kumulon-
goza kimbugumbugu miyage, kamba yahatenda avo, wose wabili wogwila
mdikolongo.
40 Mwanahina hamuhuma mkulufunzi wake, ila mwanahina yeheshiliza
kufundizigwa kowa kamba mkulufunzi wake.
41 “Habali ukilola kikupi msiso da ndugu yako, na huchona kibanzi kili
msiso jako mwenyego?
42 Kodahaze kumulongela ndugu yako, ‘Ndugu yangu, beta nikilave
kikupi mdisiso jako,’ kuno hudaha hata kuchona kibanzi kili msiso jako
mwenyego? Kidelenya gweye! Tanhu kilave ikibanzi kili msiso jako
mwenyego, abaho, kodaha kulola goya kukilava kikupi kili mdisiso da
ndugu yako.

M'biki na Mujo Wake
(Mat. 7:16-20; 12:33-35)

43 “M'biki unogile haulela mujo wihile, vivija m'biki wihile haulela mujo
unogile.
44 Kila m'biki wotambulwa sama ya mujo wake uulela. Hudaha kubawa
tini muna imizomola, ama zabibu muna zimbigili.
45 Munhu yanogile kolava ganogile kulawa mngama ya vinhu vinogile
vili mmoyo wake. Munhu yehile kolava gehile kulawa mngama ya vinhu
vihile. Kwavija mulomo wolonga kimemile mmoyo.

Wazenga Ng'anda Wabili
(Mat. 7:24-27)

46 “Habali mong'hema, ‘Mndewa, Mndewa,’ abaho, hamtenda gaja
ganiwalongela?
47 Kila munhu yokwiza kumwangu na kutegeleza mbuli zangu na
kuzitogola, nowalagusila kilihi kilingile na heyo.
48 Kalinga na munhu yozenga ng'anda, kahimba lukwambaza hasi
ng'hani mbaka kavika dibwe, avo kazenga msingi mdibwe. Lwanda lutula
na kugeza kuikulula ng'anda ija, ila haludahile kuitigisa kwavija izengigwa
goya.
49 Ila munhu yoyose yohulika mbuli zangu na kuzileka baho, ayo kalinga
na munhu yazengile ng'anda yake bila kuhimba ng'hani lukwambaza na
kwika msingi. Mkipigiti kidodo lwanda lutula na kuikulula ng'anda ija,
igwa mkipigiti kiguhi. Na igwa yake ikala ihile ng'hani.”

7

Yesu Komuhonya Nyakadala wa Mkulu wa Asikali Mia wa Loma
(Mat. 8:5-13)

1 Yesu viyeshile kulonga mbuli zino zose mwa wanhu, kachola kuki-
wambo cha Kapenaumu.
2 Mkulu wa asikali mia wa Loma kakala na nyakadala yakalile yamno-
gele ng'hani, ija inyakadala kakala mtamu ng'hani behi na kudanganhika.
3 Ija imkulu wa iwaasikali mia wa Loma viyahulike singilimo za
Yesu, kawatuma wakulu wa Wayahudi wakamulongele yeze yamuhonye
nyakadala wake.
4 Viwavikile ha Yesu, wamuyalalila, wolonga, “Munhu ino kalumba
kutendeligwa mbuli ino,
5 kwavija kawanogela wanhu zetu, na heyo iyo yatuzengele ng'anda yetu
ya nhambiko.”

6 Avo Yesu kachola na hewo, viwavikile behi na ing'anda, ija imkulu wa
iwaasikali mia wa Loma kawalagiza wambwiga zake wamulongele Yesu
vino, “Mndewa, sambiugaye, nie silumbile gweye wize wingile mng'anda
yangu,
7 kileka nivigesile kamba silumbile kwiza hamwako nene mwenyego, ila
longa mbuli! Na nyakadala wangu kohona.
8 Nie vivija na munhu nikigwe hasi ya udaho wa wakulu zangu wa
uchana yangu, na nna asikali hasi yangu. Nihamulongela ino, ‘Genda!’
kochola, nihamulongela ija, ‘Izo!’ kokwiza, na nihamulongela nyakadala
wangu, ‘Tenda vino!’ kotenda.”
9 Yesu viyahulike gano, kamkanganya munhu ija, kahinduka kuchugu na
kudilongela dale da wanhu dikalile dimsondolela, “Nowalongela, sinakona
nhamanila ng'hulu kamba ino, hata mwa wanhu wa Islaeli!”
10 Waja watumigwe wabwela kung'anda ya ija imkulu, wam'vika
nyakadala wake kahona.

Yesu Komzusa Mwana wa Kizuka

11 Mkipigiti kiguhi Yesu kachola hakiwambo kikemigwa Naini, kailon-
goza na wanahina zake na dale kulu da wanhu.
12 Viwavikile halwivi lwa ikiwambo, wanhu wakalile wapapile munhu
yadanganhike wakala wolawa hanze ya ikiwambo. Mmhale yakalile
yaleligwe yeiyeka na mtwanzi imwe yakalile kizuka, na dale kulu da
wanhu kulawa mkiwambo dikala hamoja na ija imtwanzi.
13 Mndewa Yesu viyamuwene, kamonela bazi, kamulongela, “Sambi-
ulile.”
14 Abaho, kachola haulongozi na kulukwasa ulusazi, avo wanhu waupa-
pile wema. Yesu kalonga, “Mmhale, nokulongela, lamuka!”
15 Ija immhale yadanganhike kenuka, kakala ukala, kasonga kulonga.
Yesu kamgwelela mamaake.
16 Wanhu wose wona bwembwe wamuyenzi Mulungu, walonga,
“Muhokozi mkulu koneka hamwetu, Mulungu keza kuwakombola wanhu
zake.”
17 Mbuli zino za Yesu zenela muisi yose ya Yudea na isi za mmamb-
wegambwega.

Wasenga Kulawa ha Yohana M'batiza
(Mat. 11:2-19)

18 Wanahina wa Yohana viwamulongele mbuli zino zose, kawakema
wabili mmwanza wao,
19 na kuwalagiza wachole ha Mndewa wakamuuze vino, “Yohana
kalonga, gweye iyo mkombola yondayeze? Ama tumtamanile iyagwe?”
20 Wanhu waja viwavikile ha Yesu, walonga, “Yohana M'batiza katula-
giza yolonga tukuuze, ‘Gweye iyo yondayeze, ama tumtamanile iyagwe?’
”
21 Kipigiti kikija Yesu kawahonya wanhu bwando wakalile na vitamu na
utamu, na awo wakalile na vinyamkela, na kuwatenda vimbugumbugu
bwando wadahe kulola.
22 Kawalongela waja wasenga wa Yohana, “Gendeni mkamulongele
Yohana gaja gamonile na kugahulika, vimbugumbugu wolola, mbetembete
wotembela, wali na dikulu wohonyigwa, vinziwi wohulika, wadanganhike
wowa wagima kabili, na Usenga Unogile wopetigwa mwa wakumbulu.
23 Wamota wanhu awo walibule ving'hwaso na sang'hano zangu.”

24 Wasenga wa Yohana viwacholile, Yesu kasonga kumulonga Yohana
haulongozi wa dale da wanhu, yolonga, “Vumcholile ha Yohana kuluwala,
mtamanila kona choni? Ludete lutigiswa na beho?
25 Mchola kulola choni? Munhu yavalile vivalo vinogile ng'hani? Wanhu
wovala kamba avo na kukala vinogile wa mming'anda ya kindewa!
26 Nongeleni, mchola kulola choni? Muhokozi? Ona, ila nowalongela,
yummonile kana ukulu kubanza muhokozi.
27 Yohana iyo munhu Nyandiko Zing'alile zimulonga, ‘Mulungu kalonga,
nomulagiza msenga wangu yakulongole, yondayaitande nzila yako.’ ”
28 Yesu kongeza kulonga “Nowalongela, wanhu wose waleligwe na
watwanzi, haduhu yali mkulu kum'banza Yohana. Ila yali mdodo ng'hani
muna Uundewa wa Mulungu iyo mkulu kum'banza Yohana.”
29 Wanhu wose, hata wawila kodi, viwazihulike mbuli za Yesu, watogola
kamba nzila ya Mulungu igoloka, kwavija wakala wabatizigwe na Yohana.
30 Ila Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa wagalema gaja
gayalondile kutenda Mulungu kumwao kwavija walema kubatizigwa na
Yohana.
31 Yesu kagendelela kulonga, “Vino niwalinganyize na choni wanhu wa
mazua gano? Walinga na wanhu walihi?
32 Walinga na wana wakalile hadibugano da soko. Dale dimwe
dowalongela dale diyagwe, ‘Tuwatoela ngoma ya lusona lwa zengele, ila
mweye ham'vinile! Twimba vawembaga hauzisi, ila mweye hamulilile!’
33 Yohana M'batiza keza kafunga na hang'wile divai, na mulonga, ‘Kana
kinyamkela!’
34 Nie, Mwana wa Munhu, niza, noja na kung'wa, mulonga, ‘Loleni
munhu ino, mmelo na mng'waji, mbwiga wa wawila kodi na wene vilozo
wayagwe!’
35 Kwa vovose vija ng'hungwe ya Mulungu yonekaga mmeso ga awo
wose waitogole.”

Yesu Hakae ya Simoni Mfalisayo

36 Mfalisayo imwe kamulonda Yesu yeze kuja na heyo mandia ga ikilo,
avo Yesu kachola hang'anda ya ija Mfalisayo, kakala hasi yaje.
37 Mkiwambo kija kukala na mtwanzi imwe yakalile yotenda vilozo
mazua gose. Kahulika Yesu kakala yoja mng'anda ya Mfalisayo, avo kagala
nyhupa ya alabasta ikalile na mavuta ga kunung'hila.
38 Kema hachugu cha Yesu, behi na magulu gake, yolila na kumdodeza
magulu gake na mahozi gake. Abaho, kamuhangusa magulu gake na mvili
zake, kaganonela na kugetila mavuta ga kunung'hila. 39 Ija Imfalisayo
yamgoneke viyonile gaja, kalonga munda kwa munda, “Kamba munhu ino
yahawile muhokozi, yahamtangile mtwanzi ino yomkwasa yali munhu wa
vilihi, yahavitangile vija voyokala ukazi wa vilozo.”
40 Yesu kamulongela ija Imfalisayo, “Simoni, nna mbuli nolonda kuku-
longela.”

Kalonga “Ona, mkulufunzi, nongela.”

41 Yesu kasonga kulonga, “Kukala na wanhu wabili wowilwa hela na
mkalizi hela imwe. Imwe kakala yowilwa hela zilinganye maliho ga
milenge longo dimwe, na iyagwe kakala yowilwa hela zilinganye maliho
ga mulenge umwe.
42 Wose wabili hawadahile kuliha, avo kawagela kumgongo wose wabili.
Vino yalihi hana iwanhu wano wabili yondayamnogele heyo ng'hani?”

43 Simoni kamulongela, “Nokona ija imunhu yageligwe kumgongo hela
bwando.”
Yesu kalonga, “Kulonga goya.”
44 Abaho, kamuhindukila ija imtwanzi, kamulongela Simoni, “Komona
mtwanzi ino? Ningila mng'anda yako, hungwelele mazi ngele magulu
gangu, ila heyo kagadodeza magulu gangu na mahozi gake na kuga-
hangusa na mvili zake.
45 Hunibokele mkuninonela, ila mtwanzi ino songela hanizile halekile
kuganonela magulu gangu.
46 Gweye hunibakile mavuta mpala jangu, ila mtwanzi ino kagetila
mavuta ga kunung'hila magulu gangu.
47 Avo nokulongela, noge kulu diyalaguse mtwanzi ino dolagusa avija
vilozo vake bwando vuvigeligwe kumgongo. Ila munhu yoyose yageligwe
kumgongo hadodo kolagusa noge dodo.”
48 Abaho, Yesu kamulongela ija mtwanzi, “Vilozo vako vigeligwa
kumgongo.”
49 Wanhu wayagwe wakalile hameza wasonga kulonga hasihasi, “Iyo
yalihi munhu ino, yogela kumgongo hata vilozo?”
50 Ila Yesu kamulongela ija imtwanzi, “Nhamanila yako ikukombola,
genda mditindiwalo.”

8

Watwanzi Wamkweleleze Yesu

1 Kipigiti kiguhi hamwande, Yesu kagendelela kuupeta Usenga Unogile
wa Undewa wa Mulungu mmiwambo na m'viwambo. Wanahina zake
longo dimwe na wabili wachola hamoja na heyo,
2 hamoja na watwanzi wakalile wahonyigwe vinyamkela na vitamu
viyagwe, Maliamu yakalile yokemigwa munhu wa Magidala ayo wamulav-
ile vinyamkela saba,
3 Yoana, mwehe wa Kuza yakalile mkulu wa ng'anda ya Helode Antipa,
Suzana, na watwanzi wayagwe bwando wasolile vinhu vao na kumgwaa
Yesu na wanahina zake.

Hala da Muhanda
(Mat. 13:1-9; Mlk. 4:1-9)

4 Wanhu wakala wogendelela kwiza ha Yesu kulawa m'viwambo vose,
na viwamemile, Yesu kawalongela hala dino.
5 “Mulimi kachola kuhanda mbeyu. Viyakalile yozihanda, ziyagwe
zilagalila mnzila, wanhu wazibojaga na ndege weza wazija.
6 Ziyagwe zigwila muisi ili na mabwe, avo viisongile kukula inyala,
kwavija kukala haduhu mnyefu muisi.
7 Ziyagwe zigwila mmizomola, imizomola ikula hamoja na umche na
kuuzingiliza.
8 Na mbeyu ziyagwe zigwila haulongo unogile, zikula na zilela masuke
gali na nzele mia kila dimwe.”
Yesu kamambukiza mkwinula dizwi, yolonga, “Yali na magwiti na
yahulike.”

Nhegulo ya Igamahala
(Mat. 13:10-17; Mlk. 4:10-12)

9 Wanahina zake wamuuza Yesu nhegulo ya hala dino.

10 Na heyo kawalongela, “Mweye mgweleligwa mhome ya kuzitanga
nyong'onyo za Undewa wa Mulungu, ila wayagwe wolongelwa muna
gamahala, giladi walole ila sambiwone, na wategeleze ila sambiwahulike.”

Yesu Kopeta Lumosilumosi Hala da Muhanda
(Mat. 13:18-23; Mlk. 4:13-20)

11 Ino iyo nhegulo ya hala dino. Zimbeyu zizo mbuli ya Mulungu.
12 Mbeyu zigwile mnzila zizo wanhu wahulike imbuli ya Mulungu,
abaho, Mwenembago keza kaisegeza kulawa mmioyo yao, giladi sambi-
waitogole, abaho, wakomboligwe.
13 Mbeyu zigwile muisi ili na mabwe zizo wanhu wahulike mbuli ya
Mulungu na kuibokela mkudeng'ha. Ila hawakalile na mizizi, woitogola
mkipigiti kiguhi, wahabitilwa na kipigiti kidala, wobweleganya kuchugu.
14 Mbeyu zigwile mmizomola zizo wanhu wahulike mbuli ya Mulungu,
ila viwakalile wogendelela kuitogola, mholemhole wazingilizwa na bwem-
bwe da ugima, usu da kuwa na mali bwando, na usu da kuwa na vinhu
vinogile, avo mujo wao hawipa.
15 Mbeyu zija zigwile haulongo unogile zizo wanhu wahulike mbuli
ya Mulungu waika mmioyo, avo waitogola, wazaganya, hakimambukizo
walela mujo unogile.

Kiwenge Kigubikwe na Kiteleko
(Mlk. 4:21-25)

16 “Haduhu munhu yobwinha kiwenge, abaho, yakigubike na kiteleko
ama yakike haluvungu. Ila kokika uchana hakingolobweda avo wanhu
wehengila mng'anda wone mulangaza.
17 “Kwavija haduhu kinhu chochose kifisigwe chondakileke kuvum-
bulwa na kwikigwa hakimwagaia, na haduhu kinhu chochose kigubikwe
chondakileke kugubulwa na kwikigwa hamulangaza.
18 “Avo teganyeni vija vumtegeleza, kwavija awo wali na kinhu wog-
weleligwa na viyagwe, ila awo walibule kinhu, na vidodo vija vowogesa
wanavo wobokonywa.”

Mamaake na Wandugu wa Yesu
(Mat. 12:46-50; Mlk. 3:31-35)

19 Mamaake Yesu na wandugu zake wamwizila, ila hawadahile kumk-
wenhukila avija wanhu viwakalile bwando.
20 Munhu imwe kamulongela, “Mamaako na wandugu zako wahanze
wonda wakone.”
21 Ila Yesu kawalongela, “Mamaangu na ndugu zangu iwo wano
wotegeleza mbuli ya Mulungu na kuitenda.”

Yesu Kodikomhokela Beho Mdilamba
(Mat. 8:23-27; Mlk. 4:35-41)

22 Zua dimwe Yesu kawalongela wanahina zake, “Natuloke mwambu wa
ikabili wa idilamba.” Avo wengila mngalawa wasonga kuloka.
23 Viwakalile woloka, Yesu kawasa utulo. Wedukila kukuzumbi dikwiza
mdilamba, na ingalawa isonga kumema mazi, avo wose wakala mmwan-
galo.
24 Wanahina wachola ha Yesu wamulamusa, wolonga, “Mndewa, Mn-
dewa! Todanganhika!”
Yesu kalamuka kadikomhokela dikukuzumbi na umnyukwamnyukwa
wa igamazi, vose vihola, hakala hapozike.
25 Abaho, kawalongela wanahina zake, “Nhamanila yenu ili kwahi?”

Wakanganya ng'hani, kuno wona bwembwe, wakiilongela, “Ino munhu waki? Kodikomhokela beho na igamawimbi, na vose vomtegeleza!”

Yesu Komuhonya Munhu Yali na Vinyamkela (Mat. 8:28-34; Mlk. 5:1-20)

26 Yesu na wanahina zake wagendelela kuloka, wavika mhwani ya isi ya
Gelasi ili mwambu wa ikabili wa Idilamba da Galilaya.
27 Yesu viyahumuluke muingalawa, munhu imwe wa kiwambo kija
yakalile na vinyamkela kamwizila. Mazua bwando munhu ija kakala
yotembela bila mvaza na kakala hakala muna ing'anda, ila kakala yokala
muna zimhango ziwazikilaga wanhu.
28 Viyamuwene Yesu, kaguta lwangi, kafugama mavindi hamagulu ga
Yesu, kenula dizwi yolonga, “Yesu, Mwana wa Mulungu Mkulu Ng'hani,
konilonda choni? Nokuyalalila, sambiungaze!”
29 Kalonga vino kwavija Yesu kamkomhokela ikinyamkela yamulawe.
Mianza bwando kakala yovagaligwa na ikinyamkela, hata kamba kakala
yafungigwe makono na magulu na minyolo na kwimilizwa, ila kaikanha
iminyolo na kakala yowingigwa na ikinyamkela muluwala.
30 Yesu kamuuza, “Twaga jako dijo dilihi?”
Kedika kalonga, “Twaga jangu ‘Dale,’ ” kwavija kakala yavagaligwe na
vinyamkela bwando.
31 Vinyamkela wamuyalalila Yesu sambiyawagale mdikolongo dilibule
nziga.
32 Kukala na dale kulu da mitumbi behi na hewo, wakala woja
hakigongo. Avo vinyamkela wamuyalalila Yesu yawaleke wachole
wakaingile ija imitumbi, Yesu kawaleka wachole kuiingila.
33 Vinyamkela viwamulawile ija imunhu, waiingila ija imitumbi, na dale
jose dihumuluka kubonde mdigema, dingila mdilamba na kufa mazi.
34 Wanhu wakalile woichunga imitumbi wagona gaja galawilile, avo
wakimbila na wabwililisa mbuli zija mkiwambo na mmigunda.
35 Wanhu wachola kulola gaja galawilile, na viwavikile ha Yesu,
wam'vika ija imunhu yalavigwe vinyamkela kakala hamagulu ga Yesu,
kavala vivalo, yali na nzonzi zake. Wanhu wose wona bwembwe.
36 Waja wagonile gaja wawalongela wanhu avija munhu ija vayaho-
nyigwe.
37 Abaho, wanhu wose wa isi ya Gelasi wamulongela Yesu yasegele
hamwao, kwavija wadumba ng'hani. Avo kengila mngalawa kasegela.
38 Munhu ija yalavigwe vinyamkela kamuyalalila Yesu yachole na heyo.
Ila Yesu kamtuma, yolonga,
39 “Bwela ukae yako ukapete gaja Mulungu gayakutendele.”
Ija imunhu kabitabita kila hanhu mkiwambo, yolonga gaja Yesu
gayamtendele.

Mndele wa Yailo na Mtwanzi Yakwasile Lugigo lwa Guo da Yesu (Mat. 9:18-26; Mlk. 5:21-43)

40 Yesu viyabwelile mwambu wa ikabili wa idilamba, wanhu
wam'bokela, kwavija wanhu wose wakala wom'beta.
41 Abaho, keza munhu yokemigwa Yailo, kakala munhu mkulu mu-
ing'anda ya nhambiko. Kafugama mavindi haulongozi wa Yesu, ka-
muyalalila yachole kung'anda yake,
42 kwavija mndele wake yavumbuke yeiyeka, yakalile wa ukulu wa
milao longo dimwe na mibili, kakala mtamu, behi na kudanganhika.
Yesu viyakalile mnzila, wanhu wammemela ng'ambu zose.

43 Mdidale dija da wanhu kukala na mtwanzi imwe yakalile na utamu
wa kutumika mkipigiti cha milao longo dimwe na mibili, kasa vinhu vake
vose ha mafundi, ila haduhu yadahile kumuhonya.
44 Kaibabanika mdidale da wanhu hachugu cha Yesu na kukwasa ulugigo
lwa guo da Yesu, na bahaja kahona.
45 Yesu kauza, “Yalihi yang'hwasile?”
Wanhu wose wabela, Petulo kalonga, “Mndewa, wanhu wamema
woikunhizila kumwako.”
46 Ila Yesu kalonga, “Hana munhu kang'hwasa kwavija nokona mhiko
zinilawa.”
47 Ija mtwanzi viyawene gayatendile gatangigwa, keza yogudema,
kafugama mavindi haulongozi wa Yesu. Bahaja hameso ga wanhu wose,
kamulongela kimtendile yamkwase na vija vayahonyigwe mkipigiti kiguhi.
48 Yesu kamulongela, “Mwanangu, nhamanila yako ikuhonya. Genda
mditindiwalo.”
49 Yesu viyakalile yang'hali yolonga gano, keza munhu imwe kulawa
kung'anda ya Yailo. Kamulongela Yailo, “Mndele wako kadanganhika,
sambiumgaze Mkulufunzi.”
50 Yesu kahulika kamulongela Yailo, “Sambiudumbe, tamanila, na
mndele wako kohona.”
51 Viyavikile hang'anda ya Yailo, hamulondile munhu yoyose kwingila na
heyo mng'anda, ila Petulo, Yohana, Yakobo, na tata na mama wa imndele.
52 Wanhu wose walila na kona giogio sama ya ija imndele, Yesu
kawalongela, “Sambimulile, mwana mgima, kawasa tu!”
53 Wanhu wose wamseka, kwavija wavitanga kamba kakala yeshile
kudanganhika.
54 Ila Yesu kamgoga mkono na kwinula dizwi yolonga, “Mwanangu,
lamuka.”
55 Loho yake ibwela, kipigiti kikija kalamuka, Yesu kalagiza wamgwelele
kinhu yaje.
56 Tataake na mamaake wakanganya ng'hani, ila Yesu kawagong'ondeza
sambiwamulongele munhu yoyose gaja galawilile.

9

Yesu Kowatuma Watumigwa Longo Dimwe na Wabili
(Mat. 10:5-15; Mlk. 6:7-13)

1 Yesu kawakema watumigwa zake longo dimwe na wabili hamoja,
kawagwelela mhiko na udaho wa kuwinga vinyamkela wose na kuhonya
vitamu.
2 Abaho, kawalagiza wachole kuupeta Undewa wa Mulungu na kuwa-
honya watamu.
3 Kawalongela, “Sambimsole kinhu chochose mmwanza wenu, fimbo
ama mkoba ama mandia ama hela ama kanzu ya ikabili.
4 Ng'anda yoyose yondamwingile, kaleni baho mbaka vondamsegele
hakiwambo hicho.
5 Wanhu wahalema kuwabokela, segeleni hakiwambo kija, kung'unheni
timbwisi dili mmagulu genu kamba usindila ulagusa hewo wenyego
waulema Undewa wa Mulungu.”
6 Avo wasegela, wabita m'viwambo vose wopeta Usenga Unogile na
kuhonya wanhu kila hanhu.

Helode Kodungwadungwa Sama ya Yesu
(Mat. 14:1-12; Mlk. 6:14-29)

7 Helode Antipa, mtawala wa Galilaya, kagahulika gose gakalile gotendeka. Avo kadungwadungwa ng'hani, kwavija wanhu wayagwe wakala wolonga, “Yohana M'batiza kazuka.”
8 Wayagwe walonga, “Eliya kalawililа,” na wayagwe walonga, “Imwe wa wahokozi wa umwaka kazuka.”
9 Helode kalonga, “Yohana nimdumula pala jake, avo yalihi munhu ino inihulika mbuli zake?” Avo mazua gose kakala yozahila kumona Yesu.

Yesu Kowegutiza Wanhu Bwando
(Mat. 14:13-21; Mlk. 6:30-44; Yoh. 6:1-14)

10 Watumigwa wa Kilisto viwabwelile, wamulongela Yesu vinhu vose vawatendile. Kawasola, wasegela wachola kukiwambo kikemigwa Betisaida.
11 Dale da wanhu diitanga mbuli ija, wamsondolela. Kawabokela, kawalongela mbuli za Undewa wa Mulungu, na kawahonya waja walondigwe kuhonyigwa.
12 Zua vidisongile kuhonga, wanahina longo dimwe na wabili wamwizila wolonga, “Walongele wanhu wachole kuviwambo na kumigunda ili behi wakazahile mandia na uwaso, kwavija hano hatuli twa muluwala.”
13 Ila Yesu kawalongela, “Wagweleleni mweye wenyego kinhu cha kuja.”
Wamulongela, “Vitulinavo tweye mikate mitano na somba wabili. Kolonda tuchole kuwagulila mandia wanhu wano wose?”
14 Haja wakala wanhu wambigalo kamba alufu tano vino.
Yesu kawalongela wanahina zake, “Walongeleni wanhu wakale hasi mmadale ga wanhu malongo matanomatano.”
15 Wanahina watenda vija, na wanhu wose wakala hasi.
16 Yesu kasola imikate mitano na iwasomba wabili, kalola uchana kuulanga, kamgwaa hewela Mulungu, kavimogola kawagwelela wanahina zake wawagolele iwanhu.
17 Wanhu wose waja weguta, wanahina wadondola vidanga va vakuja visigale migelo longo dimwe na mibili.

Petulo Komulonga Yesu Iyo Yalihi
(Mat. 16:13-19; Mlk. 8:27-29)

18 Zua dimwe Yesu kakala yotambika yeiyeka. Wanahina zake wakala hamoja na heyo, kawauza, “Wanhu wolonga nie iyo yalihi?”
19 Wamulongela, “Wayagwe wolonga gweye iyo Yohana M'batiza, wayagwe wolonga gweye iyo Eliya, na wayagwe wolonga gweye iyo imwe wa wahokozi wa umwaka kuzuka kabili.”
20 Yesu kawauza, “Na mweye, molonga nie iyo yalihi?”
Petulo kalonga, “Gweye iyo Kilisto Mkombola ulawile ha Mulungu.”

Yesu Kohokola Avija Vondayagazigwe na Vondayadanganhike
(Mat. 16:20-28; Mlk. 8:30—9:1)

21 Abaho, Yesu kawazuma na kuwagomesa ng'hani sambiwamulongele munhu yoyose mbuli ino.
22 Vivija kawalongela, “Nie, Mwana wa Munhu, nolondigwa nigaye ng'hani, na nilemigwe na wakulu hamoja na wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa. Nokomigwa, ila mdizua da ikadatu nozuka, nowa mgima kabili.”
23 Avo kawalongela wanhu wose, “Kamba munhu yahalonda kuwa mwanahina wangu, yaibele mwenyego, yaidikwe msalaba wake mazua gose, yanikoleleze.

24 Munhu yoyose yahalonda kuukombola ugima wake, kowagiza, na
munhu yoyose yowagiza ugima wake sama yangu nie, koukombola.
25 Wanhu kamba wahapata vinhu vose va muisi na hewo wenyego
wopotela ama wokwangama, kuna unozi waki? Nokona haduhu!
26 Kwavija munhu yoyose yahanyonela kinyala nie na mafundo gangu,
nie, Mwana wa Munhu, nomonela kinyala heyo vondanize muyenzi yangu
na muyenzi ya Tata na muyenzi ya wasenga wa Mulungu wang'alile wa
kuulanga.
27 Nowalongeleni ikweli, hana wanhu wayagwe hano hawadanganhika
mbaka wawone Undewa wa Mulungu."

Yesu Kogaluka
(Mat. 17:1-8; Mlk. 9:2-8)

28 Mazua manane songela hayalongile mbuli zija, Yesu kawasola Petulo,
Yohana, na Yakobo wachola kukigongo kutambika.
29 Yesu viyakalile yotambika, kihanga chake kigaluka, na vivalo vake
vigaluka vizelu nang'hanang'ha.
30 Bahaja wanhu wabili wakala wolongelela na heyo. Wakala Musa na
Eliya.
31 Wakalile woneke muyenzi ya kuulanga na walongelela na Yesu avija
ndagizi za Mulungu vondazivikile hima na vija vondayadanganhikile
Yelusalemu.
32 Petulo na wayage wakala wawasile, ila viwalamuke, wayona yenzi ya
Yesu na wanhu wabili wakalile wemile na heyo.
33 Waja iwanhu wabili viwakalile wosonga kuchola, Petulo kamulongela
Yesu, "Mndewa, vinoga tweye tukale hano, tuzenge vizewe vidatu, kimwe
chako, kimwe cha Musa, na kimwe cha Eliya." Kalonga avo kuno
hakitangile choyolonga.
34 Petulo viyakalile hanamambukiza kulonga, wingu dilawilila diwagu-
bika, wanahina zake wadumba ng'hani avija diwingu vidiwagubike.
35 Dihulikwa dizwi kulawa mdiwingu, dilonga, "Ino iyo Mwanangu
inimsagule, mtegelezeni heyo!"
36 Dizwi dija vudipozike, kasigala Yesu yeiyeka. Wanahina zake
wanyamala tulu mmbuli zose zino na hawamulongele munhu yoyose
mmazua gaja gose mbuli ziwonile.

Yesu Komuhonya Mmhale Yali na Kinyamkela
(Mat. 17:14-18; Mlk. 9:14-27)

37 Imitondo iyagwe Yesu na waja wanahina zake wadatu wahumuluka
hakigongo, na dale da wanhu dimwizila Yesu.
38 Munhu imwe kulawa muja mdidale da wanhu kenula dizwi yolonga,
"Mkulufunzi, chonde, chonde, mulole mmhale wangu, iyo mwanangu
yeiyeka!
39 Kinyamkela kam'vagalaga mkumsinhukiza na kumtenda yatoe nyangi
chaka, komgela kisango baho holovu domulawa mmulomo, kogendelela
kumulumiza, hamulekesa hima.
40 Niwayalalila wanahina zako wamuwinge ikinyamkela, ila
hawadahile."
41 Yesu kawalongela, "Mweye wanhu mpotele, mulibule nhamanila,
nokala na mweye mbaka zua jaki? Nowapapa mbaka kwahi?" Abaho,
kamulongela ija imunhu, "Mgale hano mwanago."
42 Ija mmhale vayakalile yomkwenhukila Yesu, kinyamkela kam'bwanha
hasi na kumgela kisango. Yesu kamkomhokela ija kinyamkela, kamuhonya
ija immhale, kam'bweza ha tataake.

43 Wanhu wose wakanganya mhiko ng'hulu za Mulungu.

Yesu Kolonga Kabili Avija Vondayadanganhike
(Mat. 17:22-23; Mlk. 9:30-32)

Wanhu vawakalile wogendelela kukanganya mbuli zose zayatendile Yesu, kawalongela wanahina zake,
44 "Tegelezeni goya kinhu kinilonda kuwalongela! Nie, Mwana wa Munhu, nochola kugeligwa mmakono ga wanhu."
45 Ila wanahina zake hawaitangile nhegulo ya mbuli ija. Mbuli ija ikala ifisigwe kumwao, avo hawaitangile nhegulo yake, na wadumba kumuuza.

Yalihi Yali Mkulu?
(Mat. 18:1-5; Mlk. 9:33-37)

46 Wanahina wa Yesu wasonga kuibamilila wolonga yalihi yondayawe mkulu kubanza wose.
47 Yesu kazitanga ngelegeza zao, avo kamsola mwana mdodo kamwika behi na heyo,
48 kawalongela, "Munhu yoyose yondayam'bokele mwana ino sama ya twaga jangu, konibokela nie, na munhu yoyose yondayanibokele nie, kom'bokela ayo yanhumile nie. Avo yali mdodo kubanza mweye mose iyo mkulu kubanza wose."

Munhu Yoyose Yoleka Kuibamilila Namwe Ka Hamoja Namwe
(Mlk. 9:38-40)

49 Yohana kalonga, "Mndewa, tumona munhu yowinga vinyamkela mtwaga jako, tumgomesa, kwavija hali hamoja na tweye."
50 Yesu kawalongela, "Sambimumgomese, kwavija munhu yoyose yoleka kuibamilila namwe, ka hamoja namwe."

Wanhu wa Kiwambo Kimwe cha Samalia Wolema Kum'bokela Yesu

51 Kipigiti chake vikikwenhuke cha kusoligwa uchana kuulanga, Yesu kalamula yagoge nzila yachole Yelusalemu.
52 Kawagala wasenga wamulongole, avo wengila mkiwambo kimwe cha Samalia kumsasalila.
53 Ila wanhu wa haja hawam'bokele, kwavija kakala mnzila yochola Yelusalemu.
54 Wanahina zake wokemigwa Yakobo na Yohana viwawene vino, wamuuza, "Mndewa, kolonda tweye tuukeme moto uhumuluke kulawa kuulanga wize kuwalukuza kabisa?"
55 Yesu kawahindukila na kuwakomhokela yolonga, "Hamuimanyile loho imulinayo, kwavija nie, Mwana wa Munhu, sizile kubananga ugima wa wanhu, ila kuukombola."*
56 Abaho, Yesu na wanahina zake wachola hakiwambo kiyagwe.

Waja Hawalumbile Kuwa Wanahina wa Yesu
(Mat. 8:19-22)

57 Viwakalile wochola mnzila, munhu imwe kamulongela Yesu, "Nokusondolela kokose kondauchole."
58 Yesu kamulongela, "Mbweha wana mhango, ndege wana mvulu, ila nie, Mwana wa Munhu, nabule hanhu ha kutambalika pala jangu."
59 Yesu kamulongela munhu iyagwe, "Nisondolele."
Ija munhu kamwidika, "Mndewa, nileke tanhu nyhole hazike tataangu."

---

* **9:55** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo uno ulonga ***hamuimanyile loho imulinayo, kwavija nie, Mwana wa Munhu, sizile kubananga ugima wa wanhu, ila kuukombola.***

60 Yesu kamulongela, “Waleke wanhu wadanganhike wazike wadanganhike wayao. Ila gweye genda ukaupete Undewa wa Mulungu.”
61 Munhu iyagwe kamulongela, “Mndewa, nokusondolela, ila tanhu beta nyhole nikalage wanhu wa hakae yangu.”
62 Ila Yesu kamwidika, “Munhu yoyose yosonga kulima, abaho, kolola kuchugu, halumba Muundewa wa Mulungu.”

10

Yesu Kowatuma Wanhu Malongo Saba na Wabili

1 Abaho, Mndewa kawasagula wanhu wayagwe malongo saba na wabili,* kawatuma wabiliwabili, wamulongole wachole m'viwambo vose na kila hanhu hayalondile kuchola mwenyego.
2 Kawalongela, “Va kuhuna vimema, ila wahunaji wadodo. Avo mpuleni mwene mgunda yawagale wahunaji wahune vakuja vake.
3 Gendeni! Nowalagiza mweye kamba wana ng'hondolo mdidale da mbwizi.
4 Sambimsole mkwiji ama mkoba ama ng'hwabasa, sambimmulamse munhu yoyose mnzila.
5 Muhengila mng'anda yoyose, longeni, ‘Tindiwalo dingile mng'anda ino.’
6 Kamba munhu yokala mng'anda ija yahawa mnogela tindiwalo, tindiwalo dosigala na heyo, na kamba sio, tindiwalo jenu dowabwelela.
7 Kaleni mng'anda hiyo muja na kung'wa chochose chondamgweleligwe, kwavija wasang'hana wolondigwa wagweleligwe kitumetume chao. Sambimuhamehame mulawa ng'anda ino mwingila ng'anda iyagwe.
8 Muhengila mkiwambo chochose na wanhu wa kiwambo kija wahawabokela, dieni chochose chondawawagweleleni.
9 Wahonyeni watamu wa mkiwambo kija na muwalongele wanhu wa kiwambo kija, ‘Undewa wa Mulungu uwakwenhukila.’
10 Ila muhengila mkiwambo, na wanhu wa kiwambo kija hawawabokele, laweni gendeni mnzila za mkiwambo kija mulonge,
11 ‘Timbwisi da kiwambo chenu dinanahile mmagulu getu todihangusa diwabwelele. Ila vimanyeni Undewa wa Mulungu uwakwenhukila.’
12 Nowalongela, mdizua da inhaguso vobuha wanhu wa kiwambo cha Sodoma kwazaganya nhaguso yake kubanza wanhu wa kiwambo kija.”

Viwambo Vilemile Kutogola Mbuli za Mulungu
(Mat. 11:20-24)

13 “Kojona, Kolazini! Kojona, Betisaida! Mizonza itendigwe kumwenu ihatendigwe Tilo na Sidoni, wanhu wa haja mwaka wahakalile hasi na kuvala magunia na kuitila mitozi kulagusa kamba waleka vilozo vao.
14 Mdizua da inhaguso, Mulungu kozonela bazi isi za Tilo na Sidoni kubanza mweye.
15 Na gweye, Kapenaumu! Kolonda kukiinula mwenyego uchana kuulanga? Kokwasigwa hasi kuzimu!”
16 Abaho, Yesu kawalongela wanahina zake, “Munhu yoyose yahawategeleza mweye konitegeleza nie. Na munhu yoyose yahawalema mweye konilema nie. Na munhu yoyose yahanilema nie komulema ija yanhumile.”

Wanahina Malongo Saba na Wabili Wobwela

* **10:1** Nyandiko ziyagwe za umwaka zolonga ***malongo saba.***

17 Waja iwanahina malongo saba na wabili† wabwela wodeng'ha
ng'hani, wolonga, “Mndewa, hata vinyamkela wotuhulika
vituwakomhokele mditwaga jako!”
18 Yesu kawalongela, “Nimona Mwenembago yolagala kamba mwemwe
kulawa kuulanga.
19 Tegelezeni! Niwagweleleni udaho wa kuwabojaga nyoka na inge
na kuzihuma mhiko zose za Mwenembago, na haduhu kinhu chochose
chondakiwalumize.
20 Ila sambimdeng'he kwavija vinyamkela vowowafugamila mavindi, ila
mdeng'he kwavija matwaga genu gandikwa kuulanga.”

Yesu Kodeng'helela
(Mat. 11:25-27; 13:16-17)

21 Kipigiti kija Yesu kuno yamemile deng'ho da Loho wa Mulungu
kalonga, “Nokuheweza, Tata, Mndewa wa kuulanga na muisi! Kwavija
mbuli zino kuwafisa wabala na wasomile na kuwagubulila wana wadodo.
Ona, Tata, vino vivo vikunogele.”
22 Abaho, kalonga, “Tataangu kangwelela nie vinhu vose. Haduhu
munhu yomtanga Mwana, ila Tata, na haduhu munhu yomtanga Tata, ila
Mwana, na ayo Mwana yaasagule kumgubula Tata kumwake.”
23 Abaho, Yesu kawahindukila wanahina zake na kuwalongela kinyele,
“Muna mhome ng'hani mweye kuzona mbuli zino zimzona!
24 Nowalongeleni, wahokozi bwando na wandewa wasulukila kugona
gano gomgona mweye, ila hawagonile, na wasulukila kugahulika gano
gomuhulika mweye, ila hawagahulike.”

Hala da Msamalia Yali na Moyo Unogile

25 Abaho, mfundiza Malagizo ga Musa kakwenhuka behi na Yesu, kageza
kumwikila kitega, kamuuza, “Mkulufunzi, nhende choni kileka ningile
muugima wa digunge?”
26 Yesu kamulongela, “Nyandiko Zing'alile zolongaze? Gweye koziso-
maze?”
27 Ija imunhu kedika, “Mnogele Mndewa Mulungu wako na moyo wako
wose, na loho yako yose, na mhiko zako zose, na nzonzi zako zose, na
mnogele munhu wa habehi nagwe kamba vuukiinogela mwenyego.”
28 Yesu kamulongela, “Kulonga goya, tenda vino avo kokwingila
muugima wa digunge.”
29 Ila ija imfundiza Malagizo ga Musa kalonda kuilagusa kamba
kakimanya kija chayakalile youza, kamuuza Yesu, “Munhu wa habehi
yangu iyo yalihi?”
30 Yesu kamulongela, “Munhu imwe kakala yohumuluka kulawa
Yelusalemu kachola Yeliko, mibokonyi im'vamhila, im'bokonya vinhu vake
vose, abaho, wamtoa ng'hani, wamuleka behi na kudanganhika.
31 Baho kalawila mkulu wa nhambiko imwe kahumuluka mnzila ija,
viyamuwene ija imunhu, kakuluguta, kagendelela na mwanza wake.
32 Vivija mnzila ija kabita Mulawi, kamkwenhukila, kamulola, abaho,
kakuluguta, kagendelela na mwanza wake.
33 Ila Msamalia yakalile yobita nzila ija kavika hayali munhu ija,
viyamuwene, kamonela bazi.
34 Kamkwenhukila, kamgela mavuta na divai m'vilonda vake, na
kumfungiliza ivilonda, abaho, kamkweleza mkihongwe wake kamgala
kung'anda ya wahenza kumuguza.

---

† **10:17** Nyandiko ziyagwe za umwaka zolonga ***malongo saba.***

35 Imitondo iyagwe kalava vidanga vibili va hela, kamgwelela ija
imwimilizi wa ing'anda ya wahenza. Kamulongela, ‘Muguze, nihabwela,
nokuliha kinhu chochose chuulavile sama yake.’ ”
36 Baho Yesu kalonga, “Kokonaze, yalihi muwanhu wano wadatu yali
munhu wa habehi wa munhu ija yavamhilwe na mibokonyi?”
37 Ija imfundiza Malagizo ga Musa kamwidika, “Ija yamonele bazi.”
Yesu kalonga, “Genda ukatende kamba avo.”

Yesu Kowatembelela Mata na Maliamu

38 Yesu na wanahina zake viwakalile wochola mnzila, wavika haki-
wambo kimwe. Mtwanzi imwe yokemigwa Mata kam'bokela hakae yake.
39 Kakala na lumbu jake yokemigwa Maliamu yakalile hamagulu ga
Mndewa, yotegeleza gaja goyolonga.
40 Avo Mata kakala yogaya na sang'hano zose, avo keza ha Yesu
kamulongela, “Mndewa, huvona vino lumbu jangu voyonilekela nitende
sang'hano zose nene niiyeka? Mulongele yeze kunitaza.”
41 Ila Mndewa kamwidika, yolonga, “Gweye Mata, gweye Mata! Kohun-
ganika na kugaya m'vinhu bwando,
42 ila kinhu kimwe kilondigwa. Maliamu kasagula kinhu hicho, na
havidahika kusegezwa kumwake.”

11

Yesu Kofundiza Kutambika
(Mat. 6:9-13; 7:7-11)

1 Zua dimwe Yesu kakala yotambika hanhu hamwe. Viyeshile ku-
tambika, mwanahina wake imwe kamulongela, “Mndewa, tufundize
kutambika kamba Yohana viyawafundize wanahina zake.”
2 Yesu kawalongela, “Muhatambika, longeni vino,
‘Tata,*
twaga jako diyenzigwe,
undewa wako wize,
3 utugwelele mandia getu ga kila zua,
4 ugele kumgongo vilozo vetu,
kwavija na tweye towagela kumgongo awo wotutendela gehile,
na sambiutugele mkugezigwa.’ ”
5 Yesu kawalongela wanahina zake, “Tutende munhu imwe mmwanza
wenu yachole hang'anda ya mbwigaake ikilo kikulu yolonga, ‘Mb-
wigaangu, ng'halizi mikate midatu,
6 kwavija mbwigaangu ka mmwanza kabitila hang'anda yangu, na
nabule mandia ga kumgwaa!’
7 Na mbwigaako yakwidike yali mng'anda, ‘Sambiungaze! Lwivi
luhindigwa lwisha, nie na wanangu twa mulusazi. Sidaha kwinuka
nikugwelele kinhu chochose.’
8 Nowalongela, hata kamba henuka yakugwelele umkate, kwavija gweye
kwa mbwigaake, kokwinuka na kokugwelela kila kinhu kwavija hukonile
kinyala kupula ubwelela.
9 “Avo nowalongeleni puleni, mogweleligwa. Zahileni, movumbula.
Toeni hodi, movugulilwa.
10 Kwavija yoyose yopula kogweleligwa, na yoyose yozahila kovumbula,
na yoyose yotoa hodi kovugulilwa.

* **11:2** Nyandiko ziyagwe za umwaka zongeza *uli kuulanga.*

11 Vino hana tata yalihi kumwenu, mwanage yahampula somba yomg-
waa nyoka?
12 Ama yahampula finga yomgwaa inge?
13 Ihawa mweye mtenda mbuli zihile, movitanga kuwagwelela wanenu
vinhu vinogile, avo, Tata wenu wa kuulanga kabanza ng'hani kuwagwelela
Loho wa Mulungu waja wose wompula!”

Yesu na Belizebuli
(Mat. 12:22-30; Mlk. 3:20-27)

14 Yesu kakala yomuwinga kinyamkela yamtendile munhu yawe bubui,
na ikinyamkela viyalawile, munhu ija kasonga kulonga, dale da wanhu
dikanganya.
15 Ila wanhu wayagwe walonga, “Kowinga vinyamkela na udaho wa
Belizebuli, mkulu wa vinyamkela.”
16 Wayagwe walonda kumwikila vitega Yesu, avo wamulonda yatende
mzonza yoneke kamba udaho wake ulawa kuulanga.
17 Ila Yesu kagatanga gaja gowokala wogelegeza, avo kawalongela,
“Undewa wowose uhaigola wenyego kwa wenyego wopwililika, na kamba
mulango uhaigola wenyego wogwa.
18 Kamba Mwenembago yahaigola mwenyego, undewa wake wok-
wimaze? Nolonga gano kwavija molonga kamba nowinga vinyamkela na
udaho wa Belizebuli.
19 Kamba nie nowinga vinyamkela na udaho wa Belizebuli, wanenu
wowinga vinyamkela na udaho ulihi? Avo wanenu wowa watagusa wenu.
20 Ila kamba nowinga vinyamkela na mhiko za Mulungu, togoleni kamba
Undewa wa Mulungu uwavikila.”
21 Munhu yali na mhiko, yehemiliza ng'anda yake na via vake va
kuiimilizila, vinhu vake vose havibigwa.
22 Ila munhu yali na mhiko kubanza heyo yaham'vamhila na ku-
muhuma, kom'bokonya via vake vose va kuiimilizila voyokala yotamanila
na kupwililisa vinhu vayebile.
23 “Munhu yoyose yalekile kuwa hamoja na nie, konibeza, na munhu
yoyose yalekile kukunzanya na nie, kopwililisa.

Kinyamkela Voyobwela
(Mat. 12:43-45)

24 “Kinyamkela yahamulawa munhu, kochola hanhu halibule mazi yoza-
hila hanhu ha kuhumula. Kamba honile hanhu, kokiilongela mwenyego,
‘Nobwela hang'anda yangu.’
25 Avo kobwela koivika ng'anda ifagiligwe na kuhambigwa.
26 Abaho, kochola kuwasola vinyamkela wayagwe saba wehile kubanza
heyo mwenyego, wokwiza na kumwingila. Avo hali ya munhu ija yokwiha
ng'hani kubanza viyakalile haichanduso.”

Deng'ho da Kweli

27 Yesu viyalongile gano, mtwanzi imwe kenula dizwi kalonga, “Kamota
ng'hani mtwanzi ija yakulelile na yakukong'heze.”
28 Yesu kamulongela, “Wamota ng'haning'hani wanhu waja wotegeleza
mbuli za Mulungu na kuzitogola.”

Wanhu Wolonda Wone Mzonza
(Mat. 12:38-42)

29 Wanhu viwammemele womzunguluka Yesu, kasonga kulonga,
“Wanhu wa mulelo wihile wozahila kilaguso! Hawagweleligwa kilaguso,
ila kilaguso cha Yona.
30 Kamba vija Yona viyakalile kilaguso cha wanhu wa Ninawi, avo nie,
Mwana wa Munhu, nowa kilaguso cha wanhu wa mazua gano.
31 Hana dizua da nhaguso Malikia wa Sheba kokwima na kuwatagusa
wanhu wa mulelo uno, kwavija kachola mwanza mtali kulawa muisi yake
keza kutegeleza mafundo gali na ng'hungwe ga Mndewa Selemani, avo
nowalongeleni hano hana munhu mkulu kubanza Selemani.
32 Hana idizua da nhaguso wanhu wa Ninawi vivija wokwima haja
hamoja na mweye na wowatagusa mweye, kwavija viwahulike Yona
yopeta mbuli za Mulungu, waleka vilozo vao, avo nowalongeleni hano
hana munhu mkulu kubanza Yona!

Kiwenge cha Lukuli
(Mat. 5:15; 6:22-23)

33 “Haduhu munhu yobwinha kiwenge, abaho, yakifise ama yakigu-
bike na kiteleko, ila kokika uchana hakingolobweda wanhu wehengila
mng'anda wone mulangaza.
34 Kiwenge cha lukuli lwako meso gako. Kamba meso gako gahawa mag-
ima, lukuli lwako lose lowa na mulangaza, ila meso gako gahabanangika,
lukuli lwako lose lowa mziza.
35 Teganyeni, mulangaza uli mmwenu sambiuwe ziza.
36 Ihawa lukuli lwako lose luna mulangaza, bila kuleka hanhu mziza,
avo lukuli lose lomulika, kamba vija kiwenge vikikumulikila na mulangaza
wake.”

Yesu Kowatagusa Mafalisayo na Wafundiza Malagizo ga Musa
(Mat. 23:1-36; Mlk. 12:38-40)

37 Yesu viyeshile kulonga, Mfalisayo imwe kamgoneka yachole kumwake
yakaje hamoja na heyo, avo kachola, kengila mng'anda kakala hasi yaje.
38 Ija Imfalisayo kakanganya viyawene kamba Yesu hasonga kusungusa
makono kipigiti yahalonda kuja mandia.
39 Avo Mndewa kamulongela, “Mweye Mafalisayo mosungusa hanze ya
ikikasi na ichano, ila mgati yenu mmema ubokonyi na wiho.
40 Wabozi mweye! Avino si heyo Mulungu yatendile hanze vivija
katenda na mgati?
41 Avo wagweleleni wakumbulu vinhu vili mchano na mkikasi, avo kila
kinhu chong'ala kumwenu.
42 “Mojona Mafalisayo! Molava zaka ya matepo ga kulungila mandia na
mboga ziyagwe, ila muleka kutenda ganogile mwa wanhu na kumnogela
Mulungu. Molondigwa mtende gano tanhu, na sambimuleke gayagwe.
43 “Mojona Mafalisayo! Kwavija molonda kukala m'vigoda va haulongozi
muna izing'anda za nhambiko na kulamswa m'vigenge va wanhu.
44 Mojona! Kwavija mweye mwa kamba mapanga galibule viguzo
wanhu wogabojaga bila kuvimanya.”
45 Mfundiza imwe wa Malagizo ga Musa kamulongela Yesu, “Mkulufunzi,
uhalonga avo, kotuliga na tweye!”
46 Yesu kamulongela, “Vivija na mweye wafundiza Malagizo ga Musa,
mojona! Kwavija mowadikwa wanhu mibahasha haidahika kupapika,
kuno mweye wenyego hamgolosa hata kidole kuwataza.
47 Mojona! Kwavija mogazengela goya mapanga ga wahokozi, wawaja
wakomigwe na wahenga zenu.

48 Avo mwemwe wenyego motogola gaja gawatendile wahenga zenu.
Wawakoma wahokozi, na mweye mogazengela mapanga gao.
49 Avo sama ya mbuli ino, Ng'hungwe ya Mulungu ilonga, ‘Nowagalila
wahokozi na watumigwa, wayagwe wowakoma na wayagwe wowagaza
ng'hani.’
50 Avo wanhu wa mulelo uno wotaguswa sama ya wahokozi wose
wakomigwe songela isi viilumbigwe,
51 songela kukomigwa kwa Abeli mbaka kukomigwa kwa Zakalia,
yakomigwe hagatigati ya ikilingo cha kulavila nhosa na Hanhu Hang'alile.
Ona, nowalongela, wanhu wa mulelo uno wotaguswa sama ya kuwakoma
wanhu wano wose!
52 “Mojona mweye wafundiza Malagizo ga Musa! Kwavija mkisola
kivugulilo cha ulwivi lwa ilimu ya kuzimanyila mbuli, mweye wenyego
hamwingila, na waja wolonda kwingila mowazuila!”
53 Yesu viyalawile muja, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo
wasonga kum'beza na lusango na kumuuza mbuli bwando,
54 wompelemba giladi kamba yahalonga gehile, wamnamate.

12

Yesu Kowazuma Videlenya
(Mat. 10:26-27)

1 Wanhu bwando walibule mheta viwakiilundize hamoja, mbaka wakala
wokiibojaga, tanhu Yesu kasonga kulonga na wanahina zake, “Iteganyeni
na mela da Mafalisayo, nolonga udelenya wao.
2 Haduhu kinhu chochose kigubikwe chondakileke kugubulwa, ama
kifisigwe chondakileke kutangigwa.
3 Avo mina, chochose chumulongile mziza, chohulikwa mmulangaza, na
chochose chumnyong'onye mwiyeka mgati dihindigwe, chopetigwa mwa
wanhu wose.

Yolondigwa Kudumbigwa
(Mat. 10:28-31)

4 “Nowalongeleni, mweye wambwiga zangu, sambimuwadumbe awo
wokoma ulukuli, abaho, hawadaha kutenda kinhu chochose kiyagwe.
5 Ila nowalagusila wa kumdumba, mdumbeni Mulungu kwavija Mu-
lungu yehesha kulukoma ulukuli, kana udaho wa kuwasa mweye kuzimu.
Avo, nowalongeleni, ino iyo wa kumdumba!
6 “Vitongwa vitano haviuzigwa na hela ndodo? Ila haduhu hata
kitongwa kimwe kiisemwigwa na Mulungu.
7 Ila mweye, hata mheta ya mvili za mmapala genu zitangigwa na
Mulungu. Avo sambimdumbe, mweye mzama ng'hani kubanza vitongwa
bwando!

Kumtogola ama Kumulema Kilisto
(Mat. 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 “Nowalongela, munhu yoyose yondayanitogole nie hameso ga wanhu
kamba ka ng'ambu yangu, nie, Mwana wa Munhu, nomtogola munhu ija
hameso ga wasenga wa Mulungu wa kuulanga.
9 Ila munhu yoyose yahanilema nie hameso ga wanhu, nie, Mwana
wa Munhu, nomulema munhu ija hameso ga wasenga wa Mulungu wa
kuulanga.

10 “Munhu yoyose yolonga mbuli za kunibeza nie, Mwana wa Munhu,
vodahika kugeligwa kumgongo, ila munhu yoyose yahalonga mbuli za
ufukuzi ha Loho wa Mulungu, havidahika kugeligwa kumgongo.
11 “Wahawagala mzing'anda za nhambiko ama ha wandewa ama ha
wakulu kuwatagusa, sambimgelegeze avija vondamuigombeleze ama
avija vondamulonge.
12 Kwavija Loho wa Mulungu kowafundiza kimulondigwa kulonga
mkipigiti hicho.”

Hala da Mgoli M'bozi

13 Munhu imwe yakalile mdidale dija kamulongela Yesu, “Mkulufunzi,
mulongele mkulu wangu yanigolele uhazi uyatulekele tata wetu.”
14 Yesu kamulongela, “Mbwigaangu, yalihi yangwelele nie sang'hano ya
kulamula ama kuwagolela vinhu mweye wabili?”
15 Abaho, kawalongela, “Teganyeni, inegeni na sulukila ya namna zose,
kwavija ugima wa munhu hauli m'vinhu bwando vayalinavo.”
16 Abaho, Yesu kawalongela hala dino, “Kukala na munhu imwe mgoli,
yakalile na mgunda ugwisile vakuja bwando.
17 Kasonga kugelegeza munda kwa munda, yolonga, ‘Nabule hanhu ha
kwika vakuja vangu. Nhendeze?’
18 Abaho, kalonga, ‘Nhende vino, nogabomola makano gangu, nizenge
makano makulu, avo nokwika vakuja vangu na vinhu vangu vose visigale.
19 Abaho, nokiilongela, “Gweye munhu mwene mhome! Kuna vinhu
bwando vinogile vuwikile ngama ya milao bwando, avo uhumule, uje,
ung'we, na udeng'he!” ’
20 Ila Mulungu kamulongela, ‘M'bozi gweye! Ikilo ya lelo ugima wako
wolondigwa, avo vinhu vino vose vuuilundikizile vowa va yalihi!’ ”
21 Yesu kamambukiza yolonga, “Vino vivo vondaiwe mwa munhu yoyose
yokiilundikizila mwenyego vinhu, ila hameso ga Mulungu kabule kinhu.”

Mtamanile Mulungu
(Mat. 6:25-34)

22 Abaho, Yesu kawalongela wanahina zake, “Avo, nowalongela, sam-
bimuigazile ugima wenu, muje choni, ama ng'huli zenu, m'vale choni.
23 Kwavija ugima uzama kubanza mandia, na lukuli luzama kubanza
vivalo.
24 Waloleni mabondwa, hawahanda mbeyu ama kuhuna vakuja, wabule
makano gogose, ila Mulungu kowagwelela mandia! Mweye mzama
ng'hani kubanza ndege.
25 Yalihi kumwenu mkuigaza ng'hani mmoyo, yodaha kongeza hata zua
dimwe muugima wake?
26 Kamba hamdaha kutenda kinhu kidodo kamba kino, habali muigazila
vinhu viyagwe?
27 Loleni malua ga mmuhulo vigokula, hagasang'hanika ama kuitendela
vivalo. Ila nowalongela, hata Selemani na mali gake gose hawile na vivalo
vinogile kamba malua gano.
28 Kamba Mulungu koivaza mijani ya mmuhulo ikoneka lelo na mayo
yokwasigwa na kusomigwa, habanza ng'hani kuwavaza mweye? Mweye
wanhu muli na nhamanila ndodo!
29 “Avo sambimgaye mmioyo yenu, kamba moja choni, ama mong'wa
choni, na sambimdungwedungwe sama ya mbuli zino.

30 Kwavija Wamhazi wa ulumwengu uno wawo wozigelegeza ng'hani
mbuli kamba zino, ila mweye, Tata wenu kovitanga kamba movilonda
vinhu vino.
31 Ila uzahileni Undewa wa Mulungu, na gano gose mogweleligwa.

Mali Kuulanga
(Mat. 6:19-21)

32 "Sambimdumbe, mweye dale dodo, kwavija Tata wenu kanogelwa
kuwagwelela mweye Undewa wake.
33 Guzeni vimulinavo zihela muwagwelele wakumbulu. Itendeleni
wenyego mkwiji wa hela haulalaga, mwike mali genu kuulanga, aho mali
genu hagahunguka, kwavija haduhu wabavi wondawakwenhukile ama
vimhungu vondavibanange.
34 Kwavija mali gako hagali na moyo wako baho hondaukale.

Watumigwa Wali Meso

35 "Kaleni meso na jojose dondadize, toeni lupati, na kubwinha viwenge
venu,
36 kamba watumigwa wom'beta mndewa wao yobwela kulawa kulusona
lwa zengele. Avija yobwela na kubwenga ulwivi, hima wom'vugulila.
37 Wodeng'ha ng'hani watumigwa waja mndewa wao vondayabwele
yahawavika wameso, waisasale! Nowalongela ikweli, koisasala, na
kuwalongela wakale hasi na kuwasang'hanikila.
38 Wodeng'ha ng'hani watumigwa waja kamba yahawavika waisasale,
hata kamba yeheza ikilo kikulu ama nzogolo zikwika.
39 Muitange goya mbuli ino, kamba mwene ng'anda yahakimanyile
kipigiti m'bavi chondayeze, sambiyaileke ng'anda yake ituligwe.
40 Vivija na mweye muisasale, kwavija nie, Mwana wa Munhu, nokwiza
mkipigiti hamkitamanile."

Mtumigwa Yalibule Uzenzeleganye na Mtumigwa Mzenzeleganye
(Mat. 24:45-51)

41 Petulo kalonga, "Mndewa, hala dino kotulongela tweye twiyeka, ama
kowalongela na wanhu wose?"
42 Mndewa kamulongela, "Yalihi mtumigwa ija yalibule uzenzeleganye,
yali m'bala, mkulu wake yondayamwike yawe mkulu wa watumigwa zake
wayagwe, giladi yawagwelele mandia mkipigiti kilondigwa?
43 Kodeng'ha ng'hani mtumigwa ija mkulu wake yahabwela ukae,
yaham'vika yotenda vino.
44 Nowalongela ikweli, mkulu ija komtenda mtumigwa ija yawe mkulu
wa mali gake gose.
45 Ila kamba mtumigwa ija yahalonga mmoyo wake, 'Mkulu wangu
kokawa ng'hani kubwela,' na kusonga kuwatoa watumigwa wayage
wakitwanzi na wakimbigalo na kuja na kung'wa na kukoligwa,
46 mkulu ija kobwela mdizua mtumigwa ija haditamanile na kipigiti
hakitangile. Mkulu ija komkanha mtumigwa ija vidangavidanga na
kumwika hamoja na walibule nhamanila.
47 "Mtumigwa ija yovimanya vija voyolondigwa yatende na mkulu wake
ila hakiisasala, ama hatenda gaja goyolonda mkulu wake, mtumigwa ija
kolimbwa ng'hani.
48 Ila kamba mtumigwa ija hagatangile gaja mkulu wake goyolonda,
na kutenda kinhu kimulumbile kulimbwa, kolimbwa hadodo. Munhu
yagweleligwe vinhu bwando, kumwake volondigwa vinhu bwando. Na

munhu yagweleligwe vinhu bwando ng'hani, kumwake volondigwa vinhu bwando ng'hani.

Yesu Keza Kugala Mbagu
(Mat. 10:34-36)

49 “Niza kubwinha moto muisi, vinilondile wakile umalile!
50 Nna ubatizo nolondigwa niubokele, nogaya ng'hani mbaka vondaumale!
51 Mwagiza niza kugala tindiwalo muisi? Si vivo, sigalile tindiwalo ila uhasanyi.
52 Songela lelo na kugendelela, mulango wa wanhu watano wokiihasanya, wadatu kwa wabili na wabili kwa wadatu.
53 Watata wokiihasanya na wana zao, na wana wokiihasanya na watata zao, wakinamama wokiihasanya na wandele zao, na wandele wokiihasanya na wamama zao, wamama mkwe wokiihasanya na wakemwana zao, na wakemwana wokiihasanya na wamama mkwe zao.”

Kuutanga Msimu
(Mat. 16:2-3)

54 Kabili Yesu kawalongela wanhu, “Muhajona wingu dilawilila ng'ambu ya uswelo wa zua, molonga mvula konda kutoa, na kweli kotoa.
55 Na muhajona beho dilawilila kusi, molonga zua dobatuka lelo, na kweli dobatuka.
56 Videlenya mweye! Modaha kutapita gaja gokoneka kuulanga na muisi. Habali hamtanga kukitapita kipigiti kino?

Ilumbe na Mdumuka Wako
(Mat. 5:25-26)

57 “Habali hamdaha kuilamula wenyego mtende mbuli zinogile?
58 Iyohe ng'hani kuilumba na munhu yokugala ha mulamula kipigiti mng'hali mnzila, kamba hutendile avo kokukwekwesa yakuvikize ha mulamula, na mulamula yakugele mmakono ga wemilizi, na wemilizi wakugele mkifungo.
59 Nokulongela hulawa himo mbaka ulihe shilingi ya ikimambukizo.”

13

Lekeni Vilozo Venu Bule Mofa

1 Kipigiti kija wanhu wayagwe wakalile haja wamulongela Yesu mbuli ya Wagalilaya wakomigwe na Pilato viwakalile womulavila Mulungu nhosa zao.
2 Yesu kawauza, “Kwavija Wagalilaya waja wakomigwa kamba vija, mokwagiza wakala walozile ng'hani kubanza Wagalilaya wose?
3 Si vivo! Na nowalongela, kamba hamulekile vilozo venu, mweye mose modanganhika kamba viwadanganhike wano.
4 Ama mowagesaze waja wanhu longo dimwe na wanane walagalilwe na ulingo kuja Siloamu? Mokwagiza kamba wakala walozile ng'hani kubanza wanhu wose wokala Yelusalemu?
5 Si vivo! Na nowalongela, kamba hamulekile vilozo venu, mweye mose modanganhika kamba viwadanganhike wano.”

Hala da Mtini Haulelaga

6 Abaho, Yesu kawalongela hala dino, “Kukala na munhu imwe yakalile na mtini uhandigwe muna umgunda wake wa mizabibu. Kachola kuzahila mujo muja mumtini ila havikile kinhu.

7 Avo kamulongela imulimi wa umgunda, ‘Lola! Mulao wa ikadatu uno
nikwiza kuzahila mujo mumtini uno na sipata kinhu. Uukanhe! Habali
uibananga isi bule?’
8 Ija imulimi kamulongela, ‘Mndewa, uleke tanhu mulao umwe, niuti-
fulile nizunguluka disina, abaho, niwikile mboji.
9 Abaho, mulao uyagwe kamba uhalela, vonoga. Ila kamba haulelile,
leka uukanhe.’ ”

Yesu Komuhonya Mtwanzi Imwe Mdizua da Mhumulo

10 Zua dimwe da Mhumulo, Yesu kakala yofundiza mng'anda ya
nhambiko.
11 Na haja kukala na mtwanzi yalemazwe na kinyamkela mmilao longo
dimwe na minane. Kakala yabongomale na hadahile kugoloka hata
kidogo.
12 Yesu viyamonile, kamkema haulongozi, kamulongela, “Mama, utamu
wako uhona!”
13 Kamwikila makono gake, na bahaja kagoloka na kusonga kumuyenzi
Mulungu.
14 Ila mkulu wa ing'anda ya nhambiko kona lusango kwavija Yesu kaho-
nya Mdizua da Mhumulo, avo kenula dizwi yowalongela wanhu, “Hana
mazua sita gamulondigwa kusang'hanika, izoni kuhonyigwa mmazua
higo, ila sambimwize kuhonyigwa Mdizua da Mhumulo!”
15 Mndewa kamwidika yolonga, “Mweye videlenya! Hana munhu
yoyose mmwanza wenu yoleka kumfungula ng'ombe wake ama mhunda
wake yalawe mdikonhi yamgale kung'wa mazi Mdizua da Mhumulo?
16 Avo mtwanzi ino yali wa lukolo lwa Ablaham, Mwenembago yam-
bongomaze mmilao longo dimwe na minane, sambiyahonyigwe Mdizua
da Mhumulo?”
17 Mbuli zake ziwatenda wadumuka zake wone kinyala, ila wanhu
wayagwe wadeng'helela mbuli zose za mkanganyo zayatendile.

Hala da Mbeyu ya Haladali
(Mat. 13:31-32; Mlk. 4:30-32)

18 Yesu kauza, “Undewa wa Mulungu ulinga na kinhu kilihi? Niulinge
na kinhu chaki?
19 Ulinga kamba mbeyu ya haladali, yaaisolile munhu na kuihanda
mkihati chake. Ikula na kugaluka kamba m'biki, na ndege wazenga mvulu
zao mmatambi gake.”

Hala da Mela
(Mat. 13:33)

20 Kabili Yesu kauza, “Undewa wa Mulungu niulinge na kinhu chaki?
21 Ulinga na mela diyasolile mtwanzi na kuditibuliza muna ivibaba
vidatu va usage mbaka tonge jose dilulumuka.”

Lwivi Lusisili
(Mat. 7:13-14, 21-23)

22 Yesu kagendelela na mwanza wake yochola Yelusalemu, yobitila
mmiwambo na m'viwambo yowafundiza wanhu.
23 Munhu imwe kamuuza, “Mndewa, wanhu wadodo iwo wondawakom-
boligwe?”
Yesu kawalongela,
24 “Iyoheni kwingila mkubitila mulwivi luli lusisili, kwavija nowalon-
gela, wanhu bwando wogeza kwingila, ila hawadaha.

25 Mwene ng'anda vondayenuke na kuhinda ulwivi, abaho, mweye
mokwima hanze na kusonga kubwenga ulwivi na kulonga, ‘Mndewa, tu-
vugulile ulwivi!’ Na heyo kowalongela, ‘Siwatangile mweye na sikutangile
kumulawa!’
26 Abaho, momulongela, ‘Tuja na kung'wa nagwe, na kutufundiza
m'viwambo vetu!’
27 Ila heyo kowalongela, ‘Siwatangile mweye na sikutangile kumulawa,
segeleni hano hamwangu, mweye mose watenda gehile!’
28 Aho hondahawe na kililo na kugegedula meno vondamuwone Abla-
ham na Isaka na Yakobo na wahokozi wose wa Kuundewa wa Mulungu,
ila mweye mokwasigwa hanze.
29 Wanhu wokwiza kulawa ng'ambu zose za ulumwengu na kukala hasi
waje kulusona lwa Kuundewa wa Mulungu.
30 Kweli, wanhu wayagwe wali kuchugu wowa haulongozi, na wanhu
wayagwe wali haulongozi wowa kuchugu.”

Yesu Koilililа Yelusalemu
(Mat. 23:37-39)

31 Kipigiti kikija Mafalisayo wamcholela Yesu wamulongela, “Segela
hano uchole hanhu hayagwe, kwavija Helode Antipa konda kukukoma.”
32 Yesu kawalongela, “Gendeni mkamulongele mbweha ija, ‘Lelo na
mayo nowinga vinyamkela na kuhonya wanhu, na zua da ikadatu
nokwishiliza sang'hano yangu.’
33 Nolondigwa nigendelele na mwanza wangu, lelo, mayo, na kisindo.
Havidahika muhokozi kudanganhikila hanze ya Yelusalemu.
34 “Yelusalemu! Yelusalemu! Gweye uwakoma wahokozi na kuwa-
toa na mibwe waja watumigwe kumwako! Mianza mingahi nilonda
kuwakunzanya hamoja wanago kamba nguku viyowafagatila wanage hasi
ya mbawa zake, ila hutogole!
35 Avo lola ng'anda yako yolekigwa. Nokulongela, hunyona nie kabili
mbaka vondaulonge, ‘Kamota ayo yokwiza mditwaga da Mndewa.’ ”

14

Yesu Komuhonya Mtamu wa Kuvuha Lukuli

1 Zua dimwe da Mhumulo Yesu kachola kuja mandia kung'anda ya
mkulu imwe wa Mafalisayo, wanhu wakala womulola goya.
2 Haulongozi wake kukala na munhu yali na utamu wa kuvuha lukuli.
3 Yesu kawauza wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo, yolonga,
“Malagizo getu gotutogoza kuhonya Mdizua da Mhumulo, ama gotu-
gomesa?”
4 Ila hewo hawalongile kinhu chochose. Yesu kamgoga ija imunhu
kamuhonya, abaho, kamuleka yachole na zake.
5 Abaho, kawalongela, “Yalihi mmwanza wenu mwanage ama ng'ombe
wake yehengila mdisima, yondayaleke kumulava mbwisa Mdizua da
Mhumulo?”
6 Ila hewo wanyamala.

Wende na Moyo Kunoga

7 Yesu kawona avija wahenza wayagwe viwokala wosagula ivigoda va
haulongozi, avo kawalongela wanhu wose hala dino,
8 “Munhu yahakugoneka halusona lwa zengele, sambiukale m'vigoda va
haulongozi. Ihalawila kagonekigwa munhu yali na twaga kubanza gweye
yeheza,

9 na mwenekae wenu, yawagoneke gweye na heyo, kokwiza na
kukulongela, ‘Mnegele ino yakale hano.’ Avo vivo vondausegele kuno
ukona kinyala uikunyate uchola kukala kuchugu.
10 Ila uhagonekigwa hanhu, genda ukakale kigoda cha kuchugu, avo
mwenekae wenu kokwiza hauli na kulonga, ‘Izo kuno kuulongozi,
mbwigaangu, ukale hanhu hanogile.’ Dino dokugwaa kituno hameso ga
wahenza wose.
11 Kwavija munhu yoyose yokiituniza mwenyego kobwezwa hasi, na ayo
yoibweza hasi mwenyego kotunizwa.”

12 Abaho, Yesu kamulongela mwenekae wake, “Mana uwagomela wanhu
mandia ga imisi ama mandia ga ichungulo, sambiuwagoneke wambwiga
zako ama wandugu zako ama wanhu wa lukolo lwako ama wanhu wa
habehi yako wali wagoli, kwavija na hewo kwiza wokugoneka, mkutenda
vino kolihigwa gaja gautendile.
13 Uhatenda mandia ga lusona, wagoneke wakumbulu, mbetembete,
walemale ivipindi, na vimbugumbugu,
14 na gweye komotezwa kwavija hewo hawadaha kukuliha. Ila Mulungu
kokuliha kuna idizua da kuzusigwa kwa wanhu walibule uzenzeleganye.”

Hala da Lusona Lukulu
(Mat. 22:1-10)

15 Imwe wa wanhu wakalile na heyo hameza, kagahulika gaja, kamulon-
gela Yesu, “Kamota ng'hani munhu ayo yondayaje kulusona Muundewa
wa Mulungu!”
16 Yesu kamulongela, “Kukala na munhu imwe yatendile lusona lukulu
ng'hani, abaho, kawagoneka wanhu bwando.
17 Kipigiti cha kuja vikivikile, kamulagiza nyakadala wake yakawalon-
gele wahenza zake, ‘Izoni, vinhu vose visasaligwa vimala!’
18 Ila kila munhu kasonga kulava uyalazi wake, waichanduso kamulon-
gela ija inyakadala, ‘Nigula mgunda avo nolondigwa nikaulole, chonde
togola uyalazi wangu.’
19 Waikabili kalonga, ‘Nigula ng'ombe longo dimwe wa kulimila, avo
nochola kuwageza, chonde ndeka nyhole.’
20 Iyagwe kalonga, ‘Nisola mtwanzi sambi baha, avo sidaha kwiza.’
21 “Ija inyakadala kabwela, kamsimulila mbuli zose mkulu wake. Ija
imkulu kagevuzika ng'hani avo kamulongela nyakadala wake, ‘Hima,
genda mzinzila ng'hulu na ndodo za mkiwambo, ukawagale wakumbulu,
mbetembete, vimbugumbugu, na walemale.’
22 Ija inyakadala kamulongela, ‘Mkulu, gaja gose gaulagize gatendigwa,
ila hana nafasi isigala.’
23 Avo mkulu ija kamulongela nyakadala wake, ‘Genda m'balabala
ng'hulu na ndodo za muisi ukawashulutize wanhu wose weze kwingila
giladi ng'anda yangu imeme.’
24 Nowalongela mweye mose kamba, ‘Waja wagonekigwe haichanduso,
haduhu hata imwe yondayalanze vakuja vangu!’ ”

Golondigwa Giladi Uwe Mwanahina wa Kilisto
(Mat. 10:37-38)

25 Zua dimwe dale kulu da wanhu dikala diilongoza na Yesu, kahinduka
kawalongela,
26 “Munhu yoyose yokwiza kumwangu, na kuno koleka kuninogela
nie kubanza tataake na mamaake, na mtwanzi wake, na wanage, na

wandugu zake na lumbu zake na hata ugima wake mwenyego, hadaha
kuwa mwanahina wangu.
27 Munhu yoyose yoleka kupapa msalaba wake na kung'holeleza hadaha
kuwa mwanahina wangu.

28 “Vino yalihi mmwanza wenu yahalonda kuzenga ulingo, yondayaleke
kukala hasi tanhu, yalole kamba kana hela za kwishilizila sang'hano ija?
29 Kamba hatendile vino, yahamambukiza umsingi na kuhumwa ku-
mambukiza, wanhu wondawone gaja galawilile womseka,
30 wolonga, ‘Munhu ino kasonga kuzenga ila hadahile kwishilizila
isang'hano.’

31 “Ama mndewa yalihi yochola kugomba na mndewa iyagwe, yoleka
tanhu kukala na kugelegeza kamba heyo na asikali zake alufu longo dimwe
kodaha kugomba na mndewa ija yokwiza kugomba na heyo yali na asikali
alufu malongo mabili?
32 Kamba ihawa hadaha, kowagala wasenga wakaiting'hane na ija im-
ndewa iyagwe, wakamgwile mavindi kulonda tindiwalo kipigiti yang'hali
kutali.”
33 Yesu kamambukiza, “Vivija haduhu yoyose mmwanza wenu yodaha
kuwa mwanahina wangu kamba halekile vinhu vake vose vayalinavo.

Munyu Ubanangike
(Mat. 5:13; Mlk. 9:50)

34 “Munyu unoga, ila uhagiza kilandu chake, haduhu nzila iyagwe ya
kuutenda unoge kabili.
35 Haunoga kinhu, kwikigwa mmigunda ama kutibulizwa na mhugutu,
ila wanhu wowasa kunze. Yali na magwiti na yahulike!”

15

Hala da Ng'hondolo Yapotele
(Mat. 18:12-14)

1 Zua dimwe wawila kodi bwando na wanhu wayagwe wene vilozo weza
kumtegeleza Yesu.
2 Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa wasonga kutwanganika,
wolonga, “Munhu ino kowabokela wanhu wali na vilozo na hata kuja
nao!”
3 Avo Yesu kawalongela hala dino.

4 “Tutende munhu imwe mmwanza wenu kana ng'hondolo mia, abaho,
ng'hondolo imwe kapotela, kotendaze? Kowaleka waja iwang'hondolo
malongo tisa na tisa muluwala na kuchola kumzahila ija yapotele mbaka
yamone.
5 Yahamona, kodeng'helela ng'hani avo kompapa mmaega
6 na kum'bweza ukae. Abaho, kowakema hamoja wambwiga zake na
wanhu wa mzing'anda za habehi na kuwalongela, ‘Nodeng'ha ng'hani
kwavija nimona ng'hondolo wangu yapotele, avo izoni tudeng'he chose!’
7 Avo nowalongela, kowa na ndeng'helelo ng'hulu kuulanga avija munhu
imwe yali na vilozo yahaleka vilozo vake, kubanza wanhu malongo tisa
na tisa walibule vilozo na hawalonda kuleka vilozo vao.

Hala da Hela Yagile

8 “Ama tulonge mtwanzi imwe kana hela* longo dimwe, abaho, kasa
hela imwe, kotendaze? Kobwinha kiwenge na kufagila ng'anda yake na
kulolesa kila hanhu mbaka yayone.
9 Yahayona, kowakema hamoja wambwiga zake na wanhu wa mz-
ing'anda za habehi na kuwalongela, ‘Nodeng'helela ng'hani kwavija
niyona ihela inyasile. Izoni tudeng'he tose!’
10 Avo nowalongela, vivija wasenga wa Mulungu wa kuulanga
wodeng'ha avija munhu imwe yali na vilozo yahaleka vilozo vake.”

Hala da Mwana Yapotele

11 Yesu kagendelela kulonga, “Kukala na munhu imwe yakalile na wana
wabili wambigalo.
12 Imdodo kamulongela tataake, ‘Tata, ngwelela uhazi wangu sam-
bisambi.’ Avo ija imunhu kawagolela mali gake wanage wose wabili.
13 Mkipigiti kiguhi ija imwanage imdodo kaguza vinhu vake vose,
kasegela hakae na izihela. Kachola isi ya kutali, ako kwayasile hela zake
mmbuli za mzanyamzanya.
14 Viyamambukize vinhu vose, ingila nzala mpamanho muisi ija yose,
avo kasonga kuzahila vinhu vakuja.
15 Avo kachola kusang'hanika ha munhu imwe mwenekae wa isi ija, na
heyo kamgala kumgunda wake yakemilize mitumbi.
16 Kasulukila kuigutiza na mikamhi iidile imitumbi, na haduhu munhu
yamgwelele kinhu chochose.
17 Ngelegeza zinogile vuzimwizile, kalonga mmoyo wake, ‘Wasang'hana
wangahi wa tataangu woja na kusigaza, ila nie hano nofa nzala!
18 Nosegela nibweleganye ha tataangu nikamulongele, “Tata, niloza ha
Mulungu na hamwako gweye.
19 Silumbile kukemigwa mwanago, nitende kamba vija imwe wa
wasang'hana zako.” ’
20 Avo kenuka na kusonga kubwela ha tataake.
“Viyakalile yang'hali kutali, tataake kamona, kamonela bazi, avo
kamkimbilila, abaho, kamkumbatila na kumnonela.
21 Ija imwana kalonga, ‘Tata, niloza ha Mulungu na hamwako gweye.
Silumbile kukemigwa mwanago.’
22 Ila tataake kawakema nyakadala zake, kalonga, ‘Hima mgalileni
ng'hanzu inogile mum'vaze. M'vazeni kitindi mkidole chake na vilatu
mmagulu gake.
23 Abaho, gendeni mkamsole mwanang'ombe yanonile mumchinje, na
tutende lusona, tudeng'he!
24 Kwavija mwanangu ino kakala kamba yadanganhike, ila sambi
mgima, kakala yapotele, ila sambi koneka!’ Avo lusona lusonga.
25 “Kipigiti kikija mwanage imkulu kakala yobwela kulawa kumgunda,
mnzila viyakalile behi na ing'anda, kahulika ngoma na sing'hino za mvina.
26 Avo kamkema imwe wa nyakadala, kamuuza, ‘Kuna choni?’
27 Ija inyakadala kamulongela, ‘Mdodo wako kabwela, na tataako
kachinja mwanang'ombe yanonile kwavija kabwela yali mpile.’
28 “Ija imwana imkulu kagevuzika ng'hani mbaka kalema kwingila
mng'anda. Avo tataake kalawa hanze kamuyalalila yomulonda yengile
mng'anda.
29 Ila heyo kamulongela tataake, ‘Lola! Milao ino yose nikusang'hanikila
sang'hano zako kamba nyakadala, na siduluke ndagizi zako zozose.

* **15:8** ***Hela imwe*** ikala iliha sang'hano ya zua dimwe.

Kungwelela choni? Hungwelele hata menhe mdodo nhende lusona na wambwiga zangu!
30 Ila mwanago ino kasa mali gako gose mkutenda ugoni ndwanga, abaho, kabwela ukae, komchinjila mwanang'ombe yanonile!'
31 Tataake kamulongela, 'Mwanangu, gweye kokala hano na nie mazua gose, na vinhu vose vinilinavo nie vako gweye.
32 Avo vinoga tweye tuvine na kudeng'ha kwavija mdodo wako kakala kamba yadanganhike, ila sambi mgima. Kakala yapotele, ila sambi koneka!' "

16

Hala da Mwimilizi M'bala

1 Yesu kawalongela wanahina zake, "Kukala na munhu imwe mgoli yakalile na mwimilizi wa vinhu vake. Ija imgoli kalongeligwa kamba ija imwimilizi kakala yomung'hunya hela zake,
2 avo kamkema, kamuuza, 'Mbuli zaki zino zinihulika zikulonga gweye? Ngwelela mheta ya mali gangu gose gaukalile wimiliza, kwavija hudaha tena gweye kuwa mwimilizi wangu.'
3 Ija imwimilizi kalonga munda kwa munda, 'Mkulu wangu kolonda kunisegeza msang'hano yangu. Nhendeze? Kulima sidaha, na kupula nokona kinyala.
4 Nikitanga chondanhende! Nihawingigwa kulawa msang'hano yangu, nopata wambwiga wondawanibokele mkae zao.'
5 "Avo kawakema wanhu wose wakalile wowilwa na ija imgoli wake, kamuuza waichanduso, 'Kowilwa aki na mkulu wangu?'
6 Na heyo kalonga, 'Madebe mia mbili ga mavuta ga mizaituni.' Ija imwimilizi kamulongela, 'Sola cheti chako, ukale hasi hima wandike madebe mia.'
7 Abaho, kamuuza iyagwe, 'Na gweye kowilwa aki?' Kalonga, 'Vipeto mia sita va ngano.' Ija imwimilizi kamulongela, 'Sola cheti chako, wandike vipeto mia nne na malongo manane.'
8 "Avo mkulu wa mwimilizi ija kizenzeleganye kamtogola avija vayatendile ubala kamba uja, kwavija wanhu wa ulumwengu uno wabala ng'hani mkuzigongomanya mbuli zao na wayao kubanza wanhu wali mmulangaza."
9 Yesu kagendelela kulonga, "Nowalongela, izahilileni wambwiga mkubitila mali ga muulumwengu, avo kamba gehesha, mobokelwa muna uukazi wa milongo yose.
10 Munhu yoyose yalibule uzenzeleganye m'vinhu vidodo, vivija kowa bule uzenzeleganye m'vinhu bwando. Na munhu yoyose yali na uzenzeleganye m'vinhu vidodo, vivija kowa na uzenzeleganye m'vinhu bwando.
11 Avo kamba muhawa vizenzeleganye mkwimiliza mali ga muulumwengu, yalihi yondayawatogole kwimiliza mali ga kweli?
12 Na kamba muhawa vizenzeleganye m'vinhu va munhu iyagwe, yalihi yondayaweng'he vinhu venu wenyego?
13 "Haduhu mtumigwa yodaha kuwasang'hanikila wakulu wabili, kwavija komwihila ino na kumnogela iyagwe, ama koigoga na imwe na kum'buhiza iyagwe. Hamdaha kumsang'hanikila Mulungu hamoja na hela."

Mbuli Ziyagwe za Yesu
(Mat. 11:12-13; 5:31-32; Mlk. 10:11-12)

14 Mafalisayo viwahulike gano, wam'beza Yesu kwavija wanogelwa na
hela.
15 Yesu kawalongela, “Mweye iwo wanhu mkiitenda muna mioyo inogile
mmeso ga wanhu, ila Mulungu koitanga mioyo yenu, kwavija vinhu
vigesigwa na wanhu kamba vinoga ng'hani vabule unozi hameso ga
Mulungu.
16 “Malagizo ga Musa na Nyandiko Zing'alile za wahokozi zikala
zipetigwa mbaka kipigiti cha Yohana M'batiza, songela aho Usenga Unogile
wa Undewa wa Mulungu wopetigwa, na kila munhu kokwingila na mhiko.
17 Ila vibuha ulanga na isi kuyangayuka kubanza kidanga kidodo cha
Malagizo ga Musa kusegezwa.
18 “Mbigalo yoyose yahamwasa mtwanzi wake na kusola mtwanzi
iyagwe, kotenda ugoni, na munhu yahamsola mtwanzi yasigwe, kotenda
ugoni.

Mgoli na Lazalo

19 “Kukala na munhu imwe mgoli yakalile yovala vivalo va zambalau
vene hela bwando na kakala yoja goya mazua gose.
20 Vivija kukala na munhu imwe mkumbulu yokemigwa Lazalo, yakalile
na vilonda lukuli lugima, yakalile yogaligwa halwivi lwa ija imgoli,
21 yosulukila kuja vakuja vilagale kulawa hameza ya ija imgoli. Hata
mibwa iza kumulambita vilonda vake.
22 “Hakimambukizo, ija imkumbulu kadanganhika, kapapigwa na
wasenga wa Mulungu wa kuulanga kekigwa behibehi na Ablaham. Vivija
ija imgoli na heyo kadanganhika na kazikigwa.
23 Avo akuja kuzimu ija imgoli kakala mumgayo mkulu ng'hani, kenula
meso gake hatalitali kamona Ablaham na Lazalo hamgwazo wake.
24 Avo kenula dizwi yolonga, ‘Tata Ablaham! Nyonela bazi, mulongele
Lazalo yazabike kidole chake mmazi yaluhoze lulimi lwangu, kwavija nie
na mumgayo mkulu mmoto uno!’
25 “Ila Ablaham kamulongela, ‘Kumbukila tanhu, mwanangu, vuukalile
muulumwengu kugweleligwa vinhu vose vinogile, ila Lazalo kagweleligwa
vinhu vose vihile. Ila sambi kohozigwa moyo na gweye kogaya.
26 Uhaleka gose gano, hana kolongo kulu dikigwe hagatigati yetu mweye
na tweye, giladi waja wolonda kuloka kulawa hano kwiza hamwenu
sambiwadahe, na munhu yoyose yolonda kuloka kulawa hiko kwiza kuno
sambiyadahe.’
27 Ija imgoli kalonga, ‘Basi, tata Ablaham, nokuyalalila, mulagize Lazalo
yachole kung'anda ya tataangu,
28 hiko kuna ndugu zangu watano, yakawazume, giladi sambiweze kuno
kuli na mgayo!’
29 “Ila Ablaham kamulongela, ‘Wandugu zako wana Malagizo ga Musa
na Nyandiko Zing'alile za wahokozi, waleke wazitegeleze hizo vuzilonga.’
30 Ija imgoli kalonga, ‘Hivo havitosha, tata Ablaham! Ila munhu
yahazuka na kuwacholela, woleka vilozo vao.’
31 Ila Ablaham kalonga, ‘Kamba hawazitegeleze Nyandiko za Musa na
wahokozi, hawatogola hata kamba munhu yahazuka.’ ”

17

Kugela Kumgongo Vilozo
(Mat. 18:6-7, 21-22; Mlk. 9:42)

1 Yesu kawalongela wanahina zake, “Mbuli ziwatendaga wanhu watende
vilozo hazilekaga kulawilila, ila kojona ng'hani munhu ija yondayazitende
zilawile!
2 Vihamnogele munhu ija yafungigwe msingo dibwe kulu da kusiginhila,
abaho, yakasigwe m'bahali kubanza kumtenda imwe wa wanhu wano
wadodo kuloza.
3 Avo teganyeni!
“Kamba ndugu yako yahaloza, mkomhokele, yahaleka kuloza, mgele
kumgongo.
4 Kamba yahakutendela vilozo mianza saba mdizua dimwe, na mianza
yose saba keza kumwako yolonga, ‘Nileka,’ mgele kumgongo.”

Nhamanila

5 Watumigwa wa Kilisto wamulongela Mndewa Yesu, “Tongezele
nhamanila yetu.”
6 Mndewa kawalongela, “Kamba muhawile na nhamanila ndodo kamba
mbeyu ya haladali, muhadahile kuulongela mkuyu uno, ‘Ng'ozoka ukai-
hande m'bahali!’ Na uhawahulike.

Sang'hano za Nyakadala

7 “Tulonge munhu imwe mmwanza wenu kana nyakadala wa ku-
mulimila ama kumchungila ng'hondolo. Yahabwela kulawa kumgunda,
komulongela nyakadala wake yatende hima yeze kuja mandia?
8 Nokona si vivo! Ila komulongela, ‘Nhelekela mandia gangu hima,
uisasale unisang'hanikile mbaka niheshiliza kuja na kung'wa, kileka na
gweye uje mandia gako.’
9 Avo, komuheweza nyakadala ija avija viyagatendile gaja gayalagizwe?
10 Vivija na mweye! Muhatenda kila kinhu kimulongeligwe mkitende,
longeni, ‘Tweye twa nyakadala tulibule maliho, tutenda gaja gatulondigwe
kutenda tu.’ ”

Yesu Kowahonya Wanhu Longo Dimwe

11 Yesu viyakalile yochola Yelusalemu, kabitila muimbaka ya isi za
Samalia na Galilaya.
12 Viyakalile yokwingila muna ikiwambo kimwe, wanhu longo dimwe
wolumwa dikulu wamwizila, wema kutalitali,
13 wenula dizwi wolonga, “Mndewa, Yesu, utonele bazi!”
14 Yesu viyawawene kawalongela, “Gendeni ha iwakulu wa nhambiko
wakawalole goya.”
Viwakalile wochola mnzila wahona.
15 Munhu imwe mmwanza wao viyonile kahona, kabwela, kenula dizwi
yomuyenzi Mulungu.
16 Kamfugamila mavindi Yesu na kumgwaa hewela. Na munhu ija
kakala Msamalia.
17 Ila Yesu kauza, “Hawakalile wanhu longo dimwe wahonyigwe?
Wakwahi wayagwe tisa?
18 Haduhu hata munhu imwe yabwelile kumuheweza Mulungu ila
muhenza ino yeiyeka?”
19 Yesu kamulongela, “Ima wima uchole, nhamanila yako ikuhonya.”

Kwiza kwa Undewa wa Mulungu
(Mat. 24:23-28, 37-41)

20 Mafalisayo wayagwe wamuuza Yesu, wolonga, “Zua dilihi Undewa wa
Mulungu vondawize?”
Heyo kawalongela, “Undewa wa Mulungu hawiza mkoneka na meso.

21 Haduhu munhu yondayalonge, ‘Loleni wa hano!’ Ama ‘Wa haja!’
Kwavija Undewa wa Mulungu wa mmwenu.”
22 Abaho, kawalongela wanahina zake, “Kipigiti chokwiza vondamusu-
lukile kona zua dondanibwele, nie, Mwana wa Munhu, ila hamujona.
23 Na wanhu wowalongela, ‘Loleni kahaja!’ ama, ‘Loleni kahano!’ Ila
sambimuwakweleleze.
24 Kamba vija lumwemwe vulumweka kulawa kuulanga na
kumwemwesa kulawa ng'ambu ino mbaka ng'ambu ija, avo vivo vondaiwe
mdizua dondanize, nie, Mwana wa Munhu.
25 Ila tanhu nolondigwa nigaye ng'hani na kulemigwa na wanhu wa
mulelo uno.
26 Kamba viikalile mkipigiti cha Nuhu vivo vondaiwe mdizua dondanib-
wele, nie, Mwana wa Munhu.*
27 Wanhu wose wakala woja na kung'wa, wosola na kusoligwa, mbaka
zua dija Nuhu viyengile muisafina,† na mvula ng'hulu ng'hani itoa na
kumemeza mazi na kuwakoma wanhu wose.
28 Yowa kamba viikalile kipigiti cha Loti. Wanhu wose wakala woja na
kung'wa, wogula na kuguza, wohanda na kuzenga,
29 mbaka zua dija Loti viyasegele wambo da Sodoma, moto na baluti
vihumuluka hasi kulawa kuulanga na kuwakoma wanhu wose.
30 Vino vivo vondaiwe mdizua dondanigubuligwe, nie, Mwana wa
Munhu.
31 “Mdizua dija munhu yali kukiswili cha ng'anda yake sambiyahu-
muluke hasi yengile mng'anda yakasole vinhu vake, na munhu yali
kumgunda sambiyabwele ukae.
32 Kumbukileni gam'vikile mtwanzi wa Loti!
33 Munhu yoyose yogeza kuukombola ugima wake, kowagiza, na munhu
yoyose yowagiza ugima wake, koukombola.
34 Nowalongela, ikilo ija wanhu wabili wowasa mulusazi lumwe, imwe
kosoligwa na imwe kolekigwa.
35 Watwanzi wabili wokomola ngano hamoja, imwe kosoligwa na imwe
kolekigwa.
36 Wanhu wabili wolima mumgunda, imwe kosoligwa na imwe
kolekigwa.”‡
37 Wanahina zake wamuuza, “Mndewa, kwahi?”
Yesu kawalongela, “Hohose hauli mtufi, baho hondawaiting'hanile
vimhungu.”

18

Hala da Kizuka na Mulamula

1 Abaho, Yesu kawalongela hala wanahina zake yowafundiza kamba
wolondigwa kutambika bila kudonha.
2 Kalonga, “Kukala na mulamula mkiwambo kimwe, yakalile hamdumba
Mulungu, na vivija hawagesa wanhu.
3 Mkiwambo kija kukala na kizuka yakalile yomwizila mulamula ija
mianza bwando, yolonga, ‘Nhaza mhate kwing'higwa gaja golondigwa
mhate kulawa ha ija yolonda kunizulunza!’

---

* **17:26** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 26. † **17:27** Uhalonda kuitanga nhegulo ya ***Safina***, soma kitabu cha MWANDUSO 6—7. ‡ **17:36** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 36.

4 Mazua bwando ija imulamula kalema, ila hakimambukizo kalonga
munda kwa munda, 'Nie simdumba Mulungu vivija siwagesa wanhu,
5 ila kwavija kizuka ino kongaza ng'hani, noilola nhaguso yake
yeng'higwe choyolonda. Kamba sitendile vino, kogendelela kwiza, haki-
mambukizo kondonheza ng'hani!' "
6 Abaho Mndewa kagendelela kulonga, "Tegelezeni viyolonga ija imula-
mula yalibule unhu.
7 Avo mokwagiza Mulungu hondayawedike hima wanhu zake mwenyego
womulililа misi na kilo? Mokwagiza kotenda mholemhole kuwataza?
8 Nowalongela, kowataza hima. Ila vondanize nie, Mwana wa Munhu,
noivika nhamanila muisi?"

Hala da Mfalisayo na Muwila Kodi

9 Vivija Yesu kawalongela hala dino wanhu wokiiyona kamba hewo iwo
iwende na kuwabeza wayagwe.
10 "Wanhu wabili wakwela wachola Kung'anda ya Mulungu kutambika,
imwe kakala Mfalisayo na imwe muwila kodi.
11 "Ija Mfalisayo kaibagula kema yeiyeka katambika yolonga,
'Nokuheweza, Mulungu, kwavija nie sili kamba wanhu wayagwe,
mibokonyi ama vizenzeleganye ama wagoni ama kamba ino muwila
kodi.
12 Nofunga mianza mibili mmazua saba, nolava zaka m'vinhu vangu
vose vinipata.'
13 "Ila ija imuwila kodi kema kutali na hadahile hata kwinula kihanga
chake kuulanga, kaitoatoa mmhambaga kulagusa giogio na kulonga, 'Go
Mulungu, nyonela bazi, nie nili na vilozo.' "
14 Yesu kawalongela, "Ija imuwila kodi kabwela ukae yopetigwa kutenda
gamnogele Mulungu kubanza ija Imfalisayo. Kwavija munhu yoyose
yokiinula mwenyego kohumuluswa, na ija yoihumulusa mwenyego kok-
winuligwa."

Yesu Kowamoteza Wana Wadodo
(Mat. 19:13-15; Mlk. 10:13-16)

15 Wanhu wamgalila Yesu wana zao wadodo yawekile makono
yawamoteze. Wanahina zake viwawawene wotenda vija,
wawakomhokela.
16 Ila Yesu kawakema iwana kumwake kalonga, "Walekeni wana wadodo
weze kumwangu, sambimuwagomese. Kwavija Undewa wa Mulungu una
wanhu wali kamba wano.
17 Nowalongeleni ikweli! Munhu yoyose yahaleka kuubokela Undewa
wa Mulungu kamba viyali mwana mdodo havidahika kuwingila."

Mgoli
(Mat. 19:16-30; Mlk. 10:17-31)

18 Mkulu imwe wa Wayahudi kamuuza Yesu, "Mkulufunzi Unogile,
nhende choni kileka mana niuhale ugima wa digunge?"
19 Yesu kamuuza, "Habali ung'hema nie ninogile? Haduhu munhu
yanogile ila Mulungu yeiyeka.
20 Kuzitanga ndagizi? 'Sambiutende ugoni, sambiukome, sambiwibe,
sambiulave usindila wa uvwizi, wahishimile tataako na mamaako.' "
21 Ija imunhu kalonga, "Gano gose nigatenda songela ning'hali mdodo."
22 Yesu viyahulike gano kamulongela, "Kusigaza kinhu kimwe chuu-
londigwa kutenda. Guza vinhu vose vuulinavo na zihela uwagwelele
wakumbulu, avo kowa na ngama kuulanga, abaho, wize ung'holeleze."

23 Ila munhu ija viyahulike gaja, kanyunguala ng'hani kwavija kakala na
mali bwando.
24 Yesu kamulola, abaho kalonga, “Vino vivo vondaviwe vidala wagoli
kwingila Muundewa wa Mulungu!
25 Vibuha ngamia kubita mkizonzo cha shindano kubanza mgoli
kwingila Muundewa wa Mulungu.”
26 Wanhu wagahulike gano wamuuza, “Avo yalihi basi yondayadahe
kukomboligwa?”
27 Yesu kawalongela, “Gaja hagadahika mwa wanhu ha Mulungu
godahika.”
28 Abaho, Petulo kamulongela, “Lola! Tweye tuleka vinhu vetu vose,
tukukweleleza gweye.”
29 Yesu kawalongela, “Nowalongela ikweli, munhu yoyose yalekile kae
ama mtwanzi wake ama wandugu ama watata na wamama ama wana
sama ya Undewa wa Mulungu,
30 kobokela vinhu bwando ng'hani mkipigiti kino, na kubokela ugima
wa digunge mkipigiti kikwiza.”

Yesu Koilonga Ifa Yake Mwanza wa Ikadatu
(Mat. 20:17-19; Mlk. 10:32-34)

31 Yesu kawagala wanahina zake longo dimwe na wabili hamg-
wazo, kawalongela, “Tegelezeni! Tokwela Yelusalemu, aho kila kinhu
chawandike wahokozi kinilonga nie, Mwana wa Munhu, chovikila.
32 Nogeligwa mmakono ga Wamhazi awo wondawanitendele uponela,
woniliga na kunitemela mate.
33 Wonilanha, abaho, wonikoma, ila mdizua da ikadatu nozuka.”
34 Ila wanahina zake hawazimanyile mbuli zija. Nhegulo ya mbuli zija
ikala ifisigwa kumwao, na hawagamanyile gaja gayawalongele.

Yesu Komuhonya Kimbugumbugu Yapulaga
(Mat. 20:29-34; Mlk. 10:46-52)

35 Yesu viyakalile behi na wambo da Yeliko, kukala na kimbugumbugu
imwe yakalile mumgwazo wa inzila yopula.
36 Viyahulike dale da wanhu dobita, kauza, “Kuna choni?”
37 Wamulongela, “Yesu wa Nazaleti kobita.”
38 Kenula dizwi yolonga, “Yesu, Mwana wa Daudi, nyonela bazi!”
39 Wanhu walongole wamkomhokela wamulongela yanyamale. Ila heyo
kagendelela kwinula dizwi kulu ng'hani, yolonga, “Mwana wa Daudi,
nyonela bazi!”
40 Avo Yesu kema, kawalagiza wamgale hamwake ija imunhu kim-
bugumbugu. Viyavikile behi, Yesu kamuuza,
41 “Kolonda nikutendele choni?”
Na heyo kamwidika, “Mndewa, nolonda kulola kabili.”
42 Yesu kamulongela, “Lola! Nhamanila yako ikuhonya.”
43 Bahaja munhu ija kadaha kulola kabili, kamkweleleza Yesu, kuno
yomuyenzi Mulungu. Wanhu viwonile gaja, wose wamuheweza Mulungu.

19

Yesu na Zakayo

1 Yesu kengila mdiwambo da Yeliko kakala yobita mnzila za idiwambo
dija.

2 Haja kukala na mkulu imwe wa wawila kodi twaga jake Zakayo,
yakalile mgoli ng'hani.
3 Kakala yolonda kumona Yesu iyo munhu wa vilihi, ila kakala mguhi
avo hadahile kumona Yesu kwavija wanhu wakala bwando.
4 Avo kakimbilila haulongozi mwa ididale da wanhu na kukwela
mumkuyu giladi yamone Yesu, kwavija kakala yobita mnzila ija.
5 Yesu viyavikile haja, kalola uchana kamulongela Zakayo, "Zakayo,
humuluka mbwisa, kwavija lelo nolondigwa nikale mng'anda yako."
6 Zakayo kahumuluka himahima, kam'bokela na ndeng'helelo ng'hulu.
7 Wanhu wose wagawene gaja wasonga kutwanganika, walonga,
"Munhu ino kachola kukala kung'anda ya munhu mwene vilozo!"
8 Zakayo kema wima kamulongela Yesu, "Tegeleza, Mndewa! Nie nolava
lwenza lwa vinhu vangu niwagwelele wakumbulu, na kamba nihasola
kinhu cha munhu yoyose mkum'bulunya, nom'bwezela mianza mine."
9 Yesu kamulongela, "Lelo ukombola wingila mng'anda ino, kwavija ino
vivija munhu wa lukolo lwa Ablaham.
10 Kwavija nie, Mwana wa Munhu, niza kuzahila na kuwakombola waja
wapotele."

Hala da Hela Longo Dimwe
(Mat. 25:14-30)

11 Wanhu wakala womtegeleza Yesu, avo kawalongela hala diyagwe,
katenda vino kwavija kakala behi na Yelusalemu, na wanhu wakala
wogelegeza kamba Undewa wa Mulungu wa mmabehi kulawilila.
12 Avo kalonga, "Kukala na munhu imwe wa lukolo lwa kindewa kachola
isi ya kutali kutendigwa mndewa wa isi yake, ikwisha yabweleganye ukae.
13 Viyakalile behi na kuchola, kawakema nyakadala zake longo dimwe,
kamgwelela kila imwe hela imwe.* Kawalongela, 'Tendeni uchuluzi
mbaka vondanibwele.'
14 Ila wanhu wa muisi yake wamwihila, avo wawagala wasenga hachugu
chake wakalonge, 'Hatumulonda munhu ino yawe mndewa wetu.'
15 "Ija munhu kagweleligwa undewa na kubwela ukae. Viyavikile, hima
kalagiza wakemigwe nyakadala zake wachole kumwake giladi yavimanye
hela nyingahi ziwapatile.
16 Nyakadala wa ichanduso keza kalonga, 'Mndewa, mhata hela ziyagwe
longo dimwe kulawa muhela imwe yuungwelele.'
17 Kalonga, 'Vinoga, nyakadala mwende! Kwavija hutendile uzenzele-
ganye mmbuli ndodo, nokwika uwe mkulu m'viwambo longo dimwe.'
18 Keza nyakadala wa ikabili, kalonga, 'Mndewa, mhata hela tano
kulawa muhela imwe yuungwelele.'
19 Na heyo kamulongela, 'Kowa mkulu m'viwambo vitano.'
20 "Nyakadala iyagwe keza, kalonga, 'Mndewa, hela yako ino hano,
niifunga mkitambala niifisa.
21 Nikudumba, kwavija gweye kwa munhu mgaga. Kosola vinhu si vako,
na kohuna vija huvihandile.'
22 Ija imndewa kamulongela, 'Nokutagusa kulawa mmbuli zako
mwenyego! Gweye nyakadala mwavu, kuvitanga kamba nie na munhu
mgaga, nosola vinhu si vangu, na nohuna vija sivihandile.
23 Habali hwikile hela yangu benki vinibwelile niivike ilelile?'

---

* **19:13** Hano ***hela imwe*** ikala iliha kitumetume cha milenge midatu.

24 “Abaho, kawalongela waja wakalile wemile haja, ‘M'bokeni ihela yaali
nayo, mumgwelele nyakadala ija yapatile hela longo dimwe!’
25 Ila hewo wamulongela, ‘Mndewa, heyo kana hela longo dimwe!’
26 Ija imndewa kawedika, ‘Nowalongela, munhu yoyose yali na kinhu
kokongezelwa, ila ija yalibule kinhu, hata kija ikidodo chayalinacho
kobokonywa.
27 Na waja wadumuka zangu wanilemile nie sambiniwe mndewa wao,
wagaleni hano muwakome hameso gangu!’ ”

Yesu Kokwingila Yelusalemu na Wila
(Mat. 21:1-11; Mlk. 11:1-11; Yoh. 12:12-19)

28 Yesu viyeshile kulonga gano, kagendelela na mwanza yowalongola
wanhu, yochola Yelusalemu.
29 Viyavikile mkiwambo cha Betifage hana Ikigongo cha Mizaituni behi
na kiwambo cha Betania, kawatuma wabili mmwanza wa wanahina zake,
30 kawalongela mbuli zino, “Gendeni hakiwambo kili haulongozi wenu,
muhavika, mom'vika mwana mhunda hanapapa munhu yoyose, ya-
fungigwe. Mfunguleni, munigalile.
31 Kamba munhu yahawauza habali mumfungula, mulongeleni, ‘Mn-
dewa komulonda.’ ”
32 Wanahina waja wachola, wavika kamba vija Yesu viyawalongele.
33 Viwakalile womfungula imwana mhunda, wenyego wawauza, “Habali
mumfungula?”
34 Wawalongela, “Mndewa komulonda.”
35 Wamsola imwana mhunda, wamgala ha Yesu. Abaho, watandika
vivalo vao mumgongo wa imwana mhunda, abaho, wampapa Yesu
wamwika mumgongo wa imwana mhunda.
36 Yesu viyakalile yochola, wanhu wanzanza vivalo vao mnzila.
37 Viyakalile behi na kuvika Yelusalemu, ahaja hana inhelemuko
Hakigongo cha Mizaituni, dale kulu da wanahina zake disonga kwinula
nyangi kuno wotoa ng'henze na kumuheweza Mulungu, sama ya mbuli
zose ng'hulu ziwonile.
38 Wolonga, “Kamota Mtawala yokwiza mtwaga da Mndewa! Tindiwalo
kuulanga na yenzi ha Mulungu!”
39 Mafalisayo wayagwe wakalile mdidale dija wamulongela Yesu, “Mku-
lufunzi, walongele wanahina zako wanyamale!”
40 Yesu kawedika, “Nowalongela! Kamba wano wahanyamala, mabwe
gosonga kwinula dizwi.”

Yesu Kodililila Wambo da Yelusalemu

41 Viyakwenhuke behi na Yelusalemu na viyadiwene idiwambo,
kadililila,
42 yolonga, “Kamba uhakitangile lelo kija kilondigwa kugala tindiwalo!
Ila kifisigwa hameso gako!
43 Kwavija kipigiti chokwiza wadumuka zako vondawakuzungulusile
lwigo, na kukuzunguluka kukubaniza ng'ambu zose.
44 Wokuhondahonda kabisa na kuwakoma wanhu wali mgati mwa
iviwambaza vako, haduhu dibwe dondadilekigwe hachana ya diyagwe,
kwavija hukitangile kipigiti Mulungu viyezile kukukombola!”

Yesu Kochola Kung'anda ya Mulungu
(Mat. 21:12-17; Mlk. 11:15-19; Yoh. 2:13-22)

45 Abaho, Yesu kachola Kung'anda ya Mulungu, kasonga kuwawinga
wanhu wakalile woguza vinhu,
46 yowalongela, “Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile kamba, ‘Ng'anda
yangu yowa ng'anda ya nhambiko.’ Ila mweye muitenda kifiso cha
wabavi!”
47 Mazua gose viyakalile Yelusalemu, Yesu kakala yofundiza Kung'anda
ya Mulungu. Wakulu wa wakulu wa nhambiko, wafundiza Malagizo ga
Musa, na wakulu wa wanhu wakala wozahila nzila ya kumkoma.
48 Ila hawapatile nzila ya kumkomela, kwavija wanhu wose wakala
womtegeleza goya mazua gose, hawalondile kuihonya hata mbuli imwe.

20

Mbuza ya Udaho wa Yesu
(Mat. 21:23-27; Mlk. 11:27-33)

1 Zua dimwe Yesu viyakalile Kung'anda ya Mulungu yowafundiza wanhu
na kuwapetela Usenga Unogile, wakulu wa wakulu wa nhambiko na
wafundiza Malagizo ga Musa hamoja na wavyele wa wanhu weza,
2 wamuuza, “Tulongele, kotenda mbuli zino na udaho ulihi? Yalihi
yakugwelele udaho uno?”
3 Yesu kawedika, “Beta niuze mbuli. Nilongeleni,
4 vino udaho wa Yohana wa kubatiza ulawa ha Mulungu ama ulawa
mwa wanhu?”
5 Wasonga kuibamilila wenyego kwa wenyego, “Tulongeze? Kamba
tuhalonga ‘Ulawa ha Mulungu,’ kwiza kotulongela, ‘Habali hamumtogole
Yohana?’
6 Na tuhalonga, ‘Ulawa mwa wanhu,’ wanhu wose hano wotukoma mku-
tutoa na mabwe, kwavija wamtogola kamba Yohana kakala muhokozi.”
7 Avo wamulongela, “Hatukutangile kuulawile.”
8 Yesu kawalongela, “Na nie siwalongela na udaho ulihi notenda mbuli
zino.”

Hala da Walimi Mumgunda wa Zabibu
(Mat. 21:33-46; Mlk. 12:1-12)

9 Abaho, Yesu kawalongela wanhu hala dino, “Kukala na munhu imwe
yakalile na mgunda wa mizabibu, kawapangiza walimi, abaho, kachola isi
ya kutali, kakala kuja kipigiti kitali.
10 Kipigiti cha kuhuna zizabibu vikivikile, kamtuma nyakadala wake ha
iwalimi yakamsolele fungu jake da izizabibu. Ila waja iwalimi wamtoa ija
inyakadala na kum'bweza bila kinhu.
11 Avo kamgala nyakadala iyagwe, ila waja iwalimi vivija wamtoa,
wamtendela mbuli za kumgela kinyala, abaho, wam'bweza bila kinhu.
12 Abaho, kamgala nyakadala wa ikadatu, na heyo vivija waja iwalimi
wamgela milonda, abaho, wamwasa hanze ya umgunda.
13 Avo mwene umgunda wa zabibu kalonga, ‘Nhendeze? Nomgala
mwanangu mwenyego yaninogele, kwa vovose ino womuhishimila!’
14 Ila waja iwalimi viwamonile, wailongela, ‘Ino iyo muhazi wake
mwene mgunda. Natumkome, na uhazi wake wowa wetu!’
15 Avo wamwasa hanze ya umgunda, abaho, wamkoma.”
Yesu kawauza, “Ija mwene umgunda wa izizabibu kowatenda choni
waja iwalimi?
16 Kokwiza kuwakoma wanhu waja, na umgunda wa izizabibu kowag-
waa walimi wayagwe.”

Wanhu viwahulike gano, walonga, “Sambigatulawilile gano!”
17 Ila Yesu kawalola, abaho, kawauza. “Nyandiko zino Zing'alile nhegulo yake choni?
‘Dibwe dilemigwe na wazenzi
digaluka kuwa dibwe da kutamanilwa ng'hani kubanza mabwe gose.’
18 Munhu yoyose yondayadigwile dibwe dija kokanhika vidangavidanga, na kamba dibwe dija dihamgwila munhu, domsiginha lipilipi.”

Mbuza ya Kuliha Kodi
(Mat. 22:15-22; Mlk. 12:13-17)

19 Wafundiza Malagizo ga Musa na wakulu wa wakulu wa nhambiko bahaja walonda kumgoga Yesu, kwavija wavitanga kamba kadilonga hala dino yowalonga hewo, ila wawadumba wanhu.
20 Wakala womuhembula ng'hani, abaho, wawatuma visepi waitendile kamba wanhu wanogile. Watamanila kumnamata Yesu mmbuli zayalongile, giladi wamgoge wamgele mmakono ga mkulu wa undewa wa Loma.
21 Wanhu waja wamulongela Yesu, “Mkulufunzi, tuvitanga kamba kolonga na kufundiza mbuli za kweli, na kamba hudumba kihanga cha munhu yoyose, ila kofundiza ikweli vija Mulungu voyowalonda wanhu watende.
22 Tulongele, vino vinoga tweye kuliha kodi ha mkulu wa undewa wa Loma ama havinogile?”
23 Ila Yesu kaumanya ubala wao, kawalongela,
24 “Ndagusileni ihela. Twaga na kihanga kino kili muno cha munhu yalihi?”
Walonga, “Va mkulu wa undewa wa Loma.”
25 Avo Yesu kalonga, “Vinoga. Avo muliheni mkulu wa undewa wa Loma vija vili va mkulu wa undewa wa Loma, na muliheni Mulungu vija vili va Mulungu.”
26 Hawadahile kumnamata mmbuli ziyalongile haja hameso ga wanhu, avo wanyamala, wakanganya nyidikilo yake.

Mbuza ya Kuzuka
(Mat. 22:23-33; Mlk. 12:18-27)

27 Abaho, Masadukayo wayagwe, waja wolonga kamba wanhu hawazuka, weza ha Yesu na mbuza,
28 walonga, “Mkulufunzi, Musa katwandikila tweye lagizo dino, ‘Kamba munhu yahadanganhika na kaleka mwehe ila halelile nayo mwana, mdodo ama mkulu wa munhu hiyo kolondigwa yamsole ija ikizuka yamulelele wana ndugu yake yadanganhike.’
29 Avo kukala na wandugu saba. Imkulu kasola mtwanzi, kadanganhika halekile mwana.
30 Abaho, waikabili kamsola ija imtwanzi, na heyo kadanganhika bila kuleka mwana,
31 na waikadatu kamsola. Galawilila gagaja mbaka wose saba wadanganhika bila kuleka wana.
32 Hakimambukizo, ija imtwanzi vivija kadanganhika.
33 Avo kuna dizua da kuzuka kwa wanhu wadanganhike, kowa mtwanzi wa yalihi? Kwavija wose saba wakala wamsolile.”
34 Yesu kawalongela, “Wanhu wa kipigiti kino wosola na kusoligwa,
35 ila wanhu waja walumbile kwingila muulumwengu uja, na kuna umzuso wa kulawa mkudanganhika, hawasola ama kusoligwa,

36 na hawadanganhika, wowa kamba wasenga wa Mulungu wa kuu-
langa. Wao wowa wana wa Mulungu, kwavija wazusigwa.
37 Ila mmbuli ya kuzuka kwa wanhu, hata Musa kalagusa mbuli hiyo
Mzinyandiko Zing'alile muna imbuli ya kitutua kikwaka, aho komulonga
Mndewa kamba 'Mulungu wa Ablaham, na Isaka, na Yakobo.'
38 Heyo hali Mulungu wa wadanganhike, ila Mulungu wa wagima,
kwavija kumwake heyo wose wana ugima."
39 Wafundiza wayagwe wa Malagizo ga Musa walonga, "Kulonga goya,
Mkulufunzi!"
40 Na haduhu munhu yagezile kumuuza tena mbuli iyagwe!

Mbuza ya Kilisto Mkombola
(Mat. 22:41-46; Mlk. 12:35-37)

41 Yesu kawauza, "Vodahikaze wanhu kulonga kamba Kilisto Mkombola
kowa mwana wa Daudi?
42 Kwavija Daudi mwenyego kolonga mkitabu cha Zabuli,
'Mndewa kamulongela Mndewa wangu,
Kala kumkono wangu wa ukulume
43 mbaka vondaniweke wadumuka zako wawe kamba kigoda cha
kwikila magulu gako.'
44 Kamba Daudi kamkema heyo Mndewa, abaho, Kilisto Mkombola kowaze
mwana wa Daudi?"

Yesu Kowazuma Wanhu Waiteganye na Mafundo ga Wafundiza Malagizo
(Mat. 23:1-36; Mlk. 12:38-40)

45 Wanhu wose viwakalile wotegeleza, Yesu kawalongela wanahina zake,
46 "Iteganyeni na wafundiza Malagizo ga Musa, awo wonogelwa kuzun-
gulukazunguluka kuno wavalile mikanzu yao, na wonogelwa kulamsigwa
na hishima mmasoko, na kusagula vigoda va haulongozi mzing'anda za
nhambiko na mulusona.
47 Wowabulunya vizuka na kutenda nhambiko nhali za uzenzeleganye
hameso ga wanhu! Nhaguso yao yowa ng'hulu ng'hani!"

21

Nhosa ya Kizuka
(Mlk. 12:41-44)

1 Yesu kawalola wanhu wose, kawona wagoli vowogela nhosa zao mkia
cha kulavila nhosa,
2 abaho, kamona kizuka imwe mkumbulu ng'hani kagela senti mbili.
3 Yesu kalonga, "Nowalongela kizuka ino imkumbulu kagela nhosa
ng'hulu kubanza wayagwe wose,
4 kwavija wayagwe walava nhosa zao kulawa m'vinhu vibanzile mmali
gao gali bwando, ila heyo, hamoja na ukumbulu wake, kalava vose
vayatamanile."

Yesu Kolonga Ubananzi wa Ng'anda ya Mulungu
(Mat. 24:1-2; Mlk. 13:1-2)

5 Wanhu wayagwe wakala wolongelela woilonga Ing'anda ya Mulungu
viihambigwe na mabwe ganogile na nhosa zilavigwa ha Mulungu. Yesu
kalonga,
6 "Gano gomkona hano, kipigiti chokwiza haduhu hata dibwe dimwe
dondadilekigwe hachana ya diyagwe, gose golagazwa hasi."

Kugaya na Kugazigwa
(Mat. 24:3-14; Mlk. 13:3-13)

7 Wamuuza, “Mkulufunzi, mbuli zino zolawila zua jaki? Na choni chondakilawilile kutulagusila kamba kipigiti kivika cha mbuli ino kulawilila?”
8 Yesu kalonga, “Tegelezeni munhu sambiyawavwizile. Wanhu bwando wokwiza mtwaga jangu, wolonga, ‘Nie iyo Kilisto!’ na, ‘Kipigiti kivika!’ Ila sambimuwakoleleze.
9 Sambimdumbe muhahulika ng'hondo na muhindumuhindu, kwavija vinhu kamba avo volondigwa visonge kulawila, ila ikimambukizo hakiza hima.”
10 Kagendelela kulonga, “Isi yogomba na isi iyagwe, na undewa wouvamhila undewa uyagwe.
11 Kowa na mgudemo mkulu ng'hani wa isi, nzala na utamu hauhonaga hanhu na hanhu, kowa na vinhu va mkanganyo na va kudumbiza vilagala kulawa kuulanga.
12 Ila mbuli zino zose kipigiti hazinalawila, tanhu, mogogigwa na kugazigwa, mogaligwa mzing'anda za nhambiko na kugeligwa mkifungo, mogaligwa mwa wandewa na mwa watawala sama yangu.
13 Kino chowa kipigiti cha mweye kuzipeta mbuli zangu kumwao.
14 Lamuleni mmioyo yenu kamba hamwiza kugelegeza avija vondamuigombeleze,
15 kwavija nowagwelela ng'hungwe na mbuli za kulonga azo zondaziwatende wadumuka zenu wose sambiwadahe kuzilema ama kubamila.
16 Mohonzigwa na watata zenu na wamama zenu na wakulu na wadodo zenu na wandugu zenu na wambwiga zenu, na wayagwe mmwanza wenu wokomigwa.
17 Wanhu wose wowehila sama yangu.
18 Ila haduhu hata luvili lumwe kulawa mmatwi genu londalupotele.
19 Nanahileni, moikombola wenyego.

Yesu Koulonga Ubananzi wa Yelusalemu
(Mat. 24:15-21; Mlk. 13:14-19)

20 “Muhajona wambo da Yelusalemu dizungulukwe na madale ga asikali, m'vitange kamba mkipigiti kiguhi dokwiza kubanangwa.
21 Avo, awo wali Yudea wakimbilile m'vigongo, awo wali mdiwambo wasegele, na awo wali kumigunda sambiwabwele mdiwambo.
22 Kwavija kino kicho kipigiti cha nhaguso, kugatenda gaja gose galongigwe Mzinyandiko Zing'alile galawile.
23 Wogaya ng'hani watwanzi wali na inda mmazua higo na watwanzi wali na wana ving'hele! Mgayo mkulu wokwiza muisi ino, na lusango lukulu lwa Mulungu lowagwila wanhu wano.
24 Wanhu wayagwe wokomigwa na mapanga, na wanhu wayagwe wosoligwa kamba wafungigwa na kupwililiswa muisi zose. Na wambo da Yelusalemu dobojagwa na Wamhazi, mbaka kipigiti chao vondakimale.

Kwiza kwa Mwana wa Munhu
(Mat. 24:29-31; Mlk. 13:24-27)

25 “Kowa na vinhu va mkanganyo vondavilawile mdizua, mmulenge, na mnhondo. Muulumwengu, wanhu wa muisi zose wowa bule nhamanila, wodumba kisindo cha bahali na nyangi za kumema na kuhungula kwa ibahali.
26 Wanhu wosinduka mkona bwembwe, wobeta wone chondakilawilile muulumwengu wose, kwavija mhiko za kuulanga zotigiswa.

27 Aho baho hondawanyone nie, Mwana wa Munhu, nikwiza na
mawingu na mhiko na yenzi ng'hulu.
28 Mbuli zino zihasonga kulawila, imeni wima, mgangamale, kwavija
ukombola wenu wa mmabehi."

Fundo da Mtini
(Mat. 24:32-35; Mlk. 13:28-31)

29 Abaho, Yesu kawalongela hala dino, "Ugelegezeni mtini na mibiki
yose.
30 Muhagona matepo gake gosonga kuzuka, movitanga kamba vuli da
mmabehi.
31 Vivija, muhazona mbuli zino zolawila, m'vitange kamba Undewa wa
Mulungu wa mmabehi.
32 "Kweli nowalongela, wanhu wa mulelo uno hawesha wose mbaka
mbuli zino zose zilawilile.
33 Ulanga na isi vose vobita, ila mbuli zangu hazibita.

Kaleni Meso

34 "Teganyeni, mioyo yenu sambiibasakanywe na ngelegeza za
kubukanya na kung'wa ugimbi na mbuli za ulumwengu uno, kwavija zua
dija da ikimambukizo dowezila mkuwasinhukiza
35 kamba mtego. Kwavija vivo vondadiwezile wanhu wose wokala kila
hanhu muulumwengu.
36 Kaleni meso mazua gose, na mtambike kipigiti chose giladi
mwing'higwe mhiko za kubita muilegehe mmbuli hizo zose azo zondazi-
lawile na kwima haulongozi wa nie, Mwana wa Munhu."
37 Mazua gaja Yesu kakala yofundiza Kung'anda ya Mulungu, na
ichungulo kakala yochola kuwasa kuna Ikigongo cha Mizaituni.
38 Ndamuka ya kila imitondo wanhu wose wachola Kung'anda ya
Mulungu kumtegeleza.

22

Zundo da Kumkoma Yesu
(Mat. 26:1-5; Mlk. 14:1-2; Yoh. 11:45-53)

1 Kipigiti cha Lusona lwa Imikate Ilibule Mela, lukemigwa Pasaka,
kikwenhuka.
2 Wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa
wakala wozahila nzila ya kumkoma Yesu, ila wawadumba wanhu.

Yuda Kotogola Kumuhonza Yesu
(Mat. 26:14-16; Mlk. 14:10-11)

3 Abaho, Mwenembago kamwingila Yuda, yokemigwa Isikalioti, yakalile
mmwanza wa wanahina longo dimwe na wabili.
4 Avo Yuda kachola kulonga na wakulu wa wakulu wa nhambiko na
wakulu wa asikali wemilizi wa Ing'anda ya Mulungu avija vondayamgele
mmakono gao.
5 Wadeng'helela ng'hani, wailagana kumgwaa hela.
6 Yuda katogola, kasonga kuzahila hanhu ha kumgela Yesu mmakono
gao kipigiti halibule wanhu.

Yesu Koisasala Kuija Pasaka
(Mat. 26:17-25; Mlk. 14:12-21; Yoh. 13:21-30)

7 Zua da Ulusona lwa Imikate Ilibule Mela divika, lusona lwawachinjaga
wana ng'hondolo wa Pasaka.

8 Yesu kawatuma Petulo na Yohana yowalongela, “Gendeni mkatutandile
mandia ga Pasaka tuje.”
9 Wamuuza, “Kwahi kuulonda tukaitande?”
10 Kawalongela, “Muhengila mdiwambo, moiting'hana na munhu yapa-
pile nongo ya mazi. Mkwelelezeni mbaka kuna ing'anda yondayengile,
11 mulongeleni mwene ng'anda, ‘Mkulufunzi kokuuza, dakwahi digati
dondawadile Pasaka heyo na wanahina zake?’
12 Kowalagusila gati kulu da uchana dili na vinhu vose. Aho baho
hondamsasale kila kinhu.”
13 Wachola wavika kila kinhu kamba viwalongeligwe na Yesu, avo
wasasala mandia ga Pasaka.

Mandia ga Mndewa
(Mat. 26:26-30; Mlk. 14:22-26; 1Kol. 11:23-25)

14 Kipigiti vikivikile, Yesu kakala hameza na watumigwa zake.
15 Kawalongela, “Nisulukila ng'hani kuja na mweye mandia gano ga
Pasaka ning'hali sinagazigwa.
16 Kwavija nowalongela sigaja kabili mandia gano mbaka vondagavikile
Muundewa wa Mulungu.”
17 Abaho, Yesu kasola kikasi, kamuheweza Mulungu, kalonga, “Soleni
kino muigolele mwemwe kwa mwemwe.
18 Nowalongela, songela kipigiti kino na kugendelela, sing'wa viyagwe
divai mbaka Undewa wa Mulungu vondawize.”
19 Abaho, kasola mkate, kamuheweza Mulungu, kaumogola, kawag-
welela yolonga, “Uno uwo lukuli lwangu lulavigwe sama yenu, tendeni
vino mkung'humbukila nie.”
20 Viyeshile kuwagwelela gamandia, vivija kawagwelela kikasi yolonga,
“Kikasi kino kicho lagano da isambi dili mmulopa wangu, ukwitika sama
yenu.
21 “Ila lola! Mkono wa munhu yondayanihonze wa bahano na nie
hameza!
22 Nie, Mwana wa Munhu, nodanganhika kamba vayalamule Mulungu,
ila kogaya ng'hani munhu ija yondayanihonze!”
23 Avo wasonga kuiuza wenyego kwa wenyego yalihi mmwanza wao
yondayazitende mbuli zija.

Wanahina Woibamilila Ukulu

24 Bamila dizuka mwa wanahina, kamba yalihi mmwanza wao yo-
gelegezwa kuwa mkulu kubanza wayagwe.
25 Yesu kawalongela, “Wandewa wa Wamhazi wowatawala wanhu zao
na mhiko, na watawala wolonda kukemigwa, ‘Wambwiga za Wanhu.’
26 Ila vino sio vumulondigwa mweye muwe. Ila yali mkulu kubanza
wose mmwanza wenu kolondigwa kuwa kamba mdodo kubanza wose, na
ayo yali kilangizi kolondigwa kuwa kamba mtumigwa.
27 Yalihi yali mkulu, ija yokala hasi kuja ama ija imtumigwa? Nokwagiza
ija yokala hasi kuja. Ila nie na mmwanza wenu kamba mtumigwa.
28 “Mweye mkala na nie kipigiti chose kinikalile nigazigwa,
29 na kamba Tataangu viyangwelele nie Undewa, vivija na nie nowag-
welela mweye Undewa.
30 Moja na kung'wa hameza yangu Muundewa wangu, na mokala muna
ivigoda va undewa, muitagusa mitala longo dimwe na mibili ya Islaeli.

Yesu Kolonga Avija Petulo Vondayam'bele
(Mat. 26:31-35; Mlk. 14:27-31; Yoh. 13:36-38)

31 “Simoni, Simoni! Tegeleza! Mwenembago kampula Mulungu giladi
yeze kuwageza mweye, yone kamba nhamanila yenu yogendelela.
32 Ila nikutambikila gweye, Simoni, nhamanila yako sambiihunguke. Na
uhabwela kumwangu, uwagangamaze wandugu zako.”
33 Ila Petulo kalonga, “Mndewa, nie nitogola kugeligwa mkifungo hamoja
nagwe ama kudanganhika hamoja nagwe!”
34 Yesu kamulongela, “Nokulongela, Petulo, kilo cha lelo nzogolo
hanakwika, konibela mianza midatu kamba hunimanyile.”

Mkwiji, Mkoba, na Zele

35 Abaho, Yesu kawauza wanahina zake yolonga, “Viniwatumile kipigiti
kija bila mkwiji wa hela na bila mkoba na bila vilatu viyagwe, mkala
muhungukilwe na kinhu?”
Wamulongela, “Hatuhungukilwe na kinhu.”
36 Yesu kawalongela, “Ila kipigiti kino yoyose yali na mkwiji wa hela ama
mkoba, nayavisole, na munhu yalibule zele yaguze koti jake yakagule zele.
37 Avo, nowalongela, Nyandiko Zing'alile zolonga, ‘Kapetigwa hamoja na
watenda gehile,’ Zolondigwa zivikile kumwangu, kwavija ugima wangu
wokwenhuka kuisota.”
38 Wanahina zake walonga, “Lola, Mndewa! Hano hana mizele mibili!”
Na heyo kalonga, “Yotosha.”

Yesu Kotambika Hakigongo cha Mizaituni
(Mat. 26:36-46; Mlk. 14:32-42)

39 Yesu kasegela haja hakiwambo kachola Hakigongo cha Mizaituni na
wanahina zake kamba vayatendaga.
40 Viwavikile haja hakigongo, kawalongela wanahina zake, “Tambikeni,
giladi sambimwingile muna ivitega.”
41 Abaho, kachola hamwande mwanza wa kwasa dibwe, kafugama
mavindi, katambika,
42 kalonga, “Tata, kamba vihakunogela, nisegezele kikasi kino cha
mgayo. Ila sio kamba vinilonda nie, ila kamba vuulonda gweye.”
43 Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamulawilila na kumgangamaza.
44 Muusungu mkulu kaiyoha kutambika, mhome yake ikala kamba
madwendwe ga mulopa godwendweka hasi.*
45 Viyamambukize kutambika, kema, kabweleganya ha wanahina zake,
kawavika wawasile kwavija wakala na giogio.
46 Kawalongela, “Habali mweye muwasa? Lamukeni mtambike, giladi
sambimwingile muna ivitega.”

Yesu Kogogigwa
(Mat. 26:47-56; Mlk. 14:43-50; Yoh. 18:3-11)

47 Yesu viyakalile yang'hali yolonga, dale da wanhu divika dilongozwa
na Yuda yakalile mmwanza wa wanahina zake longo dimwe na wabili.
Kamkwenhukila Yesu na kumnonela.
48 Ila Yesu kamulongela, “Yuda, konihonza nie, Mwana wa Munhu,
mkuninonela?”
49 Wanahina wakalile na Yesu viwagawene gaja galondile kulawila,
wamuuza, “Mndewa, tuwakanhe na mizele yetu?”

---

* **22:44** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 43 na 44.

50 Mwanahina imwe kadikanha gwiti da ukulume da nyakadala wa
Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko.
51 Ila Yesu kalonga, “Lekeni.” Kadikwasa gwiti da ija imunhu na
kumuhonya.
52 Abaho, Yesu kawalongela wakulu wa wakulu wa nhambiko na waja
wemilizi wa Ing'anda ya Mulungu na wakulu wa ikitala wezile haja
kumgoga, “Munizila na mizele na mimbwego kamba vija nie na m'bavi?
53 Nikala na mweye Kung'anda ya Mulungu mazua gose, hamunigogile.
Ila kino kicho kipigiti chenu cha kutenda gano, kipigiti cha mhiko za ziza
zotawala.”

Petulo Kom'bela Yesu
(Mat. 26:57-58, 69-75; Mlk. 14:53-54, 66-72; Yoh. 18:12-18, 25-27)

54 Wamgoga Yesu, wamsola wamgala kung'anda ya Mkulu wa Wakulu
wose wa Nhambiko, na Petulo kakala yowakoleleza kutalitali.
55 Ubwinhigwa moto hagatigati ya idikonhi da ing'anda, wakala hamoja
wokota moto, na Petulo kakala hamoja nawo.
56 Nyakadala imwe wa kitwanzi viyamonile yakalile haja hamoto,
kamulola ng'hani, kalonga, “Munhu ino vivija kakala na Yesu!”
57 Petulo kabela, kalonga, “Gweye mtwanzi, simtangile munhu hiyo!”
58 Mkipigiti kiguhi, munhu imwe kamona, kalonga, “Vivija na gweye
kwa mmwanza wao!”
Petulo kalonga, “Gweye munhu, sio nie!”
59 Na kipigiti cha kamba saa dimwe, munhu iyagwe kagong'ondeza,
yolonga, “Kabisa! Munhu ino kakala na Yesu kwavija heyo nayo kolawa
Galilaya!”
60 Petulo kalonga, “Gweye munhu, sikitanga chuulonga.”
Bahaja viyakalile hanamambukiza kulonga, nzogolo keka.
61 Mndewa kahinduka kamulola Petulo, na Petulo kakumbukila kamba
Mndewa kakala yamulongele kamba, “Kipigiti nzogolo hanakwika kilo ya
lelo, kom'bela mianza midatu.”
62 Abaho, Petulo kalawa hanze, kalila ng'hani.

Yesu Kotoigwa na Kutendelwa Mzihaka
(Mat. 26:67-68; Mlk. 14:65)

63 Wanhu wakalile womwimiliza Yesu wasonga kumtendela mzihaka na
kumtoa.
64 Wamfunga na kitambala mmeso, abaho, wamuuza, “Zuza! Yalihi
yakutoile?”
65 Na wamulongela vinhu viyagwe bwando va maligo.

Yesu Kogaligwa Kuna Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi
(Mat. 26:59-66; Mlk. 14:55-64; Yoh. 18:19-24)

66 Vuuchile, wavyele na wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza
Malagizo ga Musa waiting'hanila hamoja, na Yesu kagaligwa haulongozi
wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi.
67 Walonga, “Tulongele, gweye iyo Kilisto Mkombola?”
Kawalongela, “Kamba nihawalongela, hamunitogola,
68 na kamba nihawauza mbuli, hamwidika.
69 Ila songela kipigiti kino, nie, Mwana wa Munhu, nokala kumkono wa
ukulume wa Mulungu Mkulu.”
70 Wose walonga, “Avo gweye iyo Mwana wa Mulungu?”
Kawalongela, “Mweye iwo mulonga nie iyo nene.”

71 Walonga, “Hatulonda usindila uyagwe! Tweye wenyego tuhulika
kulawa mmulomo wake mwenyego!”

23

Yesu Kogaligwa ha Pilato
(Mat. 27:1-2, 11-14; Mlk. 15:1-5; Yoh. 18:28-38)

1 Dale jose dinuka, wamsola Yesu wamgala ha Pilato.
2 Wasonga kumtagusa wolonga, “Tum'vika munhu ino yowagiza wanhu
zetu, yowagomesa sambiwamulihe kodi Kaisali,* na mwenyego koikema
kamba heyo iyo Kilisto, Mndewa.”
3 Pilato kamuuza, “Gweye iyo mndewa wa Wayahudi?”
Yesu kamwidika, “Gweye iyo ulonga avo.”
4 Abaho, Pilato kawalongela wakulu wa wakulu wa nhambiko na dija
didale da wanhu, “Siyona mbuli ya kumtagusila munhu ino.”
5 Ila hewo wananahila ng'hani wolonga, “Mafundo gake genula mza-
himzahi mwa wanhu wose wa Yudea, kasonga Galilaya na sambi kahano.”

Yesu Kogaligwa ha Helode

6 Pilato viyahulike gano, kawauza, “Munhu ino kolawa Galilaya?”
7 Viyavitangile goya kamba Yesu kokala yolawa isi yootawala Helode
Antipa, kamgala ha Helode, yakalile Yelusalemu kipigiti kija.
8 Helode kadeng'helela ng'hani viyamuwene Yesu, kwavija kakala
yohulika mbuli zake, avo kipigiti kitali kakala yolonda kumona. Kakala
yotamanila kumona Yesu viyotenda mzonza.
9 Avo Helode kamuuza Yesu mbuli bwando, ila Yesu kamnyamalila.
10 Wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa
wakwenhuka, wamtagusa Yesu na lusango.
11 Helode na asikali zake wamtendela mzihaka Yesu na kumgela kinyala,
abaho, wam'vaza guo da undewa, ikwisha wam'bweza kabili ha Pilato.
12 Pilato na Helode wakala waihile, ila songela zua dija wakala
wambwiga.

Yesu Kotagusigwa Kudanganhika
(Mat. 27:15-26; Mlk. 15:6-15; Yoh. 18:39—19:16)

13 Pilato kawakema hamoja wakulu wa wakulu wa nhambiko, wakulu
wa isi, na wanhu.
14 Kawalongela, “Mumgala munhu ino kumwangu mulonga kowagiza
wanhu. Avo nimpelemba hano hameso genu, sonile mbuli yoyose ihile
imumtagusila.
15 Helode na heyo honile mbuli ihile, kileka mana yam'bwezile kumwetu.
Haduhu kinhu chochose kihile chayatendile munhu ino kilumbile munhu
ino kudanganhika.
16 Avo nolagiza yalanhigwe, abaho, nomuleka yagende na zake.”
17 Kila kipigiti cha Lusona lwa Pasaka Pilato kawafungulilaga mfungigwa
imwe.†
18 Dale jose diguta nyangi walonga, “Mkome hiyo! Tufungulile Balaba!”
19 Balaba kakala yafungigwe sama ya mzahimzahi wa kuilema silikali
ulawilile mdiwambo na kukoma.
20 Pilato kalonda kumfungula Yesu, avo kalawilila kabili haulongozi wa
ididale da wanhu.

---

* **23:2** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

† **23:17** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 17.

21 Ila wagendelela kutoa nyangi, wolonga, “Yawambigwe mumsalaba,
yawambigwe mumsalaba!”
22 Pilato kawalongela mwanza wa ikadatu, yolonga, “Mbuli ilihi ihile
yaatendile? Nie siyona mbuli yoyose ihile yaatendile ilumbile heyo
kudanganhika! Kolanhigwa, abaho, kolekesigwa.”
23 Ila wagendelela kutoa nyangi ng'hani wolonga Yesu kolondigwa
yawambigwe mumsalaba. Hakimambukizo, nyangi zao zihuma.
24 Avo Pilato kawatogolela waja iwanhu vija vowokala womulonda Yesu.
25 Avo kawafungulila Balaba iwamulondile, munhu yakalile mkifungo
sama ya kugala mzahimzahi wa kuilema silikali na kukoma, na kumgela
Yesu mmakono ga asikali, wamtende kamba vowolonda Wayahudi.

Yesu Kowambigwa Mumsalaba
(Mat. 27:32-44; Mlk. 15:21-32; Yoh. 19:17-27)

26 Viwakalile womgala, wamgoga munhu imwe yokemigwa Simoni,
munhu wa isi ya Kilene, yakalile yokwingila mdiwambo yolawa kum-
gunda. Wamdikwa msalaba, kaupapa hachugu cha Yesu.
27 Dale kulu da wanhu dimkweleleza, mmwanza wao kukala na
watwanzi wokala womulililа na kumuyalalila.
28 Yesu kawahindukila kawalongela, “Mweye watwanzi wa Yelusalemu!
Sambimunililile nie, ila ililileni wenyego na wanenu,
29 kwavija mazua gokwiza wanhu wokwiza kulonga, ‘Wana mhome
watwanzi walibule wana, na waja hawalelile na waja hawakong'heze.’
30 Kipigiti hicho wanhu wosonga kuilongela migongo, ‘Tulagalile!’ Na
vigongo, ‘Tufise!’
31 Kwavija kamba vinhu kamba vino votendeka mum'biki mbisi, vowaze
mum'biki unyalile?”
32 Wanhu wayagwe wabili, wakalile watendaga gehile, vivija na hewo
walongozwa wachola kukomigwa hamoja na Yesu.
33 Viwavikile hanhu hokemigwa, “Fulu da Pala,” wamuwamba Yesu
mumsalaba hamoja na watenda gehile wabili, imwe kumkono wake wa
ukulume na iyagwe kumkono wake wa ukumoso.
34 Yesu kalonga, “Tata, wagele kumgongo kwavija hawagatangile gaja
gowotenda.”
Waigolela vivalo vake mkutoa kula.
35 Wanhu wema haja wolola kipigiti wakulu wa Wayahudi viwakalile
womtendela uponela, wolonga, “Kawakombola wayagwe, na yaikombole
mwenyego kamba heyo iyo Kilisto yasaguligwe na Mulungu.”
36 Asikali vivija wamtendela uponela, wamkwenhukila wamgwelela
divai ya ugwadu,
37 wolonga, “Kamba gweye iyo Mndewa wa Wayahudi, ikombole
mwenyego!”
38 Hachana ya umsalaba wake wandika vino, “INO IYO MNDEWA WA
WAYAHUDI.”
39 Mtenda gehile imwe yatungikigwe haja kamuliga Yesu yolonga,
“Kamba gweye iyo Kilisto, ikombole mwenyego, abaho, utukombole na
tweye.”
40 Ila ija mtenda gehile iyagwe kamkomhokela miyage yolonga, “Gweye
humdumba Mulungu? Gweye kwa mumgayo kamba heyo.
41 Kumwetu tweye vilumba kwavija tugweleligwa gaja galumbile na gaja
gatutendile, ila ino hatendile mbuli yoyose ihile.”

42 Abaho, kamulongela Yesu, “Yesu, ung'humbuke vondawize Muundewa wako.”
43 Yesu kamulongela, “Nokulongela ikweli, lelo kowa hamoja na nie Paladiso.”

Yesu Kodanganhika
(Mat. 27:45-56; Mlk. 15:33-41; Yoh. 19:28-30)

44 Viivikile kamba saa sita, ziza diigubika isi yose mbaka saa tisa
45 kwavija zua diziziwala, na idiguo ditungikwe Muing'anda ya Mulungu didegeka vidanga vibili.
46 Yesu kenula dizwi, kalila yolonga, “Tata, mmakono gako noika loho yangu!” Viyeshile kulonga vino, kadanganhika.
47 Ija imkulu wa iwaasikali mia wa Loma kagona gaja galawilile, kamuyenzi Mulungu yolonga, “Kweli, munhu ino kakala mwende!”
48 Wanhu wakalile waiting'hane haja kulola mbuli ija wagona gaja galawilile, wose wabwela ukae yao wokiitoatoa zimhambaga wokiiyalala ng'hani.
49 Wose wakalile wambwiga zake Yesu, hamoja na watwanzi wakalile womkweleleza kulawa Galilaya, wema hatalitali wolola.

Lukuli lwa Yesu Lokwikigwa Mdipanga
(Mat. 27:57-61; Mlk. 15:42-47; Yoh. 19:38-42)

50 Kukala na munhu imwe yokemigwa Usufu, yakalile imwe wa wanhu wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi, kakala mwende wa Mulungu,
51 na hatogole gaja gawalamule. Kakala yolawa kukiwambo cha Wayahudi kikemigwa Alimataya, na kakala youbeta Undewa wa Mulungu.
52 Munhu hiyo kachola ha Pilato kulupula lukuli lwa Yesu.
53 Abaho, kaluhumulusa hasi ulukuli, kaluvaza sanda, abaho, kalugela mdipanga dipukigwe mdibwe, dikalile hadinazikilwa munhu yoyose.
54 Dikala zua da kuisasala na Zua da Mhumulo kwavija Zua da Mhumulo dikala behi kusonga.
55 Waja iwatwanzi, wakalile womkweleleza Yesu kulawa Galilaya, wamkweleleza Usufu. Avo wajona dipanga na avija lukuli lwa Yesu vulwikigwe.
56 Abaho, wabwela mkae zao kusasala vinung'hanung'ha na mavuta ga kunung'hila ga kulubaka lukuli lwa Yesu.
Muna Idizua da Mhumulo, wahumula kamba ndagizi vuzilagize.

24

Yesu Kozuka
(Mat. 28:1-10; Mlk. 16:1-8; Yoh. 20:1-10)

1 Zua da mwanduso wa wiki,* imitondo ng'hani, watwanzi wachola kuna dipanga wapapile vinung'hanung'ha vawatendile.
2 Wadivika dibwe dikigwe hamulomo wa idipanga dibimbiliswe dikigwe hamgwazo,
3 ila viwengile mdipanga, hawaluvikile lukuli lwa Mndewa Yesu.
4 Viwakalile wang'hali wokanganya mbuli ija, bahaja walawilila wanhu wabili wavalile mikanzu inang'hazika, wema behi nao.
5 Waja iwatwanzi wafugama mavindi wokona bwembwe ng'hani, ila waja wanhu wawalongela, “Habali mumzahila munhu mgima mwa wanhu wadanganhike?

* **24:1** ***Zua da mwanduso wa wiki*** nhegulo yake *jumapili.*

6 Kahaduhu hano, kazuka. Kumbukileni chayawalongele vayakalile
yang'hali Galilaya.
7 ‘Mwana wa Munhu kolondigwa yageligwe mmakono ga wanhu wene
vilozo, na womuwamba mumsalaba, na zua da ikadatu kozuka.’ ”
8 Aho waja iwatwanzi wakumbukila mbuli zake,
9 wabwela kulawa kudipanga, na kuzilonga mbuli zija zose mwa
wanahina longo dimwe na imwe na mwa wanhu wose wasigale.
10 Watwanzi waja wakala Maliamu kulawa kiwambo cha Magidala,
Yoana, na Maliamu mamaake Yakobo. Wao hamoja na watwanzi wayagwe
wazilonga mbuli zino mwa watumigwa wa Kilisto.
11 Ila watumigwa wa Kilisto wagiza gaja gawalongile waja iwatwanzi
ukala uponela, avo hawawategeleze.
12 Ila Petulo kenuka kakimbila kachola kudipanga, kainamila kasun-
gulila, kona isanda iiyeka. Abaho, kasegela haja hana dipanga kabwela
ukae, kuno yokanganya gaja galawilile.

Kuchola Emau
(Mlk. 16:12-13)

13 Zua didija wanahina zake Yesu wabili wakala wochola kukiwambo
kimwe kikemigwa Emau mwanza wa masaa mabili kulawa Yelusalemu,
14 wakala wolongelela, wogalonga gaja gose galawilile.
15 Viwakalile wolongelela kuno wokiiuzagiza, Yesu mwenyego kawak-
wenhukila kailongoza nao.
16 Wamona, ila meso gao gazuilwa sambiwamtange.
17 Yesu kawauza, “Mbuli zaki hizo zimuisimulila mnzila?”
Wema wanyamala tulu. Kuno vihanga visifukile.
18 Munhu imwe mmwanza wao yokemigwa Kileopa kamuuza, “Gweye
wiyeka iyo muhenza huzitangile mbuli zija zilawilile haja Yelusalemu
mazua madodo gabitile?”
19 Kawauza, “Mbuli zaki?”
Na hewo wamulongela, “Mbuli zimulawilile Yesu wa Nazaleti. Heyo
kakala muhokozi mwene mhiko mmbuli ziyalongile na zija ziyatendile
hameso ga Mulungu na hameso ga wanhu.
20 Wakulu wa wakulu wa nhambiko na wakulu zetu wa isi wamgela
mnhaguso ya ifa, avo kawambigwa mumsalaba.
21 Ila tweye tutamanila kamba heyo iyo yondayaikombole isi ya Islaeli!
Tuhagaleka higo gose, lelo zua da ikadatu songela vigalawilile gano.
22 Vivija watwanzi wayagwe wa mdidale jetu watusinhusa, waidamuka
wachola kudipanga,
23 ila hawaluvikile lukuli lwake. Wabwela walonga wawona wasenga
wa Mulungu wa kuulanga, wawalongela kamba Yesu mgima.
24 Wanhu wayagwe wakalile mdale jetu wachola kudipanga wavika
vivija kamba viwalongile watwanzi waja, ila hawamonile.”
25 Abaho, Yesu kawalongela, “Habali muli wabozi kamba avo, na habali
muli na mioyo izalame kuzitogola mbuli zose zawalongile wahokozi?
26 Vino Kilisto Mkombola halondigwa yagaye m'vinhu kamba avo, abaho,
yengile muyenzi yake?”
27 Avo Yesu kawasimulila mbuli zimulonga heyo mwenyego muna
Zinyandiko Zing'alile, songela vitabu va Musa na Nyandiko Zing'alile za
wahokozi wose wa Mulungu.
28 Viwakwenhukile ikiwambo chawakalile wochola, Yesu kaitenda
kamba vija kogendelela na mwanza,

29 ila wamuyalalila ng'hani, wolonga, “Kala hano na tweye, kwavija zua
diswa na ziza dingila.” Avo kengila mng'anda kakala na hewo.
30 Kakala hasi yaje nao mandia, kasola mkate, kamuheweza Mulungu,
abaho, kaumogola kawagwelela.
31 Baho meso gao gagubuka, wamtanga, ila heyo kayangayuka havi-
hanga vao.
32 Wakiilongela, “Mioyo yetu haiding'huke ng'hani na ndeng'helelo,
kipigiti viyakalile yolonga na tweye mnzila na kutugubulila Zinyandiko
Zing'alile?”
33 Bahaja wenuka wabweleganya Yelusalemu, wawavika waja wanahina
longo dimwe na imwe waiting'hana hamoja na wanhu wayagwe,
34 na kulonga, “Kweli Mndewa kazuka na kamulawilila Simoni!”
35 Baho waja wanhu wabili wasimulila gaja gawalawilile mnzila na avija
viwamtambule Mndewa kipigiti viyakalile youmogola umkate.

Yesu Kowalawilila Wanahina Zake
(Mat. 28:16-20; Mlk. 16:14-18; Yoh. 20:19-23; Sang'h. 1:6-8)

36 Kipigiti waja iwanahina wabili hawanamambukiza kuwapetela gano,
bahaja Mndewa mwenyego kema mdidale jao, kawalongela, “Tindiwalo
diwe hamoja namwe.”
37 Wasinhuka na kona bwembwe wagiza wakala wokona mzimu.
38 Ila heyo kawauza, “Habali mkona bwembwe? Habali mdung-
wadungwa mmioyo yenu?
39 Loleni makono gangu na magulu gangu. Mwone kamba iyo nene.
Nibabaseni mwone kamba nie sio mzimu, kwavija mzimu wabule lukuli
na mizege kamba vumnyona nie vinili.”
40 Kagalonga gano na kuno yowalagusila makono na magulu gake.
41 Wakala wamemile ndeng'helelo ng'hulu ng'hani na mkanganyo kuno
wang'hali hawanatogola kamba iyo heyo, avo kawauza, “Mna kinhu
chochose hano cha kuja?”
42 Wamgwelela kidanga cha somba kibanikigwe,
43 kakisola kakija hameso gao.
44 Abaho, kawalongela, “Iyo inhegulo ya zimbuli ziniwalongele kipigiti
vinikalile ning'hali na mweye, ilondigwa gatendeke gose ganyandikiligwe
muna Gamalagizo ga Musa na muna ivitabu va wahokozi na muna ikitabu
cha Zabuli.”
45 Abaho, kawavugula zinzonzi zao wazimanye Zinyandiko Zing'alile,
46 kawalongela, “Yandikigwa vino, Kilisto kolondigwa yagazigwe, abaho,
yadanganhike na mdizua da ikadatu yazuke,
47 na mtwaga jake, usenga wa kuwazuma wanhu waleke vilozo
na kugeligwa kumgongo vilozo vao wopetigwa muisi zose kusongela
Yelusalemu.
48 Mweye iwo wasindila wa mbuli zino.
49 Na nie mwenyego nowalagizila gaja gamuilagane na Tataangu.
Ila kaleni himo mdiwambo mbaka vondamgweleligwe mhiko kulawa
kuulanga.”

Yesu Kosoligwa Uchana Kuulanga
(Mlk. 16:19-20; Sang'h. 1:9-11)

50 Abaho, kawalongoza kawagala hanze ya idiwambo mbaka Betania,
aho kenula makono gake kawamoteza.
51 Viyakalile yowamoteza, kainega na hewo, abaho, kasoligwa kachola
kuulanga.

52 Wamfugamila mavindi wamtambikila, abaho, wabweleganya
Yelusalemu, kuno wodeng'helela ng'hani,
53 na kipigiti chose wakala Kuing'anda ya Mulungu womuheweza
Mulungu.

USENGA UNOGILE WA YESU KILISTO KAMBA VIWANDIKIGWE NA YOHANA

ULONGOZI

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Yohana uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi visimulila ugima wa Yesu Kilisto. Vitabu vose vino vine vokemigwa, "Injili," nhegulo yake "Usenga Unogile," vandikigwa na Matayo, Maluko, Luka, na Yohana kipigiti Yesu viyeshile kudanganhika. Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Yohana siku wandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Yohana mmilao ya 90 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Hata kamba kitabu chenyego hakilonga kamba Yohana iyo yandike, ila vija vichandikwe kilumba ng'hani na mhwilili za Yohana wa ichanduso, Yohana wa ikabili, na Yohana wa ikadatu. Wandishi wayagwe wa umwaka wamulonga.

Yohana kakala yokala mdiwambo da Efeso kipigiti kino. Avo ilinga na kulonga kamba kitabu kino chandikigwa mdiwambo da Efeso.

Yohana kosimulila kinaganaga kamba kilamso cha kwandika kitabu kino kikala kuwataza wanhu watogole kamba Yesu iyo Kilisto, Mwana wa Mulungu yali na ugima (Yoh. 20:31). Mkutogola gano tuwe na ugima mditwaga jake. Kitabu kino chandikigwa sama ya wasomaji wa namna zose mbili, Wayahudi na waja hawali Wayahudi.

Usenga Unogile wa Yohana haulingile kabisa na Senga zija ndatu ziyagwe. Heyo kakala yalolile ng'hani mizonza iyatendile Yesu, ila handike ng'hani mahala ga Yesu. Mbuli ziyagwe za mwanduso kamba vija kubatizwigwa kwa Yesu na kugezigwa muluwala vivija hazandikigwe Muusenga uno Unogile.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kosonga Usenga Unogile (*1:1-18*).
2. Abaho Yohana kokwandika mizonza bwando iyatendile Yesu (*1:19—12:50*).
3. Abaho Yohana kosimulila mbuli bwando ziyatendile Yesu kipigiti viyakalile muulumwengu zimulongoze kuna iifa yake na kuzuka (*13:1—20:31*).
4. Abaho Yohana komambukizila Usenga wake yolonga kipigiti kimwe Yesu viyoneke mwa wanhu kipigiti viyazukile kulawa mkudanganhika, abaho, kasonga nia yake ya kwandika ikitabu (*21*).

Mbuli Ilava Ugima

1 Haichanduso kukala na Mbuli, Mbuli ija kakala na Mulungu, na Mbuli
ija kakala Mulungu.
2 Songela haichanduso Mbuli kakala na Mulungu.
3 Mulungu kavilumba vinhu vose kubitila heyo, haduhu kinhu chochose
kilumbigwe na Mulungu bila heyo.
4 Mbuli ija kakala iyo ichanduso cha ugima, na ugima uno uwo ugala
mulangaza mwa wanhu wose.
5 Mulangaza uno womulika mdiziza, na ziza hadidaha kuuhuma.
6 Mulungu kamtuma munhu imwe yokemigwa Yohana,
7 keza kamba msindila, giladi yalave usindila wa mulangaza uja, avo
wanhu wose watogole kubitila heyo.

8 Heyo mwenyego hakalile mulangaza, ila keza kamba msindila wa
mulangaza.
9 Uno uwo mulangaza wa kweli, uwamwemwesa wanhu wose, ukalile
ukwiza muulumwengu.
10 Heyo iyo mulangaza ukalile muulumwengu, avo Mulungu kaulumba
ulumwengu mkubitila heyo, ila ulumwengu haumtangile.
11 Keza mwa wanhu zake mwenyego, ila wanhu zake mwenyego
hawam'bokele.
12 Ila wanhu wose wam'bokele na kumtogola, kawagwelela udaho wa
kuwa wana wa Mulungu,
13 awo watendigwe wawe wana wa Mulungu si sama ya mulopa ama
sama ya manogelwa ga lukuli ama sama ya manogelwa ga munhu, ila
sama ya manogelwa ga Mulungu.
14 Mbuli kagaluka munhu, kakala hamoja na tweye. Tuyona yenzi yake,
yenzi ya kamba mwana imwe yeiyeka wa Tata, yamemile ngekewa na
kweli.
15 Yohana kazipeta mbuli zake Yesu. Kenula dizwi yolonga, “Ino iyo
munhu inikalile nimulonga, avija vinilongile, ‘Kokwiza hachugu changu,
ila heyo iyo mkulu kubanza nie, kwavija kipigiti nie sinavumbuka heyo
kakala baho.’ ”
16 Avija viyamemile ngekewa tweye tose tubokela motelo zose.
17 Mulungu katugwelela Malagizo kubitila Musa, ila ngekewa na kweli
viza kubitila Yesu Kilisto.
18 Haduhu munhu yoyose yamonile Mulungu, ila Mwana yeiyeka, ayo
yali hamgwazo wa Tata, iyo yamtendile Tata yatangigwe.

Yohana Kogong'ondeza Kamba Heyo Sio Kilisto
(Mat. 3:1-12; Mlk. 1:1-8; Luk. 3:1-18)

19 Uno uwo usindila uyalavile Yohana kipigiti wakulu wa Wayahudi
viwawatumile wakulu wa nhambiko na Walawi kulawa Yelusalemu
wakamuuze, “Gweye iyo yalihi?”
20 Yohana kawedika kawalongela kinaganaga, “Nie sili Kilisto.”
21 Wamuuza, “Kumbe gweye iyo yalihi? Gweye kwa Eliya?”
Yohana kawalongela, “Nie sili Eliya.”
Wamuuza, “Gweye kwa Muhokozi ija?”
Kawalongela, “Nie sili Muhokozi ija.”
22 Wamulongela, “Basi tulongele gweye iyo yalihi? Giladi tukawalongele
waja watutumile. Mzingelegeza zako gweye mwenyego koilongaze?”
23 Yohana kalonga, kuno yokwiga mbuli za Muhokozi Isaya, yolonga,
“Nie dijo ‘Dizwi da munhu yoguta muluwala,
Igoloseni nzila yondayabite Mndewa.’ ”
24 Waja iwasenga, watumigwe na Mafalisayo,
25 wamuuza Yohana, “Kamba gweye huli Kilisto ama Eliya ama
Muhokozi ija, habali ubatiza?”
26 Yohana kawalongela, “Nie nobatiza na mazi, ila mmwanza wenu
mweye mwimile aho kema munhu hamumtangile.
27 Ayo yondayeze hachugu changu, nie silumba hata kudohola nzabi za
ng'hwabasa zake.”
28 Mbuli zino zose zilawilila mkiwambo cha Betania ng'ambu ya ulawilo
wa zua ya Lwanda lwa Yolodani, aho Yohana hayakalile yobatiza.

Mwana Ng'hondolo wa Mulungu

29 Zua da ikabili Yohana kamona Yesu yokwiza, kalonga, “Lola! Mwana
Ng'hondolo wa Mulungu yosola vilozo va ulumwengu!
30 Ino iyo munhu inikalile nimulonga, ‘Kokwiza munhu hachugu changu,
yali mkulu kubanza nie, kwavija kakala baho kipigiti nie sinavumbuka.’
31 Nie mwenyego simtangile kamba heyo iyo Kilisto, ila nie niza kubatiza
na mazi sama ya kilamso kino, siku kogubuligwa mwa wanhu wa Islaeli.”
32 Na Yohana kalava usindila uno, yolonga, “Nimona Loho wa Mulungu
yohumuluka kulawa kuulanga kamba hua na kukala uchana yake.
33 Nie sambinimtange, ila ayo yandagize nie kubatiza na mazi, kanon-
gela, ‘Uhamona Loho wa Mulungu yohumuluka na kukala uchana ya
munhu, iyo, iyo munhu yondayabatize na Loho wa Mulungu.’
34 Na nie nigona gano, na nilava usindila kamba, ino iyo Mwana wa
Mulungu.”

Wanahina wa Yesu wa Ichanduso

35 Zua da ikabili Yohana kakala yemile kabili bahaja na wanahina zake
wabili,
36 viyamuwene Yesu yobita behi na hewo, kalonga, “Loleni! Mwana
Ng'hondolo wa Mulungu.”
37 Waja iwanahina wabili viwamuhulike yolonga gano, wamkweleleza
Yesu.
38 Yesu viyahinduke kawona womkweleleza, kawauza, “Mozahila
choni?”
Wamuuza, “Labi, kwahi kuukala?” “Labi,” nhegulo yake “Mkulufunzi.”
39 Yesu kawalongela, “Izoni mulole.” Avo wachola wahone haja
hayakalile yokala, na wakala na heyo zua dija jose. Ikala kamba saa longo
dimwe ichungulo.
40 Imwe wa wanahina waja wabili yamuhulike Yohana yolonga na
kumkweleleza Yesu kakala Endelea mkulu wake Simoni Petulo.
41 Kinhu cha ichanduso kiyatendile Endelea kikala kumzahila ndugu
yake Simoni na kumulongela, “Tumona Masihi.” Mbuli ino nhegulo yake
iyo, “Kilisto.”*
42 Abaho, kamsola kamgala ha Yesu.
Yesu kamulola kalonga, “Twaga jako kokemigwa Simoni, mwana wa
Yohana, ila songela lelo kokemigwa Kefa.” Twaga dino nhegulo yake iyo
“Dibwe.”

Yesu Kowakema Filipo na Natanieli

43 Zua da ikabili Yesu kalonda kuchola Galilaya, kam'vika Filipo
kamulongela, “Nikoleleze.”
44 Filipo kakala yolawa Betisaida, kiwambo chawakalile wokala Endelea
na Petulo.
45 Filipo kamzahila Natanieli kamulongela, “Tumona munhu ayo Musa
yandike mbuli zake mkitabu cha Malagizo na ayo vivija wahokozi wandike
mbuli zake, Yesu, mwana wa Usufu, kulawa Nazaleti.”
46 Natanieli kauza, “Vodahika kinhu kinogile kilawe Nazaleti?”
Filipo kalonga, “Izo ulole.”
47 Yesu viyamuwene Natanieli yokwiza, kalonga, “Lola! Ino iyo Muislaeli
mwenyego kabisa, mduhu uzenzeleganye mmoyo wake!”
48 Natanieli kamuuza, “Kunitangaze?”

---

* **1:41** ***Kilisto*** nhegulo yake *ayo yasaguligwe na Mulungu.*

Yesu kalonga, “Nikona vuukalile hasi ya umtini kipigiti Filipo
hanakukema.”
49 Natanieli kalonga, “Mkulufunzi, gweye kwa Mwana wa Mulungu!
Gweye kwa Mndewa wa Islaeli!”
50 Yesu kamulongela, “Kutogola kwavija nikulongela nikona vuukalile
hasi ya umtini? Avo kovona vinhu vikulu kubanza vino!”
51 Abaho, kawalongela, “Nowalongela ikweli, mowona ulanga uvuguka
na wasenga wa Mulungu wa kuulanga wokwela na kunihumulukila nie
Mwana wa Munhu.”

2

Lusona lwa Zengele Mkiwambo cha Kana

1 Zua da ikadatu kukala na lusona lwa zengele mkiwambo kikemigwa
Kana muisi ya Galilaya. Mamaake Yesu kakala bahaja.
2 Yesu na wanahina zake vivija wagonekigwa hana ulusona luja lwa
zengele.
3 Divai viimalile, mamaake Yesu kamulongela, “Wabule divai.”
4 Yesu kamulongela, “Mama, gano gavikaze kumwetu? Kipigiti changu
hakinavika.”
5 Abaho, mamaake Yesu kawalongela waja wakalile wosang'hanika na
vakuja, “Tendeni chochose chondayawalongele.”
6 Haja kukala na minongo sita ya mazi itendigwe na mabwe, na
kila nongo dimwe dikala na ukulu wa nongo mbili ama ndatu kwavija
Wayahudi wakala na nzoela ya kuinava makono na magulu.
7 Yesu kawalongela waja wakalile wosang'hanika, “Memezeni mazi
minongo ino.” Avo wamemeza minongo yose mbaka hamulomo.
8 Abaho, kawalongela, “Haya, deheni vimazi vidodo mkamgwelele
mkulu wa ulusona.” Wasola gamazi wamgalila mkulu wa ulusona.
9 Mkulu wa ulusona viyagalanzile gamazi gakalile gagaluke divai,
kakanganya kwahi kuilawile divai ija. Ila waja wakalile wosang'hanika na
ulusona wadehile gamazi wavitanga, avo kamkema imulawilamhambe,
10 kamulongela, “Wanhu wose wagomelaga divai inogile haichanduso,
na iwahenza wehesha kung'wa ng'hani kowagomela divai igwaduke, ila
gweye kwika divai inogile mbaka vino!”
11 Yesu katenda mzonza uno wa mwanduso mkiwambo cha Kana muisi
ya Galilaya, aho hayailaguse yenzi yake, na wanahina zake wamtogola.
12 Abaho Yesu na mamaake, wandugu zake, na wanahina zake wachola
Kapenaumu, wakala haja mazua madodo.

Yesu Kochola Kung'anda ya Mulungu
(Mat. 21:12-13; Mk. 11:15-17; Luk. 19:45-46)

13 Lusona lwa Pasaka lwa Wayahudi lukala lukwenhuke, avo Yesu
kachola Yelusalemu.
14 Akuja kung'anda ya Mulungu kawavika wanhu woguza ng'ombe,
ng'hondolo, na nziwa, na wavunja hela wakala wakalile mzimeza zao.
15 Avo kasola nzabi kogosa lukumbulu, kasonga kuwawinga waja
iwang'onyo wose yowalava hanze ya Ing'anda ya Mulungu, ng'hondolo
hamoja na ng'ombe. Kazihindula zimeza za wavunja hela na kuzipwililisa
zihela zao,
16 na kawalongela awo wakalile woguza nziwa, yolonga, “Wasegezeni
nziwa zenu hano! Lekeni kutenda Ng'anda ya Tataangu kuwa gulilo!”

17 Wanahina zake wakumbukila avija Zinyandiko Zing'alile vuzilonga,
“Nogelwa iniinogele ng'anda yako, Mulungu, yondukuza kamba moto.”*
18 Wakulu wa Wayahudi wamwidika mkumuuza, “Mzonza ulihi won-
dautulagusile tuvitange kamba kuna udaho wa kutenda mbuli zino?”
19 Yesu kawalongela, “Bomoleni Ng'anda ino ya Mulungu, na nie
noizenga kabili mmazua madatu.”
20 Wamuuza, “Kodahaze gweye kuizenga kabili mmazua madatu?
Ng'anda ino ya Mulungu isola milao malongo mane na sita kumambukiza
kuizenga!”
21 Ila ng'anda ya Mulungu iyailongile Yesu ikala lukuli lwake.
22 Viyazukile kulawa mkudanganhika, wanahina zake wakumbukila
kamba kakala yalongile gano, na wazitogola Zinyandiko Zing'alile na gaja
Yesu gayalongile.

Yesu Viyawatangile Wanhu

23 Kipigiti cha Lusona lwa Pasaka Yesu kakala Yelusalemu, wanhu
bwando viwonile mizonza iyaitendile wamtogola.
24 Ila Yesu haitogole nhogola yao, kwavija kautanga uzenzeleganye wa
wanhu.
25 Halondile munhu yoyose yamulongele mbuli za wanhu waja, kwavija
heyo mwenyego kagatanga gaja gakalile mmioyo yao.

3

Yesu Kolongelela na Nikodemo

1 Kukala na munhu yokemigwa Nikodemo, imwe wa wakulu wa Ikitala
Kikulu cha Isi ya Wayahudi, yakalile Mfalisayo.
2 Kachola ha Yesu ikilo, kamulongela, “Mkulufunzi, tuvimanya kamba
gweye kwa mkulufunzi ugaligwe na Mulungu. Kwavija haduhu munhu
yondayadahe kutenda mizonza yuutenda kamba Mulungu hali hamoja na
heyo.”
3 Yesu kamulongela, “Nokulongela ikweli, munhu kamba havumbuke
mwanza wa ikabili hadaha kuwona Undewa wa Mulungu.”
4 Nikodemo kamuuza, “Vodahikaze munhu m'vyele kuleligwa kabili?
Havidahika kwingila muinda ya mamaake na kuvumbuka mwanza wa
ikabili!”
5 Yesu kamulongela, “Nokulongela ikweli, haduhu munhu yondayengile
Muundewa wa Mulungu kamba havumbuke na mazi na Loho.
6 Kivumbuke na lukuli chowa lukuli, na kivumbuke na Loho wa
Mulungu chowa loho.
7 Sambiukanganye kwavija nikulongela kamba mose molondigwa
m'vumbuke kabili.
8 Ubeho ucholaga kuulonda, na mweye mohulika kisindo chake, ila
mweye hamuutanga kuulawa ama kuuchola. Vivo ili na waja wose
wavumbuke Muloho wa Mulungu.”
9 Nikodemo kauza, “Yowaze mbuli ino?”
10 Yesu kamulongela, “Gweye kwa mkulufunzi muisi ya Islaeli,
hugatangile gano?
11 Nokulongela ikweli, tolonga gaja tugamanyile na tosimulila gaja
gatonile, ila haduhu munhu yoyose mmwanza wenu youtogola usenga
wetu.

---

* **2:17** ***Yondukuza kamba moto*** nhegulo yake *wonikoma.*

12 Niwalongela mbuli za muulumwengu na hamzitogola, motogolaze
kamba nihawalongela mbuli za kuulanga?
13 Haduhu munhu yoyose yakwelile kuulanga ila ayo yahumuluke
kulawa kuulanga, nie, Mwana wa Munhu.
14 “Kamba Musa viyamwinule nyoka kuluwala, vivija na Mwana wa
Munhu kolondigwa yenuligwe,
15 giladi yoyose yondayamtogole yeng'higwe ugima wa digunge.
16 Kwavija Mulungu kaunogela ulumwengu avo kamulava Mwanage
imwe yeiyeka, giladi yoyose yondayamtogole sambiyadanganhike, ila
yawe na ugima wa digunge.
17 Kwavija Mulungu hamgalile Mwanage muulumwengu yeze kuutagusa
ulumwengu, ila ulumwengu ukomboligwe kubitila heyo.
18 “Awo womtogola Mwana hawatagusigwa. Ila awo woleka kumtogola
wesha kutagusigwa, kwavija hawamtogole Mwana yeiyeka wa Mulungu.
19 Na ino iyo nhaguso, mulangaza wiza muulumwengu, ila wanhu
wanogelwa na ziza na kuwihila umulangaza, kwavija sang'hano zao ziha.
20 Awo wose wotenda mbuli zihile wowihila mulangaza, na haweza kuna
umulangaza kwavija hawalonda mbuli zao zihile zoneke.
21 Waja wotenda mbuli zinogile wokwiza kuna umulangaza, giladi
yoneke kamba sang'hano zao zitendeka kubitila Mulungu.”

Usindila wa Yohana Yomulonga Yesu

22 Abaho Yesu na wanahina zake wachola ng'ambu ya Yudea, kakala
hiko mkipigiti kidodo na kubatiza.
23 Yohana na heyo kakala yobatiza ako Ainoni behi na Salimu, kwavija
hanhu haja kukala na mazi bwando. Wanhu wamgendela na heyo
kawabatiza.
24 Mbuli zino zilawilila kipigiti Yohana hanageligwa mkifungo.
25 Wanahina wa Yohana wasonga kuibamilila na Muyahudi imwe
muimbuli ya nzoela ya kusuluza magulu na makono.
26 Avo wachola ha Yohana wamulongela, “Mkulufunzi, munhu ija
yakalile na gweye mwambu wa ikabili wa Ulwanda lwa Yolodani,
ija iumulongile kamba iyo Kilisto, na heyo kobatiza, na wanhu wose
womgendela.”
27 Yohana kawalongela, “Haduhu munhu yodaha kupata kinhu chochose
kamba hagweleligwe na Mulungu.
28 Mweye wenyego iwo wasindila zangu haja hanilongile, ‘Nie sili Kilisto,
ila nitumigwa nimulongole.’
29 Mhambe mwenyego mulawilamhambe, mbwigaake mulawil-
amhambe kokwima na kumtegeleza mulawilamhambe, yahadihulika
dizwi da mulawilamhambe kodeng'ha ng'hani. Avo sama ya kilamso kino
ndeng'ha yangu ivikila.
30 Vinoga heyo yabanze na nie nihungule.”

Ayo Yokwiza Kulawa Kuulanga

31 Ayo yezile kulawa uchana kawabanza wose. Ayo yezile kulawa muisi
ka munhu wa muisi, na kolonga mbuli za muisi. Ila ayo yezile kulawa
kuulanga kawabanza wose.
32 Kolonga gaja gayonile na kugahulika, ila haduhu munhu yozitogola
mbuli zake.
33 Ila munhu yondayatogole mbuli zake kosindila kamba Mulungu iyo
ikweli.

34 Munhu yatumigwe na Mulungu kopeta mbuli za Mulungu, kwavija
Mulungu komgwelela Loho wake bila mhima.
35 Tata komnogela Mwana avo keka vinhu vose mmakono gake.
36 Munhu yoyose yomtogola Mwana kana ugima wa digunge, ila yoyose
yomulema Mwana hawona ugima kwavija lusango lwa Mulungu lowa
hamoja na heyo.

4

Yesu na Mtwanzi wa Kisamalia

1 Mafalisayo wahulika kamba Yesu kowapata na kuwabatiza wanahina
bwando kum'banza Yohana.
2 Ila Yesu mwenyego ham'batize munhu yoyose, ila wanahina zake wawo
wabatize.
3 Yesu viyahulike gano, kasegela muisi ya Yudea kabwela muisi ya
Galilaya,
4 kabita nzila ibitile muisi ya Samalia.
5 Kavika mkiwambo kimwe muisi ya Samalia kikemigwa Sikali, behi na
mgunda wa Yakobo uyakalile yaamgwelele mwanage, Usufu.
6 Haja kukala na sima da Yakobo, na Yesu, avija viyadonhile na
umwanza, kakala hasi hamgwazo wa idisima. Ikala saa sita imisi.
7 Mtwanzi wa Kisamalia keza kudeha mazi, na Yesu kamulongela,
“Nigwelele mazi ning'we.”
8 Wanahina zake wakala wacholile kukiwambo kugula mandia.
9 Ija imtwanzi kamulongela, “Gweye kwa Muyahudi na nie na mtwanzi
wa Kisamalia, konipulaze nie mazi ga kung'wa?” Kwavija Wayahudi
hawasangilaga vinhu na Wasamalia.
10 Yesu kedika, “Kamba uhaimanyile nhunza ya Mulungu na uhammany-
ile ayo yokupula mazi ga kung'wa, uhampulile heyo na yahakugwelele
mazi golava ugima.”
11 Ija imtwanzi kalonga, “Mndewa, kia cha kudehela kwabule na sima
digidila, kwahi kondaugapate mazi higo gali na ugima?
12 Gweye kwa mkulu kum'banza muhenga wetu Yakobo yatugwelele
sima dino, na heyo mwenyego na wanage na madale gake ga ng'hondolo
wose wang'wa mazi ga sima dino?”
13 Yesu kamulongela, “Wanhu wose wong'wa mazi gano wokona ng'hilu
kabili,
14 ila munhu yoyose yondayang'we mazi gondanimgwelele nie honda
yone ng'hilu kabili. Mazi gondanimgwelele nie gogaluka nzokwe mgati
yake, gondagamgwelele ugima wa digunge.”
15 Ija imtwanzi kalonga, “Mndewa, ngwelela mazi higo! Giladi sambiny-
one ng'hilu kabili, na sambinize hano kudeha mazi.”
16 Yesu kamulongela, “Genda kamkeme mbigalo wako, abaho, ubwele.”
17 Ija imtwanzi kedika, “Nabule mbigalo.”
Yesu kamulongela, “Kulonga goya avija vuulonga kwabule mbigalo.
18 Kwavija kusoligwa na wambigalo watano, na mbigalo yuukala nayo
sambi sio mbigalo wako. Kunongela ikweli.”
19 Ija imtwanzi kalonga, “Mndewa, nokona gweye kwa muhokozi.
20 Wahenga zetu wakala wotambika mkigongo kino, ila mweye
mogong'ondeza kamba Yelusalemu baho hanhu ha kutambikila.”

21 Yesu kamulongela ija imtwanzi, “Nhegeleza nie, go mtwanzi, kipigiti chokwiza wanhu hawamtambikila Tata mkigongo kino ama kuja Yelusalemu.
22 Mweye motambikila kija hamkitangile, ila tweye tukitanga kija itukitambikila, kwavija ukombola wolawa mwa Wayahudi.
23 Ila kipigiti chokwiza na tena kipigiti kivika, watambika wa ikweli womtambikila Tata muloho na muikweli, kwavija Tata kowazahila wanhu wondawamtambikile kamba vino.
24 Mulungu iyo Loho, avo awo womtambikila wolondigwa wamtambikile muloho na muikweli.”
25 Ija imtwanzi kamulongela, “Nivitanga kamba Kilisto kokwiza, na yeheza, kotulongela kila kinhu.”
26 Yesu kamulongela, “Nie, inilonga nagwe, iyo Kilisto.”
27 Kipigiti kikija wanahina zake wabwela, wakanganya ng'hani viwam'vikile yolongelela na mtwanzi. Ila haduhu hata imwe mmwanza wao yamulongele, “Kolonda choni?” ama kumuuza Yesu, “Habali ulonga na mtwanzi ino?”
28 Abaho, ija imtwanzi kaleka nongo yake ya mazi, kabweleganya kukiwambo na kuwalongela wanhu wakalile haja.
29 Yolonga, “Izoni mmulole munhu yanongele kila kinhu kinhendile. Havidahika munhu ino kuwa iyo Kilisto?”
30 Avo wasegela haja hakiwambo wachola kuyali Yesu.
31 Kipigiti kikija wanahina zake wamuyalalila Yesu wolonga, “Mkulufunzi, uje mandia.”
32 Ila heyo kawalongela, “Nie nnago mandia ago mweye hamgamanyile.”
33 Avo waja wanahina wasonga kukiiuza wenyego kwa wenyego, “Hana munhu yamgalile mandia?”
34 Yesu kawalongela, “Mandia gangu nie gago gano, kugatenda gaja gamnogele ayo yanhumile na kuimambukiza sang'hano yake.
35 Mnawo ulonzi ulonga, ‘Isigala milenge mine mulao ulawe.’ Ila nie nowalongela, loleni mmigunda, vakuja vipa visha avo volondigwa kuhunigwa.
36 Muhuna vakuja kogendelela kulihigwa hata sambi, na heyo kokunzanya ivakuja yavike muugima wa digunge, avo yahandile na ayo yohuna wodeng'ha hamoja.
37 Kamba ulonzi uno vuulonga, ‘Imwe kohanda, iyagwe kohuna.’
38 Niwagala kuhuna vakuja mumgunda hamuulimile. Wanhu wayagwe iwo wasang'hanike, na mweye mpata fong'ha kulawa msang'hano yao.”
39 Wasamalia bwando kulawa mkiwambo kija wamtogola Yesu, sama ya gaja gayalongile ija imtwanzi, “Kanongela kila kinhu kinhendile.”
40 Avo waja Wasamalia viwamwizile, wamuyalalila yakale na hewo, avo Yesu kakala haja mazua mabili.
41 Wanhu wayagwe bwando wamtogola sama ya mbuli zake,
42 na wamulongela ija imtwanzi, “Tutogola si kwavija gweye kutulongela, ila kwavija tumuhulika tweye wenyego, na tuvitanga kamba heyo iyo Mkombola wa ulumwengu.”

Yesu Komuhonya Mwana wa Mkulu wa Silikali

43 Vigabitile mazua mabili, Yesu kasegela haja kachola kuisi ya Galilaya.
44 Kwavija heyo mwenyego kalonga, “Muhokozi hahishimilwa muisi yake mwenyego.”

45 Viyavikile Galilaya wanhu wa haja wam'bokela, kwavija wavona
vinhu vose viyatendile Yelusalemu, kipigiti cha Ulusona lwa Pasaka,
kwavija na hewo wakala wacholile kuna ulusona.
46 Abaho, Yesu kabweleganya kuna ikiwambo cha Kana muisi ya
Galilaya, ako kuyagalule mazi kuwa divai. Haja kukala na mkulu imwe
wa silikali yakalile na mwanage mtamu ako Kapenaumu.
47 Viyahulike kamba Yesu keza kulawa Yudea kwiza Galilaya, kam-
gendela na kumuyalalila yachole Kapenaumu yakamuhonye mwanage
yakalile behi na kudanganhika.
48 Yesu kamulongela, “Kamba hamonile vilaguso na mikanganyo,
hamtogola.”
49 Ija imkulu wa silikali kamulongela, “Mndewa, izo kipigiti mwanangu
hanadanganhika.”
50 Yesu kamulongela, “Genda ukae yako, na mwanago kohona.”
Ija imkulu wa silikali kazitogola mbuli za Yesu, avo kachola.
51 Viyakalile yobwela ukae, mnzila kaiting'hana na nyakadala zake,
wamulongela, “Mwanago kahona.”
52 Kawauza kipigiti kilihi mwanage chayahonile, wamulongela, “Ikala
saa saba imisi mayo homa imsegela.”
53 Avo ija tata wa imwana kakumbukila kamba kikala kipigiti kikija Yesu
chayamulongele, “Mwanago kohona.” Avo heyo na mulango wake wose
wamtogola Yesu.
54 Uno ukala mzonza wa ikabili waatendile Yesu viyalawile Yudea
kuchola Galilaya.

5

Uhonyaji hana Dibwawa

1 Abaho, Yesu kachola Yelusalemu kuna ulusona lwa Wayahudi.
2 Kuja Yelusalemu, behi na Lwivi lwa Ng'hondolo, kukala na bwawa
dikemigwa Mkieblania “Betizata,” dikalile na mhelengo tano.
3 Wanhu bwando wakalile watamu wakala wowasa mmhelengo zija,
vimbugumbugu, mbetembete, na wanhu waholole wakala wobeta mazi
gatibuke.
4 Kwavija watogola kamba kuna kipigiti msenga wa Mndewa wa
kuulanga kohumuluka mdibwawa na kugatibula gamazi. Na mtamu
wa ichanduso kwingila mdibwawa kipigiti msenga wa Mulungu yehesha
kugatibula, kohonyigwa utamu wose uyalinao.
5 Haja kukala na munhu yakalile mtamu mmilao malongo madatu na
minane.
6 Yesu viyamonile munhu ija kawasa haja na viyavitangile kamba
munhu ija kakala mtamu mkipigiti kitali, kamuuza, “Kolonda kuwa
mgima?”
7 Ija imtamu kamwidika, “Mndewa, nie nabule munhu hano wa kunigela
mdibwawa kipigiti mazi gahatibuligwa. Nihalonda kwingila, munhu
iyagwe konilongola.”
8 Yesu kamulongela, “Ima wima, papa lusazi lwako utembele.”
9 Bahaja ija imunhu kahona, kapapa lusazi lwake, kasonga kuchola.
Mbuli ino ilawilila Mdizua da Mhumulo.
10 Avo wakulu wa Wayahudi wamulongela ija imunhu yahonyigwe,
“Lelo Zua da Mhumulo, malagizo getu gokugomesa gweye kupapa lusazi
lwako.”

11 Na heyo kawalongela, “Ija munhu yanihonyile kanilongela, ‘Papa
lusazi lwako uchole.’ ”
12 Wamuuza, “Iyo munhu yalihi yakulongele upape lusazi lwako
uchole?”
13 Ila ija imunhu yahonyigwe kakala hamtangile kakala munhu yalihi,
kwavija Yesu kakala yengile mdidale da wanhu dikalile haja.
14 Mkipigiti kiguhi hamwande, Yesu kam'vika ija imunhu Kuing'anda ya
Mulungu, kamulongela, “Tegeleza, sambi kuhona, avo sambiutende vilozo
kabili, ama vokulawilila vinhu viyagwe vihile ng'hani kubanza vino.”
15 Abaho, ija imunhu kachola kuwalongela wakulu wa Wayahudi kamba
Yesu iyo yamuhonyile.
16 Avo wasonga kumgaza Yesu kwavija kahonya Mdizua da Mhumulo.
17 Yesu kawalongela, “Tataangu kosang'hanika mazua gose, na nie vivija
nosang'hanika.”
18 Sama ya kilamso kino wakulu wa Wayahudi wazahila ng'hani nzila
ya kumkomela, sio kwavija katenda gagomeswe Mdizua da Mhumulo, ila
vivija kamkema Mulungu Tataake, avo kaitenda heyo kalinga na Mulungu.

Udaho wa Mwana wa Mulungu

19 Avo Yesu kawedika yolonga, “Nowalongela ikweli, Mwana hadaha
kutenda chochose heyo mwenyego, ila kotenda kija choyomona Tataake
yotenda. Kija choyotenda Tata, kicho vivija Mwana choyotenda.
20 Kwavija Tata komnogela Mwanage na kamulagusila vinhu vose
voyotenda heyo. Komulagusila vinhu vikulu ng'hani kubanza vino, na
mweye mose mokwiza kukanganya.
21 Kamba vija Tata viyozusa wadanganhike na kuwabwezela ugima,
vivija na Mwana kowabwezela ugima waja yoolonda kuwabwezela.
22 Tata hamtagusa munhu yoyose. Ila kamgwelela Mwanage udaho wose
wa kutagusa,
23 giladi wanhu wose wamuhishimile Mwana kamba vija viwom-
uhishimila Tata. Munhu yoyose yondayaleke kumuhishimila Mwana,
vivija hamuhishimila Tata yamtumile.
24 “Nowalongela ikweli, munhu yoyose yondayazihulike mbuli zangu na
kumtogola ayo yanhumile nie kana ugima wa digunge. Hatagusigwa, ila
kabita kulawa mkudanganhika kengila muugima.
25 Nowalongela ikweli, kipigiti chokwiza na kipigiti kivika aho wanhu
wadanganhike wodihulika dizwi da nie, Mwana wa Mulungu, na awo
wondawadihulike wowa wagima.
26 Kamba vija Tata viyali na ugima mgati yake mwenyego, vivija
kamtenda Mwanage yawe na ugima mgati yake mwenyego.
27 Na kanigwelela udaho wa kutagusa kwavija nie iyo Mwana wa
Munhu.
28 Sambimkanganye mbuli ino, kipigiti chokwiza aho wanhu wali
mgamapanga vondawahulike dizwi jangu,
29 na kulawa hanze ya igamapanga, awo watendile ganogile wozuka
giladi wagweleligwe ugima wa digunge, na awo watendile gehile wozuka
giladi wakehigwe.

Usindila wa Yesu

30 “Nie sidaha kutenda kinhu chochose nene mwenyego, notagusa
kamba vinihulika. Nhaguso yangu yabule uzenzeleganye, kwavija sizahila
kuinogeza mwenyego ila kumnogeza ayo yanhumile.

31 “Kamba nihaisindila mwenyego, usindila wangu hautogoligwa kamba
kweli.
32 Ila hana munhu iyagwe yonisindila nie, na munhu hiyo iyo Yohana,
na nie nivitanga kamba gaja goyolonga gotogoligwa kamba kweli.
33 Muwatuma wasenga zenu ha Yohana, na heyo kawalongela ikweli
yose.
34 Nie silonda usindila kulawa mwa wanhu, ila nilonga gano giladi
mkomboligwe.
35 Yohana kakala kamba kiwenge kilukula na kulava mulangaza, na
mweye mulonda kudeng'helela mulangaza wake mkipigiti kiguhi.
36 Ila nie nna usindila mkulu ng'hani kubanza usindila yaawagwelele
Yohana. Kwavija sang'hano ino initenda yaangwelele Tata niimambukize,
ino inigendelela kuitenda, yolagusa kamba Tata iyo yanhumile.
37 Tataangu yanhumile vivija mwenyego kasindila sama yangu. Hamdi-
hulike dizwi jake ama kuchona kiwiliwili chake,
38 na hamzikile mbuli zake mmioyo yenu, kwavija hamumtogole ayo
iyamtumile.
39 Mozihimbula ng'hani Nyandiko Zing'alile, kwavija mokwagiza kamba
mkutenda vino mokwing'higwa ugima wa digunge. Na Nyandiko Zing'alile
zimuhimbula zizo zinilonga nie!
40 Hata avo hamulonda kwiza kumwangu giladi mpate ugima.
41 “Nie sizizahila nhogolwa kulawa mwa wanhu.
42 Ila niwamanya mweye mwa wanhu wa vilihi. Nivitanga kamba
mweye mwabule noge da Mulungu mmioyo yenu.
43 Nie niza mtwaga da Tataangu, ila mweye hamunibokele. Ila kamba
munhu yeheza mtwaga jake mwenyego, mom'bokela.
44 Kamba mweye mobokela nhogolwa zilawa mmwenu mwemwe
wenyego, ila hamuiyoha mpate nhogolwa zilawa ha Mulungu yeiyeka, avo
modahaze kutogola?
45 Sambimgelegeze kamba nie niza kuwatagusa ha Tata. Musa,
imumtamanila, iyo yondayawataguse mweye.
46 Kamba mweye mumtogola Musa, muhanitogole nie, kwavija kandika
mbuli zangu.
47 Ila kamba hamgatogole gaja gayandike, mogatogolaze gonilonga?”

6

Yesu Kowegutiza Wanhu Alufu Tano
(Mat. 14:13-21; Mlk. 6:30-44; Luk. 9:10-17)

1 Abaho Yesu kaloka Lamba da Galilaya, ama vivija vowodikemaga
Lamba da Tibelia.
2 Dale kulu da wanhu dimkweleleza, kwavija wayona mizonza iyatendile
mwa watamu.
3 Yesu kakwela hakigongo, kakala hasi na wanahina zake.
4 Kipigiti cha Lusona lwa Wayahudi lukemigwa Pasaka kikwenhuka.
5 Yesu kalola uchana kona dale kulu da wanhu domwizila, kamulongela
Filipo, “Tukagule kwahi mikate ya kuwegutiza wanhu wose wano?”
6 Kalonga gano giladi yamgeze, kwavija mwenyego kavimanya vija
vondayatende.
7 Filipo kamwidika kalonga, “Kitumetume cha milenge minane hakidaha
kugula mikate ya kumtenda kila imwe yapate kikate kidodo.”

8 Mwanahina wake iyagwe yokemigwa Endelea, mkulu wake Simoni,
ayo vivija yokemigwa Petulo, kalonga,
9 “Hana mmhale hano kana mikate mitano ya mpunga na visomba vibili.
Ila wangahi wondawaje mdidale dino jose?”
10 Yesu kalonga, “Walongeleni wanhu wakale hasi.” Haja kukala na
visoti bwando. Avo wanhu wose wakala hasi, na wanhu wakalile haja
wakala kamba wambigalo alufu tano vino.
11 Abaho Yesu kaisola ija imikate, kamgwaa Mulungu hewela, kawag-
olela wanhu wakalile haja kamba viwalondile. Katenda vivija na
ivisomba.
12 Wanhu wose viweigute, kawalongela wanahina zake, “Dondoleni
ividanga va imikate isigale, sambikipotele chochose.”
13 Avo wavidondola na kumemeza migelo longo dimwe na mibili
imemile vidanga va imikate ya mpunga isigale iwadile iwanhu.
14 Wanhu viwonile mzonza uno waatendile Yesu, walonga, “Kweli ino
iyo Muhokozi yalongigwe kokwiza muulumwengu.”
15 Yesu kavitanga kamba wakala mmabehi kwiza kumgoga wamtende
mndewa wao kwa shuluti, avo kasegela kabweleganya kukigongo yeiyeka.

Yesu Kotembela Uchana ya Igamazi
(Mat. 14:22-33; Mlk. 6:45-52)

16 Viivikile ichungulo, wanahina zake Yesu wahumuluka kudilamba,
17 kilo vukisongile kwingila na Yesu kakala yang'hali hanabwela,
wakwela mngalawa na kusonga kuloka idilamba wochola Kapenaumu.
18 Kukuzumbi dilawilila, na gamazi gasonga kutibuka.
19 Wanahina viwakalile wogela ng'hafi mwanza wa kilometa tano ama
sita, wamona yesu yotembela uchana ya igamazi, yokwiza behi na
ingalawa. Avo, wadumba ng'hani.
20 Yesu kawalongela, “Sambimdumbe, nie iyo.”
21 Avo wam'bokela mkudeng'ha, kengila mngalawa, na kipigiti kikija
ingalawa ivika mulusanga, bahaja hawakalile wochola.

Wanhu Womzahila Yesu

22 Zua da ikabili wanhu bwando wakalile mwambu wa ikabili wa
idilamba wakumbukila kamba haja kukala na ngalawa imwe, na Yesu
hacholile na wanahina zake mngalawa ija, ila wachola weiyeka.
23 Ngalawa ziyagwe zikalile zizile kulawa kiwambo cha Tibelia zivika
behi na hanhu haja wanhu hawadile imikate, Mndewa viyeshile kumgwaa
hewela Mulungu.
24 Wanhu viwonile kamba Yesu na wanahina zake wahaduhu, wengila
mzingalawa zija, wachola Kapenaumu kumzahila Yesu.

Yesu Iyo Mandia ga Ugima

25 Wanhu viwam'vikile Yesu mwambu wa ikabili wa idilamba, wamu-
longela, “Mkulufunzi, kwiza zua jaki hano?”
26 Yesu kawalongela, “Nowalongela ikweli, monizahila si kwavija vu-
muyonile imizonza, ila kwavija muja imikate na kupata gaja gamulondile.
27 Sambimsang'hanikile ng'hani mandia gaja gobanangika, ila
sang'hanikileni mandia gondagakale mbaka kuugima wa digunge, ago
nie, Mwana wa Munhu gondaniwagwelele. Mwa heyo Mulungu Tata keka
kilagilo chake.”
28 Abaho wamuuza, “Tutendeze giladi tugatende gaja Mulungu goy-
olonda tweye tugatende?”

29 Yesu kawalongela, “Kino kicho Mulungu choyolonda
mumsang'hanikile, mumtogole ayo iyamtumile.”
30 Wamulongela, “Mzonza ulihi wondauutende tuwone, giladi tukuto-
gole? Kotenda kinhu kilihi?
31 Wahenga zetu waja mana* muluwala, kamba Zinyandiko Zing'alile
vuzilonga, ‘Kawagwelela mkate kulawa kuulanga waje.’ ”
32 Yesu kawalongela, “Nowalongela ikweli, sio Musa yawagwelele mkate
kulawa kuulanga, ila Tataangu iyo yowagwelela mkate wa ikweli kulawa
kuulanga.
33 Kwavija mkate wa Mulungu uwo heyo yohumuluka kulawa kuulanga,
yolava ugima muulumwengu.”
34 Wamulongela, “Mndewa, tugwelele mkate uno mazua gose.”
35 Yesu kawalongela, “Nie iyo mkate wa ugima. Yoyose yondayeze
kumwangu heza kona nzala, na yoyose yondayanitogole heza kona ng'hilu.
36 Ila kamba viniwalongele, munyona ila hamunitogola.
37 Wose waangwelele Tataangu wokwiza kumwangu, na yoyose yon-
dayeze kumwangu simuwinga.
38 Kwavija nihumuluka kulawa kuulanga kutenda gaja goyolonda ayo
yanhumile, na sio kutenda gaja ganilonda nie.
39 Na gano gago goyolonda ija yanhumile, sambinimwase munhu yoyose
mmwanza wa waja waanigwelele, ila nolondigwa niwazuse wose wawe
wagima mdizua da ikimambukizo.
40 Kwavija choyolonda Tataangu icho kino, wose wondawamone Mwana
na kumtogola wopata ugima wa digunge. Na nowazusa wawe wagima
mdizua da ikimambukizo.”
41 Wayahudi wasonga kumtwanganikila, kwavija kalonga, “Nie iyo
mkate uhumuluke kulawa kuulanga.”
42 Walonga, “Munhu ino hali Yesu, mwanage Usufu? Tumtanga tataake
na mamaake. Avo kolongaze kahumuluka kulawa kuulanga?”
43 Yesu kawedika, “Sambimtwanganike wenyego kwa wenyego.
44 Haduhu munhu yodaha kwiza kumwangu kamba hakwegigwe na
Tataangu yanhumile nie, na nie nomzusa yawe mgima mdizua da
ikimambukizo.
45 Wahokozi wandika, ‘Wanhu wose wofundizigwa na Mulungu.’
Munhu yoyose yomuhulika Tata na kuifundiza kumwake kokwiza
kumwangu.
46 Haduhu munhu yamonile Tata, ila ayo yalawile ha Mulungu iyo
yeiyeka yamonile Tata.
47 Nowalongela ikweli, ayo yondayatogole kana ugima wa digunge.
48 Nie iyo umkate wa ugima.
49 Wahenga zenu waja mana muluwala, ila wadanganhika.
50 Ila uno uwo mkate uhumuluka kulawa kuulanga, awo munhu youja
hadanganhika.
51 Nie iyo mkate uli na ugima uhumuluke kulawa kuulanga. Kamba
munhu yoyose yahauja mkate uno, kowa na ugima wa digunge. Mkate
wondanimgwelele uwo lukuli lwangu nilulava giladi ulumwengu uwe na
ugima.”
52 Wayahudi wasonga kuibamililа ng'hani wenyego kwa wenyego
wolonga, “Vodahikaze munhu ino yatugwelele lukuli lwake tuluje?”

---

* **6:31** ***Mana*** iyo chakuja kilingile na mkate kiyalagaze Mulungu kulawa kuulanga kipigiti Waislaeli viwakalile muluwala.

53 Yesu kawalongela, “Nowalongela ikweli, kamba hamuludile lukuli lwa
nie, Mwana wa Munhu, na kuung'wa mulopa wangu, mowa bule ugima
mgati yenu.
54 Awo woja lukuli lwangu na kuung'wa mulopa wangu wana ugima wa
digunge, na nowazusa wawe wagima mdizua da hakimambukizo.
55 Kwavija lukuli lwangu lulo mandia ga ikweli, na mulopa wangu uwo
ung'waji wa ikweli.
56 Yoyose yondayaluje lukuli lwangu na kuung'wa mulopa wangu kokala
mgati yangu, na nie nokala mgati yake.
57 Tata mwene ugima iyo yanhumile, na sama yake na nie nnao ugima.
Vivija munhu yoyose yondayanije kowa na ugima sama yangu nie.
58 Uno uwo mkate uhumuluke kulawa kuulanga. Wahenga zenu
waja mana na viwadanganhike hawapatile ugima wa digunge. Ila awo
wondawaje mkate uno wowa na ugima wa digunge.”
59 Yesu kagalonga gano viyakalile yofundiza mng'anda ya nhambiko ako
Kapenaumu.

Mbuli za Ugima wa Digunge

60 Wanahina zake bwando viwahulike gano walonga, “Mafundo gano
magaga. Yalihi yondayadahe kugabokela?”
61 Yesu kavitanga kamba wakala woitwanganikila mbuli ino, kawalon-
gela, “Mbuli ino iwagevuza?
62 Yowaze kamba muhanyona nie, Mwana wa Munhu, nikwinuligwa
kubweleganya kunikalile haichanduso?
63 Yagelaga ugima iyo Loho, mhiko za wanhu hazidaha chochose. Mbuli
iniwalongele iyo Loho wa Mulungu yolava ugima.
64 Hata avo hana wanhu mmwanza wenu hawagatogola.” Songela
haichanduso Yesu kavitanga wanhu walihi wakalile hawamtogola na
munhu yalihi yondayamuhonze.
65 Abaho, kongeza kulonga, “Kino kicho kilamso cha kuwalongela kamba
haduhu munhu yondayeze kumwangu kamba hagaligwe na Tata.”
66 Sama ya mbuli zino, wanahina zake bwando wabweleganya kuchugu,
avo waleka kumkweleleza.
67 Avo Yesu kawauza waja wanahina zake longo dimwe na wabili, “Na
mweye vivija molonda kusegela?”
68 Simoni Petulo kamulongela, “Mndewa, tuchole ha munhu yalihi?
Gweye kuna mbuli zili na ugima wa digunge.
69 Na sambi tutogola na kuvitanga kamba gweye iyo Ung'alile wa
Mulungu.”
70 Yesu kamwidika yolonga, “Siwasagule mweye longo dimwe na wabili?
Hata avo imwe mmwanza wenu Mwenembago!”
71 Kakala yagalongile gano yomulonga Yuda mwanage Simoni Isikalioti,
ayo yakalile mmwanza wa wanahina longo dimwe na wabili, ayo
hamwande yamuhonzile Yesu.

7

Yesu na Wadodo Zake

1 Abaho Yesu kakala yotembela muiisi ya Galilaya. Halondile kutembela
muiisi ya Yudea kwavija wakulu wa Wayahudi wakala wolonda kumkoma.
2 Lusona lwa Vizewe lwa Wayahudi lukala lukwenhuke,
3 avo wandugu zake Yesu wamulongela, “Segela hano uchole Yudea,
giladi wanahina zako wazone sang'hano zuutenda.

4 Haduhu munhu yofisa mbuli zoyotenda kamba yahalonda kutangigwa
na wanhu. Kamba kotenda mbuli zino, uilaguse muulumwengu.”
5 Kwavija hata wandugu zake hawamtogole.
6 Yesu kawalongela, “Kipigiti changu kinogile hakinavika, ila vipigiti
vose kumwenu mweye vinoga.
7 Ulumwengu haudaha kuwehila mweye, ila wonihila nie, kwavija
mazua gose noulongela kamba sang'hano zake ziha.
8 Mweye gendeni kulusona. Nie sichola kuna ulusona, kwavija kipigiti
changu kinogile hakinavikila.”
9 Viyamambukize kugalonga gano, kagendelela kukala muiisi ya
Galilaya.

Yesu Kulusona lwa Ivizewe

10 Wadodo zake viwacholile kulusona, Yesu na heyo kachola, ila
hacholile mkuilagusa, ila mkuifisa.
11 Wakulu wa Wayahudi wakala womzahila kuja kulusona, wauza,
“Kakwahi?”
12 Kukala na nyong'onyo bwando mwa wanhu womnyong'onya heyo.
Wanhu wayagwe walonga, “Munhu ino kanoga,” wayagwe walonga,
“Hanogile, kowagiza wanhu.”
13 Ila haduhu yamulongile kinaganaga kwavija wakala wowadumba
wakulu wa Wayahudi.
14 Lusona vuluvikile mkindibwindibwi, Yesu kachola Kung'anda ya
Mulungu na kusonga kufundiza.
15 Wakulu wa Wayahudi wakanganya ng'hani walonga, “Munhu ino
kozitangaze mbuli zino zose na kuno hafundizigwe na munhu yoyose?”
16 Yesu kalonga, “Kinifundiza nie sio mafundo gangu mwenyego, ila
galawa ha Mulungu yanhumile.
17 Munhu yoyose yosagula kugatenda gaja goyolonda Mulungu kovitanga
kamba gano gonifundiza nie golawa ha Mulungu ama nolonga mbuli
zangu mwenyego.
18 Munhu yolonga mbuli zake mwenyego kozahila nhogolwa yake
mwenyego. Ila munhu yosang'hanika sama ya nhogolwa ya ayo yamtu-
mile iyo mwene ikweli, na mduhu dihile mgati yake.
19 Musa hawagwelele Malagizo? Na haduhu hata munhu imwe
mmwanza wenu yogazindilila Malagizo. Habali mulonda kunikoma?”
20 Waja wanhu walonga, “Gweye kuna Mwenembago! Yalihi yon-
dakukukoma?”
21 Yesu kawalongela, “Nitenda mzonza umwe,* na mose msinhuka.
22 Musa kawalagiza mweye muwengize kumbi wanenu. Hata avo sio
Musa yasongile mbuli ino ila wahenga zenu. Avo mumwingiza kumbi
mwana Mdizua da Mhumulo.
23 Kamba mwana kengizigwa kumbi Mdizua da Mhumulo giladi Malag-
izo ga Musa sambigadulukwe, habali basi munyonela lusango nie kwavija
nimuhonya munhu utamu wake wose Mdizua da Mhumulo?
24 Sambimumtaguse munhu kwavija voyoneka, ila mtaguseni muik-
weli.”

Yesu Iyo Kilisto?

---

* **7:21** Hano Yesu kowakumbusa wanhu mzonza uyamtendele munhu yaholole Mdizua da Mhumulo muisula ya 5:1-18.

25 Wanhu wayagwe wa Yelusalemu walonga, “Ino hali munhu ija
woyolonda kumkoma?
26 Lola, kolongelela hakimwagaia, na wakulu hawalonga kinhu chochose
cha kumtagusa. Yokoneka wavitanga kamba heyo iyo Kilisto?
27 Ila Kilisto vondayeze haduhu munhu yondayavitange koyolawa. Ila
tweye tose tukutanga koyolawa munhu ino.”
28 Yesu viyakalile yofundiza Kung'anda ya Mulungu, kenula dizwi
yolonga, “Nie munitanga na mkutanga kuja kunilawa. Sizile na udaho
wangu mwenyego. Ayo yanhumile kabule uzenzeleganye, na mweye
hamumtangile.
29 Ila nie nimtanga, kwavija niza kulawa kumwake, na heyo iyo
yanhumile nie.”
30 Avo, walonda kumgoga, ila haduhu munhu yamgolosele mkono wake,
kwavija kipigiti chake kikala hakinavika.
31 Wanhu bwando wakalile mdidale dija wamtogola, walonga, “Kipigiti
chondayeze Kilisto, kotenda mizonza kubanza ino yootenda munhu ino?”

Wemilizi Wotumigwa Wakamgoge Yesu

32 Mafalisayo wawahulika wanhu wonyong'onya mbuli zija womulonga
Yesu, avo hewo na wakulu wa wakulu wa nhambiko wawatuma wemilizi
wa Ng'anda ya Mulungu wakamgoge.
33 Yesu kalonga, “Nokala na mweye mkipigiti kidodo, abaho, nobwela
ha ayo yanhumile.
34 Monizahila ila hamunyona, na kondaniwe hamdaha kwiza.”
35 Wakulu wa Wayahudi wakiilongela wenyego kwa wenyego, wolonga,
“Kwahi koyolonda kuchola kondatuleke kumona? Konda kuchola kuwap-
wililikile wanhu zetu muisi ya Ugiliki na kuwafundiza Wagiliki?
36 Mbuli ino nhegulo yake choni ahaja hayolongile, ‘Monizahila, ila
hamunyona’ na ‘Kondaniwe, hamdaha kwiza’?”

Lwanda lwa Mazi Golava Ugima

37 Zua da mgotoko wa ulusona dikala zua dinogelwe ng'hani na wanhu.
Yesu kema kenula dizwi kalonga, “Munhu yoyose yali na ng'hilu na yeze
kumwangu yang'we,
38 munhu yoyose yonitogola, kamba Nyandiko Zing'alile vuzilongile,
‘Lwanda lwa mazi golava ugima gotililika kulawa mmoyo wake.’ ”
39 Mazi gayalongile Yesu gakala Loho wa Mulungu, ayo waja wamtogole
heyo wom'bokela. Kipigiti kija Loho wa Mulungu kakala yang'hali
hanavika, kwavija Yesu kakala yang'hali hanayenzigwa.

Wanhu Wokiigola

40 Wanhu wayagwe wakalile mdidale dija wamuhulike Yesu yolonga
gano walonga, “Munhu ino kweli iyo Muhokozi ija.”
41 Wayagwe walonga, “Ino iyo Kilisto.”
Ila wayagwe walonga, “Vodahikaze Kilisto yalawe muisi ya Galilaya?
42 Nyandiko Zing'alile hazilonga kamba Kilisto kokwiza kulawa mu-
lukolo lwa Daudi, na kovumbuka muisi ya Betelehemu, kiwambo
chayakalile yokala Daudi?”
43 Avo wanhu wakiigola sama ya Yesu.
44 Wayagwe walonda kumgoga, ila haduhu yamgolosele mkono.

Wakulu wa Wayahudi Wolema Kumtogola Yesu

45 Wemilizi wabwela ha wakulu wa wakulu wa nhambiko na Mafalisayo,
na hewo wawauza, “Habali hamumgogile?”
46 Wemilizi walonga, “Hatunamona munhu yolonga kamba viyolonga
munhu ino!”
47 Mafalisayo wawauza, “Na mweye vivija kawavwizila?
48 Mmona munhu yoyose mmwanza wa wakulu wa wanhu ama
Mfalisayo imwe yomtogola ino?
49 Wanhu wano womuwinza ino hawagatangile Malagizo ga Musa, avo
wokiigela mulusango lwa Mulungu!”
50 Imwe wa Mafalisayo wakalile haja kakala Nikodemo, munhu yacholile
kumona Yesu mazua ga kuchugu, kauza,
51 “Malagizo hagalonga kamba havidahika kumtagusa munhu yoyose
kamba hatunamuhulika na kugatanga gaja gayatendile?”
52 Walonga, “Gweye vivija kolawa Galilaya? Pelesa Zinyandiko Zing'alile
na kokwiza kona kamba haduhu muhokozi yondayeze kulawa Galilaya.”
53 Abaho, kila munhu kachola ukae yake.

8

Mtwanzi Yagogigwe Muugoni

1 Ila Yesu kachola Kukigongo cha Mizaituni.
2 Imitondo ng'hani zua da ikabili kabweleganya Kung'anda ya Mulungu.
Wanhu wose waiting'hana womzunguluka, na heyo kakala hasi kasonga
kuwafundiza.
3 Wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo wamgalila mtwanzi
yagogigwe muugoni. Wamwika haulongozi wao,
4 wamulongela, “Mkulufunzi, mtwanzi ino kagogigwa hadibugo yotenda
ugoni.
5 Muna Gamalagizo, Musa katulagiza kamba, watwanzi kamba wano
watoigwe na mabwe mbaka wadanganhike. Avo gweye kolongaze?”
6 Wagalonga gano womwikila vitega Yesu giladi weze kumtagusa. Ila
heyo kainamila yokwandika muisi na kidole chake.
7 Waja wanhu wemile haja viwabanzilize kumuuzagiza, Yesu kenuka
kawalongela, “Munhu yoyose mmwanza wenu yalibule vilozo yawe
waichanduso kumwasila dibwe.”
8 Abaho, kainamila kabili yokwandika muna iisi.
9 Viwahulike gano, wose wasegela imweimwe, kusongela iwakulu
mbaka iwadodo, kasigala Yesu yeiyeka na ija imtwanzi yemile bahaja.
10 Kenuka kamulongela ija imtwanzi, “Wakwahi? Haduhu hata imwe
yakutaguse?”
11 Ija imtwanzi kalonga, “Haduhu hata imwe, Mndewa.”
Yesu kalonga, “Vinoga, hata nie sikutagusa. Genda na zako ila
sambiutende vilozo kabili.”

Yesu Iyo Mulangaza wa Ulumwengu

12 Yesu kawalongela wanhu kabili, “Nie iyo mulangaza wa ulumwengu.
Munhu yoyose yong'hweleleza kowa na mulangaza ugala ugima na
hatembela mdiziza kabisa.”
13 Mafalisayo wamulongela, “Gweye koisindila mwenyego, avo gano
gaulonga hagatogoligwa kamba kweli.”
14 Yesu kawalongela, “Hata nihaisindila mwenyego, usindila wangu
wotogoligwa kamba kweli, kwavija nikutanga kunilawa na kunichola, ila
mweye hamkutangile kunilawa ama kunichola.

15 Mweye motenda nhaguso ya kiunhu, ila nie simtagusa munhu yoyose.
16 Na kamba nihamtagusa munhu, nhaguso yangu ina kweli mgati yake, kwavija nie sili niiyeka muinhaguso ino, ila Tata yanhumile ka hamoja na nie.
17 Yandikigwa Mmalagizo genu kamba usindila wa wanhu wabili wotogoligwa kamba kweli.
18 Niisindila mwenyego, na Tata yanhumile vivija konisindila.”
19 Wamuuza, “Tataako kakwahi?”
Yesu kawalongela, “Hamunimanyile nie na Tataangu hamummanyile. Kamba muhanimanyile nie, vivija muhammanyile na Tataangu.”
20 Yesu kagalonga gano gose viyakalile yofundiza Kung'anda ya Mulungu, mdigati dija mkikigwe kia cha kulavila nhosa. Na haduhu munhu yagezile kumgoga, kwavija kipigiti chake cha kugogigwa kikala hakinavika.

Hamdaha Kuchola Kunichola Nie

21 Kabili Yesu kawalongela, “Nochola na zangu, ila mokwiza kunizahila, na mofa na vilozo venu. Na hamdaha kuchola kunichola nie.”
22 Avo wakulu wa Wayahudi walonga, “Kalonga kamba hatudaha kuchola koyochola heyo. Konda kuikoma?”
23 Yesu kawedika yolonga, “Mweye mulawa hasi, nie nilawa uchana. Mweye mwa wanhu wa ulumwengu uno, nie si munhu wa ulumwengu uno.
24 Niwalongela kamba mofa na vilozo venu. Kamba hamutogole kamba nie iyo, kweli mofa na vilozo venu.”
25 Wamuuza, “Gweye iyo yalihi?”
Yesu kawalongela, “Nie iyo ija iniwalongele songela haichanduso.
26 Nna mbuli bwando za kuwalonga mweye, na mbuli bwando za kuwatagusila. Ayo yanhumile kabule uvwizi, na nie noulongela ulumwengu gaja ganihulike kulawa kumwake.”
27 Hawavitangile kamba Yesu kakala yowalongela mbuli za Tata.
28 Yesu kawalongela, “Muhaniinula* nie, Mwana wa Munhu, movitanga kamba nie iyo, na sitenda kinhu chochose nene mwenyego, ila nolonga mbuli zino kamba viyanilongele Tata.
29 Na ayo yanhumile nie ka hamoja na nie, hanilekile niiyeka, kwavija mazua gose notenda gaja gamnogele heyo.”
30 Viyakalile yolonga mbuli zino, wanhu bwando wamtogola.

Kweli Yowatenda Mkale Muulegeho

31 Avo Yesu kawalongela awo Wayahudi wamtogole, “Kamba muhagatogola mafundo gangu, mowa wanahina zangu wa ikweli.
32 Moitanga ikweli, na ikweli yowatenda mkale muulegeho.”
33 Wamulongela, “Tweye twa lukolo lwa Ablaham, na hatunakuwa nyakadala wa munhu yoyose. Kotulongelaze tokwiza kuilegeha?”
34 Yesu kawalongela, “Nowalongela ikweli, munhu yoyose yoloza hiyo ka nyakadala wa vilozo.
35 Nyakadala hapetigwa kuwa munhu wa mulango wa munhu yomsang'hanikila milongo yose, ila mwana kopetigwa kuwa wa mulango uja milongo yose.
36 Kamba Mwana yahawakombola, mokomboligwa kwelikweli.

---

* **8:28** Hano ***Kwinula*** hana nhegulo mbili muulonzi wa Kigiliki, nhegulo ya ichanduso *kuyenzigwa,* na nhegulo ya ikabili *kuwambigwa mumsalaba.*

37 Novitanga kamba mweye mwa lukolo lwa Ablaham. Hata avo
molonda kunikoma kwavija hamgatogola mafundo gangu.
38 Nowalongela gaja ganyonile ha Tataangu, kamba mweye vumtenda
gaja gamuhulike kulawa ha tata zenu."
39 Wamulongela, "Tweye twa lukolo lwa Ablaham."
Yesu kawalongela, "Kamba muhawile kweli mwa lukolo lwa Ablaham,
muhatendile kamba viyatendile Ablaham.
40 Molonda kunikoma nie, munhu yawalongele kweli iniihulike kulawa
ha Mulungu. Ablaham hatendile kinhu kamba kino!
41 Mweye motenda goyotenda tata wenu."
Wamulongela, "Tweye hatuli wana wa ugoni. Mulungu yeiyeka iyo Tata
wetu."
42 Yesu kawalongela, "Kamba Mulungu iyo Tata wenu, muhaninogele,
kwavija nilawa ha Mulungu na sambi na hano. Siigalile mwenyego, ila
Mulungu iyo yanhumile.
43 Habali hamgategeleza gaja ganilonga? Kwavija hamulonda hata
kuzihulika mbuli zangu.
44 Mweye mwa wana wa tata wenu, Mwenembago, na molonda kugaw-
inza gaja goyolonda tata wenu. Songela haichanduso heyo kakala mkoma
wanhu na hakalile muikweli hata mwanza umwe, kwavija mmwake
mduhu kweli. Yahalonga uvwizi, kumwake heyo kotenda goya, kwavija
heyo m'vwizi na iyo tata wa wavwizi wose.
45 Ila kwavija nie nowalongela ikweli, hamunitogola.
46 Yalihi mmwanza wenu yodaha kunongela nie kamba nna vilozo? Na
kamba nowalongela ikweli, habali basi hamunitogola?
47 Munhu yalawile ha Mulungu kozitegeleza mbuli za Mulungu. Kwavija
mweye hamulawile ha Mulungu, kileka mana hamzitegeleza."

Yesu na Ablaham

48 Wakulu wa Wayahudi wamwidika, wolonga, "Tuhonyela vitulongile
kamba gweye kwa Msamalia na kuna kinyamkela?"
49 Yesu kawedika, yolonga, "Nie nabule kinyamkela. Nie nomuhishimila
Tataangu, ila mweye monizabuza nie.
50 Nie sizahila yenzi yangu mwenyego. Ila kuna imwe yoizahila, na heyo
iyo mulamula.
51 Nowalongela ikweli, munhu yoyose yogatogola mafundo gangu
hadanganhika."
52 Wakulu wa Wayahudi wamulongela, "Sambisambi tuvimanya kamba
kuna kinyamkela! Ablaham kadanganhika na wahokozi wayagwe wadan-
ganhika, hata avo gweye ung'hali longa kamba munhu yoyose yogatogola
mafundo gako hadanganhika.
53 Muhenga wetu Ablaham kadanganhika na wahokozi wayagwe vivija
wadanganhika. Gweye koitenda mkulu kubanza muhenga wetu Ablaham?
Vuigelegeza gweye kwa munhu yalihi hasa?"
54 Yesu kawalongela, "Kamba nihaitogola mwenyego, nhogolwa yangu si
kinhu. Yonitogola nie iyo Tataangu, ayo yummulonga kamba iyo Mulungu
wenu.
55 Mweye hamumtangile, ila nie nimtanga. Kamba nihalonga simtangile,
nowa m'vwizi kamba mweye. Ila nie nimtanga na nozigoga mbuli zake.
56 Muhenga wenu Ablaham kadeng'helela viyalolile haulongozi na
kuwona mwizilo wangu. Kawona na kadeng'helela ng'hani."
57 Wayahudi wamulongela, "Gweye hunavikila hata milao malongo
matano, kumona Ablaham?"

58 Yesu kawalongela, “Nowalongela ikweli, kipigiti Ablaham hanavumbuka, ‘Nie iyo.’ ”
59 Viyalongile vija, wadondola mabwe giladi wamtoe, ila Yesu kaifisa, abaho, kalawa Kung'anda ya Mulungu.

9

Yesu Komuhonya Munhu Yavumbuke Kimbugumbugu

1 Yesu viyakalile yobita mnzila, kamona munhu yavumbuke kimbugumbugu.
2 Wanahina zake wamuuza, “Mkulufunzi, yalihi yalozile, kileka mana munhu ino yavumbuke kimbugumbugu, heyo mwenyego ama wamulelile?”
3 Yesu kawalongela, “Sio munhu ino ama waja wamulelile watendile vilozo, gano galawiliila giladi sang'hano za Mulungu zoneke mkubitila heyo.
4 Kipigiti chose cha imisi tolondigwa kutenda sang'hano za ayo yanhumile. Kilo chokwiza haduhu munhu yondayadahe kusang'hanika.
5 Kipigiti nie ning'hali muulumwengu, nie iyo mulangaza wa ulumwengu.”
6 Viyeshile kulonga gano, Yesu kazenha vizite hasi muisi, abaho, katenda tope yovulugiza na ivizite, abaho, kam'baka mmeso ga ija imunhu.
7 Kamulongela, “Genda ukainave kihanga chako Mdibwawa da Siloamu.” Nhegulo ya twaga dino iyo, “Yatumigwe.” Avo ija imunhu kachola kaisuluza, kabwela yolola.
8 Wanhu wakalile wokala behi nayo na wanhu wamonile viyakalile yopula kipigiti hanahonyigwa wakiiuza, “Ino hali munhu ija yakalile yokala mnzila yopula?”
9 Wanhu wayagwe walonga, “Iyo heyo,” ila wayagwe walonga, “Sio heyo, ila wailinga.”
Avo ija imunhu kamana kulonga mwenyego, “Iyo nene.”
10 Wamuuza, “Kutendaze, kileka mana sambi ulola?”
11 Kawalongela, “Munhu imwe yokemigwa Yesu katenda vitope, kanibaka mmeso gangu, kanilongela nichole Siloamu nikaisuluze kihanga changu. Avo nichola, vunimambukize kuisuluza, nilola.”
12 Wamuuza, “Kakwahi?”
Kawalongela, “Mmane.”

Mafalisayo Wouzagiza Uhonya wa Kimbugumbugu

13 Abaho, wamsola ija imunhu yakalile kimbugumbugu, wamgala kuwali Mafalisayo.
14 Zua dija Yesu diyatendile ditope na kumuhonya umbugumbugu wake ija imunhu dikala Zua da Mhumulo.
15 Avo Mafalisayo wamuuza ija imunhu kabili vija viyadahile kulola. Kawalongela, “Kanibaka mitope mmeso gangu, abaho, niisuluza kihanga changu, na sambi nolola.”
16 Mafalisayo wayagwe walonga, “Munhu yatendile vino halawile ha Mulungu, kwavija hadigoga Zua da Mhumulo.”
Wayagwe walonga, “Kodahaze munhu yali na vilozo kutenda mizonza kamba ino?” Avo kukala na muhasanyo wenyego kwa wenyego.
17 Avo Mafalisayo wamuuza ija imunhu mwanza uyagwe, wolonga, “Kulonga kakuhonya umbugumbugu uukalile nao, avo gweye komulonga vilihi munhu ino?”

Ija imunhu kalonga, “Nokona munhu ino muhokozi.”
18 Wakulu wa Wayahudi hata avo hawalondile kutogola kamba kakala
kimbugumbugu na sambi kolola, mbaka wawakema waja wamulelile,
19 na kuwauza, “Ino iyo mwanenu yummulonga kamba kavumbuka
kimbugumbugu? Choni kitendeke mbaka sambi kodaha kulola?”
20 Waja wamulelile wawalongela, “Tuvitanga kamba ino iyo mwanetu,
na kakala yavumbuke kimbugumbugu.
21 Ila hatukitangile kija kitendeke mbaka sambi kodaha kulola, vivija
hatumtangile yamuhonyile umbugumbugu uyakalile nao. Muuzeni,
kwavija heyo mwenyego mkulu, heyo mwenyego kodaha kuwalongela!”
22 Waja wamulelile walonga vino kwavija wakala wowadumba wakulu
wa Wayahudi kwavija wakala walamule kamba munhu yoyose yamtogola
Yesu kamba iyo Kilisto kowingigwa mng'anda ya nhambiko.
23 Kino kicho kilamso kiwatendile waja wamulelile walonge, “Heyo
mwenyego mkulu, muuzeni!”
24 Mwanza wa ikabili wamkema ija imunhu yavumbuke kimbugum-
bugu, wamulongela, “Mulungu iyo yolondigwa kugweleligwa yenzi mm-
buli ino, kwavija tweye tuvitanga kamba munhu ino kana vilozo.”
25 Ija imunhu kawalongela, “Nie sivitanga kamba kana vilozo ama
kabule. Kinhu kimwe kinikitanga, nikala kimbugumbugu, na sambi
nolola.”
26 Wamuuza, “Kakutendela kinhu chaki? Kakuhonyaze umbugumbugu
uukalile nao?”
27 Kawedika, “Niwalongela nisha, na hamtegeleze. Habali mulonda
kuhulika kabili? Na mweye molonda kuwa wanahina zake?”
28 Wamuliga, abaho, wamulongela, “Gweye iyo mwanahina wake
munhu ija, ila tweye twa wanahina wa Musa.
29 Tukitangile tweye Mulungu kalonga na Musa, ila munhu ino hatuku-
tangile hata koyolawa!”
30 Ija imunhu kawalongela, “Kino kicho kinhu cha mkanganyo! Hamum-
tangile koyolawa, ila nie kamhonya umbugumbugu unikalile nao!
31 Tuvimanya kamba Mulungu hawategeleza wanhu wali na vilozo, ila
kowategeleza wanhu waja womuhulika na kutenda gaja goyolonda heyo
wagatende.
32 Songela vuulumbigwe ulumwengu, haduhu munhu yoyose yamuhu-
like munhu yoyose yamtendile munhu yavumbuke kimbugumbugu yalole.
33 Kamba munhu ino halawile ha Mulungu, sambiyadahe kutenda kinhu
chochose.”
34 Wamwidika wolonga, “Gweye kuvumbuka na kukula m'vilozo, abaho,
konda kutufundiza tweye?” Avo wamuwinga kulawa mng'anda ya
nhambiko.

Umbugumbugu wa Muloho

35 Yesu viyagahulike gaja galawilile, kamzahila ija imunhu, viyamuwene
kamulongela, “Gweye komtogola Mwana wa Munhu?”
36 Ija munhu kalonga, “Mndewa, nongela, iyo yalihi giladi nimtogole!”
37 Yesu kamulongela, “Kumona kwisha, na ayo yolonga nagwe iyo heyo.”
38 Ija imunhu kalonga, “Notogola, Mndewa,” abaho, kafugama mavindi
kamtambikila.
39 Yesu kalonga, “Niza muulumwengu uno kutagusa, avo vimbugum-
bugu weze kulola, na awo wolola weze kuwa vimbugumbugu.”

40 Mafalisayo wakalile na heyo haja wamuhulika yolonga gano, wa-
muuza, “Gweye kolonga tweye twa vimbugumbugu?”
41 Yesu kawalongela, “Kamba muhawile vimbugumbugu, sambimuwe
na vilozo. Ila kwavija mokiiyona molola, vilozo venu mogendelela kuwa
navo.”

10

Hala da Mchunga na Ng'hondolo Zake

1 Yesu kalonga, “Nowalongela ikweli, munhu yolema kwingila mulwigo
lwa ng'hondolo mkubitila mulwivi, ila kozumha mkiwambaza, munhu
hiyo m'bavi na m'bokonyi.
2 Munhu yokwingila mkubitila mulwivi iyo mchunga wa ng'hondolo.
3 Mwimilizi wa ulwivi kom'vugulila, na ng'hondolo wodihulika dizwi
jake. Kowakema ng'hondolo zake na matwaga gao, na kuwalava hanze.
4 Yahamala kuwalava hanze, kolongola haulongozi wao, na
iwang'hondolo womkweleleza kwavija waditanga dizwi jake.
5 Muhenza hawamkweleleza ila womkimbila, kwavija hawaditangile
dizwi jake.”
6 Yesu kawalongela hala dino, ila hawaitangile nhegulo yake.

Yesu Mchunga Yanogile

7 Avo Yesu kalonga kabili, “Nowalongela ikweli, nie iyo ulwivi lwa
ng'hondolo.
8 Awo wayagwe wose wanilongole wabavi na mibokonyi, ila ng'hondolo
hawawahulike.
9 Nie iyo ulwivi. Munhu yoyose yondayengile mkubitila nie kokom-
boligwa. Kokwingila na kulawa kuchola kuzahila mandia.
10 M'bavi kokwiza giladi yebe na kukoma na kubananga. Nie niza giladi
muwe na ugima, na muwe nao bwando.”
11 “Nie iyo mchunga yanogile. Mchunga yanogile koulava ugima wake
sama ya ng'hondolo.
12 Munhu wa kitumetume ayo yali sio mchunga, na ng'hondolo sio zake.
Yahamona mbwizi yokwiza, kowaleka iwang'hondolo na kukimbila. Avo
mbwizi kowagoga iwang'hondolo na wayagwe wopwililika.
13 Munhu wa kitumetume kokimbila kwavija munhu wa kitumetume
hawagelegeza ng'hondolo, kwavija si ng'hondolo zake.
14 Nie iyo mchunga yanogile. Nowatanga ng'hondolo zangu na hewo
wonitanga,
15 kamba vija Tataangu viyonitanga nie na nie vinimtanga Tataangu.
Noulava ugima wangu sama ya ng'hondolo.
16 Hana ng'hondolo zangu wayagwe hawali mdikonhi dino. Vivija
nolondigwa niwengize, woihulika nongelo yangu na kugaluka dale dimwe
na mchunga imwe.
17 “Tata kaninogela nie kwavija noulava ugima wangu, giladi niubokele
kabili.
18 Haduhu munhu yonisegezela ugima wangu. Noulava nene mwenyego.
Nodaha kuulava na nodaha kuubweza kabili. Vino vivo Tataangu
vayanilagize nitende.”
19 Wayahudi wakiigola kabili sama ya mbuli zino.
20 Wayahudi bwando walonga, “Kana kinyamkela, na kana luwege!
Habali mumtegeleza?”

21 Ila wayagwe walonga, “Munhu yali na kinyamkela hadaha kulonga
kamba vino! Kodahaze kinyamkela kuwatenda wanhu vimbugumbugu
walole?”

Yesu Kolemigwa

22 Ukala msimu wa kihuhe, na Lusona lwa Kuifumbika Ng'anda ya
Mulungu Mmakono ga Mulungu lukala lugendelela ako Yelusalemu.
23 Yesu kakala yobita hanhu hokemigwa Lubuga lwa Selemani muja
mgati ya idikonhi da Ing'anda ya Mulungu.
24 Wakulu wa Wayahudi wammemela wamzunguluka, abaho, wamuuza,
“Kotululunganya mbaka zua dilihi? Tulongele ikweli kamba gweye iyo
Kilisto!”
25 Yesu kawalongela, “Niwalongela nisha, ila hamulondile kutogola.
Mbuli zinitenda mtwaga da Tataangu zolonga vinili nie.
26 Ila hamunitogola kwavija mweye hamuli ng'hondolo zangu.
27 Ng'hondolo zangu wodihulika dizwi jangu. Nowatanga, na
wonikweleleza nie.
28 Nowagwelela ugima wa digunge, na hawadanganhika, na haduhu
munhu yondayadahe kuwabokonya kulawa kumwangu.
29 Tataangu, yangwelele wano, iyo mkulu kubanza vinhu vose. Haduhu
munhu yondayadahe kuwabokonya kulawa mmakono gake Tata.
30 Tata na nie twa kinhu kimwe.”
31 Abaho, Wayahudi wenula mabwe kabili wamtoe nago.
32 Yesu kawalongela, “Niwalagusila mizonza bwando mikulu kulawa ha
Tataangu, mbuli ilihi ihile yumulondela kunitoela na mabwe?”
33 Wamulongela, “Hatulonda kukutoa gweye na mabwe sama ya mbuli
zinogile, ila sama ya ufukuzi wako! Gweye kwa munhu, abaho, kokiitenda
mwenyego kuwa Mulungu!”
34 Yesu kawedika kalonga, “Hayandikigwe Mmalagizo genu, ‘Nilonga,
mweye mwa miungu’?
35 Kamba Mulungu kawakema ‘miungu’ awo wavikiligwe na usenga
wake, na Nyandiko Zing'alile hazidahika kubezigwa,
36 kamba nie Tata kanisagula na kunhuma muulumwengu, vilihi mweye
molonga nofukula kwavija nilonga nie iyo Mwana wa Mulungu?
37 Kamba sitendile sang'hano zoyonilonda nitende Tataangu, sambimu-
nitogole.
38 Ila kamba nihazitenda, hata kamba hamunitogola, mogatogola gaja
gondanitende, giladi m'vitange kamba Tata ka mgati yangu, na nie na
mgati ya Tataangu.”
39 Walonda kumgoga mwanza uyagwe kabili, ila kawazuluhuka
mmakono gao.
40 Abaho, Yesu kabweleganya mwambu wa ikabili wa Ulwanda lwa
Yolodani kachola hanhu haja hayakalile yobatiza Yohana umwaka, kakala
haja.
41 Wanhu bwando wamcholela, walonga, “Yohana hatendile mzonza
wowose, ila mbuli zose zayamulongile munhu ino zilawila kweli.”
42 Avo wanhu bwando haja wamtogola Yesu.

11

Lazalo Kodanganhika

1 Munhu imwe yokemigwa Lazalo, yakalile yokala Betania, kakala
yolumwa. Betania kikala kiwambo chawakalile wokala Mata na lumbu
jake Maliamu.
2 Maliamu ino iyo yamwitile mavuta ga kunung'hila Mndewa mmagulu
na kumuhangusa na mvili zake. Lazalo yakalile yolumwa kakala lumbu
jake.
3 Walumbu wano wamgalila usenga Mndewa, wolonga, “Mndewa,
mbwigaako yuumnogele kolumwa.”
4 Yesu viyahulike, kalonga, “Kimambukizo cha malawililo ga utamu
uno hakigala ifa ya Lazalo, ila ulawila giladi Mulungu yayenzigwe. Na
mkilamso kino, Mwana wa Mulungu koyenzigwa.”
5 Yesu kakala yamnogele Mata na lumbu jake na Lazalo.
6 Viyahulike kamba Lazalo kolumwa, kakala bahaja hayakalile mazua
mabili.
7 Abaho, kawalongela wanahina zake, “Tubweleganye Yudea.”
8 Wanahina zake wamulongela, “Mkulufunzi, kipigiti kiguhi kibitile
Wayahudi wa kuja walonda kukutoa na mabwe, abaho, konda kubwel-
eganya kukuja?”
9 Yesu kalonga, “Zua hadili na masaa longo dimwe na mabili? Avo
munhu yoyose yotembela imisi hadaha kuikwala, kwavija kowona mu-
langaza wa ulumwengu.
10 Ila yahatembela ikilo kokiikwala, kwavija kabule mulangaza.”
11 Viyamambukize kulonga gano, kawalongela, “Mbwiga wetu Lazalo
kawasa, ila nochola nikamulamuse.”
12 Wanahina zake wamulongela, “Mndewa, kamba kawasa, basi ko-
hona.”
13 Yesu kakala yalongile ifa ya Lazalo, ila wanahina zake wagiza kawasa
utulo wa mazua gose.
14 Avo Yesu kawalongela bila kufisa, “Lazalo kadanganhika,
15 ila sama yenu mweye, nie ninogelwa ng'hani kwavija sikalile kuja,
giladi mtogole. Tucholeni kumwake.”
16 Tomaso, yokemigwa Ubasa, kawalongela wanahina wayage, “Tuc-
holeni hamoja na Mkulufunzi, avo yahakomigwa tukomigwe tose!”

Yesu Iyo Mzuso na Ugima

17 Yesu viyavikile, kavika Lazalo yazikigwe mazua mane gabitile.
18 Betania kikala kiwambo kikalile behi na Yelusalemu, kamba mwanza
wa kilometa ndatu,
19 na Wayahudi bwando weza kumulola Mata na Maliamu kuwahani
avija lumbu jao viyadanganhike.
20 Mata viyahulike kamba Yesu kokwiza, kalawa hanze yam'bokele, ila
Maliamu kasigala mng'anda.
21 Mata kamulongela Yesu, “Mndewa, kamba uhakalile baha, lumbu
jangu sambiyadanganhike.
22 Ila nivitanga kamba hata lelo Mulungu kokugwelela chochose chon-
daumpule.”
23 Yesu kamulongela, “Lumbu jako kozuka.”
24 Kamwidika, kalonga, “Nivitanga kamba kozuka mdizua da ikimam-
bukizo.”
25 Yesu kamulongela, “Nie iyo mzuso na ugima. Awo wonitogola, hata
kamba wahadanganhika, wowa wagima kabili.

26 Na awo wose wali na ugima na kunitogola nie hawadanganhika.
Kozitogola mbuli zino?”
27 Kamulongela, “Ona, Mndewa, notogola kamba gweye iyo Kilisto,
Mwana wa Mulungu, ayo yokwiza muulumwengu.”

Yesu Kolila

28 Mata viyeshile kulonga gano, kabweleganya mng'anda kachola
kumkema lumbu jake Maliamu, kamnyong'onyela, “Mkulufunzi kabaha
avo kokulonda.”
29 Maliamu viyahulike gano, kenuka hima kalawa hanze kachola ha
Yesu.
30 Yesu kakala hanavika hakiwambo, ila kakala haja hawaiting'hane na
Mata.
31 Wayahudi wakalile na Maliamu mng'anda womuhembekeza, viwa-
monile yogundumuka yolawa hanze, wamkweleleza. Wagiza kakala
yochola kudipanga kulila.
32 Maliamu viyavikile haja hayakalile Yesu, viyamonile, kagwa ha
magulu gake, kalonga, “Mndewa, kamba uhakalile baha, lumbu jangu
sambiyadanganhike!”
33 Yesu kamulola viyakalile yolila, abaho, kawalola waja wanhu wakalile
na heyo vivija viwakalile wolila, kagaya ng'hani mmoyo na kona chuhila
ng'hani.
34 Kawauza, “Mumzikila kwahi?”
Wamulongela, “Izo ulole, Mndewa.”
35 Yesu kalila.
36 Wayahudi walonga, “Loleni viyamnogele!”
37 Ila wanhu wayagwe walonga, “Ayo yamtendile munhu kimbugum-
bugu yalole, hadahile kumtenda Lazalo sambiyadanganhike?”

Lazalo Kozusigwa

38 Yesu kona chuhila ng'hani mwanza wa ikabili, kachola kudipanga.
Dikala kamba mhango, na dibwe kulu dikigwa hamulomo.
39 Yesu kalonga, “Segezeni didibwe!”
Mata, lumbu ja ija imunhu yadanganhike, kamulongela, “Mndewa, kuna
bundo, kwavija kazikigwa mazua mane gabitile!”
40 Yesu kamulongela, “Sikulongele kamba uhatogola, koyona yenzi ya
Mulungu?”
41 Wadisegeza didibwe. Yesu kalola uchana, kalonga, “Nokuheweza,
Tata, kwavija konhegeleza nie.
42 Nivitanga kamba mazua gose konhegeleza, ila nolonga gano sama ya
wanhu wali hano, giladi kwiza watogole kamba gweye iyo unhumile.”
43 Viyeshile kulonga gano, kenula dizwi yolonga, “Lazalo, lawa hanze!”
44 Ija imunhu yakalile yadanganhike kalawa hanze, kuno makono gake
na magulu gake gazingilizwe na sanda, na kihanga chake kizingilizwa
kitambala. Yesu kawalongela, “Mfunguleni, mmuleke yachole na zake.”

Zundo da Kumkoma Yesu
(Mat. 26:1-5; Mlk. 14:1-2; Luk. 22:1-2)

45 Wayahudi bwando wezile kumulola Maliamu wagona gaja gayatendile
Yesu, na wamtogola.
46 Ila wayagwe mmwanza wao wachola ha Mafalisayo na kuwalongela
gaja Yesu gayatendile.

47 Avo Mafalisayo na wakulu wa wakulu wa nhambiko waiting'hana na
Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi, walonga, “Tutendeze? Loleni mizonza
yose yootenda munhu ino.
48 Kamba tuhamuleka yagendelele kamba vino, wanhu wose womtogola,
na Wakulu wa Loma wokwinuka na kuibananga isi yetu na Ing'anda ya
Mulungu.”
49 Imwe mmwanza wao, yokemigwa Kayafa, yakalile Mkulu wa Wakulu
wose wa Nhambiko mulao uja, kalonga, “Mweye mwa mipulaputi kabisa.
50 Ham'vitangile kamba vinoga munhu imwe yadanganhike sama ya
wanhu bwando, kubanza kuileka isi yose ibanangike?”
51 Halongile gano kulawa mmoyo wake mwenyego, ila avija viyakalile
Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko mulao uja, kakala yalongozwe na
Mulungu yahokole kamba Yesu kodanganhika sama ya Wayahudi wose,
52 na sio hewo weiyeka, ila vivija kaweka hamoja kamba lukuli lumwe
wana wa Mulungu wapwililike.
53 Songela zua dija wakulu wa Wayahudi weka mizundo ya kumkoma
Yesu.
54 Avo Yesu kakala yotembela mkuifisa muiisi ya Yudea, na kasegela
kachola hana ikiwambo kikemigwa Eflaim, kikalile behi na luwala, kakala
haja na wanahina zake.
55 Lusona lwa Pasaka lwa Wayahudi lukala behi, na wanhu bwando
walawa muisi zao wachola Yelusalemu kutaulwa kipigiti lusona halunasonga.
56 Wakala womzahila Yesu, na viwakalile wemile Kung'anda ya Mulungu, waiuza, “Mogelegeza vilihi? Heza hana ulusona, ama vilihi?”
57 Wakulu wa wakulu wa nhambiko na Mafalisayo walava ndagizi
kamba, munhu yoyose yahakutanga kuyali Yesu kolondigwa yakawalongele, giladi wamgoge.

12

Yesu Kobakigwa Mavuta ako Betania
(Mat. 26:6-13; Mlk. 14:3-9)

1 Vigasigale mazua sita kuvikila Pasaka, Yesu kachola Betania hakae ya
Lazalo, munhu ija yazusigwe kulawa mkudanganhika.
2 Wamtelekela mandia ga ichungulo, Mata kakala yowataza kugomela.
Lazalo kakala imwe wa wanhu wakalile hameza na Yesu.
3 Abaho, Maliamu kasola nyhupa ya mavuta ga kunung'hila ga hela
bwando gatendigwe na nado, kamwitila Yesu mmagulu, abaho, kamuhangusa na mvili zake. Mnung'ho unogile wa gamavuta gaja ga
kunung'hila wenela mng'anda yose.
4 Mwanahina imwe wa Yesu, yokemigwa Yuda Isikalioti ayo yamuhonzile Yesu, kalonga,
5 “Habali mavuta gano ga kunung'hila sambigaguzigwe zipatikane hela
za kuliha kitumetume cha mulao umwe giladi wagweleligwe wakumbulu?”
6 Kalonga vino si kamba kowonela bazi wakumbulu, ila kwavija kakala
m'bavi. Heyo iyo yakalile yopapa umkoba wa izihela na kakala yokwiba
kulawa himo.
7 Ila Yesu kalonga, “Mulekeni! Lekeni yageke mavuta higo mbaka zua
da mazisi gangu.
8 Wakumbulu munao mazua gose, ila nie sikala namwe mazua gose.”

Zundo da Kumkoma Lazalo

9 Wayahudi bwando wahulika kamba Yesu kakala mkiwambo cha
Betania, avo wachola kuja sio tu kumulola Yesu ila vivija kumulola Lazalo,
ayo Yesu yamzusile kulawa mkudanganhika.
10 Avo wakulu wa wakulu wa nhambiko weka zundo da kumkoma
Lazalo vivija,
11 kwavija sama ya gaja gatendigwe kumwake, Wayahudi bwando
wawalema hewo na kumtogola Yesu.

Yesu Kokwingila Yelusalemu na Wila
(Mat. 21:1-11; Mlk. 11:1-11; Luk. 19:28-40)

12 Zua da ikabili, wanhu bwando wezile Kulusona lwa Pasaka wahulika
kamba Yesu kokwiza Yelusalemu.
13 Avo wasola mitambi ya mitende walawa wachola kum'bokela, kuno
wenula dizwi, wolonga, “Yatogolwe Mulungu! Mulungu mmoteze ayo
yokwiza mtwaga da Mndewa! Mulungu mmoteze Mndewa wa Islaeli!”
14 Yesu kam'vika mwana mhunda, na kukwela uchana yake, kamba
Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
15 “Sambiudumbe, gweye kiwambo cha Sayuni!
Mndewa wako kokwiza,
yapapigwe mumgongo wa mhunda mdodo.”
16 Wanahina zake hawagatangile gano kipigiti kija, ila Yesu viyayen-
zigwe, wakumbukila kamba Nyandiko Zing'alile zilonga gano na avo
gatendigwa gano sama yake.
17 Wanhu wakalile na Yesu kipigiti viyamkemile Lazalo kulawa mdi-
panga na kumzusa kulawa mkudanganhika wagendelela kugapeta gaja
galawilile.
18 Wanhu bwando wachola kum'bokela, kwavija wakala wahulike
kamba katenda mzonza uno.
19 Abaho, Mafalisayo wakiilongela, “M'vona, tuhumwa! Lola,
ulumwengu wose womkweleleza heyo!”

Wagiliki Womzahila Yesu

20 Mmwanza wa wanhu waja wacholile Yelusalemu kutambika kipigiti
cha Ulusona lwa Pasaka wakala Wagiliki.
21 Wachola ha Filipo, yakalile mwenekae wa Betisaida ako Galilaya,
wamulongela, “Mndewa, tolonda kumona Yesu.”
22 Filipo kachola kumulongela Endelea, na awo wabili wachola kumu-
longela Yesu.
23 Yesu kawalongela, “Kipigiti cha nie, Mwana wa Munhu, kuyenzigwa
kivika.
24 Nowalongela ikweli, kamba nzele ya ngano hailagale hasi na kudan-
ganhika, yosigala kuwa imwe. Ila ihadanganhika, yolela nzele bwando.
25 Awo wounogela ugima wao wowagiza, na awo wowihila ugima wao
muulumwengu uno wowika kuugima wa digunge.
26 Munhu yoyose yolonda kunisang'hanikila kolondigwa yang'holeleze
nie, kuja kunili na mtumigwa wangu vivija kowa hiko. Tataangu
komuhishimila munhu yoyose yonisang'hanikila nie.

Yesu Koilonga Ifa Yake

27 “Moyo wangu una giogio, nongeze? Nilonge, ‘Tata, sambiuleke mbuli
zino zinivikile?’ Bule, kwavija niza sama ya mbuli zino.
28 Tata, udiyenzi twaga jako!”

Abaho, dihulikwa dizwi kulawa kuulanga, “Nidiyenzi, na nodiyenzi kabili.”
29 Wanhu bwando wakalile haja wadihulika dizwi dija, na wanhu wayagwe walonga ukala mdumo. Wayagwe walonga, “Msenga wa Mulungu wa kuulanga kalonga nayo!”
30 Ila Yesu kawalongela, “Dizwi dino dihulikwe si sama yangu nie, ila sama yenu mweye.
31 Kino hicho kipigiti cha kutaguswa kwa ulumwengu, na kipigiti kino mtawala wa ulumwengu uno kowingigwa.
32 Nihenuligwa uchana kulawa muisi, nomkwega kila munhu kumwangu.”
33 Mkulonga gano kalagusa ifa ilihi yondayadanganhikile.
34 Adija ididale da wanhu dimulongela, “Malagizo getu gotulongela kamba Kilisto kokala milongo yose. Avo gweye kolongaze kamba Mwana wa Munhu kolondigwa yenuligwe uchana? Mwana ino wa Munhu iyo yalihi?”
35 Yesu kawalongela, “Mulangaza wowa namwe mkipigiti kidodo. Gendeleleni kutembela mnzila imulinayo kipigiti mulangaza ung'hali namwe, giladi ziza sambidiwavike. Kwavija munhu yotembela mziza hakutanga koyochola.
36 Utogoleni mulangaza kipigiti u hamoja namwe, giladi muwe wana wa mulangaza.”

Wanhu Walibule Nhogola

Yesu viyeshile kulonga gano, kasegela kachola kuifisa.
37 Hamoja na kutenda mizonza ino yose hameso gao, hawamtogole,
38 avo gaja gayalongile Muhokozi Isaya galawilila kweli, yolonga,
“Mndewa, yalihi yautogole usenga wetu?
Mhiko ya Mndewa igubuligwa ha munhu yalihi?”
39 Hawatogole, kwavija vivija Isaya kalonga,
40 “Mulungu kagagubika meso gao,
na kuzibumbuwaza nzewele zao,
avo meso gao sambigalole,
na sambiwavitange mnzewele zao,
giladi sambiwanihindukile,
niwahonye.”
41 Isaya kagalonga gano kwavija kayona yenzi ya Yesu na kumulonga heyo.
42 Avo wanhu bwando mmwanza wa wakulu wa Wayahudi wamtogola. Ila sama ya kuwadumba Mafalisayo hawamtogole hakimwagaia, kwavija wadumba sambiwawawinge kulawa mng'anda ya nhambiko.
43 Wanogelwa na nhogolwa za wanhu kubanza nhogolwa za Mulungu.

Mbuli za Yesu Zowatagusa Wanhu

44 Yesu kenula dizwi kalonga, “Munhu yoyose yonitogola nie hanitogola nie niiyeka, ila vivija komtogola ayo yanhumile.
45 Munhu yoyose yonyona nie vivija komona ayo yanhumile.
46 Nie niza muulumwengu kamba mulangaza, avo munhu yoyose yonitogola sambiyasigale mdiziza.
47 Kamba munhu yoyose yahahulika usenga wangu na kuuleka baho, simtagusa. Kwavija nie sizile kuutagusa ulumwengu ila kuukombola.

48 Kwavija awo wonilema nie na kuulema usenga wangu, kabaho
yondayawataguse. Mbuli zinilongile zowa mulamula hana idizua da
ikimambukizo.
49 Kwavija silongile kamba vinilondile nie mwenyego, ila Tata yanhumile
iyo yandagize gaja ga kulonga na vija vondanigalonge.
50 Na nivitanga kamba ndagizi zake zogala ugima wa digunge. Avo
kinilonga nie kicho Tata chayanongele nilonge.”

13

Yesu Kowanava Magulu Wanahina Zake

1 Ikala behi na Lusona lwa Pasaka. Yesu kavitanga kamba kipigiti
kivika cha heyo kuuleka ulumwengu uno na kuchola ha Tataake. Mazua
gose kakala yawanogele awo wakalile wanhu zake muulumwengu, na
kawanogela mbaka hakimambukizo cha ugima wake.
2 Yesu na wanahina zake wakala woja mandia ga ichungulo. Mwenem-
bago kakala yeshile kwika mmoyo wa Yuda, mwana wa Simoni Isikalioti,
ngelegeza za kumuhonza Yesu.
3 Yesu kavitanga kamba Tata kamgwaa vinhu vose, na kamba keza
kulawa ha Mulungu na kakala yochola ha Mulungu,
4 avo kenuka kulawa haja hameza, kasegeza kitambi chake cha kuigu-
bika mmaega, kaifunga na kitambala mkigudi chake.
5 Abaho, kagela mazi mkiteleko, kasonga kuwanava magulu ga
wanahina zake na kuwahangusa na ikitambala kikalile mkigudi chake.
6 Keza ha Simoni Petulo, Simoni Petulo kamulongela, “Mndewa, gweye
konda kuganava magulu gangu?”
7 Yesu kamwidika, kalonga, “Kinitenda nie hukimanya sambi baha, ila
kokimanya kumwande.”
8 Petulo kamulongela, “Bule, gweye huninava nie magulu gangu!”
Yesu kamwidika, kalonga, “Kamba sikunavile gweye, hauli hamoja na
nie.”
9 Simoni Petulo kamwidika, kalonga, “Mndewa, sio magulu gangu
geiyeka, vivija ninave na makono na pala jangu!”
10 Yesu kalonga, “Munhu yogile kang'ala lukuli lose, ila magulu gake
gago golondigwa kunavigwa. Mweye mung'ala, ila si mose.”
11 Yesu kakala yammanyile munhu yalihi yondayamuhonze, kileka
mana yalongile, “Si mose mung'alile.”
12 Yesu viyamambukize kuwanava magulu gao, kaigubika kabili kitambi
chake, abaho, kabwela haja hameza hayakalile, abaho, kawauza, “Mki-
manya kija kiniwatendele sambisambi?
13 Monikema nie Mkulufunzi na Mndewa, motenda goya, kwavija avo
vivo nili.
14 Kamba nie na Mndewa wenu na Mkulufunzi wenu niwanava magulu
genu, vivija na mweye molondigwa mkiinave magulu mwemwe kwa
mwemwe.
15 Niwalagusila vija vondamtende, avo kwiza mtende kamba vija nie
viniwatendele mweye.
16 Nowalongela ikweli, nyakadala hali mkulu kum'banza mndewa wake,
na mtumigwa hali mkulu kum'banza ija yamtumile.
17 Sambi mzitanga mbuli zino, momota ng'hani kamba
muhazisang'hana.

18 “Siwalonga mweye mose, niwatanga awo iniwasagule. Ila Nyandiko
Zing'alile zilonga, ‘Munhu yadile mandia gangu kagaluka kuwa mdumuka
wangu,’ zivikile.
19 Nowalongela gano sambisambi kipigiti haganalawila, avo vonda-
galawile motogola kamba, ‘Nie iyo heyo yokwiza.’
20 Nowalongela ikweli, munhu yoyose yom'bokela munhu yoyose inim-
tumile konibokela nie, na munhu yoyose yonibokela nie kom'bokela ayo
yanhumile nie.”

Yesu Kohokola Vija Vondayahonzigwe
(Mat. 26:20-25; Mlk. 14:17-21; Luk. 22:21-23)

21 Yesu viyeshile kulonga gano, kona giogio ng'hani mmoyo wake,
kalonga, “Nowalongela ikweli, munhu imwe mmwanza wenu konihonza.”
22 Waja iwanahina wakiilola, wakanganya ng'hani wogelegeza yalihi
Yesu iyamulongile.
23 Mwanahina imwe, ayo Yesu yaamnogele ng'hani, kakala yakalile behi
na Yesu.
24 Simoni Petulo kamfunyiza yomulongela, “Muuze, yalihi yoomulonga
mdidale jetu?”
25 Avo ija imwanahina kuno yomsagamila Yesu, kamuuza, “Mndewa,
yalihi?”
26 Yesu kalonga, “Ayo yondanimgwelele kidanga kino cha mkate nihesha
kukizanhika mkikalango.” Avo kasola ikidanga kakizanhika na kumgwaa
Yuda, mwana wa Simoni Isikalioti.
27 Kipigiti kikija Yuda viyasolile ikidanga cha umkate, Mwenembago
kamwingila. Yesu kamulongela, “Chuugenda kutenda, kitende mbwisa!”
28 Haduhu munhu yoyose iyagwe haja hameza yavimanyile kamba
habali Yesu kamulongela Yuda mbuli zino.
29 Kwavija Yuda kakala iyo mgoga umkoba wa izihela, wanahina
wayagwe wagiza Yesu kamulongela yachole kugula vinhu vilondigwa
mulusona, ama kuwagwelela kinhu wakumbulu.
30 Yuda kakibokela ikidanga cha umkate, abaho, kalawa hanze hima. Na
ikala ikilo.

Ndagizi ya Isambi

31 Yuda viyasegele, Yesu kalonga, “Sambisambi nie, Mwana wa Munhu,
noyenzigwa, na Mulungu koyenzigwa mkubitila nie.
32 Kamba Mulungu kayenzigwa mkubitila Mwanage, na vivija Mulungu
komuyenzi Mwanage mkubitila heyo mwenyego, na kotenda avo hima.
33 Wanangu, sikala namwe kipigiti kitali. Kwiza monizahila, ila
nowalongela kamba viniwalongele Wayahudi, sambi vivija nowalongela
na mweye, ‘Kunichola nie mweye hamdaha kwiza.’
34 Na sambisambi nowagwelela ndagizi ya isambi, ‘Muinogele.’ Kamba
viniwanogele mweye, avo molondigwa muinogele.
35 Kamba muhainogela, wanhu wose wovitanga kamba mweye mwa
wanahina zangu.”

Yesu Kohokola Avija Petulo Vondayam'bele
(Mat. 26:31-35; Mlk. 14:27-31; Luk. 22:31-34)

36 Simoni Petulo kamuuza, “Kochola kwahi, Mndewa?”
Yesu kamwidika, yolonga, “Hudaha kunikweleleza kunichola nie sam-
bisambi, ila koniwinza mazua ga hamwande.”
37 Petulo kamuuza, “Mndewa, habali sidaha kukukweleleza sam-
bisambi? Nie nhogola kudanganhika sama yako!”

38 Yesu kamwidika, yolonga, “Kolonga kweli kamba kutogola kudanganhika sama yangu? Nokulongela ikweli, behi na nzogolo zikwika, konibela mianza midatu kamba hunimanyile.”

14

Yesu Iyo Nzila ya Kuvika ha Tata

1 Yesu kawalongela, “Sambimnyunguale mmioyo yenu. Mtogoleni Mulungu, munitogole na nie.
2 Kuna magati bwando mng'anda ya Tataangu, nochola kuwatandila hanhu. Kamba sambiiwe avo, sambiniwalongele mweye gano.
3 Na nihachola kuwatandileni hanhu, nobwela niwasole niwagale kumwangu, avo mowa haja hanili nie.
4 Moitanga nzila ilongoze hanhu kunichola.”
5 Tomaso kamulongela, “Mndewa, hatukutangile kuuchola, avo toitangaze inzila?”
6 Yesu kamwidika, yolonga, “Nie iyo nzila, kweli, na ugima. Haduhu munhu yondayachole ha Tata kamba habitile kumwangu.”
7 Yesu kawalongela, “Avija vumunitanga nie sambisambi, vivija momtanga na Tataangu. Na songela kipigiti kino na kugendelela, mumtanga na mumona.”
8 Filipo kamulongela, “Mndewa, tulagusile Tata, kino kicho kinhu kitulonda.”
9 Yesu kamwidika, yolonga, “Nikala na mweye mkipigiti kino chose, ung'hali hunanitanga, Filipo? Munhu yoyose yanyonile nie kamona Tata. Habali ulonga, ‘Tulagusile Tata’?”
10 Yesu kawalongela wanahina zake, “Hamtogola kamba nie na mgati ya Tata na Tata ka mgati yangu? Mbuli ziniwalongele sizilongile na udaho wangu mwenyego. Ila Tata yokala mgati yangu kotenda sang'hano yake.
11 Nihalonga nie na mgati ya Tata, na Tata ka mgati yangu, nitogoleni. Kamba hamulonda kutogola gano, zitogoleni sang'hano zinitenda.
12 Nowalongela ikweli, awo wonitogola nie vivija wozitenda sang'hano zinitenda nie, na wozitenda sang'hano ng'hulu kubanza zino, kwavija nochola ha Tata.
13 Na chochose chondampule mtwaga jangu, nokitenda, avo Tata yayenzigwe kubitila Mwana.
14 Kamba muhanipula kinhu chochose mtwaga jangu, nokitenda.

Kilagano cha Wizilo wa Loho wa Mulungu

15 “Kamba muhaninogela nie, mozigoga ndagizi zangu.
16 Nompula Tata, na heyo kowagwelela Ija iyagwe wa Kuwataza, yondayakale na mweye milongo yose.
17 Ino iyo Loho wa ikweli. Ulumwengu haudaha kum'bokela, kwavija haumona ama kumtanga. Ila mweye momtanga, kwavija kokala na mweye na kowa mgati yenu.
18 “Nihachola, siwaleka ukiwa, nowabwelela.
19 Kisigala kipigiti kiguhi ulumwengu haunyona, ila mweye monyona. Kwavija nowa na ugima, na mweye mowa na ugima.
20 Zua dija vondadivike movitanga kamba nie na mgati ya Tata, na mweye mwa mgati yangu, na nie na mgati yenu.
21 “Awo wozitogola ndagizi zangu na kuzigoga, wawo wanogelwe na nie. Na awo woninogela nie wonogelwa na Tataangu, na nie nowanogela na kuigubula kumwao.”

22 Yuda, sio Yuda Isikalioti, kalonga, “Mndewa, vilihi uigubule kumwetu
na sio kuulumwengu?”
23 Yesu kamulongela, “Munhu yoyose yoninogela nie kogagoga mafundo
gangu. Tataangu komnogela, na nie na Tataangu tokwiza kumwake na
kukala na heyo.
24 Munhu yoyose yoleka kuninogela nie hagagoga mafundo gangu. Na
mbuli zino zimuhulika sio mbuli zangu nie ila za Tata yanhumile.
25 “Niwalongela gano kipigiti ning'hali na mweye.
26 Ila Ija wa Kuwataza, ayo Loho wa Mulungu, Tata yondayamgale
mtwaga jangu, kowafundiza kila kinhu na kuwakumbusa mbuli zose
ziniwalongele.
27 “Tindiwalo nowalekela, tindiwalo kulawa kumwangu nowagwelela.
Sidilava kamba ulumwengu vuulava. Sambimdumbe ama kudung-
wadungwa mmioyo yenu.
28 Munihulika nie vunilongile, ‘Nosegela, ila nobwela kumwenu.’ Kamba
muhaninogele, muhadeng'helele kwavija nochola ha Tata, kwavija Tata
mkulu kubanza nie.
29 Niwalongela gano kipigiti kino mbuli zino hazinalawila, giladi
zihalawila, mtogole.
30 Silongelela ng'hani namwe kwavija mtawala wa ulumwengu uno
kokwiza. Heyo kabule mhiko za kunihuma nie,
31 ila ulumwengu wolondigwa uvitange kamba nomnogela Tata. Kino
kicho kilamso notenda vinhu vose voyonilonda nie nitende.
“Inukeni, tuchole.”

15

Yesu Iyo Mzabibu wa Ikweli

1 Yesu kawalongela wanahina zake, “Nie iyo mzabibu wa ikweli, na
Tataangu iyo imulimi.
2 Kila tambi dili mgati yangu dilekile kulela, kodikanha. Na kila tambi
dilela, kodifagilila giladi ding'ale na kulela ng'hani.
3 Mweye mwisha kung'alizwa na mafundo ganiwafundize.
4 Kaleni mgati yangu, na nie nokala mgati yenu. Kamba vija tambi
vidileka kulela dihakala diiyeka, kamba hadikalile mumzabibu, vivija na
mweye hamdaha kulela kamba hamkalile mgati yangu.
5 “Nie iyo mzabibu, na mweye mwa matambi. Awo wokala mgati yangu,
na nie nihakala mgati yao, wolela ng'hani. Kwavija mweye hamdaha
kutenda mbuli yoyose kamba hamkalile mgati yangu nie.
6 Munhu yoyose yoleka kukala mgati yangu kokwasigwa hanze kamba
tambi na kuholola. Matambi kamba gano gokunzanywa na kwasigwa
hamoto na kusomigwa.
7 Kamba muhakala mgati yangu na mbuli zangu zihakala mgati yenu,
puleni kinhu chochose kimulonda, mogweleligwa.
8 Tataangu koyenzigwa mmbuli ino, avija mweye muhalela mujo
bwando, na mowa wanahina zangu.
9 Nie niwanogela mweye kamba Tata viyaninogele nie. Kaleni mdinoge
jangu.
10 Kamba muhazigoga ndagizi zangu, mokala mdinoge jangu, kamba nie
vinizigogile ndagizi za Tataangu na kukala mdinoge jake.
11 “Niwalongela mweye gano giladi deng'ho jangu dikale mgati yenu na
deng'ho jenu divikizwe.

12 Ndagizi yangu iyo ino, ‘Muinogele kamba nie viniwanogele mweye.’
13 Haduhu munhu yali na noge kulu kubanza dino, da munhu kuulava
ugima wake sama ya wambwiga zake.
14 Na mweye mowa wambwiga zangu muhatenda gaja ganiwalagiza.
15 Siwakema mweye watumigwa, kwavija watumigwa hawagatanga
gaja goyotenda mkulu wao. Ila nowakema mweye wambwiga, kwavija
niwalongela vinhu vose vinivihulike kulawa ha Tata.
16 Mweye hamunisagule nie, ila nie iyo niwasagule mweye na kuwala-
giza mchole mkalele mujo bwando, mujo uja wondaukale milongo yose.
Avo Tata kowagwelela chochose chondampule mtwaga jangu.
17 Avo nowalagiza vino, ‘Muinogele.’ ”

Kwihilwa na Wanhu wa Ulumwengu

18 Yesu kalonga, “Kamba ulumwengu uhawehila, m'vimanye kamba
usonga kunihila nie tanhu.
19 Kamba mweye muhawile wa ulumwengu uno, ulumwengu
uhawanogele kamba wanhu zake. Ila niwasagula mweye kulawa muu-
lumwengu, na mweye vumuli si wa ulumwengu uno, kino kicho kilamso
ulumwengu uwehila.
20 Kumbukileni gaja ganiwalongele, ‘Nyakadala hali mkulu kum'banza
mtawala wake.’ Kamba wanhu wahanigaza nie, vivija wowagaza na
mweye. Kamba wahagagoga mafundo gangu, vivija wogagoga mafundo
genu.
21 Ila wowatendela gano gose sama ya twaga jangu, kwavija
hawamtanga ayo yanhumile nie.
22 Maza sizile kulonga nao, sambiwawe na vilozo. Ila sambisambi
wabule cha kuiyalalila m'vilozo vao.
23 Munhu yoyose yonihila nie vivija komwihila na Tataangu.
24 Maza sitendile sang'hano zija hazinatendigwa na munhu yoyose
mmwao, sambiwawe na vilozo. Ila sambisambi wazona na tose watwihila,
nie na Tataangu.
25 Gano galawilila giladi gavikizwe gaja gandikigwe Mmalagizo gao,
golonga, ‘Wanihila bila kilamso.’
26 “Vondayeze Ija wa Kuwataza, ayo yondaniwagalile kulawa ha Tata,
Loho wa ikweli yolawa ha Tata, kozilonga mbuli zangu nie.
27 Na mweye vivija molondigwa mzilonge mbuli zangu, kwavija mkala
na nie songela haichanduso.

16

1 “Niwalongela mweye gano giladi sambimwage.
2 Mowingigwa kulawa mzing'anda za nhambiko, na kipigiti chokwiza
munhu yahawakoma mweye kogelegeza kamba kotenda gamnogele Mu-
lungu.
3 Wowatendela mweye mbuli zino kwavija hawamtangile Tata ama nie.
4 Ila niwalongela gano mweye, giladi kipigiti hicho kihavika cha hewo
kuzitenda mbuli zino mokumbukila kamba nisha kuwalongela.

Sang'hano ya Loho wa Mulungu

“Siwalongele mbuli zino haichanduso, kwavija nikala namwe.
5 Ila sambisambi nochola ha heyo yanhumile, hata avo haduhu munhu
yoyose mmwanza wenu yambuzile, ‘Kwahi kuuchola?’
6 Ila kwavija niwalongela mbuli zino, mioyo yenu ina giogio.

7 Ila nowalongela ikweli, vinoga ng'hani kumwenu vija vinichola,
kwavija kamba sicholile, Ija wa Kuwataza heza kumwenu. Ila kamba
nihachola, nomgala kumwenu.
8 Na yeheza, koulagusila ulumwengu kamba uhonyela mmbuli ya vilozo,
uhonyela mgaja goyolonda Mulungu, na uhonyela mnhaguso ya Mulungu.
9 Uhonyela mkutenda vilozo, kwavija uleka kunitogola nie,
10 uhonyela mkuleka kugagoga gaja goyolonda Mulungu, kwavija no-
chola ha Tata, ako kondamuleke kunyona kabili,
11 na uhonyela mnhaguso,* kwavija mtawala wa ulumwengu uno
kataguswa kamala.
12 "Nna mbuli bwando za kuwalongela, ila mkipigiti kino hamdaha
kugagoga gose.
13 Ila ayo Loho wa ikweli yeheza, kowalongoza muikweli yose. Kwavija
halonga gaja goyolonda heyo mwenyego, ila kolonga gaja gose goyohulika,
na kowalongela mbuli zose zikwiza.
14 Koniyenzi nie, kwavija kozisola mbuli zangu na kuwapetela mweye.
15 Gose gayalinago Tataangu, gangu nie, kino kicho kilamso cha nie
kulonga Loho kosola mbuli zangu nie na kuwapetela mweye.

Giogio Digaluka Ndeng'helelo

16 "Kisigala kipigiti kidodo hamunyona, na kipigiti kidodo hamwande
monyona."
17 Wanahina zake wayagwe wakiiuza, "Mbuli ino nhegulo yake choni,
ahaja hayatulongele, 'Kisigala kipigiti kidodo hamunyona, na kipigiti
kidodo hamwande monyona,' na 'Kwavija nochola ha Tata'?"
18 Walonga, "Mbuli ino nhegulo yake choni ahaja hayalongile, 'Kipigiti
kidodo'? Hatukitanga choyolonga!"
19 Yesu kavitanga kamba walonda kumuuza mbuli ino, avo kawalongela,
"Mokiiuza nhegulo ya mbuli zija avija vinilongile, 'Mkipigiti kidodo
hamunyona, na abaho, mkipigiti kidodo monyona'?
20 Nowalongela ikweli, molila na kugegemeza, ila ulumwengu
wodeng'helela. Mweye mokona giogio, ila giogio jenu dogaluka
ndeng'helelo.
21 Mtwanzi yahawa mumgayo wa kulela kokona usungu, kwavija kipigiti
chake kivika. Ila mwana yahavumbuka, koisemwa mgayo wake sama ya
deng'ho da kuvumbuka mwana muulumwengu.
22 Vino vivo ili kumwenu, sambisambi muna giogio, ila nobwela
kabili kumwenu na mioyo yenu yomema ndeng'helelo, haduhu munhu
yondayaisegeze.
23 "Zua dija dihavika, hamuniuza kinhu chochose. Nowalongela ikweli,
Tata kowagwelela chochose chondamumpule mtwaga jangu.
24 Mbaka sambisambi hamunapula kinhu chochose mtwaga jangu,
puleni na mobokela giladi ndeng'helelo yenu ivikizwe.

Nie Niuhuma Ulumwengu

25 "Niwalongela mbuli zino mmahala. Ila kipigiti chokwiza siwalongela
mmahala, ila nomulonga Tata hakimwagaia.
26 Kuna dizua dija, mompula Tata mtwaga jangu. Silonga kamba nie
nompula Tata sama yenu.

---

* **16:11** Hano ***uhonyela mnhaguso*** nhegulo yake *wanhu viwamkomile Yesu wagiza nhaguso isegela, ila wahonyela kwavija nhaguso ing'hali baho mana mtawala wa ulumwengu katagusigwa kamala.*

27 Tata mwenyego kowanogela mweye, kwavija mweye muninogela nie
na mtogola kamba nilawa ha Mulungu.
28 Nie nilawa ha Tata, niza muulumwengu. Na sambisambi nouleka
ulumwengu, nobweleganya ha Tata.”
29 Abaho, wanahina zake wamulongela, “Sambisambi kolonga utobola,
bila kwika mahala.
30 Sambisambi tuvitanga kamba kila kinhu kukitanga, na hulonda
munhu yoyose yakuuze mbuli. Gano gatutenda tweye tutogole kamba
kulawa ha Mulungu.”
31 Yesu kawalongela, “Sambisambi mtogola?
32 Kipigiti chokwiza na kipigiti kivika, mweye mose vondampwililike,
kila munhu na kumwake, na monileka nie niiyeka. Ila sikala niiyeka,
kwavija Tata ka hamoja na nie.
33 Niwalongela gano giladi muwe na tindiwalo mkukala mgati yangu.
Ulumwengu wowagaza, ila funyeni umoyo! Nie niuhuma ulumwengu!”

17

Yesu Kowatambikila Wanahina Zake

1 Yesu viyamambukize kulonga gano, kalola uchana kuulanga, kalonga,
“Tata, kipigiti kivika. Umuyenzi Mwanago, giladi Mwana yakuyenzi
gweye.
2 Kwavija kumgwelela udaho mwa wanhu wose, awo yondayawagwelele
ugima wa digunge, wanhu awo yuumgwelele.
3 Na ugima wa digunge uwo uno, wakutange gweye Mulungu wiyeka uli
wa ikweli, na wamtange Yesu Kilisto yuumtumile.
4 Nikugalila yenzi muulumwengu mkuimambukiza sang'hano yuung-
welele niitende.
5 Avo, Tata, uniyenzi haulongozi wako na yenzi kamba iija inikalile nayo
kipigiti vinikalile nagwe kipigiti ulumwengu haunalumbigwa.
6 “Nikutenda gweye twaga jako ditangigwe na awo yuungwelele kulawa
muulumwengu. Wakala wanhu zako, kungwelela nie, na waigoga mbuli
yako.
7 Sambisambi wavitanga kamba vinhu vose vuungwelele vilawa
kumwako.
8 Niwagwelela mbuli zuungwelele nie, na wazibokela. Wavitanga kamba
nie nilawa kumwako, na watogola kamba gweye iyo unhumile.
9 “Nowatambikila. Siutambikila ulumwengu, ila awo yuungwelele,
kwavija wano wanhu zako.
10 Wose inilinao nie, wako gweye, na wose uulinao gweye, wangu nie.
Na nie mhata yenzi kubitila hewo.
11 Na sambisambi sili muulumwengu tena, ila hewo wa muulumwengu.
Nie nokwiza kumwako. Tata Ung'alile! Wemilize na twaga jako, twaga
diungwelele nie, giladi wawe kinhu kimwe kamba nie na gweye vituli
kinhu kimwe.
12 Kipigiti vinikalile na hewo, niwemiliza na mhiko za twaga jako, twaga
diungwelele nie. Niwakikiwiza, na haduhu hata imwe yapotele, ila ija
imwe yalumbiligwe kupotela, giladi Nyandiko Zing'alile zivikile.
13 Na sambisambi nokwiza kumwako, ila nozilonga mbuli zino kipigiti
ning'hali muulumwengu, giladi ndeng'helelo yangu imeme mgati yao.
14 Niwagwelela mbuli yako, na ulumwengu uwehila, kwavija hewo sio
wa ulumwengu, kamba vija nie vinili sio wa ulumwengu.

15 Sikupula gweye uwalave muulumwengu, ila kinilonda kumwako
uwemilize kulawa ha Mwenembago.
16 Hewo sio wa ulumwengu, kamba vija nie vinili sio wa ulumwengu.
17 Wang'alize na kweli yako. Mbuli yako iyo kweli.
18 Kamba gweye vuunhumile nie muulumwengu, na nie niwatuma hewo
muulumwengu.
19 Noing'aliza sama yao, giladi na hewo vivija wang'alizwe kwelikweli.
20 "Siwatambikila wano weiyeka, ila vivija awo wondawanitogole
kubitila usenga kulawa mwa wano.
21 Nowatambikila giladi wose wawe kinhu kimwe. Tata! Kamba gweye
vuuli mgati yangu nie na nie vinili mgati yako gweye, na hewo vivija wawe
mgati yetu tweye, giladi ulumwengu utogole kamba gweye iyo unhumile.
22 Niwagwelela yenzi kamba iija yuungwelele nie, giladi wawe kinhu
kimwe kamba vija gweye na nie vituli kinhu kimwe.
23 Nie na mgati yao na gweye kwa mgati yangu, giladi wawe kinhu
kimwe kabisa, na ulumwengu uvitange kamba gweye iyo unhumile, na
kuwanogela kamba vuuninogele nie.
24 "Tata! Nolonda wano yuungwelele wakale hamoja na nie haja
hondanikale, giladi wayone yenzi yangu yuungwelele, kwavija gweye
kuninogela nie songela ulumwengu haunalumbigwa.
25 Tata Ulibule Uzenzeleganye! Ulumwengu haukutanga, ila nie niku-
tanga, na wano wakutanga kamba gweye iyo unhumile.
26 Nie iyo niditendile waditange twaga jako, na nogendelela kutenda avo,
giladi vija vuuninogele nie uwanogele na hewo, avo na nie vivija niwe
mgati yao."

18

Yesu Kohonzigwa
(Mat. 26:47-56; Mlk. 14:43-50; Luk. 22:47-53)

1 Yesu viyeshile kulonga mbuli zino, kasegela heyo na wanahina zake na
kuloka bonde dikemigwa Kiduloni. Haja hakala na hanhu ha kuhumulila,
avo Yesu na wanahina zake wengila haja.
2 Yuda, ija yomuhonza Yesu, kahatanga hanhu haja kwavija mianza
bwando Yesu kakala yoiting'hanila na wanahina zake haja.
3 Avo Yuda kachola hanhu haja ha kuhumulila hamoja na asikali wa
Kiloma na wemilizi wa Ing'anda ya Mulungu, watumigwe na wakulu wa
wakulu wa nhambiko na Mafalisayo. Wakala na mizele kuno wagogile taa
na miwenge.
4 Yesu kuno yovitanga vinhu vose vikalile vilonda kumulawilila heyo,
kakwenhuka haulongozi kawauza, "Yalihi imumzahila?"
5 Wamwidika, "Yesu wa Nazaleti."
Kalonga, "Nie iyo."
Yuda, ija yomuhonza Yesu, kakala bahaja yemile nao.
6 Yesu viyawalongele, "Nie iyo," wabwela kuchugu, wagwa hasi.
7 Abaho, Yesu kawauza kabili, "Yalihi imumzahila?"
Wamulongela, "Yesu wa Nazaleti."
8 Yesu kawalongela, "Nisha kuwalongela, 'Nie iyo.' Kamba mweye
monizahila nie, walekeni wano wayagwe wachole na zao."

9 Kalonga vino giladi gaja gayalongile gavikile, “Tata, waja ungwelele
haduhu hata imwe inimwagize.”*
10 Simoni Petulo, yakalile na zele, kadisomola na kumkanha gwiti da
ukulume Maliko, nyakadala wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko.
11 Yesu kamulongela Petulo, “Bweza zele jako haja hadikalile! Kokwagiza
nie sing'wela kikasi cha mgayo chayangwelele Tataangu?”

Yesu Haulongozi wa Anasi

12 Abaho, asikali wa Waloma na mkulu wao na wemilizi wa Ng'anda ya
Mulungu wamgoga Yesu wamfunga,
13 tanhu wamgala ha Anasi, yakalile tata mkwe yake Kayafa, yakalile
Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko mulao uja.
14 Kayafa iyo yakalile yawalongele wakulu wa Wayahudi kamba vinoga
munhu imwe yadanganhike sama ya wanhu wose.

Petulo Kom'bela Yesu
(Mat. 26:69-70; Mlk. 14:66-68; Luk. 22:55-57)

15 Simoni Petulo na mwanahina iyagwe wamkweleleza Yesu. Kwavija ija
imwanahina iyagwe kakala yatangigwe goya na Mkulu wa Wakulu wose
wa Nhambiko, avo kengila na Yesu mulubuga lwa mgati ya idikonhi da
ing'anda ya Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko,
16 na Petulo kasigala hanze behi na ulwivi lwa idikonhi. Abaho, ija
imwanahina iyagwe, yakalile yatangigwe goya na Mkulu wa Wakulu wose
wa Nhambiko, kabweleganya hanze kulonga na mndele yakalile mwimilizi
wa ulwivi, na kumwingiza Petulo mgati ya idikonhi.
17 Ija imndele yokwimiliza ulwivi kamulongela Petulo, “Na gweye vivija
kwa mwanahina wa munhu ija?”
Petulo kamwidika, “Nie sili mwanahina wake.”
18 Kwavija kukala na beho waja iwanyakadala na iwemilizi wabwinha
moto wa misizi, wakala wokota. Petulo na heyo vivija kakala yemile na
hewo, yokota.

Mkulu wa Wakulu Wose wa Nhambiko Komuuzagiza Yesu
(Mat. 26:59-66; Mlk. 14:55-64; Luk. 22:66-71)

19 Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kamuuza Yesu mbuli ya
wanahina zake na mafundo gake.
20 Yesu kamwidika, “Mazua gose nikala nilonga na wanhu wose
hakimwagaia, mafundo gangu gose nifundiza mzing'anda za nhambiko na
Kung'anda ya Mulungu amuja Wayahudi wose mowaiting'hana. Silongile
kinhu chochose mkuifisa.
21 Avo habali uniuzagiza nie? Wauze awo wakalile wonhegeleza,
wagatanga ganilongile.”
22 Yesu viyalongile gano, mwimilizi imwe yakalile haja kamtoa kofi na
kumulongela, “Kodahaze kumulongela kamba avo Mkulu wa Wakulu wose
wa Nhambiko!”
23 Yesu kamwidika, yolonga, “Kamba nilonga kinhu chochose kihile,
kilonge kinhu hicho. Ila kamba silongile kinhu kihile mmbuli zinilongile,
habali unhoa?”
24 Abaho, Anasi kamgala ha Kayafa Mkulu wa Wakulu wose wa
Nhambiko, kuno Yesu yang'hali yadazigwe nzabi.

Petulo Kom'bela Yesu Kabili
(Mat. 26:71-75; Mlk. 14:69-72; Luk. 22:58-62)

---

* **18:9** Mbuli zino zolawa muisula ya 6:39 na muisula ya 17:12.

25 Kipigiti Petulo yang'hali yemile haja yokota moto, wanhu wayagwe
wamulongela, “Gweye huli imwe wa wanahina zake munhu ija?”
Petulo kabela, kalonga, “Nie sio.”
26 Nyakadala imwe wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, ndugu
yake munhu ija yakanhigwe gwiti jake na Petulo, kamuuza, “Nie sikonile
gweye na heyo haja hanhu ha kuhumulila?”
27 Kabili Petulo kabela, yolonga, “Sio nie.” Na bahaja nzogolo keka.

Yesu Kogaligwa ha Pilato
(Mat. 27:1-2, 11-14; Mlk. 15:1-5; Luk. 23:1-5)

28 Imitondo ng'hani Yesu kasoligwa kulawa kung'anda ya Kayafa
wamgala kuding'anda da kindewa da Pilato, mndewa wa Yudea kulawa
Loma. Wakulu wa Wayahudi hawengile mding'anda da kindewa, kwavija
wadumba kuinyolodosa, kamba viili nzoela yao, giladi waije Pasaka.
29 Avo Pilato, mkulu wa isi ya Loma, kalawa hanze, kawauza, “Choni
chumumtagusila munhu ino?”
30 Wamwidika, “Kamba yahakalile bule mbuli ihile, sambitumgale
kumwako.”
31 Pilato kawalongela, “Msoleni mwemwe wenyego, mkamtaguse kamba
malagizo genu vigalonga.”
Wamulongela, “Tweye hatulongeligwe kumtagusa munhu yoyose ku-
danganhika.”
32 Gano galawilila giladi kuzitenda mbuli za Yesu zilawilile, haja
hayailongile ifa yondayafe.
33 Pilato kabweleganya mding'anda da kindewa na kumkema Yesu,
kamuuza, “Gweye iyo Mndewa wa Wayahudi?”
34 Yesu kamwidika, “Mbuli ino yuuniuza yolawa kumwako, ama wanhu
wayagwe wakulongela mbuli zangu nie?”
35 Pilato kamwidika, “Kokwagiza nie na Muyahudi? Wanhu zako
mwenyego na wakulu wa wakulu wa nhambiko wakugalile kumwangu.
Kutenda choni?”
36 Yesu kalonga, “Undewa wangu si wa ulumwengu uno. Kamba un-
dewa wangu uhawile wa ulumwengu uno, wemilizi zangu wahagombile
kunigombeleza sambinigogigwe na wakulu wa Wayahudi. Ila undewa
wangu sio wa hano!”
37 Avo Pilato kamuuza, “Avo, gweye kwa mndewa?”
Yesu kamwidika, “Gweye iyo ulonga kamba nie iyo mndewa. Nivum-
buka sama ya mbuli ino, na sama ya mbuli ino niza muulumwengu
kuilonga ikweli. Munhu yoyose yali muikweli konhegeleza.”
38 Pilato kamuuza, “Ikweli iyo ilihi?”

Yesu Kotaguswa Kudanganhika
(Mat. 27:15-31; Mlk. 15:6-20; Luk. 23:13-25)

Abaho, Pilato kabweleganya hanze ha Wayahudi, na kuwalongela, “Nie
sonile mbuli yoyose ya kumtagusila.
39 Ila kwavija muna nzoela ya nie kuwafungulila mfungigwa imwe
kipigiti cha Pasaka, avo molonda niwafungulile Mndewa wa Wayahudi?”
40 Wamwidika mkuguta nyangi, “Sambiutufungulile heyo! Tufungulile
Balaba!” Balaba kakala m'bokonyi.

19

1 Abaho, Pilato kalagiza Yesu yagogigwe na kulanhigwa.

2 Asikali watenda mkungo wa mizomola na kumwikila mditwi jake. Abaho wam'vaza kanzu da zambalau,
3 na wamwizila mianza bwando womtendela mzihaka, wolonga, “Kwa mpile, Mndewa wa Wayahudi!” na kumtoa makofi mkihanga.
4 Pilato kalawa hanze mwanza uyagwe, na kuwalongela waja iwanhu, “Loleni, nowalavileni hanze munhu ino m'vitange kamba sonile mbuli yoyose ya kumtagusila.”
5 Avo Yesu kalawa hanze yavalile kanzu da zambalau na mkungo wa mizomola mditwi. Pilato kawalongela, “Loleni, munhu mwenyego ino hano!”
6 Wakulu wa wakulu wa nhambiko na iwemilizi wa Ing'anda ya Mulungu viwamonile, waguta, wolonga, “Muwambe mumsalaba! Muwambe mumsalaba!”
Pilato kawalongela, “Nie sonile mbuli ya kumtagusila, avo msoleni mwemwe mkamuwambe mumsalaba.”
7 Wayahudi wamulongela, “Tweye tuna lagizo, na sama ya lagizo hijo kolondigwa yadanganhike, kwavija kailonga heyo ka Mwana wa Mulungu.”
8 Pilato viyahulike gano, kagendelela kona bwembwe.*
9 Kabweleganya mgati ya iding'anda da kindewa na kumuuza Yesu, “Kwahi kuulawa gweye?”
Ila Yesu hamwidike.
10 Pilato kamulongela, “Hunilongela? Huvitanga kamba nie nna udaho wa kukufungula na vivija nna udaho wa kukuwamba mumsalaba?”
11 Yesu kamwidika, “Gweye sambiuwe na udaho kumwangu nie kamba sambiugweleligwe na Mulungu. Avo munhu yangelile nie mmakono gako kana vilozo vikulu ng'hani.”
12 Songela kipigiti kija, Pilato kageza kumfungula Yesu, ila Wayahudi wagendelela kutoa nyangi, wolonga, “Kamba uhamfungula munhu ino, gweye huli mbwiga wa Kaisali.† Munhu yoyose yokiikema mndewa kom'beza Kaisali!”
13 Pilato viyahulike mbuli zino, kamulava Yesu kunze, abaho, heyo kakala mkigoda cha nhaguso, hanhu hokemigwa, “Bugano da Mabwe,” ama Mkieblania wohakema, “Gabbata.”
14 Dikala zua da msasalo wa wiki ya Pasaka, kamba saa sita imisi. Pilato kawalongela Wayahudi, “Mndewa wenu ino hano!”
15 Wenula lwangi, womulongela, “Mkome! Mkome! Muwambe mumsalaba!”
Pilato kawauza, “Molonda nie nimuwambe mumsalaba mndewa wenu?”
Wakulu wa wakulu wa nhambiko wamwidika, “Tweye twabule mndewa iyagwe ila Kaisali.”
16 Abaho, Pilato kamgela Yesu mmakono gao wakamuwambe mumsalaba.

Yesu Kowambigwa Mumsalaba
(Mat. 27:32-44; Mlk. 15:21-32; Luk. 23:26-43)

Avo wamsola Yesu,
17 kuno yapapile msalaba wake heyo mwenyego, kachola “Hanhu ha Fulu da Pala” aho hakemigwe Mkieblania, “Goligota.”

---

* **19:8** Pilato kadumba kwavija mngelegeza zake kagiza kamba Yesu ka mmwanza wa miungu igaluke kuwa wanhu, avo yahatendigwa gehile kogaluka na kumkoma heyo. † **19:12** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

18 Haja baho wamuwambile, na vivija wawawamba wanhu wayagwe
wabili, imwe mkono wake wa ukumoso na imwe mkono wake wa
ukulume, na Yesu hagatigati yao.
19 Pilato kalagiza chandikwe kibao kikigwe uchana ya umsalaba, kilonga,
"YESU WA NAZALETI, MNDEWA WA WAYAHUDI."
20 Wayahudi bwando wakisoma, kwavija hanhu hayawambigwe Yesu
hakala si kutali kulawa hakiwambo. Kija ikibao kikala chandikigwe
Mkieblania, Mkilatini, na Mkigiliki.
21 Wakulu wa wakulu wa nhambiko wa Wayahudi wamulongela Pilato,
"Sambiwandike 'Mndewa wa Wayahudi,' ila uhandike, 'Munhu ino
kalonga, nie iyo Mndewa wa Wayahudi.' "
22 Pilato kawedika, yolonga, "Kinyandike, nyandika."
23 Asikali viweshile kumuwamba Yesu mumsalaba, wasola vivalo vake
na kuvigola m'vifumvugulu vine, kila imwe na kifumvugulu chake. Vivija
wasola ikanzu ilukigwe dimwe kwa dimwe bila lusilili lwa kushonigwa
koneka.
24 Waja iwaasikali wakiilongela, "Sambituidege, na tuitoele kula tu-
lole yalihi yondayaipate." Galawilila gano giladi kuzitenda Zinyandiko
Zing'alile zivikile, zilonga,
"Waigolela vivalo vangu wenyego kwa wenyego
na kuitoela kula kanzu yangu."
Vino vivo iwaasikali viwatendile.
25 Behi na umsalaba wa Yesu wakala wemile mamaake Yesu, na lumbu ja
mamaake Yesu, na Maliamu mtwanzi wa Kiliopa, na Maliamu wa kiwambo
cha Magidala.
26 Yesu viyamonile mamaake na ija imwanahina yamnogele yemile
hamgwazo wake, kamulongela mamaake, "Mama, ino iyo mwanago."
27 Abaho, kamulongela ija imwanahina, "Ino iyo mamaako." Songela
kipigiti kija, ija imwanahina kamsola kachola kukala nayo ukae yake.

Yesu Kodanganhika
(Mat. 27:45-56; Mlk. 15:33-41; Luk. 23:44-49)

28 Yesu kavitanga kamba kipigiti kino kila kinhu kimala, na giladi yazi-
tende Zinyandiko Zing'alile zilawilile kweli, kalonga, "Nokona ng'hilu."‡
29 Na haja kukala na kikonha kimemile divai ya ugwadu, avo wazabika
siponji mkikonha cha idivai, waika isiponji mulumango lwa hisopo,
wawinula mbaka hamulomo wake.
30 Yesu kaing'wa idivai na kulonga, "Imala!"
Abaho, kaidulika na kudanganhika.

Yesu Kotoboligwa Ulubavu

31 Avija vidikalile zua da msasalo wa Pasaka, na zua da ikabili dikala
Zua kulu da Mhumulo, wakulu wa Wayahudi hawalondile waja iwanhu
walekigwe mmisalaba kipigiti cha Zua da Mhumulo. Avo wampula Pilato
yalagize gabenigwe magulu ga wanhu wawambigwe mumsalaba. Abaho
wawahumuluse hasi.
32 Avo asikali weza na kubena magulu ga munhu wa ichanduso, yakalile
yawambigwe mumsalaba hamoja na Yesu, abaho ija wa ikabili.
33 Ila viwavikile ha Yesu, wam'vika yeshile kudanganhika, avo magulu
gake hawagabenile.
34 Ila asikali imwe kamuhoma Yesu mulubavu na mgoha wake, na bahaja
ulawa mulopa na mazi.

‡ **19:28** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 69:21.

35 Munhu yonile gano galawilile kagalonga, giladi na mweye vivija mtogole. Na gaja gayalongile kalonga kweli, na heyo kavimanya kamba kalonga kweli.
36 Mbuli zino zilawilila giladi Zinyandiko Zing'alile zivikile, “Haduhu hata luzege lwake lumwe londalubenigwe.”§
37 Na kuna Nyandiko ziyagwe Zing'alile zilonga, “Womulola ayo iwamtobole.”*

Mazisi ga Yesu
(Mat. 27:57-61; Mlk. 15:42-47; Luk. 23:50-56)

38 Abaho, Usufu, yakalile yolawa kukiwambo cha Alimataya, kampula Pilato yalusole lukuli lwa Yesu. Usufu kakala mwanahina wa Yesu, ila kakala yoifisa, kwavija kakala yowadumba wakulu wa Wayahudi. Pilato kamulongela yakalusole, avo Usufu kachola kulusegeza.
39 Nikodemo, ayo haichanduso yakalile yacholile ikilo kumulola Yesu, kachola na Usufu na kibweta cha vinung'hanung'ha va manemane na ubane vikalile na nzamo ya kilo malongo madatu.
40 Wanhu wano wabili walusola lukuli lwa Yesu, na kulugela msanda na ivinung'hanung'ha, kamba viwatendaga Wayahudi mkusasala lukuli na mazisi.
41 Haja Yesu hayakomigwe kukala na hanhu ha kuhumulila, hanhu haja hakala na panga da sambi hadinazikigwa munhu yoyose.
42 Kwavija dikala zua da Wayahudi da msasalo wa Zua da Mhumulo, na kwavija dija idipanga dikala behi, walwika lukuli lwa Yesu haja.

20

Yesu Kozuka
(Mat. 28:1-8; Mlk. 16:1-8; Luk. 24:1-12)

1 Ndamuka ya zua da mwanduso wa wiki,* usiku haunakucha goya, Maliamu wa kiwambo cha Magidala kachola kudipanga, kavika idibwe dikalile hamulomo wa idipanga disegezigwa.
2 Kakimbila kachola ha Simoni Petulo na ha ija imwanahina iyagwe ayo Yesu yamnogele na kuwalongela, “Wamsegeza Mndewa haja hadipanga, na hatukutangile kuwamwikile!”
3 Abaho, Petulo na ija imwanahina iyagwe wachola kudipanga.
4 Wose wabili wakimbila, ila ija imwanahina iyagwe kakimbila ng'hani kum'banza Petulo na kumulongola kuvika kudipanga.
5 Kainamila na kusungulila mgati, kayona isanda, ila hengile mgati.
6 Simoni Petulo yakalile kuchugu chake, kavika na kengila dimwe kwa dimwe mdipanga. Kavona ivitambala va isanda viwasile haja,
7 vivija na ikitambala kikalile kizingilizwe mdipala da Yesu. Hakikalile hamoja na isanda ila kikunzigwa na kiinega kutali na isanda.
8 Abaho, ija imwanahina iyagwe yavikile haichanduso kudipanga na heyo kengila mgati, kalola na kutogola.
9 Wakala hawanazimanya Zinyandiko Zing'alile zilonga kamba kolondigwa yazuke kulawa mkudanganhika.
10 Abaho, waja iwanahina wabweleganya mkae zao.

---

§ **19:36** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 12:46, MHETA 9:12, ZABULI 34:20. * **19:37** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZAKALIA 12:10. * **20:1** ***Zua da mwanduso wa wiki*** nhegulo yake *jumapili.*

Yesu Komulawilila Maliamu wa Kiwambo cha Magidala
(Mat. 28:9-10; Mlk. 16:9-11)

11 Maliamu kema hanze ya idipanga yolila. Kuno yang'hali yolila,
kainamila kalola mgati mwa idipanga,
12 na kawona wasenga wabili wa Mulungu wa kuulanga wavalile miguo
mizelu, wakala haja halukalile lukuli lwa Yesu, imwe kuna iditwi na imwe
kuna gamagulu.
13 Wamuuza, “Gweye mtwanzi, habali ulila?”
Kedika, yolonga, “Wamsegeza Mndewa wangu, na sikutangile
kuwamwikile!”
14 Abaho, kahinduka, kamona Yesu yemile bahaja, ila havimanyile
kamba kakala Yesu.
15 Yesu kamuuza, “Gweye mtwanzi, habali ulila? Yalihi yuumzahila?”
Kuno yokwagiza kakala msang'hanika wa haja ihanhu ha kuhumulila,
avo kamulongela, “Mndewa, kamba gweye iyo umsegeze, nongela kwahi
kuumwikile nichole nikamsole.”
16 Yesu kamulongela, “Maliamu!”
Kamuhindukila na kulonga Mkieblania, “Labboni!” Nhegulo yake,
“Mkulufunzi.”
17 Yesu kamulongela, “Sambiuninanahile kwavija sinachola uchana ha
Tata. Ila genda ha wanahina zangu uwalongele kamba nie nobweleganya
ha Tataangu na Tata wenu, Mulungu wangu na Mulungu wenu.”
18 Avo Maliamu wa kiwambo cha Magidala kachola kuwalongela
wanahina kamba kamona Mndewa, na kuwalongela gaja gose gayamu-
longele.

Yesu Kowalawilila Wanahina Zake
(Mat. 28:16-20; Mlk. 16:14-18; Luk. 24:36-49)

19 Ikala ichungulo ya zua da mwanduso wa wiki,† na wanahina wakala
waiting'hane hamoja na kuno nyivi za ing'anda zikala zihindigwe, kwavija
wakala wowadumba wakulu wa Wayahudi. Abaho, Yesu keza na kwima
hamoja na hewo, kalonga, “Tindiwalo diwe hamoja namwe.”
20 Viyeshile kulonga gano, kawalagusila makono gake na lubavu lwake.
Waja iwanahina wakala wamemile ndeng'helelo viwamonile Mndewa.
21 Yesu kawalongela kabili, “Tindiwalo diwe hamoja namwe. Kamba vija
Tata viyanhumile nie, avo na nie nowatuma.”
22 Abaho, kawahuzila na mhumuzi yake, kawalongela, “Bokeleni Loho
wa Mulungu.
23 Kamba muhavigela kumgongo vilozo va wanhu, vogeligwa kumgongo.
Na kamba hamuvigelile kumgongo, havigeligwa kumgongo.”

Yesu na Tomaso

24 Imwe wa waja wanahina longo dimwe na wabili yokemigwa Tomaso,
twaga diyagwe Ubasa, kakala haduhu viyezile Yesu.
25 Avo waja iwanahina wayagwe wamulongela, “Tumona Mndewa!”
Tomaso kawalongela, “Kamba sonile ng'hovu za misumali mmakono
gake na kwika kidole changu mzing'hovu zake na mkono wangu mulubavu
lwake, sitogola kamba kazuka!”
26 Vigabitile mazua saba wanahina zake waiting'hana kabili mng'anda,
na Tomaso kakala baho. Nyivi zikala zihindigwe, ila Yesu keza na kwima
na hewo, kalonga, “Tindiwalo diwe hamoja namwe.”

---

† **20:19** ***Zua da mwanduso wa wiki*** nhegulo yake *jumapili.*

27 Abaho, kamulongela Tomaso, “Ika kidole chako na ugalole makono
gangu, abaho, golosa mkono wako uwike mulubavu lwangu. Sambiudung-
wedungwe mmoyo, ila utogole.”
28 Tomaso kamulongela, “Mndewa wangu na Mulungu wangu.”
29 Yesu kamulongela, “Gweye kutogola kamba nizuka kwavija kunyona.
Wamota ng'hani awo wondawatogole bila kunyona.”

Kilamso cha Kwandika Kitabu Kino

30 Mizonza yaatendile Yesu hameso ga wanahina zake ilekile
kwandikigwa mkitabu kino ikala bwando.
31 Ila gano gandikigwa giladi mtogole kamba Yesu iyo Kilisto, Mwana wa
Mulungu, na mkutogola gano muupate ugima mtwaga jake.

21

Yesu Kowalawilila Wanahina Saba

1 Abaho, Yesu kawalawilila wanahina zake mwanza uyagwe Kudilamba
da Tibelia. Vino vivo viyawalawilile.
2 Simoni Petulo, na Tomaso yakemigwe Ubasa, na Natanieli ayo yakalile
yolawa Kana ako Galilaya, na wana wa Zebedayo, na wanahina wayagwe
wabili wa Yesu wakala hamoja.
3 Simoni Petulo kawalongela wayage, “Nie nochola kuloa somba.”
Wamulongela, “Na tweye tokwiza.” Avo walawa wachola kwingila
mngalawa, ila ikilo ija hawapatile kinhu.
4 Imitondo ng'hani, Yesu kema mulugigo lwa igamazi, ila wanahina zake
hawamtangile kamba kakala heyo.
5 Kawauza, “wambwiga zangu, muna somba?”
Walonga, “Twabule.”
6 Kawalongela, “Tandeni nhando yenu ng'ambu ya ukulume ya in-
galawa, na mokonza.” Avo waitanda inhando na hawadahile kuikwega
waibweze mngalawa, kwavija wawonza somba bwando.
7 Ija imwanahina Yesu iyamnogele kamulongela Petulo, “Kumbe Mn-
dewa!” Petulo viyahulike kumbe Mndewa, kaizinga mkigudi kivalo chake
cha kuigubika, na kuzumha mmazi, kwavija kakala yavulile vivalo vake.
8 Wanahina wayagwe weza kuingalawa na kuikwekwesa inhando
imemile somba, kwavija hawakalile kutali kulawa muisi inyalile, ikala
kamba meta mia.
9 Viwavikile muisi inyalile, wona moto wa misizi, uchana yake kukala
somba na mkate.
10 Abaho, Yesu kawalongela, “Ngalileni somba kidogo wumonzile
sambisambi.”
11 Simoni Petulo kachola mngalawa na kuibululila kunyalile inhando
imemile somba wakulu mia imwe na malongo matano na wadatu. Wakala
somba bwando hata avo inhando haidegeke.
12 Yesu kawalongela, “Izoni mje.” Haduhu hata mwanahina imwe
yagezile kumuuza, “Gweye iyo yalihi?” kwavija wavitanga kamba kakala
Mndewa.
13 Avo Yesu kachola kasola umkate na kuwagwelela, abaho, katenda
vivija na isomba.
14 Uno ukala mwanza wa ikadatu Yesu kuwalawilila wanahina zake
songela hayazukile.

Yesu na Petulo

15 Viweshile kuja, Yesu kamulongela Simoni Petulo, “Simoni, mwana wa
Yohana, koninogela nie kubanza wano wayagwe viwoninogela?”
Kamwidika, “Ona, Mndewa, gweye kuvitanga kamba nokunogela.”
Yesu kamulongela, “Wagwelele mandia ng'hondolo zangu.”
16 Yesu kamulongela mwanza wa ikabili, “Simoni, mwana wa Yohana,
koninogela nie?”
Kamwidika, “Ona, Mndewa, gweye kuvitanga kamba nie nokunogela.”
Yesu kamulongela, “Imiliza ng'hondolo zangu.”
17 Yesu kalonga mwanza wa ikadatu, “Simoni, mwana wa Yohana,
koninogela?”
Petulo kona giogio avija Yesu viyamuuzile mwanza wa ikadatu, “Konino-
gela?” Avo kamulongela Yesu, “Mndewa, gweye kugamanya gose. Na
kuvimanya kamba nokunogela!”
Yesu kamulongela, “Wagwelele mandia ng'hondolo zangu.
18 Nokulongela ikweli, vuukalile mmhale, kukala ukiifunga mkwiji na
kuchola kokose kuulondile kuchola. Ila uhalala, kogogolosa makono gako
na munhu iyagwe kokufunga na kukusola yakugale hanhu hukulondile
kuchola.”
19 Mkulonga gano, Yesu kalagusa ifa ilihi Petulo yondayafe na yondaim-
galile yenzi Mulungu. Abaho, kamulongela, “Nikweleleze.”

Yesu na Wanahina Zake

20 Petulo kahinduka kuchugu kamona ija imwanahina Yesu iyamnogele
kowakweleleza. Ino iyo munhu ija yakalile behi na Yesu viwakalile woja
mkate wa ugima na iyo yalongile, “Mndewa, yalihi yondayakuhonze?”
21 Petulo viyamuwene, kamuuza Yesu, “Mndewa, vilihi na ino?”
22 Yesu kamwidika, “Kamba nihalonda yakale mbaka niheza, ikudwan-
zaze? Nikweleleze!”
23 Avo mbuli zenela mwa wanahina wa Yesu kamba mwanahina ino
hadanganhika. Ila Yesu halongile vija kamba hadanganhika, ila kalonga,
“Kamba nihalonda yakale mbaka niheza, ikudwanzaze?”
24 Heyo iyo ija imwanahina yazilongile mbuli zino, na vivija iyo
yazandike, na tuvimanya kamba gaja gayalongile kalonga kweli.

Kimambukizilo

25 Na kuna mbuli bwando ziyagwe zayatendile Yesu. Kamba zose
zihandikwe, nokwagiza kamba ulumwengu wose sambiudahe kuvipapa
ivitabu vandikigwe.

SANG'HANO
ZA WATUMIGWA WA KILISTO
ULONGOZI

Kitabu cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto kicho kitabu kisimulila vija wanhu wamtogole Kilisto viwasongile na vija viwenele kulawa Yelusalemu mbaka Yudea, Samalia, na isi za kutali, kamba vija Yesu viyawalongele wanahina zake kipigiti hanasoligwa uchana kuulanga (1:8). Kitabu kino chandikigwa na Luka, ayo vivija yandike kitabu cha Usenga Unogile wa Luka. Heyo kakala mganga wa usipitali na kakala m'bala mkwandika mbuli vinogile. Vitabu vose vibili viyandike kamwandikila "Teofilo" ayo yakalile Mgiliki, kija cha Usenga Unogile wa Luka na kija cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto. Ila siku vitabu vino vivija vikala sama ya wanhu wamtogole Kilisto, wose, Wagiliki na Wayahudi (1:1).

Siku kitabu cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto chandikigwa hagatigati ya milao ya 60-64 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto, kwavija kitabu kino kimambukizwa kipigiti Paulo hanalawa mkifungo. Luka vivija kakala yokiilongoza na mtumigwa wa Kilisto Paulo na siku kandika kitabu kino mdiwambo da Antiokia. Kitabu cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto kicho mgendelelo wa kitabu cha Usenga Unogile wa Luka, na kisongela haja Yesu viyasoligwe uchana kuulanga. Kilamso cha Luka kwandika kitabu kino kikala kilingile na kija kili mkitabu chake cha Usenga Unogile. Kamulonda Teofilo na wanhu wose wamtogole Kilisto kutogola gaja gawafundizigwe, avo kandika vinogile mbuli ziyatendile Yesu kipigiti viyakalile mgima na vija Ukilisto viwenele.

Kitabu cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto chotulagusila avija wanhu wamtogole Kilisto wa umwaka viwakalile na vija viwakalile womtamanila Yesu. Vija watumigwa wa Kilisto viwakalile wokala wotulagusila tweye vija vitulondigwa kumtamanila Loho wa Mulungu muisang'hano ya kweneza Usenga Unogile mwa wanhu wayagwe.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Loho wa Mulungu kowahumulukila wanahina, na wanhu wamtogole Kilisto wosonga kongezeka (*1:1—8:1*).
2. Wanhu wamtogole Kilisto wogazigwa na kusonga kwenela kutali ya idiwambo da Yelusalemu (*8:2—12:23*).
3. Paulo kochola mwanza wake wa ichanduso kweneza Usenga Unogile (*12:24—14:28*).
4. Kitala kikulu choiting'hana Yelusalemu kulamula cha kuwatenda wanhu wamtogole Kilisto (*15:1-35*).
5. Paulo kochola mwanza wake wa ikabili kweneza Usenga Unogile (*15:36—18:22*).
6. Paulo kochola mwanza wake wa ikadatu kweneza Usenga Unogile (*18:23—20:38*).
7. Paulo kogogigwa ako kudiwambo da Yelusalemu (*21—26*).
8. Hakimambukizo, kogaligwa kudiwambo da Loma (*27—28*).

1 Mkulu Teofilo, muna ikitabu changu cha ichanduso, nyandika mbuli
zose ziyatendile Yesu na kufundiza songela mwanduso wa sang'hano yake
2 mbaka zua dija diyasoligwe kuchola kuulanga, viyeshile kulava
malagizo kubitila Loho wa Mulungu ha iwatumigwa iyawasagule.
3 Mkipigiti cha mazua malongo mane songela viyadanganhike, Yesu
kawalawilila watumigwa zake mianza bwando giladi yawatende watogole

kamba kakala mgima. Wamona, na heyo kawalongela mbuli za Undewa wa Mulungu.
4 Na viyaiting'hane nao, kawalagiza yolonga vino, "Sambimsegele Yelusalemu, ila beteni ija inhunza iniwalongele, nhunza iyekile kilagano Tataangu.
5 Yohana kabatiza na mazi, ila mazua madodo hamwande, mweye mobatizigwa na Loho wa Mulungu."

Yesu Kosoligwa Uchana Kuulanga
(Mlk. 16:19-20; Luk. 24:50-53)

6 Watumigwa wa Kilisto viwaiting'hane hamoja, wamuuza Yesu, "Mndewa, kino kicho kipigiti chondauwabwezele undewa Waislaeli?"
7 Ila Yesu kawalongela, "Kipigiti na msimu wa mbuli hizo va mmakono ga Tataangu. Mweye, sio sang'hano yenu kukitanga kipigiti na msimu wa mbuli hizo vondazilawilile.
8 Ila Loho wa Mulungu vondayawezile, mobokela mhiko, na mowapetela wanhu mbuli zangu zimziwene mkiwambo cha Yelusalemu, muisi yose ya Yudea na Samalia, na hata hakimambukizo cha ulumwengu."
9 Viyamambukize kulonga avo, kasoligwa uchana kuulanga, na wose wamulola mbaka mawingu vigamfisile.
10 Viwakalile wang'hali wolola kuulanga kipigiti Yesu viyakalile yochola, wedukila wanhu wabili wavalile vivalo vizelu wema behi na hewo.
11 Walonga, "Mweye wanhu wa Galilaya, habali mwimile hano na kulola kuulanga? Yesu ino yasoligwe kulawa hamwenu kuchola kuulanga, kobweleganya mwanza uyagwe kamba vivija vimmuwene yochola kuulanga."

Matia Kosaguligwa Kusola Hanhu ha Yuda
(Mat. 27:3-10)

12 Abaho, watumigwa wa Kilisto wabwela Yelusalemu kulawa Hakigongo cha Mizaituni, kukalile na utali wa kilometa imwe kulawa mkiwambo hicho.
13 Viwavikile mkiwambo, wengila mdigati da uchana, kuwakalile wokala Petulo, Yohana, Yakobo, Endelea, Filipo, Tomaso, Batolomayo, Matayo, Yakobo mwana wa Alufayo, Simoni yakalile yokemigwa Mgombeleza isi ya Islaeli, na Yuda mwana wa Yakobo.
14 Wano wose wakala wogendelela kuiting'hana hamoja kutambika, hamoja na watwanzi wayagwe, na Maliamu mamaake Yesu, na ndugu zake Yesu.
15 Mazua madodo hamwande, Petulo kema ha wanhu wamtogole Kilisto wakalile waiting'hane, dale jose dikala wanhu mia na malongo mabili,
16 kalonga, "Ndugu zangu, Nyandiko Zing'alile zilongigwe umwaka na Loho wa Mulungu kubitila mulomo wa Daudi zimulonga Yuda, yawalongoze awo wamgogile Yesu, zolondigwa zivikile.
17 Yuda kakala mmwanza wetu, kwavija kasaguligwa yasang'hanike msang'hano ino."
18 Kagula mgunda kulawa mzihela ziyapatile mzisang'hano zake zihile, kagwa hasi, katulika, na utumbo wake ukutuka hanze.
19 Wanhu wose wa Yelusalemu waihulika mbuli hiyo, avo muulonzi wa kumwao waukema mgunda uwo Akelidama, nhegulo yake "Mgunda wa Mulopa."
20 Petulo kagendelela kulonga, "Kwavija yandikigwa muna ikitabu cha Zabuli,
'Ng'anda yake ikale bila kinhu,

na mgati yake sambiyakale munhu yoyose.'*
Vivija yandikigwa,
'Munhu iyagwe yasole hanhu ha sang'hano yake.'†
21 "Avo kolondigwa yasaguligwe munhu imwe kulawa mmwanza wa
wanhu wakalile hamoja na tweye mkipigiti chose vitukalile na Mndewa
Yesu,
22 songela Yesu viyabatizigwe na Yohana, mbaka zua dija Yesu viya-
soligwe kulawa kumwetu kuchola uchana kuulanga. Na munhu imwe
mdidale jao kowa msindila wa mzuso wake hamoja na tweye."
23 Avo wasagula matwaga ga wanhu wabili, Usufu, yakemigwe Balisaba
yakalile na twaga diyagwe dikemigwa Yusto, na Matia.
24 Abaho, watambika, walonga, "Mndewa, gweye koitanga mioyo ya
wanhu wose, avo tulagusile yalihi muna iwanhu wano wabili yuumsagule
25 giladi yasole sang'hano ino ya kitumigwa ayo iyailekile Yuda na kunhu
kuyailumbile nako."
26 Na viwasagule, kula imulagalila Matia, avo na heyo kongezigwa muna
ididale da watumigwa wa Kilisto longo dimwe na imwe.

2

Kwiza kwa Loho wa Mulungu

1 Vidivikile zua da Pentekoste, wanhu wose wamtogole Kilisto wakala
waiting'hane hanhu hamwe.
2 Baho kiza kidinhilo kulawa kuulanga kilingile na m'bumo wa
kukuzumbi, na kumemeza ng'anda yose iwakalile wakalile.
3 Abaho, wona vinhu vilingile kamba ndimi za moto ziigolile na kukala
hachana ya kila munhu yakalile haja.
4 Wose wamemezwa Loho wa Mulungu,* wasonga kulonga lonzi za
wanhu wayagwe kamba Loho viyawadahize kulonga.
5 Na ako Yelusalemu kukala na Wayahudi wakalile womtogola Mulungu,
wakalile wolawa muisi zose za ulumwengu.
6 Viwahulike mbuli zino, dale kulu da wanhu diiting'hana. Wose
wakanganya, kwavija kila munhu kawahulika wolonga muulonzi wake
mwenyego.
7 Wakanganya ng'hani na kulonga, "Wanhu wose wano wolonga si
wanhu wa Galilaya?
8 Avo, vilihi tweye kila munhu mmwanza wetu kowahulika wolonga
muulonzi wake mwenyego?
9 Wayagwe wenekae wa Palitia, Media, na Elamu, na wayagwe wenekae
wa Mesopotamia, Yudea, Kapadokia, na wayagwe wolawa Ponto na Asia,
10 Fligia na Pamfilia, Misili na ng'ambu za Libia behi na Kilene, na
wahenza wayagwe kulawa mdiwambo da Loma,
11 na Wayahudi wose na waja waitogole dini ya Kiyahudi, na wayagwe
wanhu kulawa Kilete na Alabu. Na tweye towahulika vowolonga
sang'hano ng'hulu ziyatendile Mulungu muulonzi wetu wenyego!"
12 Wose wakanganya na kwazanywa, wakiiuza, "Mbuli ino nhegulo yake
choni?"
13 Ila wanhu wayagwe wawaponeza wolonga, "Wanhu wano
wakoligwa!"

---

* **1:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 69:25. † **1:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 109:8. * **2:4** ***Wamemezwa Loho wa Mulungu*** nhegulo yake *wagweleligwa Loho wa Mulungu.*

Usenga wa Petulo mwa Wanhu

14 Baho Petulo kema hamoja na watumigwa wa Kilisto longo dimwe na imwe, kenula dizwi kalonga, "Wayahudi wayangu na wanhu wose mkala Yelusalemu, tegelezeni goya, giladi muitange mbuli ino.
15 Wanhu wano hawakoligwe kamba vimgelegeza mweye, kwavija sambi saa ndatu imitondo.
16 Ila, mbuli ino iyo ilongigwe na muhokozi Yoeli,

17 'Mulungu kalonga, muna gamazua ga kimambukizo,
kila munhu nomwitila Loho wangu.
Wanenu wa kimbigalo na wa kitwanzi wohokola,
wasongolo zenu wokona nzozi,
na wavyele zenu wolota.
18 Ona, vivija na watumigwa zangu wose, wakimbigalo na wakitwanzi,
nowetila Loho wangu mmazua higo,
na hewo wohokola.
19 Notenda mizonza uchana kuulanga,
na vilaguso hasi muisi,
kowa na mulopa, moto, na yosi kulu.
20 Zua dogaluka kuwa ziza,
na mulenge wowa mdung'hu kamba mulopa,
kipigiti hadinalawila zua dija kulu dili na yenzi da kwiza kwa Mndewa.
21 Abaho, munhu yoyose yondayatambike mtwaga da Mndewa, kokomboligwa.'†

22 "Mweye wanhu wa Islaeli, tegelezeni mbuli zino. Yesu wa Nazaleti iyo munhu yakalile na udaho wa kiungu ugubuligwe kumwenu na mizonza, mbuli za mkanganyo, na vilaguso viyatendile Mulungu kumwenu kubitila heyo, kamba vumtanga.
23 Munhu ino kalavigwa kamba viyalondile Mulungu na viyatangile songela mwaka, na mweye mumkoma mkuwalekela wanhu wehile wamuwambe mumsalaba.
24 Ila Mulungu kamzusa, kamkombola kulawa muna gamasungu ga kudanganhika, kwavija havidahike ifa imgoge.
25 Kwavija Daudi kalonga yomulonga heyo,

'Nimona Mndewa haulongozi wangu mazua gose,
kwavija kokala ng'ambu ya mkono wangu wa ukulume giladi sambinigudemezwe.
26 Avo, moyo wangu wodeng'helela,
na lulimi lwangu lotoa lukenze lwa ndeng'ha.
Na lukuli lwangu lose
lokala mditamanilo,
27 kwavija huileka loho yangu kuzimu,
na humuleka Munhu wako Yang'alile yole mdipanga.
28 Kundagusila nzila za ugima,
konitenda nideng'he mkukala hamoja na nie.'‡

29 "Ndugu zangu Waislaeli, ndekeni niwalongele bila kudumba mbuli zimpatile tata wetu Daudi. Heyo kadanganhika na kuzikigwa, na panga jake da bahano kumwetu mbaka lelo.§

---

† **2:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YOELI 2:28-32. ‡ **2:28** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 16:8-11. § **2:29** ***Mbaka lelo*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Luka viyandike lupwilili luno.*

30 Ila kwavija Daudi kakala muhokozi, kavitanga kamba Mulungu
kamduilila kamba munhu imwe kulawa mulukolo lwake Daudi komwika
mkigoda chake cha undewa.
31 Daudi kagatanga gaja gose Mulungu gayalondile kutenda, avo kalonga
mbuli ya kuzuka kwa Kilisto,
'Halekigwe kuzimu,
na lukuli lwake halolile mdipanga.'
32 Yesu ino kazusigwa na Mulungu, na tweye tose tukala wasindila wa
mbuli ino.
33 Kenuligwa uchana na kwikigwa mkono wa ukulume wa Mulungu, na
kum'bokela Loho wa Mulungu yalalikigwe na Tata, na kutwitila gano
gomgona na kugahulika.
34 Kwavija Daudi hakwelile kuulanga, ila kalonga,
'Mndewa kamulongela Mndewa wangu,
"Kala kumkono wangu wa ukulume
35 mbaka vondaniweke wadumuka zako wawe kamba kigoda cha kwikila
magulu gako." '*
36 "Wanhu wose wa Islaeli wolondigwa kuvitanga kamba Yesu ino im-
muwambile mumsalaba, Mulungu kamtenda kamba Mndewa na Kilisto!"
37 Abaho, wanhu viwahulike vino, wahomigwa mmioyo yao, wamuuza
Petulo na waja watumigwa wa Kilisto wayagwe, "Ndugu zetu, tutende
choni?"
38 Petulo kawalongela, "Kila munhu mmwanza wenu yaleke vilozo vake
na kubatizigwa mditwaga da Yesu Kilisto giladi msegezeligwe vilozo venu,
na kubokela nhunza ya Loho wa Mulungu.
39 Kwavija kilagano kino kiza sama yenu mweye, na sama ya wanenu,
na sama ya wanhu wose wokala kutali, nhegulo yake sama ya kila munhu
yakemigwe na Mndewa Mulungu wetu."
40 Petulo kawalongela mbuli ziyagwe bwando na kuwagong'ondeza,
yolonga, "Ikomboleni kulawa muna inhaguso yondaize ya wanhu wa
mulelo uno wihile!"
41 Wanhu wautogole usenga wake wabatizigwa, na zua dija wongezeka
kamba wanhu alufu ndatu.
42 Kipigiti chose wakala wobokela mafundo kulawa ha watumigwa wa
Kilisto, wakala hamoja, waumogola mkate, na kutambika.

Ugima wa Wanhu Wamtogole Kilisto

43 Mizonza na mbuli bwando za mkanganyo zitendigwa kubitila watu-
migwa wa Kilisto, na wanhu wose wona bwembwe.
44 Wanhu wose wamtogole Kilisto wagendelela kukala hamoja na
kuigolela vinhu vao.
45 Wakala woguza mali na vinhu vao, abaho, wamgolela hela munhu
yoyose yakalile bule kinhu.
46 Mazua gose wagendelela kuiting'hana hamoja muna Ing'anda ya
Mulungu, na kipigiti cha kumogola mkate, waiting'hana mzikae zao na
waja mandia mkudeng'ha na mioyo ing'alile.
47 Wamuyenzi Mulungu, na kunogelwa na wanhu wose. Mazua gose
Mndewa kongeza mheta ya ididale da wanhu wakalile wokomboligwa.

3

Mbetembete Kohonyigwa

* **2:35** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 110:1.

1 Zua dimwe, saa tisa ichungulo, mkipigiti cha kutambika, Petulo na
Yohana wakala wochola Kuing'anda ya Mulungu.
2 Na kukala na munhu imwe yakalile mbetembete songela viyavumbuke.
Munhu iyo kakala yopapigwa na wanhu mazua gose na kwikigwa hana
ulwivi lwa Ing'anda ya Mulungu lukemigwe "Lwivi Lunogile," giladi
yapule hela ha wanhu wakalile wokwingila Muing'anda ya Mulungu.
3 Viyawawene Petulo na Yohana wokwingila muna Ing'anda ya Mulungu,
kawapula wamgwelele kinhu chochose.
4 Petulo kamulola ng'hani na Yohana katenda vivija, abaho, Petulo
kamulongela, "Tulole tweye!"
5 Avo kawalola, kuno yotamanila kupata kinhu kulawa kumwao.
6 Ila Petulo kamulongela, "Nie nabule feza ama zahabu, ila nokugwaa
kija nilinacho. Mtwaga da Yesu Kilisto wa Nazaleti, wime utembele!"
7 Abaho, kamgoga na mkono wake wa ukulume, kamwinula. Na bahaja
magulu na ng'ongo zake zigangamala.
8 Kazumhazumha na magulu gake na kasonga kutembela. Abaho,
kengila muna Ing'anda ya Mulungu hamoja na hewo, kuno yotembela na
kuzumhazumha na kumuyenzi Mulungu.
9 Wanhu wose viwamuwene yotembela na kumuyenzi Mulungu,
10 wamtanga kamba munhu ija iyo yakalile yopula behi na Ulwivi
Lunogile lwa Ing'anda ya Mulungu, wakanganya ng'hani na wazanywa
na gaja gamulawilile.

Usenga wa Petulo Kuing'anda ya Mulungu

11 Munhu ija viyakalile yowananahila Petulo na Yohana, wanhu wose
wakimbila na kuilundiza hanhu hakemigwe "Lubuga lwa Selemani," na
kukanganya ng'hani.
12 Petulo viyagawene gano, kawalongela, "Mweye Waislaeli, habali
mkanganya mbuli ino? Habali mtulola ng'hani tweye kamba vija udaho
wetu wenyego ama sang'hano zetu zinogile zizo zimtendile munhu ino
yatembele?
13 Mulungu wa wahenga zetu Ablaham, Isaka, na Yakobo kamuyenzi
mtumigwa wake Yesu. Ila mweye mumgela mmakono ga wanhu wali
na udaho, na mmulema hameso ga Pilato, hata haja Pilato viyalondile
kumulekesa.
14 Mweye mmulema Munhu Yang'alile na Yalibule Uzenzeleganye, na
mulonda mulekeseligwe munhu iyagwe yakalile yokoma wanhu.
15 Mumkoma ija yakalile chanduso cha ugima, ila Mulungu kamzusa
kulawa mkudanganhika, na tweye twa wasindila wa mbuli ino.
16 Munhu ino yummona na kumtanga, katendigwa kuwa mgima na
nhamanila ili mtwaga da Yesu. Nhamanila ili mditwaga da Yesu iyo
imuhonyile kamba vummona.
17 "Sambi, ndugu zangu, nivitanga kamba mweye mtenda ubozi uno,
kamba viwatendile wakulu zenu.
18 Ila vino Mulungu vivo viyagavikize gaja gayahokole kubitila wahokozi
zake wose, yolonga kamba Kilisto wake kokwiza kugaya.
19 Avo, lekeni vilozo venu, mumgalukile Mulungu, giladi vilozo venu
visegezigwe,
20 giladi kize kipigiti cha kuhumula kulawa ha Mndewa, na kuwagalila
Kilisto iyawasagulile yokemigwa Yesu.
21 Heyo kolondigwa yasigale kuulanga mbaka vondakivike kipigiti cha
vinhu vose kutendigwa kuwa vinhu va sambi, kamba Mulungu viyalongile
umwaka kubitila wahokozi zake wang'alile.

22 Kwavija Musa kalonga, ‘Mndewa Mulungu wenu kowenulila
muhokozi kamba nie, kulawa imwe wa wanhu zenu wenyego.
Molondigwa kutegeleza kinhu chochose chondayawalongele.
23 Munhu yoyose yondayaleme kumtegeleza muhokozi hiyo kobaguligwa
kulawa mwa wanhu zake mwenyego na kubanangigwa.’*
24 Na wahokozi wose, songela Samweli mbaka waja wezile kuchugu
chake, wazihokola mbuli zilawilila mmazua gano.
25 Mweye mwa wana wa wahokozi waja na mgeligwa mdilagano dija
Mulungu diyailagane na wahenga zenu, kamba viyamulongele Ablaham,
‘Kubitila mulelo wako, wanhu wose wali muisi womotezwa.’†
26 Avo, Mulungu viyamzusile mtumigwa wake, tanhu kamgala
kumwenu, giladi yawamoteze mkuwatenda mweye muleke mbuli zenu
zihile.”

4

Petulo na Yohana Wogaligwa Kukitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi

1 Petulo na Yohana viwakalile wang'hali wolonga na wanhu, wakulu
wa nhambiko na mkulu wa wemilizi wa Ing'anda ya Mulungu hamoja na
*Masadukayo wayagwe wavika.
2 Wagevuzika ng'hani kwavija Petulo na Yohana wakala wowafundiza
wanhu kamba Yesu kazuka, kinhu kilagusa kamba wanhu wadanganhike
wozuka kulawa mkudanganhika.
3 Avo wawagoga Petulo na Yohana, na kwavija ikala ichungulo,
wawagela mkifungo mbaka imitondo iyagwe.
4 Ila wanhu bwando wauhulike usenga uja wamtogola Mulungu, na
mheta ya wambigalo yongezeka wavika wanhu alufu tano.
5 Zua diyagwe wakulu wa Wayahudi, wavyele, na wafundiza Malagizo
ga Musa waiting'hana Yelusalemu.
6 Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko yokemigwa Anasi kakala haja,
na Kayafa, na Yohana, na Alekizanda, na wanhu wayagwe wakalile wa
mulango wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko.
7 Wawasola Petulo na Yohana waweka haulongozi wao, wasonga
kuwauza, “Mweye mtenda mbuli zino na mhiko zilihi na mditwaga da
munhu yalihi?”
8 Petulo, kuno yamemile Loho wa Mulungu, kawedika, “Mweye wakulu
na wavyele wa Islaeli!
9 Kamba tuhauzigwa lelo mmbuli ija inogile yaatendeligwe munhu ija
yakalile mbetembete na vija viyahonyigwe,
10 na vitangike kumwenu mweye na wanhu wose wa Islaeli kamba
munhu ino yemile haulongozi wenu kuno yali mgima, kahonyigwa na
mhiko za twaga da Yesu Kilisto wa Nazaleti immuwambile mumsalaba,
ayo Mulungu iyamzusile kulawa mwa wanhu wadanganhike.
11 Yesu hiyo yolongigwa muna Zinyandiko Zing'alile,
‘Dibwe dilemigwe na wazenzi
digaluka kuwa dibwe da kutamanilwa ng'hani kubanza mabwe gose.’†

---

* **3:23** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 18:15, 18-19. † **3:25** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 22:18; 26:4. * **4:1** ***Masadukayo*** wakala wanhu walemile kutogola kamba kuna kuzuka kwa wanhu wadanganhike. † **4:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 118:22.

12 Ukombola haulawa ha munhu yoyose iyagwe, kwavija haduhu twaga
diyagwe muisi yose wagweleligwe wanhu giladi tukomboligwe kubitila
twaga hijo."
13 Wakulu wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi viwawawene Petulo
na Yohana wolonga bila kudumba na kuno hawasomile na hawakalile na
ubala wowose, wakanganya ng'hani, na kuvitanga kamba wakala hamoja
na Yesu.
14 Ila viwamuwene ija imunhu yahonyigwe kema hamoja na hewo,
wakala wabule da kulonga.
15 Avo, wawalongela walawe hanze ya Ikitala Kikulu cha Isi ya
Wayahudi, na hewo wasigala weiyeka wasonga kuilongela wenyego.
16 Wakiiuza, "Tuwatende choni wanhu wano? Kwavija kila munhu
yokala Yelusalemu kovitanga kamba mzonza uno wa kukanganya uten-
deka, na tweye hatudaha kuibela mbuli ino.
17 Ila, giladi mbuli ino sambiyenele ng'hani mwa wanhu, tuwagomese
sambiwalonge na munhu yoyose mditwaga dino."
18 Avo wawakema mng'anda mwanza uyagwe, wawazuma sambiwa-
longe ama kufundiza mditwaga da Yesu.
19 Ila Petulo na Yohana wawedika, "Lamuleni mwemwe wenyego kamba
kilihi kinogile hameso ga Mulungu, kamba kuwategeleza mweye ama
kumtegeleza Mulungu?
20 Kwavija tweye hatudaha kuleka kulonga mbuli zija zituziwene na
kuzihulika."
21 Viwamambukize kuwalongela mbuli za kuwadumbiza, wawalekesa
wachole. Hawayonile mbuli ya kuwasunila kwavija wanhu wose wakala
womuyenzi Mulungu sama ya mbuli ija ilawilile.
22 Na munhu ija yahonyigwe kakala mkulu wa milao kubanza malongo
mane.

Wanhu Wamtogole Kilisto Womtambikila Mulungu Yawagangamize

23 Viwalekesigwe, Petulo na Yohana wabwela ha wanhu zao,
wawasimulila mbuli zose ziwalongeligwe na wakulu wa wakulu wa
nhambiko na wavyele.
24 Na hewo viwahulike mbuli hiyo, wailumba mkumtambikila Mulungu,
walonga, "Mndewa, gweye iyo ulumbile isi, ulanga, bahali, na vinhu vose
vili mgati mwao.
25 Kulonga na Loho wa Mulungu kubitila mulomo wa muhenga wetu
Daudi mtumigwa wako,
'Habali Wamhazi wagevuzika?
Habali wanhu wokwika mizundo ya bule?
26 Wandewa wa muisi waitanda na ng'hondo,
na wakulu waiting'hana hamoja
giladi wamuleme Mndewa na Kilisto wake.'‡
27 Kwavija Helode Antipa§ na Pontio Pilato waiting'hana na Wamhazi
hamoja na Waislaeli mkiwambo kino wouzahila ugima wa Mtumigwa
wako Yang'alile Yesu, yuumsagule.
28 Watenda gaja gaulamule na mhiko na moyo wako umwaka, kamba
golondigwa galawilile.
29 Avo, Mndewa, zilole mbuli zao zigela bwembwe, uwatende watumigwa
zako wazipete mbuli zako bila kudumba.

---

‡ **4:26** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:1-2.

§ **4:27** ***Helode Antipa*** katawala isi ya Galilaya na kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

30 Golosa mkono wako uwahonye wanhu, na utende mizonza, vilaguso, na
mikanganyo mditwaga da Mtumigwa wako Yang'alile Yesu."
31 Viwamambukize kutambika, hanhu haja hawakalile waiting'hane
hatigisika, na wose wamemezigwa Loho wa Mulungu.* Wose wasonga
kuzipeta mbuli za Mulungu bila kudumba.

Wanhu Wamtogole Kilisto Wosanga Vinhu Vao

32 Wanhu wose wamtogole Kilisto wakala na moyo umwe na loho imwe.
Hakukalile na munhu yalongile kamba kinhu chochose yali nacho kamba
kinhu chake mwenyego, ila wanhu wose waigolela vinhu viwakalile navo.
33 Watumigwa wa Kilisto wawapetela wanhu mmhiko ng'hulu mbuli ya
kuzuka kwa Mndewa Yesu, na Mulungu kawamoteza motelo bwando.
34 Hakukalile na munhu yoyose hana ididale jao yakalile bule kinhu.
Kwavija wanhu wose wakalile na migunda ama ng'anda waviguza, abaho,
wagala zihela ziwapatile,
35 na kuwagwelela watumigwa wa Kilisto, abaho, waigolela kila munhu
kamba viyalondigwe kupata.
36 Kukala na Mulawi imwe, mwenekae wa Sipulo, twaga jake Usufu,
ayo watumigwa wa Kilisto wamkemile Banaba, nhegulo yake, "Munhu
yowasegezela wanhu giogio."
37 Na heyo kakala na mgunda wake, kauguza, abaho, kazisola zihela na
kuwagwelela watumigwa wa Kilisto.

5

Anania na Safila

1 Kukala na munhu imwe yakemigwe Anania, hamwe na mtwanzi wake
Safila, na hewo vivija waguza mgunda.
2 Kuno mtwanzi wake yovitanga, Anania kabagula hela ziyagwe kazifisa,
abaho, zisigale kawagwelela watumigwa wa Kilisto.
3 Abaho, Petulo kamulongela, "Anania, habali umulekile Mwenembago
yawingile moyo wako, na kum'vwizila Loho wa Mulungu mkufisa zihela
ziyagwe ziupatile mkuguza mgunda?
4 Vuukalile ung'hali haunaguzwa, haukalile wako? Na vuukalile
uguzigwe, zihela ziupatile hazikalile zako? Habali kugelegeza vihile
mmoyo wako na kutenda mbuli ino? Hum'vwizile munhu, ila kum'vwizila
Mulungu!"
5 Anania viyahulike hivo, kagwa hasi, kadanganhika. Wanhu wose
waihulike mbuli ino wadumba ng'hani.
6 Wamhale weza, waluzingiliza lukuli lwake muna isanda, abaho,
walulava hanze, na kuluzika.
7 Vigabitile kamba masaa madatu, mtwanzi wake kengila, kuno
hatangile gaja galawilile.
8 Petulo kamuuza, "Nilongele, zino zizo zihela zimpatile mkuguza
mgunda wenu?" Na heyo kamwidika, "Ona, zizo zino."
9 Petulo kamulongela, "Vino habali gweye na mbigalo wako mwitogolela
kumgeza Loho wa Mndewa? Tegeleza, wanhu wacholile kumzika mbigalo
wako wa hana ulwivi, na gweye vivija wokusola."
10 Bahaja Safila kagwa hasi ha magulu ga Petulo, kadanganhika. Waja
iwamhale viwengile wam'vika yeshile kudanganhika, wamulava kunze,
abaho, wamzika habehi na mbigalo wake.

---

* **4:31** ***Wamemezigwa Loho wa Mulungu*** nhegulo yake *wagweleligwa Loho wa Mulungu.*

11 Wanhu wose wamtogole Kilisto na wanhu wose wayagwe waihulike
mbuli hiyo wadumba ng'hani.

Vilaguso na Mikanganyo

12 Watumigwa wa Kilisto watenda vilaguso na mikanganyo bwando mwa
wanhu. Na wanhu wose wamtogole Kilisto wakala woiting'hana hamoja
Muing'anda ya Mulungu hana Ulubuga lwa Selemani.
13 Wanhu walekile kumtogola Kilisto wadumba kuilumba na hewo, hata
avo wanhu wawagwaa nhogolwa ng'hulu.
14 Ila mheta ya watwanzi na wambigalo wamtogole Mndewa yongezeka
ng'hani.
15 Na wanhu wakala wowagala watamu mnzila na kuwatambalika
mzisazi na mmikeka giladi Petulo yahabita, walau sisila jake diwakwase
watamu.
16 Wanhu bwando weza kulawa m'viwambo vizunguluke Yelusalemu,
wawagala watamu zao na wanhu wavagaligwe na vinyamkela, na wose
wahonyigwa.

Watumigwa wa Kilisto Wogazigwa

17 Abaho, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko na wayage, awo
wakalile wanhu wa dale da Masadukayo, wakala wokona migongo.
18 Wawagoga watumigwa wa Kilisto, na kuwagela mkifungo.
19 Ila mkipigiti cha ikilo, msenga wa Mndewa wa kuulanga kazivugula
zinyivi za ing'anda ya kifungo, abaho, kawalava hanze kawalongela,
20 "Gendeni mkeme muna Ing'anda ya Mulungu mkawalongele wanhu
mbuli zose za Ugima uno."
21 Watumigwa wa Kilisto viwahulike gano, imitondo ng'hani wengila
muna Ing'anda ya Mulungu, wasonga kufundiza.
Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko na wayage viwavikile, wakema
mting'hano wa Ikitala Kikulu cha Isi yose ya Wayahudi, abaho, wawalagiza
wanhu wachole kuing'anda ya kifungo wawagale waja iwatumigwa.
22 Ila waja iwemilizi wa Ing'anda ya Mulungu viwavikile muna ing'anda
ya kifungo, hawawawene, avo, wabwela na kuwalongela gaja galawilile,
23 walonga, "Tuivika ng'anda ya kifungo ihindigwa goya, na wemilizi
wema haulongozi wa zinyivi, ila vituvugule zinyivi, hatum'vikile munhu
yoyose mng'anda!"
24 Mkulu wa wemilizi wa Ing'anda ya Mulungu na wakulu wa wakulu
wa nhambiko viwahulike mbuli ino, wazanywa ng'hani wogelegeza choni
chondakilawilile hamwande.
25 Abaho, munhu imwe keza kawalongela, "Tegelezeni, waja iwanhu
imuwekile mkifungo, sambi wa muna Ing'anda ya Mulungu wofundiza
wanhu."
26 Avo imkulu wa wemilizi hamoja na watumigwa zake wachola muna
Ing'anda ya Mulungu, wawasola, wawagala lugaluga, kwavija wadumba
wanhu sambiwawatoe na mabwe.
27 Wawagala waja iwatumigwa wa Kilisto, waweka haulongozi wa Ikitala
Kikulu cha Isi ya Wayahudi. Abaho, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko
kawauza,
28 "Hatuwagomese mweye kamba sambimfundize mditwaga dino?
Loleni, Yelusalemu muimemeza mafundo genu, na sambi molonda
kutugalila nhaguso ya ifa ya munhu ija."
29 Petulo na waja watumigwa wa Kilisto wayagwe wedika, walonga,
"Tolondigwa kumtegeleza Mulungu, na sio wanhu.

30 Mulungu wa tata zetu kamzusa Yesu, ija mweye imumkomile
mkumuwamba mumsalaba.
31 Mulungu kamwinula na kumwika kumkono wake wa ukulume, kawa
Kilangizi na Mkombola, giladi yawatende wanhu wa Islaeli waleke vilozo
vao, na vilozo vao vigeligwe kumgongo.
32 Tweye twa wasindila wa mbuli zino, hamoja na Loho wa Mulungu
wagweleligwe wanhu wose wamtogole Mulungu."
33 Wanhu wose wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi viwahulike hivo,
wona lusango ng'hani, na walonda kuwakoma.
34 Ila Mfalisayo imwe twaga jake Gamalieli, mfundiza Malagizo ga Musa
yakalile yohishimilwa na wanhu wose, kema haulongozi wa Ikitala Kikulu
cha Isi ya Wayahudi, kalagiza kamba waja watumigwa wa Kilisto wekigwe
hanze mkipigiti kidodo.
35 Abaho, kawalongela, "Mweye Waislaeli wayangu, iteganyeni ng'hani
na kija kimulonda kuwatenda wanhu wano!
36 Kwavija kipigiti kija kukala na munhu imwe twaga jake Teuda, heyo
kakiitenda kamba munhu mkulu na kubanza wanhu mia nne wakiilumba
hamoja na heyo. Ila kakomigwa, na wanhu zake wose wapwililika, na
mbuli zake hazigendelele.
37 Kulawa ino, kalawilila Yuda munhu wa Galilaya mkipigiti cha
kupetigwa wanhu, na munhu ino na heyo kawalundiza wanhu, abaho,
wamkweleleza. Ila na heyo vivija kakomigwa, na wanhu zake wapwililika.
38 Avo, nowalongela, sambimuwatende kinhu chochose wanhu wano,
walekeseni wachole! Kwavija, kamba mbuli ino ama sang'hano ino
iwoitenda ilawa ha wanhu, haigendelela,
39 ila kamba ilawa ha Mulungu, hamdaha kuibananga. Sambimwoneke
kamba mogomba na Mulungu!"
Avo watogola mbuli zake.
40 Avo wawakema mng'anda waja watumigwa wa Kilisto, wawalanha
mbalati, na wawagomesa sambiwafundize mwanza uyagwe mditwaga da
Yesu, abaho, wawalekesa wachole.
41 Na hewo wasegela kulawa haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi
ya Wayahudi kuno wodeng'ha kwavija Mulungu kona kamba walumba
kugeligwa kinyala sama ya twaga da Yesu.
42 Mazua gose hawalekile kufundiza mzikae zao na Kung'anda ya
Mulungu, na kuwapetela wanhu Usenga Unogile kamba Yesu iyo Kilisto.

6

Wataza Saba

1 Mkipigiti hicho, wanhu wamtogole Kilisto viwakalile wokongezeka,
Wayahudi wa Kigiliki wakala wowatwanganikila Wayahudi wa Kieblania
kwavija vizuka wao waisemwigwa mkugoleligwa mandia gawaigolelaga
kila zua.
2 Avo watumigwa wa Kilisto longo dimwe na wabili wawakema hamoja
wanhu wose wamtogole Kilisto, wawalongela, "Havilumbile tweye tuleke
kuwapetela wanhu Usenga wa Mulungu tululukile sang'hano ya kugola
mandia.
3 Avo, ndugu zetu, saguleni wanhu saba kulawa kumwenu wotangigwa
kamba sang'hano zao zinoga, wanhu wamemile Loho wa Mulungu, na
wanhu wali na ng'hungwe, giladi tuwagwelele sang'hano ino.
4 Ila, tweye tosang'hanikila kutambika na kuupeta Usenga wa Mulungu."

5 Mbuli ino iwanogeza wanhu wose wakalile waiting'hane, avo wamsagula Stefano, munhu yali na nhamanila na yamemezigwe Loho wa Mulungu, na Filipo, Polokolo, Nikanoli, Timoni, Palimena, na Nikolao munhu wa wambo da Antiokia yakalile yengile muna idini ya Kiyahudi.
6 Wanhu wano wagaligwa haulongozi wa watumigwa wa Kilisto, na hewo watambika na kuwekila makono wowamoteza.
7 Avo Usenga wa Mulungu ugendelela kwenela mdiwambo da Yelusalemu. Mheta ya wanhu wautogole igendelela ng'hani kongezeka, na wakulu wa nhambiko bwando waitogola nhamanila ino.

Stefano Kogogigwa

8 Mulungu kamnogela Stefano, kamgwelela bazi na mhiko za kutenda mbuli za mkanganyo na mizonza mikulu mwa wanhu.
9 Ila wanhu wayagwe wa ng'anda ya nhambiko ikemigwe Ng'anda ya Nhambiko ya Wanhu Wailegehe, wakalile walawile Kilene na Alekizandalia, na wayagwe kulawa Kilikia na Asia, wanhu wano wasonga kuibamilila na Stefano.
10 Ila walemelwa kumuhuma sama ya ng'hungwe yaali nayo na kwavija viyalongozigwe na Loho wa Mulungu viyakalile yolonga.
11 Abaho, wawaswagiza wanhu wayagwe walonge, “Tumuhulika Stefano yolonga mbuli za kumuliga Musa na kumuliga Mulungu.”
12 Avo wawadinhiza wanhu, wavyele, na wafundiza Malagizo ga Musa, na hewo wamcholela Stefano, wamgoga na kumgala haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi.
13 Wawagala wasindila wa uvwizi walonga, “Munhu ino haleka kuhalonga vihile Hanhu Hang'alile ha Mulungu na Malagizo ga Musa.
14 Kwavija tumuhulika yolonga kamba Yesu wa Nazaleti kohabananga hanhu hano, na kugalema Malagizo gatugweleligwe na Musa.”
15 Wanhu wose wakalile Mkitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi wam'bunhulila meso Stefano, wachona kihanga chake kikala kamba kihanga cha msenga wa Mulungu wa kuulanga.

7

Ulonzi wa Stefano

1 Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kamuuza, “Mbuli ino kweli?”
2 Stefano kalonga, “Ndugu zangu na tata zangu, nhegelezeni nie, Mulungu wa yenzi kamulawila muhenga wetu Ablaham viyakalile Mesopotamia yang'hali hanahamila muisi ya Halani.
3 Mulungu kamulongela, ‘Ilawe isi yako na lukolo lwako, uchole hana iisi yondanikulagusile.’*
4 Avo Ablaham kasegela kulawa muisi ya Kaldayo na kuchola kukala Halani. Tataake viyadanganhike, Mulungu kamsegeza na kumgala kuna iisi ino yumkala mweye sambi.
5 Hano Mulungu hamgwelele Ablaham uhazi hata mgulu umwe wa isi. Ila Mulungu keka kilagano na heyo kamba heyo na lukolo lwake lose londalwize wogweleligwa isi ija hata kamba kipigiti kija Ablaham kakala kabule mwana.
6 Mulungu kamulongela vino, ‘Lukolo lwako lokala ukazi wa uhenza kuisi ya wanhu wayagwe, na wotendigwa kuwa nyakadala na kugazwa milao mia nne.’

* **7:3** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 12:1.

7 Mulungu kalonga, ‘Noisuna isi ija yondaiwasang'hanize hewo kamba
nyakadala, na ikwisha wosegela kulawa muisi ija na kunitambikila nie
hano.’†
8 Abaho, Mulungu kamgwaa Ablaham lagano da kumbi. Avo Ablaham
kamulela Isaka, abaho, kamwingiza kumbi mdizua da nane, na Isaka
kamulela Yakobo, na Yakobo kawalela waja longo dimwe na wabili,
wahenga zetu.

9 “Kwavija wana wa Yakobo wakala wamonela migongo Usufu, avo
wamguza kamba nyakadala kuna iisi ya Misili. Ila Mulungu kakala na
heyo,
10 avo kamkombola kulawa mmigayo yake yose. Kamgwelela ng'hungwe
na kumtenda yawe munhu yatogoligwe hameso ga Falao, mndewa wa
Misili, avo kamtenda yawe mkulu wa Misili na ng'anda yose ya Falao.
11 Abaho, nzala mpamanho iigubika isi yose ya Misili na Kanaani, nzala
igalile mgayo mkulu, na tata zetu hawadahile kupata vakuja.
12 Yakobo viyahulike kamba kukala na vakuja kuna iisi ya Misili,
kawatuma wanage, tata zetu, wachole Misili mmwanza wao wa ichanduso.
13 Mmwanza wao wa ikabili, Usufu kaitambula ha wandugu zake, na
Falao kalutanga mulango wa Usufu.
14 Abaho, Usufu kawatuma wasenga wachole kumkema tataake Yakobo
na lukolo lwake lose, na mheta yao ikala malongo saba na watano.
15 Abaho, Yakobo kachola Misili, ako heyo na tata zetu kuwadanganhik-
ile.
16 Ng'huli zao zibwezigwa Shekemu na kwikigwa muna dipanga diyag-
ulile Ablaham kulawa mwa wana wa Hamoli muisi ya Shekemu na mheta
ya hela.

17 “Kipigiti cha Mulungu kukivikiza kilagano chake ha Ablaham vikik-
wenhuke, mheta ya wanhu zetu muisi ya Misili yongezeka ng'hani.
18 Abaho, mndewa iyagwe yakalile hamtangile Usufu kawa mtawala wa
isi ya Misili.
19 Kawekila mizundo na kuwatendela gehile wahenga zetu na kawashu-
lutiza wavase ving'hele vao giladi vidanganhike.
20 Kino kicho kipigiti chayavumbuke Musa, heyo kakala mwana yanogile
ng'hani. Mkipigiti cha milenge midatu kaleligwa mng'anda ya tataake.
21 Viyalavigwe hanze, mndele wa Falao kamsola na kumulela kamba
mwanage.
22 Musa kakala yafundizwe ng'hungwe zose za Wamisili, na kakala na
udaho mkulonga na mzisang'hano.

23 “Musa viyakalile na milao malongo mane, kalamula yachole kuwa-
tembelela wandugu zake Waislaeli yone vija viwakalile wotendigwa.
24 Kamona imwe wa Waislaeli kotendeligwa ukengemeno na Mmisili,
avo kamgombela ija yakalile yotendeligwa ukengemeno, abaho,
kam'bwelezela ija Mmisili na kumkoma.
25 Musa kagiza ndugu zake wovitanga kamba Mulungu kamgala heyo
kwiza kuwakombola hewo, ila hawavitangile.
26 Zua da ikabili keza ha Waislaeli wayagwe wakalile wogomba, kageza
kuwalumba, yolonga, ‘Mweye mwa wandugu, habali mulonda kuilumiza
wenyego kwa wenyego?’

---

† **7:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:13-14.

27 Ila ija yakalile yomtendela ukaini miyage kamkunhiza Musa kumg-
wazo na kulonga, 'Yalihi yakutendile gweye uwe mndewa na mulamula
wetu?
28 Kolonda kung'homa nie kamba vuumkomile ija Mmisili mayo?'‡
29 Musa viyahulike vija, kakimbilila muisi ya Midiani, ako kuyakalile
ukazi wa uhenza, na ako kapata wana wabili wakimbigalo.
30 "Viibitile milao malongo mane, msenga wa Mulungu wa kuulanga
kamulawilila Musa mkitutua kikwaka mkiwala behi na Gongo da Sinai.
31 Viyagawene gano kakanganya ng'hani mmeso gake, kakwenhuka behi
yalole goya, kahulika dizwi da Mndewa,
32 'Nie iyo Mulungu wa watata zako, Mulungu wa Ablaham, Isaka, na
Yakobo.'§ Musa kagudema kuno yokona bwembwe na hagendelele kulola
mwanza uyagwe.
33 Abaho, Mndewa kamulongela, 'Vula ng'hwabasa zako, kwavija hanhu
aho hawimile ha hanhu hang'alile.
34 Kweli niwona ukaini uwotendelwa wanhu zangu muisi ya Misili.
Niwahulika vija vowogugumila, avo nihumuluka giladi niwakombole. Avo
niza nikutume ubweleganye Misili.'*
35 "Ino iyo Musa iija wamulemile mkulonga mbuli zino, 'Yalihi yaku-
tendile gweye kuwa mndewa na mulamula?' Katumigwa na Mulungu
mwenyego yawe mndewa na mkombola wao kubitila msenga wa Mulungu
wa kuulanga yamulawilile mkitutua.
36 Kawalava Waislaeli muisi ya Misili, na mmilao malongo mane
kotenda mbuli za mkanganyo na vilaguso muisi ya Misili na kuna Ibahali
Indung'hu na muluwala.
37 Ino iyo Musa ayo yawalongele Waislaeli, 'Mulungu kowenulila
muhokozi kulawa mwa wanhu zenu kamba viyeninule nie.'†
38 Heyo iyo yakalile na mting'hano wa wanhu wa Islaeli muluwala.
Kakala na wahenga zetu kipigiti msenga wa Mulungu wa kuulanga
viyalongile nayo hana Idigongo da Sinai, kazibokela mbuli zili na ugima
na kutugwelela tweye.
39 "Wahenga zetu walema kumtegeleza, avo wamsung'hiza kumgwazo,
na mmioyo yao wakala wabweleganye Misili.
40 Avo wamulongela Haloni, 'Tutendele mizimu yondaitulongoze kwav-
ija Musa yatulongoze kulawa muisi ya Misili hatuvitanga gamulawilile.'‡
41 Kipigiti kija watenda wegu dilingile na mwanang'ombe. Wamulavila
nhosa na kutenda lusona wokidumba kija kitendigwe na makono gao.
42 Ila Mulungu kawaleka na kuwatenda wachole kutambikila zua, mu-
lenge, na nhondo kamba vija viyandikigwe muna ikitabu cha wahokozi,
'Mweye wanhu wa Islaeli!
Hana zua mweye mundavile nhosa na kunyhinjila wang'onyo
milao malongo mane vumkalile kuluwala?
Bule! Hamtendile hivo.
43 Mkala mtembela kuno mpapile hema ya mulungu wenu Moleki,
na nhondo ya mulungu wenu Lefani,
miwegu imuitendile giladi muitambikile.
Avo nowahamizila mchole kuisi ya kutali kubanza Babeli.'§

---

‡ **7:28** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 2:14. § **7:32** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 3:6. * **7:34** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 3:5, 7, 8, 10. † **7:37** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 18:15. ‡ **7:40** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 32:1. § **7:43** Mbuli zino zolawa mkitabu cha AMOSI 5:25.

44 “Wahenga zetu wakala na hema da usindila muluwala. Itendigwa
kamba Mulungu viyamulongele Musa kamba vija viyalagusiligwe.
45 Viwadibokele hema dija kulawa ha watata zao, watata zetu kuno
wolongozwa na Yoshua, wengila nayo kipigiti viwaisolile iisi ya Wamhazi
Mulungu yaawawingile haulongozi wao. Isigala muisi mbaka kipigiti cha
Daudi,
46 ayo yageligwe bazi da Mulungu na kupula yamzengele ng'anda
Mulungu wa Yakobo.
47 Ila Selemani iyo yaizengile ng'anda ya Mulungu.
48 “Ila Mulungu Mkulu Ng'hani hakala mng'anda izengigwe na wanhu,
kamba muhokozi viyolonga,
49 ‘Mndewa kolonga, Ulanga kicho kigoda changu cha undewa,
na isi kicho kigoda cha kwikila magulu gangu.
Ng'anda ya vilihi yondamunizengele nie?
Ama kwahi hondauwe ukazi wangu?
50 Sio mkono wangu utendile vinhu vino vose?’*
51 “Mweye wanhu muli na singo ndala, mulekile kwingila kumbi
mmioyo yenu na mmagwiti genu, mazua gose mom'bamilila Loho wa
Mulungu kamba wahenga zenu viwatendile!
52 Muhokozi yalihi hagazigwe na wahenga zenu? Wawakoma hata
waja wahokole kwiza kwa Munhu Yalibule Uzenzeleganye. Na mweye
mmuhonza na kumkoma.
53 Mweye wenyego iwo m'bokele lagizo kulawa ha wasenga wa Mulungu
wa kuulanga, na hata ivo hamdigogile!”

Stefano Kotoigwa Mabwe

54 Viwahulike mbuli zino, wona lusango ng'hani na kumgegedulila meno
gao Stefano.
55 Ila Stefano, kuno yamemile Loho wa Mulungu, kalola uchana
kuulanga kayona yenzi ya Mulungu na Yesu yemile kumkono wa ukulume
wa Mulungu.
56 Kalonga, “Lola, nokona ulanga uvuguka na Mwana wa Munhu kema
kumkono wa ukulume wa Mulungu!”
57 Viwahulike gano, waziwa magwiti gao na kuguta nyangi ng'hani, na
wose hamoja wam'vamhila,
58 wamkwekwesa wamulava hanze ya idiwambo na kusonga kumtoa na
mabwe. Kipigiti kikija, wasindila weka vivalo vao hamagulu ga mmhale
imwe yakemigwe Sauli.
59 Viwakalile womtoa, Stefano katambika yolonga, “Mndewa Yesu,
ibokele loho yangu.” 60 Abaho, kafugama mavindi na kwinula dizwi
yolonga, “Mndewa, sambiuwapetele kilozo kino.” Viyalongile vino,
kadanganhika.

8

1 Na Sauli kona goya kukomigwa kwa Stefano.

Sauli Kowagaza Wanhu Wamtogole Kilisto

Kipigiti hicho mgayo mkulu ulawilila mwa wanhu wamtogole Kilisto ako
Yelusalemu, na wanhu wose wapwilililika wakimbilila ng'ambu za Yudea
na Samalia. Ila watumigwa wa Kilisto weiyeka iwo wasigale.
2 Wanhu wa Mulungu wamzika Stefano na kumulilila ng'hani.

---

* **7:50** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 66:1-2.

3 Ila Sauli kasonga kuwagaza wanhu wamtogole Kilisto, kengila ng'anda
kwa ng'anda, yowalava wose, watwanzi na wambigalo, na kuwagela
mkifungo.

Usenga Unogile Wopetigwa Samalia na Filipo

4 Waja wapwililike wachola kila hanhu waupeta Usenga Unogile.
5 Filipo kahumulukila mdiwambo dili muisi ya Samalia na kuwapetela
wanhu mbuli za Kilisto.
6 Dale da wanhu vidimuhulike Filipo na vija viwonile mizonza iya-
tendile, wagategeleza goya gaja gayatendile.
7 Na vinyamkela wakalile wawavagale wanhu bwando wawalawa kuno
woguta nyangi ng'hani, na wanhu bwando wakalile waholole na walemale
wahonyigwa.
8 Avo kukala na ndeng'ha ng'hulu mdiwambo dija.
9 Kukala na munhu imwe yakemigwe Simoni yakalile yotenda uhawi
mdiwambo hijo, na kuwazanya wanhu wa isi ya Samalia, na kuitenda
kamba heyo iyo munhu mkulu.
10 Wanhu wose, wadodo na wakulu, wamtegeleza goya walonga,
"Munhu ino iyo mhiko ya Mulungu ikemigwa, 'Mhiko Ng'hulu.' "
11 Na hewo wamtegeleza goya, kwavija mkipigiti kitali kakala
yowazanya ng'hani.
12 Ila viwamtogole Filipo viyakalile youpeta Usenga Unogile wa Undewa
wa Mulungu na twaga da Yesu Kilisto, wose wabatizigwa, wambigalo na
watwanzi.
13 Na Simoni mwenyego katogola, kabatizigwa, na kakala yokiilongoza
na Filipo. Abaho, kakanganya mizonza na mbuli za mkanganyo zikalile
zotendeka.
14 Na watumigwa wa Kilisto wakalile Yelusalemu, viwahulike kamba
wanhu wa Samalia wautogola Usenga wa Mulungu, wawatuma Petulo na
Yohana.
15 Viwavikile, wawatambikila ha Mulungu giladi wabokele Loho wa
Mulungu.
16 Kwavija Loho wa Mulungu kakala hanamuhumulukila munhu yoyose
mdidale jao, ila wakala wabatizigwe mditwaga da Mndewa Yesu diiyeka.
17 Abaho, Petulo na Yohana wawekila makono gao, na hewo wabokela
Loho wa Mulungu.
18 Simoni viyawene kamba wanhu wabokela Loho wa Mulungu mkwik-
ilwa makono na watumigwa wa Kilisto, avo, kageza kuwagwelela hela
Petulo na Yohana yolonga,
19 "Nigweleleni na nie udaho uno, giladi munhu yoyose yondanimwikile
makono gangu, yabokele Loho wa Mulungu."
20 Ila Petulo kamwidika, "Udanganhike gweye hamoja na hela zako,
kwagiza nhunza ya Mulungu yoguligwa na hela!
21 Kwabule hanhu hohose muisang'hano ino, kwavija moyo wako
haumnogeze Mulungu.
22 Avo, ukileke kilozo kino na umtambikile Mndewa, siku kokugela
kumgongo mkukala na ngelegeza kamba ino mmoyo wako.
23 Kwavija nokona kumema migongo na kwa mkifungo cha mbuli
zihile."
24 Simoni kedika, kalonga, "Nitambikileni ha Mndewa, giladi mbuli zose
zimulongile sambizinivike."

25 Petulo na Yohana viwamambukize kulonga gaja gawonile na
kuwapetela wanhu Usenga Unogile, wabwela Yelusalemu, na kuupeta
Usenga Unogile muna iviwambo bwando va Samalia.

Filipo na Mkulu wa Etiopia

26 Msenga wa Mndewa wa kuulanga kamulongela Filipo, “Isasale, uchole
ng'ambu ya kusi kubitila nzila ya kiwala, ihumuluka kulawa Yelusalemu
mbaka Gaza.”
27 Avo, Filipo kaisasala kuchola, na viyakalile mnzila, kaiting'hana na
kibohola wa Etiopia, yakalile mkulu wa ngama yose ya Kandake, Malikia
wa Etiopia. Munhu ino kakala yacholile Yelusalemu kutambika.
28 Viyakalile yakalile mdikwama yobwela ukae, kakala yosoma kitabu
cha muhokozi Isaya.
29 Loho wa Mulungu kamulongela Filipo, “Dikwenhukile kwama dija
uilongoze najo.”
30 Abaho, Filipo kadikimbilila dikwama, na kamuhulika munhu yosoma
kitabu chandikigwe na muhokozi Isaya. Filipo kamuuza, “Vino kugatanga
ago guusoma?”
31 Na heyo kedika, “Nodahaze kuvitanga, bila munhu kunilongoza?” Avo
kamgoneka Filipo yakwele uchana yakale hamoja na heyo.
32 Na hanhu hayakalile yosoma handikigwa vino,
“Kalongozigwa kamba ng'hondolo yochola kuchinjigwa,
na kamba vija mwana ng'hondolo yanyamale haulongozi wa imunhu
yomkanha mijusu,
na heyo halongile mbuli yoyose.
33 Kageligwa kinyala na kakala bule munhu wa kumgombela.
Yalihi yodaha kulusima lukolo lwake?
Kwavija ugima wake usegezigwa muisi.”*
34 Mkulu ija kamuuza Filipo, “Nilongele, muhokozi ino kolonga mbuli za
munhu yalihi? Kolonga mbuli zake mwenyego ama za munhu iyagwe?”
35 Abaho, Filipo kasongela Mzinyandiko zizija Zing'alile, kumpetela
Usenga Unogile wa Yesu.
36 Viwakalile mnzila wochola, wavika hanhu hakalile na mazi, na ija
imkulu kalonga, “Hano hana mazi, avo kinhu chaki kinigomesa ndeke
kubatizigwa?”
37 Filipo kamulongela, “Kamba kotogola mmoyo wako wose, kodaha
kubatizigwa.”
Na heyo kedika, kalonga, “Ona, notogola kamba Yesu iyo Mwana wa
Mulungu.”
38 Mkulu hiyo kalagiza dikwama dime, abaho, wose wabili wahumuluka
wengila mgamazi, na heyo Filipo kam'batiza.
39 Abaho, viwalawile mmazi, baho Loho wa Mndewa kamnyamula
Filipo, na ija imkulu hamuwene mwanza uyagwe, avo kagendelela na
mwanza wake kuno yodeng'ha.
40 Filipo kedukila ka Azoto, na viyakalile mnzila kakala youpeta Usenga
Unogile m'viwambo vose mbaka viyavikile Kaisalia.

9

Sauli Kogaluka
(Sang'h. 22:6-16; 26:12-18)

* **8:33** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 53:7-8.

1 Kipigiti kikija, Sauli yang'hali yowadumbiza na kugelegeza kuwakoma
wanahina wa Mndewa. Kachola ha Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, na
2 kupula lupwilili lwa kumtenda yatambulwe muna zing'anda zose za
nhambiko ako kudiwambo da Damaski, giladi yahawavika, wambigalo
ama watwanzi woiwinza Nzila hiyo ya Mulungu, yawagoge na kuwabweza
Yelusalemu.
3 Sauli viyakalile mnzila behi na kuvika Damaski, kedukila mulangaza
kulawa kuulanga ummwemwesa ng'ambu zose.
4 Kagwa hasi, kahulika dizwi dilonga, "Sauli, Sauli! Habali ungaza?"
5 Sauli kauza, "Gweye kwa munhu waki, Mndewa?"
Na heyo kedika, "Nie iyo Yesu, ija gweye umgaza.
6 Ila wime, wingile mdiwambo, ako kolongeligwa chuulondigwa ku-
tenda."
7 Wanhu wakalile mmwanza umwe na Sauli wema haja bila kulonga
mbuli kuno wokanganya, wadihulika dija didizwi, ila hawamuwene
munhu.
8 Sauli kenuka, ila viyananule meso gake, honile kinhu. Avo wamgoga
mkono wamulongoza mbaka mdiwambo da Damaski.
9 Kakala hadahile kulola mmazua madatu, na kakala hadahile kuja ama
kung'wa kinhu chochose.
10 Ako Damaski kukala na mwanahina imwe yakemigwe Anania.
Mndewa kamulongela kinhu mnzozi, kamkema, "Anania!"
Anania kedika, "Iyo nie, Mndewa."
11 Mndewa kamulongela, "Winuke uchole kung'anda ya Yuda ku-
bitila nzila ikemigwa Nzila Igoloke, ukamuuze munhu yokemigwa Sauli,
mwenekae wa Taliso, kwavija heyo kotambika.
12 Na heyo muna inzozi kamona munhu, yokemigwa Anania, keza
kamwikila makono gake uchana yake, giladi yadahe kulola mwanza
uyagwe."
13 Ila Anania kedika, "Mndewa, nizihulika mbuli za munhu ino mwa
wanhu bwando na mbuli zose zihile ziyawatendele wanhu zako wang'alile
muisi ya Yelusalemu.
14 Na heyo keza hano yali na udaho kulawa ha wakulu wa wakulu wa
nhambiko kuwagoga wanhu wose wotambika mditwaga jako."
15 Ila Mndewa kamulongela, "Genda, kwavija munhu ino iyo kia changu
kinisagule giladi yadipape twaga jangu ha Wamhazi, wandewa zao, na ha
wanhu wa Islaeli.
16 Na nie nomulagusila vija voyolondigwa kugaya ng'hani sama ya twaga
jangu."
17 Avo, Anania kachola kengila muna ing'anda. Abaho, kamwikila
makono gake Sauli, kamulongela, "Ndugu yangu Sauli, Mndewa Yesu
mwenyego, yakulawilile mnzila yuubitile, kanilagiza giladi udahe kulola
mwanza uyagwe na umemezwe Loho wa Mulungu."*
18 Bahaja vinhu kamba vigome vilagala kulawa mmeso ga Sauli, na
kadaha kulola kabili. Kema, abaho, kabatizigwa.
19 Na viyamambukize kuja mandia, mhiko zimbwelela.

Sauli Kowapetela Wanhu Usenga Unogile Mdiwambo da Damaski

Sauli kakala mazua madodo hamoja na wanahina ako Damaski.

---

* **9:17** ***Umemezwe Loho wa Mulungu*** nhegulo yake *ugweleligwe Loho wa Mulungu.*

20 Baho kasonga kuwapetela wanhu muna zing'anda za nhambiko
kamba Yesu iyo Mwana wa Mulungu.
21 Wanhu wose wamuhulike wakanganya, na kuuza, “Munhu ino si ija
yakalile yowagaza waja wakalile wodikema twaga dino hiko Yelusalemu?
Na hezile hano giladi yawagoge na kuwagala ha iwakulu wa wakulu wa
nhambiko?”
22 Sauli kagendelela kuwa na mhiko, na kuwazanya Wayahudi wa
Damaski mkulonga kamba Yesu iyo Kilisto.
23 Vigabitile mazua bwando, Wayahudi watenda zundo giladi wamkome
Sauli.
24 Ila Sauli kazitanga sang'hano zao. Imisi na ikilo wemiliza zinyivi za
idiwambo giladi wamkome.
25 Ila kipigiti cha ikilo wanahina zake wamsola mumgelo na kumuhumu-
lusa hasi kubitila hanhu hakalile na zonzo mkiwambaza cha idiwambo.

Sauli Kobwela Yelusalemu

26 Sauli viyavikile Yelusalemu, kageza kuilumba na wanahina, ila wose
wamdumba, hawatogole kamba kweli heyo kakala mwanahina.
27 Ila Banaba kamsola na kumgala ha watumigwa wa Kilisto. Kawa-
longela vija Sauli viyamuwene Mndewa, na Mndewa viyalongile na Sauli
viyakalile mmwanza wake, na vija Sauli viyakalile yowapetela wanhu
Usenga Unogile mtwaga da Yesu ako Damaski bila kudumba.
28 Avo Sauli kakala hamoja na hewo na kuzunguluka Yelusalemu yose
kuno youpeta Usenga Unogile mditwaga da Mndewa bila kudumba.
29 Kalonga na kuibamilila na Wayahudi wa Kigiliki, ila wageza
kumkoma.
30 Wanhu wamtogole Kilisto viwahulike mbuli zino, wamsola Sauli
wamgala Kaisalia, abaho, wamuleka yachole Taliso.
31 Abaho, kipigiti hicho wanhu wamtogole Kilisto wakala mditindiwalo
muisi zose za Yudea, Galilaya, na Samalia. Na kubitila Loho wa
Mulungu, wageligwa mhiko na kukula mkumnogela Mndewa, na mheta
yao yongezeka.

Petulo M'viwambo va Lida na Yopa

32 Petulo viyakalile yozunguluka kila hanhu, kachola kuwatembelela na
wanhu wa Mulungu wakalile wokala Lida.
33 Ako kamona munhu imwe twaga jake Enea yakalile yaholole, munhu
hiyo kakala yatambalale mulusazi mkipigiti cha milao minane.
34 Petulo kamulongela, “Enea, Yesu Kilisto kokuhonya. Winuke, utandike
lusazi lwako.” Baho Enea kenuka.
35 Wanhu wose wakalile Lida na Shaloni wamuwene Enea, wamtogola
Mndewa.
36 Kukala na mwanahina imwe mkiwambo cha Yopa twaga jake Tabita,
nhegulo yake Mkigiliki Dolikasi, munhu yakalile na sang'hano zinogile na
kuwagwelela vinhu wakumbulu.
37 Kipigiti hicho kakala yolumwa, abaho, kadanganhika, na lukuli lwake
vilukoshigwe, lwikigwa mdigati da uchana.
38 Kiwambo cha Lida kikala behi na kiwambo cha Yopa, avo wanahina
viwahulike kamba Petulo ka mkiwambo cha Lida, wamulagizila wanhu
wabili na kumulongela, “Wize mbwisa kumwetu.”
39 Petulo kachola hamoja na hewo, na viyavikile, kagaligwa gati da
uchana. Vizuka wose wema behi nayo kuno wolila na kumulagusila
ng'hanzu na vivalo viyagwe viyavitendile Dolikasi viyakalile hamoja na
hewo.

40 Petulo kawalava kunze wanhu wose, kafugama mavindi, katambika.
Abaho, kalugalukila luja ulukuli kalonga, “Tabita, lamuka.” Na heyo
kananula meso gake, na viyamuwene Petulo, kenuka kakala.
41 Kamgoga mkono na kumwinula. Abaho, kawakema wanhu wamto-
gole Kilisto na vizuka, kamwika haulongozi wao kuno yali mgima.
42 Mbuli ino ibwililika muisi yose ya Yopa, na wanhu bwando wamtogola
Mndewa.
43 Petulo kagendelela kukala Yopa mazua bwando hakae ha munhu
imwe twaga jake Simoni, yakalile msindika mikwembe.

10

Petulo na Kolinelio

1 Ako kudiwambo da Kaisalia kukala na munhu imwe twaga jake
Kolinelio, mkulu wa dale da asikali mia wa Loma dikemigwa “Dale da
Italia.”
2 Heyo hamoja na wanhu wose wa ng'anda yake wakala wanhu wa
nhambiko, na wakala womdumba Mulungu. Kakala yowagwelela vinhu
awo wakalile bule vinhu na kumtambikila Mulungu mazua gose.
3 Zua dimwe kamba saa tisa ichungulo kona kinhu mnzozi. Kamona
na meso gake msenga wa Mulungu wa kuulanga yomwizila na kulonga,
“Kolinelio!”
4 Kolinelio kamulola kuno yokona bwembwe, abaho, kamuuza, “Kuna
choni, Mndewa?”
Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamwidika, “Nhambiko zako na
nhosa zako zuuwagwelele wakumbulu zivika uchana na kuwa ukumbuso
ha Mulungu.
5 Avo uwatume wanhu wachole Yopa wakamkeme munhu imwe twaga
jake Simoni yakalile yokemigwa Petulo.
6 Kokala hamoja na Simoni msindika mikwembe, ng'anda yake ya behi
na ibahali.”
7 Ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga viyasegele, Kolinelio kawakema
nyakadala zake wabili na asikali imwe yakalile yamnogele Mulungu
yakalile yomsang'hanikila heyo.
8 Kawalongela mbuli zose zilawilile, abaho, kawalagiza wachole Yopa.
9 Zua da ikabili mkipigiti cha kamba saa sita viwakalile mmwanza wao,
wakwenhukila ikiwambo, Petulo kakwela mkiswili kutambika.
10 Kona nzala ng'hani, kasulukila kinhu cha kuja. Na mandia vigakalile
gosasaligwa kapata kigumbizi.
11 Kawona ulanga uvuguka, na kinhu kilingile kamba guo kulu dikala
dihumuluswa hasi digogigwe mng'ambu zake nne.
12 Mgati yake kukala na wang'onyo wose wali na migulu mine, waja
wotambala na ndege wa kuulanga.
13 Abaho, kahulika dizwi domulongela, “Petulo, lamuka uchinje, uje!”
14 Ila Petulo kalonga, “Bule, Mndewa, nie sinakuja ng'hone ama kinhu
chochose kinyolodoke.”
15 Dizwi dimulongela mwanza wa ikabili, “Sambiuvikeme ng'hone vinhu
vinogezwe na Mulungu.”
16 Mbuli ino ilawilila mianza midatu, na baho kija ikinhu kilingile kamba
guo kulu kisoligwa kubwela kuulanga.
17 Petulo viyakalile yogelegeza nhegulo ya inzozi ija, waja wanhu
watumigwe na Kolinelio walawilila. Wakala wouza kuili ng'anda ya
Simoni kuno wemile haulongozi wa ulwivi.

18 Wakemelela, wauza, “Hana muhenza hano yokemigwa Simoni
Petulo?”
19 Petulo viyakalile yang'hali yogelegeza nhegulo ya inzozi ija, Loho wa
Mulungu kamulongela, “Simoni, hana wanhu wadatu wokuzahila.
20 Avo wime na uhumuluke hasi. Sambiusinhe kuchola hamoja na hewo,
kwavija nie iyo niwalagize.”
21 Petulo kahumuluka hasi kawalongela, “Nie iyo munhu yumumzahila.
Mwiza kuwinza choni?”
22 Waja wanhu walonga, “Kolinelio, mkulu wa dale da asikali mia
wa Loma, katulagiza. Ino iyo munhu yalibule uzenzeleganye, munhu
yomdumba Mulungu, na yodumbigwa na Wayahudi wose. Msenga wa
Mulungu wa kuulanga kamulongela kamba, gweye uchole kung'anda yake
giladi yahulike kija chondaulonge.”
23 Abaho, Petulo kawabokela na kuwengiza mng'anda na kuwagwelela
uwaso haja.
Zua diyagwe Petulo kasonga mwanza hamoja na hewo, na ndugu
wayagwe kulawa Yopa wailongoza hamoja na heyo.
24 Zua da ikabili wavika mdiwambo da Kaisalia, ako Kolinelio kuyakalile
yowabeta hamoja na ndugu zake na wambwiga zake yaakalile yawag-
oneke.
25 Petulo viyakalile behi kwingila mng'anda, Kolinelio kam'bokela na
kumfugamila mavindi yomtambikila.
26 Ila Petulo kamwinula, kalonga, “Inuka, nie mwenyego na munhu tu.”
27 Petulo kagendelela kulonga na Kolinelio, na viyengile mng'anda
kajona dale kulu da wanhu wailundiza.
28 Kawalongela, “Mweye movitanga kamba Muyahudi yoyose kagome-
sigwa na Malagizo ga Musa kuilumba na Mmhazi ama kumtembelela.
Ila Mulungu kanizuma kamba sambinimkeme munhu yoyose keha ama
kanyolodoka.
29 Vumunikemile, silemile kwiza. Avo nouza, mbuli ilihi yumu-
nikemele?”
30 Kolinelio kedika, “Mazua mane gabitile mkipigiti kamba kikino cha
saa tisa, nikala mng'anda yangu nitambika. Baho munhu yakalile yavalile
vivalo vinang'hazika kema haulongozi wangu
31 na kulonga, ‘Kolinelio! Mulungu kaihulika nhambiko yako na
kuzikumbuka nhunza zako ziuwagwelele wakumbulu.
32 Mulagize munhu yachole Yopa ha munhu yokemigwa Simoni
yokemigwa Petulo. Heyo kokala muing'anda ya Simoni msindika mik-
wembe, yokala behi na bahali.’
33 Avo, hima niwalagiza wanhu kumwako, na gweye kutenda goya
vuwizile. Avo wose twabaha haulongozi wa Mulungu kutegeleza mbuli
yoyose yaakulagize Mndewa utulongele tweye.”

Ulonzi wa Petulo

34 Abaho, Petulo kasonga kulonga, “Sambi nivitanga kamba Mulungu
halola kihanga cha munhu.
35 Ila wanhu wa isi yoyose womdumba heyo na kutenda ganogile,
kowatogola.
36 Moitanga imbuli yaigalile Mulungu ha wanhu wa Islaeli, kuno youpeta
Usenga Unogile ugala tindiwalo kubitila Yesu Kilisto, yali Mndewa wa
wanhu wose.
37 Mkitanga kija kilawile muisi yose ya Yudea, kusongela Galilaya,
Yohana viyeshile kuwapetela wanhu usenga wake wa ubatizo.

38 Mumtanga Yesu wa Nazaleti, vija Mulungu viyamsagule kubitila Loho
wa Mulungu na mhiko. Kachola kila hanhu, yotenda mbuli zinogile na
kuwahonya wanhu wose wakalile wagogigwe na mhiko za Mwenembago,
kwavija Mulungu kakala hamoja na heyo.
39 Tweye twa wasindila wa mbuli zose ziyatendile muisi ya Wayahudi
na Yelusalemu. Na hewo wamkoma mkumuwamba mumsalaba.
40 Ila Mulungu kamzusa zua da ikadatu na kumtenda yoneke.
41 Honeke na wanhu wose, ila na wasindila wakalile wasaguligwe na
Mulungu. Wasindila awo iwo tweye tukalile tudile na kung'wa hamoja na
heyo, viyeshile kuzuka kulawa mkudanganhika.
42 Katulagiza tuwapetele wanhu Usenga Unogile na kusindila kamba
Yesu iyo yasaguligwe na Mulungu yawe mulamula wa wanhu wagima na
wadanganhike.
43 Wahokozi wose wolava usindila wa mbuli zake, kamba kila munhu
yamtogole heyo, vilozo vake vogeligwa kumgongo kubitila twaga jake."

Wamhazi Wobokela Loho wa Mulungu

44 Petulo viyakalile yang'hali yolonga mbuli zino, Loho wa Mulungu
kawahumulukila wanhu wose wakalile woutegeleza uusenga.
45 Wayahudi wamtogole Kilisto wezile hamoja na Petulo wakanganya,
avija Wamhazi vivija viwetiligwe nhunza ya Loho wa Mulungu.
46 Kwavija wawahulika wolonga ulonzi wa mkanganyo na kumuyenzi
Mulungu. Abaho, Petulo kalonga,
47 "Wanhu wano wabokela Loho wa Mulungu kamba tweye vitubokele.
Vino hana munhu yoyose yodaha kuwagomesa sambiwabatizigwe na
mazi?"
48 Avo kalagiza kamba wabatizigwe mditwaga da Yesu Kilisto. Abaho,
wamuyalalila Petulo yakale na hewo mmazua madodo.

11

Petulo Kopeta Mbuli Ziyatendile mwa Wanhu Wamtogole Kilisto ako Yelusalemu

1 Watumigwa wa Kilisto na wanhu wamtogole Kilisto wakalile muisi
yose ya Yudea wahulika kamba Wamhazi na hewo waubokela Usenga wa
Mulungu.
2 Avo, Petulo viyacholile Yelusalemu, wanhu wamtogole Kilisto wakalile
wengile kumbi wam'bamilila,
3 walonga, "Habali gweye wingile mng'anda ya wanhu walekile kwingila
kumbi na kuja na hewo?"
4 Avo, Petulo kasonga kuwasimulila vinhu vose lumosilumosi.
5 "Nikala mdiwambo da Yopa notambika, mhata kigumbizi nyona nzozi.
Nyona kinhu kilingile kamba guo kulu dikalile dihumuluswa hasi kulawa
kuulanga digogigwe mng'ambu zake nne na dikala dihumulukila hanhu
hanikalile.
6 Nidilola goya mgati yake, nyona wang'onyo wa muisi wali na migulu
mine, wang'onyo wa kumuhulo, wang'onyo wotambala, na ndege wa
kuulanga.
7 Abaho, nihulika dizwi dinilongela, 'Petulo, gandamuka uchinje, uje!'
8 Ila nie nilonga, 'Bule, Mndewa, nie sinakuja ng'hone ama kinhu
chochose kinyolodoke.'
9 Ila dizwi kulawa kuulanga dinidika mwanza wa ikabili, 'Sambiukikeme
ng'hone ama kinyolodoka kinhu chochose chayakinogeze Mulungu.'

10 Mbuli ino ilawilila mianza midatu, abaho, vinhu vose vikwenhigwa
kabili kubwela kuulanga.
11 Kipigiti kikija wanhu wadatu, wakalile watumigwe kumwangu ku-
lawa Kaisalia, wema kuna ing'anda inikalile nikala.
12 Loho wa Mulungu kanilongela nichole na hewo sambinisinhe.
Wandugu wano sita vivija wachola hamoja na nie, twingila muna ing'anda
ya ija imunhu yatulagize.
13 Katulongela vija viyamonile msenga wa Mulungu wa kuulanga yemile
mng'anda yake na kulonga, 'Mtume munhu yachole Yopa yamgale hano
Simoni yokemigwa Petulo,
14 kokugwelela usenga, na kubitila usenga hiwo, gweye hamoja na
wanhu wa ng'anda yako yose wokomboligwa.'
15 Na vunisongile kulonga, Loho wa Mulungu kawahumulukila na
kukala uchana yao kamba viyatuhumulukile uchana yetu tweye haichan-
duso.
16 Avo ng'humbuka gaja gayalongile Mndewa kamba, 'Yohana kakala
yobatiza na mazi, ila mweye mobatizigwa na Loho wa Mulungu.'
17 Avo kamba Mulungu kaweng'ha nhunza iija iyatugwelele tweye
kipigiti vitumtogole Mndewa Yesu Kilisto, nie iyo munhu waki hata
nim'bamilile Mulungu?"
18 Viwahulike gano, wanyamala wamuyenzi Mulungu wolonga, "Avo
Mulungu kawagwelela hata Wamhazi bazi da kuleka vilozo digala ugima."

Wanhu Wamtogole Kilisto Mdiwambo da Antiokia

19 Avo waja wakalile wapwililike kipigiti cha mgayo ulawilile kipigiti
chayakomigwe Stefano wachola isi za kutali za Foinike, Sipulo, na Antiokia
woupeta Usenga mwa Wayahudi weiyeka.
20 Ila mmwanza wao wakala wanhu wayagwe kulawa Sipulo na Kilene
wachola kudiwambo da Antiokia na kusonga kulongelela na Wagiliki,
wowapetela Usenga Unogile wa Mndewa Yesu.
21 Mkono wa Mndewa ukala hamoja na hewo, na wanhu bwando
watogola na kugalukila kuyali Mndewa.
22 Mbuli zino zihulikwa na wanhu wamtogole Kilisto wakalile
Yelusalemu, avo wamtuma Banaba yachole kudiwambo da Antiokia.
23 Viyavikile na kona vija Mulungu viyawamoteze wanhu, kadeng'ha
na kuwagong'ondeza wose wagendelele kukala muikweli ya Mndewa na
mioyo yao yose,
24 kwavija heyo kakala munhu yali na moyo unogile yamemile Loho wa
Mulungu na nhamanila. Na wanhu bwando wamtogola Mndewa.
25 Abaho, Banaba kachola Taliso kumzahila Sauli,
26 na viyamuwene, kamgala kudiwambo da Antiokia. Avo mmulao wose
Banaba na Sauli wakala wokiiting'hanila na wanhu wamtogole Kilisto na
kufundiza wanhu bwando ako kudiwambo da Antiokia. Na wanahina
baho wasongile kukemigwa Wakilisto haja Antiokia.
27 Muna ikipigiti kino wahokozi kulawa Yelusalemu weza Antiokia.
28 Imwe mmwanza wao yokemigwa Agabo kema na kuhokola kubitila
Loho wa Mulungu yolonga kamba nzala mpamanho yogubika ulumwengu
wose, na gano galawilila kipigiti Klaudio viyakalile Mndewa.
29 Wanahina waitogolela kulava vinhu kila munhu viyadahile na
kuwagwelela wanhu wamtogole Kilisto wakalile wokala Yudea.
30 Wagatenda gano, abaho, wawagwaa Banaba na Sauli wavigale vija
viwasangile ha wavyele.

12

Mgayo Ubanzilinze

1 Mkipigiti kiguhi Mndewa Helode Agilipa wa ichanduso* kawagoga
wanhu wayagwe wamtogole Kilisto giladi yawagaze.
2 Kamsola Yakobo, ndugu yake Yohana, na kumkoma na zele.
3 Viyawene kamba mbuli ino iwanogela Wayahudi, kagendelela kum-
goga na Petulo. Mbuli zino zilawilila mkipigiti cha Lusona lwa Mikate
Ilibule Mela.
4 Viyeshile kumgoga Petulo kamgela mkifungo, kamwika mmakono ga
madale mane ga asikali, na kila dale dikala na asikali wane, wamwimilize.
Helode kakala yogelegeza kumulava hanze mwa wanhu kipigiti Ulusona
lwa Pasaka† luhamala.
5 Avo Petulo kemilizwa mding'anda da kufungila wanhu, ila wanhu
wamtogole Kilisto wagangamala kumtambikila Mulungu sama yake.

Petulo Kofunguligwa Kulawa Mkifungo

6 Ikilo ya kuchela imitondo ya zua diyalondile Helode kumulava hanze
mwa wanhu, Petulo kakala yawasile hagatigati ya asikali wabili kuno
yafungigwe minyolo mibili, na wemilizi wakala wogonelela wokwimiliza
ulwivi lwa iding'anda da kufungila wanhu.
7 Bahaja msenga wa Mndewa wa kuulanga kalawilila na mulangaza
umwemwesa muja mdigati, kamkwasa mulubavu na kumulamusa, abaho,
kamulongela, “Inuka mbwisa!” Na bahaja iminyolo imulagala kulawa
mmakono gake.
8 Abaho, msenga wa Mndewa wa kuulanga kamulongela, “Vala vivalo
vako na ng'hwabasa zako.” Na Petulo katenda vija vayalongeligwe.
Abaho, msenga wa Mndewa wa kuulanga kamulongela, “Izinge guo jako
unikweleleze.”
9 Petulo kamkweleleza mbaka hanze ya iding'anda da kufungila wanhu,
ila kakala bule nzonzi kamba gaja msenga wa Mndewa wa kuulanga
gayatendile gakala kweli galawilila, kagiza kakala yokona nzozi.
10 Wadibita dale da asikali da ichanduso na dale da asikali wemilizi
da ikabili na kuvika kuna ulwivi lutendigwe na mizuma lukalile lulola
kudiwambo, luwavugukila lwenyego na hewo wabita. Na viwakalile
wotembela mnzila ya mdiwambo, kedukila ija imsenga wa Mndewa wa
kuulanga kamuleka Petulo.
11 Abaho, Petulo nzonzi zim'bwelela, kailongela mwenyego, “Sambi niv-
itanga kamba Mndewa kamtuma msenga wake wa kuulanga yanikombole
kulawa mmakono ga Helode na kulawa mgaja gose gowokala wotamanila
Wayahudi galawilile.”
12 Kipigiti kikija zinzonzi vuzim'bwelele, kachola kung'anda ya Maliamu,
mamaake Yohana, ayo yakalile na twaga da ikabili dikemigwa Maluko, ako
wanhu bwando kuwakalile waiting'hane wotambika.
13 Petulo kalubwenga ulwivi lwa kunze, na mndele yokemigwa Loda
keza kumulola munhu yobwenga ulwivi.
14 Viyategeleze na kudihulika dizwi da Petulo, kadeng'ha ng'hani
kakimbila kabweleganya bila kuvugula ulwivi na kuguta yolonga, “Petulo
ka halwivi.”

---

* **12:1** ***Mndewa Helode Agilipa wa ichanduso*** kakala mzukulu wa Mndewa Helode Mkulu.
† **12:4** ***Pasaka*** nhegulo yake *kubita uchana.*

15 Wamulongela, “Gweye kuna luwege.” Viyagendelele kugangamiza
kamba kweli Petulo ka halwivi, walonga, “Siku kowa msenga wa Mulungu
wa kuulanga yali hamoja nayo.”‡
16 Ila Petulo kagendelela kubwenga ulwivi, na viwavugule ulwivi na
kumona heyo, wakanganya ng'hani.
17 Petulo kawahungila na mkono wake giladi wanyamale na kuwag-
ondela avija Mndewa viyamulawilile kulawa mding'anda da kufungila
wanhu, kalonga, “Mulongeleni mbuli zino Yakobo na wanhu wayagwe
wamtogole Kilisto.” Abaho, kasegela kachola hanhu hayagwe.
18 Viivikile imitondo, kukala na mkomemkome mmwanza wa asikali,
wolonga, “Kinhu chaki kimulawilile Petulo?”
19 Helode kalagiza wanhu wamzahilile Petulo kila hanhu ila hawa-
monile. Avo kawatuma wanhu wawauze goya waja iwaasikali, abaho,
kalagiza wakomigwe. Abaho, Helode kasegela Yudea kachola kukala
Kaisalia.

Helode Kodanganhika

20 Helode Agilipa wa ichanduso kawonela lusango wanhu wa miwambo
ya Tilo na Sidoni, avo wanhu wa Tilo na Sidoni waiduganya hamoja
wachole kuiting'hana nayo. Avo wamuyalalila Blasto, mkulu wa ng'anda
da kindewa da Helode, wachole na heyo ha Helode Agilipa wa ichanduso
kumgwila mavindi kwavija isi yao yopata mandia kulawa muisi ya Helode.
21 Zua diwasagule kuiting'hana vidivikile, Helode kavala miguo yake ya
kindewa, kakala mkigoda chake cha undewa na kuwapetela wanhu.
22 Wanhu wakala woguta, wolonga, “Dizwi dino da mulungu, na sio
dizwi da munhu.”
23 Kwavija Helode hamuyenzile Mulungu, bahaja msenga wa Mndewa
wa kuulanga kamtoa, kagwa hasi, kadigwa na masango, na kudanganhika.
24 Ila Usenga wa Mulungu ugendelela kwenela na kukula.
25 Abaho, Banaba na Sauli viwamambukize sang'hano yao, wasegela
Yelusalemu, wamsola na Yohana ayo vivija yakalile yokemigwa Maluko.

13

Banaba na Sauli Wosaguligwa na Kutumigwa

1 Mdidale da wanhu wamtogole Kilisto ako kudiwambo da Antiokia
kukala na wahokozi na wakulufunzi wakalile wokemigwa Banaba, Simioni
yakalile na twaga diyagwe dikemigwa Munhu Mtitu, Lukio munhu wa
Kilene, Manaeni yakalile yakulile mding'anda da Mndewa Helode Antipa,
na Sauli.
2 Viwakalile womtambikila Mndewa na kufunga, Loho wa Mulungu
kalonga, “Nibagulileni Banaba na Sauli sama ya sang'hano iniwakemele.”
3 Avo viwamambukize kufunga na kutambika, wawekila makono gao na
kuwatuma.

Ako Sipulo

4 Wabili waja watumigwa na Loho wa Mulungu wabita mkiwambo cha
Seleusia, kulawa haja wakwela mmeli wachola kukisiwa cha Sipulo.
5 Viwavikile mdiwambo da Salamisi, waupeta Usenga wa Mulungu
mzing'anda za nhambiko za Wayahudi. Yohana, ayo vivija yakemigwe
Maluko, kakala na hewo yowataza.

‡ **12:15** Kipigiti kija Wayahudi wakala wogelegeza kamba Mulungu komgwaa kila munhu msenga wake wa kuulanga yamwimilize, na msenga ija kolinga na munhu ija yomwimiliza mkihanga na mkiwiliwili.

6 Watembela wabita mkisiwa chose mbaka walawilila Pafosi. Haja
wam'vika muhawi wa Kiyahudi na muhokozi wa uvwizi yokemigwa Bali
Yesu.
7 Yakalile munhu wa behi ng'hani na mkulu wa kisiwa kija yokemigwa
Seligio Paulo, yakalile munhu m'bala ng'hani, ayo yagalile usenga ha
Banaba na Sauli yolonda kuhulika Usenga wa Mulungu.
8 Ila Elima ija imuhawi, kwavija ino iyo nhegulo ya twaga jake
dikemigwa Bali Yesu muulonzi wa Kigiliki, kawabamilila na kugeza
kumtenda ija imkulu wa kisiwa yaileme nhamanila ija.
9 Ila Sauli, ayo vivija yakalile yokemigwa Paulo, kamemezwa Loho wa
Mulungu kamulola ng'hani Elima
10 na kulonga, “Gweye kwa mwana wa Mwenembago na kwa mdumuka
wa vinhu vose vilibule uzenzeleganye. Huleka kuzibulunya mbuli za
Mndewa zilibule uzenzeleganye?
11 Avo lusango lwa Mndewa lwa hamoja nagwe, kowa kimbugumbugu,
na mkipigiti kidodo hudaha kuwona mulangaza wa zua.”
Bahaja vinyunyu na ziza vimwizila, na kasonga kubabasila yozahila
munhu yamgoge mkono yamulongoze.
12 Ija imkulu wa ikisiwa viyagonile gaja galawilile, katogola kwavija
kakala yokanganya mafundo ga mbuli za Mndewa.

Ako Kudiwambo da Antiokia Muisi ya Pisidia

13 Abaho, Paulo na wayage wakwela mmeli kulawa Pafosi wachola
Pega ili muisi ya Pamfilia, na viwavikile haja, Yohana, ayo vivija yakalile
yokemigwa Maluko, kawaleka kabwela Yelusalemu.
14 Kulawa Pega, Paulo na Banaba wagendelela wachola kudiwambo da
Antiokia muisi ya Pisidia. Mdizua da Mhumulo wengila mng'anda ya
nhambiko wakala hasi.
15 Viwamambukize kusoma Malagizo ga Musa na wahokozi, mkulu wa
ing'anda ya nhambiko katuma munhu kumwao yolonga, “Ndugu zetu,
kamba muna mbuli ya kuwagangamiza wanhu, mulonge.”
16 Paulo kenuka na kuwahungila mkono na kulonga, “Mweye wanhu
wa Islaeli na mweye wanhu hamuli Wayahudi mumtambikila Mulungu,
nhegelezeni!
17 Mulungu wa wanhu wa Islaeli kawasagula wahenga zetu na kawa-
tenda wongezeke kipigiti viwakalile Misili na kuwalava muisi ija na mhiko
ng'hulu.
18 Kawazaganya mmilao malongo mane muluwala,
19 na kaibananga mitala saba ya Kanaani na kuwagwelela wanhu zake
isi zao kamba uhazi wao.
20 Mbuli zino zose zisola kamba milao mia nne na malongo matano.
“Vugabitile gano, Mulungu kawagwelela walamula mbaka kipigiti cha
muhokozi Samweli.
21 Abaho, wanhu walonda mndewa, na Mulungu kawagwelela Sauli
mwanage Kishi, wa mtala wa Benjamini, yakalile yatawale milao malongo
mane.
22 Viyamsegeze Sauli, kamtenda Daudi yawe mndewa wao. Mulungu
kalonga vino yomulonga Daudi, ‘Nimpata Daudi mwana wa Yese, munhu
inimnogele, yondayagatende gose ganimulonda heyo yagatende.’
23 Kulawa mulukolo lwa munhu ino Mulungu kamgala Mkombola, Yesu,
muisi ya Islaeli, kamba viyekile kilagano.
24 Yesu viyakalile hanasonga sang'hano yake, Yohana kaupeta usenga wa
kuleka vilozo na kubatizigwa mwa wanhu wose wa Islaeli.

25 Yohana viyamambukize sang'hano yake, kalonga, ‘Mweye mokwagiza
nie iyo munhu yalihi? Nie sio munhu ija imumtamanila kwiza, ila
heyo kokwiza hachugu changu, ayo ng'hwabasa zake nie silondigwa
kuzifungula.’
26 “Ndugu zangu, wana wa Ablaham, na mweye wanhu mumtambikila
Mulungu mulekile kuwa Wayahudi, usenga uno wa ukombola tugaliligwa
tweye!
27 Wanhu wa Yelusalemu na wakulu zao wa isi hawamtangile Yesu ama
kuzitanga mbuli za wahokozi. Hata avo mkumtagusa Yesu kudanganhika,
wazitenda mbuli zino za wahokozi ziwosoma Mazua gose ga Mhumulo
zivikile.
28 Hata kamba hawonile kilamso kimulumbile heyo kudanganhika,
wamulongela Pilato yamtaguse ifa.
29 Viwamambukize kutenda mbuli zose zayandikiligwe heyo, wamuhu-
mulusa hasi kulawa mumsalaba na kumtambalika mdipanga.
30 Ila Mulungu kamzusa kulawa mkudanganhika,
31 na mazua bwando kakala yokoneka na awo wakalile wotembela
nayo kulawa Galilaya mbaka Yelusalemu. Awo sambi iwo wasindila mwa
wanhu wa Islaeli.
32 Tuwagalila Usenga Unogile awo Mulungu uwailagane na wahenga
zetu,
33 katuvikizila tweye, wana zao, mkumzusa Yesu. Vivija, kamba vija
viyandikigwe mzabuli ya ikabili ilonga,
‘Gweye iyo Mwanangu,
lelo nigaluka Tataako.’*
34 Ikweli ya kamba, Mulungu kamzusa Yesu kulawa mkudanganhika,
sambiyadanganhike kabili, ilongwa muna zimbuli zino,
‘Nowagwelela motelo zing'alile na za kweli
ziniilagane na Daudi.’†
35 Avo vivija kalonga mzabuli iyagwe,
‘Humuleka Munhu wako Yang'alile yolele mdipanga.’‡
36 Kwavija Daudi viyamalile kusang'hanikila mbuli za Mulungu mwa
wanhu wa mulelo wake mwenyego, kadanganhika, kazikigwa hamoja na
wahenga zake, na lukuli lwake lolela mdipanga.
37 Ila munhu ija Mulungu iyamzusile holile.
38 Avo, ndugu zangu, mbuli ino na itangike kumwenu kamba mkubitila
Yesu mpeteligwa kugeligwa kumgongo kwa vilozo.
39 Mkubitila Yesu iino, kila munhu yotogola kosegezelwa vilozo vose, vija
havidahike kusegezigwa na Malagizo ga Musa.
40 Avo teganyeni, gaja gandikigwe mkitabu cha wahokozi sambigawalaw-
ilile mweye.
41 ‘Loleni mweye mtenda mzihaka, kanganyeni na mdanganhike!
Kwavija mmazua genu, nosang'hana sang'hano,
sang'hano ayo yondamuleke kuitogola,
hata kamba munhu yahawalongela!’§”
42 Paulo na Banaba viwakalile wolawa hanze, wanhu wawayalalila
wazilonge mbuli zino kabili Mdizua diyagwe da Mhumulo.

---

* **13:33** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:7. † **13:34** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 55:3. ‡ **13:35** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 16:10. § **13:41** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HABAKUKI 1:5.

43 Mting'hano wa ing'anda ya nhambiko vuuigolile, Wayahudi bwando
na waja Iwamhazi watogole kuwa Wayahudi wawakoleleza Paulo na
Banaba. Paulo na Banaba wawayalalila wagendelele kukala mngekewa
ya Mulungu.
44 Zua diyagwe da Mhumulo, wanhu behi na wose wa mdiwambo dija
waiting'hana kutegeleza Usenga wa Mndewa.
45 Ila Wayahudi viwawene bwando da wanhu, wona migongo, wasonga
kulonga mbuli za ufukuzi, kuno wozibeza mbuli zoyokala yolonga Paulo.
46 Abaho, Paulo na Banaba wose wabili wenula dizwi walonga bila
kidumbo wolonga, “Ilondigwa kamba, Usenga wa Mulungu ulondigwa
tanhu upetigwe kumwenu. Ila muulema na kulamula mwemwe wenyego
kukala kutali na ugima wa digunge, avo tweye sambi towahindukila
Wamhazi.
47 Kwavija Mndewa katushulutiza tweye yolonga,
‘Niwatenda mweye muwe mulangaza wa Wamhazi,
avo muugale ukombola mbaka kuuwishilile ulumwengu.’* ”
48 Wamhazi viwahulike mbuli zino, wadeng'ha na kuuyenzi Usenga wa
Mndewa, na wose wasaguligwe sama ya ugima wa digunge wamtogola
Kilisto.
49 Avo Usenga wa Mndewa wenela muisi ija yose.
50 Ila Wayahudi wawaswagiza watwanzi wali na matwaga wakalile
womdumba Mulungu na wakulu wa idiwambo. Na hewo kawagaza Paulo
na Banaba na kuwawinga, wawalava hanze ya isi ija.
51 Avo wakung'unha timbwisi dikalile mmagulu gao mkuwadukumiza
na kuchola Ikonio.
52 Na wanahina wa mdiwambo da Antiokia wakala wamemile deng'ho
na Loho wa Mulungu.

14

Ako Ikonio

1 Mbuli zizija zilawilila ako kudiwambo da Ikonio. Paulo na Banaba
wengila muna ing'anda ya nhambiko ya Wayahudi na kulonga bila
kudumba, na Wayahudi bwando na Wamhazi wamtogola Mndewa.
2 Ila waja Wayahudi walemile kumtogola Mndewa wawaswagiza Wam-
hazi na kuzigela usungu ngelegeza zao giladi wawaleme Paulo na Banaba.
3 Avo wakala haja kipigiti kitali woupeta Usenga wa Mndewa bila
kudumba, na Mndewa kailagusa mmbuli ya ngekewa yake mkulava bule
vilaguso na mikanganyo itendeke kubitila hewo.
4 Ila wanhu wa idiwambo dija wakala waigolile. Wayagwe wakala
ng'ambu ya Wayahudi, na wayagwe ng'ambu ya watumigwa wa Kilisto.
5 Kukala na zundo, ditendigwe na Wamhazi na Wayahudi na wakulu
zao, da kuwatendela ukaini na kuwatoa na mabwe.
6 Ila watumigwa wa Kilisto wazimanya mbuli zija, avo wakimbilila
Listila na Delibe, miwambo ya Likaonia, na isi ziwazunguluke,
7 na haja wagendelela kuupeta Usenga Unogile.

Ako Listila na Delibe

8 Kuja Listila kukala na munhu imwe yakalile mbetembete songela
hayavumbuke, na kakala hadahile kutembela hata mwanza umwe.
9 Kamtegeleza Paulo viyakalile yolonga. Paulo kamulola ng'hani, kona
kamba kakala na nhamanila ya kuhonyigwa,

* **13:47** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 49:6.

10 avo Paulo kenula dizwi yolonga, “Ima na magulu gako!” Bahaja ija
imunhu kazumha na kusonga kutembela.
11 Wanhu viwonile gaja gayatendile Paulo, waguta muulonzi wa Kilikao-
nia, “Miungu ilumbile kamba wanhu ituhumulukila!”
12 Banaba wamkema Zeu, na Paulo wamkema Helime, kwavija kakala
iyo yolonga mbuli zose.
13 Mkulu wa nhambiko wa mzimu ukemigwa Zeu, ayo ng'anda yake
ikalile hanze ya idiwambo, kagala ng'ombe na mkungo wa malua halwivi
lwa idiwambo, heyo na ididale da wanhu walonda kuwalavila nhosa
watumigwa wa Kilisto.
14 Ila watumigwa wa Kilisto Banaba na Paulo viwahulike gano, wadega
vivalo vao na hima walopola walawa hanze na kukimbilila hagatigati ya
didale da wanhu, abaho, wenula dizwi walonga,
15 “Mweye wanhu, habali mtenda mbuli zino? Tweye vivija twa wanhu
tu kamba mweye! Tuwagalila mweye Usenga Unogile, tuwalongela mweye
mgaluke kulawa mmbuli zino zilibule kinhu na mmuhindukile Mulungu
yali na ugima, yalumbile ulanga na isi na bahali na vinhu vose vili himo.
16 Umwaka Mulungu kawaleka wanhu wose wachole mnzila zao
wenyego.
17 Hata avo kalagusa usindila wa kulagusa vija viyakalile baho. Kawala-
gusila mweye unozi wake mkuwagwaa mvula kulawa kuulanga na ndigwa
mmisimu yake, kawagwaa mandia bwando na kuwamemeza ndeng'ha
mmioyo yenu.”
18 Hamoja na mbuli zino ikala vidala kudizuila ididale da wanhu
sambidiwalavile nhosa.
19 Ila Wayahudi kulawa mdiwambo da Antiokia na Ikonio weza haja
na kudiswagiza ididale da wanhu. Abaho, wamtoa na mabwe Paulo,
wam'bulula, wamulava hanze ya idiwambo, wagiza kadanganhika.
20 Ila wanahina viwamzunguluke, kenuka na kubweleganya mgati ya
idiwambo. Imitondo iyagwe heyo na Banaba wasegela wachola Delibe.

Kubweleganya Mdiwambo da Antiokia Muisi ya Silia

21 Waupeta Usenga Unogile mdiwambo dija na kuwapata wanahina
bwando, abaho, wabweleganya wachola Listila, Ikonio, na kudiwambo da
Antiokia.
22 Haja wawagangamiza imioyo wanahina na kuwagong'ondeza kamba
wagendelele kukala muinhamanila, wolonga, “Tolondigwa tubitile migayo
bwando kileka mana twingile Muundewa wa Mulungu.”
23 Paulo na Banaba wawasagulila wavyele mmadale gose ga wanhu
wamtogole Kilisto. Na mkutambika na kufunga waweka mmakono ga
Mndewa mwa ayo nhamanila yao muikalile.
24 Abaho, wabitila Pisidia wengila Pamfilia,
25 na viwaupetile Usenga Unogile kuja Pega, wachola Atalia,
26 kulawa Atalia wabweleganya mdiwambo da Antiokia, ahaja
hawawekile mngekewa ya Mulungu sama ya sang'hano ija iwamambuk-
ize.
27 Viwavikile wawakema hamoja wanhu wamtogole Kilisto na kuwalon-
gela mbuli zose Mulungu ziyatendile kubitila hewo na vija viyawavugulile
Wamhazi lwivi lwa nhamanila.
28 Wakala haja mazua bwando na wanahina.

15

Mting'hano ako Yelusalemu

1 Weza wanhu kulawa Yudea wakala wowafundiza wanhu wamtogole
Kilisto, wolonga, “Kamba hamwingile kumbi kamba viyafundize Musa,
havidahika mweye kukomboligwa.”
2 Mbuli ino iwatenda Paulo na Banaba waibamilile nao na kuiuzagiza
nao ng'hani. Avo Paulo na Banaba wasaguligwa, hamoja na wanhu
wayagwe wamtogole Kilisto, wachole Yelusalemu ha watumigwa wa
Kilisto na wavyele wakawauze mbuli ino.
3 Wanhu wamtogole Kilisto wawatuma, na viwakalile wochola kubitila
Foinike na Samalia, wawalongela avija Wamhazi viwautogole Usenga wa
Mndewa. Mbuli zino ziwatenda wanhu wose wamtogole Kilisto wadeng'he
ng'hani.
4 Viwavikile Yelusalemu, wabokelwa na wanhu wamtogole Kilisto,
watumigwa wa Kilisto, na wavyele. Wawasimulila gose gayatendile
Mulungu kubitila hewo.
5 Abaho, wanhu wayagwe wamtogole Kilisto wakalile ng'ambu ya
Mafalisayo wema na kulonga, “Wamhazi wolondigwa wengizigwe kumbi
na wagawinze Malagizo ga Musa.”
6 Watumigwa wa Kilisto na wavyele waiting'hana wailole goya mbuli
ino.
7 Viwagendelele ng'hani kulongelela, Petulo kenuka na kuwalongela,
“Ndugu zangu, movitanga kamba mazua gabitile Mulungu kanisagula
nie kulawa mmwanza wenu niwapetele Wamhazi Usenga Unogile giladi
wahulike na watogole.
8 Na Mulungu, yoitanga mioyo ya wanhu, kalagusa kamba kawatogola
mkuwagwelela Loho wake, kamba viyatendile kumwetu.
9 Mkuing'aliza mioyo yao na nhamanila, katutenda tweye na hewo
tuilinge.
10 Avo habali mulonda kumgeza Mulungu mkuwekila wanahina nila
msingo ayo wahenga zetu ama tweye hatuidaha kuipapa?
11 Si vivo! Totogola kamba tokomboligwa kubitila ngekewa ya Mndewa
wetu Yesu, kamba vija hewo viwokomboligwa.”
12 Wanhu wose waiting'hane haja wanyamala, wawategeleza Paulo
na Banaba viwakalile wowalongela vilaguso na mikanganyo Mulungu
iyatendile mwa Wamhazi kubitila hewo.
13 Viwamambukize kulonga, Yakobo kalonga, “Ndugu zangu,
nhegelezeni!
14 Simoni Petulo katusimulila avija tanhu Mulungu viimnogele kuwasola
wanhu kulawa mwa Wamhazi sama ya twaga jake.
15 Mbuli za wahokozi zoigondanya na mbuli ino kamba vizandikwe,
16 ‘Zihamala mbuli zino, nobweleganya,
na kudizenga kabili hema da Daudi dikalile digwile.
Nodizenga chusa haja hadibanangigwe, na kudinula.
17 Avo wanhu wose wasigale wamzahile Mndewa,
hamoja na Wamhazi wose, awo wakemigwe mtwaga jangu,
kolonga Mndewa yatendile mbuli zino,’*
18 zitangigwe songela mwaka.

---

* **15:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha AMOSI 9:11-12.

19 “Avo, vino vivo nilamule kamba, sambituwagaze Wamhazi wamtogole Mulungu,
20 ila tuwandikile kamba wakale kutali na vakuja vilavigwe nhosa ha miwegu, ugoni, kuja nyama ifile mkubotigwa, na kuja na kung'wa mulopa.
21 Kwavija Musa kapetwa m'viwambo vose songela mwaka na mwaka, na mbuli zake zisomigwa mzing'anda za nhambiko Mmazua gose ga Mhumulo.”

Lupwilili Lwandikiligwe Wamhazi Wamtogole Kilisto

22 Abaho, watumigwa wa Kilisto na wavyele na wanhu wose wamtogole Kilisto walamula kuwasagula wanhu kulawa mmwanza wao, wawatume wachole kudiwambo da Antiokia hamoja na Paulo na Banaba. Avo wawasagula wanhu wabili, Yuda, yakalile na twaga da ikabili dikemigwa Balisaba, na Sila, wakalile vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto.
23 Wawagwelela na lupwilili luno lwandikigwe vino,
“Tweye watumigwa wa Kilisto na wavyele, wandugu zenu, ha Wamhazi wamtogole Kilisto ako kudiwambo da Antiokia, na muisi za Silia na Kilikia. Towalamsa.
24 Tuhulika kamba kuna wanhu walawa kunze ya gaja gatufundize bila kulongeligwa na tweye walonga mbuli za kuwagaza na kuzizungulusa ngelegeza zenu,
25 avo wose tuitogolela kuwasagula wanhu tuwatume kumwenu na wambwiga zetu wanogelwa Banaba na Paulo,
26 wauhonzile ugima wao sama ya Mndewa wetu Yesu Kilisto.
27 Avo tuwatuma Yuda na Sila awo wenyego wowalongela na mulomo wao mbuli zino zitwandike.
28 Imnogela Loho wa Mulungu na tweye sambituwadikwe kinhu kiyagwe chochose hanze ya malagizo gano,
29 kamba muleke kuja vakuja vilavigwe nhosa ha miwegu, muleke kuja na kung'wa mulopa, muleke kuja nyama ibotigwe, na muleke ugoni. Kamba muhainega na vinhu vino, motenda goya. Tokiibona.”
30 Waja wanhu watumigwa wachola kudiwambo da Antiokia, viwavikile wawakema hamoja wanhu wamtogole Kilisto na kuwagwelela ulupwilili.
31 Wanhu viwalusomile, wadeng'helela sama ya Usenga uja wa kugangamiza.
32 Yuda na Sila wakala wahokozi walonga mbuli bwando za kuwagangamiza na kuwagela mhiko wanhu wamtogole Kilisto.
33 Wakala haja kipigiti kiguhi, abaho, wanhu wamtogole Kilisto wawabweza na tindiwalo ha awo wawatumile.
34 Ila Sila kanogelwa kukala haja.
35 Ila Paulo na Banaba wasigala mdiwambo da Antiokia, hamoja na wanhu wayagwe bwando wafundiza na kuupeta Usenga wa Mndewa.

Paulo na Banaba Woigola

36 Mazua madodo hamwande Paulo kamulongela Banaba, “Na tubweleganye kuchugu tuwatembelele wanhu wose wamtogole Kilisto m'viwambo vose kutuupetile Usenga wa Mndewa tukawalole vija vowogendelela.”
37 Banaba kalonda kumsola Yohana, yakalile na twaga diyagwe dikemigwa Maluko, wachole wose,
38 Ila Paulo kalema kwavija Yohana vivija yokemigwa Maluko kakala yawalekile Pamfilia na kulema kugendelela na hewo msang'hano.
39 Avo wakala wokiibamilila ng'hani mbaka waigola. Banaba kamsola Maluko wengila mmeli na kuchola Sipulo.

40 Ila Paulo kasagula kuchola na Sila, na wanhu wamtogole Kilisto
wawatambikila wachole na ngekewa ya Mulungu.
41 Kachola kubitila isi za Silia na Kilikia yowagangamiza wanhu
wamtogole Kilisto.

16

Timoteo Koilumba na Paulo na Sila

1 Paulo kavika Delibe na Listila, kuyakalile yokala mwanahina imwe
yakemigwe Timoteo. Kakala mwana wa mtwanzi wa Kiyahudi Yamtogole
Kilisto, ila tataake kakala Mgiliki.
2 Wanhu wamtogole Kilisto wa Listila na Ikonio wanogezwa ng'hani na
Timoteo.
3 Paulo kamulonda Timoteo yachole nayo mmwanza wake, kamsola
kamwingiza kumbi sama ya Wayahudi wakalile wokala hiko, kwavija
wose wavitanga kamba tataake kakala Mgiliki.
4 Viwakalile wobita mmiwambo ija, wawagwaa wanhu malagizo galav-
igwe na watumigwa wa Kilisto na wavyele wa hiko Yelusalemu, giladi
wagagoge.
5 Avo wanhu wamtogole Kilisto wagendelela kugangamala muna in-
hamanila, na kila zua mheta yao yongezeka.

Nzozi ya Paulo ako Tiloa

6 Paulo na wayage wabitila muisi ya Fligia na Galatia, kwavija Loho wa
Mulungu kawagomesa sambiwaupete Usenga wa Mulungu muisi ya Asia.
7 Viwavikile muimbaka ya isi ya Misia, wageza kuchola isi ya Bitinia, ila
Loho wa Yesu kawagomesa.
8 Avo, wabitila Misia, wahumuluka mbaka mdiwambo da Toloa.
9 Mkipigiti cha ikilo Paulo kona nzozi. Kamona munhu wa isi
ya Makedonia kema na kumuyalalila yomulongela, “Wize Makedonia
ukatutaze!”
10 Paulo viyaiwene nzozi hiyo, kipigiti kikija tuisasala kuchola Makedo-
nia, kwavija Mulungu katukema tuwapetele Usenga Unogile.

Ako Filipi

11 Kulawa Toloa tuloka na meli dimwe kwa dimwe mbaka Samotilake,
imitondo yake tuvika Neapoli.
12 Kulawa haja tuchola mbaka Filipi, wambo kulu muisi ya Makedonia,
dikalile koloni da Waloma. Tukala haja mazua madodo.
13 Mdizua da Mhumulo tulawa hanze ya ulwivi lwa idiwambo tuchola
kumgwazo wa ulwanda, kutugelegeze kamba ako kukala na hanhu ha
kutambikila. Tukala hasi na kulongelela na watwanzi wakalile wailundize
haja.
14 Mtwanzi imwe yakemigwe Lidia, yakalile yochuluza vivalo va hela
bwando kulawa mdiwambo da Tiatila, yakalile yomtambikila Mulungu,
katutegeleza. Mndewa kauvugula moyo wake, kagabokela gaja gakalile
golongigwa na Paulo.
15 Heyo na wanhu wa kung'anda yake viwabatizigwe, katugoneka
yotuyalalila yolonga, “Ihawa munyona kamba nie nimtogola Mndewa,
izoni mkale mng'anda yangu.” Abaho, katunanahila tuchole.

Paulo na Sila Mkifungo ako Filipi

16 Zua dimwe vitukalile tochola hanhu ha kutambikila, tumting'hana
nyakadala wa kitwanzi yakalile na kinyamkela wa ulaguzi. Nyakadala

hiyo kakala yowagwelela hela bwando wakulu zake kulawa mzisang'hano
zake za ulaguzi.
17 Mndele ino kamuwinza Paulo na tweye, kenula lwangi kalonga,
"Wanhu wano wawo watumigwa wa Mulungu Mkulu Ng'hani! Wowapete-
leni nzila ya kukomboligwa!"
18 Na katenda vino mmazua bwando, ila Paulo kona lusango, kahinduka
na kumulongela ikinyamkela, "Mtwaga da Yesu Kilisto, nokulonda umu-
lawe mndele ino!" Na kipigiti kikija ija ikinyamkela kamulawa.
19 Iwakulu zake viwawene kamba tamanilo jao da kupata hela dimala,
wawagoga Paulo na Sila na kuwakwekwesa mbaka kuna disoko haulon-
gozi wa wanhu wali na udaho.
20 Wawagala ha walamula walonga, "Wambo jetu dibanangigwa sama
ya Wayahudi wano.
21 Wozipeta nzoela zigomesigwe na malagizo getu kuzibokela ama
kuziwinza, kwavija tweye twa wenekae wa Loma."
22 Dale da wanhu dikiilumba na kuwavamhila, na iwalamula walagiza
wavuligwe vivalo vao, abaho, walanhigwe mbalati.
23 Viweshile kuwalanha ng'hani, wawagela mkifungo, na mwimilizi wa
ing'anda ya kifungo kalagizigwa yawemilize goya.
24 Na heyo viyabokele ndagizi ino, kawagela mdigati da mng'anda, na
kuwadaza gamagulu na mhikwi.
25 Viivikile kilo kikulu Paulo na Sila wakala wotambika na kumwimbila
Mulungu nyila za kumtogola, na wanhu wayagwe wakalile wafungigwe
na hewo wakala wowategeleza.
26 Bahaja ulawilila mgudemo mkulu wa isi, hata msingi wa ing'anda ya
kifungo utigisika. Baho nyivi zose za ing'anda ya kifungo zivuguka, na
minyolo ikalile iwafungile ikongoloka.
27 Ija imwimilizi wa ing'anda ya kifungo kalamuka, na viyawene zinyivi
za ing'anda ya kifungo zivuguka, kasomola zele jake na kulonda kukiikoma
kwavija kagelegeza kamba wanhu wakalile mkifungo wakimbila.
28 Ila Paulo kenula dizwi kalonga, "sambiuikome mwenyego! Tweye tose
twa bahano!"
29 Viyamkemile munhu yagale viwenge, ija imwimilizi wa ing'anda ya
ikifungo kakimbilila mng'anda, kailagaza haulongozi wa gamagulu ga
Paulo na Sila kuno yogudema.
30 Abaho, kawalava hanze kawauza, "Wandewa, nhendeze giladi
nikomboligwe?"
31 Wamwidika, "Mtogole Mndewa Yesu, kokomboligwa gweye na wanhu
wali mng'anda yako."
32 Abaho, wampetela Usenga wa Mndewa, heyo na wanhu wose wali
mng'anda yake.
33 Kipigiti kikija cha ikilo ija imwimilizi kawasola Paulo na Sila
kawasuluza vilonda vao, baho heyo na wanhu wose wali mng'anda yake
wabatizigwa.
34 Kawasola, kawagala kung'anda yake, na kuwagwelela mandia. Heyo
na wanhu wose wali mng'anda yake wadeng'ha ng'hani, kwavija wamto-
gola Mulungu.
35 Imitondo iyagwe, walamula wawalagiza wakulu wa asikali wa Loma,
walonga, "Walekeseni waja wanhu wachole."
36 Ija imwimilizi wa ing'anda ya kifungo kamulongela Paulo, "Walamula
walagiza kamba mulekesigwe. Avo, laweni hanze, mchole mditindiwalo."

37 Ila Paulo kawalongela iwakulu wa asikali, “Hatutendile mbuli yoyose
ihile, ila watutoa haulongozi wa wanhu, na kutugela mkifungo kamba
tweye twa wenekae wa wambo da Loma. Na sambi wolonda kutulava
mkifiso. Bule! Leka weze watulekese wenyego.”
38 Wakulu wa asikali wawalongela walamula mbuli zino, na hewo
viwahulike kamba Paulo na Sila wakala wenekae wa Loma, wadumba.
39 Weza wawayalalila, na viweshile kuwalava hanze, wawalongela
wahalawe mdiwambo dija.
40 Paulo na Sila viwalawile mkifungo, wachola hakae ya Lidia, viweshile
kuiyona na wanhu wamtogole Kilisto, wawagangamiza, abaho, wachola.

17

Paulo Koupeta Usenga Unogile ako Kudiwambo da Tesalonike

1 Paulo na Sila viwabitile m'viwambo va Amfipolia na Apolonia, wavika
Tesalonike, kukalile na ng'anda ya nhambiko ya Wayahudi.
2 Paulo, kamba viyatendaga, kengila mng'anda ya nhambiko, mkipig-
iti cha Mazua madatu ga Mhumulo kalongelela na Wayahudi kulawa
Mzinyandiko Zing'alile,
3 kawapetela na kuwalagusila kamba Kilisto kagazigwa na kuzuka
kulawa mkudanganhika. Paulo kalonga, “Yesu, ino iniwapetele mweye
mbuli zake, iyo Kilisto.”
4 Wayahudi wayagwe watogola na kuilumba na Paulo na Sila, watenda
mheta ya Wagiliki wamdumbile Mulungu iwa ng'hulu, na watwanzi
bwando wali na udaho.
5 Ila Wayahudi wona migongo, wawasola wanhu wehile kulawa
mdisoko, watenda dale na kusonga kutenda mbuli zihile mdiwambo.
Waivamhila ng'anda ya Yasoni, kuno wowazahila Paulo na Sila giladi
wawagale haulongozi wa didale da wanhu.
6 Ila viwawahonyile, wamkwekwesa Yasoni na wanhu wayagwe wamto-
gole Kilisto haulongozi wa iwakulu wa idiwambo, walonga, “Wanhu wano
wagala ndwagi muulumwengu wose na sambi wa hano,
7 na Yasoni kawagoneka hakae yake. Wose watenda mbuli zilemigwe na
malagizo ga Kaisali,* wolonga kamba hana mndewa iyagwe, yokemigwa
Yesu.”
8 Viwahulike vino, wakulu wa idiwambo na ididale da wanhu wenula
hebohebo kulu.
9 Wawatoza hela Yasoni na wayage, abaho, wawalekesa wachole.

Paulo na Sila ako Kudiwambo da Beloya

10 Viivikile ikilo, wanhu wamtogole Kilisto wawatuma Paulo na Sila ako
Beloya. Viwavikile hiko, wengila muna ing'anda ya nhambiko.
11 Wanhu wa hiko wakala wana sulukila za kuifundiza kubanza wanhu
wa Tesalonike. Waubokela goya uja usenga mmioyo yao, na mazua gose
wakala wozigelegeza ng'hani Zinyandiko Zing'alile, giladi wone kamba zija
zilongigwe na Paulo na Sila zikala mbuli za kweli.
12 Wanhu bwando mmwanza wao watogola, ng'haning'hani watwanzi
wali na matwaga na wambigalo bwando wa Kigiliki.
13 Wayahudi wa Tesalonike viwahulike kamba Paulo koupeta Usenga
wa Mulungu ako Beloya, wachola hiko na kusonga kutenda kiyahiyahi na
kudivuluga didale da wanhu.

* **17:7** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

14 Bahaja wanhu wamtogole Kilisto wamtuma Paulo yachole mhwani,
ila Sila na Timoteo wasigala Beloya.
15 Waja iwanhu wakalile womsindikiza Paulo wamgala mbaka Atene,
abaho, wabwela na ndagizi kulawa ha Paulo kamba Sila na Timoteo
wamuwinze mbwisa.

Paulo Mdiwambo da Atene

16 Paulo viyakalile Atene yowabeta Sila na Timoteo, moyo wake
ugevuzika ng'hani, viyonile wambo hijo vidimemile miwegu.
17 Kakala yokiibamilila na Wayahudi na wanhu wayagwe wakalile
womnogela Mulungu muna ing'anda ya nhambiko, na mazua gose kakala
yokiibamilila hadisoko hamoja na wanhu wose wakalile hano.
18 Vivija wanhu wayagwe wawinzile mafundo ga Waepikulio na
Wastoiki wambamilila. Wayagwe walonga, “M'bozi ino kolonda kulonga
choni?” Na wayagwe walonga, “Kokoneka kamba munhu yozipeta mbuli
za mizimu ya wahenza.” Walonga vino kwavija Paulo kakala youpeta
Usenga Unogile wa Yesu na mbuli ya mzuso wa wanhu.
19 Abaho, wamsola Paulo wamgala ha wakulu wa ikitala cha Aleopago,
walonga, “Tolonda kuitanga mbuli ino ya mafundo ga sambi guulonga.
20 Kwavija mbuli ziyagwe zituhulike zigala mkanganyo mmagwiti getu,
avo tolonda kuzitanga nhegulo za mbuli zino.”
21 Wenekae wose wa Atene na wahenza wakalile hiko waleka sang'hano
zao zose ila wakala wosimulila na kutegeleza mbuli za sambi.
22 Paulo kema haulongozi wa ikitala cha Aleopago kalonga, “Wanhu wa
Atene, nokona kamba mweye mwa wanhu muigogile dini ng'hani.
23 Vinikalile nizunguluka mdiwambo jenu na kulola goya hanhu
hamtambikila, nyona kilingo kimwe cha kulavila nhosa chandikigwa,
‘Ha Mulungu yalekile kutangigwa.’ Avo, heyo yumumtambikila bila
kumtanga, iyo niwapetela mbuli zake.
24 Mulungu yautendile ulumwengu na vinhu vose vili mgati yake, iyo
Mndewa wa ulanga na isi, heyo hakala mzing'anda zizengigwe na makono
ga wanhu.
25 Heyo hasang'hanikiligwa na makono ga wanhu kamba vija kolonda
kinhu kulawa kumwao, kwavija heyo mwenyego iyo yowagwelela wanhu
ugima, yowatenda wahumule na kuwagwelela vinhu vose.
26 Kulawa munhu imwe kazitenda ng'holo zose za wanhu giladi
wakakale isi yose, vivija kalamula kipigiti kikigwe sama yao na hanhu
hondawakale.
27 Mulungu katenda vino giladi wanhu wamzahile, hata
mkum'babasababasa, giladi wamone, ila Mulungu halikutali na munhu
yoyose mmwanza wetu.
28 Kamba viyalongile munhu imwe,
‘Mgati mmwake tweye tokala, totembela, na towa wagima.’
Kamba watunga nyila zenu wayagwe viwalongile,
‘Tweye twa wanage.’
29 Kwavija tweye twa wana wa Mulungu, havilumbile kugelegeza kamba
Mulungu yali kuulanga ka kamba zahabu ama zuma ama dibwe, vinhu
visongoligwe na kuhambigwa na wanhu.
30 Umwaka Mulungu kakala kamba vija hawonile ubozi uno uwatendile
wanhu. Ila sambi kowalagiza wanhu wose wa kila hanhu waleke vilozo
vao.

31 Kwavija keka zua dondayawalamule wanhu wose wali muulumwengu
bila kulola kihanga cha munhu kubitila munhu imwe yamsagule. Mu-
lungu kawagubulila wanhu wose mbuli ino mkumzusa munhu iyo kulawa
mkudanganhika!”
32 Avo viwahulike Paulo yolonga mbuli ya kuzuka, wayagwe wasonga
kutenda zihaka, ila wayagwe walonga, “Tolonda tukuhulike mwanza
uyagwe mmbuli ino.”
33 Avo Paulo kawaleka mkitala, kachola.
34 Wanhu wayagwe wailumba na Paulo, watogola. Mmwanza wao
kakala Dionisio yakalile munhu wa kitala cha Aleopago, na mtwanzi imwe
yakemigwe Damali, na wanhu wayagwe.

18

Paulo Mdiwambo da Kolinto

1 Vigamalile gano, Paulo kasegela Atene kachola kudiwambo da Kolinto.
2 Ako kam'vika Muyahudi imwe twaga jake Akuila, mwenekae wa isi
ya Ponto, yakalile na kipigiti kiguhi songela viyavikile kulawa isi ya Italia
hamoja na mtwanzi wake yakemigwe Pilisila, kwavija Mndewa Klaudio
kakala yalagize kamba Wayahudi wose wasegele wambo da Loma. Paulo
kachola kuwalola,
3 na kwavija hewo wakala wogongomanya mahema ga kuguza kamba
heyo, avo Paulo kakala nao, yosang'hanika hamoja na hewo.
4 Mazua gose ga Mhumulo kakala yoibamilila na Wayahudi na Wagiliki
mzing'anda za nhambiko, yogeza kuwatenda wamtogolele gaja goyowa-
longela.
5 Sila na Timoteo viwavikile kulawa isi ya Makedonia, Paulo kasonga
kuupeta Usenga Unogile kipigiti chose yolava usindila ha Wayahudi kamba
Yesu iyo Kilisto.
6 Viwam'bezile na kumuliga, kakung'unha vivalo vake, kawalongela,
“Mulopa wenu na uwe mmapala genu wenyego! Nie nabule mbuli
haulongozi wa Mulungu. Songela sambi nowacholela Wamhazi.”
7 Abaho, kahalawa hanhu haja, kachola hakae ya munhu imwe Mmhazi,
twaga jake Tito Yusto, munhu mwende wa Mulungu. Ng'anda yake ikala
ibakane na ing'anda ya nhambiko.
8 Kilisipo, yakalile mkulu wa ng'anda ya nhambiko, kamtogola Mndewa
hamoja na wanhu wose wali mng'anda yake, na wanhu bwando kulawa
Kolinto wamuhulike Paulo wamtogola Mulungu na wabatizigwa.
9 Ikilo imwe Mndewa kamulongela Paulo mnzozi, kalonga, “sambi-
udumbe, ila gendelela kupeta, sambiunyamale,
10 kwavija nie mwenyego na hamoja na gweye, na haduhu munhu
yondayadahe kukuvamhila na kukulumiza, kwavija mdiwambo dino nnao
wanhu bwando.”
11 Avo Paulo kakala hiko mulao umwe na milenge sita, yowafundiza
wanhu Usenga wa Mulungu.
12 Galio viyakalile mkulu wa isi ya Akaya, Wayahudi waifunga hamoja,
wamgoga Paulo na kumgala kukitala.
13 Walonga, “Munhu ino kowatenda wanhu wamtambikile Mulungu
muinzila hailagizwe na malagizo.”
14 Paulo viyakalile behi na kulonga, Galio kawalongela Wayahudi,
“Kamba mweye Wayahudi muhamtaguse munhu ino na mbuli ihile ama
ya uzenzeleganye, nihatogole kuwategeleza.

15 Ila avija mbuli ino vuili mbuli ya mbuza za mbuli na matwaga na
malagizo genu wenyego, galoleni mwemwe wenyego. Nie sidaha kuwa
mulamula wa mbuli zino!”
16 Avo kawawinga walawe mkitala.
17 Abaho, wose wamgoga Sositene, yakalile mkulu wa ing'anda ya
nhambiko na kumtoa haulongozi wa ikitala. Ila Galio hasang'hanike na
chochose mmbuli ino.

Mwanza wa Kubwela Mdiwambo da Antiokia

18 Paulo kagendelela kukala mdiwambo da Kolinto mazua bwando,
abaho, kawalaga wanhu wamtogole Kilisto, kachola kuisi ya Silia hamoja
na Pilisila na Akuila. Kipigiti hanasegela mdiwambo da Kenikilea, kabea
mvili zake sama ya kiduilo kiyaiduile.
19 Viwavikile mdiwambo da Efeso, Paulo kawaleka hiko, heyo kengila
muna ing'anda ya nhambiko, kaibamilila na Wayahudi.
20 Viwamulondile yakale na hewo mkipigiti kitali, heyo hanogelwe.
21 Ila viyakalile yowalaga kalonga, “Ihamnogela Mulungu, nobwela
kabili kumwenu.” Kakwela mmeli kasegela mdiwambo da Efeso.
22 Viyavikile mdiwambo da Kaisalia, kachola kudiwambo da Yelusalemu
kuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto, abaho, kachola kudiwambo da
Antiokia.
23 Kakala hiko mazua madodo, abaho, kasegela kachola yobita kiwambo
kimwe mbaka kiyagwe yobitila isi za Galatia na Fligia, yowagangamiza
wanahina wose.

Apolo M'viwambo va Efeso na Kolinto

24 Kipigiti hicho kukala na Muyahudi imwe twaga jake Apolo, munhu
wa wambo da Alekizandalia, keza mdiwambo da Efeso. Kakala munhu
yali na udaho wa kulonga, na kakala yozitanga goya Nyandiko Zing'alile.
25 Kakala yafundizigwe Nzila ya Mndewa, na kakala yolonga kuno
yogangamiza gaja goyolonga, na kuwafundiza wanhu mbuli za Yesu vija
vuzilondigwa, ila kaitanga mbatiza ya Yohana iiyeka.
26 Kasonga kulonga bila kudumba muna ing'anda ya nhambiko. Ila
Pilisila na Akuila viwamuhulike, wamsola wamgala hakae yao wamsam-
bulila goya Nzila ya Mulungu.
27 Apolo viyalondile kuchola kuisi ya Akaya, wanhu wamtogole
Kilisto wamgangamiza, wawandikila lupwilili giladi wanhu wa Akaya
wam'bokele. Viyavikile hiko, kawataza ng'hani waja watogole kubitila
ngekewa ya Mulungu,
28 kwavija kawahuma Wayahudi haulongozi wa wanhu, kuno yo-
gangamiza kubitila Mzinyandiko Zing'alile kamba Yesu iyo Kilisto.

19

Paulo Mdiwambo da Efeso

1 Apolo viyakalile mdiwambo da Kolinto, Paulo kabitila mziisi za mgati
kachola kudiwambo da Efeso. Haja kawavika wanhu wamtogole Kilisto,
2 kawauza, “Vumumtogole Kilisto, mum'bokela na Loho wa Mulungu?”
Wamwidika, “Bule, hata kuhulika kamba hana Loho wa Mulungu hatu-
nahulika.”
3 Paulo kawauza, “Vino m'batizigwa ubatizo ulihi?”
Wamwidika, “Ubatizo wa Yohana.”

4 Paulo kalonga, “Ubatizo wa Yohana ukala ubatizo wa kuleka vilozo,
yowalongela wanhu wamtogole ija yondayeze hachugu chake, na heyo
iyo Yesu.”
5 Viwahulike gano, wabatizigwa mditwaga da Mndewa Yesu.
6 Abaho, Paulo kawekila makono gake, na Loho wa Mulungu kawahu-
mulukila, wasonga kulonga ulonzi wa sambi na kupeta Usenga ulawile ha
Mulungu.
7 Mheta yao ikala kamba wambigalo longo dimwe na wabili.
8 Paulo kengila muna ing'anda ya nhambiko na kulonga bila kudumba
mkipigiti cha milenge midatu. Kaibamilila na wanhu na kuwatenda
wazitogole mbuli za Undewa wa Mulungu.
9 Ila wanhu wayagwe wakala wadala, walema kutogola, na kuilonga
vihile Inzila ija haulongozi wa wanhu. Avo Paulo kawaleka, kawasola
wanahina na kuibamilila nawo kila imitondo muna dibugano da kufun-
dizila da Tilano.
10 Mbuli zino zigendelela mkipigiti cha milao mibili, avo wanhu wose
wa isi ya Asia, Wayahudi na Wagiliki, wauhulika Usenga wa Mulungu.

Wana wa Skeva

11 Mulungu katenda mizonza ya kukanganya kubitila makono ga Paulo,
12 hata vidanga va vivalo va kuihangusila mhome na vivalo viyagwe
va sang'hano vilawile mulukuli lwake, wagaliligwa watamu na hewo
wahonyigwa, na waja wakalile na vinyamkela viwalawa.
13 Wayahudi wayagwe wakalile wozunguluka kuno na kuno wowinga
vinyamkela, wageza kudikema twaga da Yesu mwa awo wavagalwe
na vinyamkela, wolonga, “Mtwaga da Yesu, ija yopetigwa na Paulo,
nowalagiza mulawe.”
14 Watendile gano wakala wana saba wa Muyahudi imwe, yakalile
Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, yakalile yokemigwa Skeva.
15 Ila ija ikinyamkela kawedika, kawalongela, “Yesu nomtanga na Paulo
nomtanga, ila mweye mwa wanhu waki?”
16 Abaho, munhu ija yavagaligwe na kinyamkela kawavamhila na
kawahuma wose. Na hewo wana wa Skeva wakimbila kulawa muna
ing'anda ija kuno wali mwazi na kulumizigwa.
17 Mbuli ino vuitangike na Wayahudi na Wagiliki wakalile wokala
mdiwambo da Efeso, wose wona bwembwe, na twaga da Mndewa Yesu
diyenzigwa.
18 Na wanhu bwando wamtogole Kilisto weza haulongozi wa wanhu na
kuyalalila mbuli zao zihile ziwatendile,
19 Wanhu bwando, wakalile wahawi, wagala vitabu vao na kuvisoma
moto haulongozi wa wanhu. Viwapetile mheta ya zihela zigulile ivitabu
vija ivikila kamba vidanga alufu malongo matano (50,000) va hela.*
20 Avo Usenga wa Mndewa ubwililika na ukala na mhiko ng'hani.

Mzahimzahi Mdiwambo da Efeso

21 Vigamalile gano, Paulo kalamula kuchola kudiwambo da Yelusalemu
mkubitila isi za Makedonia na Akaya. Kalonga, “Nihavika hiko, vivija
nolondigwa nichole kudiwambo da Loma.”
22 Avo, kawatuma Timoteo na Elasto, wakalile womtaza, wachole
Makedonia, kipigiti heyo viyakalile muisi ya Asia, mkipigiti kitali kidogo.

---

* **19:19** Maliho ga munhu imwe kipigiti hicho gakala kidanga kimwe cha hela msang'hano ya zua dimwe.

23 Kipigiti hicho kulawilila hebohebo kulu mdiwambo da Efeso sama ya
Nzila ya Mndewa.
24 Kukala na munhu imwe muhunzi yokemigwa Demetilio, yakalile
yotenda miwegu ya ng'anda ya mulungu wa kitwanzi yakemigwe Atemi
kulawa mmadini ga feza. Sang'hano iwatendile wasang'hana zake wapate
hela bwando.
25 Heyo kawakema hamoja wasang'hana wose, hamoja na wanhu
wayagwe wakalile wosang'hana sang'hano kamba hiyo, kawalongela,
"Mweye wanhu, movitanga kamba tweye topata hela bwando sama ya
sang'hano ino.
26 Na molola na kuhulika avija Paulo viyawaswagize na kuwagiza wanhu
bwando hano Efeso. Na sio tu hano Efeso ila muisi yose ya Asia. Kolonga
kamba miungu ija itendigwe na makono ga wanhu si miungu.
27 Sio tu kamba sang'hano yetu ino yobanangika, ila vivija ng'anda
ya mulungu wa kitwanzi yokemigwa Atemi yozabuzwa, na mulungu
heyo mwenyego yotambikilwa muisi yose ya Asia na ulumwengu mgima,
kosegezeligwa ukulu wake."
28 Viwahulike vino, wagevuzika, wasonga kuguta nyangi, wolonga,
"Atemi wa Waefeso iyo mkulu!"
29 Wambo jose dikala mkiyahiyahi. Wawagoga Gayo na Alistaliko,
wenekae wa Makedonia wakalile mmwanza umwe na Paulo, na wakim-
bila nao hamoja wengila hanhu ha kuchezela.
30 Paulo kalonda kwingila mdidale, ila wanahina wamgomesa.
31 Wakulu wayagwe wa isi ya Asia, wakalile wambwiga zake, wamgalila
usenga wamuyalalila kamba sambiyailaguse mwenyego mkwingila hanhu
ha kuchezela.
32 Kipigiti hicho wayagwe wakala wobwatila kino na wayagwe wakala
wobwatila kija, kwavija mting'hano uja ukala utibuke, hata wanhu behi
na wose mmwanza wao hawakitangile kilamso cha hewo kuiting'hana
hamoja.
33 Wayahudi wamsung'hiza Alekizanda haulongozi wa ididale, na
wanhu wayagwe wa mdidale wakala wom'bwatiza heyo. Avo Alekizanda
kawahungila mkono giladi yaigombele haulongozi wa ididale da iwanhu.
34 Ila vuwamtangile kamba heyo kakala Muyahudi, wose hamoja waguta
nyangi mkipigiti cha kamba masaa mabili, wolonga, "Atemi wa Waefeso
iyo mkulu!"
35 Na mkulu wa ikiwambo viyawanyamaze wanhu, kalonga, "Mweye
wanhu wa Efeso, munhu yalihi hano yalekile kuvitanga kamba wambo da
Efeso dijo mwimilizi wa ng'anda ya Atemi mkulu na wegu jake dilagale
kulawa kuulanga?
36 Avija mbuli zino vuzili hazidahika kubeligwa, molondigwa munya-
male, sambimulopole kutenda kinhu chochose.
37 Wanhu wano imuwagalile hano hawebile kinhu chochose kulawa
mng'anda ya mulungu ama kumulonga mulungu wetu mbuli za ufukuzi.
38 Avo, kamba Demetilio na wasang'hana zake wana mbuli na munhu
yoyose, vitala vabaho, na wakulu wa viwambo wabaho, na wagale mbuli
zao hiko wakataguse.
39 Kamba muna mbuli iyagwe imulonda kuigala, yolamulwa hana
ikitala.
40 Kwavija todaha kutagusigwa sama ya mzahimzahi ulawilile lelo, avija
vukili haduhu kilamso kiloleka chondatukilonge kisongeze mzahimzahi
uno."

41 Viyamambukize kulonga gano, kaulaga umting'hano.

20

Paulo Kochola Makedonia na Ugiliki

1 Mzahimzahi vuumalile, Paulo kawakema wanahina, na viyamalile
kuwagangamiza na kuwalaga, kasegela kachola isi ya Makedonia.
2 Kachola kubitila isi zija, kalonga mbuli bwando yowagangamiza
wanhu, hakimambukizo, kavika Ugiliki,
3 ako kakala milenge midatu. Viyakalile yoifunganya kuchola isi ya
Silia, kavitanga kamba Wayahudi wakala wamwikile zundo, avo kalamula
kubwela mkubitila isi ya Makedonia.
4 Kailongoza na Sopata, mwanage Pilo, kulawa mdiwambo da Beloya, na
Alistaliko na Sekundo kulawa mdiwambo da Tesalonike, na Gayo kulawa
mdiwambo da Delibe, na Tikiko na Tulofimo kulawa muisi ya Asia, na
Timoteo.
5 Wanhu wano walongola na wotubeta kudiwambo da Toloa.
6 Vikimalile kipigiti cha Lusona lwa Mikate Ilibule Mela, tukwela meli
kulawa Filipi, na vigabitile mazua matano, tuvika Toloa. Ako tukala mazua
saba.

Yutiko Kozusigwa Kulawa Mkudanganhika

7 Mdizua da mwanduso* wa wiki, tuiting'hana hamoja giladi tuumogole
mkate. Kwavija Paulo kalonda kuchola imitondo iyagwe, avo kawapetela
wanhu na kugendelela kulongelela nao mbaka kilo kikulu.
8 Kukala na viwenge bwando vokwaka mdigati da uchana haja
hatukalile tuiting'hane.
9 Mmhale imwe yakemigwe Yutiko kakala yakalile mdizonzo da ing'anda
kipigiti Paulo viyakalile yogendelela kulongelela. Yutiko kakala yasongile
kukukila mbaka kawasa utulo, avo kalagala hasi kulawa muigolofa ya
ikadatu uchana, abaho, wamdondola kuno yeshile kudanganhika.
10 Paulo kahumuluka hasi, kamwinamila na kamkumbatila, kalonga,
“Sambimgaye, mgima!”
11 Abaho, Paulo kakwela kabili kudigati uchana, kaumogola mkate kaja,
abaho, kagendelela kulongelela nawo mbaka ulukwili, abaho, kachola.
12 Wanhu wamsola ija immhale wamgala hakae yake yali mgima, na
mioyo yao ihozigwa.

Paulo Kolawa Mdiwambo da Toloa Kochola Kudiwambo da Mileto

13 Paulo kasegela haja kachola kudiwambo da Aso na magulu, kwavija
kuko yalondile heyo mwenyego tum'bitile tukamsole, avo tweye tulongola
kukwela meli, tuchola Aso.
14 Viyatuvikile ako Aso, kakwela muna imeli itukalile, abaho, tuchola
mdiwambo da Mitilene.
15 Kulawa hiko tusonga mwanza, na zua da ikabili tuvika behi na kisiwa
cha Kio. Na zua da ikadatu tuvika kisiwa cha Samo, na zua da ikane tuvika
Mileto.
16 Paulo kalamula kugendelela na mwanza wake bila kubitila mdi-
wambo da Efeso, giladi sambiyakawilile muisi ya Asia. Kwavija kakala
yosulukila kuvika Yelusalemu mdizua da Pentekoste kamba vihadahike.

Paulo Kowalaga Wavyele wa Efeso

---

* **20:7** ***Zua da mwanduso wa wiki*** nhegulo yake *jumapili.*

17 Kulawa Mileto, Paulo katuma usenga uchole kudiwambo da Efeso
yowakema wavyele wa wanhu wamtogole Kilisto giladi waiting'hane na
heyo.
18 Viwavikile kawalongela, “Mwemwe wenyego movitanga vija
ving'halile na mweye songela zua da mwanduso vinivikile muisi ya Asia.
19 Nimsang'hanikila Mndewa na wende mkulu, na mahozi, na migayo
iniiting'hane nayo kubitila mizundo ya Wayahudi.
20 Movitanga kamba silekile kuwapetela mweye kinhu chochose
kinogile, ila nifundiza haulongozi wa wanhu na kulawa ng'anda imwe
mbaka ng'anda iyagwe,
21 niwapetela Wayahudi hamoja na Wagiliki kamba wamuhindukile
Mulungu mkuleka vilozo na kumtogola Mndewa wetu Yesu.
22 Na sambi, nochola Yelusalemu, nilongozwa na Loho wa Mulungu,
sikitanga chondakinilawilile hiko.
23 Ila Loho wa Mulungu kangwelela usindila mmiwambo yose kamba
kifungo na migayo vonibeta.
24 Ila siugesa ugima wangu kamba kinhu cha kuigodela ng'hani,
ila nogesa kumambukiza mkimbilo wangu na kumambukiza sang'hano
Mndewa Yesu iyanigwelele nie, sang'hano ya kuupeta Usenga Unogile uli
na ngekewa ya Mulungu.

25 “Na sambi nivitanga kamba, haduhu munhu yoyose wa kumwenu
mmwanza wa awo inibitile kumwao niupeta Undewa wa Mulungu,
yondayanyone nie kabili.
26 Avo, lelo nowalongela kamba, nie nabule mbuli mnhaguso ya munhu
yoyose.
27 Kwavija silekile kuwapetela gaja gose yogalonda Mulungu.
28 Iloleni wenyego kwa wenyego na mdilole na ididale jose Loho wa
Mulungu yawekile mweye mdilole goya. Muwemilize wanhu wa Mulungu
wamtogole Kilisto, yawapatile na mulopa wa Mwanage.
29 Novitanga kamba nie nihasegela, mbwizi womwizileni na kuleka
kujonela bazi didale.
30 Hata kulawa mmwanza wenu, wolawila wanhu wondawalonge mbuli
za uvwizi giladi wawagize wanahina na kuwatenda wawawinze hewo.
31 Avo muiteganye, mkumbukile kamba mkipigiti cha milao midatu imisi
na ikilo, silekile kumzuma kila munhu mmwanza wenu na mahozi.

32 “Na sambi noweka mmakono ga Mulungu na mmbuli ya ngekewa
yake, yondaiwagangamize na kuwagwelela uhazi wose awo wang'alizwe.
33 Nie silondile kusola hela ama zahabu ama vivalo va munhu yoyose.
34 Mweye wenyego movitanga kamba nisang'hana na makono gangu
mwenyego, giladi mhate vinhu vinilonda nie hamoja na wayangu inilinao.
35 Mzimbuli zose zino zinitendile niwalagusila kamba mkusang'hanika
sang'hano ngaga kamba zino, tolondigwa kuwagwelela vinhu wakumbulu,
tukumbukile mbuli za Mndewa Yesu mwenyego, yolonga, ‘Vinoga ng'hani
kulava, kubanza kubokela.’ ”

36 Paulo viyamambukize kulonga gano, kafugama mavindi hamoja na
hewo wose, katambika.
37 Wanhu wose wamulililа Paulo, na kumkumbatila na kumnonela.
38 Kiwagelile giogio ng'hani kikala mbuli zake ziyalongile kamba
hawachona kabili kihanga chake. Abaho, wamsindikiza mbaka hana
imeli.

21

Paulo Kochola Yelusalemu

1 Vituwalagile na kwingila mmeli, tuchola dimwe kwa dimwe tuvika
kukisiwa cha Kosi, na imitondo iyagwe tuchola kisiwa cha Lode, na kulawa
haja tuchola kukisiwa cha Patala.
2 Hiko tuvika meli ichola isi ya Foinike, twingila na kuchola.
3 Vituchonile kisiwa cha Sipulo na kubita ng'ambu ya kusi, tugendelela
na mwanza wetu mbaka isi ya Silia. Twiza kwima mdiwambo da Tilo, aho
meli yetu ikala ihumulusa mizigo.
4 Haja tuwavika wanahina, tukala nao mazua saba. Mkubitila Loho wa
Mulungu wamuyalalila Paulo sambiyachole kudiwambo da Yelusalemu.
5 Ila kipigiti chetu chose cha kukala haja vukimalile, tusegela na
kugendelela na mwanza wetu. Wanahina wose na watwanzi zao na wana
zao watusindikiza mbaka hanze ya idiwambo kuna imhwani, tufugama
mavindi tutambika.
6 Vitumambukize kuilaga, tukwela muimeli, na hewo wabwela ukae yao.
7 Tugendelela na mwanza wetu m'bahali kulawa Tilo na kugela nanga
mdiwambo da Tolemai, ako tuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto na
kukala na hewo zua dimwe.
8 Imitondo iyagwe tusegela tuchola kudiwambo da Kaisalia twingila
mng'anda ya Filipo yakalile mpeta Usenga Unogile yakalile mmwanza wa
wanhu saba wasaguligwe kugola mandia.
9 Kakala na wandele wane wakalile wagane wakalile na nhunza ya
uhokozi.
10 Vitukalile haja mazua bwando, muhokozi imwe yokemigwa Agabo
keza kulawa isi ya Yudea.
11 Keza hatuli tweye kausola mkwiji wa Paulo kaifunga mwenyego
mmakono na mmagulu gake na umkwiji, na kulonga, “Loho wa Mulungu
kolonga vino, ‘Vino vivo Wayahudi wa Yelusalemu vondawamfunge
munhu mwene mkwiji uno na kuwagwelela Wamhazi.’ ”
12 Vituhulike mbuli zino tweye na wanhu wakalile haja, tumuyalalila
Paulo sambiyachole Yelusalemu.
13 Abaho, Paulo kedika kalonga, “Kinhu chaki kimtenda, molila na
kunibogoyola umoyo? Kwavija nie niitanda sio kufungigwa tu ila hata
kudanganhikila Yelusalemu sama ya twaga da Mndewa Yesu.”
14 Avija viyalemile kututegeleza, tunyamala, ila tulonga, “Gaja goyolonda
Mndewa gatendeke.”
15 Vugamalile mazua gano, tuisasala na kusonga kuchola Yelusalemu.
16 Wanahina wayagwe kulawa Kaisalia vivija wachola hamoja na tweye,
watugala kung'anda ya Mnasoni ako kutukalile. Mnasoni kakala munhu
kulawa Sipulo na kakala mmwanza wa wanahina wa ichanduso.

Paulo Komtembelela Yakobo

17 Vituvikile Yelusalemu, wandugu zetu wamtogole Kilisto watubokela
na ndeng'helelo.
18 Imitondo iyagwe Paulo kachola hamoja na tweye kumtembelela
Yakobo, na wavyele wose wakala baho.
19 Vuyamambukize kuwalamsa, Paulo kasonga kuwasimulila lumosilu-
mosi mbuli ziyatendile Mulungu mwa Wamhazi kubitila sang'hano yake.
20 Viwahulike mbuli zino wamuyenzi Mulungu, abaho, wamulongela,
“Kuvona, ndugu yetu, maalufu mangahi ga Wayahudi watogole na wose
waja wagagogile ng'hani Malagizo ga Musa.

21 Walongeligwa mbuli zako kamba kofundiza Wayahudi wose wokala
hamoja na Wamhazi, wamuleme Musa uwalongela sambiwawengize
kumbi wana zao na sambiwawinze nzoela zetu.
22 Tutendeze? Kwa vovose wohulika kamba kwiza.
23 Avo tenda kino chondatukulongele, hana wambigalo wane hano
waiduile.
24 Wasole wanhu wano uilumbe nao mnzoela zao za kuing'aliza, na
ulihe hela za kubea mvili zao. Avo wanhu wose wovimanya kamba gaja
gawalongeligwe gokulonga gweye gakala uvwizi, na gweye mwenyego
kogawinza Malagizo ga Musa.
25 Ila awo Wamhazi wamtogole Kilisto tuwandikila vija vitulamule
kamba wolondigwa waleke kuja vakuja vilavigwe nhosa ha miwegu,
waleke kuja mulopa, waleke kuja nyama ilawile mwa mng'onyo
yabotigwe, na waleke ugoni."
26 Imitondo iyagwe Paulo kawasola waja iwanhu na kuing'aliza heyo
mwenyego hamoja na hewo. Abaho, kachola nao Kung'anda ya Mulungu
na kulonga vija kipigiti cha ung'alizo wao vondakimale na nhosa yondai-
tendeke mwa kila munhu mmwanza wao.

Paulo Kogogigwa Kung'anda ya Mulungu

27 Kipigiti cha gaja ga mazua saba ga ung'alizo vikikalile behi kwisha,
Wayahudi kulawa Asia wamona Paulo Muing'anda ya Mulungu. Wadis-
wagiza idale jose da wanhu na kumgoga.
28 Watoa nyangi wolonga, "Mweye wambigalo wa Islaeli! Tutazeni! Ino
iyo munhu yowafundiza wanhu wose kila hanhu sambiwatende nzoela
za wanhu zetu na sambiwagawinze Malagizo getu ga Musa na sambiweze
hanhu hano. Sio gano tu, ila kawagala Wagiliki Kung'anda ya Mulungu na
kunyolodosa Hanhu hano Hang'alile."
29 Kwavija haichanduso wamona Tulofimo munhu kulawa mdiwambo
da Efeso hamoja na heyo mdiwambo, avo wagiza kamba Paulo kamgala
Kung'anda ya Mulungu.
30 Avo wanhu wose wa mdiwambo wenuka, wose hamoja wakimbilila
Kung'anda ya Mulungu kulawa ng'ambu zose. Wamgoga Paulo wamkwek-
wesa na kumulava hanze ya Ing'anda ya Mulungu, na kipigiti kikija mizivi
ya Ing'anda ya Mulungu ihindigwa.
31 Viwalondile kumkoma, mbuli zija zim'vikila mkulu wa madale gose
ga asikali wa Loma kamba wanhu wose wa mdiwambo da Yelusalemu
wakala mumzahimzahi.
32 Kipigiti kikija kawasola asikali na wakulu wa madale ga asikali
mia na kukimbilila kudikalile didale da wanhu. Waja iwanhu wakalile
mumzahimzahi viwamonile ija imkulu na asikali zake, waleka kumtoa
Paulo.
33 Ija imkulu kamcholela na kumgoga Paulo na kulagiza yafungigwe na
minyolo mibili. Abaho, kauza kamba ija kakala munhu yalihi na choni
chayatendile.
34 Wanhu wayagwe walonga vino na wayagwe walonga vija. Avo avija
ija imkulu viyaihonyile ikweli ya mbuli ija sama ya umzahimzahi, kalagiza
kamba Paulo yagelígwe muingome.
35 Paulo viyavikile mzingwandala, mzahimzahi ukala mkulu ng'hani avo
kapapigwa na asikali.
36 Dija ididale da wanhu dikalile dimkweleleza digendelela kutoa nyangi
dilonga, "Yakomigwe!"

Paulo Koigombeleza

37 Paulo viyakalile behi na kwingizwa muingome, kamuuza ija imkulu,
yolonga, “Nikulongele kinhu?”
Ija imkulu kamuuza, “Gweye kodaha kulonga Kigiliki?
38 Gweye sio Mmisili ija yasongeze muhindumuhindu na kuwalongoza
wanhu makaini alufu nne kuluwala?”
39 Paulo kamwidika yolonga, “Nie na Muyahudi kulawa Taliso muisi ya
Kilikia, nie na mwenekae wa wambo dimwe kulu ng'hani. Nokuyalalila
unileke nilonge na wanhu wano.”
40 Ija imkulu viyamulekile yalonge, Paulo kema mzingwandala na
kudihungila mkono ididale da wanhu, wose viwanyamale kawalongela
muulonzi wa Kieblania.

22

1 “Ndugu zangu na watata zangu, tegelezeni uyalazi wangu unilonga
sambisambi haulongozi wenu!”
2 Viwamuhulike vija voyolonga na hewo Mkieblania, wagendelela
kunyamala. Abaho, Paulo kalonga.
3 “Nie na Muyahudi nivumbukile Taliso muisi ya Kilikia. Ila nikulila
mdiwambo dino da Yelusalemu, nikala mwanahina wa Gamalieli. Ni-
fundizigwa Malagizo gose ga watata zetu, na nikala nigagogile ng'hani
Malagizo sama ya Mulungu kamba vumuli mweye lelo.
4 Niwagaza wanhu waitogole Nzila ino na hata kuwakoma. Niwagoga
watwanzi na wambigalo na kuwagela mkifungo.
5 Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko na Kitala chose cha wavyele
wodaha kusindila mbuli zino. Na vivija kulawa kumwao nibokela lupwilili
niwagalile wandugu zao wali Damaski, avo nichola ako kuwagoga wanhu
wamtogole Kilisto kamba wafungigwa niwagale Yelusalemu wakasunigwe.

Paulo Kolonga Vija Viyam'bokele Yesu
(Sang'h. 9:1-19; 26:12-18)

6 “Vunikalile mnzila behi na Damaski ikala kamba saa sita imisi, nidukila
mwemwe kulawa kuulanga dimwemwesa kunizunguluka nie.
7 Nigwa hasi, abaho, nihulika dizwi donilongela, ‘Sauli, Sauli! Habali
unigaza?’
8 Niuza, ‘Kwa nani gweye, Mndewa?’ Kedika kalonga, ‘Nie iyo Yesu wa
Nazaleti ayo uyumgaza.’
9 Waja wayangu inikalile nao wajona idimwemwe, ila hawaditangile
idizwi dikalile dilonga na nie dilawa ha munhu yalihi.
10 Niuza, ‘Nitendeze, Mndewa?’ Na Mndewa kanilongela, ‘Gandamuka
uchole Damaski, na haja kolongeligwa gaja gose gaulondigwa kutenda.’
11 Wayangu inikalile nao wanigoga mkono wanilongoza mbaka Damaski,
kwavija unang'hazi wa idimwemwe unikoma gameso.
12 “Munhu imwe yokemigwa Anania keza kunilola. Kakala munhu wa
Mulungu, yakalile yokala kamba vugalonda Malagizo, yakalile yohishim-
ilwa ng'hani na Wayahudi wose wakalile wokala haja.
13 Kema hamgwazo wangu na kulonga, ‘Ndugu yangu Sauli, ulole kabili!’
Na kipigiti kikija nilola kabili na nimona heyo.
14 Abaho, kalonga, ‘Mulungu wa watata zetu kakusagula gweye ugatange
goya goyolonda, na kumona Munhu Yalibule Uzenzeleganye, na kuhulika
mbuli kulawa mmulomo wake.
15 Gweye kowa msindila wake mwa wanhu wose mmbuli zino ziwonile
na kuzihulika.

16 Avo habali ukawa? Gandamuka ubatizigwe na uleke kutali vilozo
vako. Mkutenda vino kodikema twaga da Mndewa.'

Lukemo lwa Paulo lwa Kuupeta Usenga Unogile mwa Wamhazi

17 "Vunibwelile Yelusalemu na kipigiti vunikalile nitambika Kung'anda
ya Mulungu, mhata kigumbizi,
18 nimona Mndewa yolonga, 'Hima, segela Yelusalemu mbwisa, kwavija
hawautogole usindila wako wondaunilonge nie.'
19 Nidika, nilonga, 'Mndewa, wanhu wano wavimanya kamba nichola
mzing'anda zose za nhambiko niwagela mkifungo na kuwasuna awo
wakutogole gweye.
20 Na kipigiti mulopa wa msindila wako Stefano vuwitike, nikala bahaja
nimile, kuno nideng'hela kija kitendeke na kugoga vivalo va awo wakalile
womkoma.'
21 Abaho, Mndewa kanilongela, 'Genda, kwavija nokugala kutali kuisi
ya Wamhazi.' "
22 Dija ididale da wanhu dimtegeleza Paulo mbaka viyalongile mbuli ino.
Abaho, waguta nyangi wolonga "Yakomigwe! Halondigwa kugendelela
kuwa mgima!"
23 Na viwakalile woguta nyangi na kwasa vivalo vao na kwasa timbwisi
uchana,
24 ija imkulu wa madale gose ga asikali kalagiza Paulo yasoligwe,
yengizigwe muingome. Kawalongela wamulanhe, abaho, wamuuze goya
giladi wavimanye habali wanhu wakala wobwata kamba vino sama yake.
25 Viwakalile womgolosa giladi wamulanhe, Paulo kamulongela ija
imkulu wa asikali mia wa Loma yemile haja, "Vivo vilagizwe mweye
mmulanhe mwenekae wa Loma hata kamba vilozo havoneke kumwake?"
26 Ija imkulu wa asikali mia wa Loma viyahulike vino, kachola ha ija
imkulu wa madale gose ga asikali na kumulongela mbuli ino. Kamuuza,
"Kotendaze? Kwavija munhu ino mwenekae wa Loma!"
27 Ija imkulu wa madale gose ga asikali kachola ha Paulo na kumuuza,
"Nilongele, gweye kwa mwenekae wa Loma?"
Paulo kedika, "Ona, nie na mwenekae wa Loma."
28 Abaho, ija imkulu kalonga, "Nie niliha hela bwando giladi nhogoligwe
kuwa mwenekae wa Loma."
Paulo kedika, kalonga, "Ila nie mhata wenekae wa kuvumbuka Loma."
29 Waja wakalile wolonda kumuuzagiza, himahima wanyelenhuka.
Ija imkulu, vivija kadumba, kwavija kavitanga kamba Paulo kakala
mwenekae wa Loma na heyo kakala yamdazile na minyolo.

Paulo Haulongozi wa Kitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi

30 Imitondo iyagwe, avija ija imkulu wa madale gose ga asikali
viyalondile kukimanya kilamso cha Paulo kutagusigwa na Wayahudi,
kamfungula na kulagiza wakulu wa wakulu wa nhambiko na wanhu wose
wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi kuiting'hana. Abaho, kamgala Paulo
hasi na kumwimiza haulongozi wao.

23

1 Paulo kawalola ng'hani wanhu wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi
na kulonga, "Ndugu zangu, mazua gose nikala na udaho ung'alile wa
kusambula gehile na ganogile haulongozi wa Mulungu mbaka zua da lelo."
2 Abaho, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko yokemigwa Anania
kawashulutiza waja wakalile behi na Paulo, wamtoe kofi mmulomo.

3 Paulo kamulongela, “Mulungu kokusuna gweye, gweye ulingile kamba
kiwambaza kibakigwe chokaa!* Kukala aho unilamule nie kamba
Malagizo ga Musa vugalonga, ila gweye mwenyego kogabemenda Malagizo
ga Musa mkuwashulutiza wanhu wanitoe nie!”
4 Awo wakalile wemile behi na Paulo walonga, “Komuliga Mkulu wa
Wakulu wose wa Nhambiko yasaguligwe na Mulungu?”
5 Paulo kedika, kalonga, “Ndugu zangu, sivimanyile kamba heyo
kakala Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, kwavija yandikigwa,
‘Sambiumulonge vihile mtawala wa wanhu zako.’† ”
6 Paulo viyawene kamba wayagwe wakala Masadukayo na wayagwe
wakala Mafalisayo, kenula dizwi muja Mkitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi,
yolonga, “Ndugu zangu, nie na Mfalisayo mwana wa Mafalisayo. Ningila
mumgayo sama ya tamanilo jangu da kuzusigwa kwa wanhu wadangan-
hike.”
7 Viyalongile gano, mbamila izuka hagatigati ya Mafalisayo na
Masadukayo, avo mting'hano uigola.
8 Masadukayo wolonga kamba haduhu kuzuka kwa wanhu wadangan-
hike na haduhu wasenga wa Mulungu wa kuulanga na haduhu loho, ila
Mafalisayo wotogola gano gose.
9 Kulawilila bwato kulu, na wafundiza Malagizo ga Musa wayagwe
wakalile Mafalisayo wema na kubamila ng'hani, wolonga, “Hatonile mbuli
yoyose ihile yaatendile munhu ino! Siku loho ama msenga wa Mulungu
wa kuulanga kalonga na heyo!”
10 Bwato dija dikula mbaka ija imkulu wa madale gose ga asikali
kakala yodumba siku Paulo womdega vidangavidanga. Avo kawalagiza
asikali zake wachole kudidale kumsola na mhiko kulawa hagatigati yao
na kumwingiza mgati ya ingome.
11 Ikilo ija Mndewa kema behi yake na kumulongela, “Sambiudumbe!
Kamba vuulavile usindila wangu kuja Yelusalemu, avo kolondigwa vivija
uulave usindila mdiwambo da Loma.”

Zundo da Kumkoma Paulo

12 Imitondo iyagwe Wayahudi wayagwe waiting'hana, na kwika zundo
da kuifunga wenyego mkuiduila kamba hawaja ama kung'wa mbaka
wamkome Paulo.
13 Kukala na wanhu wabanzile malongo mane wekile zundo dino.
14 Wachola ha wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele na kulonga,
“Tweye tuifunga wenyego mkuiduila sambituje ama kung'wa kinhu
chochose mbaka tumkome Paulo.
15 Avo mweye hamoja na Ikitala chose Kikulu cha Isi ya Wayahudi
molondigwa mmulongele ija imkulu wa madale gose ga asikali yamgale
Paulo haulongozi wenu, mkiitenda kamba molonda mkitange goya kil-
amso cha mbuli yake. Na tweye toisasala kumkoma kipigiti hanavika
hano.”
16 Ila mwana wa lumbu jake Paulo viyahulike zundo dija, kengila
muingome na kumulongela Paulo.
17 Abaho, Paulo kamkema imwe wa iwakulu wa asikali mia wa Loma na
kumulongela, “Msole mmhale ino umgale ha imkulu wa madale gose ga
asikali, kana kinhu cha kumulongela.”

---

* **23:3** ***Kiwambaza kibakigwe chokaa*** nhegulo yake *ligo da kumulonga munhu yali kizenzeleganye.* † **23:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 22:28.

18 Ija imkulu wa asikali mia wa Loma kamsola kamgala ha ija imkulu
wa madale gose ga asikali, kalonga, “Paulo, ija yageligwe mng'anda,
kanikema na kunilongela nimgale mmhale ino kumwako, kana kinhu cha
kukulongela.”
19 Ija imkulu wa madale gose ga asikali kamsola ija immhale mkumgoga
mkono kamgala hamgwazo na kumuuza, “Kolonda kunilongela choni?”
20 Ija immhale kalonga, “Wakulu wa Wayahudi wailongela kamba,
wakulongele gweye umgale Paulo haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi
ya Wayahudi mayo, na hewo wokiitenda kamba wolonda wakitange goya
kilamso cha mbuli yake.
21 Ila sambiumgale kumwao kwavija wanhu kubanza malongo mane
wom'beta mnzila wamkome mkumsinhukiza. Waiduila kamba hawaja,
hawang'wa mbaka wamkome Paulo. Sambisambi woisasala wokubeta
gweye uwatogolele gaja gawakupulile.”
22 Avo ija imkulu wa madale gose ga asikali kamulongela, “sambiumu-
longele munhu yoyose kamba kunilongela mbuli ino.” Abaho, kamuleka
yachole.

Paulo Kogaligwa ha Feliksi, Mtawala wa Yudea

23 Abaho, ija imkulu wa madale gose ga asikali, kawakema asikali
zake wabili wakalile wakulu wa asikali mia wa Loma, kawalongela,
“Ifunganyeni msegele saa ndatu ikilo mchole Kaisalia na asikali mia mbili,
hamoja na asikali sabini wa falasi na asikali mia mbili wayagwe wa
migoha.
24 Vivija kalava falasi sama ya Paulo, giladi yasoligwe mditindiwalo
yachole ha Feliksi, mtawala wa isi ya Yudea.”
25 Kandika lupwilili luno,
26 “Nie Klaudio Lisiasi, ha mtawala wa Yudea Feliksi, nokulamsa.
27 Munhu ino kakala yagogigwe na Wayahudi na wakala wolonda
kumkoma. Ila niza na asikali zangu na kumkombola, kwavija nivimanya
kamba munhu ino mwenekae wa Loma.
28 Nilonda kuvitanga kamba habali womtagusa, avo nimgala kuna
Ikitala chao Kikulu cha Isi ya Wayahudi.
29 Nyona kamba kakala yataguswe sama ya Malagizo gao, ila hatendile
kinhu chochose kilumbile heyo kudanganhika ama kugeligwa mkifungo.
30 Vunilongeligwe kamba kowa na zundo da kumkoma munhu ino,
nimgala kumwako himahima. Na niwashulutiza waja womtagusa vivija
weze kusimulila hameso gako kija chowomtagusila.”
31 Avo waja iwaasikali wamsola Paulo na kumgala Antipatili ikilo, kamba
vija viwalongeligwe.
32 Imitondo iyagwe wawaleka waja iwaasikali wa falasi wagendelele na
Paulo, ila asikali wa magulu wabweleganya kuingome.
33 Viwavikile Kaisalia, wamgwelela mndewa ulupwilili, na vivija
wamwika Paulo mmakono gake.
34 Ija imndewa viyalusomile ulupwilili, kauza ng'ambu ilihi kuyakalile
yolawa Paulo, na viyavimanyile kamba kakala yolawa Kilikia,
35 kalonga, “Noitegeleza mbuli yako kipigiti waja wokutagusa wahavika
hano.” Abaho, kalagiza kamba Paulo yemilizwe mding'anda da Helode.

24

Paulo Kotagusigwa na Wayahudi

1 Vugabitile mazua matano, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko
yokemigwa Anania, keza Kaisalia hamoja na wavyele wayagwe na
munhu yagatangile goya malagizo yokemigwa Tatulo. Wagala mbuli yao
womtagusa Paulo ha mndewa.
2 Paulo viyakemigwe, Tatulo kasonga kumtagusa.
"Mkulu Feliksi, tukala tudeng'hela tindiwalo mkipigiti kitali muundewa
wako na udaho wako wa kulola kutali kugala ugaluko muisi ino.
3 Toibokela mbuli ino kila hanhu na mkipigiti chose na tokuheweza
ng'hani.
4 Ila giladi sambinikudonheze ng'hani, nokuyalalila kamba utwaza-
ganye, ututegeleze goya.
5 Munhu ino koneka iyo msongeza ndwagi, kosongeza mzahimzahi
mwa Wayahudi muulumwengu wose. Heyo iyo kilangizi wa mbaguko ya
Wanazaleti.
6 Na vivija kainyolodosa Ing'anda ya Mulungu, avo tumgoga.
7 Ila Lisiasi, ija imkulu wa madale gose ga asikali, keza na mhiko ng'hulu,
kamsola kulawa mmakono getu, kuno yowashulutiza waja womtagusa,
weze kumwako gweye.
8 Uhamuuzagiza goya, gweye mwenyego kozimanya mbuli zose zitum-
tagusile kulawa kumwake."
9 Na Wayahudi vivija wailumba hamoja mnhaguso ija, wosindila kamba
mbuli zino zose za kweli.

Paulo Koigombeleza Haulongozi wa Feliksi, Mtawala wa Yudea

10 Mndewa viyamulingile kidole Paulo giladi yalonge, Paulo kalonga,
"Novimanya kamba gweye kwa mulamula muisi ino mmilao bwando, avo
mkudeng'ha noigombeleza.
11 Gweye kuvitanga kamba mazua longo dimwe na mabili gabitile,
nichola Yelusalemu kutambika.
12 Wanhu wonitagusa hawanivikile nie niibamilila na munhu yoyose
Kung'anda ya Mulungu ama niwading'hula wanhu mng'anda ya nhambiko
ama hanhu hohose mdiwambo.
13 Na hawadaha kulagusa kamba mbuli zowonitagusila nie kumwako
sambisambi kamba za kweli.
14 Ila nie notogola kamba nomtambikila Mulungu wa tata zetu kamba
imwe wa wanhu wa Nzila ija hewo iwoikema mbaguko. Notogola vinhu
vose vitogolwa na Malagizo na vija vandikwe na wahokozi.
15 Nhamanila inilinayo ha Mulungu ilinga na nhamanila iwalinayo
hewo wenyego, notogola kamba kuna mzuso wa wanhu wa namna mbili,
walekile kuwa vizenzeleganye na awo wali vizenzeleganye.
16 Avo mazua gose noiyoha kutenda udaho wangu wa kusambula gehile
na ganogile ung'ale haulongozi wa Mulungu na haulongozi wa wanhu.
17 "Vunikalile haduhu mkipigiti cha milao bwando, nichola Yelusalemu
kuwagwelela nhunza wanhu zangu na kulava nhosa.
18 Kipigiti vunikalile nitenda gano, wanivika Kung'anda ya Mulungu
nimambukiza nzoela ya kuing'aliza. Hakukalile na dale da wanhu ama
hebohebo.
19 Ila kukala na Wayahudi kulawa muisi ya Asia awo wolondigwa kwiza
hano haulongozi wako wagale nhaguso zao kamba wana mbuli yoyose ya
kunitagusila.
20 Ama wano wali hano wenyego na walonge mbuli ilihi ihile iwayonile
kumwangu, kipigiti vunikalile nimile haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi
ya Wayahudi.

21 Ila kinhu kimwe kinilongile na dizwi kulu vunikalile haulongozi wao,
‘na kinhu hicho kikala mbuli ya kuzuka kwa wanhu wadanganhike ayo
inigwelele mbuli mbaka nima haulongozi wako lelo.’ ”
22 Abaho, Feliksi yakalile yalongeligwe goya mbuli za Nzila ija,
kaukomeleza umting'hano uja mkulonga, “Kipigiti Lisiasi mkulu wa
madale gose ga asikali yeheza, noilamula mbuli yenu.”
23 Abaho, kamulagiza asikali, mkulu wa asikali mia wa Loma, yamwike
Paulo hasi ya wimilizi, ila yagweleligwe ulegeho kidogo na kuwaleka
wambwiga zake wamgwelele vinhu voyolonda.

Paulo Haulongozi wa Feliksi na Dulusila

24 Mazua madodo hamwande Feliksi keza na mtwanzi wake yokemigwa
Dulusila, yakalile Muyahudi. Kamkema Paulo, wamtegeleza viyakalile
yoilonga vija vowolondigwa kumtogola Kilisto Yesu.
25 Paulo viyalongelele nawo yopeta kuleka uzenzeleganye, na kuinega
na vinhu viyagomese Mulungu, na nhaguso yondaize, Feliksi kadumba na
kulonga, “Basi segela sambiugendelele, nihapata nafasi nokukema.”
26 Ila munda kwa munda kakala yotamanila kamba, siku Paulo komg-
welela hongo. Avo kamkema mianza bwando na kulongelela nayo.
27 Vuibitile milao mibili, Polikio Festo kasaguligwa kusola hanhu ha
Feliksi na kuwa mtawala wa Yudea. Ila kwavija Feliksi kalonda yanogelwe
na Wayahudi, kamuleka Paulo mkifungo.

25

Paulo Koigala Kumwande Mbuli Yake ha Kaisali

1 Vigabitile mazua madatu songela Festo viyavikile muisi ya Kaisalia,
kafunga mwanza kulawa haja kachola Yelusalemu,
2 ako wakulu wa wakulu wa nhambiko na wakulu wa Wayahudi
wamcholela na kumtagusa Paulo kumwake.
3 Wamuyalalila Festo yawataze kumgala Paulo Yelusalemu, kwavija
hewo waisasala kum'vamhila na kumkoma Paulo kipigiti yang'hali mnzila.
4 Avo Festo kedika, “Paulo kokwimilizwa ako Kaisalia, na nie mkipigiti
kiguhi nochola hiko.
5 Walekeni wakulu zenu wayagwe wachole na nie Kaisalia, na kamba
katenda kinhu chochose kihile, wamtaguse.”
6 Festo kakala hamoja na hewo kamba mmazua manane ama longo
dimwe, abaho, kachola Kaisalia. Zua diyagwe kakala mkigoda cha
nhaguso mkitala, abaho, kalagiza Paulo yagaligwe.
7 Paulo viyavikile, Wayahudi walawile Yelusalemu wamzunguluka, wa-
songa kumtagusa nhaguso bwando ng'hulung'hulu azo zilekile kulagusa
kweli mgati yake.
8 Paulo mkuigombela, kalonga, “Nie sitendile chochose kihile Mmalagizo
ga Wayahudi, ama Kung'anda ya Mulungu, ama ha Kaisali.”*
9 Ila Festo kuno yolonda kuwataza Wayahudi, kamulongela Paulo,
“Kolonda kuchola Yelusalemu, ako ukataguswe mzimbuli zino haulongozi
wangu?”
10 Paulo kedika, kalonga, “Nie nokwima hano haulongozi wa ikitala
cha Kaisali, hano hanilondigwa kutaguswa. Kamba vija mweye wenyego
vumuvitangile goya kamba siwatendele Wayahudi mbuli yoyose ihile.

---

* **25:8 *Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

11 Avo kamba nyoneka kamba nitenda mbuli ihile ilumbile nie kudanganhika, sidaha kuikimbila ifa. Ila, kamba nhaguso iwanitaguse Wayahudi wano ihawa ya uvwizi, haduhu munhu yondayanigele mmakono gao. Noigala kumwande mbuli ino ha Kaisali."
12 Avo Festo, viyeshile kulongelela na wanhu wa ikitala, kamwidika Paulo, kalonga, "Kuigala kumwande mbuli yako ha Kaisali, avo uchole ha Kaisali."

Paulo Haulongozi wa Agilipa na Benike

13 Vigabitile mazua madodo, Mndewa Agilipa† na Benike wavika Kaisalia kumulamsa Festo.
14 Na viwakalile hiko mazua bwando, Festo kamsimulila Mndewa Agilipa mbuli ya nhaguso ya Paulo, kalonga, "Hano hana munhu yalekigwe mkifungo na Feliksi.
15 Vinyholile Yelusalemu, wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele wa Wayahudi wamtagusa kumwangu, na waniyalalila nimtaguse na kusunigwa.
16 Ila nie niwalongela kamba, vino sio viwatendaga Waloma, kumgela mmakono ga wanhu munhu yatagusigwe ihawa yang'hali hanaiting'hana na wanhu wamtaguse meso kwa meso, na kulondigwa yaigombele mzimbuli zoyotagusigwa.
17 Avo viwaiting'hane hano, nie siikawize imbuli, ila imitondo iyagwe nikala mkigoda cha nhaguso na kulagiza munhu hiyo yagaligwe.
18 Wanhu wamtaguse viwemile, hawalavile nhaguso yoyose ihile kamba vinigesile.
19 Ila mbuli iwakalile nayo ikala kuibamilila mmbuli za nhamanila yao wenyego, na mmbuli ya munhu imwe yadanganhike yokemigwa Yesu ayo Paulo yaamulongile mgima.
20 Sivitangile vija vondaniipate ikweli ya mbuli ino, avo nimulongela Paulo kamba kotogola kuchola Yelusalemu yakatagusiligwe kuja mmbuli ino.
21 Ila Paulo kaigala kumwande mbuli ino, kapula yekigwe mkifungo na mbuli yake ilamuligwe na Kaisali.‡ Avo nilagiza yakale mkifungo mbaka vondanimgale ha Kaisali."
22 Agilipa kamulongela Festo, "Nolonda nimuhulike munhu ino nene mwenyego."
Festo kamwidika, kalonga, "Mayo, komuhulika."
23 Imitondo iyagwe Agilipa na Benike weza na ndeng'ho ng'hulu, wengila mdigati da mting'hano kuno wailongoze na wakulu wa wemilizi na wakulu wa idiwambo. Abaho, Festo kalagiza Paulo yagaligwe.
24 Festo kalonga, "Mndewa Agilipa na wanhu wose muli hano hamoja na tweye, mmona munhu ino. Wayahudi wose wa ako Yelusalemu na Wayahudi wa hano waniyalalila na kuguta nyangi kamba munhu ino halondigwa kuwa mgima.
25 Ila nie siyonile mbuli yoyose ihile yaatendile ilumbile heyo kukomigwa. Ila kwavija heyo mwenyego kalonda nhaguso yake igaligwe hamwande itegelezwe na Kaisali, na nie nilamula kumgala.
26 Ila mmbuli ya munhu ino, nie nabule cha kumwandikila Kaisali. Avo nimgala hano haulongozi wenu mweye mose na ng'haning'hani haulongozi wako gweye Mndewa Agilipa, avo tuhesha kumuuzagiza, nipate mbuli ya kwandika.

---

† **25:13** ***Mndewa Agilipa*** kakala mwana wa Mndewa Helode Agilipa wa ichanduso. ‡ **25:21** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

27 Kwavija havilumbile kumgala mfungigwa bila kulagusa nhaguso yake
yootagusigwa."

26

Paulo Koigombela Haulongozi wa Mndewa Agilipa

1 Agilipa kamulongela Paulo, "Kotogozigwa kuigombela." Avo Paulo
kagolosa mkono wake na kusonga kuigombela yolonga vino.
2 "Mndewa Agilipa! Nokiyona munhu yali na mhome inogile mdizua
da lelo kwima haulongozi wako na kuigombela sama ya mbuli zose
zinitagusigwe na Wayahudi.
3 Hasa kwavija gweye kozitanga goya nzoela za Wayahudi na mbamila
zao, avo nokuyalalila unhegeleze mkunyazaganya.
4 "Wayahudi wose wautanga ukazi wangu songela ving'halile mmhale,
songela ha umwanduso wa ugima wangu muisi yangu mwenyego na vivija
kuja Yelusalemu.
5 Wonitanga mkipigiti kitali, na kamba wahalonda wodaha kulava
usindila, kamba songela haichanduso nikala imwe wa wanhu waigogile
ng'hani nhamanila yetu, nikala Mfalisayo.
6 Na sambi nima hano lelo notaguswa sama ya nhamanila yangu
Mulungu yaailagane na wahenga zetu.
7 Kino kicho kilagano kitamanilwe koneka na mitala yetu longo dimwe
na mibili kivikile, kileka mana womtambikila Mulungu misi na kilo
na nhamanila ng'hulu. Avo mndewa, Wayahudi wonhagusa sama ya
nhamanila ino.
8 Habali mweye hamdaha kutogola kamba Mulungu kowazusa wanhu
wadanganhike?
9 "Vivija na nie niswagizigwa mmoyo wangu kamba nolondigwa
kutenda gose kamba vunidahile kudilema twaga da Yesu wa Nazaleti.
10 Vino vivo nitendile kuja Yelusalemu. Nibokela udaho kulawa ha
wakulu wa wakulu wa nhambiko, na niwagela mkifungo wanhu bwando
wa Mulungu. Na viwatagusigwe kudanganhika, nie vivija nigongomela.
11 Mianza bwando nichola kuna zing'anda za nhambiko kuwagaza, na
niwashulutiza wailonge nhamanila ino mbuli za ufukuzi. Nikala niwehile
ng'hani, hata nichola kuna imiwambo ya isi ziyagwe kuwagaza.

Paulo Kolonga Vija Viyakomboligwe
(Sang'h. 9:1-19; 22:6-16)

12 "Sama ya mbuli ino nichola Damaski, kuno nili na udaho na ndagizi
kulawa ha wakulu wa wakulu wa nhambiko.
13 Mndewa, mkipigiti cha imisi vinikalile mnzila, nyona mulangaza ku-
lawa kuulanga, umwemwesa kubanza mulangaza wa zua, unizunguluka
nie hamoja na waja wakalile mmwanza umwe na nie.
14 Tweye tose tulagala hasi, na nihulika dizwi dinilongela muulonzi wa
Kieblania, 'Sauli, Sauli, habali unigaza? Koilumiza mwenyego kuzibweza
kuchugu mbuli zangu kamba ng'ombe yoibwelezela kuitoa teke fimbo ya
munhu yomchunga.'
15 Na nie nimuuza, 'Mndewa, gweye iyo yalihi?' Na Mndewa kedika,
'Nie iyo Yesu, gweye umgaza.
16 Ila gandamuka wime na magulu gako, kwavija nikulawilila gweye
nikusagule uwe mtumigwa wangu na msindila wa mbuli zangu ziuwene
na zija zondanikulagusile.

17 Nokukombola kulawa mmakono ga wanhu wa Islaeli na mmakono ga
Wamhazi ha awo kondanikugale.
18 Ukawavugule meso gao giladi wahinduke kulawa mdiziza, wagalukile
kuna umulangaza na kulawa mmhiko za Mwenembago na kumgalukila
Mulungu, giladi vilozo vao vigeligwe kumgongo na wagweleligwe hanhu
hawali awo wang'alizwe mkunitamanila nie.'

Paulo Kolonga Mbuli ya Sang'hano Yake

19 "Avo, Mndewa Agilipa, nie siidulukile bule nzozi ija ilawile kuulanga.
20 Ila tanhu nisonga kuwapetela wanhu wa Damaski, abaho, wanhu wa
Yelusalemu na muisi yose ya Yudea, vivija na ha Wamhazi. Niwapetela
kamba waleke vilozo vao na wam'bwelele Mulungu, na sang'hano zao zizo
zondazilaguse kamba waleka vilozo vao.
21 Sama ya mbuli ino, Wayahudi wangoga Kung'anda ya Mulungu, na
walonda kung'homa.
22 Ila Mulungu kangombeleza kileka mana nili mgima mbaka zua da
lelo, na avo nima hano kuulava usindila wangu ha wanhu wadodo na
wakulu. Kinhu kinilonga kilinga na kija kiyalongile Musa na wahokozi
kamba chokwiza kulawilila,
23 kamba Kilisto kolondigwa tanhu yagaye na yawe wa mwanduso
kuzuka kulawa mkudanganhika, giladi yaupete mulangaza wa ukombola
ha wanhu zake mwenyego na ha Wamhazi."
24 Paulo viyakalile yogendelela kuigombela, Festo kadang'hila, kabwata
yolonga, "Paulo, kuna moyo! Kusoma ng'hani kuusomile kukugela kibozi!"
25 Ila Paulo kedika, "Nabule kibozi, Mndewa! Ila nolonga kinhu cha
kweli, kuno nili na nzonzi zangu.
26 Kwavija Mndewa Agilipa, kuzitanga mbuli zino, na nie nodaha
kulonga bila kudumba, kwavija novitanga kamba haduhu hata mbuli
imwe mzimbuli hizo iulekile kuitanga, kwavija mbuli ino haitendeke
mkifiso.
27 Mndewa Agilipa, vino, kowatogola wahokozi wa umwaka? Novitanga
kamba kowatogola."
28 Agilipa kamulongela Paulo, "Kokwagiza kamba mkipigiti kino kiguhi
kodaha kunitenda nie nimtogole Kilisto?"
29 Paulo kamwidika, "Kiwe kipigiti kiguhi ama kitali, ila nomtambikila
Mulungu kamba sio gweye wiyeka, ila hata waja wose wonitegeleza nie
lelo wagaluke wawe kamba vunili nie, ila sambiwafungilizwe minyolo
ino."
30 Abaho, Mndewa Agilipa, mkulu wa ikiwambo, Benike, na waja wose
wakalile hamoja nao wema.
31 Viwacholile, wailongela, "Munhu ino hatendile mbuli yoyose ihile ya
kumtenda yatagusigwe ifa ama kugeligwa mkifungo."
32 Agilipa kamulongela Festo, "Munhu ino yahalekesigwe kamba ya-
halekile kuigala hamwande mbuli yake ha Kaisali."*

27

Paulo Kogaligwa Kudiwambo da Loma

1 Viwalamule kamba tukwele meli tuchole mbaka Italia, Paulo hamoja
na wafungigwa wayage wageligwa mmakono ga Yulio yakalile mkulu wa

* **26:32** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

asikali mia wa Loma, yakalile yalawile mdidale da Asikali wa Mndewa wa Loma.
2 Tukwela muimeli kulawa Adulamiti, ikalile ichola kuna zibandali za
isi ya Asia, tuchola. Alistaliko, munhu wa isi ya Makedonia kulawa
Tesalonike, kakala hamoja na tweye.
3 Imitondo iyagwe tuvika Sidoni. Yulio kamtendela ganogile Paulo,
kamtogolela yachole kuwalola wambwiga zake, wakamgwelele vinhu
viyalondile.
4 Kulawa hiko tugendelela na mwanza, na kwavija beho dikala dobuma
diisung'hiza imeli kuchugu, avo tubita ng'ambu iyagwe ya ikisiwa cha
Sipulo ikalile bule beho.
5 Na vituikanhize ibahali ya isi za Kilikia na Pamfilia, tuvika mkiwambo
cha Mila, muisi ya Likia.
6 Na ako mkulu ija wa asikali mia wa Loma kaivika meli ya Alekizandalia
ikalile ichola Italia, avo katukweleza himo.
7 Tugendelela na mwanza mholemhole mmazua bwando na mkuiga-
gahiza ng'hani, tuvika mkiwambo cha Nido, na kwavija beho dituzuila
sambitugendelele na mwanza kuna ing'ambu ija, avo tuchola kubitila
ng'ambu ya kisiwa cha Kilete behi na Lasi ya Salimone, kukalile bule beho.
8 Tuigagahiza kubita muimhwani ya Kilete tuvika hanhu hokemigwa
Bandali Iholile behi na kiwambo cha Lasea.
9 Kipigiti kitali kibita, na mwanza ukala wodumbiza ng'hani kwavija
Mazua ga Kufunga gakala gabitile, avo Paulo kawalongela vino,
10 “Ndugu, nokona mwanza uno wodumbiza na wokwagiza vinhu
bwando. Na si kwagiza mizigo na imeli iiyeka, ila vivija hata kwagiza
ugima wetu.”
11 Ila mkulu ija wa asikali mia wa Loma, hagategeleze gaja gayamulon-
gele Paulo, ila kagategeleza gaja gayakalile yolonga ija yakalile yoilongoza
imeli na ija mwene imeli.
12 Avija bandali ija viikalile hainogile mkipigiti cha kihuhe, wanhu
bwando mmwanza wao walamula kugendelela na mwanza wavike Foinike
giladi wakale haja mkipigiti cha kihuhe. Ino ikala bandali ya Kilete, ilola
hagatigati ya kusi na uswelo wa zua, na hagatigati ya kasikazi na uswelo
wa zua.

Kukuzumbi M'bahali

13 Beho da ng'ambu ya kusi vudisongile kubuma mholemhole, waja
wanhu wagiza kamba wamhisa kiwalondile. Avo waing'ola inanga na
kuchola wobitila mumgwazogwazo wa ibahali ya Kilete.
14 Ila vikikalile hakinabita kipigiti kitali, kukuzumbi dikemigwa
“Kukuzumbi da Hagatigati ya Kasikazi na Ulawilo wa Zua” diza kulawa
mkisiwa.
15 Meli isoligwa na dikukuzumbi na havidahike kuilongoza kudikalile
dilawa dikukuzumbi, avo tuileka na kukwekwesigwa na dikukuzumbi.
16 Vitubitile ng'ambu ilibule kukuzumbi ya kisiwa kidodo kikemigwa
Kauda, tugaya ng'hani kudaha kuileweleza ingalawa ikalile ifungigwe na
kukwenhigwa na imeli kuchugu.
17 Viwaingize ingalawa muna imeli, wazibitiza nzabi hasi ya imeli
na kuifunga imeli hamoja nganganga. Wodumba sambiwanamate mdi-
fumvugulu da misenga kuna imhwani ya isi ya Libia, avo wagahumulusa
matanga, na kuileka imeli isoligwe na ubeho.
18 Kukuzumbi dija digendelela, avo imitondo iyagwe, wasonga kwasa
mmazi imizigo ibanzile mmeli.

19 Na zua da ikadatu wasonga kwasa via va imeli vibanzile na makono
gao wenyego.
20 Mkipigiti cha mazua bwando, hatonile zua ama nhondo, na
kukuzumbi digendelela kubuma ng'hani. Hakimambukizo, nhamanila ya
tweye kukomboligwa ipotela.
21 Avija wanhu viwakalile kipigiti kitali bila kuja kinhu, Paulo kema
haulongozi wao kalonga, “Mweye wanhu, muhagategeleze gaja ganongile,
kamba sambitusegele kulawa haja Kilete, ubananzi uno na hasala ino
sambivituvike.
22 Ila sambi nowayalalila, gangamaleni! Kwavija haduhu hata
munhu imwe mmwanza wenu yondayadanganhike, ila meli iiyeka iyo
yondaibanangike.
23 Kwavija ikilo ya lelo msenga wa Mulungu wa kuulanga, ayo nie nili
munhu wake, na ayo inimtambikila na kumsang'hanikila, kakala yemile
behi na nie,
24 kalonga, ‘Paulo, sambiudumbe, kolondigwa wime haulongozi wa
Kaisali.* Mulungu muunozi wake kowimiliza ugima wako gweye na awo
wose uuchola nao.’
25 Avo, ndugu zangu, mgangamale! Kwavija nie nna nhamanila ha
Mulungu kamba gano gayanilongele golawilila kamba viyanilongele.
26 Ila tochola kunamata kuna imhwani ya ikisiwa kimwe.”
27 Muikilo ya longo dimwe na nne, tukala tung'hali tukwekwesigwa
muna Ibahali ya Meditelania. Behi na kilo kikulu walosaji wavimanya
kamba wakala wali behi na isi inyalile.
28 Wahumulusa luzabi hasi lufungigwe kinhu kizamile na kona kamba
mazi gakala na utali wa meta malongo mane. Mkipigiti kidodo wabwelela
mwanza uyagwe na kona kamba mazi gakala na utali wa meta malongo
madatu.
29 Kwavija wadumba meli sambiikibwengeze mgamabwe, avo wahumu-
lusa nanga nne kukisogo cha imeli, abaho, watambika giladi imitondo
ivike.
30 Na walosaji viwalondile kunyelenhuka kulawa muimeli, waihumulusa
ingalawa m'bahali, wokiitenda wozihumulusa zinanga kulawa kuulongozi
wa imeli,
31 Paulo kamulongela ija imkulu wa asikali mia wa Loma na asikali zake,
“Kamba wanhu wano hawakalile muna imeli, hamkomboligwa.”
32 Avo waja iwaasikali wazikanha zinzabi za ingalawa, abaho, waileka
ichole.
33 Viikalile behi na imitondo, Paulo kawagong'ondeza wose waje mandia.
Kalonga, “Lelo zua da longo dimwe na nne mkala mkiyahiyahi na mkala
bila mandia, hamdile kinhu chochose.
34 Avo nowalongela, mje mandia giladi mgendelele kuwa wagima,
kwavija haduhu hata munhu imwe mmwanza wenu yondayagize luvili
lwake kulawa mpala jake.”
35 Viyamambukize kulonga gano, Paulo kausola mkate, kamgwelela
Mulungu hewela haulongozi wao wose, kaumogola, na kasonga kuja.
36 Wose wagangamizwa, na waja mandia wawo wenyego.
37 Mheta ya wanhu wose tukalile mmeli ikala wanhu mia mbili na
malongo saba na sita.
38 Viweshile kuja na kwiguta, wasonga kuhunguza mibahasha ya ngano
kulawa muna imeli na kuyasa m'bahali.

---

* **27:24** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

Meli Yobeneka

39 Viivikile imitondo, hawaitangile isi ija, ila wona mhwani ili na msanga
unogile, aho hawalamule kuigala imeli, kamba vihadahike.
40 Avo wazikanha zinanga na kuzileka m'bahali, na kuzifungula zinzabi
zikalile zitatilizwe muna uusukani, na kwika tanga dimwe haulongozi
giladi beho diikwekwese imeli kuulongozi, wachole kuna iisi inyalile.
41 Ila ija imeli ingila mdifumvugulu da misenga na kudidimila
mmisenga. Ng'ambu ya kuulongozi wa imeli inamata na haidahile
kukwenhuka, na ng'ambu ya kuchugu ikala ibeneke vidangavidanga sama
ya kisindo cha mawimbi.
42 Waja iwaasikali walonda kuwakoma wafungigwa wose, giladi sambi-
wakogelele na kukimbila.
43 Ila kwavija ija imkulu wa asikali mia wa Loma kalonda kumuhonya
Paulo, kawagomesa sambiwatende hivo. Avo kawalagiza waja wose
wadahile kogelela wazumhe kulawa muna imeli, wachole kuisi inyalile.
44 Na wose wayagwe wasigale, wachole kuja m'vidanga va mbao ama
vidanga vibeneke va imeli. Mkutenda vino wanhu wose tuvika goya muisi
inyalile.

28

Ako Malita

1 Vituvikile mhwani tuli wagima, tuvimanya kamba kija ikisiwa kikala
kikemigwa Malita.
2 Tukanganya kwavija wanhu wa haja watutendela ganogile ng'hani.
Wabwinha moto na kutulongela tweye tose twote, kwavija kukala na beho
na mvula ikala isonga kutoa.
3 Paulo kakala yodondola ngodi na kuzigela hamoto, nyoka yali na
sumu viyapatile zimbumoto kakimbila kulawa mzingodi na kamulumiza
na kuninila mumkono wake.
4 Wanhu wa ikisiwa kija viwamonile nyoka yoninila mumkono wake,
wailongela, “Kwa vovose munhu ino kowa mkoma wanhu. Hata kamba
kakomboligwa kulawa m'bahali, mulungu wetu wa kitwanzi yokemigwa
Haki haumuleka yawe mgima.”
5 Ila Paulo kamkung'unhila hamoto ija inyoka na hamulumize hanhu.
6 Wanhu wagelegeza kamba kolulumuka ama yahalagale hasi chanyoya
na kudanganhika. Ila viwabetile mkipigiti kitali na kuleka kona kinhu
chochose kimulawilile, avo wagaluka na kulonga kamba heyo kakala
mulungu.
7 Behi na haja kukala na mgunda wa mkulu imwe wa kisiwa kija
yakemigwe Publio. Katubokela goya na kutugala kumwake, na mkipigiti
cha mazua madatu, katutendela ganogile ng'hani.
8 Tataake Publio kakala mtamu wa homa na kuhala, avo kawasa
mulusazi. Paulo kachola kumulola, kamtambikila, kamwikila makono
gake na kamuhonya.
9 Vugalawilile gano, vivija watamu wose wasigale mkisiwa kija weza na
kuhonyigwa.
10 Watugwelela vinhu bwando, na vitulondile kuchola, wengiza mmeli
vinhu vose vitulondile mmwanza.

Kulawa Kisiwa cha Malita Kuchola Wambo da Loma

11 Viibitile milenge midatu, tusonga mwanza na meli ya wambo da
Alekizandalia ikemigwe, “Miungu Ubasa.” Meli ikalile hakisiwa kija
mkipigiti chose cha kihuhe.

12 Tuvika mdiwambo da Salakusa, tukala haja mazua madatu.
13 Na kulawa haja, tugendelela na mwanza na kuvika mdiwambo da Lejimu. Na imitondo iyagwe beho disonga kubuma kulawa kusi, na mmazua mabili tuvika mkiwambo kikemigwa Puteoli.
14 Haja tuwavika wanhu wamtogole Kilisto, awo watulondile tukale na hewo mazua saba, na, abaho, tuvika Loma.
15 Na wanhu wamtogole Kilisto wakalile haja viwahulike kamba tokwiza, wafunga mwanza mtali, wavika Kudisoko da Apio na Ng'anda Ndatu za Kuwasa Wahenza. Paulo viyawawene, kamgwaa Mulungu hewela na kagangamizwa.

Paulo Mdiwambo da Loma

16 Vituvikile mdiwambo da Loma, Paulo katogolelwa kukala yeiyeka na asikali yakalile yomwimiliza.
17 Vigabitile mazua madatu, Paulo kawakema hamoja wakulu wa Wayahudi. Viwaiting'hane hamoja, kawalongela, “Ndugu zangu, hata kamba sitendile kinhu chochose kihile mwa wanhu ama mnzoela za wahenga zetu, nigogigwa kuja Yelusalemu na kugeligwa mmakono ga Waloma.
18 Viweshile kuniuzagiza, walonda kunilekesa, kwavija hayoneke mbuli yoyose ihile ilumbile nie kutagusigwa ifa.
19 Ila Wayahudi viwailemile mbuli ino, nishulutizwa kuigala mbuli yangu ha Kaisali.* Hata kamba nikala bule nhaguso ya kuwatagusa wanhu wa isi yangu.
20 Mkilamso kino, niwakema mweye giladi niwalongele mweye ikweli ya mbuli ino kamba, nifungigwa na mnyolo kamba vino, sama ya acho wanhu wa Islaeli chowokitamanila.”
21 Na hewo wamulongela, “Tweye hatubokele lupwilili lolose kulawa Yudea lulonga mbuli zako, na haduhu hata munhu imwe kulawa mwa wandugu zetu Wayahudi yezile hano kulonga mbuli yako yoyose, ama kukulonga gweye vihile.
22 Ila tolonda kuhulika kulawa kumwako vija vuugelegeza, kwavija tweye tovitanga kamba kila hanhu, wanhu woilonga vihile nhamanila ino.”
23 Viwasagule zua da kuiting'hana nayo, wanhu bwando wamwizila hana ing'anda yaakalile yokala. Kusongela imitondo mbaka ichungulo, Paulo kawalongela na kuwapetela mbuli za Undewa wa Mulungu na kuwagong'ondeza mbuli za Yesu Kilisto muna Gamalagizo ga Musa na kulawa mmbuli za wahokozi.
24 Wanhu wayagwe wagatogola gaja gayakalile yolonga, ila wayagwe hawagatogole.
25 Avo waibamilila wenyego kwa wenyego, na viwakalile wosegela, Paulo kakomeleza mkulonga ulonzi uno, “Loho wa Mulungu kawalongela ikweli ahaja hayawalongele wahenga zenu kubitila muhokozi Isaya,
26 kalonga,
‘Genda ukawalongele wanhu wano,
kuhulika mohulika, ila ham'vitanga,
kulola molola, ila ham'vimanya.
27 Kwavija wanhu wano wana mioyo midala,
magwiti gao wagatenda sambigahulike,
na meso gao wafing'hiliza.

---

* **28:19** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

Ila kamba meso gao gahalolile,
na magwiti gao gahahulike,
wahavitangile mmioyo yao,
na kunihindukila nie,
nihawahonyile.'† "

28 "Avo nolonda m'vitange kamba, ukombola wa Mulungu ugaligwa ha
Wamhazi. Na hewo wohulika!"
29 Paulo viyeshile kulonga gano, Wayahudi wachola kuno wokiiuza
mbuli bwando wenyego kwa wenyego.
30 Mkipigiti cha milao mibili yose, Paulo kakala muna ing'anda yaa-
pangile mwenyego, na kawabokela wanhu wose wezile kumulola.
31 Kazipeta mbuli za Undewa wa Mulungu na kufundiza mbuli za
Mndewa Yesu Kilisto bila kudumba, na hagomesigwe na munhu yoyose.

† **28:27** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 6:9-10.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WALOMA

ULONGOZI

Ilongigwa kamba kitabu cha Waloma chandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo hagatigati ya kipigiti cha milao ya 54 na 58 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Paulo hatembelele bule wambo da Loma, avo kautuma usenga uno wa ndagizi ha wanhu wamtogole Kilisto wa idiwambo da Loma, awo wali Wayahudi na awo hawali Wayahudi. Kandika lupwilili luno kulawa mdiwambo da Kolinto ako kuyakalile yokala mkipigiti kija. Paulo kandika giladi kamba wanhu wa isi zose wamtamanile na kumtogola Yesu Kilisto (16:26).

Kitabu cha Waloma kicho kitabu kilondigwa ng'hani na wanhu wamtogole Kilisto kila hanhu na kila kipigiti kwavija Paulo kaulongelela goya ukombola bila kifiso kamba tweye todaha kuupata kubitila Yesu Kilisto. Vivija Paulo kaulumba hamoja Usenga Unogile wa Yesu Kilisto na Lagano da Umwaka. Wasomi bwando wakiibamilila wolonga kamba mnhongo uli na mbweto muna ikitabu kino cha Waloma uwo 1:16 awo ulonga, "Siwonela kinyala Usenga Unogile, kwavija uwo mhiko ya Mulungu iwakombola wanhu wose woutogola, tanhu ha Wayahudi, na vivija ha Wamhazi." Hanhu ha mwanduso mgati ya ikitabu cha Waloma (1—11) holongelela mbuli za gaja gamnogele Mulungu na gaja hagamnogele Mulungu, na hanhu ha ikabili (12—15) holongelela ndagizi bwando za kusang'hana sama ya ugima wa wanhu wamtogole Kilisto.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili lwake kamba viyatendaga mkuitambula mwenyego na kulonga wanhu walihi yowaandikila (*1:1-15*).
2. Abaho, kandika mbuli za kiunhu na ukombola udahika kubitila Yesu Kilisto (*1:16—11:36*).
3. Vigamalile gano, Paulo kalava ndagizi bwando za kusang'hana sama ya ugima wa wanhu wamtogole Kilisto (*12:1—15:13*).
4. Abaho, kamambukiza ikitabu cha Waloma mkulava ndamsa bwando ha wanhu wamtogole Kilisto wa diwambo da Loma (*16*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yasaguligwe
na Mulungu kuwa mtumigwa wa Kilisto na kutumigwa yakaupete Usenga
Unogile wa Mulungu,
2 uyekile kilagano umwaka kubitila wahokozi zake Mzinyandiko
Zing'alile.
3 Usenga uja umulonga Mwanage, Yesu Kilisto, ayo mmbuli ya kiunhu
yakalile yolawa mulukolo lwa Daudi,
4 na vija viyali na ung'azi ulawa ha Mulungu kalagusigwa na mhiko
ng'hulu kuwa Mwana wa Mulungu kipigiti viyazusigwe kulawa mkudan-
ganhika.
5 Kubitila heyo, Mulungu kanigwelela ngekewa na utumigwa wa Kilisto
giladi niwapetele wanhu wa isi zose giladi watogole na kumtogola heyo,
giladi twaga jake diyenzigwe.
6 Vivija na mweye mwa mmwanza wa waja wakemigwe kuwa wanhu
wa Yesu Kilisto.
7 Nowandikila mweye wanhu wose wa wambo da Loma, mnogelwe na
Mulungu na mkemigwe kuwa wanhu zake mwenyego.

Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Nhambiko ya Kulava Hewela

8 Tanhu, nomuheweza Mulungu wangu kubitila Yesu Kilisto sama yenu
mweye mose, kwavija nhamanila yenu yopetigwa muulumwengu wose.
9 Mulungu, inimsang'hanikila na moyo wangu wose mkuupeta Usenga
Unogile wa Mwanage, iyo msindila wangu vija viniwakumbukila mweye
mazua gose
10 muna zinhambiko zangu. Kipigiti chose notambika ha Mulungu,
vihamnogela, yanidahize kwiza kumwenu sambisambi.
11 Kwavija nosulukila ng'hani niwone, giladi niwagwelele nhunza ya
muloho giladi mgangamizwe.
12 Nie nolonda tuigangamize, nhamanila yenu inigangamize nie, na
nhamanila yangu iwagangamize mweye.
13 Ndugu zangu, nolonda m'vitange kamba mianza bwando nilonda
kwiza kumwenu, ila nizuiligwa. Nilonda mmwanza wenu niwatende
wanhu wamtogole Kilisto, kamba viniwatendile mmwanza wa Wamhazi
wayagwe.
14 Kwavija nolondigwa kuwasang'hanikila wanhu wose, Wagiliki na
wanhu hawali Wagiliki, wanhu wali na nzewele na walibule nzewele.
15 Avo, vivija nolonda kuupeta Usenga Unogile kumwenu mweye mkala
hiko Loma.

Mhiko ya Usenga Unogile

16 Siwonela kinyala Usenga Unogile, kwavija uwo mhiko ya Mulungu
iwakombola wanhu wose woutogola, tanhu ha Wayahudi, na vivija ha
Wamhazi.
17 Kwavija Usenga Unogile wogubula vija Mulungu viyowatenda wanhu
kuwa bule uzenzeleganye kubitila nhamanila songela haichanduso mbaka
hakimambukizo, kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Munhu
ayo yalibule uzenzeleganye kokala muinhamanila.”*

Kuhonyela Kiunhu

18 Lusango lwa Mulungu lugubuligwa kulawa kuulanga ha wanhu
walekile kumtanga Mulungu na ha wanhu wehile, awo woigubika ikweli
na wiho wao.
19 Kwavija gaja godahika kutangigwa muna zimbuli za Mulungu wa-
funuliligwa, kwavija Mulungu kagalagusa kumwao.
20 Songela vuulumbigwe ulumwengu, mbuli za Mulungu ziifisile, nheg-
ulo yake mhiko zake za digunge na uungu wake, zigubuligwa, zimanyika
kulawa m'vinhu viyavilumbile. Avo wanhu wabule mbuli ya kuigombela.
21 Womtanga Mulungu, ila hawamuhishimila kamba Mulungu ama
kumgwelela hewela, ila ngelegeza zao zigaluka ubozi, na nzonzi zao za
ubozi zigeligwa kiziza.
22 Wokiiyona wabala, ila wabule nzewele,
23 na waleka kumtambikila Mulungu yokala digunge na kusonga
kuitambikila miwegu ilingile kamba munhu ama ndege ama wang'onyo
wali na magulu mane ama nyoka.
24 Avo Mulungu kawaleka wawinze mbuli zihile zisulukilwa na mioyo
yao na kuitendela wenyego kwa wenyego mbuli za kinyala mzing'huli zao.

---

* **1:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HABAKUKI 2:4.

25 Waigalula ikweli ya Mulungu kuwa uvwizi, wavitambikila na ku-
visang'hanikila vinhu vilumbigwe na Mulungu, na kuleka kumtambikila
Mulungu yavilumbile, yolondigwa kuyenzigwa mazua gose! Amina.
26 Sama ya kilamso kino, Mulungu kawaleka wawinze sulukila zao zigela
kinyala. Hata watwanzi zao wazihindula nzila za kuilumba zilumbigwe
na Mulungu na kuilumba vija Mulungu havilumbile.
27 Vivija wambigalo na hewo waleka kuilumba na watwanzi na kuisu-
lukila wenyego kwa wenyego. Wambigalo watenda mbuli zigela kinyala
na wambigalo wayao na kubokela nhaguso ilumbile na gaja gawatendile.
28 Kwavija wanhu walema kumtanga Mulungu, Mulungu kawaleka
mzinzonzi zao zihile, giladi watende mbuli hazilondigwe kutendigwa.
29 Wamema mbuli zose zihile, wiho, sulukila ya vinhu va wanhu, na
kunogelwa na gehile. Wamema migongo, ukomaji, ngomba, uvwizi, na
kuilondela gehile. Wodeta,
30 wowalonga wanhu vihile, womwihila Mulungu, wamema maligo,
magoda, na matopa. Wamema mbuli zihile na hawawahishimila waja
wawalelile.
31 Wabozi, vizenzeleganye, wabule noge, na wabule bazi.
32 Wovitanga kamba lagizo da Mulungu dolonga kamba wanhu wotenda
mbuli kamba zino wolondigwa wadanganhike. Hata avo, si kamba
wazitenda mbuli hizo tu, ila hata kuwatogola wanhu wayagwe wozitenda
mbuli hizo.

2

Nhaguso ya Mulungu

1 Avo haduhu kuigombela hata uhawile munhu yalihi ihawa komta-
gusa uvwizi miyago, kwavija vuubitiza nhaguso ha miyago, kokiitagusa
mwenyego, kwavija na gweye kotenda gagaja gayatendile heyo.
2 Tovitanga kamba nhaguso ya Mulungu mwa awo wotenda vinhu
kamba avo ikala muikweli.
3 Ila gweye, munhu, uwatagusa waja wotenda mbuli kamba zino ihawa
na gweye mwenyego kotenda mbuli zizo, kogelegeza kodaha kuikimbila
nhaguso ya Mulungu?
4 Ama kodizabuza bwando da ugoli wa unozi wake na mwazaganyo
wake? Huvimanya kamba unozi wa Mulungu wokulongoza gweye uleke
vilozo?
5 Ila sama ya udala wa moyo wako na vija vuuli na moyo wa kulema
kuleka vilozo, kokiimemekezela lusango gwegwe mwenyego kuna dizua
da lusango aho nhaguso ya Mulungu ilibule uzenzeleganye vondaigubu-
ligwe.
6 Kwavija Mulungu komuliha kila munhu kamba vija viyasang'hanike.*
7 Awo wokwazaganya mkutenda ganogile wozahila yenzi, hishima, na
ugima, Mulungu kowagwelela ugima wa digunge.
8 Wanhu wayagwe wozahila mbuli zao wenyego na awo woilema ikweli
na kuzikweleleza mbuli zihile, Mulungu kowonela lusango na ng'hasilika.
9 Kuja kowa na mgayo na kugazika ha wanhu wose wotenda gehile,
tanhu Wayahudi, abaho Wamhazi.
10 Ila Mulungu kowagwaa yenzi na hishima na tindiwalo wanhu wose
wotenda ganogile, tanhu Wayahudi, abaho Wamhazi.
11 Kwavija Mulungu hasagula wa kumnogela.

---

* **2:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 62:12; LONZI 24:12.

12 Wanhu wose walozile bila kugatanga Malagizo ga Musa wokwangama
hata kamba hawagatangile Gamalagizo, na wose walozile mkugatanga
Malagizo wotagusigwa na Gamalagizo.
13 Kwavija si kamba awo wogahulika Malagizo wawo walibule uzenzele-
ganye hameso ga Mulungu, ila waja wagagogile Malagizo wawo wapetigwe
kamba wabule uzenzeleganye.
14 Hata Wamhazi, awo walibule Malagizo ga Musa, yokoneka kamba
wagatanga Malagizo ahaja vowagawinza bila kufundizwa na munhu, hata
kamba hawanagahulika.
15 Yolagusa kamba gaja golondigwa na Malagizo gandikwa mmioyo
yao, na udaho wao wa kusambula gehile na ganogile vivija wolava
usindila, na ngelegeza zao kipigiti kiyagwe zowatagusa na kipigiti kiyagwe
zowakikiwiza.
16 Mbuli zino zolawilila mdizua dija Mulungu vondayazitaguse
ngelegeza zifisike za wanhu kubitila Yesu Kilisto kamba Usenga wangu
Unogile vuulonga.

Wayahudi na Malagizo ga Musa

17 Gweye ukiikema mwenyego Muyahudi, na kogatamanila Malagizo ga
Musa na kuigodela uhamoja na Mulungu,
18 kamba vija kugatanga gaja goyolonda, na kugatogola gaja ganogile,
kwavija kulagizigwa na Gamalagizo ga Musa.
19 Kokwagiza kamba gweye kwa kilangizi wa vimbugumbugu, mu-
langaza mwa awo wali mdiziza,
20 mkulufunzi wa wabozi, na mfundiza wana. Kokwagiza kamba kunago
Malagizo gali na ilimu na kweli.
21 Gweye uwafundiza wanhu wayagwe, habali hukiifundiza gweye
mwenyego? Gweye uwapetela wanhu sambiwebe, habali gweye kokwiba?
22 Gweye ulonga kamba wanhu sambiwatende ugoni, habali gweye
kotenda ugoni? Gweye uihila miwegu, habali gweye kokwiba kulawa
mzing'anda zao?
23 Gweye ukiitopela Malagizo ga Musa, habali gweye komzabuza
Mulungu mkugakeng'enha Malagizo?
24 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Twaga da Mulungu
dofukuligwa hagatigati ya Wamhazi sama yenu mweye.”†
25 Kwingila kumbi kololwa kamba muhagagoga Malagizo ga Musa, ila
kamba muhagakeng'enha Gamalagizo ga Musa, kwingila kumbi kumwenu
kogaluka kuleka kwingila kumbi kamba Wamhazi.
26 Kamba awo walekile kwingila kumbi wahagagoga Malagizo ga Musa,
kuleka kwingila kumbi hakupetigwa kamba kwingila kumbi kamba viwali
wanhu wa Mulungu?
27 Awo walekile kwingila kumbi da lukuli ila wogagoga Malagizo ga
Musa wokutagusa gweye hata kamba kunago Gamalagizo gandikigwe na
kwingila kumbi, kwavija kogakeng'enha Gamalagizo ga Musa.
28 Munhu hapetigwa kuwa Muyahudi mkuvumbuka ama mkwingila
kumbi kwiyeka.
29 Munhu kowa Muyahudi wa kweli kamba yahawa Muyahudi kulawa
mgati, ihawa moyo wake wingizigwa kumbi, na sang'hano ino yotendigwa
na Loho wa Mulungu, na sio na Malagizo gandikigwe. Munhu kamba ino
kobokela nhogolwa kulawa ha Mulungu, na sio kulawa ha wanhu.

---

† **2:24** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 52:5; EZEKIELI 36:22.

3

1 Muyahudi kana kinhu chaki kibanzile? Ama kuna kinhu chaki cha
kuigodela mwa munhu yengizigwe kumbi?
2 Kuna vinhu bwando va kuigodela! Tanhu, Mulungu kawagwelela
Wayahudi usenga wake.
3 Yowaze kamba wayagwe mmwanza wao wabule nhamanila? Kuwa
bule nhamanila kuwali nako komtenda Mulungu yawe kizenzeleganye?
4 Bule! Hata kamba kila munhu yahawa m'vwizi, Mulungu havwiza.
Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
“Giladi upetigwe kamba kwabule uzenzeleganye mzimbuli zako,
na kuhuma muinhaguso yako.”*
5 Kamba mbuli zetu zihile zosimulila lumosilumosi vija Mulungu
viyalibule uzenzeleganye, tulongeze? Tulonge Mulungu kotenda vihile
voyotugalila tweye lusango lwake? Hano nolonga kiunhu.
6 Bule! Ihawile hivo, Mulungu yahadahile vilihi kuutagusa ulumwengu?
7 Ila ihawa uvwizi wangu woisang'hanikila yenzi ya Mulungu mkuitenda
ikweli yake itangigwe ng'hani, habali ning'hali nidukumizwa kamba
mtenda vilozo?
8 Habali hatulonga, kamba wanhu wayagwe vowotulonga vihile mkutu-
longa kamba tweye tulonga, “Leka tutende gehile giladi geze ganogile”?
Walumba kutagusigwa.

Haduhu Munhu Yalibule Uzenzeleganye

9 Avo tulongeze? Tweye Wayahudi tunoga kubanza wanhu wayagwe?
Bule! Kwavija tweye tose twisha kutagusigwa, wose, Wayahudi na
Wamhazi twa hasi ya mhiko za vilozo.
10 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
“Haduhu munhu yalibule uzenzeleganye, haduhu hata munhu imwe,
11 haduhu munhu yomtanga Mulungu,
haduhu munhu yomzahila Mulungu.
12 Wose wamuleka Mulungu,
wose hamoja wagaluka miwewela,
haduhu munhu yotenda ganogile, haduhu hata munhu imwe.†
13 Mikolomelo yao ya kamba panga digubuligwe,‡
ndimi zao zolonga uvwizi,§
sumu ya nyoka ya mmilomo yao.*
14 Milomo yao imema ndukumiza na usungu.†
15 Magulu gao gowalongoza walopole kwita mulopa,
16 ubananzi na migayo va mzinzila zao,
17 na nzila ya tindiwalo hawaitanga.‡
18 Haduhu bwembwe da Mulungu haulongozi wa meso gao.”§
19 Sambi tovitanga kamba Malagizo ga Musa gowalonga waja wali
hasi ya Gamalagizo higo, giladi munhu yoyose sambiyawe na mbuli ya
kuigombela, na ulumwengu wose ulamulwe na Mulungu.

---

* **3:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 51:4. † **3:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 14:1-3; 53:1-3; MSIMULIZI 7:20. ‡ **3:13** ***Mikolomelo yao ya kamba panga digubuligwe*** nhegulo yake *Wao wanhu wolonga mbuli zihile ng'hani zigala ifa.* § **3:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 5:9. * **3:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 140:3. † **3:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 10:7. ‡ **3:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 59:7-8. § **3:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 36:1.

20 Kwavija haduhu munhu yondayapetigwe kamba kabule uzenzeleganye hameso gake mkugagoga Malagizo, kwavija kubitila Malagizo higo topata udaho wa kuvitanga vilozo tu.

Vija Mulungu Viyotutenda Tuwe Bule Uzenzeleganye

21 Ila sambi nzila ya Mulungu ya kuwatenda wanhu wawe bule uzenzeleganye igubuligwa bila kutamanila Malagizo ga Musa, hata kamba Malagizo ga Musa na Nyandiko Zing'alile za wahokozi woilavila usindila.

22 Kuwa bule uzenzeleganye kokwiza kubitila kumtamanila Yesu Kilisto* mwa awo wose wotogola. Haduhu yam'banzile miyage,

23 kwavija wose watenda vilozo na kuhungukilwa na yenzi ya Mulungu.

24 Wapetigwa kuwa wanhu walibule uzenzeleganye bila kuliha kinhu chochose, kubitila ukombola kulawa ha Yesu Kilisto.

25 Mulungu kamulava Yesu yawe kamba nhosa ya kuwalumba wanhu na heyo mwenyego kubitila nhamanila mmulopa wake. Kagatenda gano kulagusa kamba kabule uzenzeleganye, kwavija mkwazaganya kumwake Mulungu hawataguse awo watendile vilozo umwaka.

26 Kagatenda gano giladi yalaguse kamba kabule uzenzeleganye mkipigiti kino na kamba voyomtenda munhu yoyose yomtamanila Yesu yawe bule uzenzeleganye.

27 Avo, choni chondatuigodele? Hahudu! Tuigode kwavija tugagoga Malagizo ga Musa? Si vivo, ila kwavija tutogola kamba Yesu kotukombola.

28 Kwavija tuvimanya kamba munhu kopetigwa kamba kabule uzenzeleganye kubitila nhamanila na sio mkugagoga Gamalagizo ga Musa.

29 Ama Mulungu ka Mulungu wa Wayahudi weiyeka? Heyo vivija hali Mulungu wa Wamhazi? Ona, heyo vivija ka Mulungu wa Wamhazi.

30 Mulungu ka imwe, yowatenda wawe bule uzenzeleganye waja wengile kumbi kubitila nhamanila na waja walekile kwingila kumbi kubitila nhamanila iija.

31 Avo, tugase Gamalagizo ga Musa sama ya nhamanila ino? Si vivo, ila togavikiza Gamalagizo ga Musa.

4

Kamba Vija Viyatendile Ablaham

1 Tulonge choni mmbuli zija ziyapatile Ablaham, muhenga wetu mmbuli ya kiunhu?

2 Kamba Ablaham koneka kabule uzenzeleganye hameso ga Mulungu kubitila sang'hano zake za lukuli, avo kana kinhu cha kuigodela, ila sio haulongozi wa Mulungu.

3 Nyandiko Zing'alile zolongaze? “Ablaham kamtogola Mulungu, na Mulungu kampeta heyo kamba munhu yalibule uzenzeleganye.”*

4 Munhu yosang'hanika, kitumetume chake hakiwa kamba nhunza, ila chowa kamba maliho gake.

5 Ila wanhu wopetigwa kamba wabule uzenzeleganye, sio sama ya sang'hano zao, ila sama ya nhamanila yao ha Mulungu, ayo yowagela kumgongo wanhu wali na vilozo.

6 Avo, vivija Daudi kozilonga motelo za munhu ayo Mulungu yampetile kamba kabule uzenzeleganye kutali na sang'hano.

7 “Wamota waja udulu wao ugeligwe kumgongo,

---

* **3:22** ***Kubitila kumtamanila Yesu Kilisto*** yodaha kutapitigwa kamba *kubitila wende wa Yesu Kilisto.* * **4:3** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:6.

na awo wasegezelwe vilozo vao!
8 Kamota munhu ija Mndewa yoleka kumpetela vilozo!”†
9 Motelo zino ha wanhu wengile kumbi weiyeka, ama vivija ha wanhu
walekile kwingila kumbi? Tweye tulonga, “Nhamanila ya Ablaham iyo
imtendile yawe bule uzenzeleganye.”
10 Kipigiti chaki mbuli ino imulawila Ablaham? Viyakalile yang'hali
hanakwingila kumbi ama viyeshile kwingila kumbi? Imulawila kipigiti
hanakwingila kumbi, na sio kipigiti viyeshile kwingila kumbi.
11 Heyo kabokela kilaguso cha kwingila kumbi kamba utango wa kuwa
bule uzenzeleganye kuyakalile nao kubitila nhamanila kipigiti viyakalile
yang'hali hanakwingila kumbi. Avo heyo iyo tata wa waja wose wotogola
bila kwingila kumbi, giladi wapetigwe kamba wabule uzenzeleganye.
12 Na heyo vivija iyo tata wa awo wengile kumbi, sio awo wengile kumbi
tu, ila awo vivija wotembela mkuiwinza nhamanila ija yaakalile nayo tata
wetu Ablaham kipigiti viyakalile hanakwingila kumbi.

Kilagano cha Mulungu Chobokelwa Kubitila Nhamanila

13 Kwavija kilagano Mulungu chayailagane na Ablaham na lukolo lwake,
kamba hewo wouhala ulumwengu, hakizile ha Ablaham ama ha lukolo
lwake kubitila Malagizo ga Musa, ila sama ya kuwa bule uzenzeleganye
kwizile kubitila nhamanila.
14 Kwavija kamba waja wogatamanila Malagizo ga Musa wao wahazi,
nhamanila izabuka na ikilagano si kinhu.
15 Kwavija Malagizo ga Musa gago gogala lusango lwa Mulungu. Ila
hanhu halibule Malagizo ga Musa, haduhu udulu wa Malagizo.
16 Avo, kilagano chokwiza kubitila nhamanila, giladi kilavigwe bule
kamba nhunza ya Mulungu mwa lukolo lose lwa Ablaham. Sio tu ha awo
wogagoga Malagizo ga Musa, ila vivija ha awo wali na nhamanila kamba
ya Ablaham. Kwavija heyo iyo tata wa tweye tose.
17 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Nikutenda gweye uwe
tata wa isi bwando.”‡ Kilagano hicho kinoga haulongozi wa Mulungu
yaamtamanile, ayo yowagwelela ugima wanhu wadanganhike na ku-
vikema vinhu vilihaduhu viwe baho.
18 Ablaham katamanila mbuli hazidahike kutamanilwa, katogola kok-
wiza kugaluka tata wa isi bwando, na kawa avo, kamba viyalongeligwe,
“Avo kowa na wana bwando.”§
19 Nhamanila yake haihungule hata haja viyalugelegeze lukuli lwake
mwenyego, lukalile behi na kudanganhika kwavija kakala na milao kamba
mia, na vija viyamgelegeze Sala ayo yakalile bule sambo.
20 Haduhu kinhu chochose kimtendile yasinhe kukitogola kilagano
cha Mulungu, ila kagendelela kuwa na mhiko mnhamanila yake kuno
yomuyenzi Mulungu,
21 yotogola kamba Mulungu kodaha kugatenda gaja gayailagane.
22 Avo, sama ya nhamanila yake, “Kapetigwa kuwa munhu yalibule
uzenzeleganye.”*
23 Ila mbuli ilonga, “Kapetigwa,” handikiligwe heyo yeiyeka,
24 ila vivija sama yetu tweye, tondatupetigwe kuwa wanhu walibule
uzenzeleganye, tweye tumtogole heyo yamzusile Yesu Mndewa wetu
kulawa mkudanganhika.

---

† **4:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 32:1-2. ‡ **4:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 17:5. § **4:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:5. * **4:22** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:6.

25 Heyo kalavigwa giladi yadanganhike sama ya vilozo vetu, na kuzuswa
kulawa mkudanganhika giladi tutendigwe wanhu walibule uzenzele-
ganye.

5

Kuwa Bule Uzenzeleganye Hameso ga Mulungu

1 Avo, avija vitupetigwe kamba twabule uzenzeleganye hameso ga
Mulungu kubitila nhamanila, tuna tindiwalo na Mulungu kubitila Mndewa
wetu Yesu Kilisto,
2 ayo yatutendile tupate nzila kubitila nhamanila mbaka kwingila
mngekewa ino itwimile nayo sambi. Na todeng'ha mditamanilo da yenzi
ya Mulungu.
3 Sio higo geiyeka, ila vivija toideng'hela migayo yetu kwavija tuvitanga
kamba mgayo wogala mwazaganyo,
4 na mwazaganyo woigangamiza nhogolwa inogile, na nhogolwa inogile
yodigangamiza tamanilo da ukombola wetu.
5 Tamanilo dino haditutenda tunyunguale, kwavija Mulungu katwitila
noge jake mmioyo yetu kubitila Loho wa Mulungu yaatugwelele tweye.
6 Vitukalile twabule mhiko, Kilisto keza mkipigiti kitogoligwe na kadan-
ganhika sama ya tweye Wamhazi.
7 Vidala munhu kudanganhika sama ya munhu yalibule uzenzeleganye.
Ila vodahika munhu kudanganhika sama ya munhu yanogile.
8 Ila Mulungu kotulagusila tweye noge jake, avija Kilisto viyadanganhike
sama yetu tweye, kipigiti vitukalile tung'hali na vilozo!
9 Avo, avija vitupetigwe kuwa bule uzenzeleganye kubitila mulopa wake,
yolagusa kotukombola ng'hani kulawa mulusango lwa Mulungu kubitila
heyo!
10 Tukala wadumuka wa Mulungu, ila katutenda kuwa wambwiga
zake kubitila ifa ya Mwanage. Avija vitupetigwe kuwa wambwiga zake
Mulungu, yolagusa kotukombola ng'hani kubitila ugima wake Kilisto!
11 Ila sio higo geiyeka, ila vivija todeng'ha mgati mwa Mulungu kubitila
Mndewa wetu Yesu Kilisto, na kubitila heyo tuilumba na Mulungu.

Adamu na Kilisto

12 Avo, kamba vilozo vingila muulumwengu kubitila munhu imwe, na
ifa iza kubitila vilozo, avo ifa yenela mwa wanhu wose, kwavija wanhu
wose watenda vilozo.
13 Vilozo vikala baho muulumwengu songela Malagizo ga Musa ha-
ganalavigwa, ila vilozo havipetigwe kipigiti vikukalile haduhu Malagizo.
14 Ifa itawala songela kipigiti cha Adamu mbaka kipigiti cha Musa,
ifa iwatawala hata waja wakalile hawatendile vilozo va kugadulukila
Malagizo, kamba viyatendile Adamu, ayo yalingile na Kilisto yondayeze.
15 Ila nhunza ya Mulungu hailingile kamba kilozo cha Adamu, kwavija
kamba wanhu bwando wadanganhika kubitila kilozo cha munhu imwe,
avo chowa kiasi kikulu ng'hani cha ngekewa ya Mulungu yondaize sama
ya ngekewa ya munhu imwe yokemigwa Yesu Kilisto, iwetikila wanhu
bwando!
16 Nhunza ya Mulungu hailingile na malawililo ga kilozo cha munhu
imwe. Kwavija nhaguso iwinza kilozo kimwe na igala msuno. Ila
nhunza ya Mulungu iwinza vilozo bwando na iwatenda wanhu kuwa bule
uzenzeleganye.

17 Kwavija sama ya kilozo cha munhu imwe Adamu, ifa itawala
wanhu bwando. Avo chowa kipigiti kikulu ng'hani chondawatawale awo
wabokele ngekewa ya Mulungu na nhunza ya kuwa bule uzenzeleganye
awo wokala mkuvihuma vilozo, kubitila ifa ya munhu ino, Yesu Kilisto.
18 Avo, malawililo ga kilozo cha munhu imwe gakala nhaguso mwa
wanhu wose, avo vivija malawililo ga sang'hano ya munhu imwe
yalibule uzenzeleganye yowatenda wanhu wose wapetigwe kamba wanhu
walibule uzenzeleganye, ija igala ugima mwa wanhu wose.
19 Kwavija kubitila udulu wa munhu imwe, wanhu bwando watendigwa
wawe na vilozo, avo vivija kubitila wende wa munhu imwe, wanhu
bwando watendigwa wawe bule uzenzeleganye.
20 Malagizo ga Musa vugezile, vilozo vongezeka. Ila hanhu vilozo
havongezeke, ngekewa ya Mulungu yokongezeka ng'hani.
21 Avo, kamba vija vilozo vuvitawale na kugala ifa, avo vivija na ngekewa
ya Mulungu yotawala kubitila kuwa bule uzenzeleganye, ako kutulongoza
tweye kuugima wa digunge kubitila Mndewa wetu Yesu Kilisto.

6

Vilozo Vogala Ifa, ila Kuilumba na Kilisto Kogala Ugima

1 Avo, tulongeze? Tugendelele kutenda vilozo giladi Mulungu yongeze
ng'hani ngekewa yake?
2 Mmbuli ya vilozo tweye tudanganhika, todahaze kugendelela kukala
m'vilozo?
3 Ham'vitanga kamba tweye tose tubatizigwa mkuilumba na Yesu Kilisto
tubatizigwa mkuilumba muifa yake?
4 Avo, tuzikigwa hamoja nayo kubitila mbatiza ya kuilumba muifa yake,
giladi kamba Kilisto viyazukile kulawa mkudanganhika kubitila mhiko ya
yenzi ya Tata, vivija na tweye tukale ukazi wa sambi.
5 Kwavija ihawa tuilumba hamoja na heyo muifa iyadanganhike heyo,
vivija toilumba hamoja na heyo mumzuso uwazukile heyo.
6 Tovitanga kamba unhu wetu wa umwaka uwambigwa mumsalaba
hamoja na heyo, giladi vilozo sambiviwe na mhiko, sambituwe nyakadala
wa vilozo.
7 Kwavija munhu yadanganhike mkuilumba na Kilisto kafunguligwa
kulawa mmhiko za vilozo.
8 Ihawa tudanganhika hamoja na Kilisto, vivija totogola kamba tokwiza
kukala hamoja na heyo.
9 Kwavija tovitanga kamba Kilisto kazuka kulawa mkudanganhika, avo
hadanganhika mwanza uyagwe, na ifa haimtawala.
10 Ifa iyadanganhike, kadanganhika mwanza umwe sama ya vilozo va
wanhu wose, ila ugima uyalinao, kokala sama ya yenzi ya Mulungu.
11 Vivija na mweye wenyego mgelegeze kamba mmbuli ya vilozo
mdanganhika, ila ha Mulungu muna ugima mkuilumba na Yesu Kilisto.
12 Avo, sambimuleke vilozo vitawale mzing'huli zenu, mkuziwinza
sulukila zihile za ng'huli zenu.
13 Sambim'vilave vipindi va ng'huli zenu viwe via va kutendela gehile,
visang'hanike mkutenda vilozo. Ila vihanogile muilave wenyego ha
Mulungu kamba awo wabwezigwe kulawa mkudanganhika na kuwa
wagima, na m'vilave vipindi va ng'huli zenu ha Mulungu kamba via
vilibule uzenzeleganye.

14 Vilozo haviwatawala, kwavija hamuli hasi ya Malagizo ga Musa, ila
mwa hasi ya ngekewa ya Mulungu.

Nyakadala wa Mbuli Zilibule Uzenzeleganye

15 Avo tulongeze? Tutende vilozo kwavija hatuli hasi ya malagizo ila twa
hasi ya ngekewa ya Mulungu? Si vivo!
16 Ham'vitanga kamba muhailava wenyego ha munhu yoyose kuwa
nyakadala, mweye mwa nyakadala wa munhu ija imuilavile kumwake?
Mdaha kuwa nyakadala wa vilozo viwalongoza kuna iifa, ama mdaha
kuwa wende wa Mulungu kuwalongoza kulibule uzenzeleganye?
17 Ila Mulungu yahewezigwe, kwavija mkala nyakadala wa vilozo, ila
mgaluka wende kulawa mmioyo na kugawinza mafundo gamfundizigwe.
18 Mkomboligwa kulawa m'vilozo, na mgaluka nyakadala wa mbuli
zilibule uzenzeleganye.
19 Nolonga ulonzi wa kiunhu sama ya udaho mdodo umulinao. Kamba
vija vum'vilavile vipindi venu viwe nyakadala wa vilozo na kuutenda
wiho ubanze, avo sambi vilaveni viwe nyakadala wa mbuli zilibule
uzenzeleganye zondaziwatende mng'ale.
20 Vumkalile nyakadala wa vilozo, mkala muilegehe kulawa mzimbuli
zilibule uzenzeleganye.
21 Avo, kinhu chaki chumpatile mkipigiti kija kulawa mzimbuli zum-
zonela kinyala sambi? Kwavija malawililo ga mbuli zija gakala ifa.
22 Ila sambi mkomboligwa kulawa m'vilozo na mgaluka nyakadala wa
Mulungu. Kinhu chumpatile kicho ung'azi, na malawililo gake, ugima wa
digunge.
23 Kwavija kitumetume cha vilozo kicho ifa, ila nhunza ya Mulungu iyo
ugima wa digunge kubitila Yesu Kilisto Mndewa wetu.

7

Mmbuli ya Kusola

1 Ndugu zangu, nolonga na wanhu wogatanga goya Malagizo ga Musa.
Ham'vitanga kamba Malagizo gomfunga munhu kipigiti cha ugima wake
tu?
2 Kamba vija mtwanzi yasoligwe kofungigwa na malagizo kipigiti
mbigalo wake yang'hali mgima. Ila mbigalo wake yahadanganhika,
kafunguligwa kulawa mmalagizo ga kusola na kusoligwa.
3 Kokemigwa mgoni kamba yahasoligwa na mbigalo iyagwe kipigiti
mbigalo wake yali mgima. Ila kamba mbigalo wake yahadanganhika,
kafunguligwa kulawa mdilagizo dija, na heyo hakemigwa mgoni, hata
kamba yahasoligwa na mbigalo iyagwe.
4 Vivija na mweye, ndugu zangu, mdanganhika mmbuli ya Malagizo ga
Musa kubitila lukuli lwa Kilisto, giladi muwe wanhu wa munhu iyagwe,
heyo yazukile kulawa mkudanganhika giladi tumulelele mujo Mulungu.
5 Vitukalile tukala ukazi wa kulongozigwa na ng'huli zetu, sulukila zetu
za vilozo ziswagizwe na Malagizo ga Musa, zisang'hanika na vipindi vetu
zilela mujo ugala ifa.
6 Ila sambi tufunguligwa kulawa Mmalagizo ga Musa, tudanganhika
mmbuli zija zitufungile, giladi tweye sambituwe nyakadala wa Malagizo
ga umwaka gandikigwe, ila tuwe nyakadala muukazi wa sambi wa Loho
wa Mulungu.

Malagizo ga Musa na Vilozo

7 Avo tulongeze? Kamba Malagizo ga Musa gago vilozo? Si vivo!
Kamba kuhakalile haduhu Malagizo ga Musa, sambinivitange vilozo.
Sambinivitange kamba kusulukila vinhu va wanhu kukala vilozo kamba
Gamalagizo ga Musa sambigalonge, "Sambiusulukile vinhu va wanhu."*
8 Ila vilozo vipata nzila muindagizi ino kwinula sulukila zose zihile
mgati yangu. Kwavija kamba kuhawile haduhu Malagizo ga Musa, vilozo
vihadanganhike.
9 Kipigiti kimwe nikala bila kugatanga Malagizo ga Musa. Ila indagizi
viizile, vilozo vipata ugima,
10 na nie nidanganhika. Na ndagizi iija ilongigwe yogala ugima,
kumwangu nie igala ifa.
11 Kwavija vilozo vipata hanhu muindagizi ija, vinivwizila, na kubitila
ndagizi hiyo ving'homa.
12 Avo, Malagizo ga Musa gang'ala, na indagizi ija ing'ala na yabule
uzenzeleganye na inoga.
13 Kija kinogile kinigalila nie ifa? Si vivo! Vikala vilozo vigalile ifa mgati
yangu kubitila kija kinogile, giladi vilozo voneke kuwa vilozo. Na kubitila
indagizi ija, vilozo voneke kuwa viha ng'hani.

Kugomba Mgati mwa Munhu Mwenyego

14 Tuvitanga kamba Malagizo ga Musa simbuko jake loho, ila nie si
munhu wa muloho, niguzigwa na kuwa nyakadala hasi ya vilozo.
15 Sigatanga gaja gonitenda. Kwavija gaja gonilonda kugatenda, siga-
tenda. Ila gaja gonigehila kugatenda, nogatenda.
16 Na ihawa nogatenda gaja gonilema kugatenda, notogola kamba
Gamalagizo ga Musa ganoga.
17 Avo, sio nie mwenyego nigatenda gano, ila kilozo kili mgati yangu.
18 Novitanga kamba haduhu kinhu kinogile kikala mgati yangu, mu-
lukuli lwangu. Kwavija nolonda kugatenda ganogile, ila sidaha kugatenda.
19 Kwavija sigatenda ganogile gonilonda kugatenda, ila gehile gonilema
kugatenda, gago nigatenda.
20 Ihawa nogatenda gaja gonilema kugatenda, sio nie nigatenda higo, ila
vilozo vikala mgati yangu.
21 Avo, nivitanga kamba nzoela ino yosang'hanika, nihalonda kugatenda
ganogile, gehile gokwima haulongozi wangu.
22 Kwavija mgati yangu nogadeng'helela malagizo ga Mulungu.
23 Ila nokona nzoela ziyagwe zosang'hanika m'vipindi va lukuli lwangu.
Nzoela hizo zogomba na nzoela za nzonzi zangu na zonitenda nie niwe
mfungigwa wa malagizo ga vilozo gosang'hanika m'vipindi vangu.
24 Nie munhu mkiwa! Yalihi yondayanikombole kulawa mulukuli luno
lwa kudanganhika?
25 Mulungu yahewezigwe yogatenda gano kubitila Yesu Kilisto Mndewa
wetu!
Avo, nie mwenyego mzinzonzi zangu na nyakadala wa malagizo ga
Mulungu, ila mulukuli na nyakadala wa malagizo ga vilozo.

8

Ugima Mgati ya Loho wa Mulungu

* **7:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 20:17; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 5:21.

1 Avo, sambi haduhu nhaguso mwa wanhu waja wailumbile hamoja na
Yesu Kilisto.
2 Kwavija kubitila Yesu Kilisto, mhiko za Loho wa Mulungu zili na ugima
zinikombola kulawa mmhiko za vilozo na ifa.
3 Malagizo ga Musa galemelwa kutukombola tweye sama ya udonhi
wa ng'huli zetu. Avo Mulungu kagatenda gaja galemelwe kutendigwa
na Malagizo ga Musa. Kamtuma Mwanage mwenyego mulukuli kamba
ng'huli zitulinazo tweye watenda vilozo. Na mulukuli luja Mulungu
kakipeta kimambukizo cha vilozo vitutawale tweye mkumulava Mwanage
kamba nhosa sama ya vilozo vetu,
4 giladi mbuli zilibule uzenzeleganye zilondeka na Gamalagizo ga Musa
zivikile mgati yetu tweye tulekile kutamanila lukuli, ila tumtamanile Loho
wa Mulungu.
5 Wanhu waja wose wokala mkuluwinza lukuli, nzonzi zao zogelegeza
gaja golulonda lukuli. Na waja wose wokala mkumuwinza Loho wa
Mulungu, nzonzi zao zogelegeza gaja goyolonda Loho ija.
6 Kuzitenda ngelegeza zenu zigelegeze mbuli za lukuli, kogala ifa. Ila
kuzitenda ngelegeza zenu zigelegeze mbuli za Loho wa Mulungu, kogala
ugima na tindiwalo.
7 Sama ya kilamso kino, nzonzi zitamanila lukuli zoibamilila na
Mulungu, kwavija zogadulukila malagizo ga Mulungu, na hazidaha
kugatogola.
8 Wanhu wolongozwa na sulukila za lukuli hawadaha kugatenda gaja
gomnogela Mulungu.
9 Ila mweye hamulongozigwa na lukuli, ila molongozigwa na Loho wa
Mulungu, kwavija Loho wake kokala mgati yenu. Na munhu yoyose
yalibule Loho wa Kilisto, heyo si munhu wa Kilisto.
10 Ila kamba Kilisto yahakala mgati yenu, hata kamba ng'huli zenu
zihadanganhika sama ya vilozo, Loho wa Mulungu kowagwelela mweye
ugima kwavija mtendigwa wanhu walibule uzenzeleganye na Mulungu.
11 Ihawa Loho wake ayo yamzusile Yesu kulawa mkudanganhika kokala
mgati yenu, heyo yamzusile Yesu Kilisto kulawa mkudanganhika vivija
kozigwelela ugima ng'huli zenu zibanangika kubitila Loho wake, ayo
yokala mgati yenu.
12 Avo, ndugu zangu, towilwa, ila si mkukala mkulongozwa na gaja
golulonda lukuli.
13 Kwavija kamba mokala mkulongozigwa na lukuli, modanganhika.
Ila kamba mokala mkulongozigwa na Loho wa Mulungu, mozikoma
sang'hano za lukuli, na mowa wagima.
14 Kwavija wose awo wolongozigwa na Loho wa Mulungu, wao wana wa
Mulungu.
15 Kwavija Loho ija Mulungu iyawagwelele mweye hawatenda mweye
muwe nyakadala na kuwagela bwembwe, ila mum'bokela Loho wake
yowatenda muwe wana wa Mulungu. Na kubitila heyo tomkema, “Aba,”
nhegulo yake “Tata.”
16 Loho wa Mulungu kosindila hamoja na loho zetu kamba tweye twa
wana wa Mulungu.
17 Na kamba tweye twa wana, twa wahazi, twa wahazi wa Mulungu,
na tohala hamoja na Kilisto, kamba tugazika hamoja nayo giladi vivija
tuyenzigwe hamoja nayo.

Yenzi Ikwiza

18 Vinigesa nie migayo ya kipigiti kino haihile ng'hani uhailinga na yenzi
yondatugubuliligwe tweye.
19 Kwavija vinhu vose vilumbigwe vobeta mkusulukila ng'hani kuno
vitamanila wana wa Mulungu kufunuligwa.
20 Kwavija vinhu vilumbigwe viwa si kinhu, si mkulonda venyego, ila
kamba vija viyalondile ayo yavilumbile. Ila kuna tamanilo,
21 vinhu vilumbigwe venyego vokwiza kukomboligwa kulawa m'vifungo
vake va kubanangika na kugaligwa kuna iyenzi ya ulegeho wa wana wa
Mulungu.
22 Kwavija tovitanga kamba mbaka kipigiti kino* vinhu vose vilumbigwe
vogugumila na usungu kamba uja wa kulela mwana.
23 Na si vinhu vilumbigwe viiyeka vigugumila, ila na tweye wenyego,
tuli na malimbuko ga Loho wa Mulungu, togugumila munda kwa munda
kipigiti tubeta kutendigwa wana wa Mulungu, ukombola wa ng'huli zetu.
24 Kwavija tukomboligwa mditamanilo dino. Ila tamanilo dija dikoneka
si tamanilo. Kwavija yalihi yotamanila kija ikinhu yeshile kuwa nacho?
25 Ila ihawa totamanila kinhu tuleka kuchona, tokibeta na mwazaganyo.
26 Vivija Loho wa Mulungu kotutaza muudonhi utulinao, kwavija
hatuvitanga kutambika kamba vija vitulondigwa kutambika, ila Loho wa
Mulungu kotambika sama yetu tweye mkugugumila mmbuli hazidahika
kulongeka.
27 Na Mulungu, yogalola gali mmioyo ya wanhu, kozitanga ngelegeza za
Loho wake, kwavija Loho wake kotambika sama ya wanhu wa Mulungu
kamba vija voyolonda Mulungu.
28 Tovitanga kamba Mulungu kowatendela ganogile awo iwamnogele
mzimbuli zose, awo iyawakemile sama ya gaja goyolonda.
29 Kwavija waja Mulungu yawatangile songela mwaka, vivija kawasag-
ula walinge kamba Mwanage, giladi Mwanage yawe chaudele wa mulango
mkulu.
30 Na waja yawasagule, kawakema. Na waja yawakemile, kawapeta
kamba wabule uzenzeleganye. Na waja yawapetile kamba wabule
uzenzeleganye, kawayenzi.

Noge da Mulungu ha Yesu Kilisto

31 Avo, tulongeze mmbuli zino? Kamba Mulungu ka ng'ambu yetu, yalihi
yondayadahe kuibamilila na tweye?
32 Heyo yalekile kumfisa Mwanage, ila kamulava sama yetu tweye tose.
Avo, vivija kolekaze kutugwelela vinhu vose hamoja na Mwanage?
33 Yalihi yondayagale nhaguso yoyose mwa awo yawasagule Mulungu?
Mulungu mwenyego iyo yawatendile wawe bule uzenzeleganye.
34 Yalihi yondayatutaguse? Haduhu, kwavija Yesu Kilisto kadanganhika
sama yetu na kazusigwa kawa mgima sama yetu, na kakala kumkono wa
ukulume wa Mulungu, yotutambikila tweye!
35 Yalihi yondayatubagule na noge da Kilisto? Mgayo, ama ukumbulu,
ama kugazigwa, ama nzala, ama kuwa bule vivalo, ama mmwangalo, ama
zele?
36 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,
“Sama yako gweye, todanganhika misi ngima,
tupetigwa kamba ng'hondolo yolondigwa kuchinjigwa.”†

---

* **8:22** ***Mbaka kipigiti kino*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.* † **8:36** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 44:22.

37 Bule, mzimbuli zino zose, tweye tubanziliza kuhuma kubitila heyo
yatunogele.
38 Kwavija notogola kamba si ifa, ama ugima, ama wasenga wa Mulungu
wa kuulanga, ama vinyamkela, ama vinhu vili sambi, ama vinhu
vondavize, ama mhiko zozose,
39 ama ulumwengu wa uchana, ama ulumwengu wa hasi, ama kinhu
chochose muna ivinhu vose vilumbigwe chondakidahe kutubagula na
noge da Mulungu ha Yesu Kilisto Mndewa wetu.

9

Mulungu na Wanhu Zake

1 Nolonga ikweli na silonga uvwizi kwavija nie na hamoja na Kilisto,
na udaho wangu wa kusambula gehile na ganogile hamoja na Loho wa
Mulungu vosindila mbuli zino.
2 Moyo wangu umema usungu mkulu na giogio dilibule nziga
3 sama ya wanhu zangu, wandugu zangu wa Kiyahudi kwavija kamba
nihadahile, nilonda nie mwenyego nihadukumizwe na kusegezigwa
kulawa ha Kilisto kamba mkutenda vino wahakomboligwe.
4 Wanhu wa Islaeli, watendigwe wana, wagweleligwe yenzi ya Mulungu,
wagweleligwe malagano, wagweleligwe Malagizo ga Musa, wagweleligwe
mhome ya kumtambikila Mulungu, na wagweleligwe vilagano.
5 Hewo wao vilangizi, na kulawa kumwao kalawilila Kilisto mmbuli ya
lukuli. Na Mulungu, ayo yotawala vinhu vose, yayenzigwe milongo yose!
Amina.
6 Si kamba Usenga wa Mulungu uhumwa. Kwavija si wanhu wose
wolawa mulukolo lwa Waislaeli wao Waislaeli kweli.
7 Sio wose wolawa mulukolo lwa Ablaham wanage Ablaham kwavija
Nyandiko Zing'alile zolonga, “Kubitila Isaka, lukolo lwako lokemigwa.”*
8 Nhegulo yake iyo ino, sio wana wa lukuli wa Ablaham wali wana wa
Mulungu, ila wana wa kilagano wao wopetigwa kamba lulo lukolo lwa
Ablaham.
9 Kwavija vino vivo ikilagano vikilonga, “Kamba kipigiti kikino mulao
ukwiza nobweleganya, na Sala kowa na mwana mbigalo.”†
10 Sio gano geiyeka, kinhu kilingile na kino kimulawilila Lebeka ahaja
viyapatile inda ya wana wabili kulawa ha mbigalo imwe, yokemigwa Isaka
tata wetu.
11 Hata viwakalile hawanavumbuka, ama hawanatenda kinhu chochose
kinogile ama kihile, giladi ija iyamulondile Mulungu kumsagula yap-
atikane,
12 sio sama ya gaja gayatendile, ila kubitila lukemo lwake, Lebeka
kalongeligwa, “Mkulu komsang'hanikila mdodo.”‡
13 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Yakobo nimnogela, ila
Esau nimwihila.”§
14 Avo, tulongeze? Kuna uzenzeleganye ha Mulungu? Si vivo!
15 Kwavija kamulongela Musa, “Nomgela kumgongo ayo inimulonda
kumgela kumgongo, na nomonela bazi ayo inimulonda kumonela bazi.”*

* **9:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 21:12. † **9:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 18:10, 14. ‡ **9:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 25:23. § **9:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MALAKI 1:2-3. * **9:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 33:19.

16 Avo, haitamanila vija viyosulukila munhu ama vija viyokiiyoha, ila
yotamanila bazi da Mulungu.
17 Kwavija Nyandiko Zing'alile zomulonga Falao, “Nikwinula sama ya
kulagusa mhiko zangu mgati yako, giladi twaga jangu dipetigwe kila hanhu
muisi.”†
18 Avo, Mulungu komonela bazi, munhu yoyose yoolonda kumonela bazi,
na komgela moyo udala, munhu yoyose yoolonda kumgela moyo udala.

Lusango na Bazi da Mulungu

19 Abaho moniuza, “Habali Mulungu yang'hali yotulonga? Yalihi yodaha
kugadulukila gaja goyolonda?”
20 Ila gweye iyo munhu yalihi hata um'bamilile Mulungu? Kinhu
kitendigwe kimulongele ayo yakitendile, “Habali kunitenda nie kamba
vino?”‡
21 Vino muumbi hadaha kulamula kuumba kulawa mditonge dimwe da
ulongo kia kimwe kisinyo, na kia kiyagwe cha sang'hano za mazua gose?
22 Vivija hata kamba Mulungu kana udaho wa kulagusa lusango lwake
na mhiko zake, ila heyo kowazaganya ng'hani awo yoowonela lusango,
awo walumbile kubanangigwa.
23 Na ihawile vilihi kamba katenda gano giladi yatende ugoli wa yenzi
yake utangigwe mwa awo wapatile bazi jake, awo yawatandile yenzi yake,
24 na hata tweye yatukemile, sio kulawa ha Wayahudi weiyeka, ila vivija
kulawa ha Wamhazi?
25 Kamba viyalongile muna ikitabu cha Hosea,
“Waja wakalile si wanhu zangu
nowakema, ‘Wanhu zangu.’
Na ayo nilekile kumnogela
nomkema, ‘Mnogelwa wangu.’§
26 Na hanhu hahaja hawalongeligwe, ‘Mweye sio wanhu zangu,’
bahaja wokemigwa, ‘wana wa Mulungu yali na ugima.’ ”*
27 Na Isaya kenula dizwi yoilonga Islaeli, kalonga, “Hata kamba mheta ya
wana wa Waislaeli yowa kamba misenga ya mumgwazo wa ibahali, ila
wondawakomboligwe wowa wadodo,
28 kwavija Mndewa koitenda nhaguso yake muisi mbwisa na kuimambuk-
iza.”†
29 Kamba Isaya viyahokole, yolonga, “Kamba Mndewa Mwene Udaho sam-
biyatulekele wana, tuhawile kamba Sodoma, na tuhalingile na Gomola.”‡

Paulo Koitambikila Islaeli

30 Avo, tulongeze? Wamhazi, awo walekile kuzahila kuwa bule
uzenzeleganye, wasegezeligwa uzenzeleganye kubitila nhamanila.
31 Ila Waislaeli, wakalile woiyoha mkuzahila kuwa bule uzenzeleganye
mkugawinza Malagizo ga Musa, hawapatile kuwa bule uzenzeleganye.
32 Habali hawapatile? Kwavija hawakuzahile kubitila nhamanila, ila
kubitila kugagoga Malagizo ga Musa. Waikwangwala hana didibwe da
kuikwala.
33 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,
“Lola! Ako Sayuni nokwika dibwe
dondadiwatende wanhu waikwale,

---

† **9:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 9:16. ‡ **9:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 29:16; 45:9. § **9:25** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HOSEA 2:23. * **9:26** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HOSEA 1:10. † **9:28** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 10:22-23. ‡ **9:29** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 1:9.

dibwe dondadiwatende walagale.
Ila munhu yoyose yondayamtogole hageligwa kinyala.”§

10

1 Ndugu zangu, sulukila ya moyo wangu na nhambiko yangu ha
Mulungu nolonda wanhu wa Islaeli wakomboligwe!
2 Kinidaha kulonga mmbuli ya wanhu wano icho kino, kamba wokiiyoha
ng'hani kumzahila Mulungu. Ila vija viwomzahila, hawamzahila na
nzewele.
3 Kwavija hawaitangile nzila ya kuwa bule uzenzeleganye ilawa ha
Mulungu, ila wozahila kutenda mbuli zao wenyego, avo hawatogole ku-
longozigwa na nzila ya Mulungu ya kuwatenda wawe bule uzenzeleganye.
4 Kwavija Kilisto kakigala ikimambukizo cha Malagizo ga Musa, giladi
wanhu wose wotogola wapetigwe kuwa bule uzenzeleganye.

Wanhu Wose Wolondigwa Wakomboligwe

5 Mmbuli ya nzila ya kuwa bule uzenzeleganye ilawa mkugagoga
Malagizo ga Musa, Musa kandika vino, “Munhu yoyose yogagoga malagizo
gali Mmalagizo ga Musa kowa mgima kubitila Malagizo higo.”*
6 Ila mbuli ya kuwa bule uzenzeleganye, ikwiza kulawa mnhamanila,
yolonga,
“sambiulonge mmoyo wako,
‘Yalihi yondayakwele mbaka kuulanga?’†
nhegulo yake, kumuhumulusa hasi Kilisto.
7 Ama sambiulonge,
‘Yalihi yondayahumuluke mbaka kuzimu?’‡
nhegulo yake, kumwinula Kilisto kulawa mkudanganhika.”
8 Ila Nyandiko Zing'alile zolongaze? “Usenga wa Mulungu wa habehi
nagwe, mmulomo wako na mmoyo wako.”§ Uno uwo usenga wa
nhamanila utuwapetela wanhu.
9 Kwavija kamba uhatogola na mulomo wako kamba Yesu iyo Mndewa
na kutogola mmoyo wako kamba Mulungu kamzusa kulawa mkudangan-
hika, kokomboligwa.
10 Kwavija munhu yahatamanila mmoyo wake kopetigwa kamba kabule
uzenzeleganye, na munhu yahatogola na mulomo wake kokomboligwa.
11 Nyandiko Zing'alile zolonga, “Munhu yoyose yomtamanila hageligwa
kinyala.”*
12 Kwavija Muyahudi na Mmhazi haduhu yam'banzile miyage. Wana
Mndewa imwe, na iyo Mndewa wa wose, yowamemeza motelo wose awo
womkema.
13 Kwavija, “Munhu yoyose yodikema twaga da Mndewa kokom-
boligwa.”†
14 Avo wodahaze kumkema ayo walekile kumtogola? Na wodahaze
kumtogola ayo walekile kumuhulika? Na wodahaze kumuhulika bila
munhu kuwapetela?

---

§ **9:33** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:14; 28:16. * **10:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 18:5. † **10:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 30:13. ‡ **10:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 30:13. § **10:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 30:14. * **10:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 28:16. † **10:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YOELI 2:32.

15 Na wodahaze kuupeta Usenga Unogile kamba hawatumigwe? Kamba
viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Ganoga ng'hani magulu ga awo
wougala Usenga Unogile!”‡
16 Ila sio wose wautogole Usenga Unogile. Kwavija Isaya kalonga,
“Mndewa, yalihi yautogole usenga wetu?”§
17 Avo, nhamanila mwanduso wake kuhulika, kuuhulika Usenga Unogile
wa Kilisto.
18 Ila nouza, hewo hawahulike? Si vivo, wahulika,
“Dizwi jao jenela muisi yose,
na mbuli zao zenela mbaka hana zisota za ulumwengu.”*
19 Nouza kabili, Waislaeli hawavitangile? Tanhu Musa kolonga,
“Nowatenda mweye mwone migongo
mwa awo wali si isi,
na nowatenda mweye muwe na lusango
na isi ija ilibule nzewele.”†
20 Isaya kagangamiza kulonga,
“Nyoneka na awo walekile kunizahila,
na nikiifunula mwenyego mwa awo walekile kunipula.”‡
21 Ila mmbuli ya Islaeli kolonga,
“Imisi ngima nigolosa makono gangu
kuwabokela wanhu awo walekile kutogola na wadulu.”§

11

Mulungu Kowonela Bazi Waislaeli

1 Avo nouza, Mulungu kawalema wanhu zake? Si vivo! Nie mwenyego
na Muislaeli, lukolo lwa Ablaham, kulawa mtala wa Benjamini.
2 Mulungu hawalemile wanhu zake, awo yaawasagule songela mwaka.
Ham'vitanga vija Nyandiko Zing'alile vuzilonga mmbuli ya Eliya, vija
viyawataguse Waislaeli ha Mulungu?
3 “Mndewa, wawakoma wahokozi zako na kuvibomola vilingo vako
va kulavila nhosa. Ila nie niiyeka nisigale, na hewo wouzahila ugima
wangu.”*
4 Ila Mulungu kamwidika vilihi? “Nikiikila mwenyego wanhu alufu saba
walekile kumfugamila mavindi Baali, mulungu wa uvwizi.”†
5 Vivija mkipigiti kino hana wanhu wadodo wasaguligwe kubitila
ngekewa ya Mulungu.
6 Usaguzi wake utamanila ngekewa yake, na sio kija kiwasang'hane.
Kwavija kamba usaguzi wa Mulungu uhatamanile kija kiwasang'hane
wanhu, avo ngekewa yake sambiiwe ngekewa ya kweli.
7 Avo, Waislaeli walemelwa kukipata kija kiwakalile wokizahila? Waja
wasaguligwe wakipata, ila wasigale wakala na mioyo midala.
8 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,
“Mulungu kawagwelela moyo wa ubozi,
giladi meso gao sambigadahe kulola

---

‡ **10:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 52:7. § **10:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 53:1. * **10:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 19:4. † **10:19** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:21. ‡ **10:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 65:1. § **10:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 65:2. * **11:3** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 1WANDEWA 19:10, 14. † **11:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 1WANDEWA 19:18.

na magwiti gao sambigadahe kuhulika,
mbaka zua dino.”‡
9 Na Daudi kolonga,
“Sona zao zigaluke tanzi na mtego,
lwingila na msuno ulingile na gaja gawatendile!
10 Meso gao gageligwe ziza giladi sambiwadahe kulola,
na migongo yao iveduke milongo yose!”§

11 Avo nowauza, Wayahudi waikwala na kugwa hasi kabisa? Si vivo! Ila sama ya vilozo viwatendile, ukombola uchola ha Wamhazi, avo kuwatenda Waislaeli wone migongo.

12 Vilozo va Wayahudi vigala ugoli muulumwengu, na ukumbulu wao wa muloho ugala ugoli ha Wamhazi. Avo, Wayahudi wahaibokela nhunza ya ukombola wa Mulungu, wogala ugoli mkulu ng'hani muulumwengu!

Ukombola wa Wamhazi

13 Nowalongela mweye Wamhazi, kwavija nie na mtumigwa wa Kilisto ha Wamhazi, noiyenzi sang'hano yangu
14 giladi niwatende wanhu wa isi yangu mwenyego wone migongo, na niwakombole wayagwe mmwanza wao.
15 Ihawa kulemigwa kumwao kutenda ulumwengu uilumbe na Mulungu, avo yowaze aho vondawatogoligwe? Yowa ugima ha awo wadanganhike.
16 Kamba kidanga cha ichanduso cha mkate kilavigwe ha Mulungu king'ala, avo mkate wose usigale ung'ala. Na kamba mizizi ing'ala, na gamatambi gang'ala.
17 Ila kamba matambi gayagwe ga mzaituni gakanhigwa, na mweye, muli matambi ga mzaituni muhulo, muombekigwe hanhu hagakalile matambi gaja gakanhigwe na sambi moja ugoli wa mzizi wa mzaituni,
18 avo sambimgazabuze matambi ago gakalile gakanhigwe. Kamba muhagazabuza, mgelegeze kamba sio mweye muugogile umzizi, ila umzizi uwo uwagogile mweye.
19 Gweye kolonga, “Matambi gakanhigwa giladi nie niombekigwe.”
20 Ona, vivo ili! Ila wakanhigwa sama ya kuleka kutogola kumwao, ila gweye kwima kubitila nhamanila. Avo sambiuitope, ila udumbe.
21 Kwavija kamba Mulungu hagalekile matambi gali si ga kuombeka, siku na gweye hakuleka.
22 Avo, mgelegeze unovu na ukali wa Mulungu. Ukali wa Mulungu mwa awo watendile vilozo, ila unovu wa Mulungu kumwenu ulavigwa ihawa mogendelela kukala muunovu wake. Ila kamba si hivo, vivija na mweye mokanhigwa.
23 Na hata Wayahudi, kamba wahagaluka na kutogola, woombekigwa, kwavija Mulungu kana udaho wa kuwaombeka kabili.
24 Kwavija kamba mkanhigwa kulawa mumzaituni muhulo, na muombekigwa mumzaituni kae uli na simbuko diyagwe, vobuha ng'hani matambi gano ga mzaituni kae kuombekigwa kabili kumzaituni kugakalile.

Mulungu Kowonela Bazi Wanhu Wose

25 Ndugu zangu, nolonda muitange nyong'onyo ino giladi sambimgelegeze kamba muna nzewele ng'hani kubanza vimuli. Udala wa

‡ **11:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 29:4; ISAYA 29:10.
§ **11:10** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 69:22-23.

mioyo ya wanhu wa Waislaeli haugendelela, ila womalila haja mheta yose
ya Wamhazi vondaize ha Mulungu.
26 Avo Waislaeli wose wokomboligwa, kamba viyandikigwe Mzinyandiko
Zing'alile,
“Mkombola kokwiza kulawa Sayuni,
na kuusegeza umhazi kulawa mulukolo lwa Yakobo.
27 Na dino dijo lagano jangu dondaniilagane nawo,
kipigiti vondaniwasegezele vilozo vao.”*
28 Kwavija waulema Usenga Unogile, Wayahudi wawa wadumuka wa
Mulungu sama yenu mweye Wamhazi. Ila kwavija Mulungu kawasagula
Wayahudi, wawa mbwiga zake sama ya wahenga zao.
29 Kwavija nhunza ya Mulungu na lukemo lwake havigaluka.
30 Umwaka, mweye Wamhazi, mkala mumdulukile Mulungu, ila sambi
m'bokela bazi jake sama ya udulu wa Wayahudi.
31 Avo na hewo Wayahudi sambi womdulukila Mulungu, giladi kubitila
bazi da Mulungu dim'bokele mweye Wamhazi, na hewo Wayahudi vivija
wadibokele.
32 Kwavija Mulungu kawafunga wanhu wose mkifungo cha udulu, giladi
yawonele bazi wanhu wose.

Mulungu Atogolwe

33 Lola Mulungu viyali na bwando da ugoli, ng'hungwe na ilimu!
Yalihi yodaha kupeta ulamuzi wake?
Na yalihi yodaha kuzitanga nzila zake?
34 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
“Kwavija yalihi yozitanga ngelegeza za Mndewa?
Ama yalihi yondayawe mulangulizi wake?†
35 Yalihi yamgwelele kinhu chochose Mulungu,
giladi Mulungu yam'bwezele?”‡
36 Kwavija vinhu vose vilawa kumwake, na vinhu vose vabaha sama yake,
na vinhu vose vabaha sama ya kumuyenzi Mulungu. Mulungu yayenzigwe
milongo yose. Amina.

12

Ugima Muna Isang'hano ya Mulungu

1 Avo, ndugu zangu, kubitila bazi da Mulungu, nowayalalila zilaveni
ng'huli zenu kamba nhosa ili na ugima, ing'alile na imnogela Mulungu,
kwavija ino iyo nhambiko yenu ya ikweli.
2 Sambimuukweleleze ulumwengu uno, ila muhindulwe mkutendigwa
wa sambi mnzewele, avo mdahe kulanza na kugatanga gaja goyolonda
Mulungu, gaja ganogile, gomnogela na vija viyalekile kuhungula hanhu.
3 Kwavija kubitila bazi dinigweleligwe, nomulongela kila munhu
mmwanza wenu, kamba sambimuigelegeze wenyego kamba mweye mwa
uchana ng'hani kubanza vija vimuli, ila muwe bule uzenzeleganye
mkuigelegeza wenyego, mkuipima wenyego na nhamanila iyawagwelele
Mulungu.
4 Kamba vituli tweye tuna lukuli lumwe luli na vipindi bwando, na
vipindi vino vose havitenda sang'hano imwe,

---

* **11:27** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 27:9; 59:20-21; YELEMIA 31:33-34. † **11:34** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 40:13. ‡ **11:35** Mbuli zino zolawa mkitabu cha AYUBU 41:11.

5 na vivija, tweye tuli bwando, twa lukuli lumwe kubitila Kilisto, na kila
kipindi choilumba na miyage.
6 Tusang'hanike na nhunza zetu zilekile kuilinga, kulingana na ngekewa
ya Mulungu iyatugwelele kila munhu mmwanza wetu. Kamba munhu
kana nhunza ya kuhokola, basi yahokole kulingana na nhamanila iyali-
nayo,
7 kamba kusang'hanika, basi yasang'hanike, kamba kufundiza, basi
yafundize,
8 kamba kuwagangamiza wanhu, basi yawagangamize, kamba
kuwasangila vinhu wanhu wayagwe, basi yawasangile na moyo unogile,
kamba kuwalongoza wanhu, basi yawalongoze mkuiyoha, na kamba
kuwonela bazi wanhu, basi yawonele bazi na moyo usamhuke.
9 Noge sambidiwe da uzenzeleganye. Mkihile kija kihile, ila mkigoge kija
kinogile.
10 Muinogele wenyego kwa wenyego kubitila noge da udugu. Na
mkiihishimile wenyego kwa wenyego.
11 Sambimdonhe kuinanahila nhamanila yenu, ila muiyohe muloho
mkumsang'hanikila Mndewa.
12 Deng'heni mditamanilo, mwazaganye mmigayo, na mtambike mazua
gose.
13 Muwasangile vinhu wanhu wa Mulungu wali wakumbulu, na mazua
gose sulukileni kuwatendela wahenza ganogile.
14 Wamotezeni awo wowagaza mweye. Wamotezeni, na sam-
bimuwadukumize.
15 Deng'heni na awo wodeng'ha, na lileni na awo wolila.
16 Muilumbe mwemwe kwa mwemwe. Sambimuitope, ila igogeni na
wanhu wali hasi yenu, sambimgelegeze kamba muna nzewele ng'hani
kubanza vija vumuli.
17 Sambimmulihe munhu yoyose dihile kwa dihile, ila gezeni kutenda
ganogile hameso ga wanhu wose.
18 Tendeni jojose didahika giladi mkale mditindiwalo na wanhu wose.
19 Mbwiga zangu, sambimuibwelezele gehile, ila lulekeni lusango lwa
Mulungu lusang'hanike, kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, “ ‘Nie
iyo yondanim'bwelezele munhu gehile, nie noliha,’ kolonga Mndewa.”*
20 Ila, “Kamba mdumuka wako yahawa na nzala, mgwelele mandia yaje,
na yahawa na ng'hilu, mgwelele kinhu cha kung'wa yang'we. Kwavija
mkutenda vino, komwikila ming'hea ya moto mpala jake.”†
21 Sambiuhumigwe na gehile, ila ugahume gehile mkutenda ganogile.

13

Kuwahishimila Watawala wa Isi

1 Kila munhu sambiyaidulukile silikali itawala, kwavija haduhu silikali
haikigwe na Mulungu. Silikali zose zitawala sambi zikigwa na Mulungu.
2 Avo yoyose yoidulukila silikali kokidulukila kija kisaguligwe na
Mulungu, na waja wose woidulukila woigalila nhaguso hewo wenyego.
3 Kwavija watawala hawawadumbiza awo wotenda ganogile, ila mwa
awo wotenda gehile. Kolonda sambiuwe na bwembwe haulongozi wa
mtawala? Avo tenda ganogile, na gweye kopata nhogolwa kulawa
kumwake,

* **12:19** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:35. † **12:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 25:21-22.

4 kwavija hewo wao watumigwa wa Mulungu wowasang'hanikila
mweye ganogile. Ila kamba uhatenda gehile, udumbe, kwavija watawala
hawamwinulila munhu zele bila kilamso. Hewo wao watumigwa wa
Mulungu, woluvikiza lusango lwa Mulungu ha watenda gehile.
5 Avo, kolondigwa kuwahishimila watawala, sio tu sama ya lusango
lukwiza, ila sama ya udaho wa kusambula gehile na ganogile.
6 Kwavija kino kicho kilamso cha mweye kuliha kodi, kwavija watawala
womsang'hanikila Mulungu, awo wolava kipigiti chao chose mkutawala.
7 Mgweleleni kila munhu choyolondigwa kugweleligwa. Muwila
kodi, yagweleligwe kodi, munhu wa ushulu, yagweleligwe ushulu,
munhu yolondigwa kuhishimilwa, yahishimilwe, na munhu yolondigwa
kudumbigwa, yadumbigwe.

Kuwanogela Wayagwe

8 Sambimuwilwe na munhu yoyose, ila kinhu kimulondigwa kuwilwa
kicho kino, inogeleni wenyego kwa wenyego, kwavija ayo yowanogela
wayagwe kagavikiza Malagizo ga Musa.
9 Kwavija ndagizi zilonga, "sambiutende ugoni, sambiukome, sambi-
wibe, sambiusulukile vinhu va miyago,"* na ndagizi zose ziyagwe za hasi
ya ndagizi ino imwe ilonga, "Mnogele munhu wa habehi nagwe kamba
vukiinogela mwenyego."†
10 Noge hadimtendela gehile munhu wa habehi nagwe. Avo noge
dogavikiza Malagizo ga Musa.
11 Na mkitange kipigiti kitulinacho. Kipigiti kivika cha mweye kulamuka
kulawa muutulo. Kwavija ukombola wetu ukwenhuka ng'hani kubanza
vitusongile kutogola.
12 Kilo kigendelela ng'hani, na misi ikwenhuka. Avo tuzike hamgwazo
sang'hano za ziza, na kuvala via va kuiimilizila va mulangaza.
13 Tukale ukazi wa kuihishimila kamba wanhu wa imisi, sambituwe
wamelo na sambitung'we ugimbi, sambituwe wagoni na washalati,
sambitugombe na kuiyonela migongo.
14 Ila mum'vale Mndewa Yesu Kilisto, sambimzikweleleze sulukila zihile
za ng'huli zenu mkutenda vija vuzilonda.

14

Sambimuitaguse Wenyego kwa Wenyego

1 Wabokeleni awo wali na nhamanila ndodo, ila sambimuibamilile nao
sama ya ngelegeza zao.
2 Nhamanila ya munhu imwe yomtogoza kuja vinhu vose, ila munhu
iyagwe yali na nhamanila hainakangala koja mboga za matepo geiyeka.
3 Munhu yoja vinhu vose sambiyamzabuze ayo yoleka kuja vinhu vose,
na munhu yoleka kuja vinhu vose, sambiyamtaguse munhu ayo yoja vinhu
vose, kwavija Mulungu kamtogola.
4 Avo gweye kwa munhu yalihi hata umtaguse mtumigwa wa munhu
iyagwe? Mndewa wake mwenyego iyo yondayalamule kamba yadahe
ama yalemelwe. Na heyo kokwima, kwavija Mndewa Mulungu kodaha
kumtenda yeme.

---

* **13:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 2:13-15, 17; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 5:17-19, 21. † **13:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 19:18.

5 Munhu imwe kogelegeza kamba zua dimwe ding'ala ng'hani kubanza
zua diyagwe, na munhu iyagwe kogelegeza kamba mazua gose galinga.
Kila munhu yawinze vija nzonzi zake vuzimulongoza.
6 Awo womtambikila Mulungu mdizua kisinyo, wotenda avo sama ya
kumuhishimila Mndewa. Vivija awo woja vakuja vose, woja sama ya
kumuhishimila Mndewa, kwavija womgwelela Mulungu hewela. Na awo
woleka kuja, hawaja sama ya kumuhishimila Mndewa na kumgwelela
Mulungu hewela.
7 Kwavija haduhu munhu mmwanza wetu yodaha kuwa mgima mku-
londa mwenyego, na vivija haduhu munhu mmwanza wetu yodaha
kudanganhika mkulonda mwenyego.
8 Ihawa towa wagima, towa wagima sama ya Mndewa, na ihawa
todanganhika, todanganhika sama ya Mndewa. Avo, ihawa towa wagima
ama todanganhika, tweye twa wanhu wa Mndewa.
9 Mkilamso kino, Kilisto kadanganhika na kuzuka giladi yawe Mndewa
wa wose wadanganhike na wali wagima.
10 Habali umtagusa ndugu yako? Ama habali umzabuza ndugu yako?
Kwavija tweye tose tokwima haulongozi wa kigoda cha nhaguso cha
Mulungu.
11 Kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile,
“Mndewa kolonga, ‘Nowalongela ikweli kamba
kila vindi donifugamila,
na kila lulimi lotogola kamba nie iyo Mulungu.’ ”*
12 Avo, kila munhu mmwanza wetu kozipeta mbuli zake mwenyego ha
Mulungu.

Sambimuilagaze M'vilozo Wenyego kwa Wenyego

13 Avo, tuleke kuitagusa wenyego kwa wenyego. Ila zigalule nzewele
zako, uleke kwika kikwangwazi ama king'hwaso mnzila ya ndugu yako.
14 Novitanga na notogola mkuilumba na Mndewa Yesu kamba haduhu
kinhu chochose kinyolodoke kihawa chenyego. Ila kamba munhu
yahakigelegeza kamba kinyolodoka, basi kinhu hicho kinyolodoka ha
munhu hiyo.
15 Kamba ndugu yako yahanyunguala sama ya kija chuuja, hauli
mdinoge. Sambiumbanange ndugu yako sama ya kija chuuja kwavija
Kilisto kadanganhika sama yake.
16 Avo sambimtogole kija kimgelegeza kamba kinoga kilongigwe kamba
kiha.
17 Kwavija Undewa wa Mulungu sio kuja na kung'wa, ila kuwa bule
uzenzeleganye, tindiwalo, na ndeng'ha mgati ya Loho wa Mulungu.
18 Kwavija munhu yoyose yomsang'hanikila Kilisto muinzila ino, ko-
tenda gamnogele Mulungu na kutogoligwa na wanhu.
19 Avo tuiyohe ng'hani kutenda gaja gondagatulongoze kuditindiwalo,
na kuigangamiza wenyego kwa wenyego.
20 Sambiuibanange nhamanila yaaikile Mulungu mgati ya munhu sama
ya mandia. Mandia gose ganoga, ila havilumbile munhu kuja kinhu
chochose kimtenda miyage yagwile m'vilozo.
21 Vihanogile kuleka kuja nyama, ama kung'wa divai, ama kutenda
kinhu chochose chondakimtende ndugu yako yagwile m'vilozo.

---

* **14:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 45:23.

22 Chochose chuutogola mzimbuli zino kikale hagatigati yako mwenyego
na Mulungu. Kamota munhu ayo yoleka kuidukumiza mwenyego sama ya
kija choyokitogola.
23 Ila munhu yosinhasinha sama ya kija choyolonda kuja basi sambiyaje,
yahaja kotenda vilozo, kwavija kabule nhamanila ya kinhu kija choyoja.
Na kinhu chochose kitendeka bila nhamanila chowa kilozo.

15

Wanogele Wayagwe, Sambiuinogele Mwenyego

1 Tweye tuli na mhiko tolondigwa kuwataza mbuli ziwahumwile waja
walibule mhiko, na sambituinogele tweye wenyego.
2 Kila munhu mmwanza wetu yamtendele ganogile munhu wa habehi
yake mnia inogile ya kumgangamiza.
3 Kwavija hata Kilisto hakiinogele mwenyego, ila kamba viyandikigwe
Mzinyandiko Zing'alile, “Maligo gaja gawakuligile gweye, ganigwila nie.”*
4 Vinhu vose vandikigwe umwaka vandikigwa giladi vitufundize tweye,
giladi kubitila mwazaganyo na kugangamizwa na Nyandiko Zing'alile tuwe
na tamanilo.
5 Na Mulungu, ayo yolava mwazaganyo na kugangamizwa, yawagwelele
loho ya kuilumba hamoja wenyego kwa wenyego, kipigiti vumumkoleleza
Yesu Kilisto,
6 giladi mose hamoja mmuyenzi Mulungu na Tata wa Mndewa wetu Yesu
Kilisto na dizwi dimwe.

Usenga Unogile ha Wamhazi

7 Avo mwibokele wenyego kwa wenyego, kamba Kilisto viyawabokele
mweye, sama ya yenzi ya Mulungu.
8 Kwavija nowalongela kamba Kilisto keza kamba mtumigwa wa
Wayahudi kulagusa kamba Mulungu kabule uzenzeleganye m'vilagano
viyavitendile ha wahenga zao,
9 giladi Wamhazi wamuyenzi Mulungu sama ya bazi jake. Kamba
viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,
“Avo nokutogola mdidale da Wamhazi,
na kwimba nyila za kudiyenzi twaga jako.”†
10 Vivija zolonga,
“Deng'heni, Wamhazi, hamoja na wanhu zake!”‡
11 Na vivija,
“Wamhazi wose, mmuyenzi Mndewa.
Na wanhu wose, mmuyenzi heyo!”§
12 Vivija Isaya kolonga,
“Kolawila munhu kulawa mulukolo lwa Yese,
ayo yondayenuke yawatawale Wamhazi,
na hewo womtamanila heyo.”*
13 Mulungu wa tamanilo yawamemeze ndeng'ha yose na tindiwalo
kamba vija vimumtamanila, giladi mmemezwe na tamanilo kubitila mhiko
za Loho wa Mulungu.

Kilamso cha Paulo Kwandika Mkuidandaya

---

* **15:3** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 69:9. † **15:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 2SAMWELI 22:50; ZABULI 18:49. ‡ **15:10** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:43. § **15:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 117:1. * **15:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 11:10.

14 Ndugu zangu, nie mwenyego notogola kamba mweye wenyego
mmema unovu, na mmemezwa ilimu yose, na modaha kuifundiza
wenyego kwa wenyego.
15 Niwandikila mweye kuno nikiidandaya mmbuli ziyagwe kamba
kuwakumbusa kabili, sama ya bazi diyangwelele Mulungu
16 da kuwa msang'hana wa Yesu Kilisto ha Wamhazi, msang'hano ya
ukulu wa nhambiko ya kuupeta Usenga Unogile wa Mulungu, giladi
Wamhazi wawe nhosa itogolwe na Mulungu, ing'alizwe na Loho wake.
17 Avo, kubitila Yesu Kilisto, nna kilamso cha kuitopela sang'hano yangu
ha Mulungu.
18 Sigeza kulonga kinhu chochose ila kija kiyatendile Kilisto kubitila nie
mkuwalongoza Wamhazi wamtogole Mulungu kubitila gaja ganilongile na
kugatenda,
19 kubitila mhiko za vilaguso na mikanganyo, kubitila mhiko za Loho
wa Mulungu. Avo kulawa Yelusalemu mbaka viwambo vose vizunguluka
Ililiko, niupeta ng'hani Usenga Unogile wa Kilisto.
20 Sulukila yangu mazua gose ikala kuupeta Usenga Unogile hanhu
Kilisto hanatangigwa, giladi sambinizenge hayasongile kuzenga munhu
iyagwe.
21 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,
“Awo wakalile hawanalongeligwa mbuli zake, womona,
na awo wakalile hawanamuhulika, womtanga.”†

Paulo Kofunga Mwanza wa Kuchola Mdiwambo da Loma

22 Kino kicho kilamso cha nie kugomesigwa mianza bwando kwiza
kumwenu.
23 Ila sambi haduhu hanhu hayagwe muisi ino ha nie kusang'hanika, na
avija vinikalile nisulukila mmilao bwando kwiza kumwenu,
24 nogelegeza kutenda avo kipigiti vondanichole muisi ya Sipania.
Notamanila kuwatembelela mweye vondanibitile aho. Tuhesha kukala
hamoja mkipigiti kidodo, munisangile sama ya mwanza wangu.
25 Ila, sambi nochola Yelusalemu kuwasang'hanikila wanhu wa Mu-
lungu.
26 Kwavija wanhu wamtogole Kilisto wali muisi za Makedonia na Akaya
wanogelwa kuwasangila wakumbulu wamtogole Kilisto wali Yelusalemu.
27 Wanogelwa kutenda vino, kweli walondigwa kuwatendela vino.
Kwavija Wayahudi wawagwelela Wamhazi vinhu vao va muloho, na
Wamhazi wolondigwa kuwagwelela Wayahudi motelo zao zowopata
muulumwengu.
28 Avo nihaimambukiza sang'hano ino, na kuwavikizila kija kisangigwe,
nosonga mwanza wa kuchola Sipania nibitila kumwenu.
29 Novitanga kamba niheza kumwenu, nokwiza na motelo bwando za
Kilisto.
30 Ndugu zangu, nowayalalila mditwaga da Mndewa wetu Yesu Kilisto
na mdinoge da Loho wa Mulungu, mwilumbe na nie mumgayo wangu
mkunitambikila ha Mulungu.
31 Tambikeni kamba nikomboligwe kulawa ha wanhu walekile kum-
togola Kilisto ako Yudea, na kamba sang'hano yangu ako Yelusalemu
itogoligwe na wanhu wa Mulungu wali hiko,
32 giladi vihamnogela Mulungu, nize kumwenu na ndeng'ha, na mhate
kuhumula hamoja na mweye.

---

† **15:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 52:15.

33 Mulungu wa tindiwalo yakale na mweye mose. Amina.

16

Paulo Kowalamsa Wanhu wa Mdiwambo da Loma

1 Nomwika mmakono genu lumbu jetu Foibe, shemasi wa wanhu
wamtogole Kilisto ako mdiwambo da Kenikilea.
2 M'bokeleni mditwaga da Mndewa, kamba vowolondigwa kutenda
wanhu wa Mulungu wang'alile, mgweleleni kinhu chochose choyolonda
kulawa kumwenu, kwavija kawataza wanhu bwando hamoja na nie
mwenyego.
3 Walamseni Pilisila na Akuila, wasang'hana wayangu msang'hano ya
Yesu Kilisto,
4 awo wauhonzile ugima wao sama yangu nie. Sio nie niiyeka
niwaheweza, ila vivija na Wamhazi wose wamtogole Kilisto.
5 Vivija walamseni wanhu wamtogole Kilisto awo woiting'hana
mng'anda yao.
Mulamseni mbwigaangu Epaineto, ayo yakalile wa mwanduso
kum'bokela Kilisto muisi ya Asia.
6 Mulamseni Maliamu, ayo yawasang'hanikile mweye ng'hani.
7 Mulamseni Enduloniko na Yunia, Wayahudi wayangu wakalile mki-
fungo hamoja na nie, awo watangigwe ng'hani mmwanza wa watumigwa
wa Kilisto, na hewo wanilongola nie mkumtogola Kilisto.
8 Mulamseni Ampiliato, mbwigaangu muuhamoja na Mndewa.
9 Mulamseni Alibano, msang'hana mietu hamoja na Kilisto, na mb-
wigaangu Sitaku.
10 Mulamseni Apele, ayo yatogoligwe na Kilisto. Walamseni awo wali
mng'anda ya Alistobulo.
11 Mulamseni Muyahudi miyangu Helodiana. Walamseni awo wamto-
gole Mndewa wali mng'anda ya Nakiso.
12 Walamseni Tulufena na Tulufosa, awo wosang'hanika sama ya
Mndewa. Mulamseni mbwigaangu Pesisi, ayo yasang'hanike ng'hani sama
ya Mndewa.
13 Mulamseni Lufo, yasaguligwe na Mndewa, mulamseni na mamaake,
ayo vivija yakalile kamba mamaangu.
14 Mulamseni Asinikilito, Filegoni, Helime, Patuloba, Helima, na ndugu
wamtogole Kilisto wali hamoja nao.
15 Mulamseni Filologo, Yulia, Nelea na lumbu jake, na Olimpa, na wanhu
wose wamtogole Kilisto wali hamoja nao.
16 Ilamseni wenyego kwa wenyego na mnonelo ung'alile. Madale gose
ga wanhu wamtogole Kilisto gowalamsa.

Ndagizi za Kimambukizo

17 Ndugu zangu, nowayalalila kamba mwitiganye na awo wogala mbagu
na ving'hwaso mzinzila zenu, mkugahindula mafundizo gamfundizigwe.
Mwinege nawo.
18 Kwavija wanhu kamba hiwo hawamsang'hanikila Mndewa wetu
Kilisto, ila wosang'hanikila gaja gowosulukila wenyego. Muulonzi un-
yilibuke na mbuli za kunogeza, woivwizila mioyo ya wanhu wali na
ngelegeza ndodo.
19 Kila munhu kahulika mmbuli ya wende umulinao, avo nodeng'ha
sama yenu. Nolonda muwe na nzewele mmbuli ya gaja ganogile, ila muwe
wabozi mmbuli ya gaja gehile.

20 Mulungu wa tindiwalo mbwisa komuhonda Mwenembago hasi ha
magulu genu.
Ngekewa ya Mndewa wetu Yesu Kilisto iwe hamoja na mweye.
21 Timoteo, msang'hana miyangu, kowalamsa, na Lukio, na Yasoni, na
Sosipata, Wayahudi wayangu.
22 Nie Tatio, nyandike lupwilili luno, nowalamsa mditwaga da Mndewa.
23 Gayo, mwenekae wangu na wanhu wose wamtogole Kilisto,
kowalamsa. Elasto, mwika hela wa idiwambo, na ndugu yetu Kwato
wowalamsa.
24 Ngekewa ya Mndewa wetu Yesu Kilisto iwe hamoja na mweye mose.
Amina.*

Nhambiko ya Kimambukizo ya Kumuyenzi Mulungu

25 Yenzi yose imcholele Mulungu yali na udaho wa kuwagela mweye
mhiko kubitila Usenga wangu Unogile na kumpeta Yesu Kilisto na kubitila
lugubulo lwa nyong'onyo ifisigwe songela mwaka.
26 Ila sambi igubuligwa kubitila Nyandiko Zing'alile za wahokozi na
kubitila ndagizi ya Mulungu wa digunge itendigwa itangigwe na Wamhazi
wose, giladi wanhu wose wamtogole na kumtegeleza heyo.
27 Ha Mulungu, yeiyeka yali na nzewele, yayenzigwe milongo yose
kubitila Yesu Kilisto! Amina.

* **16:24** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 24.

LUPWILILI LWA ICHANDUSO LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAKOLINTO

ULONGOZI

Lupwilili lwa Ichanduso lwa Mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wakolinto lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo mmilao ya 55 songela viyavumbuke Kilisto (1:1). Luno lulo lupwilili lwa ichanduso mmhwilili mbili zitulinazo Paulo zayawandikile wanhu wamtogole Kilisto wakalile mdiwambo da Kolinto. Siku kandika lupwilili luno kipigiti viyakalile mdiwambo da Efeso, viyakalile mnzila yochola na kubwela muisi ya Makedonia kipigiti hanagesa kuchola Kolinto (16:5-9).

Lupwilili luno lukala nyidikila ya mbuli ziyazibokele Paulo kulawa ha wanhu wayagwe wamtogole Kilisto zilonga mbuli bwando zihile zikalile zitendeka mwa wanhu wamtogole Kilisto kamba vija mbagu na ushalati. Wambo da Kolinto dikala ditangigwa ng'hani mmbuli ya ushalati avo hakikalile kinhu cha mkanganyo mbuli ino kulawilila mwa wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo dino. Lupwilili lwa Ichanduso lwa Wakolinto vivija luna sula itangigwe ng'hani, sula ilonga mbuli ya noge (13).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kowalamsa Wakolinto na kumuheweza Mulungu sama yao (*1:1-9*).
2. Abaho kozipeta mbuli za mbagu ziyazibokele mwa wanhu wamtogole Kilisto wa Kolinto (*1:10—4:21*).
3. Abaho kozipeta mbuli za ushalati na kuigala wenyego kwa wenyego kuna ivitala (*5—6*).
4. Abaho kolava mafundo ga zengele, kulava nhosa ha miwegu, mating'hanilo ga nhambiko, nhunza za muloho, na mzuso (*7—15*).
5. Hakimambukizo, kokomeleza na mbuli za sang'hano na mbuli zake mwenyego (*16*).

Ndamsa Kulawa ha Paulo

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yakemigwe
na manogelwa ga Mulungu, na kulawa ha Sositene ndugu yetu.
2 Nowandikila wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Kolinto,
wali wanhu wa Mulungu mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto, wakemigwe
wawe wanhu wang'alile, hamoja na awo wose wali kila hanhu wodikema
twaga da Mndewa wetu Yesu Kilisto, Mndewa wao na wetu.
3 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha
Mndewa wetu Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Paulo Komuheweza Mulungu

4 Nomuheweza Mulungu wangu mazua gose sama yenu, sama ya
ngekewa ya Mulungu iyawagwelele mweye kubitila Yesu Kilisto.
5 Mkuilumba hamoja na Kilisto mgaluka wagoli m'vinhu vose, muulonzi
wose na ilimu yose,
6 kwavija usindila wetu mmbuli ya Kilisto woneka mgati yenu.
7 Avo hamuhungukilwe nhunza yoyose ya muloho mbaka kipigiti kino
vum'beta na sulukila kufunuligwa kwa Mndewa wetu Yesu Kilisto.
8 Vivija heyo iyo yondayawagele mhiko mbaka hakimambukizo, giladi
sambimuwe na mbuli mdizua dija da kubwela Mndewa wetu Yesu Kilisto.

9 Mulungu kozindilila mbuli zake, na heyo iyo yawakemile muwe na
udugu na mwanage, Yesu Kilisto Mndewa wetu.

Kuigola Mmwanza wa Wanhu Wamtogole Kilisto

10 Nowayalalila mweye, ndugu zangu, mditwaga da Mndewa wetu
Yesu Kilisto, kamba mweye mose muitogolele gaja gomulonga giladi
sambikuwe na mbagu mmwanza wenu, avo muigoge ng'hani mnzewele
na mngelegeza.
11 Kwavija wanhu kulawa mulango wa Kloe wanongela kamba kuna
ngomba mmwanza wenu, mweye ndugu zangu.
12 Kinilonga nie icho kino, kila munhu kolonga jake. Ino kolonga, "Nie
wa Paulo," iyagwe, "Nie wa Apolo," iyagwe, "Nie wa Petulo," na iyagwe,
"Nie wa Kilisto."
13 Kilisto kaigola? Paulo iyo yawambigwe mumsalaba sama yenu?
Mweye m'batizigwa mditwaga da Paulo?
14 Nomuheweza Mulungu kamba sim'batize munhu yoyose mmwanza
wenu ila Kilisipo na Gayo,
15 avo haduhu munhu yondayadahe kulonga kamba m'batizigwa mdit-
waga jangu.
16 Ona! Vivija niubatiza mulango wa Stefana, ila sivitanga kamba
nim'batiza munhu iyagwe.
17 Kwavija Kilisto handagize nie kubatiza. Ila kandagiza kuupeta Usenga
Unogile, si na mbuli zili na ng'hungwe ya kiunhu, giladi msalaba wa Kilisto
sambiusegezeligwe mhiko zake.

Kilisto Iyo Mhiko na Ng'hungwe ya Mulungu

18 Kwavija usenga wa ifa ya Kilisto mumsalaba wokoneka ubozi ha
awo wopotela, ila ha tweye tukomboligwe, usenga hiwo uwo mhiko ya
Mulungu.
19 Kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile,
"Noibananga ng'hungwe ya wabala,
na noibumbuwaza nzewele ya wene nzewele."*
20 Kakwahi munhu ija yali m'bala? Kakwahi mfundiza Malagizo ga Musa?
Kakwahi yali na mbamila mkipigiti kino? Mulungu kaitenda ng'hungwe
ya ulumwengu uno iwe ubozi!
21 Kwavija Mulungu mng'hungwe yake katenda sambividahike wanhu
kumtanga heyo mkubitila ng'hungwe yao wenyego. Ila mnzila ya usenga
utuupeta, awo woukema, "ubozi," Mulungu kasagula kuwakombola awo
wotogola.
22 Wayahudi wolonda mizonza giladi watogole, na Wagiliki wozahila
ng'hungwe.
23 Ila tweye tompeta Kilisto yawambigwe mumsalaba, mbuli ili king'hwaso
mwa Wayahudi na ubozi mwa Wamhazi.
24 Ila ha awo wakemigwe na Mulungu, wose, Wayahudi na Wagiliki, Kilisto
iyo mhiko ya Mulungu na ng'hungwe ya Mulungu.
25 Kwavija kija kikoneka kuwa ubozi wa Mulungu kicho ubala kubanza
ng'hungwe ya wanhu, na kulegela kwa Mulungu kowa mhiko ng'hulu
ng'hani kubanza mhiko za wanhu.
26 Ndugu zangu, gelegezeni vija vumkalile kipigiti vumkemigwe na
Mulungu. Si wanhu bwando mmwanza wenu mkalile wabala kuvikila

* **1:19** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 29:14.

ubala wa kiunhu, na si wanhu bwando mkalile na mhiko, na si wanhu
bwando mkalile wagoli.
27 Ila Mulungu kagasagula gaja ulumwengu ugogesa kamba ga ubozi
giladi kuwagela kinyala iwabala, na kagasagula gaja ulumwengu ugogesa
kamba galegela giladi kuwagela kinyala waja wali na mhiko.
28 Mulungu kavisagula vinhu vili hasi ng'hani na vizabuzwe na wanhu
muulumwengu uno, vinhu vilibule nhogolwa giladi kuvibananga vija
vikoneka na wanhu kuwa na nhogolwa muulumwengu uno.
29 Avo munhu sambiyaitope haulongozi wa Mulungu.
30 Sama ya Mulungu mweye muilumba hamoja na Yesu Kilisto, ayo sama
yetu tweye yagaluke ng'hungwe kulawa ha Mulungu, na katutenda tuwe
bule uzenzeleganye, na kutung'aliza, na kutukombola.
31 Avo kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Munhu yoyose
yahalonda kuitopa, yaitope mgati ya Mndewa.”

2

Usenga wa Kuwambigwa Kilisto Mumsalaba

1 Ndugu zangu, kipigiti vunizile kumwenu kuipeta ikweli ya Mulungu
iifisile, silongile mmahala ama m'vitega.
2 Kipigiti kiguhi kinikalile na mweye, nizitenda ngelegeza zangu sam-
bizigelegeze kinhu chochose, ila Yesu Kilisto ayo yawambigwe mumsalaba.
3 Nie niza kumwenu kuno nilegele na kuno nidumba na kuno nigudema.
4 Usenga wangu na mafundo gangu hagakalile na ng'hungwe ya kiunhu
ama mbuli zilimwilile, ila gakala na utango wa mhiko za Loho wa
Mulungu,
5 giladi nhamanila yenu sambiikale mng'hungwe ya wanhu, ila mmhiko
za Mulungu.

Ng'hungwe ya Mulungu

6 Hata avo noupeta usenga uli na ng'hungwe ha awo wakangale muloho.
Ila sio ng'hungwe ya ulumwengu uno ama za watawala wa ulumwengu
uno awo wohuha.
7 Ng'hungwe iniipeta iyo ng'hungwe ya Mulungu ifisike, ayo iyeshile
kuisagula sama ya yenzi yetu songela ulumwengu haunalumbigwa.
8 Haduhu mtawala yoyose wa ulumwengu uno yaitangile ng'hungwe ino.
Kamba wahaitangile, sambiwamuwambe mumsalaba Mndewa wa iyenzi.
9 Ila kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,
“Gaja haganakoneka ama kuhulikwa na munhu yoyose,
gaja haduhu munhu yagagesile kamba godaha kulawila,
gano gago Mulungu goyowagomela awo wamnogele.”
10 Ila mbuli zino Mulungu katugubulila tweye kubitila Loho wake. Kwavija
Loho wake kozahila vinhu vose, hata mbuli za Mulungu ziifisile.
11 Kwavija haduhu munhu mmwanza wa wanhu yozitanga ngelegeza za
miyage, ila loho wa munhu ija yali mgati yake iyo yodaha kuzitanga. Vivija
haduhu munhu yozitanga ngelegeza za Mulungu ila Loho wa Mulungu.
12 Tweye hatum'bokele loho wa ulumwengu uno, ila tum'bokela Loho
yolawa ha Mulungu, giladi tugatange gaja gayatugwelele Mulungu.
13 Tozilonga mbuli zino, mmbuli hazilingile na zija zifundizwa na
ng'hungwe ya wanhu, ila kamba zija zifundizigwa na Loho wa Mulungu,
zigubula mbuli zili mgati ya Loho wa Mulungu mwa awo wali na Loho wa
Mulungu.

14 Munhu yoyose yalibule Loho wa Mulungu hadaha kubokela nhunza
zilawa ha Loho wa Mulungu. Kwavija kumwake heyo za kamba ubozi na
hadaha kuzitanga, kwavija zomanyigwa muloho.
15 Munhu yoyose yali na Loho wa Mulungu kodaha kuvitagusa vinhu
vose, ila heyo mwenyego hataguswa na munhu yoyose.
16 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,
“Yalihi yozimanya ngelegeza za Mndewa?
Yalihi yodaha kumgwelela heyo masala?”
Ila tweye tozitanga mbuli zino, kwavija tuna ngelegeza za Kilisto.

3

Watumigwa wa Mulungu

1 Ndugu zangu, vunikalile hamoja na mweye sidahile kulonga na mweye
kamba wanhu wa muloho, ila kamba wanhu wa ulumwengu, kamba wana
wadodo muinhamanila ya Ukilisto.
2 Niwang'weza matombo, na sio mandia gazamile, kwavija mkala
hamnavikila kuja mandia gazamile. Na hata sambi mng'hali hamnavikila
kuja mandia gazamile,
3 kwavija mng'hali wanhu wa ulumwengu uno. Kamba kuna migongo
na kugomba wenyego kwa wenyego, gano hagalagusa kamba mweye mwa
wanhu wa ulumwengu uno, mkala kamba wanhu wa ulumwengu?
4 Ihawa imwe mmwanza wenu kolonga, “Nie wa Paulo,” na iyagwe, “Nie
wa Apolo,” mweye si wanhu wa ulumwengu uno?
5 Tuhagaleka gano gose, niwauze, Apolo iyo yalihi? Na Paulo iyo yalihi?
Tweye twa watumigwa wa Mulungu, awo wawalongoze mweye kutogola.
Kila munhu mmwanza wetu kosang'hana sang'hano yaamgwelele Mn-
dewa kuitenda.
6 Nie nihanda mbeyu, Apolo kagelela mazi, ila Mulungu iyo yokuza.
7 Ayo yohanda na ayo yogelela mazi wose si kinhu, ila Mulungu yeiyeka
youtenda ukule.
8 Ayo yohanda na ayo yogelela mazi wose wali kinhu kimwe, na kila
munhu kobokela kitumetume kilinga na sang'hano iyatendile.
9 Kwavija tweye twa wasang'hana wa Mulungu, tusang'hanika hamoja,
na mweye mwa mgunda wa Mulungu.
Vivija mweye mwa ng'anda ya Mulungu.
10 Sama ya bazi da Mulungu diyangwelele nie, niuzenga msingi kamba
mzenzi yali galu, na munhu iyagwe kozenga uchana yake. Ila kila munhu
yateganye vija voyozenga.
11 Kwavija haduhu munhu yodaha kwika msingi uyagwe mbali na uja
wishile kwikigwa, na msingi hiwo uwo Yesu Kilisto.
12 Kamba munhu yoyose yahazenga mumsingi uno na zahabu, ama
madini ga feza, ama mabwe ganogile ng'hani, ama mbao, ama mijani,
ama mibelege,
13 sang'hano yake yokoneka kipigiti zua dondayabwele Kilisto vondadi-
igubule. Kwavija mdizua dija moto woigubula sang'hano ya kila munhu,
na kuupima unovu wa sang'hano ya kila munhu.
14 Kamba kija kizengigwe uchana ya umsingi hakilukule, ija yazengile
kobokela nhunza.
15 Ila sang'hano ya munhu yoyose ihalukula, ija yazengile kopata hasala,
ila heyo mwenyego kokomboligwa kamba munhu yahonyokwe kubitila
uja umoto.

16 Ham'vimanyile kamba mweye mwa Ng'anda ya Mulungu na kamba
Loho wa Mulungu kokala mgati yenu?
17 Avo kamba munhu yoyose yahaibananga Ng'anda ya Mulungu,
Mulungu kom'bananga munhu ija. Kwavija Ng'anda ya Mulungu ing'ala,
na mweye wenyego mwa Ng'anda ya Mulungu.

18 Sambiuibunyike mwenyego. Kamba uhagiza kamba kwa m'bala
muulumwengu uno, kolondigwa ugaluke m'bozi, giladi uwe m'bala wa
ikweli.
19 Kwavija ng'hungwe ya ulumwengu uno iyo ubozi haulongozi wa
Mulungu. Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Kawanamata
iwabala muubala wao,”
20 na Mzinyandiko ziyagwe Zing'alile zolonga, “Mndewa kavimanya
kamba ngelegeza za wanhu wabala, si kinhu.”
21 Avo munhu sambiyaitopele kinhu choyodaha kutenda munhu. Kwav-
ija vinhu vose venu mweye,
22 kamba Paulo ama Apolo ama Petulo ama ulumwengu ama ugima ama
ifa ama kipigiti kino ama kipigiti kikwiza. Gano gose genu mweye,
23 na mweye wa Kilisto, na Kilisto wa Mulungu.

4

Watumigwa wa Kilisto

1 Avo wanhu wolondigwa kutugelegeza tweye tuli watumigwa wa Kilisto,
kamba wanhu watogoligwe kugweleligwa vinhu va Mulungu viifisile.
2 Kinhu kimwe kilondigwa ha watumigwa wano kicho kino, wolondigwa
sambiwawe vizenzeleganye.
3 Ila kumwangu nie nna vinhu vidodo ng'hani vinilondigwa kutagusigwa
na mweye, ama na kitala chochose cha kiunhu, na hata siitagusa
mwenyego.
4 Udaho wangu wa kusambula gehile na ganogile ung'ala, ila dino hadini-
tenda niiyone kamba nabule vilozo kabisa. Mndewa iyo yondayanhaguse.
5 Avo sambimumtaguse munhu yoyose kamba kipigiti hakinavikila,
beteni mbaka Mndewa yeheza. Heyo kogeka mmulangaza gaja gaifisile
mdiziza, na kozigubula ngelegeza za mioyo ya wanhu. Mkipigiti hicho
kila munhu kobokela nhogolwa yolondigwa kupata kulawa ha Mulungu.

6 Avo, ndugu zangu, mbuli zino nizilinganyiza na nie na Apolo
sama yenu giladi muifundize kumwetu nhegulo ya ulonzi uno ulonga,
“Sambim'banze gaja gandikigwe,” giladi munhu yoyose mmwanza wenu
sambiyaitopele munhu imwe na kumzabuza munhu iyagwe.
7 Yalihi yawatendile mweye kuwa wakulu wa waenu? Si heyo Mulungu
yawagwelele vinhu vose vumulinavo? Avo habali muitopa kamba vija
vimulinavo hamgweleligwe na Mulungu?

8 Mokwagiza mwisha kwing'higwa vinhu vose vumulonda? Mwisha
kugaluka wagoli? Mwisha kugaluka wandewa hata kamba tweye hatuli
wandewa? Vihanogile muhawile wandewa kweli giladi na tweye tuwe
wandewa hamoja na mweye.
9 Kwavija kumwangu yokoneka kamba Mulungu katwika tweye wa-
tumigwa wa Kilisto wa hanhu haikimambukizo, kamba wanhu wata-
gusigwe kudanganhika haulongozi wa wanhu kamba kinhu cha kulagusila
ulumwengu mgima, wanhu na wasenga wa Mulungu wa kuulanga.

10 Tweye twa wabozi sama ya Kilisto, ila mweye mwa wabala
mkuilumba na Kilisto! Tweye tulegela, ila mweye muna mhiko! Tweye
tozabuzwa, ila mweye mohishimilwa!
11 Mbaka kipigiti kino cha sambi tuna nzala na ng'hilu,* tovala vikumbi,
totoigwa, twabule kae.
12 Togaya ng'hani mkusang'hanika na makono getu wenyego, na
tuhadukumizwa, tweye towamoteza. Tuhagazigwa, tweye tokwazaganya.
13 Tuhalongigwa vihile, tokwidika mmbuli zinogile. Mbaka kipigiti kino†
tugaluka unyolodo wa muisi ino na uvuludu wa ulumwengu!
14 Nowandikila gano sio kamba nolonda kuwatenda mweye mone
kinyala, ila nowazuma kamba wanangu iniwanogele.
15 Hata kamba muhawa na wemilizi alufu longo dimwe muukazi wenu
wa kuilumba hamoja na Kilisto, ila mwabule watata bwando, kwavija nie
nigaluka tata wenu mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu kubitila Usenga
Unogile.
16 Avo nowayalalila, tendeni kamba vunitenda nie.
17 Sama ya mbuli ino nomgala Timoteo kumwenu, mwanangu in-
imnogele na yalibule uzenzeleganye mkuilumba na Mndewa. Heyo
kowakumbusa ukazi wangu unikala hamoja na Yesu Kilisto, ulingile na
gaja ganifundiza mwa wanhu wamtogole Kilisto kila hanhu.
18 Wanhu wayagwe mmwanza wenu wakiitopa kwavija wagiza kamba
siza kumwenu.
19 Ila nokwiza kumwenu sambisambi kamba vihamnogela Mndewa,
abaho nogatanga, sio gaja tu gowolonga wanhu wano wali na matopa,
ila vivija nozitanga mhiko ziwalinazo.
20 Kwavija Undewa wa Mulungu hauli mmbuli zoyolonga munhu, ila
vivija mzisang'hano za mhiko.
21 Monogelwa nize na choni? Nize na mbalati ama na noge na moyo
uholile?

5

Ugoni Wowanyolodosa Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Kuna mbuli za kweli zilonga kamba kuna ugoni hagatigati yenu, ugoni
wa namna hiyo haunakoneka hata mwa Wamhazi, munhu kutenda ugoni
na mtwanzi wa tataake.
2 Na hata avo moitopa! Hamulondigwa kusudagala, na ija yatendile gano
yasegezwe kulawa mmwenu?
3 Hata kamba sili hamoja namwe mulukuli, ila na hamoja namwe
mngelegeza. Kamba vija nikala baho, nisha kumtagusa
4 mtwaga da Mndewa wetu Yesu Kilisto munhu yatendile gano. Muhait-
ing'hana hamoja, na nie na hamoja namwe muloho, na mhiko za Mndewa
wetu Yesu zowa hamoja na tweye.
5 Abaho molondigwa mum'bagule munhu ino kulawa mmwanza wa
wanhu wamtogole Kilisto, mumgwelele Mwenembago, giladi lukuli lwake
lubanangigwe, na loho yake ikomboligwe mdizua dija vondayeze Mndewa
Yesu.
6 Havinogile mweye kuitopa! Muutange ulonzi ulonga, “Mela dodo
dotenda tonge jose da ngano kululumuka.”

---

* **4:11** ***Mbaka kipigiti kino*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.* † **4:13** ***Mbaka kipigiti kino*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.*

7 Segezeni mela da umwaka da vilozo giladi muwe tonge da ngano
da sambi dilibule mela kamba vija vimuli. Kwavija Kilisto, Mwana
Ng'hondolo wetu wa Pasaka, kesha kulavigwa nhosa.
8 Kamba lusona lwa Pasaka vulukalile lutendigwa na mkate ulibule
mela, avo natukale ukazi wa bila mela da mwaka, mela da vilozo na mbuli
zihile, ila tuwe na ukazi ulibule mela, ukazi wa kuleka vilozo.
9 Niwandikila mulupwilili lwangu lubitile kamba, sambimuiduganye na
wanhu wagoni.
10 Si kamba sambimuiduganye na wanhu wa ulumwengu uno wali
wagoni ama wali wagila ama wabokonyi ama watambikila miwegu,
kwavija kamba ihawile vino muhalondigwe msegele muulumwengu uno.
11 Ila sambi nie nowandikila kamba, sambimuiduganye na munhu
yoyose yokiikema munhu yamtogole Kilisto na kuno kotenda ugoni ama
mgila ama yotambikila miwegu ama mwene maligo ama mng'wa ugimbi
ama m'bokonyi. Munhu kamba ino hamulondigwa hata kuja nayo.
12 Sang'hano yangu sio kuwatagusa awo walekile kumtogola Kilisto.
Mweye molondigwa muwataguse awo wamtogole Kilisto.
13 Mulungu kowalamula awo walekile kumtogola Kilisto. Kamba
Nyandiko Zing'alile vuzilonga, “Muwingeni munhu yehile yalawe
mmwenu.”

6

Nhaguso mwa Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Kamba munhu yoyose mmwanza wenu yahagomba na munhu miyage
yamtogole Kilisto, kodaha vilihi kuchola ha walamula wa Kimhazi na
kuleka kuchola ha wanhu wa Mulungu wang'alile?
2 Ham'vitangile kamba wanhu wamtogole Kilisto wawo wondawaula-
mule ulumwengu? Na kamba mweye moulamula ulumwengu, vilihi
hamdaha kulamula mbuli ndodo?
3 Ham'vitangile kamba tweye towalamula wasenga wa Mulungu wa
kuulanga? Kamba vihawa vino modaha ng'hani kulamula mbuli za ugima
uno!
4 Avo kamba muhagomba mmbuli zino ndodo, habali mzigala ha
wanhu walekile hata kuhishimilwa hagatigati ya wanhu wamtogole Kilisto
wawalamule?
5 Nogalonga gano giladi niwagele kinyala. Vino kweli haduhu hata
munhu imwe mmwenu yali na ng'hungwe ya kulamula ngomba mwa
wanhu wamtogole Kilisto?
6 Kinhu cha kukanganya, munhu yamtogole Kilisto komgala munhu
miyage yamtogole Kilisto kukitala na kuwatenda Wamhazi walamule
mbuli yake!
7 Kweli mbuli zino za wanhu wamtogole Kilisto wenyego kwa wenyego
kuitagusila m'vitala zolagusa vija vimuhumwile kabisa. Havinogile
ng'hani mweye kutendelwa gehile? Havinogile ng'hani mweye
kubokonywa vinhu venu?
8 Kinhu cha kukanganya, mweye wenyego movwiza na kutenda gehile,
na mogatenda gano mwa wanhu waenu wamtogole Kilisto!
9 Ham'vitangile kamba wanhu wotenda gehile hawauhala Undewa wa
Mulungu? Sambimuibunyike wenyego. Wagoni, na watambikila miwegu,
na wafutuzi, na wenekuigona wambigalo kwa wambigalo, na wambigalo
wotenda uchuluzi wa kugonigwa,

10 na wabavi, na wagila, na wang'wa ugimbi, na wavwizi, na vizen-
zeleganye, haduhu hata imwe mmwanza wa wanhu wano yondayauhale
Undewa wa Mulungu.
11 Na wayagwe mmwanza wenu mkala kamba vino, ila msuluzwa,
abaho, mung'alizwa na mtendigwa wanhu walibule uzenzeleganye mt-
waga da Mndewa Yesu Kilisto na Loho wa Mulungu wetu.

Ng'huli Zenu Zimuyenzi Mulungu

12 Munhu kodaha kulonga, "Haduhu kinhu kili mwiko kumwangu." Ila
sio vinhu vose vinoga. Nie nodaha kulonga, "Haduhu kinhu kili mwiko
kumwangu." Ila nie sitogola kuwa nyakadala wa kinhu chochose.
13 "Mandia sama ya inda, na inda sama ya mandia." Ila Mulungu
kovibananga vose vibili. Lukuli halulumbigwe sama ya ugoni, ila
lulumbigwa sama ya Mndewa, na Mndewa sama ya lukuli.
14 Na mhiko zake Mulungu kotuzusa tweye kulawa mkudanganhika,
kamba viyamzusile Mndewa wetu kulawa mkudanganhika.
15 Ham'vitangile kamba ng'huli zenu vivo vipindi va lukuli lwa Kilisto?
Nivisole vipindi va Kilisto nivilumbe hamoja na mtenda ugoni ndwanga?
Havidahika!
16 Ham'vitangile kamba ayo yokiilumba mwenyego na mtenda ugoni
ndwanga ka hamoja na heyo mulukuli? Kwavija yandikigwa Mzinyandiko
Zing'alile, "Na wabili wano wowa lukuli lumwe."*
17 Ila ayo yokiilumba mwenyego na Mndewa ka hamoja na heyo muloho.
18 Ukimbileni ugoni. Vilozo vose viyagwe voyotenda munhu va hanze ya
lukuli lwake, ila munhu yotenda ugoni koloza mulukuli lwake mwenyego.
19 Ham'vimanyile kamba ng'huli zenu zizo Ng'anda ya Loho wa Mulungu
yali mgati yenu, ayo yumum'bokele kulawa ha Mulungu? Na sio ng'huli
zenu mweye wenyego.
20 Kawagula na beyu ng'hulu. Avo mmuyenzi Mulungu na ng'huli zenu.

7

Mbuza za Kusola na Kusoligwa

1 Avo tanhu tuzilole mbuza zija zimunyandikile.
Vinoga mbigalo sambiyasole mtwanzi.*
2 Ila kwavija kuna mbuli bwando za ugoni, kila mbigalo na yawe na
mwehe wake mwenyego, na kila mtwanzi na yawe na mbigalo wake
mwenyego.
3 Mbigalo yamtendele mwehe wake gaja goyolondigwa kutendeligwa
mng'anda, na vivija mwehe yatende vivo ha mbigalo wake.
4 Mwehe kabule udaho mulukuli lwake mwenyego, ila mbigalo wake,
vivija mbigalo kabule udaho mulukuli lwake mwenyego, ila mwehe wake.
5 Sambimuiime, ila kamba muitogolela kwika kipigiti kiguhi cha kuinega
giladi mpate kutambika, abaho m'bwele hamoja kabili, giladi Mwenem-
bago sambiyawengize m'vitega sama ya kuhumwa kuizuila.
6 Nowalongela gano si kamba shuluti, ila kamba vinigelegeza nie.
7 Ila vinilonda nie wanhu wose wawe kamba vinili nie. Ila kila munhu
kana nhunza yake yaagweleligwe na Mulungu, ino kana ino, na iyagwe
kana ija.

---

* **6:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 2:24.

* **7:1** ***Sambiyasole mtwanzi*** nhegulo yake *sambiyawase na mtwanzi.*

8 Mmbuli ya awo wali wagane na vizuka nolonga kamba vihanogile
kumwao kukala ugane kamba vinili nie.
9 Ila kamba hawadaha kuizuila, basi nawasole ama kusoligwa, kwavija
vinoga kusola ama kusoligwa kubanza kulukula na usu da ugoni.
10 Mwa wanhu wasolile ama wasoligwe, nowagwelela ndagizi ino, sio
ndagizi yangu ila ndagizi ya Mndewa kamba, mwehe sambiyamwase
mbigalo wake,
11 ila kamba yahamwasa, kolondigwa yakale bila kusoligwa, ama
yabwezigwe kumzengo na mbigalo wake. Na mbigalo sambiyamwase
mwehe wake.
12 Mwa wasigale nolonga vino, hano nolonga nie sio Mndewa, kamba
mbigalo yamtogole Kilisto kana mwehe yalekile kumtogola Kilisto, na ija
imwehe katogola kukala na heyo, sambiyamwase.
13 Na kamba mtwanzi yamtogole Kilisto kana mbigalo yalekile kumto-
gola Kilisto, na ija imbigalo katogola kukala na heyo, sambiyamwase.
14 Kwavija mbigalo yalekile kumtogola Kilisto kong'alizwa kubitila
mwehe wake yamtogole Kilisto, na mwehe yalekile kumtogola Kilisto
kong'alizwa kubitila mbigalo wake yamtogole Kilisto. Kamba vihalekile
kuwa vino, wanenu wahawile kamba wana wa Wamhazi. Ila sama ya
mbuli ino, watogoligwa na Mulungu.
15 Ila kamba ija yalekile kumtogola Kilisto yahamwasa miyage yamtogole
Kilisto, muleke yamwase. Ila mmbuli kamba ino mbigalo yamtogole Kilisto
ama mtwanzi yamtogole Kilisto hazuilwa. Mulungu katukema tukale
mditindiwalo.
16 Kovitangaze gweye, mwehe umtogole Kilisto, kamba siku komkom-
bola mbigalo wako? Ama kovitangaze gweye, mbigalo umtogole Kilisto,
kamba siku komkombola mwehe wako?

Sigaleni Kamba Vumkemigwe na Mulungu

17 Ila kila munhu mmwanza wenu yagendelele kukala kamba Mndewa
viyamulondile yakale, na kamba Mulungu viyamkemile. Dino dijo lagizo
jangu dinifundiza mwa wanhu wose wamtogole Kilisto.
18 Kamba munhu yahakemigwa kuno yeshile kwingila kumbi, sam-
biyazahile kuisegeza ng'hovu yake ya kwingila kumbi. Na kamba munhu
yahakemigwa kuno hanakwingila kumbi, halondigwa kwingila kumbi.
19 Kwingila kumbi ama kuleka kwingila kumbi si kinhu, ila kinhu
kilondigwa kuzigoga ndagizi za Mulungu.
20 Kila munhu yasigale na hali yaakalile nayo mkipigiti viyakemigwe na
Mulungu.
21 Gweye kukala nyakadala kipigiti vuukemigwe na Mulungu? Haduhu
mbuli! Ila kamba uhawa na nzila ya kutenda giladi uilegehe, tenda avo.
22 Kwavija munhu yakalile nyakadala kipigiti viyakemigwe na Mndewa,
heyo ha Mndewa ka munhu yailegehe, vivija heyo yakalile yailegehe
kipigiti viyakemigwe, ka nyakadala wa Kilisto.
23 Kilisto kawagula mweye na beyu ng'hulu, avo sambimgaluke
nyakadala wa wanhu.
24 Ndugu zangu, muhali yoyose imkemigwe sigaleni na Mulungu.

Mbuza za Wagane na Vizuka

25 Tuilole mbuli ya wagane imnyandikile. Nabule ndagizi kulawa ha
Mndewa, ila nolava ngelegeza zangu kamba munhu yoneligwe bazi na
Mndewa, nigweleligwe mhome ya kutogolwa.
26 Sama ya migayo ili sambi, vinoga mweye mkale kamba vimuli.

27 Kusola mwehe? Sambiulonde kumwasa. Hunasola? Sambiuzahile mwehe.
28 Ila kamba uhasola, hutendile vilozo, na kamba mndele yahasoligwa, hatendile vilozo. Ila nolonda mgatange gano, kamba awo wosola na kusoligwa wokwiza kugaya ng'hani muulumwengu uno, ila nie nolonda sambigawavike gano.
29 Ndugu zangu, nhegulo yake choni mbuli ino? Nhegulo yake iyo ino, kamba kisigala kipigiti kidodo. Avo songela kipigiti kino na kugendelela, awo wali na watwanzi wolondigwa wakale kamba vija wabule watwanzi,
30 awo wolila wakale kamba vija wabule giogio, awo wodeng'ha wakale kamba vija hawadeng'ha, awo wogula vinhu wakale kamba vija wabule kinhu,
31 na awo wosang'hanika na vinhu va ulumwengu sambiwavinanahile.† Kwavija ulumwengu uno ukoneka sambi haukala gunge na gunge.
32 Nowalonda mweye sambimgaye mkugelegeza mmioyo. Mmwanza wa wanhu wamtogole Kilisto, mbigalo yali mgane kogaya mkugelegeza mbuli za Mndewa, vija vondayamnogeze Mndewa.
33 Ila mbigalo yali na mwehe kogaya mkugelegeza mbuli za ulumwengu uno, vija vondayamnogeze mwehe wake,
34 avo ngelegeza zake zokiigola mianza mibili. Vivija na mtwanzi yali mgane ama mhambe, kogaya mkugelegeza mbuli za Mndewa, kwavija kosulukila yamnogeze Mndewa mulukuli na muloho. Ila mtwanzi yasoligwe kogaya mkugelegeza mbuli za ulumwengu uno, vija vondayamnogeze mbigalo wake.
35 Nolonga gano sama ya kuwataza mweye, si kamba nolonda niwekile king'hwaso, ila nolonda mkale muinzila imnogele Mulungu ya kumtambikila Mndewa nhambiko ilibule mbagu.
36 Kamba munhu yahagesa kamba hatenda vinogile ha mhambe yolonda kumsola, na kamba ngelegeza zake zose za ha ija imhambe, na kogesa kamba kolondigwa yamsole, nayamsole. Hatenda vilozo, wolondigwa waisole.
37 Ila kamba munhu bila kushulutizwa kagimbula kumsola ija imhambe kulawa mngelegeza zake mwenyego, na kuzihuma ngelegeza zake mwenyego, avo kotenda vinogile yahaleka kumsola.
38 Avo ayo yondayamsole mkasano wake kotenda vinogile, ila ayo yogimbula kumsola mkasano wake vivija na heyo kotenda vinogile ng'hani.
39 Mtwanzi ka mkifungo cha mbigalo wake kipigiti mbigalo wake yang'hali mgima, ila kamba mbigalo wake yahadanganhika, kailegeha na kodaha kusoligwa na munhu yoyose yoomulonda, muladi yawe munhu yamtogole Kilisto.
40 Mngelegeza zangu vihanogile kumwake kukala ugane. Na nogelegeza kamba na nie vivija nna Loho wa Mulungu.

8

Mbuza ya Kuilavila Miwegu Nhosa ya Nyama

1 Avo tuilole mbuza ija imnyandikile ya nyama ilavigwe nhosa ha miwegu.
Tuvitanga kamba tweye tose tuna ilimu, ila ilimu yotutenda tuwe na matopa, ila noge dogela mhiko.

---

† **7:31** Mnhongo wa 29 mbaka wa 31 nhegulo yake *Wehe, giogio, ndeng'ha, na ugoli sambiviwatende wanhu sambiwamsang'hanikile Mulungu.*

2 Munhu yokwagiza koitanga goya mbuli, hanaitanga kamba vija
voyolondigwa kuitanga.
3 Ila munhu yomnogela Mulungu, kotangigwa na Mulungu.
4 Avo tuilole mbuli ya kuja nyama ilavigwe nhosa ha miwegu. Tuvitanga
kamba wegu si kinhu kabisa muulumwengu uno, na haduhu Mulungu
iyagwe ila imwe yeiyeka.
5 Hata kamba hana ija ikemigwa mizimu, kamba kuulanga ama muisi,
kweli hana mizimu bwando na wandewa bwando,
6 ila tweye tuna Mulungu imwe yeiyeka, Tata, yalumbile vinhu vose, na
sama yake heyo tweye tuna ugima. Na hana Mndewa imwe yeiyeka, Yesu
Kilisto, mkubitila heyo vinhu vose vilumbigwa, na mkubitila heyo tweye
tuna ugima.
7 Ila si wanhu wose woitanga kweli ino. Wanhu wayagwe wakala
woisang'hanikila miwegu avo mbaka lelo* wahaja nyama wogelegeza
kamba woja nyama ija iwakalile woilava nhosa ha miwegu, na kwavija
udaho wao wa kusambula gehile na ganogile mdodo, wonyolodoka.
8 Ila mandia hagatukwenhusa behi na Mulungu, tuhaleka kuja hatwasa
kinhu chochose, na tuhaja hatupata kinhu chochose.
9 Teganyeni, sang'hano za ulegeho umulinao, sambizigaluke king'hwaso
ha awo wanyekile muinhamanila.
10 Kamba munhu yali na udaho mdodo wa kusambula gehile na ganogile
kokona gweye uli na ilimu ino uja mng'anda ya miwegu, kokwagiza mbuli
ino haimgela mhiko yagendelele kuja vakuja vija vilavigwe nhosa ha
miwegu?
11 Avo ndugu yako ino yali na udaho mdodo wa kusambula gehile na
ganogile, ayo Kilisto yadanganhike sama yake, kopotela sama ya ilimu
yako.
12 Kamba uhawatendela vilozo na kuwagela milonda wanhu waenu
wamtogole Kilisto, wali na udaho mdodo wa kusambula gehile na ganogile,
kumtendela vilozo Kilisto.
13 Avo kamba kija kinija chomtenda ndugu yangu yengile m'vilozo, basi
noleka kuja nyama giladi sambinimtende heyo yatende vilozo.

9

Sang'hano za Mtumigwa wa Kilisto

1 Nie siilegehe? Nie sili mtumigwa wa Kilisto? Nie simonile
Mndewa wetu Yesu? Mweye hamuli malawililo ga sang'hano yangu
inimsang'hanikile Mndewa?
2 Hata kamba nie sili mtumigwa wa Kilisto mwa wanhu wayagwe, ila
nie na mtumigwa wa Kilisto kumwenu. Kwavija mweye mwa kilaguso
cha utumigwa wangu mkuilumba hamoja na Mndewa.
3 Ino iyo mbuli yondaniwalongele awo wondawanibeze.
4 Tweye hatulumbile kugweleligwa vakuja na vinhu va kung'wa sama
ya sang'hano yetu?
5 Tweye hatulumbile kuilongoza na mwehe yamtogole Kilisto mmianza
yetu kamba watumigwa wayagwe wa Kilisto na wandugu wa Mndewa na
Petulo viwatendile?
6 Ama nie na Banaba twiyeka iwo tulondigwa tusang'hanike wenyego
mmbuli za ugima wetu?

---

* **8:7** ***Mbaka lelo*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.*

7 Yalihi yosang'hanika na sang'hano ya uasikali bila kulonda maliho?
Yalihi yali na mgunda wa zabibu yoleka kuja mujo wake? Yalihi yali na
dale da ng'hondolo yoleka kung'wa matombo gake?

8 Nie nolonga gano mngelegeza za kiunhu? Malagizo ga Musa hagalonga
gago?
9 Kwavija yandikigwa Mmalagizo ga Musa kamba, “sambiumfunge
ng'ombe mulomo kipigiti yahahugusa muhindi mkuubojaga.” Avo hano
Mulungu kolonga mbuli ya ng'ombe?
10 Kweli hano Mulungu halonga mbuli zino sama yetu? Kweli mbuli
zino zandikigwa sama yetu. Kwavija mulimi na ayo yohuna wolondigwa
watende vino mkutamanila kuigolela fungu da vakuja.
11 Kamba tuhahanda mbeyu inogile ya muloho mmwenu, yowa mbuli
ng'hulu kamba tuhahuna vinhu va mulukuli kulawa mmwenu?
12 Kamba watumigwa wayagwe wa Mulungu wolondigwa kutazigwa na
mweye, avo tweye hatulondigwa ng'hani kutazigwa na mweye?

Ila hatulondile kutazigwa, twazaganya kila kinhu giladi sambitwike
ving'hwaso muna inzila ya Usenga Unogile wa Kilisto.
13 Ham'vimanyile kamba awo wosang'hanika Kung'anda ya Mulungu
wopata vakuja vao kulawa himo? Na awo wosang'hanika na kulava nhosa
hakilingo cha kulavila nhosa wopata fungu kulawa m'vinhu vija vilavigwa
nhosa?
14 Vivija, Mndewa kalagiza kamba awo woupeta Usenga Unogile
wolondigwa watamanile kupata vinhu va kulutenda lukuli lupate ugima
kulawa Muusenga Unogile.

15 Hata avo haduhu hata mbuli imwe iniisang'hanikile mmwanza wa
mbuli zino zinilumbile nie kuzipata. Na sandike gano giladi nitamanile
kamba munitendele nie mbuli zino. Vinoga nie nidanganhike kubanza
munhu yanisegezele nafasi yangu ya kuitopa.
16 Hata avo nihaupeta Usenga Unogile, sidaha kuitopa, kwavija nishulu-
tizwa kuupeta. Na kamba siupetile Usenga Unogile, nojona!
17 Kamba nihaisagule sang'hano ino mkulonda mwenyego, nihatamanile
maliho. Ila kamba siisagule mkulonda mwenyego, noitenda kamba
sang'hano yangu yaanondile Mulungu niitende.
18 Avo maliho gangu choni? Maliho gangu igo gano, mhome ya kuupeta
Usenga Unogile bila kulonda kinhu, bila kulola gaja ganilondigwa kupata
msang'hano yangu ya Usenga Unogile.

19 Hata kamba nie sili nyakadala wa munhu yoyose, ila noitenda nene
mwenyego niwe nyakadala wa wanhu wose, giladi nimgalile wanhu
bwando Kilisto kamba vihadahika.
20 Mwa Wayahudi, nikala kamba Muyahudi giladi niwagale Wayahudi
ha Kilisto. Mwa awo wowinza Malagizo ga Musa, nikala kamba imwe wa
awo wowinza Malagizo ga Musa, hata kamba nie sigawinza Malagizo ga
Musa, giladi niwagale ha Kilisto awo wowinza Malagizo ga Musa.
21 Mwa awo walekile kufungigwa na Malagizo ga Musa, nikala kamba
munhu yalekile kufungigwa na Malagizo ga Musa, hata kamba nie
sifunguligwe kulawa Mmalagizo ga Mulungu, kwavija nie nifungigwa na
Malagizo ga Kilisto, giladi niwagale ha Kilisto awo walekile kufungigwa na
Malagizo ga Musa.
22 Mwa awo wanyekile muinhamanila, nikala kamba munhu yanyekile,
giladi niwagale ha Kilisto awo wanyekile. Nigaluka vinhu vose mwa
wanhu wose, giladi mnzila yoyose wayagwe wakomboligwe.

23 Nigatenda gano gose sama ya Usenga Unogile, giladi na nie mhate
fungu da motelo zake.
24 Ham'vitangile kamba hali na mkimbilo, wanhu bwando wokimbila,
ila imwe yeiyeka iyo yogweleligwa nhunza? Kimbileni kamba avo, giladi
mgweleligwe nhunza.
25 Kila munhu yozahila kuhuma koizuila mkutenda vinhu bwando.
Wotenda vino giladi wagweleligwe nhunza ibanangika, ila tweye totenda
vino giladi tugweleligwe nhunza yondaikale milongo yose.
26 Avo nie sikimbila kamba munhu ija yokimbila bila kutamanila kinhu.
Nie sitoa ng'honde kamba munhu ija yotoa ng'honde ubeho.
27 Nolugaza lukuli lwangu na kulutenda nyakadala wangu, giladi ni-
hawapetela wayagwe Usenga Unogile na nie mwenyego sambinilemigwe.

10

Nzuma ha awo Wotambikila Miwegu

1 Ndugu zangu, nolonda mkumbuke kamba wahenga zetu wose wakala
hasi ya wimilizi wa dija idiwingu, na wose waikanhiza Ibahali Indung'hu.
2 Wose wakala wabatizigwe mgati ya dija idiwingu na ija ibahali giladi
wawe wanahina wa Musa.
3 Wose waja mandia gagaja ga muloho,
4 na kung'wa ung'waji uuja wa muloho, kwavija wang'wa mazi galawile
mdidibwe dija da muloho ditembele hamoja na hewo, na dibwe dija dikala
Kilisto.
5 Ila hata avo wanhu bwando mmwanza wao Mulungu hanogelwe na
hewo, avo mitufi yao ipwililika muluwala.
6 Avo mbuli zino zose zizo kilingilo chetu tweye cha kutuzuma sambi-
tusulukile vinhu vihile kamba viwatendile hewo,
7 na vivija sambitutambikile miwegu kamba viwakalile wotenda wanhu
wayagwe mmwanza wao, kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,
“Wanhu wakala hasi woja na kung'wa, abaho, wenuka wacheze.”
8 Na sambitutende ugoni kamba wayagwe mmwanza wao viwatendile,
na sama ya mbuli ino wanhu alufu malongo mabili na ndatu (23,000)
mmwanza wao wadanganhika mdizua dimwe.
9 Sambitumgeze Mndewa,* kamba wayagwe mmwanza wao viwa-
tendile, na sama ya mbuli ino wadanganhika mkulumizwa na nyoka.
10 Na sambimtwanganike kamba wanhu wayagwe mmwanza wao
viwatendile, na sama ya mbuli ino wakomigwa na msenga wa Mulungu
wa kuulanga wa ubananzi.
11 Mbuli zino zose ziwalawilila wahenga zetu kamba vilingilo ha wanhu
wayagwe, na mbuli zino zandikigwa kamba nzuma kumwetu tweye.
Kwavija tokala mkipigiti kino kili behi na isota.
12 Avo kamba muhagiza mwima goya, mteganye sambimugwe.
13 Haduhu ving'hwaso viwapatile mweye ila vija viwapataga wanhu
wose. Na Mulungu haisemwaga kilagano chake, hawaleka mweye mpate
ving'hwaso kubita vija vumdaha. Ila muhapata ving'hwaso, Mulungu
kotenda nzila ya kulawila, giladi mdahe kuvihuma.
14 Avo, mbwiga zangu wanogelwa, ikimbileni nhambiko ya miwegu.
15 Nolonga na wanhu wali na nzewele, lamuleni wenyego gano goni-
longa.

---

* **10:9** ***Mndewa*** mnyandiko ziyagwe zomkema *Kilisto.*

16 Tuhamuheweza Mulungu sama ya kikasi kuna imeza ya Mndewa,
hatuilumba hamoja na mulopa wa Kilisto? Na tuhaumogola umkate,
hatuilumba hamoja na lukuli lwa Kilisto?
17 Kwavija kuna mkate umwe, tweye tose hata kamba twa bwando, twa
lukuli lumwe, kwavija tweye tose tuja mkate umwe.
18 Wagelegezeni wanhu wa Islaeli, awo woja vinhu vilavigwe nhosa.
Wabule uhamoja na ikilingo cha kulavila nhosa?
19 Kinilonda kulonga icho kino. Kinhu kilavigwa nhosa ha miwegu kina
unozi? Ama miwegu ina unozi?
20 Si vivo, ila nhosa ya wamhazi yolavigwa ha vinyamkela sio ha
Mulungu, na nie silonda mweye muwe na uhamoja na vinyamkela.
21 Hamdaha kung'wela kikasi king'welagwa mmandia ga Mndewa kuno
mking'wela kikasi king'welagwa mnhambiko ya vinyamkela. Vivija
hamdaha kuja mmeza ya mandia ga Mndewa kuno muja mmeza ya
mnhambiko ya vinyamkela.
22 Ama tolonda tuwinule wivu wa Mndewa? Tweye tuna mhiko kubanza
heyo?
23 Mweye molonga, “Vinhu vose havigomeswe,” ila nie nolonga, “Sio
kila kinhu kinoga.” Mweye molonga, “Vinhu vose havigomeswe,” ila nie
nolonga, “Sio kila kinhu chozenga.”
24 Munhu yoyose sambiyagese mbuli zake mwenyego yeiyeka, ila yagese
na mbuli za wayage.
25 Dieni kinhu chochose kiguzigwa hasoko, sambimwinule mbuza
kulawa muudaho wenu wa kusambula gehile na ganogile.
26 Kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga, “Isi na vose viimemeze va
Mndewa.”
27 Kamba Mmhazi yahawagoneka mkaje mandia, na mweye mtogola ku-
chola, dieni chochose chondayawagomele sambimwinule mbuza kulawa
muudaho wenu wa kusambula gehile na ganogile.
28 Ila kamba munhu yahawalongela kamba, “Nyama ino ilavigwa nhosa
ha miwegu,” sambimuije nyama ija, sama ya ija yawalongele na sama ya
udaho wa kusambula gehile na ganogile,
29 kinilonga nie, udaho wa ija imunhu iyagwe wa kusambula gehile na
ganogile na sio udaho wenu mweye.
Avo habali ulegeho wangu ulamulwe na udaho wa kusambula gehile na
ganogile wa munhu iyagwe?
30 Kamba nihamuheweza Mulungu sama ya mandia, habali nidununzwe
sama ya mandia ganimuhewezela Mulungu?
31 Avo muhaja ama muhang'wa ama muhatenda kinhu chochose,
tendeni gose muyenzi ya Mulungu.
32 Sambimsongeze king'hwaso ha munhu yoyose, ha Wayahudi ama ha
Wagiliki ama ha wanhu wamtogole Mulungu,
33 kamba nie vinigeza kuwatendela ganogile wanhu wose, mmbuli zose
vinitendile. Kwavija nie sizahile nhogolwa yangu mwenyego, ila nhogolwa
ya wanhu bwando, giladi wakomboligwe.

11

1 Munige nie, kamba nie vunimwiga Kilisto.

Kugubika Ditwi Mkipigiti cha Kutambika

2 Nie nowatogola mweye kwavija vumng'humbuka nie m'vinhu vose, na
vija vumgagoga mafundo gangu, kamba vija viniwafundize.

3 Avo nowalonda mweye m'vitange kamba Kilisto iyo ditwi da kila
mbigalo, mbigalo iyo ditwi da kila mtwanzi, na Mulungu iyo ditwi da
Kilisto.
4 Mbigalo yoyose yotambika ama yohokola kuno ditwi jake digubikigwe
komgela kinyala Kilisto, ayo yali ditwi.
5 Na mtwanzi yoyose yotambika ama yohokola bila kugubika ditwi
jake komgela kinyala mbigalo wake, ayo yali ditwi, kwavija kowa kamba
mtwanzi yabeigwe.
6 Kamba mtwanzi hagubika ditwi jake, nayakanhigwe mvili zake. Na
kamba ihawa kinyala mtwanzi kukanhigwa mvili zake ama kubeigwa, basi
yagubike ditwi jake.
7 Mbigalo halondigwa kugubika ditwi jake kwavija heyo iyo sisila na
yenzi ya Mulungu, ila mtwanzi iyo yenzi ya mbigalo wake.
8 Kwavija mbigalo halumbigwe kulawa mwa mtwanzi, ila mtwanzi
kalumbigwa kulawa mwa mbigalo.
9 Vivija mbigalo halumbigwe sama ya mtwanzi, ila mtwanzi iyo
yalumbigwe sama ya mbigalo.
10 Sama ya mbuli ino na sama ya wasenga wa Mulungu wa kuulanga,
mtwanzi kolondigwa yawe na kigubiko mditwi jake kulagusa kamba ka
hasi ya udaho wa mbigalo wake.
11 Ila mwa wanhu wa Mndewa, mtwanzi havidahika kuwa yeiyeka bila
mbigalo, na mbigalo havidahika kuwa yeiyeka bila mtwanzi.
12 Kamba vija mtwanzi viyalawile mwa mbigalo, vivija na mbigalo
kaleligwa na mtwanzi. Ila vinhu vose volawa ha Mulungu.
13 Lamuleni wenyego, vinoga mtwanzi kumtambikila Mulungu kuno
yalekile kugubika ditwi jake?
14 Vija Mulungu viyalumbile vinhu haiwafundiza mweye kamba mbigalo
yahawa na mvili nhali koigela kinyala mwenyego,
15 ila kamba mtwanzi yahawa na mvili nhali, hiyo iyo yenzi yake.
Kwavija mtwanzi kagweleligwa mvili nhali giladi ziwe kigubiko.
16 Ila kamba munhu yoyose yahalonda tuibamilile mmbuli ino, nolonda
nilonge vino, tweye twabule nzila iyagwe ya kutambika, mmwetu tweye
ama mwa wanhu wamtogole Mulungu.

Mandia ga Mndewa
(Mat. 26:26-29; Mlk. 14:22-25; Luk. 22:14-20)

17 Mzindagizi zino, silonda niwatogole, kwavija mmating'hanilo genu ga
nhambiko motenda gehile bwando kubanza ganogile.
18 Mosi nilongeligwa kamba muhaiting'hana mweye kamba wanhu
wamtogole Kilisto, moibagula mwemwe kwa mwemwe, na nie kidogo
notogola.
19 Haduhu mbuli, kolondigwa kuwe na mbagu mmwenu giladi yoneke
kamba yalihi mmwenu yamtogole Mulungu kulawa mmoyo.
20 Muhaiting'hana hamoja, kija kimja sio mandia ga Mndewa.
21 Kwavija muhaja, kila munhu kogendelela kuja mandia gake
mwenyego, avo wayagwe wa nzala, na wayagwe wakoligwa!
22 Kwani mwabule kae za kudila na kung'wela? Ama mowazabuza
wanhu wamtogole Mulungu na kuwagela kinyala awo walibule kinhu?
Niwalongele choni? Niwatogole mmbuli ino? Hata siwatogola.
23 Kwavija gano ganiwafundize mweye nigabokela kulawa ha Mndewa.
Mndewa Yesu ikilo ija yaahonzigwe, kasola mkate,

24 kamuheweza Mulungu, kaumogola na kulonga, “Uno uwo lukuli
lwangu lulavigwe sama yenu, tendeni vino mkunikumbukila nie.”
25 Vivija, viweshile kuja, kasola ikikasi na kulonga, “Kikasi kino kicho
lagano da isambi disindiligwa na mulopa wangu, tendeni vino kila
vondamung'we mkunikumbukila nie.”
26 Kwavija kila vondamje mkate uno, na kuking'wela kikasi kino,
moibwililisa ifa ya Mndewa mbaka vondayeze.
27 Avo munhu yoyose yondayaje mkate uno wa Mndewa ama kuk-
ing'wela kikasi chake mnzila ileka kumuhishimila heyo, kaloza kilozo cha
kuja lukuli na kung'wa mulopa wa Mndewa.
28 Avo munhu kolondigwa yaigelegeze mwenyego kipigiti hanakuja
umkate na kuking'wela ikikasi.
29 Kwavija munhu yoyose yoja na kung'wa bila kuimanya nhegulo ya
lukuli lwa Mndewa, koja na kung'wa nhaguso yake mwenyego.
30 Kino kicho kilamso wanhu bwando mmwanza wenu wonyolila na
watamu, na wayagwe mmwanza wenu wadanganhika.
31 Ila tanhu tuhaigelegeza wenyego, hatwingila mnhaguso ya Mulungu.
32 Ila totagusigwa na kusunigwa na Mndewa, giladi sambitwingile
mnhaguso hamoja na ulumwengu.
33 Avo, ndugu zangu, muhaiting'hana hamoja kuja mandia ga Mndewa,
ibeteni.
34 Kamba munhu kana nzala kolondigwa yakaje ukae yake, giladi
muhaiting'hana hamoja sambimmambukizile kutagusigwa. Na vondanize,
nowalongela ndagizi zisigale.

12

Nhunza Zilawa ha Loho wa Mulungu

1 Avo, ndugu zangu, nolonda mkumbuke mbuli ya nhunza kulawa ha
Loho wa Mulungu.
2 M'vitanga kamba vumkalile Wamhazi, m'bulunyigwa na kwagizwa
mkutambikila miwegu ilibule na ugima.
3 Avo nowalongela mweye kamba, haduhu munhu yolonga kubitila Loho
wa Mulungu kamba “Yesu kadukumizwa,” na haduhu munhu yodaha
kulonga, “Yesu iyo Mndewa,” kamba kabule Loho wa Mulungu.
4 Kuna nhunza bwando, ila Loho imwe yozilava.
5 Kuna sang'hano bwando za kusang'hana, ila Mndewa imwe.
6 Kuna nzila bwando za kusang'hanika, ila Mulungu imwe yosang'hanika
mnzila zino zose mwa wanhu wose.
7 Avo kila munhu kogweleligwa lugubulo lwa Loho wa Mulungu, giladi
tuitaze wenyego kwa wenyego.
8 Munhu imwe kogweleligwa udaho wa kulonga mbuli zili na ng'hungwe
kubitila Loho wa Mulungu, na iyagwe kogweleligwa mbuli ya ilimu na
Loho iija imwe.
9 Na munhu iyagwe kogweleligwa nhamanila na Loho iija, na iyagwe
kogweleligwa nhunza ya kuhonya watamu na Loho iija imwe.
10 Na munhu iyagwe kogweleligwa nhunza ya kutenda mizonza, na
iyagwe kogweleligwa nhunza ya kuhokola. Munhu iyagwe kogweleligwa
nhunza ya kutanga kamba loho ino ilawa ha Mulungu ama ilawa kuyagwe,
na munhu iyagwe kogweleligwa nhunza ya kulonga ulonzi wa mkanganyo,
na munhu iyagwe kogweleligwa nhunza ya kutapita nhegulo ya gaja
galongigwe.

11 Loho wa Mulungu yeiyeka iyo yotenda gano gose, na heyo iyo
yolamula nhunza ilihi yamgwelele munhu yalihi.

Lukuli Lumwe Luli na Vipindi Bwando

12 Kamba lukuli vululi lumwe, ila luna vipindi bwando, na vipindi vose
va lukuli, hata kamba va bwando, ila va lukuli lumwe, avo vivo luli na
lukuli lwa Kilisto.
13 Vivija na tweye, hata kamba tuhawa Wayahudi ama Wamhazi, tuhawa
nyakadala ama wailegehe, tose tubatizigwa na Loho wa Mulungu mulukuli
lumwe, na tose tung'wezigwa Loho iija imwe.
14 Lukuli halutendigwe na kipindi kimwe, ila vipindi bwando.
15 Kamba mgulu uhalonga, “Kwavija nie sili mkono, nie sili wa lukuli,”
mkilamso hicho kweli hauwa kipindi cha lukuli?
16 Na kamba gwiti dihalonga, “Kwavija nie sili siso, nie sili wa lukuli,”
mkilamso hicho kweli hadiwa kipindi cha lukuli?
17 Kamba lukuli lose luhawile siso, munhu yahahulike vilihi? Na kamba
lukuli lose luhawile gwiti, munhu yahanusile vilihi?
18 Ila Mulungu kavika goya vipindi mulukuli, kila kipindi kimwe kamba
viyalondile kikale.
19 Kamba vose vihawile kipindi kimwe, lukuli luhawile kwahi?
20 Kamba viili, mulukuli kuna vipindi bwando, ila lukuli lumwe.
21 Siso hadidaha kuulongela mkono, “Sikulonda!” Na ditwi hadidaha
kugalongela magulu, “Siwalonda!”
22 Ila vija ivipindi va lukuli vikoneka vabule mhiko volondigwa ng'hani.
23 Na vipindi vija vitugelegeza kamba vabule hishima, tovigwelela
hishima ng'hulu, na vipindi vija vilibule unovu, tovigwaa unovu ng'hani,
24 awo vipindi vetu vinogile haviulonda. Ila Mulungu kavika hamoja
vipindi vose va lukuli na kuvigwaa hishima ng'hulu vipindi vilibule unozi,
25 giladi sambikulawilile m'bagum'bagu mulukuli. Ila vipindi va lukuli
volondigwa viitamanile kipindi kimwe na kiyagwe.
26 Kamba kipindi kimwe kihalumwa, vipindi vose volumwa hamoja
nacho, na kamba kipindi kimwe kihahishimilwa, vipindi vose vodeng'ha
hamoja nacho.
27 Avo mweye mose mwa lukuli lwa Kilisto, na kila munhu mmwanza
wenu iyo kipindi chake.
28 Na mwa wanhu wamtogole Kilisto Mulungu kaweka, mosi watumigwa
wa Kilisto, abaho wahokozi, abaho wafundiza, abaho wali na nhunza ya
mizonza na vivija awo wali na nhunza ya kuhonya, abaho awo wali na
nhunza ya kuwataza wayagwe, na awo wali na nhunza ya kuwalongoza
wayagwe, na awo wolonga ulonzi wa mkanganyo.
29 Wano wose watumigwa wa Kilisto? Ama wose wahokozi? Ama wose
wafundiza? Ama wose wotenda mizonza?
30 Wose wana nhunza ya kuhonya? Wose wolonga ulonzi wa mkan-
ganyo? Wose wotapita nhegulo ya gaja galongigwe?
31 Ila sulukileni ng'hani nhunza zili ng'hulu.
Na nie nowalagusila nzila inogile goya.

13

Noge

1 Hata kamba nihalonga ulonzi wa kiunhu na wa wasenga wa Mulungu
wa kuulanga, ila kamba nabule noge, nie na kamba zuma didesa ama debe
ditoa nyangi.
2 Na hata nihawa na nhunza ya uhokozi na kuzitanga nyong'onyo zose
na ilimu zose, na kamba nihawa na nhamanila idaha kuhamiza migongo,
ila kamba nabule noge, nie si kinhu.
3 Kamba nihalava vinhu vangu vose na kuwagwaa wakumbulu, na
kuilukuza lukuli lwangu hamoto, ila kamba nabule noge, nie sipata kinhu.
4 Noge domtenda munhu yazaganye, yawe na moyo unogile, sambiyawe
na migongo, sambiyawe na matopa,
5 sambiyawe na kibuli, sambiyazahile mbuli zake mwenyego, sambiyone
lusango himahima, sambiyalundize gehile.
6 Noge hadimtenda munhu yadeng'helele gehile, ila domtenda munhu
yadeng'helele mbuli ya kweli.
7 Noge domtenda munhu sambiyadonhe, sambiyaileke nhamanila,
yatamanile mbuli zose, na yazaganye mbuli zose.
8 Na noge dabule nziga, ila uhokozi womala, nhunza ya kulonga ulonzi
wa mkanganyo yomala, na ilimu zose zobita.
9 Kwavija gatumanyile madodo, na nhunza yetu ya uhokozi yogubula
madodo.
10 Ila kija kimemekezwe kihavika, kili hindi chosegela.
11 Vunikalile mwana mdodo, nikala nilonga kamba mwana mdodo,
nigelegeza kamba mwana mdodo, nigesa kamba mwana mdodo, ila
vunikulile, nizileka mbuli zose za haudodo.
12 Sambisambi tolola ila hatulola goya, tolola kamba munhu yolola
mkiwowo, abaho, tokwiza kulola kihanga kwa kihanga. Sambisambi
novitanga hadodo, abaho, nokwiza kuvitanga ng'hani, kamba vija nie
vinitangigwa ng'hani.
13 Na sambisambi visigala vinhu vino vidatu, nhamanila, tamanilo, na
noge. Ila kikulu kubanza vose kicho noge.

14

Nhunza Ziyagwe Zilawa ha Loho wa Mulungu

1 Dikolelezeni noge na kuiyoha sama ya nhunza za muloho,
ng'haning'hani nhunza ya uhokozi.
2 Kwavija munhu yoyose yolonga ulonzi wa mkanganyo, hawalongela
wanhu ila komulongela Mulungu. Kweli haduhu munhu yogamanya
goyolonga, ila kozilonga nyong'onyo kubitila Loho wa Mulungu.
3 Ila kila munhu yohokola kolonga na wanhu mbuli za kuwagela mhiko,
na kuwagangamiza, na kuwabweza imioyo.
4 Munhu yolonga ulonzi wa mkanganyo koigela mhiko mwenyego, ila
munhu yohokola kowagela mhiko wanhu wamtogole Kilisto.
5 Nolonda kila munhu mmwanza wenu yalonge ulonzi wa mkanganyo,
ila vihanogile ng'hani kamba muhahokole. Kwavija uhokozi wowa
mkulu kubanza ulonzi wa mkanganyo, kamba munhu iyagwe hatapite
gaja galongigwe muulonzi wa mkanganyo giladi wanhu wose wamtogole
Kilisto wafundizigwe.
6 Avo, ndugu zangu, kamba niheza kumwenu na kulonga ulonzi
wa mkanganyo, kinhu chaki kinogile chondampate, kamba siwagalile
lugubulo ama ilimu ama uhokozi ama mafundo?

7 Hata mbuli ya vinhu vilibule ugima vilava dizwi kamba vija filimbi
ama bango, munhu koumanyaze wila utoigwa kamba mililo haiinegile?
8 Na kamba mhalati haililile goya, yalihi yondayaisasale yachole
kung'hondo?
9 Vivija na mweye muhalonga ulonzi uleka kutangigwa, munhu kovi-
tangaze gaja gamulonga? Kwavija mowa kamba vija molonga na ubeho.
10 Kweli kuna lonzi bwando muulumwengu, na haduhu hata imwe
ilibule nhegulo yake.
11 Kamba siimanyile nhegulo ya kinhu choyolonga munhu, basi nie nowa
kamba muhenza ha munhu ija yolonga, na heyo kowa kamba muhenza
kumwangu.
12 Avo na mweye. Kwavija mosulukila kupata nhunza za muloho,
iyoheni ng'hani mzipate nhunza zija ziwagangamiza wanhu wamtogole
Kilisto.
13 Sama ya mbuli ino, munhu yoyose yolonga ulonzi wa mkanganyo
yatambike giladi yapate udaho wa kutapita gaja goyolonga.
14 Kwavija kamba nihatambika mkulonga ulonzi wa mkanganyo, loho
yangu vivija yotambika, ila nzewele zangu hazipata kinhu.
15 Avo nhendeze? Notambika muloho yangu na vivija notambika
mnzewele zangu. Nokwimba muloho yangu na vivija nokwimba
mnzewele zangu.
16 Kamba uhamuyenzi Mulungu muloho yako iiyeka, kodahaze munhu
yokiiyona ka mmwanza wa awo hawamanyile chochose kulonga “Amina”
vija vuumgwaa Mulungu hewela kipigiti hagamanya gaja gaulonga?
17 Kweli gweye komgwaa Mulungu hewela vinogile, ila munhu iyagwe
hapata kinhu.
18 Nomuheweza Mulungu kwavija nie nolonga ulonzi wa mkanganyo
ng'hani kubanza mweye mose.
19 Ila mwa wanhu wamtogole Kilisto, vonoga nie nilonge mbuli tano
zitangika za kuwafundiza wanhu wayagwe kubanza kulonga mbuli alufu
longo dimwe muulonzi wa mkanganyo.
20 Ndugu zangu, lekeni kugelegeza kamba wana wadodo. Mzimbuli
zihile muwe wana wadodo, ila mngelegeza zenu muwe wakulu.
21 Mzinyandiko Zing'alile yandikigwa vino, Mndewa kolonga,
“Mkubitila wanhu wolonga ulonzi wa kihenza,
na mmilomo ya wahenza,
nolonga na wanhu wano,
ila hata avo hawanitegeleza.”
22 Avo kulonga ulonzi wa mkanganyo kowa kilaguso ha awo walekile
kumtogola Kilisto na sio ha awo wamtogole Kilisto, ila uhokozi sama ya
awo wamtogole Kilisto na sio sama ya awo walekile kumtogola Kilisto.
23 Avo kamba wanhu wose wamtogole Kilisto wahaiting'hana hamoja na
kila munhu yalonge muulonzi wa mkanganyo, na wanhu wayagwe hawaz-
imanyile mbuli zino ama wanhu walekile kumtogola Kilisto wehengila,
hawalonga kamba muna moyo?
24 Ila kamba munhu yalekile kumtogola Kilisto ama munhu hazitangile
mbuli zino kengila na kum'vika kila munhu yohokola, na koneka na gose
goyohulika kamba kana vilozo na kutaguswa na gose goyohulika,
25 na gaja gaifisile mmoyo wake gagubuligwa. Avo kogwa hasi na
kumtambikila Mulungu na dizwi kulu na kulonga haulongozi wa wanhu,
“Kweli Mulungu ka hamoja na mweye.”

Golondigwa Kutendeka Mzinhambiko

26 Tulongeze basi, ndugu zangu! Muhaiting'hana hamoja, munhu imwe
yembe wila, iyagwe yafundize, iyagwe yalave lugubulo, iyagwe yalonge
ulonzi wa mkanganyo, na iyagwe yaitapite nhegulo ya gaja galongigwe.
Na mbuli zino zose zitendeke sama ya kuwagela mhiko wanhu wamtogole
Kilisto.
27 Kamba munhu yahalonga ulonzi wa mkanganyo, basi walonge wabili
ama wadatu, sambiwabanze, tena walonge imweimwe, na munhu iyagwe
yatapite nhegulo ya gaja galongigwe.
28 Kamba haduhu mtapita, munhu ija yolonga ulonzi wa mkanganyo
kolondigwa yanyamale mgati ya wanhu wamtogole Kilisto ila yakiilongele
heyo mwenyego na Mulungu.
29 Wahokozi wabili ama wadatu walonge, na wayagwe wagalole goya
gaja galongigwe.
30 Na kamba munhu yakalile hasi kagubuliligwa mbuli, basi ija imunhu
yakalile yohokola haichanduso yanyamale.
31 Kwavija molondigwa muhokole imweimwe giladi kila munhu yafun-
dizigwe na kugangamizwa.
32 Loho za wahokozi zowahulika wahokozi,
33 kwavija Mulungu hali Mulungu wa uvuludusi, ila ka Mulungu wa
tindiwalo.

Kamba viili mwa wanhu wose wang'alile wamtogole Kilisto,
34 watwanzi wolondigwa wanyamale mzinhambiko. Hawalondigwa
walonge. Ila wolondigwa wategeleze kamba Malagizo ga Musa vugalonga.
35 Kamba wahalonda kutanga goya mbuli, na wawauze wambigalo zao
ukae yao, kwavija kinyala ng'hani mtwanzi kulonga mnhambiko.

36 Mokwagiza Usenga wa Mulungu usongela kumwenu? Ama Usenga
wa Mulungu uvika kumwenu mwiyeka?
37 Kamba munhu yahaigesa kamba heyo muhokozi, ama kana mhiko
za moloho, nayatogole kamba kino kinimwandikilani mweye nyandika
ndagizi kulawa ha Mndewa.
38 Ila kamba munhu yahaizabuza mbuli ino, na heyo mwenyego
kozabuzwa.
39 Avo, ndugu zangu, sulukileni ng'hani kuhokola, na sambimgomese
kulonga ulonzi wa mkanganyo.
40 Ila mbuli zino zose zitendeke vinogile kamba vuzilondigwa zikale.

15

Kuzuka kwa Kilisto

1 Avo, ndugu zangu, nolonda niwakumbuse Usenga Unogile uniwapetele,
awo umuubokele na amo nhamanila yenu muimile.
2 Mokomboligwa sama ya Usenga uno Unogile, kamba muhazigoga goya
mbuli ziniwapetele. Kamba si vivo, nhamanila yenu yaga.

3 Kwavija nie niwagwelela mweye gaja ganogile ng'hani ganibokele.
Kilisto kadanganhika sama ya vilozo vetu kamba Nyandiko Zing'alile
vuzilonga.
4 Kazikigwa na mdizua da ikadatu kazusigwa kamba viyandikigwe muna
Zinyandiko Zing'alile.
5 Kamulawilila Petulo, abaho na wanahina zake longo dimwe na wabili.

6 Abaho kipigiti kikija kawalawilila wanhu mia tano na malagalila,
wakalile wanahina zake, wayagwe mmwanza wao wang'hali wagima
mbaka kipigiti kino, ila wayagwe wadanganhika wamala.*
7 Abaho kamulawilila Yakobo, abaho mwa watumigwa wose wa Kilisto.
8 Hakimambukizo, kandawilila nie, kamba munhu yavumbuke mnzila
haizoeleke.
9 Kwavija nie na mdodo ng'hani muna umnhongo wa watumigwa wa
Kilisto, na silumbile hata kukemigwa mtumigwa kwavija niwagaza wanhu
wamtogole Mulungu.
10 Ila sama ya ngekewa ya Mulungu, niwa vino vinili, na ngekewa yake
kumwangu hayagile bule, kwavija nisang'hanika kuwabanza watumigwa
wose wa Kilisto, sio na udaho wangu nie ila ngekewa ya Mulungu ikalile
mgati yangu.
11 Avo kamba nie ama hewo, kino kicho kitupetile, na kino kicho
kimtogole.

Vija Vondatuzuke

12 Ila kamba ipetigwa kamba Kilisto kazusigwa kulawa mkudanganhika,
vilihi wanhu wayagwe mmwanza wenu walonge haduhu kuzusigwa kwa
wanhu wadanganhike?
13 Kamba haduhu kuzuswa kwa wanhu wadanganhike, na Kilisto na
heyo hazusigwe.
14 Na kamba Kilisto hazusigwe, Usenga Unogile utuupeta mduhu kinhu,
na nhamanila yetu si kinhu.
15 Kihile ng'hani, toneka kamba tweye twa wasindila wa uvwizi wa
Mulungu, kwavija tumulonga Mulungu kamzusa Kilisto kulawa mkudan-
ganhika, kumbe hamzusile kamba kweli wadanganhike hawazusigwa.
16 Avo kamba wadanganhike hawazusigwa, basi Kilisto na heyo
hazusigwe.
17 Na kamba Kilisto hazusigwe, nhamanila yenu si kinhu, mng'hali
m'vilozo venu.
18 Na awo wadanganhike kuno womtamanila Kilisto wapotela.
19 Kamba tomtamanila Kilisto muna uugima uno wa muulumwengu
wiyeka, tolondigwa toneligwe bazi kubanza wanhu wose.
20 Ila kweli Kilisto kazusigwa kulawa mkudanganhika, waichanduso
kuzusigwa mmwanza wa awo wadanganhike.
21 Kamba vija ifa vuizile kubitila munhu, vivija na kuzuswa kwa
wadanganhike kwiza kubitila munhu iyagwe.
22 Kamba vija wose wakalile hamoja na Adamu viwadanganhike, vivija
na awo wali hamoja na Kilisto wotendigwa kuwa wagima.
23 Ila kila munhu kozusigwa mnzamu yake, Kilisto kowa waichanduso,
abaho awo wamtogole Kilisto wozusigwa mkipigiti vondayeze.
24 Abaho, ikimambukizo cha ulumwengu chokwiza, Kilisto kozihuma
tawala zose, udaho wose, na mhiko zose za muloho, na kuugela Undewa
mmakono ga Mulungu Tata.
25 Kwavija Kilisto kolondigwa yatawale mbaka Mulungu
vondayawahume wadumuka zake wose na kuweka hasi ya magulu
gake.
26 Mdumuka wa kimambukizo kubanangigwa kowa ifa.

---

* **15:6** ***Mbaka kipigiti kino*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.*

27 Kwavija “Mulungu kavika vinhu vose hasi ya magulu gake.” Mbuli
zija zilonga kamba, “Kila kinhu” kikigwa hasi yake, si kamba na Mulungu
mwenyego yekile vinhu vose hasi ya Kilisto ka hasi yake Kilisto.
28 Vinhu vose vihekigwa hasi ya utawala wa Kilisto, avo Mwana
mwenyego kokiika hasi ya Mulungu, ayo yavikile vinhu vose hasi ya
Kilisto, na Mulungu mwenyego yawe uchana ya vinhu vose.
29 Avo kamba haduhu kuzuswa kwa wanhu wadanganhike, wotendaze
wanhu waja wabatizigwe sama ya wandugu zao wadanganhike? Kamba
wanhu wadanganhike hawazusigwa, habali wanhu wobatizigwa sama
yao?
30 Na tweye, habali tuigela mdihonzolomo wenyego mazua gose?
31 Mazua gose, na mdihekaheka da kudanganhika, ndugu zangu!
Kiniitopela kumwenu mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto Mndewa wetu
kicho kinhenda nie nilonge vino.
32 Kamba vunikala nigomba na ming'onyo ya mmuhulo† kuja Efeso sama
ya kilamso cha kiunhu, choni kimhatile, kamba wanhu wadanganhike
hawazusigwa? “Natuje na kung'wa, kwavija mayo todanganhika.”
33 Sambim'bunyikigwe, “Wambwiga wehile wobananga nhogolwa in-
ogile.”
34 Bweleni mngelegeza zenu kamba vija viilondigwa, na muleke kutenda
vilozo. Kwavija kuna wanhu wayagwe mmwanza wenu hawammanyile
Mulungu. Nogalonga gano giladi niwagele kinyala.

Lukuli Londaluzusigwe

35 Munhu kodaha kuuza, “Wanhu wadanganhike wozusigwa vilihi? Na
kamba wahazusigwa, wokwiza na ng'huli zilihi?”
36 Wabozi mweye! Muhahanda mbeyu muisi hayota mbaka tanhu
idanganhike.
37 Uhahanda, huhanda lukuli londaloneke, ila kohanda mbeyu, mbeyu
ya ngano ama kinhu kiyagwe.
38 Ila Mulungu koigwelela lukuli luyalondile mwenyego, na kila mbeyu
koigwelela lukuli lwake.
39 Ng'huli zose hazilingane. Wanhu wana ng'huli zao, wang'onyo wana
ng'huli zao, ndege wana ng'huli zao, na somba wana ng'huli zao.
40 Vivija kuna ng'huli za kuulanga na kuna ng'huli za muisi, ila yenzi ya
ng'huli za kuulanga hailingile na yenzi ya ng'huli za muisi.
41 Zua dina yenzi yake, na mulenge una yenzi yake, na nhondo zina yenzi
zao, na yenzi ya nhondo imwe hailingana na yenzi ya nhondo iyagwe.
42 Avo vino vivo vondaiwe kipigiti wanhu wadanganhike von-
dawazusigwe. Lukuli londalusiligwe lobanangika, na lozusigwa luja
halubanangika,
43 losiligwa lubuhizwe, ila lozusigwa na yenzi, losiligwa lunyolila, ila
lozusigwa na mhiko.
44 Losiligwa lukuli lwa kiunhu, ila lozusigwa lukuli lwa muloho. Kamba
hana lukuli lwa kiunhu, vivija hana lukuli lwa muloho.
45 Yandikigwa muna Zinyandiko Zing'alile, kamba, “Munhu wa ichan-
duso, Adamu, kalumbigwa kawa munhu mwene ugima.” Ila Adamu wa
ikimambukizo kawa Loho ija yowagwelele wanhu ugima.
46 Lukuli lwa muloho halulongole, ila lulongole lukuli lwa kiunhu, abaho
lukuli lwa muloho.

---

† **15:32** ***Ming'onyo ya mmuhulo*** nhegulo yake *wanhu wa Efeso.*

47 Munhu wa ichanduso kalawa muisi, kalumbigwa na timbwisi, ila
munhu wa ikabili kalawa kuulanga.
48 Kamba viyakalile munhu kulawa muisi, vivo wali awo wali muisi, na
kamba viyakalile munhu kulawa kuulanga, vivo wali awo wali kuulanga.‡
49 Na kamba vija vituilingile na munhu ija yolawa muisi, avo tokwiza
kuilinga na munhu ija yolawa kuulanga.
50 Ndugu zangu, nowalongela kamba ng'huli zetu hazidaha kuuhala
Undewa wa Mulungu, tena ng'huli zino zibanangika hazidaha kuhala gaja
hagabanangikaga.
51 Tegelezeni, niwalongele nyong'onyo. Hatudanganhika tose, ila tose
togaluka
52 hima, kamba kubalika kwa siso, kuna imhalati ya zua da ikimambuk-
izo. Kwavija mhalati yolila, wanhu wadanganhike wozuka wowa wagima
gunge na gunge, na tweye tuli wagima togaluka.
53 Kwavija ng'huli zetu zino zidanganhika zolondigwa zigaluke ziwe
ng'huli zileka kudanganhika, na ng'huli zetu zino zibanangika zolondigwa
zigaluke ziwe ng'huli zileka kubanangika.
54 Ng'huli zetu zino zidanganhika zihagaluka kuwa ng'huli zileka
kudanganhika, avo ulonzi uja wandikigwe Mzinyandiko Zing'alile wowa
kweli, ulonga, “Ifa imezigwa na mhuma.”
55 Ifa, ili kwahi mhuma yako? Ifa, uli kwahi usungu wako?
56 Ifa yopata mhiko za kulumiza kulawa m'vilozo, na vilozo vopata mhiko
kulawa Mmalagizo ga Musa.
57 Ila hewela zim'vikile Mulungu, ayo yatugwelele mhuma kubitila
Mndewa wetu Yesu Kilisto.
58 Avo, ndugu zangu wanogelwa, nanahileni, sambimtigiswe na kinhu
chochose, mazua gose ilaveni mmioyo ing'alile kuitenda sang'hano ya
Mndewa, kwavija m'vimanya kamba kusang'hanika kumsang'hanika
sama ya Mndewa sio jaga bule.

16

Msango wa Kuwasangila Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Muimbuli ya msango wa kuwasangila wanhu wa Mulungu ako
Yelusalemu, tendeni kamba vuniwalongele watende wanhu wamtogole
Kilisto kuja kuisi ya Galatia.
2 Mdizua da mwanduso wa kila wiki,* kila munhu yeke hamgwazo kiasi
cha hela kulingana na vija viyopata, avo niheza sambikuwe na msango
wowose wondautendeke.
3 Abaho, nihavika, nowagwelela mhwilili za kuwatambula wanhu waja
imuwasagule kugala nhunza zenu Yelusalemu.
4 Kamba vihanoga nie kuchola na hewo, basi tochola tose.

Ngelegeza za Paulo

5 Nokwiza kumwenu mkubitila muisi ya Makedonia, kwavija
nolondigwa nibitile Makedonia.
6 Siku nokala na mweye kidogo ama mkipigiti chose cha kihuhe, giladi
mnhaze mmwanza wangu kokose kunichola.
7 Silonda kukiiyona namwe sambisambi kuno nibita nzila, kwavija
notamanila kukala namwe mkipigiti kitali kamba vihamnogela Mulungu.

---

‡ **15:48** Wanhu wali kuulanga wao wanhu wamtogole Kilisto.

* **16:2** ***Zua da mwanduso wa wiki*** nhegulo yake *jumapili.*

8 Ila nogendelela kukala hano mdiwambo da Efeso mbaka zua da lusona
lwa Pentekoste,
9 kwavija nipata kipigiti kinogile cha kusang'hanika, ila hana wanhu
bwando wonibeza.
10 Kamba Timoteo yeheza kumwenu, loleni kamba haduhu kinhu
chochose chondakimdumbize kipigiti chondayawe na mweye, kwavija
koisang'hana sang'hano ya Mndewa kamba vija vunitenda nie.
11 Avo munhu yoyose sambiyamzabuze, ila msindikizeni mditindiwalo
giladi yabwele kumwangu, mana nomulolela heyo na wanhu wayagwe
wamtogole Kilisto.
12 Tuilole mbuli ya Apolo. Nimuyalalila ng'hani yeze kumwenu hamoja
na wandugu wayagwe, ila halondile kwiza kipigiti kino, ila kokwiza
yahapata nafasi.
13 Kaleni meso, nanahileni mnhamanila, gangamaleni, muwe na mhiko.
14 Tendeni mbuli zose mdinoge.
15 Muutanga mulango wa Stefana wakala wanhu wamtogole
Kilisto waichanduso kuja kuisi ya Akaya, na wasagula wenyego
kuwasang'hanikila wanhu wa Mulungu. Ndugu zangu, nowayalalila,
16 wategelezeni wanhu kamba wano na kila munhu yoilumba na hewo
muisang'hano na kusang'hanika hamoja na hewo.
17 Ninogelwa ng'hani avija viwavikile kina Stefana na Fotunata na
Akaiko, kwavija wanigwelela vinhu vinihonyile kulawa kumwenu,
18 kwavija wausuluza moyo wangu na vivija mioyo yenu. Wanhu kamba
wano wolondigwa kutambuligwa.
19 Wanhu wamtogole Kilisto muna iisi ya Asia wowalamsa. Akuila na
Pilisila hamoja na wanhu wamtogole Kilisto woiting'hana mng'anda yao
wowalamsa ng'hani mditwaga da Mndewa.
20 Wandugu wose hano wowalamsa. Ilamseni wenyego kwa wenyego na
mnonelo ung'alile.
21 Nie Paulo, nokwandika ndamsa ino na mkono wangu mwenyego.
22 Kamba munhu yoyose yoleka kumnogela Mndewa, yadukumizwe.
“Malanata!” Mndewa wetu, izo!
23 Ngekewa ya Mndewa Yesu iwe hamoja na mweye.
24 Noge jangu diwe na mweye mose mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto.

LUPWILILI LWA IKABILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAKOLINTO

ULONGOZI

Lupwilili lwa Ikabili lwa Mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wakolinto lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo hagatigati ya kipigiti cha milao ya 55 na 56 songela viyavumbuke Yesu Kilisto (1:1). Luno lulo lupwilili lwa ikabili mmhwilili mbili zitulinazo Paulo zayawandikile wanhu wamtogole Kilisto wakalile mdiwambo da Kolinto. Wasomi wotogola kamba kipigiti cha kukisogo Paulo kawandikila Wakolinto lupwilili lwa nzuma. Ila twabule nakala yoyose ya lupwilili luno yalutambule muisula ya 2:3-4. Lupwilili lwa ikabili ha Wakolinto lokoneka kamba lwandikigwa mkipigiti Paulo viyakalile muisi ya Makedonia (2:13).

Lupwilili lwa ikabili lwa Wakolinto lulo lupwilili lulekile kulinga na mhwilili zose kwavija lulo lupwilili lwa kiunhu na lumemile ngelegeza. Paulo koilonga ndeng'ha yake mmbuli ya usenga unogile yaubokele kulawa ha Tito mmbuli ya wanhu wamtogole Kilisto wali Kolinto. Muna ulupwilili luno, topata mafundo kulawa Mdilagano da Isambi mmbuli ya kulava, hano Paulo kofundiza sama ya kusanga hela giladi kuwataza wanhu wamtogole Kilisto wali Yelusalemu (8—9). Yokoneka kamba watumigwa wayagwe wa Kilisto wa uvwizi kulawa hanze ya wanhu wamtogole Kilisto walonda kuitopa hewo wenyego kubitila uhasanyi ukalile mgati ya wanhu wamtogole Kilisto na Paulo. Wawatenda wanhu sambiwautogole udaho wa Paulo, kinhu kimtendile Paulo yalaguse mhiko za udaho wake vija viyali mtumigwa wa Yesu Kilisto mkimambukizo cha lupwilili lwa ikabili ha Wakolinto.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili lwake mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto (*1:1-7*).
2. Abaho Paulo kolonga vija ngelegeza za mwanza wake vizigaluka na usenga yaubokele uwalonga hewo na nyidikilo zao mmbuli ya lupwilili lwake lubitile (*1:8—7:16*).
3. Abaho Paulo kofundiza mmbuli ya kusanga hela sama ya wanhu wamtogole Kilisto wali Yelusalemu (*8:1—9:15*).
4. Hakimambukizo, Paulo kokiigombela sama ya utumigwa wake na kolava nzuma mmbuli ya umwanza wake ukwiza (*10:1—13:10*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yasaguligwe
na manogelwa ga Mulungu, na kulawa ha Timoteo ndugu yetu.
Nowandikila wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Kolinto,
hamoja na wanhu wose wang'alile muisi yose ya Akaya.
2 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha
Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Paulo Komuheweza Mulungu

3 Tumgwelele nhogolwa Mulungu na Tata wa Mndewa wetu Yesu Kilisto,
Tata mwene bazi na Mulungu wa kubweza wanhu mioyo mmbuli zose.
4 Ayo iyo yotubweza imioyo mmigayo yetu yose, giladi tudahe kuwab-
weza mioyo awo wali mmigayo yoyose, tuwabweze imioyo kamba vivija
Mulungu viyatubwezile tweye imioyo.
5 Kamba vija mgayo wa Kilisto vuutukweleleza muugima wetu, avo
vivija mkubitila Kilisto tobanza kubwezigwa imioyo.

6 Kamba tuhagaya, togaya giladi mweye m'bwezigwe imioyo na kukomboligwa. Na kamba tuhabwezigwa imioyo, tobwezigwa imioyo giladi
mweye m'bwezigwe imioyo, kuwagalila mweye mwazaganyo wa migayo
iija itugaya tweye.
7 Nhamanila yetu kumwenu haitigisika, kwavija tuvitanga kamba
vimuli hamoja na tweye mmigayo yetu, vivija mowa hamoja na tweye
mkubwezigwa mioyo.
8 Ndugu zangu, hatulonda mweye sambimuitange migayo ija ituiting'hane nayo muisi ya Asia. Tukala mumgayo mkulu ng'hani kubanza
vija vitudaha kwazaganya, mbaka nhamanila ya kuwa wagima ipotela.
9 Kweli mmioyo yetu tugelegeza kamba tubokela nhaguso ya ifa. Ila gano
galawilila giladi sambituitamanile wenyego ila tumtamanile Mulungu ayo
yowazusa wanhu wadanganhike.
10 Katukombola kulawa mmwangalo wa kudanganhika na kokwiza
kutukombola. Twika nhamanila yetu mwa heyo kamba kogendelela
kutukombola,
11 kamba vumtutaza na nhambiko zenu. Abaho, wanhu bwando walave
hewela sama yetu sama ya ngekewa itugweleligwe kubitila inyidiko ya
nhambiko za wanhu bwando.

Kugaluka kwa Ngelegeza za Paulo

12 Vino vivo vitukiitopa, udaho wetu wa kusambula gehile na ganogile
wolava usindila kamba tukala muulumwengu uno, na ng'haning'hani
vituilumbile hamoja na mweye, mkung'ala na mmioyo inogile kulawa ha
Mulungu. Tugatenda gano si na ng'hungwe ya ulumwengu uno ila na
ngekewa ya Mulungu.
13 Kwavija tweye hatwandika mbuli yoyose ayo mweye hamuidaha
kuisoma ama kuimanya, na nie notamanila kamba,
14 vija vumtumanyile tweye kidogo, mokwiza kutumanya goya kuna
idizua dondayabwele Mndewa Yesu, kuja mweye kondamuitopele tweye,
na tweye kondatuitopele mweye.
15 Kwavija nikala niumanyile udaho wenu wa kuzigoga mbuli na
nhamanila yenu, nigelegeza kuwatembelela mweye tanhu giladi mmote
mianza mibili.
16 Nigelegeza kuwatembelela mweye kipigiti nihachola kuisi ya Makedonia na kipigiti nihabwela Makedonia, abaho, mweye munigale mwanza
wangu wa kuchola muisi ya Yudea.
17 Kipigiti vunikalile nigelegeza gano, mokwagiza sigelegeze goya? Ama
nigelegeza kamba wanhu wa muulumwengu wolonga “Ona” kuno mmoyo
wolonga “Ndema”?
18 Ila kweli kamba Mulungu kabule uzenzeleganye, mbuli yetu
kumwenu sio “Ona” mmulomo na mmoyo “Ndema.”
19 Kwavija Mwana wa Mulungu, Yesu Kilisto, yakalile yopetwa kumwenu
na Sila, Timoteo, na nie mwenyego hakalile “Ona” mmulomo na “Ndema”
mmoyo, ila mwa heyo mazua gose “Ona.”
20 Kwavija bila kulola mianza mingahi ya vilagano Mulungu viyailagane
na tweye, gose gowa “Ona” kubitila Kilisto. Na kubitila heyo “Amina”
ilongigwa, na tweye toilonga muyenzi ya Mulungu.
21 Mulungu iyo yotutenda tweye na mweye tugangamale mkuilumba
hamoja na Kilisto. Katusagula
22 mkutugela utango wa kulagusa kamba tweye twa wanhu zake na
kwika Loho wake mmioyo yetu kamba kingilambago kikigwe sama ya gaja
gondageze.

23 Nomkema Mulungu kamba msindila wangu, kamba sibweleganye
kabili hiko Kolinto kwavija nilema kwiza kuwalumiza mkuwakomhokela
na lusango.
24 Si kamba tolonda tuwashulutize gaja gamulondigwa kutamanila, ila
tosang'hanika na mweye na deng'ho jenu, kwavija sama ya nhamanila
munanahila.

2

1 Avo nigesa mnzonzi zangu kamba sifunga mwanza uyagwe wa kwiza
kuwalumiza.
2 Kwavija kamba nihawagela giogio mweye, yalihi yasigale yondayani-
tende nie nideng'he, kamba si mwemwe iniwagelile giogio.
3 Kileka mana niwandikila lupwilili luja, giladi niheza sambingeligwe
usungu na awo wolondigwa kunitenda nie nideng'he, kwavija nhamanila
yangu ng'hulu kumwenu mweye mose kamba, ndeng'ho yangu yowa
ndeng'ho ya mweye mose.
4 Kwavija niwandikila lupwilili luja kuno nili na mgayo mkulu na usungu
mmoyo na mahozi bwando. Si kamba nilonda kuwagela giogio, ila nilonda
m'vimanye avija vuniwanogele mweye ng'hani.

Kugela Kumgongo Mbuli za Wagela Ving'hwaso

5 Kamba munhu yoyose yahasongeza giogio, hangelile giogio nie niiyeka,
ila kawagela giogio mweye mose. Silonda mbuli ino itunizwe kubanza
viili.
6 Nhaguso yondayatagusigwe na wanhu bwando yomkolela munhu ija.
7 Avo molondigwa mumgele kumgongo na kum'bweza umoyo, giladi
sambiyagendelele kuwa na giogio dibanzilize.
8 Avo nowayalalila kamba mmulagusile kamba kweli mumnogela.
9 Niwandikila mweye lupwilili luja kwavija nilonda kuwageza nivitange
kamba mwa wende mmbuli zose.
10 Kamba muhamgela kumgongo munhu yoyose, nie vivija nomgela
kumgongo. Na kamba nihakigela kumgongo kinhu chochose, nigela
kumgongo hameso ga Kilisto sama yenu,
11 giladi Mwenembago sambiyatubanze ubala, kwavija tuzimanya
ngelegeza zake.

Paulo Kodungwadungwa Mdiwambo da Toloa

12 Vunivikile mdiwambo da Toloa kuupeta Usenga Unogile wa Kilisto,
nivika Mndewa kaluvugula ulwivi sama yangu,
13 hata avo nikala nabule tindiwalo mmoyo, kwavija haja sim'vikile
ndugu yangu Tito. Avo niwalaga, nichola kuisi ya Makedonia.

Kuhuma Mkubitila Kilisto

14 Ila hewela ichole ha Mulungu ayo mazua gose yotulongoza kuna
imhuma kubitila uhamoja wetu na Kilisto, na kubitila tweye tuli ma-
nung'hanung'ha ga ilimu ya Kilisto yenele kila hanhu.
15 Kwavija hameso ga Mulungu tweye twa vinung'hanung'ha va Kilisto
mwa awo wakomboligwe na mwa awo wopotela.
16 Mwa awo wapotele tweye twa bundo da munhu yadanganhike digala
ifa, ila mwa awo wakomboligwe tweye twa vinung'hanung'ha vigala
ugima. Na yalihi yondayaidahe sang'hano ino?
17 Kwavija tweye hatuli wachuluzi wa mbuli za Mulungu tubita ng'anda
kwa ng'anda kamba viwali wanhu wayagwe, ila mkuilumba hamoja na

Kilisto tolonga kamba wanhu walibule uzenzeleganye, kamba wanhu tutumigwe na Mulungu na twima haulongozi wake.

3

Watumigwa wa Lagano da Isambi

1 Tosonga kuitopa wenyego kabili? Ama tulonde mhwilili za usindila
kamba viwatendaga wanhu wayagwe kwiza kumwenu ama kulawa
kumwenu?
2 Mweye wenyego mwa lupwilili lwetu lwandikigwe mmioyo yetu,
lutangigwa na kusomigwa na wanhu wose.
3 Mulagusa kamba mweye mwa lupwilili lwa Kilisto, lawililo da
sang'hano yetu, lwandikigwe na Loho wa Mulungu mwene ugima na sio
na wino, na halwandikigwe mmibwe, ila lwandikigwe mmioyo ya wanhu.
4 Togalonga gano kwavija tuna nhamanila ng'hulu ha Mulungu kubitila
Kilisto.
5 Si kamba tweye twa magalu wa kutenda kinhu chochose tweye
wenyego, ila ugalu wetu wolawa ha Mulungu,
6 ayo yatutendile tweye tuwe wasang'hana magalu wa lagano da isambi,
sio wa malagizo gandikigwe, ila wa malagizo ga Loho wake. Kwavija
malagizo gandikigwe gogala ifa, ila Loho wa Mulungu kogala ugima.
7 Gaja Malagizo ga Musa gasongoligwe na kuwa helufi uchana ya
vidanga va mibwe, na yenzi ya Mulungu yoneka kipigiti vigalavigwe. Hata
kamba unang'hazi ukalile mkihanga cha Musa uvulala, ukala na mhiko
ng'hulu ng'hani hata wanhu wa Islaeli hawadahile kukilola kihanga chake.
Kamba Malagizo gaja, gogala ifa kipigiti vigagaligwe na mhiko, geza na
yenzi iija,
8 sang'hano ya Loho wa Mulungu haiwa na yenzi ng'hani kubanza gaja?
9 Kamba Malagizo gaja gotagusa wanhu gagala yenzi, avo sang'hano
ino ya Loho wa Mulungu isegeza uzenzeleganye haiwa na yenzi ng'hulu
ng'hani kubanza gaja?
10 Kwavija gaja gakalile na yenzi, sambisambi gabule yenzi uhalinganya
na yenzi ng'hulu ya nzila ino ya sambi.
11 Na kamba gaja gavulale gakala gezile na yenzi, avo ija ikala milongo
yose ina yenzi ng'hulu ng'hani!
12 Avo kwavija tuna tamanilo kamba dino, totenda bila kudumba.
13 Tweye hatuli kamba Musa yekile kiziweziwe mkihanga chake kuwa-
tenda Waislaeli sambiwamulole ng'hani kipigiti unang'hazi vuuvulala.
14 Ila nzonzi zao ziluluwazwa, kwavija mbaka kipigiti kino Lagano
da Umwaka dihasomigwa, kiziweziwe kikija chogendelela kusigala ba-
haja. Kiziweziwe kija hakisegezwe, kwavija Kilisto yeiyeka iyo yodaha
kukisegeza.
15 Hata lelo wahagasoma Malagizo ga Musa, kiziweziwe king'hali
kigubika nzonzi zao.
16 Ila munhu yoyose yahamuhindukila Mndewa, kiziweziwe
chosegezigwa.
17 Avo Mndewa iyo Loho, na hanhu hali na Loho wa Mndewa kuna
ulegeho.
18 Na tweye tuli na vihanga vilibule kiziweziwe tose tolagusa yenzi
ya Mndewa, tugaluzwa na kuwa kamba heyo na kugweleligwa yenzi
ikongezeka mazua gose, ilawa ha Mndewa, ayo yali Loho.

4

Ngama ya Muloho Ikigwe Mzinongo

1 Mulungu sama ya bazi jake katugwelela tweye sang'hano ino tuitende, avo hatudonha.
2 Tokwika hamgwazo sang'hano zose za kifiso na zija zigela kinyala, hatusang'hanika na uzenzeleganye, na vivija hatutibuliza mbuli za Mulungu na uvwizi. Tolonga ikweli iiyeka hameso ga Mulungu, giladi tuilaguse wenyego kuudaho wa kusambula gehile na ganogile wa kila munhu.
3 Kamba Usenga wetu Unogile utuupeta ufisigwa, ufisigwa ha awo wopotela.
4 Mmbuli ya wanhu wano, mulungu wa ulumwengu uno kazigela umbugumbugu nzonzi za wanhu walekile kumtogola Kilisto, giladi sambiwone mulangaza wa Usenga Unogile wa yenzi ya Kilisto, ayo yalingile kabisa na Mulungu.
5 Kwavija tweye hatuzipeta mbuli zetu wenyego, ila tozipeta mbuli za Yesu Kilisto yali Mndewa, na tweye kamba nyakadala zenu sama ya Yesu.
6 Kwavija iyo Mulungu yalongile, "Mulangaza naubung'hule mdiziza," katenda mulangaza wake ubung'hule mmioyo yetu, katugwelela mulangaza wa ilimu ya yenzi ya Mulungu mkihanga cha Yesu Kilisto.
7 Ila tuna ngama ino ili mzinongo kulagusa kamba mhiko ng'hulu zose zolawa ha Mulungu na sio kumwetu tweye.
8 Tobanizigwa ng'ambu zose, ila hatubanangigwa. Tokona bwembwe, ila nhamanila yetu haipotela.
9 Togazigwa, ila hatulekigwa twiyeka. Totoigwa, ila hatudanganhika.
10 Mazua gose ng'huli zetu zogendelela kupapa ifa ya Yesu, giladi ugima wa Yesu vivija woneke mng'huli zetu.
11 Kwavija tweye tuli wagima mazua gose tolavigwa tudanganhike sama ya Yesu, giladi ugima wake ugubuligwe muna zing'huli zetu zino za kubanangika.
12 Avo, ifa yosang'hanika mgati yetu, ila ugima wosang'hanika mgati yenu.
13 Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, "Nitogola, avo nilonga." Na tweye vivija tutogola muloho iija wa nhamanila, na avo tolonga,
14 kwavija tuvitanga kamba ayo yamzusile Mndewa Yesu kuwa mgima, vivija kotuzusa na tweye hamoja na Yesu, na kutusola tweye hamoja na mweye na kutugala kuukazi wake.
15 Gano gose gatendeka sama yenu mweye, avo wanhu bwando ng'hani wavitange vija ngekewa ya Mulungu vuili, giladi wamuheweze na kumuhishimila heyo.

Kukala na Nhamanila

16 Avo hatudonha. Hata kamba unhu wetu wa kunze womala, ila unhu wetu wa mgati wotendigwa wa sambi kila lelo.
17 Na mgayo uno utugaya mdodo na wa kipigiti kiguhi wotugalila yenzi ng'hulu na ya digunge, yenzi ng'hulu ng'hani kuubanza umgayo.
18 Meso getu hagalola migayo ituyona sambi, ila yenzi ija ileka koneka. Kwavija vinhu vija vikoneka va kipigiti kiguhi, ila vinhu vija havoneka va digunge.

5

1 Kwavija tuvimanya kamba kipigiti hema dino ditukala mgati yake*

* **5:1** ***Hema*** nhegulo yake *ng'huli zetu za muno muisi.*

dihabanangika, tuna ng'anda kulawa ha Mulungu, ng'anda ya gunge na
gunge ili kuulanga, ng'anda haizengigwe na makono ga wanhu.
2 Kwavija mdihema dino tokugulila, tusulukila kuvazigwa ukazi wetu
wa kuulanga,
3 kwavija tuhavazigwa lukuli lwa ukazi uno wa kuulanga, hatoneka
kamba twabule lukuli.
4 Kwavija kipigiti tuli mdihema dino, tokugulila na kukandamizigwa,
kwavija hatulonda kuvuligwa ng'huli zetu za muisi, ila tolonda kuvazigwa
ukazi wetu wa kuulanga, giladi zija zing'huli zidanganhika zimezigwe na
ugima.
5 Mulungu iyo yatusasale tweye sama ya mbuli ino, na katugwelela Loho
wake kamba kingilambago kikigwe sama ya gaja gondageze.

6 Avo mazua gose tweye tugangamala na tuvitanga kamba kipigiti chose
kitukala mng'anda muna ulukuli luno twa kutali na Mndewa.
7 Tweye tokala mnhamanila, na sio mkulola na meso.
8 Tweye tugangamala na tunogelwa ng'hani kusegela mulukuli na kukala
kuikae yetu hamoja na Mndewa.
9 Avo tutenda ino iyo sulukila yetu kutenda gamnogele heyo ihawa twa
mkae zetu za lukuli ama hatuli mkae zetu za lukuli.
10 Kwavija tose tolondigwa toneke haulongozi wa ikigoda cha nhaguso
cha Kilisto, haja kila munhu kobokela hesa yake kulawa mmbuli zija
zayatendile kipigiti viyakalile mulukuli, kamba ganoga ama geha.

Umbwiga na Mulungu Kubitila Kilisto

11 Avo, tweye toitanga nhegulo ya kumdumba Mndewa, togeza kuwa-
tenda wanhu wayagwe wamdumbe Mndewa. Ila tweye wenyego twisha
kumanyigwa goya na Mulungu, na notamanila kamba vivija tumanyigwa
muudaho wenu wa kusambula gehile na ganogile.
12 Sio kamba togeza kuilagusa wenyego mwanza wa ikabili kumwenu,
ila towagwelela kilamso cha kuitopa sama yetu, giladi mdahe kuwedika
awo wokiitopela viwiliwili vao va kunze na sio mmoyo.
13 Kamba nzonzi zetu zoguluka, basi zoguluka sama ya Mulungu. Na
kamba tuna nzonzi zetu, basi sama yenu mweye.
14 Kwavija noge da Kilisto dotutawala, kwavija tutogola kamba munhu
imwe kadanganhika sama ya wanhu wose, avo wanhu wose wadangan-
hika.
15 Na kadanganhika sama ya wanhu wose, giladi awo wali na ugima
sambiwakale mkuinogela wenyego, ila wakale mkumnogela heyo yadan-
ganhike sama yao na yazusigwe kabili sama yao.

16 Avo songela kipigiti kino na kugendelela, tuleka kumulinganyiza
munhu mkumulola na meso ga kiunhu. Hata kamba mwanza umwe
tumulinganyiza Kilisto mkumulola na meso ga kiunhu, ila sambi hatu-
mulinganyiza kamba vija.
17 Avo kamba munhu yoyose yahawa mgati ya Kilisto, heyo ka munhu
wa sambi. Ga umwaka gabita, gose gagaluka ga sambi.
18 Gano gose gatendigwa na Mulungu, ayo yamtumile Kilisto kutenda
tindiwalo hagatigati yetu na heyo mwenyego, na katugwelela sang'hano
ya kutenda tindiwalo hagatigati yake na wanhu wayagwe.
19 Mulungu katenda tindiwalo hagatigati yake mwenyego na ulumwengu
kubitila Kilisto, bila kuvipeta vilozo viwatendile wanhu, na katugwelela
usenga wa kutenda tindiwalo hagatigati yake na wanhu wayagwe.

20 Avo tutumigwa tulonge sama ya Kilisto, kamba vija Mulungu viyowag-
ong'ondeza mweye kubitila tweye. Towayalalila mweye sama ya Kilisto,
kamba muwe mbwiga wa Mulungu.
21 Mulungu kamtenda ayo yakalile bule vilozo yawe na vilozo sama
yetu, giladi mkubitila heyo tugaluke wanhu wa Mulungu tulibule uzen-
zeleganye.

6

1 Tweye tusang'hanika na Mulungu, towayalalila mweye m'bokele
ngekewa ya Mulungu, sambimuileke ipotele bule.
2 Kwavija heyo kolonga,
"Mkipigiti kitogoligwe,
niwategeleza.
Mdizua da ukombola,
niwataza."*
Lola, kino kicho kipigiti kitogoligwe! Lola, dino dijo zua da ukombola!
3 Hatwika ving'hwaso mnzila ya munhu yoyose giladi sang'hano yetu ya
kuupeta Usenga Unogile sambiilemigwe.
4 Ila mmbuli zose zitutenda, tolagusa kamba tweye twa watumigwa wa
Mulungu, mkwazaganya, mkugaya, mkubitila mbuli ngaga, na muukazi
wa kudungwadungwa,
5 mkusunigwa, mkugeligwa mkifungo, mdihebohebo, mkusang'hanizwa
sang'hano ngaga, mkugonelela ikilo, na kuwa na nzala.
6 Toitogola wenyego kamba tweye twa wanhu wa Mulungu muung'azi
wetu, mnzewele zetu, mkwazaganya, muunhu wetu unogile, mgati ya
Loho wa Mulungu, na mdinoge dilibule uzenzeleganye,
7 muusenga wetu wa ikweli, na mmhiko za Mulungu. Tukala na via
va kuiimilizila vili si va uzenzeleganye mumkono wa ukulume sama ya
kuitoa na mumkono wa ukumoso sama ya kuigombela.
8 Tohishimilwa na kuleka kuhishimilwa, toligigwa na kutogoligwa.
Tokoneka kamba wavwizi, ila tolonga ikweli.
9 Tokoneka kamba wanhu walekile kutangigwa, ila totangigwa na
wanhu wose. Tokoneka kamba todanganhika, ila kamba vumtona, togen-
delela kuwa wagima. Tokoneka kamba totoigwa, ila hatudanganhika.
10 Tokoneka kamba wanhu wene usungu, ila mazua gose todeng'helela.
Tokoneka kamba wakumbulu, ila towatenda wanhu bwando wawe wagoli.
Tokoneka kamba twabule kinhu, ila tuna kila kinhu.
11 Tweye tulonga mkuilegeha kumwenu mweye Wakolinto, na tugubula
mioyo yetu ng'hani kumwenu.
12 Sio tweye tulemile kulagusa noge kumwenu, ila mweye iwo mulemile
kulagusa noge kumwetu.
13 Sambisambi nolonga kamba vija mweye mwa wanangu, tulagusileni
ngelegeza zilumbile na zija zitulinazo tweye kumwenu. Gubuleni ng'hani
mioyo yenu!

Nzuma ya Kuleka Kuilumba na Wamhazi

14 Sambimuilumbe hamoja na Wamhazi. Kwavija hana umbwiga ulihi
mwa wanhu walibule uzenzeleganye na waja wene uzenzeleganye? Ama
ziza na mulangaza vodahikaze kukala hamoja?
15 Kilisto na Beliali† wana uhamoja ulihi? Ama vodahikaze munhu
yamtogole Kilisto yawe na umbwiga na munhu yalekile kumtogola Kilisto?

---

* **6:2** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 49:8. † **6:15** ***Beliali*** nhegulo yake *Mwenembago.*

16 Uhamoja ulihi uli Mng'anda ya Mulungu na miwegu? Kwavija tweye
twa Ng'anda ya Mulungu yali na ugima. Kamba vija Mulungu viyalongile,
“Nokala na hewo
na kutembela hagatigati yao.
Nowa Mulungu wao,
na hewo wowa wanhu zangu.”‡
17 Mndewa kolonga,
“Laweni mmadale gao
na mwinege nao.
Sambimkwase kinhu chochose kinyolodoke,
na nie nowabokela.§
18 Nie nowa Tata kumwenu,
na mweye mowa wanangu wakitwanzi na wakimbigalo,
kolonga Mndewa Mwene Mhiko.”*

7

1 Mbwiga zangu, kwavija tuna mbuli zino Mulungu zayailagane na
tweye, natuing'alize wenyego kulawa m'vinhu vose vulutenda lukuli na
loho vinyolodoke, natung'ale ng'alang'ala mkukala ukazi wa kumdumba
Mulungu.

Ndeng'helelo ya Paulo

2 Tugubulileni mioyo yenu. Tweye hatumtendele gehile munhu yoyose
ama kumwagiza munhu yoyose ama kum'bulunya munhu yoyose.
3 Si kamba nolonga gano niwataguse mweye. Kamba vunilongole
kulonga, mweye mwa mmioyo yetu, tukale hamoja ama tudanganhike
hamoja.
4 Nnayo nhamanila ng'hulu ng'hani mmwenu, noitopa ng'hani sama
yenu. Ngangamizwa ng'hani. Muna imigayo yetu yose, ndeng'helelo
yangu ibanza.
5 Kwavija vutuvikile muisi ya Makedonia, hatuhumule, ila tugazigwa
ng'ambu zose, ndwagi kulawa kunze na bwembwe mgati yetu.
6 Ila Mulungu, yowagangamiza imioyo wanhu wadonhile, katu-
gangamiza tweye imioyo ahaja hayezile Tito,
7 na sio tu vija viyezile, ila vivija vija vumumgangamize. Katulongela
vija vumulonda kuiting'hana na nie na vija vumkona giogio ng'hani na
vija vumuisasale kunigombela nie, avo nna ndeng'helelo ng'hulu kubanza
mazua gose.
8 Kwavija, hata kamba lupwilili lwangu luwatenda mwone giogio,
siiyalala. Hata ihawa niiyalala, basi niiyalala ahaja vinyonile kamba
lupwilili lwangu luwalumiza, ila luwalumiza mkipigiti kidodo.
9 Ila sambi nodeng'ha, si kwavija viniwatendile mweye muwe na giogio,
ila kwavija giogio jenu diwatenda muleke vilozo venu. Giogio dija diza na
mkono wa Mulungu, avo hatuwatendile mweye kinhu chochose kihile.
10 Kwavija giogio diheza na mkono wa Mulungu domtenda munhu
yaleke vilozo na kumulongoza kuna uukombola, avo haduhu usungu
mmoyo mmbuli kamba hiyo, ila giogio disongezwa na ulumwengu dogala
ifa.

‡ **6:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 26:12; YELEMIA 32:28; EZEKIELI 37:27.
§ **6:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 52:11; EZEKIELI 20:34, 41. * **6:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 2SAMWELI 7:8, 14.

11 Loleni vija malawililo ga giogio dija dilawa ha Mulungu vidiwatendile
mweye muiyohe ng'hani mkutenda mbuli, muigombeleze, muilaguse
kamba hamuhonyele, sambimuwe wadulu, msulukile ng'hani kunyona
nie, mulave vinhu venu sama yangu nie, muwe na sulukila ya kona kamba
mbuli zinogile zotendeka. Muilagusa kamba mwabule mbuli ihile m'vinhu
vose.
12 Avo hata kamba niwandikila lupwilili luja, siwandike sama ya
munhu yatendile gehile, ama sama ya munhu yatendeligwe gehile, ila
nyandika vino giladi mdahe kona wenyego haulongozi wa Mulungu, avija
vumuilavile sama yetu tweye.
13 Tugangamizwa sama ya mbuli zino zose.

Kugangamizwa kumwetu kongezeka ng'haning'hani vitudeng'hile haja
vitumonile Tito yali na ndeng'helelo, kwavija loho yake inogezwa na
mweye mose.
14 Niitopa ng'hani kumwake sama yenu mweye, na mweye hamunigelile
kinyala. Ila kamba vija kila kinhu kituwalongele vikikalile kweli, avo
kuitopa kutuitopile sama yenu ha Tito vivija yoneka kuwa kweli.
15 Na noge jake kumwenu dobanza, avija viyokumbukila vija mweye
mose vumkalile mumtegeleza na vija vumum'bokele na kidumbo kuno
mumgudemela.
16 Nodeng'ha ng'hani kwavija nhamanila yangu yose ya kumwenu
mweye.

8

Munhu Yamtogole Kilisto Voyolondigwa Kulava

1 Avo, ndugu zangu, tolonda m'vimanye avija Mulungu viyalaguse
ngekewa yake mwa wanhu wamtogole Kilisto ako muisi ya Makedonia.
2 Wakala wogezigwa mkubitila mmigayo mikulu ng'hani, ila
ndeng'helelo yao ikala ng'hulu, avo hawakalile wagila mkulava vinhu
vao, hata kamba wakala wakumbulu ng'hani.
3 Nowalongela ikweli kamba walava vinhu bwando kamba viwadahile
kulava, na hata kubanziliza vija viwadahile. Na walava kwa hiali yao
wenyego.
4 Watupula ng'hani mkutuyalalila mmbuli ya kuwasangila wanhu
wamtogole Kilisto wali muisi ya Yudea.
5 Na tena watenda mbuli ng'hulu ng'hani kubanza vija vitutamanile,
tanhu, wailava wenyego ha Mndewa, abaho kumwetu tweye, kamba vija
Mulungu viyawalondile kutenda.
6 Avo tumuyalalila Tito, kwavija heyo iyo yautendile umwanduso, avo
yaimambukize sang'hano ino ya kulava vinhu mmwenu.
7 Ila kamba vimuli waichanduso m'vinhu vose, mnhamanila, muu-
lonzi, muilimu, mkuzindilila ng'hani, na mkutunogela tweye, avo vivija
towalonda mweye muwe waichanduso mmbuli ino ya kulava.
8 Siwashulutiza mweye, ila nolonda niigeze ikweli ya noge jenu
mkulinga na wanhu wayagwe viwoiyoha.
9 Kwavija muitanga ngekewa ya Mndewa wetu Yesu Kilisto, hata kamba
kakala mgoli, ila sama yenu mweye kagaluka mkumbulu, giladi kubitila
ukumbulu wake mweye mgaluke wagoli.
10 Mmbuli zino nolava masala gangu. Mulao ubitile mkala waichanduso
sio tu mkulava, ila mkala waichanduso msulukila kutenda avo.

11 Avo mambukizeni sang'hano ino giladi sulukila yenu imulaguse
haichanduso ilinge vivija na vinhu vimulava sambisambi. Laveni
kulingana na vija vimulinavo.
12 Kwavija kamba munhu yahawa na moyo wa kulava, kija choyolava
chotogoligwa kulingana na chayalinacho na sio kija chayalibule.
13 Si kamba nolonda wanhu wayagwe wapate mulegeho na mweye
mpate mgayo, ila nolonda muwe na mulinganyo.
14 Kipigiti kino mweye muna vinhu bwando, na modaha kuwagwaa awo
walibule, kipigiti kiyagwe na hewo wowa na vinhu bwando, avo wodaha
kuwagwelela mweye gaja gamulibule. Avo kowa na mulinganyo.
15 Kamba vija viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, "Ayo yakunzanye
vinhu bwando hawile na vinhu bwando ng'hani, na ayo yakunzanye vinhu
vidodo hawile na vinhu vidodo ng'hani."*

Tito na Wayage

16 Nomuheweza Mulungu yekile mmoyo wa Tito nia ya kuwataza mweye
kamba nia iija inilinayo nie.
17 Kwavija Tito sio tu katogola vija vitumuyalalile, ila vivija kakala
yosulukila ng'hani kuwataza mweye, na kalamula kwiza kumwenu kwa
hiali yake mwenyego.
18 Na tomulagiza yeze hamoja na ndugu imwe yotogolwa ng'hani na
wanhu wose wamtogole Kilisto sama ya sang'hano yake ya kuupeta Usenga
Unogile.
19 Na sio gano tu, ila kasaguligwa na wanhu wamtogole Kilisto giladi
yatembele na tweye kipigiti vitugala nhosa ako Yelusalemu, nhosa
itusangize sama ya kumuyenzi Mndewa mwenyego na kulagusa sulukila
yetu ya kusanga.
20 Hatulonda munhu yatulonge vihile mmbuli ino ya nhunza itusangiza.
21 Kwavija tolondigwa kugatenda ganogile, sio tu hameso ga Mulungu,
ila vivija hameso ga wanhu.
22 Na tweye hamoja na hewo tomulagiza ndugu yetu, ayo itumgezile
mianza bwando na kuyona sulukila iyalinayo mmbuli bwando. Na sambi
kana nia ibanzile ng'hani kubanza mazua gose sama ya nhamanila ng'hulu
yaali nayo kumwenu.
23 Kamba munhu yahauza vituli nie na Tito, mulongeleni kamba heyo ka
munhu wangu wa behi, yosang'hanika hamoja na nie mkuwataza mweye.
Na kuna wandugu wayagwe wa hamoja na heyo watumigwe na wanhu
wamtogole Kilisto, na wogala hishima ha Kilisto.
24 Avo walagusileni wanhu wano kamba muwanogela ng'hani na
kilamso chetu cha kuitopela mweye, giladi wanhu wamtogole Kilisto
wagalole gano.

9

Kuisangila kwa Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Nie silondigwa kuwandikila mweye mbuli ya msango ugaligwe ha
wanhu wa Mulungu mdiwambo da Yelusalemu.
2 Kwavija sulukila yenu ya kuwataza wanhu niitanga, na nie nikala
niitopa sama ya sulukila ino ha wanhu wamtogole Kilisto wali muisi ya
Makedonia, niwalongela kamba mweye wanhu wamtogole Kilisto wali

* **8:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 16:18.

muisi ya Akaya mkala muisasale kulava songela mulao ubitile, na sulukila
yenu ino iwatigisa wanhu bwando mmwanza wao.
3 Ila nowagala wandugu zetu wano giladi kuitopa kumwetu sama yenu
mmbuli ino sambiiwe bule, ila muisasale, kamba vinilongile vija vimuli.
4 Kwavija munhu yoyose wa isi ya Makedonia yeheza na nie na
kuwavika mweye hamunaisasala, tweye tokona kinyala kikulu, ila mweye
mokona kinyala kikulu ng'hani, kwavija vitwikile nhamanila ng'hulu
kumwenu.
5 Avo nigelegeza kamba ilondigwa kuwayalalila wandugu wano wani-
longole kwiza kumwenu, giladi waisasale kulava nhunza yenu ng'hulu
imuilagane kulava. Abaho yowa isasaligwa kipigiti nihavika na yolagusa
kamba molava kwavija molonda kulava na sio molava mkushulutizwa.
6 Kumbukileni kamba munhu yohanda mbeyu ndodo kohuna vakuja
vidodo, na munhu yohanda mbeyu bwando kohuna vakuja bwando.
7 Kila munhu yalave kija chayalamule mmoyo wake kulava, sio na
shuluti ama na giogio, kwavija Mulungu komnogela munhu yolava
mkudeng'ha.
8 Na Mulungu kodaha kuwagwelela mweye vinhu bwando, giladi
m'vinhu vose m'vipigiti vose mpate vinhu vose vimulonda, na msang'hano
yoyose inogile momemezelwa.
9 Kamba vija viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,
“Kapwililisa, kawagwelela wakumbulu,
moyo wake unogile wabule nziga.”*
10 Na Mulungu yolava mbeyu ha mwene kuhanda na mkate sama ya
mandia, vivija kokwiza kulava na kongeza makano genu ga mbeyu na
kongeza mahuno genu ga kuwa bule uzenzeleganye.
11 Mazua gose kowatenda muwe wagoli giladi m'vipigiti vose mulave, avo
wanhu bwando womuheweza Mulungu sama ya vinhu vija vimulavile
vawabokele kulawa kumwetu.
12 Kwavija sang'hano ino imuitenda sio tu kuwagolela vinhu wanhu wa
Mulungu, ila vivija mokongeza ng'hani vilamso va kumuheweza Mulungu.
13 Kubitila sang'hano ino imuitenda, wanhu womuyenzi Mulungu kubitila
wende umulinao sama ya kuutogola Usenga Unogile wa Kilisto na kubitila
mioyo yenu ya kuwasangila hewo hamoja na wayagwe wose.
14 Na mnhambiko zao zowawatambikila mweye, wowatambikila na noge
kulu ng'hani, sama ya ngekewa ng'hulu Mulungu iyawagwelele mweye.
15 Hewela im'vikile Mulungu sama ya nhunza yake ileka kusimika.

10

Paulo Koigombela Sang'hano Yake

1 Nie mwenyego, Paulo, nowayalalila na mwazaganyo na uhozi wa
Kilisto. Nie nilongigwa nokiihumulusa hasi kipigiti nihawa na mweye
kihanga kwa kihanga, ila nowafalukila kipigiti nihawa kutali namwe.
2 Nowayalalila mweye kamba niheza silonda kulagusa ukengemeno
unigelegeza mkuwafalukila awo wogelegeza kamba totenda mbuli za
muulumwengu.
3 Kweli tokala muulumwengu, ila hatutenda ng'hondo kamba wanhu wa
ulumwengu vowotenda.
4 Kwavija via vetu va ng'hondo sio via va muulumwengu, ila vina mhiko
za Mulungu za kubananga vinhu vili na mhiko. Tobananga mbamila

* **9:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 112:9.

5 na ving'hwaso vose va matopa gose vinuka sama ya kuilema ilimu ya
Mulungu, na tozigoga ngelegeza zose na kuzitenda zimtogole Kilisto.
6 Mweye muhesha kuwa wende kabisa, tweye twisha kuisasala kuwata-
gusa wanhu wose iwadulu.
7 Loleni gali haulongozi wa meso genu. Kamba kweli mweye mwa
wanhu wa Kilisto, ikumbuseni mbuli ino, kamba mweye vimuli wanhu
wa Kilisto, vivija na tweye vivo tuli.
8 Kwavija sona kinyala hata kamba noitopa ng'hani kidogo sama
ya udaho wetu uyatugwelele Mndewa giladi tuwenule mweye na sio
kuwagwisa hasi.
9 Nie silonda koneka kamba nolonda niwagele bwembwe na mhwilili
zangu.
10 Kwavija wolonga, “Mhwilili zake zina mhiko na zizama, ila heyo
mwenyego kanyeka na mbuli zake si kinhu.”
11 Wanhu kamba wano wolondigwa wavimanye kamba gaja gatulonga
mulupwilili kipigiti tuli haduhu, vivija togatenda kipigiti tuhawa baho.
12 Hatudaha kukala mdidale dimwe ama kuilinga na wanhu waja
wokiitopa wenyego. Ila wahaipima wenyego kwa wenyego, na kuilinga
wenyego kwa wenyego, hawalagusa kamba wana nzonzi zinogile.
13 Tweye havidahika kuitopa kubanza zimbaka, ila tosigala mulubuga
Mulungu luyatugwelele, lubuga luvikile mbaka kumwenu.
14 Kwavija vituwavikile mweye, tukala hatunaloka zimbaka zetu za
kuitopa, tukala waichanduso kwiza kumwenu na Usenga Unogile wa
Kilisto.
15 Hatuitopa sama ya sang'hano zitendigwe na wanhu wayagwe
kubanza zimbaka ziyatwikile Mulungu, ila kitutamanila tweye kicho
kino, nhamanila yenu vuigendelela kukula, lubuga lwetu lwa sang'hano
mmwenu lokongezeka ng'hani.
16 Avo toupeta Usenga Unogile mziisi zili kutali namwe bila kuitopela
sang'hano zimalile kutendigwa mulubuga lwa munhu iyagwe.
17 Kamba vija viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Munhu yokiitopa,
na yakiitope mmbuli ya gaja gayatendile Mndewa.”*
18 Kwavija sio awo wokiitopa wenyego kamba wesha kutogoligwa, ila
watogoligwe iwo hiwo Mndewa yoitopela.

11

Paulo na Watumigwa wa Kilisto wa Uvwizi

1 Nolonda munyazaganye muubozi wangu mdodo. Nyazaganyeni!
2 Nowonela migongo, migongo ya Mulungu, kwavija niilagana namwe
msoligwe na mbigalo imwe, nimgwelele Kilisto muwe kamba mhambe
hanawasa na mbigalo kumwake.
3 Ila nodumba kamba vija nyoka viyam'vwizile Hawa na ubala wake,
nzonzi zenu zokwagizwa kulawa muna ikweli na ung'azi wa kuilumba na
Kilisto.
4 Kwavija kamba munhu yoyose yeheza na kumpeta Yesu iyagwe na sio
ino itumpetile tweye, na mweye mom'bokela goya, na mom'bokela loho
iyagwe mbali na ija imum'bokele, na moubokela usenga uyagwe mbali na
uja umuutogole.
5 Nokwagiza nie sili mdodo ng'hani kubanza wano wakemigwe “watu-
migwa wakulu wa Kilisto.”

* **10:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 9:24.

6 Nie si munhu nifundizigwe kulonga, ila nna ilimu. Twika kweli ino
hakimwagaia kumwenu mmbuli zose.
7 Nitenda vilozo avija viniihumuluse hasi mwenyego giladi mweye
mwinuligwe uchana, kwavija niupeta Usenga Unogile wa Mulungu
kumwenu bila maliho?
8 Kamba vija niwabokonya wanhu wayagwe wamtogole Kilisto
mkubokela misango yao giladi niwasang'hanikile mweye.
9 Na kipigiti vinikalile na mweye na vinikalile bule kinhu, simtamanile
munhu yoyose, kwavija wanhu wamtogole Kilisto walawile muisi ya
Makedonia wangwelela vinhu vose vinilondile. Nie mwenyego niitenda
sambiniwatamanile mweye mmbuli yoyose, na nogendelela kutenda avo.
10 Kweli kamba kweli ya Kilisto ili mgati yangu, haduhu munhu muisi
ya Akaya yondayavudalize kuitopa kuno kuniitopa.
11 Habali? Kwavija siwanogele mweye? Mulungu kavimanya kamba
niwanogela.
12 Na kino kinitenda nogendelela kukitenda giladi niwavudalize awo
wozahila kilamso cha kuitopa kamba sang'hano yao ilinga kamba yetu
tweye.
13 Kwavija awo wokiitopa kamba avo iwo watumigwa wa Kilisto wa
uvwizi, watumigwa vizenzeleganye, wokiigalula wenyego woneke kamba
watumigwa wa Kilisto.
14 Ino sio mbuli ya mkanganyo! Hata Mwenembago kaigalula mwenyego
kamba msenga wa Mulungu wa kuulanga wa mulangaza.
15 Avo sio mbuli ya mkanganyo kamba na watumigwa zake vivija
wahaigalula wenyego kamba watumigwa walibule uzenzeleganye. Haki-
mambukizo, wolihigwa gaja galingile na sang'hano zao.

Migayo ya Paulo Muisang'hano ya Utumigwa wa Kilisto

16 Nobwelela, munhu sambiyagelegeze kamba nie na m'bozi, ila ya-
hagelegeza avo, yanitogole nie kamba m'bozi giladi na nie vivija niitope
kidogo.
17 Kija kinilonga sambi sio kija Mndewa chaalondile nie nilonge. Mmbuli
ino ya kuitopa nolonga kamba munhu m'bozi.
18 Kwavija wanhu bwando wokiitopa kamba viwotenda wanhu wa
ulumwengu, avo na nie nokiitopa.
19 Mweye wenyego mwa wabala ng'hani, kileka mana mowazaganya
goya wabozi!
20 Modaha kumwazaganya munhu yoyose yowagela muunyakadala,
ama yowabokonya vinhu venu, ama yowabulunya, ama yokiitenda heyo
kuwa mkulu kumwenu, ama yowatoa kofi mdikanza.
21 Nokona kinyala nolonga kamba tukala tunyekile ng'hani mmbuli zino!
Ila munhu yoyose yahadaha kuitopela kinhu, nolonga kamba vija
m'bozi, na nie vivija nodaha kuitopela kinhu kija.
22 Hewo Waeblania? Na nie vivija na Mueblania. Hewo Waislaeli? Na
nie vivija na Muislaeli. Hewo walawa lukolo lwa Ablaham? Na nie vivija
nolawa lukolo lwa Ablaham.
23 Hewo watumigwa wa Kilisto? Nolonga kamba munhu yali na luwege.
Nie na mtumigwa wa Kilisto yanogile ng'hani. Nisang'hana sang'hano
ndala ng'hani, mianza bwando nigeligwa mkifungo, mianza bwando
nilanhigwa ng'hani, nisungulila ifa mianza bwando.
24 Kwa Wayahudi nilanhigwa mianza mitano mbalati malongo mane
kulava imwe,

25 mianza midatu nitoigwa na mbalati, mwanza umwe nitoigwa na
mabwe, mianza midatu nibenekelwa na ngalawa, ikilo na misi nikala
nikogelela m'bahali.
26 Mmianza yangu bwando nikala mmwangalo wa mizanda, na nikala
mmwangalo wa mibokonyi, nikala mmwangalo wa wanhu wa isi yangu
mwenyego, na mmwangalo wa wanhu wa isi ziyagwe. Nikala mmwangalo
wa wanhu wa m'viwambo, na mmwangalo wa muluwala, na mmwangalo
wa bahali na mmwangalo kulawa mwa wanhu wavwizile kumtogola
Kilisto.
27 Nisang'hanizwa sang'hano ndala, na mianza bwando nigonelela.
Nikala na nzala na ng'hilu. Mianza bwando nikala bule mandia, nikala
bule hanhu ha kuwasa, na nikala bule vivalo.
28 Na uhaleka mbuli zose ziyagwe, mazua gose na mdihekaheka da kija
kinilondigwa kutenda sama ya wanhu wose wamtogole Kilisto.
29 Kamba munhu yahalegela, na nie vivija nolegela. Kamba munhu
yahalongozigwa kutenda vilozo, na nie nokona giogio.
30 Kamba nihalonda niitope, basi noitopela vinhu vija vilagusa haja
hanilegele.
31 Mulungu na Tata wa Mndewa Yesu, ayo yolondigwa kuyenzigwa
milongo yose, kovimanya kamba nie sivwiza.
32 Mdiwambo da Damaski, mkulu yali hasi ya mndewa Aleta kawimiliza
ulwivi lwa idiwambo da Damaski giladi yanigoge nie.
33 Ila nihumuluswa mkigelo kubitila mdizonzo da kiwambaza na
kuhonyokwa na makono gake.

12

Vinhu Viyalagusiligwe Paulo na Kugubuliligwa

1 Nolondigwa nigendelele kuitopa. Hata kamba haduhu kinhu kinipata,
ila nogendelela kulonga mbuli zayanilagusile na kunigubulila Mndewa.
2 Nimtanga munhu imwe yamtogole Kilisto yakalile milao longo dimwe
na mine ibitile yasoligwe kugaligwa uchana ng'hani kuulanga. Sivimanyile
kamba kakala mulukuli ama hanze ya ulukuli, ila Mulungu kovimanya.
3 Nobwelela kulonga, sivimanyile kamba munhu ino kakala mulukuli
ama hanze ya ulukuli, ila Mulungu kovimanya,
4 kakala yasoligwe uchana Kupaladiso, kahulika vinhu havidahika
kulongwa, vinhu avo haduhu munhu yolondigwa kubwelela kulonga.
5 Avo sama ya munhu ino nokiitopa, ila sikiitopa sama ya nene
mwenyego, ila nokiitopa sama ya udonhi wangu.
6 Ila kamba nihalonda kuitopa, siwa m'bozi, kwavija nolonga ikweli. Ila
sigendelela kuitopa giladi munhu sambiyanyongezele gaja ganilonga na
kubanziliza gaja gayahulike kumwangu ama gayonile kumwangu.
7 Ila giladi kunitenda nie sambinibanze kuitopa sama ya vinhu bwando
va mkanganyo vinyonile, nigweleligwa mwiba mulukuli lwangu, msenga
wa Mwenembago, kundumiza nie.
8 Nitambika, nimuyalalila Mndewa mianza midatu yausegeze umwiba
uno mulukuli lwangu.
9 Ila kanilongela, “Ngekewa yangu yokwenela, kwavija mhiko zangu
zosang'hanika ng'hani haja hali na unyondenyonde.” Avo nokiitopa na
kudeng'helela ng'hani sama ya unyondenyonde wangu, giladi mhiko za
Kilisto zikale na nie.

10 Kino kicho kilamso cha nie kunogelwa na unyondenyonde, maligo,
kugazigwa, migayo, na mbuli ndala sama ya Kilisto. Kwavija kipigiti
nihawa nyondenyonde, baho nopata mhiko.

Kudungwadungwa kwa Paulo ha Wakolinto

11 Niitenda m'bozi mwenyego, ila mweye iwo munitenda niwe hivo.
Mweye mulondigwa muitopele nie, kwavija nie sili mdodo ng'hani
kubanza wano wakemigwe "watumigwa wakulu wa Kilisto," hata kamba
nie si kinhu.
12 Kipigiti vinikalile hamoja na mweye, niwagwelela utango kamba nie
na mtumigwa wa Kilisto. Kwavija mkwazaganya nitenda vilaguso, mbuli
za mkanganyo na mizonza bwando kumwenu.
13 Kinhu kimwe tu kinilekile kutenda kumwenu mweye na kinitendile
mwa wanhu wayagwe wamtogole Kilisto, siwatamanile mweye mngwelele
hela. Nigeleni kumgongo sama ya mbuli ino ihile!
14 Sambisambi niisasala kwiza kumwenu mwanza wa ikadatu, na
silonda niwatamanile mweye, kwavija kinilonda sio vinhu venu, ila
nowalonda mweye. Kwavija wana hawalondigwa kuwekila ngama watata
zao na wamama zao, ila hewo wao wolondigwa kuwekila ngama wana
zao.
15 Avo nodeng'ha ng'hani kulava kila kinhu kinili nacho na kuilava nie
mwenyego sama yenu mweye. Kamba nihawanogela mweye ng'hani,
mweye moninogela nie kidogo?
16 Motogola kamba nie siwatamanile. Ila munhu kodaha kulonga kamba
nie nikala m'bala, na niwanamata mweye na uvwizi.
17 Niwabulunya kinhu chochose mkubitila wanhu waja iniwatumile
kumwenu?
18 Nimuyalalila Tito yeze kumwenu, na nomtuma yeze na ndugu iyagwe.
Tito kawabulunya kinhu chochose? Nie hamoja na heyo hatulongozigwe
na Loho imwe, na sang'hano zetu hazilingane?
19 Siku kipigiti chose mkala mgelegeza kamba tukala tulonga mbuli za
kuigombeleza haulongozi wenu. Si vivo, ila tweye tolonga kamba Kilisto
voyolonda tulonge haulongozi wa Mulungu. Mbwiga zangu, kila kinhu
kitutenda tweye, totenda sama ya kuwazenga mweye.
20 Kwavija nodumba kamba niheza nowavika muli sio vija vunilonda
nie, na monivika nie sio vija vumulonda mweye. Nodumba siku hiko kuna
ngomba, migongo, lusango, kuinogela wenyego, kuilonga vihile, kuideta,
matopa, na mding'humding'hu.
21 Nodumba kamba niheza kabili, Mulungu wangu konhenda nie nihole
haulongozi wenu, na nokona giogio sama ya wanhu bwando watendile
vilozo umwaka na hawalekile vilozo vao va ugoni, ushalati, na sulukila
zihile ziwakalile nazo.

13

Nzuma na Ndamsa za Kimambukizo

1 Uno owa mwanza wangu wa ikadatu kwiza kumwenu. Kamba
Nyandiko Zing'alile vuzilonga, "Kila nhaguso yolondigwa igangamizwe na
usindila wa wasindila wabili ama wadatu."*
2 Niwazuma nisha awo watendile vilozo mazua gabitile na wayagwe
wose, nowazuma kipigiti kino kinili haduhu, kamba vinhendile kipigiti

* **13:1** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 19:15.

kinikalile baho mwanza wangu wa ikabili kwiza kumwenu. Kamba niheza
kabili, nowatagusa bila kuwonela bazi,
3 kwavija mosulukila kona kamba Kilisto viyolonga mgati yangu. Heyo
halegele viyawasang'hanikile mweye, ila kana mhiko mmwanza wenu.
4 Kwavija heyo kakala yawambigwe mumsalaba kuno yalegele, ila sambi
kokala na mhiko za Mulungu. Na tweye vivija tulegela mkuilumba hamoja
na Kilisto, ila tuhawasang'hanikila mweye, tokala hamoja na heyo kubitila
mhiko za Mulungu.
5 Iloleseni wenyego mwone kamba mokala mnhamanila. Mkiigeze
wenyego. Hamona kamba Yesu Kilisto ka mgati yenu? Kamba hamona,
basi muhumwa kitega kino!
6 Ila notamanila kamba mweye movitanga kamba tweye hatuhumwile.
7 Tuwatambikila ha Mulungu giladi sambimtende kinhu chochose kihile.
Si kamba tweye toneke kamba tuvihuma ivitega, ila mweye mtende gaja
ganogile, hata kamba tweye tokoneka tuhumwa.
8 Kwavija tweye hatudaha kutenda kinhu chochose cha uvwizi, ila tu kili
na kweli.
9 Kwavija todeng'ha kipigiti tuhalegela na mweye muhawa na mhiko.
Kino kicho kinhu kituwatambikila mweye, kamba sambimuhungule
hanhu.
10 Avo nowandikila mbuli zino kipigiti nili kutali na mweye, giladi ni-
heza, sambiniwe mkali mkuusang'hanikila udaho uyanigwelele Mndewa
niwenule mnhamanila zenu, na sio kuwalagaza hasi.
11 Hakimambukizo, ndugu zangu, nolaga. Sambimkale mzanyamzanya,
tegelezeni gaja ganiwalongela, muwe na ngelegeza zimwe, mkale
mditindiwalo. Na Mulungu yali na noge na tindiwalo yakale na mweye.
12 Ilamseni wenyego kwa wenyego na mnonelo ung'alile.
13-14 Wanhu wose wa Mulungu wowalamsa mweye. Ngekewa ya
Mndewa Yesu Kilisto, noge da Mulungu, na udugu wa Loho wa Mulungu
viwe namwe wose.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAGALATIA

ULONGOZI

Kitabu cha Wagalatia chandikigwa na mtumigwa wa Kilisto yakemigwe Paulo (1:1). Lukala lupwilili Paulo luyandike ha wanhu wamtogole Kilisto wali Galatia hagatigati ya kipigiti cha milao ya 48 na 57 songela viyavumbuke Kilisto. Siku Wagalatia wakala wanhu wokala mdiwambo da Loma muisi ya Galatia. Wasomi hawavitanga goya kamba Paulo kakala kwahi kipigiti viyandike lupwilili luno. Ila vodahika kamba kakala mmiwambo ino mibili, mdiwambo da Efeso ama mdiwambo da Kolinto.

Paulo kawandikila wanhu wose wamtogole Kilisto, Wayahudi na wanhu wakalile sio Wayahudi, wali mmadale ga wanhu wamtogole Kilisto ako Galatia. Kandika sama ya kuigombela na mafundizo ga uvwizi gaja galongile kamba wanhu wamtogole Kilisto wolondigwa kugawinza malagizo ga Wayahudi kulawa Mdilagano da Umwaka, ng'haning'hani kwingila kumbi. Kukala na dale da wanhu mmwanza wa wanhu wamtogole Kilisto dikemigwe Wanhu Wowatenda Wanhu Wayagwe Kuwa Wayahudi, wawalondile wanhu wamtogole Kilisto wakalile sio Wayahudi wengizigwe kumbi. Vivija waulema udaho wa kitumigwa wa Paulo. Paulo kaugombela udaho wake wa kitumigwa mkusimulila mbuli zake (1:11—2:14) na kaugombela Usenga Unogile mkusimulila kamba ukombola wokwiza kubitila nhamanila mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto (2:16). Gano gago malawililo ga unovu ulaguswa na Mulungu na sio gaja gowotenda wanhu.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili lwake mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto ako Galatia (*1:1-5*).
2. Abaho Paulo kolongelela mbuli zake mwenyego zibitile mkuigombela sang'hano yake ya kufundiza na kulagusa kamba kakala yagezile kukala ukazi wa kugatamanila Malagizo ga Musa, ila ukazi huo umulemelwa (*1:6—2:12*).
3. Abaho kasimulila nafasi ya Malagizo ga Musa na nafasi ya ngekewa muukombola (*3—4*).
4. Abaho kolava ndagizi ha munhu yamtogole Kilisto avija vondayakale ukazi unogile (*5:1—6:10*).
5. Paulo komambukiza lupwilili lwake na ndamsa na nhambiko za kimambukizo mkukumbukila kamba kugalulwa na Mulungu na kuwa munhu wa sambi kicho kinhu kinogile ng'hani kubanza mbuli za lukuli, kamba vija kwingizigwa kumbi (*6:11-18*).

1-2 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Kilisto, hamoja na wandugu wose wali na nie. Nie sisaguligwe na wanhu ama na udaho wa munhu yoyose, ila nisaguligwa na Yesu Kilisto hamoja na Mulungu Tata, yamzusile Yesu kulawa mkudanganhika. Towalamsa mweye wanhu wamtogole Kilisto muli muisi ya Galatia.

3 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

4 Yesu kailava mwenyego giladi yatukombole kulawa m'vilozo vetu kulawa muulumwengu uno wihile utukala, kamba vija Mulungu na Tata wetu viyalondile.

5 Yenzi iwe ha Mulungu milongo yose! Amina.

Usenga Umwe Unogile

6 Nie nikanganya ng'hani, avija mkipigiti kiguhi vummulekile Mulungu,
ayo yawakemile mweye kubitila ngekewa ya Kilisto na kugalukila ku-
usenga uyagwe, awo ukiitenda kamba Usenga Unogile,
7 awo kabisa si Usenga Unogile. Mgeligwa ubozi na awo wolonda
kuuhindula Usenga Unogile wa Kilisto.
8 Ila hata kamba tweye ama msenga wa Mulungu kulawa kuulanga
yahawapetela Usenga uyagwe Unogile mbali na uno utuupeta tweye,
nayadukumizigwe.
9 Kamba vutwishile kulonga, na sambi nolonga kabili, kamba munhu
yoyose yahawapetela Usenga Unogile mbali na uja umuubokele, munhu
hiyo yadukumizigwe.
10 Mkulonga vino nolonda wanhu wanhogole ama Mulungu yanhogole?
Ama nolonda kuwanogeza wanhu? Kamba nihalondile kuwanogeza
wanhu, sambiniwe mtumigwa wa Kilisto.

Paulo Viyapatile Utumigwa wa Kilisto

11 Ndugu zangu, nolonda m'vitange, Usenga Unogile uniupetile sio kinhu
kitendigwe na munhu.
12 Siubokele kulawa ha munhu yoyose, ama kufundizigwa, ila niubokela
kubitila lugubulo kulawa ha Yesu Kilisto.
13 Mweye muhulika mbuli zangu kipigiti cha umwaka vinikalile mn-
hamanila ya Kiyahudi, avija vinikalile niwagaza ng'hani wanhu wa
Mulungu wamtogole Kilisto bila kuwonela bazi na kugeza kuwabananga.
14 Nie nikala Muyahudi niigogile nhamanila yangu ng'hani kuwabanza
Wayahudi bwando wa mkamo wangu, na nikala nikiiyohile ng'hani
kuzigoga nzoela za wahenga zetu.
15 Ila Mulungu kanisagula nie songela sinavumbuka na kung'hema nie
kubitila ngekewa yake. Na viyalamule
16 kumgubula mwanage kumwangu, giladi nimpete heyo mwa Wamhazi,
silondile masala kulawa ha munhu yoyose,
17 ama kuchola Yelusalemu kuiting'hana na awo wanilongole kuwa
watumigwa wa Kilisto. Ila hima nichola muisi ya Alabia, na abaho nibwela
mdiwambo da Damaski.
18 Abaho, milao midatu ibitile, nyhola Yelusalemu kumtembelela Petulo,
na nikala na heyo mazua longo dimwe na matano.
19 Ila simonile mtumigwa yoyose iyagwe wa Kilisto ila Yakobo, mdodo
wake Mndewa.
20 Nowalongela ikweli haulongozi wa Mulungu kamba gano ganiwandik-
ila sio uvwizi.
21 Abaho, nichola kuna ziisi za Silia na Kilikia.
22 Kipigiti hicho wanhu wamtogole Kilisto wali muisi ya Yudea wakala
hawananimanya mkunyona mkihanga.
23 Ila wahulika wanhu wayagwe wolonga kamba, “Munhu ija yakalile
yotugaza, sambi koipeta nhamanila iyakalile yolonda kuibananga.”
24 Na wamuyenzi Mulungu sama yangu.

2

Watumigwa Wayagwe wa Kilisto Woitogola Sang'hano ya Paulo

1 Viibitile milao longo dimwe na mine nibweleganya kabili Yelusalemu,
kipigiti kino nikala hamoja na Banaba, vivija tumsola na Tito.
2 Nichola kuja kwavija Mulungu kanigubulila kamba nolondigwa nic-
hole. Abaho niwagwelela Usenga Unogile waubitile, Usenga uja unikalile
niupeta mwa Wamhazi. Ila nigatenda gano kubitila mting'hano wa kifiso
na vilangizi, kwavija nikala nidumba kamba kija kinitendile ama kija
kinigendelela kutenda sambikipotele na mkimbilo wangu uwe jaga bule.
3 Hata Tito yakalile Mgiliki, yakalile hamoja na nie, hashulutizwe
kwingizigwa kumbi,
4 hata avo wanhu wayagwe walonda wamwingize kumbi. Kwavija
wanhu wavwizile kumtogola Kilisto wakiingiza kinyemela hatukalile
kuusepa ulegeho utulinao mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto giladi
watutende kuwa nyakadala zao.
5 Ila hatuwatogole hata kidogo, giladi ikweli ya Usenga Unogile usigale
mgati yenu mazua gose.
6 Ila waja woneke kuwa vilangizi, hawanyongezele mbuli yoyose.
Hawanitendele kinhu chochose kiyagwe, kwavija Mulungu hatagusa
mkulola kiwiliwili cha hanze.
7 Ila wona kamba nigweleligwa sang'hano ya kuupeta Usenga Unogile ha
Wamhazi, kamba vija Petulo viyagweleligwe sang'hano ya kuupeta Usenga
uno ha Wayahudi.
8 Kwavija Mulungu yakalile yosang'hanika msang'hano ya Petulo
kamba mtumigwa wa Kilisto mwa Wayahudi, vivija kakala yosang'hanika
msang'hano yangu kamba mtumigwa wa Kilisto mwa Wamhazi.
9 Yakobo, Petulo, na Yohana, awo woneke kuwa vilangizi, viwaitangile
nhunza inigweleligwe, watugwelela mkono wa ukulume nie na Banaba
kulagusa kamba twa hamoja. Watogola kamba tweye tuchole ha Wamhazi
na hewo wachole ha Wayahudi.
10 Watulonda tutende kinhu kimwe, sambituwasemwe wakumbulu
mdidale jao, kinhu kinikalile nigesa kukitenda.

Paulo Komkomhokela Petulo ako Antiokia

11 Ila Petulo viyezile mdiwambo da Antiokia, nim'bamilila kihanga kwa
kihanga kwavija kakala yotenda gehile ng'hani.
12 Kipigiti wanhu watumigwe na Yakobo hawanavika, kakala yoja na
Wamhazi wamtogole Kilisto. Ila viwavikile, kasonga kuibweza kuchugu na
kuibagula kulawa ha Wamhazi kwavija kakala yowadumba awo wakalile
mdidale da awo wawashulutize Wamhazi wengizigwe kumbi.
13 Na Wayahudi wayagwe wamtogole Kilisto wailumba na udelenya wa
Petulo, avo sama ya udelenya wao wamwagiza hata Banaba.
14 Vinyonile kamba hawakalile wotenda galingile na ikweli ya Usenga
Unogile, nimulongela Petulo haulongozi wa hewo wose, “Gweye kwa
Muyahudi, ila kokala kamba Mmhazi na sio kamba Muyahudi. Vilihi kabili
kowashulutiza Wamhazi wazigoge nzoela za Wayahudi?”

Wayahudi na Wamhazi Wokomboligwa na Nhamanila

15 Tweye twa Wayahudi wa kuvumbuka na sio “Wamhazi wali na
vilozo,” kamba viwokemigwa na Wayahudi wayagwe.
16 Tweye tuvitanga kamba munhu hapetigwa kuwa mwende wa Mu-
lungu mkugagoga Malagizo ga Musa, ila muinhamanila mgati ya Yesu
Kilisto. Avo na tweye vivija twika nhamanila yetu mgati ya Yesu Kilisto
giladi tutendigwe kuwa wende kubitila nhamanila mgati ya Kilisto, na

sio mkugagoga Malagizo ga Musa, kwavija mkugagoga Malagizo ga Musa haduhu yondayapetigwe kuwa mwende wa Mulungu.
17 Kamba vija vituzahila kuwa wende wa Mulungu mkuilumba hamoja
na Kilisto, yowa usindila kamba tweye wenyego tokoneka kuwa wene
vilozo kamba viwali Wamhazi, avo tulonge kamba Kilisto kowatenda
wanhu watende vilozo? Si vivo kabisa!
18 Kamba nihakizenga kabili kija kinibomole, noilagusa kamba nie kweli
notenda gehile.
19 Kwavija kubitila Malagizo ga Musa nidanganhika sama ya Malagizo
higo,* giladi niwe na ugima sama ya Mulungu. Nidanganhika hamoja na
Kilisto mumsalaba wake,
20 na sio nie nili na ugima, ila Kilisto iyo yongwelela ugima mgati yangu.
Ukazi unikala mulukuli luno, nokala mnhamanila ya kumtogola Mwana
wa Mulungu, ayo yaninogele nie na kuilava heyo mwenyego sama yangu.
21 Nie siilema ngekewa ya Mulungu, kwavija kamba kuwa bule uzenzel-
eganye kuyalinao Mulungu kwiza kubitila Malagizo ga Musa, basi Kilisto
kadanganhika bule!

3

Malagizo ga Musa ama Nhamanila

1 Mweye Wagalatia wabozi! Yalihi yawalogile? Kwavija nie niwapetela
goya vija Yesu Kilisto viyadanganhike mumsalaba.
2 Nolonda munilongele kinhu kimwe, m'bokela Loho wa Mulungu
mkugagoga Malagizo ga Musa ama mkuuhulika Usenga Unogile na
kuutogola?
3 Mweye mwa wabozi kamba vino? Msonga kukala ukazi wa kuilumba
na Loho wa Mulungu, habali sambi molonda kukala ukazi wa kutamanila
nzonzi zenu?
4 Vino kugaya kumgayile sama ya Usenga Unogile, mgaya bule? Kamba
mbuli zenyego vivo zili, kweli mgaya bule.
5 Mulungu kowagwelela mweye Loho wake na kutenda mizonza
mmwenu kwavija mgagoga Malagizo ga Musa ama kwavija muutogola
Usenga Unogile wa Yesu Kilisto?
6 Tumgelegeze Ablaham, kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga, “Abla-
ham kamtogola Mulungu, avo kapetigwa kamba munhu yalibule uzenzel-
eganye.”*
7 Avo m'vimanye kamba awo womtogola Mulungu wawo lukolo lwa
Ablaham.
8 Nyandiko Zing'alile zilola kuulongozi na kona kamba Mulungu kowa-
tenda Wamhazi kuwa wende sama ya nhamanila yao. Mulungu kaulonga
Usenga uno Unogile ha Ablaham, yolonga, “Wamhazi wose womotezwa
kubitila gweye.”†
9 Sama ya kilamso kino, awo wekile nhamanila yao mwa Kilisto
womotezwa, kamba vija Ablaham viyamotezwe sama ya nhamanila yake.
10 Kwavija waja wose wogendelela kugatamanila Malagizo ga Musa
kuwatenda watogoligwe na Mulungu wa muna indukumiza, kwavija
yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, “Munhu yoyose yalekile kuzigoga

---

* **2:19** ***Kudanganhika sama ya Malagizo higo*** nhegulo yake *kuleka kulongozigwa na Malagizo ga Musa.* * **3:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:6. † **3:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 12:3; 18:18; 22:18.

na kuziwinza mbuli zose zandikigwe mkitabu cha Malagizo ga Musa
kodukumizwa na Mulungu.”‡
11 Kweli kabisa, haduhu munhu yondayapetigwe kuwa kabule uzenzel-
eganye haulongozi wa Mulungu mkugagoga Malagizo ga Musa, kwavija
Nyandiko Zing'alile zolonga, “Munhu yalibule uzenzeleganye kokala
mnhamanila.”§
12 Na Malagizo ga Musa hagatamanila nhamanila. Ila Nyandiko Zing'alile
zolonga, “Munhu yoyose yogatenda gose gali Mmalagizo ga Musa kowa na
ugima kubitila Malagizo higo.”*
13 Kilisto katukombola kulawa muna inhaguso ya Gamalagizo ga
Musa. Kipigiti viyatumbikwe mumsalaba, kadukumizwa sama ya mbuli
zetu zihile, kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, “Munhu yoyose
yatumbikwe mum'biki kadukumizigwa.”†
14 Yesu Kilisto katukombola tweye giladi motelo zija Mulungu zayaila-
gane na Ablaham, Mulungu yawagwelele Wamhazi kubitila Yesu Kilisto,
giladi mkubitila nhamanila tubokele Loho wa Mulungu, ayo Mulungu
yalongile kamba komgala.

Malagizo ga Musa na Kilagano

15 Ndugu zangu, beta niwalongele mbuli zilingile na gaja gatutendaga
mazua gose. Wanhu wabili wahaitogolela mbuli, haduhu munhu yon-
dayagabene gaja gawaitogolele ama kongeza kinhu muimbuli ija.
16 Mulungu kamwikila kilagano Ablaham na lukolo lwake, Nyandiko
Zing'alile hazilonga, “Na ng'holo zake,” kamba wanhu bwando, ila
zolonga, “Na lukolo lwake,” nhegulo yake munhu imwe, na munhu hiyo
iyo Kilisto.‡
17 Kinilonda kulonga icho kino, Malagizo ga Musa, gezile milao mia
nne na malongo madatu hamwande, hagadaha kudibenhusa hamgwazo
lagano dikigwe haichanduso na Mulungu na kusegeza kilagano cha
Mulungu.
18 Kwavija kamba nhunza ya Mulungu yotamanila Gamalagizo ga Musa,
basi havidahika kutamanila kilagano. Ila Mulungu muunovu wake
kamgwaa Ablaham nhunza kubitila kilagano.
19 Avo Malagizo ga Musa gakala na sang'hano ilihi? Malagizo ga
Musa gongezigwa mdilagano giladi kulagusa nhegulo ya vilozo, na ikala
isang'hanika mbaka kipigiti viyezile Kilisto, ayo wa lukolo lwa Ablaham,
Mulungu yekile kilagano sama yake. Mulungu kagalava Malagizo ha Musa
kubitila wasenga wa Mulungu wa kuulanga, ayo yakalile hagatigati ya
Mulungu na wanhu.
20 Munhu wa hagatigati mazua gose kosang'hanika na wanhu wa
mmadale mabili. Ila Mulungu, ayo yali yeiyeka, hakalile na munhu wa
hagatigati kipigiti viyamgwelele Ablaham kilagano chake.

Kilondigwa na Malagizo ga Musa

21 Avo tulonge Malagizo ga Musa gokiibamilila na vilagano va Mulungu?
Si vivo kabisa! Kwavija kamba Malagizo gawabokele wanhu gahadahile
kuwatenda wapate ugima, wanhu walibule uzenzeleganye wahapatikane
mkugagoga Malagizo higo.

---

‡ **3:10** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 27:26. § **3:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HABAKUKI 2:4. * **3:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 18:5. † **3:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 21:23. ‡ **3:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 12:7; 13:15; 24:7.

22 Ila Nyandiko Zing'alile zolonga kamba, wanhu wose wa mkifungo
cha mhiko za vilozo, giladi nhunza ija itulongeligwe kamba togweleligwa
kubitila nhamanila mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto wogweleligwa awo
wondawatogole.
23 Kipigiti nhamanila ino hainakwiza, tukala wafungigwa wa Malagizo
ga Musa, tufungigwa mbaka haja nhamanila ija vuigubuligwe.
24 Avo Malagizo ga Musa gakala na udaho wa kutulongoza mbaka
viyezile Kilisto, giladi tupetigwe kamba wende wa Mulungu kubitila
nhamanila.
25 Avo sambi nhamanila iza, Malagizo ga Musa gabule udaho wa
kutulongoza.
26 Avo mweye mose mwa wana wa Mulungu kubitila nhamanila
mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto.
27 Kwavija mweye mose m'batizigwe mkuilumba hamoja na Kilisto,
mowa kamba Kilisto mwenyego.
28 Haduhu Muyahudi ama Mgiliki, nyakadala ama yailegehe, mbigalo
ama mtwanzi, kwavija mweye mose mwa kinhu kimwe mkuilumba na
Yesu Kilisto.
29 Kamba mweye mwa wanhu wa Kilisto, avo mweye mwa lukolo
lwa Ablaham. Mweye mwa wahazi wake, na kilagano cha Mulungu
chayailagane na Ablaham chowa chenu.

4

1 Kinilonda kulonga icho kino, muhazi kipigiti yali mdodo, kalinga
kamba nyakadala, hata kamba heyo iyo mwene vinhu vose.
2 Heyo ka hasi ya wemilizi na walezi mbaka kipigiti kikigwe na tataake.
3 Avo vivija na tweye, vitukalile wadodo twingizigwa muunyakadala hasi
ya ulongozi wa loho yotawala ulumwengu uno.
4 Ila kipigiti kilondigwe vikivikile, Mulungu kamtuma Mwanage muu-
lumwengu. Kaleligwa na mtwanzi, kakala hasi ya Malagizo ga Musa,
5 giladi yatukombole tweye tose tukalile hasi ya Malagizo ga Musa, giladi
tutendigwe kuwa wana wa Mulungu.
6 Na kwavija mweye mwa wana zake, Mulungu kamgala Loho wa
Mwanage mmioyo yetu, yotutenda tweye tulile, "Aba!" Nhegulo yake
"Tata!"
7 Avo mweye hamuli nyakadala wa loho ija yotawala ulumwengu uno,
ila mwa wana, na kwavija mweye mwa wana wa Mulungu, Mulungu
kawatenda mweye vivija muwe wahazi.

Paulo Kodungwadungwa Sama ya Wagalatia

8 Umwaka kipigiti vumkalile hamunamtanga Mulungu, mkala nyakadala
wa vinhu vikalile si miungu.
9 Ila sambi mumtanga Mulungu, ama mmbuli ziyagwe Mulungu
kowatanga mweye, modahaze kubweleganya kabili kuna ziloho zinyekile
zilibule kinhu? Habali molonda kuwa nyakadala zao mwanza wa ikabili?
10 Mng'hali mogoga mazua kisinyo, milenge, misimu, na milao.
11 Nodumba kamba sang'hano iniisang'hane sama yenu iwa bule.
12 Ndugu zangu, nowayalalila mweye mkale kamba nie vinikala
muulegeho kulawa mzimbuli zino, kwavija nie nigaluka kamba mweye
Wamhazi, muulegeho kulawa Mmalagizo gose ga Musa. Mweye hamu-
nitendele mbuli yoyose ihile kipigiti vinikalile waichanduso kuwapetela
mweye Usenga Unogile.

13 M'vitanga kamba sama ya utamu niwapetela mweye Usenga Unogile
mwanza wa ichanduso.
14 Hata kamba utamu wangu ukala mbuli ngaga kumwenu, ila mweye
hamunizabuze ama kunilema, ila munibokela kamba vija nikala msenga
wa Mulungu wa kuulanga, kamba vija nikala Yesu Kilisto mwenyego.
15 Mkala na ndeng'ha! Avo choni kiwalawilile? Nolonda nilonge kamba,
kamba muhadaha mgalave meso genu mngwelele nie.
16 Sambi nie nigaluka mdumuka wenu sama ya kuwalongela mweye
ikweli?
17 Wanhu waja wolonda kuuhindula Usenga Unogile wa Kilisto, wosuluk-
ila ng'hani wawapate mweye, ila si kwa mbuli zinogile. Kinhu chowolonda
kuwatenda mweye mwinege na nie, giladi muwe na sulukila iija mgati yao
kamba hewo viwali nayo mgati yenu.
18 Vinoga kuwa na sulukila ya kutenda ganogile mkipigiti chose, na sio
tu mkipigiti nie nihawa hamoja na mweye.
19 Wanangu wanogelwa! Mwanza uyagwe nokona usungu wa kulela
mwana sama yenu, mbaka mgaluke kuwa wanahina wa kweli wa Kilisto.
20 Nolonda ng'hani kukala na mweye sambisambi, na nogalula dizwi
jangu, kwavija nodungwadungwa ng'hani sama yenu.

Sala na Hajili

21 Nilongeleni, mweye mulonda kukala hasi ya Malagizo ga Musa,
hamgahulika Gamalagizo ga Musa vugalonga?
22 Kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile kamba Ablaham kakala
na wana wabili, mwana imwe kaleligwa na mtwanzi yakalile nyakadala,
na mwana iyagwe kaleligwa na mtwanzi yailegehe.
23 Mwana yavumbuke na mtwanzi nyakadala kavumbuka kamba
viwovumbuka wana wayagwe, ila mwana yavumbuke na mtwanzi yai-
legehe kavumbuka sama ya kuvikiza kilagano cha Mulungu.
24 Watwanzi wano wabili wawa kamba kilingilo cha malagano mabili.
Lagano dimwe dolawa Kudigongo da Sinai, dino dijo lagano da Hajili, na
dolela wana wondawawe nyakadala.
25 Avo Hajili kalinga na Gongo da Sinai dili muisi ya Alabia, na kalinga
na wambo da Yelusalemu ya lelo, kwavija ka muunyakadala hamoja na
wanage.
26 Ila Sala kalinga na Yelusalemu ili kuulanga, iilegeha, na heyo kalinga
na mamaetu.
27 Kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile,
“Deng'helela gweye mtwanzi ulibule sambo, gweye hulelile mwana.
Toa nyangi na ulile ng'hani mkudeng'ha gweye hulanzile usungu wa
kulela mwana!
Kwavija mtwanzi mgane kowa na wana bwando
kum'banza ija yali na mbigalo.”*
28 Avo, ndugu zangu, mweye mwa wana wa Mulungu sama ya kilagano
chake kamba viyakalile Isaka.
29 Ila kamba viikalile kipigiti kija, mwana yavumbuke kamba viwovum-
buka wana wayagwe kamgaza mwana yavumbuke kamba Loho wa
Mulungu viyalondile, avo na kipigiti kino vivo ili.
30 Ila Nyandiko Zing'alile zolongaze? Zolonga, “Muwinge mtwanzi
nyakadala na mwanage, kwavija mwana wa mtwanzi nyakadala havi-
dahika kuhala hamoja na mwana wa mtwanzi yailegehe.”†

---

* **4:27** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 54:1. † **4:30** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 21:10.

31 Avo, ndugu zangu, tweye hatuli wana wa mtwanzi yali nyakadala, ila
twa wana wa mtwanzi yailegehe.

5

Mwike Goya Ulegeho Wenu

1 Kilisto katukombola, avo kaleni muilegehe, sambimuigele wenyego
kabili mkifungo cha unyakadala wa Malagizo ga Musa.
2 Tegelezeni! Nie, Paulo, nowalongela kamba muhatogola kwingizigwa
kumbi, Kilisto kowa si kinhu kabisa kumwenu.
3 Nolonga kabili ha kila munhu yotogola kwingila kumbi kamba
kolondigwa yagagoge Malagizo gose ga Musa.
4 Mweye mulondile kuwa wende wa Mulungu mkubitila kugagoga
Malagizo ga Musa muisegeza wenyego kulawa ha Kilisto, muihonya
ngekewa ya Mulungu.
5 Kumwetu tweye, tamanilo jetu kamba Mulungu kotupeta kamba
twabule uzenzeleganye hamoja na heyo. Vino vivo tubeta na mhiko ya
Loho wa Mulungu yosang'hanika kubitila nhamanila yetu.
6 Kwavija tuhailumba hamoja na Yesu Kilisto, kwingila kumbi ama
kuleka kwingila kumbi si kinhu kipetigwa, ila kinhu kipetigwa nhamanila
iwatenda mweye muwanogele wanhu wayagwe.
7 Mkala mgendelela goya mkuilumba hamoja na Kilisto, avo yalihi
yawagomese muleke kuigoga kweli ino?
8 Uswagizi uno haulawile ha Mulungu, ayo yawakemile mweye.
9 Fundizo dino da uvwizi dilinga kamba mela dodo ditenda tonge jose
dilulumuke.
10 Nie sidungwadungwa mmoyo sama yenu mkuilumba hamoja na
Mndewa kamba hamgelegeza mbali na vunigelegeza nie. Ila munhu
yoyose yowatenda mweye muwegele kotagusigwa na Mulungu.
11 Ila, ndugu zangu, habali nie ning'hali nigaya kamba ning'hali nipeta
kamba wanhu wolondigwa wengile kumbi? Kamba ihawa vino basi
ving'hwaso vilawilile sama ya usenga wangu wa mbuli ya msalaba wa
Kilisto vihasegezwe.
12 Nolonda kamba waja wowagudemeza, awo wolonda kuwabananga
mweye mkuwengiza kumbi, waibanange wenyego.
13 Mweye, ndugu zangu, mkemigwa giladi mkale muulegeho, ila
sambimuugalule ulegeho uno kamba uwo nafasi ya kutenda gaja golusu-
lukila lukuli, ila noge diwatende mweye muisang'hanikile wenyego kwa
wenyego.
14 Kwavija Malagizo gose ga Musa gavikizwa muindagizi imwe, ilonga,
“Mnogele munhu wa mmabehi nagwe kamba vuukinogela gweye.”
15 Ila kamba muhaigagadula na kuija kamba wang'onyo wa kumuhulo,
loleni sambimuibanange wenyego kwa wenyego.

Mbuli Zoyolonda Loho na Mbuli Zilulonda Lukuli

16 Avo nolonga, kaleni mkulongozigwa na Loho wa Mulungu, mkutenda
hivo hamdaha kuziwinza sulukila za lukuli.
17 Kwavija gaja gosulukilwa na lukuli goibamilila na gaja golondigwa na
Loho wa Mulungu, na gaja gosulukilwa na Loho wa Mulungu goibamilila
na gaja golondigwa na lukuli. Gano mabili goibamilila, giladi gawazuile
kutenda gaja gamulonda.
18 Ila kamba muhalongozwa na Loho wa Mulungu, hamuli hasi ya
Malagizo ga Musa.

19 Sang'hano za lukuli zizo zino, ugoni, unyolodosi, uvuludusi,
20 kutambikila miwegu, uhawi, kuihila, uhasanyi, migongo, lusango, ndwagi, kuuigola, kuibeza,
21 wivu, kukoligwa, kutenda sona za kuja na kung'wa ugimbi chaka, na vinhu vilingile kamba hivo. Nowalongela kamba viniwalongele haichanduso, kamba, awo wotenda mbuli kamba zino havidahika kuuhala Undewa wa Mulungu.
22 Ila zino zizo mbuli zilawa Muloho wa Mulungu, noge, deng'ho, tindiwalo, mwazaganyo, moyo kunoga, unozi, kuwa bule uzenzeleganye,
23 uhozi, na kuizuila kutenda mbuli zihile. Haduhu malagizo mzimbuli kamba zino.
24 Na awo wali wanhu wa Yesu Kilisto waluwamba lukuli mumsalaba hamoja na sulukila na ngelegeza zake zihile.
25 Tuhakala mkumtamanila Loho wa Mulungu, vivija tutogole kulongozwa na Loho wa Mulungu.
26 Avo sambituitope ama kuidwanza wenyego kwa wenyego ama kuiyonela migongo.

6

Ipapileni Mibahasha Wenyego kwa Wenyego

1 Ndugu zangu, kamba munhu mmwanza wenu koneka yotenda vilozo, mweye mose mtenda gaja goyolonga Loho wa Mulungu, molondigwa mum'bweze munhu hiyo mholemhole mnzila igoloke. Ila teganyeni na mweye vivija sambimgezigwe.
2 Ipapileni mibahasha wenyego kwa wenyego, mkutenda vino mogavikiza malagizo ga Kilisto.
3 Kamba munhu yahakiiyona kinhu, kumbe heyo si kinhu, koivwizila mwenyego.
4 Kila munhu na yailole sang'hano yake mwenyego, kamba inoga basi na yaitopele sang'hano ija iyatendile bila kuilinga na sang'hano ya munhu iyagwe,
5 kwavija kila munhu kolondigwa kudipapa bahasha jake mwenyego.
6 Awo wobokela mafundo ga Usenga wa Mulungu wolondigwa wasangile vinhu vose vinogile ha wakulufunzi zao.
7 Sambimuivwizile, Mulungu haponezwaga, kwavija chochose chondauhande kicho chondauhune.
8 Uhahanda mulukuli, kohuna ubananzi kulawa mulukuli. Ila kamba uhahanda muloho, kohuna ugima wa digunge kulawa muloho.
9 Avo sambitudonhe kutenda ganogile, kwavija tokwiza kuhuna mumsimu wake kamba hatubwelile kukisogo.
10 Avo tuhapata nafasi, tuwatendele ganogile wanhu wose, ng'haning'hani awo wali mmulango wa wanhu wamtogole Kilisto.

Ndagizi na Ndamsa za Kimambukizo

11 Loleni vinyandika na helufi ng'hulu na mkono wangu mwenyego!
12 Wanhu wowashulutiza mweye mwingile kumbi iwo waja wolonda woneke wanoga mmbuli za mulukuli. Na wotenda vino sama ya kinhu kimwe, kamba sambiwagaye sama ya ifa ya Kilisto mumsalaba.
13 Hata waja wengile kumbi hawagagoga Malagizo ga Musa, ila wolonda mweye mwingile kumbi giladi waitopele kwingila kumbi kumwenu.

14 Nie nabule kinhu chochose cha kuitopela, ila msalaba uyawambigwe
Mndewa wetu Yesu Kilisto. Kubitila msalaba uno, niupeta ulumwengu
kamba vija wisha kudanganhika, na mmbuli ya ulumwengu, nie nipetigwa
kamba vija nidanganhika.
15 Kwingila kumbi ama kuleka kwingila kumbi si kinhu kipetigwa, ila
kinhu kipetigwa kuwa munhu wa sambi.
16 Tindiwalo na bazi vikale na awo wose wodiwinza lagizo dino, na
Islaeli ya Mulungu, nhegulo yake “wanhu wa Mulungu.”
17 Kusongela sambi na kugendelela, munhu sambiyangaze, kwavija
nizipapa ng'hovu za Yesu mulukuli lwangu.
18 Ndugu zangu, ngekewa ya Mndewa wetu Yesu Kilisto iwe na loho
zenu. Amina.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAEFESO

ULONGOZI

Lupwilili ha Waefeso lwandikigwa mkipigiti kimwe kilwandikigwe lupwilili ha Wakolosai muna imilao ya 60 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Yandike lupwilili luno kakiitambula mwenyego kamba Paulo, mtumigwa wa Kilisto (1:1). Wasomi bwando wotogola kamba Paulo iyo yandike lupwilili lwa Waefeso hata kamba lupwilili luno lwabule ndamsa ya kiunhu kamba viili mulupwilili lwa Wakolosai. Mkilamso kino vodahika lupwilili luno lukala luzunguluka mmadale bwando ga wanhu wamtogole Kilisto ga isi ya Asia Ndodo. Paulo vivija kandika kamba kipigiti viyakalile yokwandika lupwilili luno kakala mkifungo (3:1, 4:1, na 6:20). Paulo kamgwelela Tikiko lupwilili luno kipigiti Tikiko viyakalile hanafungiligwa mwanza wa kuchola kuwatembelela wanhu wamtogole Kilisto wakalile mdiwambo da Efeso (6:21-22).

Efeso dikala wambo kulu ng'hani na aho baho kukalile na boma da Kiloma muisi ya Asia Ndodo. Efeso ikala itangigwe ng'hani sama ya ng'anda ya mulungu wa kitwanzi wa Kigiliki yokemigwa Atemi (Sang'h. 19:23-31). Wanhu wamtogole Kilisto wa Efeso wasonga na mhiko ila hamwande wahuha (Lug. 2:1-7).

Muna ulwenza lwa ichanduso lwa lupwilili luno Paulo kosimulila avija Mulungu viyawasagule wanhu zake na kuwakombola kulawa m'vilozo vao kubitila Yesu Kilisto. Kawalinga wanhu wamtogole Kilisto na lukuli lwa munhu na Kilisto kamba pala, na kawalinga wanhu wamtogole Kilisto na ng'anda na Kilisto kamba dibwe kulu da hakingolobweda. Muna ulwenza lwa ikabili lwa ulupwilili Paulo kolava ndagizi ha munhu yamtogole Kilisto avija vondayakale ukazi unogile.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kakiitambula mwenyego na kuwalamsa Waefeso (*1:1-2*).
2. Abaho kawalongela wanhu wamtogole Kilisto uhamoja uwalinao na Kilisto (*1:3—3:21*).
3. Abaho Paulo kowandikila wanhu wamtogole Kilisto vija vowolondigwa kukala (*4:1—6:20*).
4. Hakimambukizo, Paulo kolava masala ga kufunga lupwilili lwake (*6:21-24*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yasaguligwe
na manogelwa ga Mulungu.

Nowandikila wanhu wa Mulungu wang'alile wali mdiwambo da Efeso,*
wanahina wa Kilisto walibule uzenzeleganye.

2 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha
Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Motelo za Muloho Mkuilumba Hamoja na Kilisto

3 Tumgwelele nhogolwa Mulungu na Tata wa Mndewa wetu Yesu Kilisto,
ayo yotumoteza tweye mkuilumba hamoja na Kilisto na motelo zose za
muloho muulumwengu wa kuulanga,

---

* **1:1** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule ***mdiwambo da Efeso.***

4 kamba vija viyatusagule tweye mkuilumba hamoja na Kilisto songela
ulumwengu haunalumbigwa, giladi tung'ale na sambituwe na mbuli
yoyose ihile hameso gake.
Sama ya noge jake
5 Mulungu kesha kulamula mwenyego kamba kubitila Yesu Kilisto
katutenda tuwe wanage, vino vivo vimnogele mwenyego.
6 Tumuyenzi Mulungu sama ya ngekewa ya yenzi yake, na sama ya
nhunza ya bule iyatugwelele tweye kubitila Mwanage mnogelwa.
7 Mkuilumba na heyo, tukomboligwa kubitila mulopa wake,† vilozo vetu
vigeligwa kumgongo, kamba vija vuuli ugoli wa ngekewa yake
8 uyatugwelele tweye bila mhima.
Na ng'hungwe zose na utango wose,
9 Mulungu katenda tuitange nyong'onyo ya nogelwa yake kamba vija
viyanogeligwe mwenyego kugatenda kubitila Kilisto.
10 Kilondigwa kutendeka icho kino, mkipigiti kitogoligwe Mulungu
kovikunzanya vinhu vose kumwake, vinhu vili kuulanga na vili muisi viwe
hasi ya kilangizi imwe Yesu Kilisto.
11 Sama ya kuilumba hamoja na Kilisto, Mulungu katusagula tuwe
wanhu zake mwenyego songela haichanduso, na katenda vinhu vose
visang'hanike kamba viyalondile mwenyego,
12 giladi kamba tweye, Wayahudi, tulongole kwika tamanilo jetu ha
Kilisto, tukale mkuitogola yenzi yake.
13 Na mweye Wamhazi vivija mgaluka wanhu wa Mulungu kipigiti
vimuhulike usenga wa ikweli, Usenga Unogile wa ukombola wenu.
Vimumtogole Kilisto, Mulungu kawekila utango wake wa kulagusa kamba
mweye mwa wanhu zake mkuwagwelela Loho wa Mulungu yekile nao
kilagano.
14 Loho wa Mulungu iyo kingilambago kamba tweye tubokele gaja
Mulungu gayekile kilagano ha wanhu zake, na mbuli ino yotugangamiza
kamba Mulungu kolava ulegeho ha wanhu zake. Tumtogole Mulungu
sama ya yenzi yake.

Nhambiko ya Paulo

15 Nihulika vija vumumtamanila Yesu na vija vumuwanogela wanhu wa
Mulungu, na sama ya kilamso kino
16 silekile kumgwaa hewela Mulungu sama yenu, kamba viniwakum-
buka mzinhambiko zangu.
17 Nogendelela kutambika kamba Tata yali na yenzi, ayo yali Mulungu
wa Mndewa wetu Yesu Kilisto, yawagwelele Loho wa Mulungu yali na
ng'hungwe na lugubulo, giladi mumtange goya.
18 Vivija notambika kamba nzonzi zenu zigubuligwe giladi mditange
tamanilo diyawakemele, na vija vuuli mkulu ugoli wa motelo ziyekile
kilagano ha wanhu zake.
19 Na notambika kamba muitange mhiko ng'hulu ya Mulungu ilibule
mhima sama yetu tweye tutogola. Mhiko ino isang'hanika mgati yetu ya
kamba vija mhiko ija ng'hulu
20 Mulungu iyaigalile kipigiti cha kumzusa Kilisto kulawa mkudangan-
hika na kumwika kumkono wake wa ukulume kuulanga.
21 Kilisto kotawala haja na kuwa uchana ya watawala wose wa kuulanga,
wali na udaho na mhiko, na wandewa, na kila twaga ditambuligwa, sio
muulumwengu uno wiyeka, ila vivija na ulumwengu ukwiza.

---

† **1:7** ***Kubitila mulopa wake*** nhegulo yake *kubitila ifa yake mumsalaba.*

22 Mulungu kavika vinhu vose hasi ya magulu ga Yesu, kamsagula heyo
yawe kilangizi wa vinhu vose sama ya wanhu wamtogole Kilisto,
23 awo wali lukuli lwake, na kuleka kuhungula hanhu kamba viyali heyo,
ayo yovimemeza vinhu vose mnzila zose.

2

Kulawa Mkudanganhika Kuchola Kuna Uugima

1 Mweye, Wamhazi, mkala mdanganhike muloho sama ya udulu wenu
na vilozo
2 vum'vitendile umwaka mkuwinza mbuli zihile za ulumwengu uno na
kumuwinza mtawala wa vinyamkela yali kuulanga, loho yosang'hanika
sambi mwa wanhu wadulu.
3 Na tweye tose tukala kamba hewo, tukala tuwinza sulukila za ng'huli
zetu, tutenda gaja gosulukilwa na ng'huli zetu na nzewele zetu. Tukala
wanhu tulumbile kutagusigwa kwavija Mulungu kakala yotonela lusango
sama ya vilozo vetu, kamba wanhu wose wayagwe.
4 Ila sama ya ukulu wa noge jake kumwetu, Mulungu, ayo yamemile
bazi,
5 katutenda kuwa wagima kipigiti viyamzusile Kilisto kulawa mku-
danganhika hata kamba tukala tudanganhike sama ya vilozo vetu.
Mkomboligwa sama ya ngekewa ya Mulungu.
6 Na Mulungu katuzusa tweye kulawa mkudanganhika hamoja na Kilisto
na kutwika hamoja na heyo kuna uulumwengu wa kuulanga kwavija
tuilumba hamoja na Kilisto Yesu.
7 Katenda vino giladi mmilelo ikwiza yalaguse ngekewa yake
ng'hulu iyaitendile mkipigiti kino kubitila mdinoge diyatulagusile tweye
mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto.
8 Kwavija mkomboligwa sama ya ngekewa ya Mulungu kubitila
nhamanila, na si malawililo ga sang'hano zenu, ila nhunza kulawa ha
Mulungu,
9 sio malawililo ga sang'hano, avo munhu yoyose sambiyaitope.
10 Kwavija tweye twa uumbi wa Mulungu, tulumbigwe mkuilumba
hamoja na Yesu Kilisto giladi tutende sang'hano zinogile, zitandigwe na
Mulungu songela mwaka sama yetu giladi tuzitende.

Kuilumba na Kilisto

11 Avo, sambimuisemwe kamba umwaka mweye mkala Wamhazi
mkuleligwa na kukemigwa “wanhu walekile kwingila kumbi” na waja
wakiikemile wenyego “wengile kumbi,” kumbi da lukuli ditendigwe na
makono ga wanhu.
12 Sambimuisemwe kamba kipigiti kija mweye mkala hamunam'bokela
Kilisto. Hampetigwe kuwa wenekae wa Islaeli, na mkala wahenza
mmalagano Mulungu gayailagane na wanhu zake. Mkala mwabule
tamanilo muulumwengu na mwabule Mulungu.
13 Ila sambi muilumba hamoja na Yesu Kilisto. Mweye umwaka mkalile
kutali na Mulungu, sambi mgaligwa habehi na heyo kubitila mulopa wa
Kilisto.
14 Kwavija Kilisto mwenyego katugalila tindiwalo mkuwatenda
Wayahudi na Wamhazi wawe hamoja. Na kubitila ifa yake mumsalaba
kakibena kija ikiwambaza kikalile kiwabagule na kuwatenda wawe
wadumuka.

15 Kagasegeza Malagizo ga Musa hamoja na ndagizi zake na shalia
zake. Kaditenda tindiwalo mwa Wayahudi na Wamhazi. Kaitendela heyo
mwenyego dale dimwe da sambi kulawa mmadale gano mabili,
16 giladi madale gose mabili yagalumbe mulukuli lumwe na kugaduganyiza na Mulungu kubitila ifa yake mumsalaba, na udumuka wetu ukalile
hagatigati yetu udanganhika.
17 Avo Kilisto keza na kuupeta Usenga Unogile wa tindiwalo ha wanhu
wose, kumwenu mweye Wamhazi mkalile kutali na Mulungu, na ha
Wayahudi wakalile behi na heyo.
18 Kwavija sama ya gaja Kilisto gayatendile kumwetu, tweye tose tupata
nzila ya kuchola ha Tata kubitila Loho iija wa Mulungu.
19 Avo, mweye hamuli wahenza ama wabita nzila, ila mweye mwa
wenekae hamoja na wanhu wa Mulungu, na vivija mweye mwa wanhu
wa kae ya Mulungu.
20 Mzengigwa uchana hana umsingi uwo watumigwa wa Kilisto na
wahokozi, na Yesu Kilisto mwenyego iyo dibwe da kutamanilwa ng'hani
kubanza mabwe gose.
21 Mkuilumba hamoja na Kilisto ng'anda yose yokiigoga hamoja na
kwinuka na kugaluka Ng'anda ing'alile ya Mulungu ikigwe sama ya
Mndewa.
22 Na mkuilumba hamoja na Kilisto mweye Wamhazi vivija mozengigwa
hamoja na kugaluka hanhu hoyokala Loho wa Mulungu.

3

Sang'hano ya Paulo mwa Wamhazi

1 Mkilamso kino nie, Paulo, na mfungigwa wa Yesu Kilisto sama yenu
mweye Wamhazi.
2 Nokona muhulika vija Mulungu sama ya ngekewa yake viyangwelele
nie sang'hano ino niitende sama yenu,
3 na vija nyong'onyo viigubuligwe kumwangu kubitila lugubulo, kamba
vinishile kuyandika kidogo.
4 Na muhalusoma lupwilili luja, modaha kuvitanga vija viniimanya
nyong'onyo ya Kilisto,
5 ilekile kutangigwa na wanhu wa milelo ibitile kamba viili sambi, avija
viigubuligwe na Loho wa Mulungu ha watumigwa wa Mulungu wang'alile
na wahokozi.
6 Ino iyo inyong'onyo, kamba kubitila Usenga Unogile Wamhazi wohala
hamoja na Waislaeli, wowa lukuli lumwe na wobokela hamoja kilagano
mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu.
7 Mulungu kanitenda niwe mtumigwa wa kuupeta Usenga Unogile na
nhunza kisinyo iyangwelele nie kubitila sang'hano ya mhiko yake.
8 Hata kamba nie na munhu mdodo kubanza wanhu wose wa Mulungu,
nhunza ino nigweleligwa giladi niwapetele Wamhazi ugoli wa Kilisto
ulibule mbaka,
9 na kuwatenda wanhu wose wone vija nyong'onyo ya Mulungu iifisile
vuisang'hanika. Mulungu, ayo yalumbile vinhu vose, kaifisa nyong'onyo
yake milao yose ibitile.
10 Nia yake ikala vino, kubitila wanhu wamtogole Kilisto, ng'hungwe ya
Mulungu, ili ya namna zose, sambi itendigwa itangigwe na watawala na
wali na udaho muulumwengu wa kuulanga.
11 Mulungu katenda kamba vija viyalondile heyo mazua gose kubitila
Yesu Kilisto Mndewa wetu.

12 Mkuilumba na heyo na kubitila nhamanila mgati yake, tomkwenhukila Mulungu mkuilegeha na bila kudumba.
13 Avo nowayalalila kamba sambimdonhe sama ya migayo yangu hano. Nie nogaya sama yenu, avo yowagalila hishima.

Noge da Kilisto

14 Sama ya kilamso kino nofugama mavindi haulongozi wa Tata,
15 ayo yalumbile kila kinhu cha kuulanga na cha muisi.
16 Notambika kamba, kamba vija vuuli ugoli wa yenzi yake, yadahe kuwagangamiza na mhiko kubitila Loho wake muunhu wenu wa mgati,
17 giladi Kilisto yakale mmioyo yenu kubitila nhamanila. Na notambika kamba muwe na mizizi na kugangamizwa mdinoge,
18 giladi mweye hamoja na wanhu wose wa Mulungu muwe na mhiko za kutambula vija noge da Kilisto vidili gazi na tali, na vija vidicholile uchana na vija vidicholile hasi,
19 na kuditanga noge da Kilisto dibanza nzewele za wanhu wose, giladi sambimuhungule hanhu kamba viyali Mulungu.
20 Yayenzigwe heyo Mulungu, ayo kubitila mhiko zake zisang'hanika mgati yetu yodaha kusang'hana mbuli ng'hulu ng'hani kubanza gaja gose gotudaha kugapula ama kugagelegeza.
21 Mulungu yayenzigwe mwa wanhu wamtogole Kilisto na ha Yesu Kilisto kubitila milelo yose, milongo yose. Amina.

4

Kuilumba na Kilisto

1 Nie nili mfungigwa sama ya Mndewa, avo, nowayalalila mkale ukazi ulondigwa na lukemo lwenu lumkemigwe.
2 Mazua gose sambimuitope na muwe wanhu waholile, mwazaganye, na kuinogela wenyego kwa wenyego.
3 Tendeni vija vumdaha kuutenda uhamoja wenu wa Muloho wa Mulungu ugendelele mkuifunga na tindiwalo.
4 Hana lukuli lumwe na Loho imwe wa Mulungu, kamba vija vumkemigwe na Mulungu mditamanilo dimwe da lukemo lwenu Mulungu luyawakemele.
5 Hana Mndewa imwe yeiyeka, nhamanila imwe, ubatizo umwe,
6 Mulungu imwe na Tata wa wanhu wose, ayo yali uchana ya vinhu vose na kubitila vinhu vose na mgati ya vose.
7 Ila kila munhu mmwanza wetu kabokela nhunza kisinyo kamba Kilisto viyamgwelele.
8 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
“Viyakwelile uchana ng'hani,
kakwela hamoja na wanhu bwando wagogigwe.
Kawagwelela wanhu nhunza.”
9 Vija viilongwa, “Kilisto kakwela uchana,” nhegulo yake choni? Nhegulo yake tanhu Kilisto kahumuluka mbaka hasi ng'hani muisi.
10 Heyo yahumuluke iyo iija yakwelile uchana ya ulanga wose giladi yavimemeze vinhu vose.
11 Zino zizo nhunza Kilisto ziyawagwelele wanhu wamtogole heyo. Wanhu wayagwe kawasagula kuwa watumigwa wa Kilisto, na wayagwe kuwa wahokozi, na wayagwe kuwa wapeta Usenga Unogile, na wayagwe kuwa wachunga na wayagwe kuwa wakulufunzi wa Usenga wa Mulungu.

12 Katenda vino giladi yawatande wanhu wa Mulungu sama ya sang'hano
yake, giladi lukuli lwa Kilisto luzengigwe,
13 mbaka na tweye tose vondatuuvikile uhamoja wa nhamanila na kuwa
na ilimu ya Mwana wa Mulungu, na kuwa wanhu wakangale, na kuleka
kuhungula hanhu kamba viyali Kilisto.
14 Avo hatuwa tena kamba wana wadodo, tukunhizwa kuno na kuno na
kuhembeluswa na kila beho da mafundo, ubala wa wanhu muuzenzele-
ganye, na mmbuli zao za uvwizi.
15 Ila mkulonga ikweli mdinoge, tokula mzimbuli zose na kuvikila kuwa
kamba Kilisto, ayo yali ditwi da wanhu wamtogole heyo.
16 Kolutenda lukuli lose lukiilumbe na kuigoga hamoja na vipindi vose
viyagwe. Kila kipindi kihasang'hanika vinogile, cholutenda lukuli lukule
na kuizenga lwenyego mdinoge.

Kukala Kamba Wana wa Mulangaza

17 Avo nowalongela na kuwagong'ondeza mditwaga da Mndewa, sam-
bimkale ukazi kamba vowokala Wamhazi, mkuwinza ngelegeza zao zihile.
18 Nzonzi zao zigeligwa ziza, na wekigwa kutali na ugima wa Mulungu
sama ya ubozi uli mgati yao na udala wa mioyo yao.
19 Wanhu walibule kinyala, wekiingiza wenyego mzimbuli zihile na
kutenda vinhu vose vihile bila kudumba.
20 Ila hivo sio vumuifunzile mmbuli ya Kilisto!
21 Muhulika mbuli za Yesu, na mfundizwa kweli kulawa kumwake.
22 Avo ulekeni unhu wenu wa umwaka awo umemile vilozo, na ulekeni
ukazi wenu wa umwaka awo uwabanange mweye mkuwengiza muuvwizi
na sulukila ya ugoni.
23 Mtendigwe wa sambi mngelegeza za nzonzi zenu,
24 na muuvale unhu wa sambi, ulumbigwe na kuwa kamba Mulungu,
unhu wa kweli, ulibule uzenzeleganye na ung'alile.
25 Avo, kila munhu mmwanza wenu yaleke uvwizi na yalonge kweli ha
miyage, kwavija tweye tose twa vipindi va lukuli lumwe.
26 Kamba muhawa na lusango, sambimtende vilozo. Zua sambidiswe
kuno mng'hali na lusango.
27 Sambimumgwelele Mwenembago nafasi.
28 Awo wose wokwiba waleke ubavi wao, ila wasang'hanike ng'hani na
makono gao wenyego, giladi wapate kinhu cha kumgwaa mkumbulu.
29 Milomo yenu sambiilave mbuli zihile, ila mbuli zinogile sama ya
kuwazenga wanhu wayagwe mnhamanila, kulingana na vija vowolonda,
giladi waja wotegeleza wagangamizwe.
30 Sambimumgele giogio Loho wa Mulungu, kwavija Loho ija iyo utango
wa Mulungu wikigwe kumwenu kulagusa kamba mweye mwa wanhu
zake mbaka zua dija Mulungu vondayawakombole.
31 Segezeni usungu wose, lusango lose, nyangi zose, na kuilonga vihile
kose, hamoja na kuilondela gehile.
32 Muwe na mioyo inogile na kwiyonela bazi wenyego kwa wenyego, na
kila munhu yamgele kumgongo miyage kamba vija Mulungu viyawagelile
mweye kumgongo kubitila Kilisto.

5

Kukala Muna Umulangaza

1 Avo, mwigeni Mulungu, kamba wana wanogelwa,

2 na mkale ukazi wa kuinogela, kamba Kilisto viyatunogele tweye na
kukiilava mwenyego sama yetu kamba nhunza inung'hila goya na nhosa
imnogela Mulungu.
3 Ila ugoni na mbuli zozose zihile ama ugila sambivipetigwe mmwanza
wenu, kwavija mbuli zino hazilondigwa kutendeka mmwanza wa wanhu
wa Mulungu.
4 Na sambikuwe na mbuli zigela kinyala ama mbuli za ubozi ama mbuli
za miselezo zilekile kulumba, ila mumgwelele hewela Mulungu.
5 M'vitange kamba haduhu munhu mgoni ama munhu yotenda mbuli
zihile ama munhu yosulukila vinhu bwando, nhegulo yake munhu
yoitambikila miwegu, yondayauhale Undewa wa Kilisto na wa Mulungu.
6 Munhu sambiyawavwizile na mbuli za uvwizi, kwavija sama ya mbuli
zino lusango lwa Mulungu lowezila waja wose woleka kumtegeleza.
7 Avo sambimuiduganye na hewo.
8 Kwavija umwaka mkala mdiziza da vilozo, ila sambi mwa mmulangaza
wa kuwa bule uzenzeleganye mkuilumba na Mndewa. Mkale kamba wana
wa mulangaza.
9 Kwavija malawililo ga mulangaza gago gano, unovu wose, kuwa bule
uzenzeleganye kose, na kweli yose.
10 Zahileni gaja goyomnogela Mndewa.
11 Sambimtende mbuli za ziza zileka kulela mujo, ila zifisuleni.
12 Kwavija kinyala hata kugalonga gaja gotendeka kinyele na wanhu
woleka kuzigoga mbuli za Mulungu.
13 Ila chochose kifisuligwe na mulangaza chokoneka vija vukili,
14 kwavija mulangaza uwo utenda kila kinhu choneke. Avo, kileka mana
ilongwa,
“Lamuka mzimbuli za Mulungu, gweye uwasile mzimbuli za vilozo,
uzuke kulawa mkudanganhika,
na Kilisto kokumwemwesela.”
15 Muiteganye vija vumkala. Sambimkale kamba wanhu walibule
ng'hungwe, ila mkale kamba wanhu wali na ng'hungwe.
16 Kila kipigiti kimulinacho tendeni ganogile ng'hani, kwavija kipigiti
kino kiha.
17 Avo, sambimuwe wabozi, ila mkitange kija Mulungu choyolonda
mweye mkitende.
18 Sambimkoligwe na divai, kwavija kukoligwa kowengiza mzimbuli
zihile, ila mmemezigwe na Loho wa Mulungu.
19 Mkiimbile wenyego kwa wenyego na zabuli, nyila za kumtogola
Mulungu, na nyila za muloho. Mwimbileni na kumuheweza Mndewa
mmioyo yenu.
20 Mazua gose mumgwelele hewela Mulungu tata sama ya mbuli zose
mditwaga da Mndewa wetu Yesu Kilisto.

Watwanzi Wasoligwe na Wambigalo Wasolile

21 Kila munhu yawe mwende ha miyage sama ya hishima ya Kilisto.
22 Kila mtwanzi yawe mwende ha mbigalo wake kamba viyali mwende
ha Mndewa.
23 Kwavija mbigalo iyo pala da mtwanzi wake, kamba vija Kilisto viyali
pala da wanhu wamtogole Kilisto. Na heyo iyo Mkombola wa wanhu
wamtogole Kilisto, awo wali lukuli lwake.
24 Na kila mtwanzi na yawe mwende ha mbigalo wake mzimbuli zose
kamba vija wanhu wamtogole Kilisto viwali wende ha Kilisto.

25 Na gweye mbigalo, mnogele mtwanzi wako kamba vija Kilisto
viyawanogele wanhu wamtogole heyo na kukiilava mwenyego sama yao.
26 Katenda vino giladi yawatende wanhu wamtogole Kilisto wang'ale
mmoyo na wang'ale mulukuli, wasuluzwe na mazi na kung'alizwa na
mbuli ya Mulungu.
27 Katenda vino giladi yaitendele heyo mwenyego wanhu wamtogole
heyo wanogile na walibule nyela ama mikunzo ama vilozo viyagwe
vovose. Ila wawe wanhu wang'alile na walibule mbuli yoyose ihile.
28 Na kila mbigalo yamnogele mtwanzi wake kamba voyolunogela lukuli
lwake. Munhu yomnogela mtwanzi wake kokiinogela mwenyego.
29 Kwavija haduhu munhu yoyose yolwihila lukuli lwake, ila kolugwaa
mandia na kulutendela vululonda, kamba Kilisto voyowatendela wanhu
wamtogole heyo,
30 kwavija tweye twa vipindi va lukuli lwake.
31 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Mkilamso kino mbigalo
kowaleka tataake na mamaake na kuilumba na mwehe wake, na wabili
wano wowa lukuli lumwe.”*
32 Kuna nyong'onyo ng'hulu ng'hani igubuligwe Mnyandiko ino Ing'alile,
na vino vivo viyali Kilisto na wanhu wamtogole heyo.
33 Ila kila munhu mmwanza wenu kolondigwa yamnogele mtwanzi
wake kamba viyokinogela mwenyego, na mtwanzi kolondigwa ya-
muhishimile mbigalo wake.

6

Wana na Watata Zao na Wamama Zao

1 Mweye wana, wategelezeni watata zenu na wamama zenu kwavija
mweye mwa wanhu wa Mndewa, kwavija vino vivo vilondigwa.
2 “Muhishimile tataako na mamaako,” ino iyo indagizi ya ichanduso ili
na kilagano,
3 “giladi upate motelo na ukale kipigiti kitali muisi.”
4 Mweye watata, sambimuwagele lusango wanenu, ila muwalele
mkuwazuma na malagizo ga Mndewa.

Nyakadala na Wakulu Zao

5 Mweye nyakadala, iweni wende ha wandewa zenu wali hano muisi
mkuwadumba na mkuwagudemela na mmoyo ugoloke, kamba vija
vimumsang'hanikila Kilisto.
6 Sambimtende gano kipigiti wahawa baho tu, giladi wawanogeleni. Ila
kamba nyakadala wa Kilisto, tendeni gaja goyomnogela Mulungu kulawa
mmioyo yenu.
7 Sang'haneni sang'hano zenu na moyo ugoloke, kamba vija mom-
sang'hanikila Mndewa na sio wanhu,
8 kuno m'vitanga kamba Mndewa komgwelela nhunza munhu yoyose
sama ya kinhu chochose kinogile choyotenda, yawe nyakadala ama
munhu yailegehe.
9 Na mweye wanhu muli na nyakadala, watendeleni vinogile nyakadala
zenu. Sambimuwadumbize, ila m'vitange kamba mweye mose muna
Mndewa imwe ayo yali kuulanga, na heyo halola kihanga cha munhu.

Ng'hondo ya Muloho

* **5:31** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 2:24.

10 Hakimambukizo, mgangamale mkuilumba hamoja na Mndewa na
muudaho wa mhiko zake.
11 Valeni via vose va kuiimilizila vumgweleligwe na Mulungu giladi
mdahe kuuhuma ubala wa Mwenembago.
12 Kwavija tweye hatutenda ng'hondo na wanhu wa ulumwengu uno,
ila totenda ng'hondo na watawala, na wali na udaho, na wali na mhiko za
ziza za ulumwengu uno, na dale da vinyamkela dili kuulanga.
13 Sama ya kilamso kino, valeni via vose va kuiimilizila viyawagwelele
Mulungu, giladi mdahe kwima mkipigiti cha kulawilila mbuli zihile, na
ng'hondo ihesha, mgangamale.
14 Avo mkale muisasale, kweli iwe kamba lukumbulu lwa kuifunga
mchuno, kuwa bule uzenzeleganye kuwe kamba kuvala koti da zuma
mmhambaga,
15 na kuisasala kuupeta Usenga Unogile wa tindiwalo kuwe kamba vilatu
mmagulu genu.
16 Hamoja na gano gose, papeni nhamanila kamba ngao, ayo yondaiwa-
tende mdahe kuizima misale ikwaka moto kulawa ha Mwenembago.
17 Ubokeleni ukombola uwe kamba kofia da zuma, na Usenga wa
Mulungu, awo uli kamba zele diyawagwelele Loho wa Mulungu.
18 Tambikeni kubitila Loho wa Mulungu mazua gose mnhambiko zose
na kupula. Gendeleleni kutambika bila kudonha na muhatambika
sambimuleke kuwatambikila wanhu wose wa Mulungu.
19 Vivija na nie munitambikile, giladi nihalonda kulonga basi Mulungu
yangwelele cha kulonga, nilonge bila kudumba na kugagubula gaifisile
Muusenga Unogile,
20 awo unhendile nie kuwa msenga, hata kamba sambisambi na
mkifungo. Tambikeni giladi nidahe kuupeta bila kidumbo kamba
vinilondigwa.

Ndamsa za Kimambukizo

21 Tikiko iyo ndugu mnogelwa na mtumigwa yalibule uzenzeleganye
muisang'hano ya Mndewa. Kowalongela mbuli zangu zose, giladi na
mweye vivija m'vitange vija vinili na kija kinitenda.
22 Nomtuma kumwenu sama ya mbuli zino, m'vitange vija vituli na vivija
yawagangamize mweye mioyo yenu.
23 Tindiwalo diwe ha wanhu wose wamtogole Kilisto, na noge hamoja na
nhamanila kulawa ha Mulungu Tata na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto.
24 Ngekewa ya Mulungu iwe hamoja na wanhu wose womnogela
Mndewa wetu Yesu Kilisto mdinoge dilibule nziga.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAFILIPI

ULONGOZI

Mtumigwa wa Kilisto Paulo kandika lupwilili luno ha wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Filipi mkipigiti cha milao ya 61 songela viyavumbuke Kilisto. Kalwandika viyakalile mkifungo (1:13), na kuno vodahika kakala mdiwambo da Loma. Todaha kukifundiza mbuli kidogo muna idiwambo da Filipi kulawa mkitabu cha Sang'hano. Filipi dikala dijo wambo kulu muisi ya Makedonia. Na hano baho wasongile wanhu wamtogole Kilisto wa ichanduso muisi ya Makedonia. Paulo na Sila wao wasongile dale da wanhu wamtogole Kilisto ako Makedonia hamoja na hata kugeligwa mkifungo ikilo kipigiti viwakalile haja (Sang'h. 16).

Vodahika Paulo kakala na vilamso bwando mkwandika lupwilili luno. Katumia lupwilili hilo kamba nafasi ya kuwaheweza wanhu wamtogole Kilisto sama ya nhunza iwamgalile viwahulike kamba kakala kekigwa mkifungo (4:10-19). Vivija kawalongela hali yake muja mkifungo, na kawatambuza Timoteo na Epaflodito mwa wanhu wamtogole Kilisto (2:19-30) giladi wawabokele na kuwahishimila ulongozi wao.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga kwandika lupwilili lwake mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Filipi (*1:1-2*).
2. Abaho kowalongela hali yake na gaja gayalinago mmoyo wake (*1:3—2:30*).
3. Abaho kawalongela mbuli bwando za kuwatenda wanhu wamtogole Kilisto wakale ukazi wa kuzitenda mbuli za Kilisto (*3:1—4:9*).
4. Paulo komambukizila mkuwaheweza wanhu wamtogole Kilisto wali Filipi sama ya nhunza zao na kowalamsa (*4:10-23*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo na Timoteo, watumigwa wa Yesu Kilisto.
Nowandikila wanhu wose wa Mulungu wang'alile wali mkiwambo cha
Filipi, hamoja na vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto na mashemasi.*
2 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha
Mndewa wetu Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Nhambiko ya Paulo ha Wasomaji Zake

3 Nomuheweza Mulungu wangu sama yenu kipigiti chose nowagelegeza
mweye.
4 Mzinhambiko zangu zose nowatambikila mweye mose mkudeng'ha,
5 kwavija mkala hamoja na nie mkuupeta Usenga Unogile wa Kilisto
songela mwanza wa ichanduso vumuuhulike Usenga uno mbaka kipigiti
kino.†
6 Novimanya kamba Mulungu, ayo yasongeze sang'hano ino inogile
mgati yenu, koigendeleza mbaka yaimambukize mdizua dondayabwele
Kilisto Yesu.
7 Vinoga kumwangu nie kuwagelegeza mweye mose kamba vinitenda,
kwavija mweye mwa mmoyo wangu. Mweye mose msang'hanika
hamoja na nie muisang'hano inogile yaangwelele Mulungu, sang'hano

---

* **1:1** ***Mashemasi*** nhegulo yake *wanhu wosang'hanika mdidale da wanhu wamtogole Kilisto.*

† **1:5** ***Mbaka kipigiti kino*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.*

ya kuugombeleza Usenga Unogile na kuugangamiza, kipigiti kino vunili
mkifungo na kipigiti vinikalile niilegehe.
8 Mulungu iyo msindila wangu vija viniwanogela na vija viniwasulukila
mweye mose na noge dilawa ha Yesu Kilisto.
9 Na ino iyo nhambiko yangu, kamba noge jenu jongezeke ng'hani, na
mgendelele kukula muilimu na muutango,
10 avo mdahe kusagula gaja ganogile, giladi kuna dizua dondayabwele
Kilisto sambimuwe na mbuli ihile na mng'ale.
11 Mmemezwe mbuli zilibule uzenzeleganye azo ziza kubitila Yesu Kilisto
sama ya yenzi na nhogolwa za Mulungu.

Paulo Kodeng'ha Avija Kilisto Viyopetigwa

12 Ndugu zangu, nolonda mweye m'vimanye kamba gano ganilawilile
nie ganhaza nie kweneza Usenga Unogile,
13 kwavija wanhu wose hano hamoja na wemilizi wa iding'anda
da kindewa wovitanga kamba nigeligwa mkifungo kwavija nie na
msang'hana wa Kilisto.
14 Na sama ya nie kugeligwa mkifungo, wanhu bwando wamtogole
Kilisto hano wagangamazwa ng'hani, na woupeta Usenga Unogile bila
kudumba.
15 Wanhu wayagwe woupeta Usenga Unogile kwavija wonyonela
migongo na uhasanyi na nie, ila wayagwe woupeta Usenga Unogile wa
Kilisto na nia inogile.
16 Wanhu wano wompeta Kilisto sama ya noge, kwavija wavitanga
kamba nisaguligwa giladi niugombele Usenga Unogile.
17 Ila waja wa ichanduso wompeta Kilisto sama ya kulonda watogolwe
na wanhu, mmoyo wao hawagesa ganogile ila wolonda kuutenda mgayo
wangu ubanze kipigiti vinili muno mkifungo.
18 Haduhu mbuli! Kilisto yahapetigwa mnzila zozose zija, nie nodeng'ha,
kamba mngelegeza zihile ama mngelegeza zinogile. Nogendelela ku-
deng'ha,
19 kwavija novitanga kamba kubitila nhambiko zenu na Loho wa Yesu
Kilisto yahanitaza, nokomboligwa.
20 Kwavija nosulukila ng'hani na kutamanila kamba sigeligwa kinyala,
ila nogendelela kulonga bila kudumba sama ya Kilisto, kamba vinitendile
kipigiti kibitile. Na notamanila kamba ugima wangu womgalila hishima
Kilisto, kamba nihawa mgima ama nihadanganhika.
21 Kwavija kumwangu nie Kilisto iyo ugima wangu, na ifa iyo nyongeza
yangu.
22 Ila ihawa nogendelela kuwa mgima, notenda mbuli zinogile ng'hani,
na sikitanga kinhu kilihi chondanisagule.
23 Nie nogazigwa na vinhu vibili, nosulukila kudanganhika nichole
kukala hamoja na Kilisto, kwavija mbuli ino inoga ng'hani kumwangu.
24 Ila vinoga ng'hani nie kusigala kuwa mgima sama yenu mweye.
25 Mbuli ino iyo inntamanila, novitanga kamba nogendelela kusigala
muisi na kugendelela kukala na mweye mose, giladi mpate kudeng'ha na
kukula mnhamanila,
26 avo vija vondaniwe hamoja na mweye kabili, mopata kilamso cha
kuitopela mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu sama ya gaja goyotenda
kubitila nie.
27 Avo kinhu kilondigwa icho kino, mkale kamba vuulonda Usenga
Unogile wa Kilisto, avo kamba niheza na kuiting'hana namwe kabili

ama nihahulika mbuli zenu, novimanya kamba monanahila na nia imwe moiyoha hamoja sama ya nhamanila ya Usenga Unogile.
28 Sambimuwadumbe wadumuka zenu. Kino kicho kilaguso kamba hewo wokwiza kubanangwa, na mweye mokwiza kukomboligwa. Na Mulungu kowatenda mweye muhume.
29 Kwavija Mulungu kawagwelela nafasi ya kumsang'hanikila Kilisto na sio kumtogola kwiyeka, ila vivija kugaya sama yake.
30 Avo mwingila muna ing'hondo hamoja na nie, ng'hondo iija inikalile nigomba nie kipigiti kibitile, na kamba vumuhulika ning'hali nigomba.

2

Wende na Ukulu wa Kilisto

1 Ugima wenu mkuilumba hamoja na Kilisto uwatenda mweye muwe na mhiko, na noge jake dowabweza moyo mweye. Muilumbe na Loho wa Mulungu, na muwe wanhu wanogile na muiyonele bazi wenyego kwa wenyego.
2 Avo itendeni ndeng'helelo yangu ivikizwe mkuwa na ngelegeza imwe, noge dimwe, moyo umwe, na nia imwe.
3 Sambimtende mbuli yoyose mkuinogeza mioyo yenu iiyeka ama mkuitopa bule, ila muihunganikile mkuwagelegeza waenu wanoga kubanza mweye wenyego.
4 Kila munhu mmwanza wenu sambiyalole gaja gamnogele heyo, ila vivija yalole gaja gowonogela na wayage.
5 Ngelegeza zenu zolondigwa zilinge kamba ngelegeza zayakalile nazo Yesu Kilisto.
6 Kilisto, ayo yakalile yalingile kamba Mulungu,
ila hagesile vija viyalingile kamba Mulungu kamba kinhu cha kukigesa ng'hani.
7 Ila heyo mwenyego kagaleka gose,
na kugaluka kamba nyakadala,
kavumbuka kamba wanhu wayagwe,
na koneka kamba munhu.
8 Heyo mwenyego kaihumulusa hasi, na kakala mwende ha Mulungu mbaka kudanganhika,
hata kudanganhika mumsalaba.
9 Avo, Mulungu kamwinula uchana ng'hani,
na kumgwelela twaga kulu kubita matwaga gose.
10 Avo mtwaga da Yesu,
kila vindi difugame, kuulanga na muisi na hasi ya isi,
11 na kila lulimi lutogole kamba Yesu Kilisto iyo Mndewa,
mkumuyenzi Mulungu Tata wetu.

Kunang'hazika Kamba Mulangaza Muulumwengu

12 Avo, mbwiga zangu, mkala munitegeleza mazua gose vinikalile baho, vinoga ng'hani kunitegeleza kipigiti kino vinili haduhu. Mambukizeni ukombola wenu mkusang'hanika mkudumba na mkugudema,
13 kwavija Mulungu mazua gose kosang'hanika mgati yenu, mkuwagwelela mweye sulukila na mhiko ya kutenda gaja gomnogela heyo.
14 Tendeni mbuli zose bila kutwanganika ama kuibamilila,
15 giladi sambimuwe na mbuli na munhu na kung'ala kamba wana wa Mulungu walibule uzenzeleganye, wonang'hazika kamba nhondo za kuulanga muulumwengu umemile wanhu wehile na wene vilozo.

16 Ugogeni ng'hani Usenga uli na ugima, avo mdizua dondayabwele
Kilisto, noitopa kamba sikimbile mkimbilo wa bule na sang'hano yangu
haikalile jaga bule.
17 Ila hata kamba nowagiza ugima wangu mkugidwa kamba ung'waji
ulavigwa nhosa ha Mulungu, nonogelwa, kamba nhosa zimulava ha
Mulungu mnhamanila. Na nolonda mweye mose mdeng'he hamoja na
nie.
18 Na mweye vivija mnogelwe na kudeng'ha hamoja na nie.

Timoteo na Epaflodito

19 Kamba Mndewa Yesu yahanogelwa, nomtuma Timoteo kumwenu
hima, giladi yahabwela yanisindimule umoyo na mbuli zenu.
20 Nabule munhu iyagwe kamba heyo yali na ngelegeza kamba zinili-
nazo nie yondayawagwelele gaja gomulonda mweye.
21 Kwavija wayagwe wasigale wozahila gaja gawanogele wenyego na sio
gaja gamnogele Yesu Kilisto.
22 Mweye wenyego movitanga vija Timoteo viyailaguse mwenyego
kalumba, avija viyasang'hanike na nie kamba mwana na tataake mku-
upeta Usenga Unogile.
23 Avo nogesa kumtuma kumwenu haja tu hondanigatange gaja gonda-
ganilawilile nie hano.
24 Na nie nomtamanila Mndewa kamba mkipigiti kiguhi nie mwenyego
nokwiza kumwenu.
25 Ila nogelegeza kamba vinoga kum'bweza kumwenu ndugu yangu
Epaflodito, msang'hana miyangu na asikali miyangu, ayo vivija yali
mtumigwa wenu, ayo imumtumile kumwangu yeze kunzahilila vinhu
vinilonda.
26 Kwavija kasulukila ng'hani kuwona mweye mose. Na kakala na giogio
kwavija muhulika kamba heyo kakala mtamu.
27 Kweli kakala yolumwa, behi na kudanganhika. Ila Mulungu kamonela
bazi, na sio kamba kamonela bazi heyo yeiyeka ila na nie, sambimhate
usungu uchana ya usungu.
28 Nie nolonda ng'hani kumtuma heyo kumwenu, nokona muhamona
kabili modeng'helela, na nie kudungwadungwa kumwangu komala.
29 M'bokeleni na noge da wanhu wamtogole Kilisto na ndeng'ha ng'hulu,
na muwahishimile wanhu wali kamba heyo.
30 Kwavija kakala mmabehi kudanganhika sama ya sang'hano ya Kilisto,
na kalonda kuwagiza ugima wake giladi yanhaze mbuli zija mweye
wenyego zimulemelwe kunhendela kwavija mkala kutali.

3

Kuwa Bule Uzenzeleganye wa Ikweli

1 Hakimambukizo, ndugu zangu, deng'heni mkuilumba hamoja na
Mndewa. Sidonha kuwandikila mweye kinhu kikija mwanza wa ikabili,
notenda vino kuikikiwiza nhamanila yenu.
2 Iteganyeni na umbwa, wanhu waja wotenda mbuli zihile, awo
wogong'ondeza mbuli za kukanha lukuli bila kilamso chochose.
3 Kwavija tweye iwo twingila kumbi da ikweli, tweye tutambika kubitila
mhiko za Loho wa Mulungu, tweye tudeng'ha mkuilumba hamoja na Yesu
Kilisto, tulekile kwika nhamanila yetu mulukuli,

4 hata kamba nie mwenyego nna kilamso cha kulutamanila lukuli.
Kamba munhu yoyose yogelegeza kamba kana kilamso cha kulutamanila
lukuli, nie nibanza.
5 Nie ningila kumbi kipigiti vinikalile na mazua manane songela
vinivumbuke, nie na munhu wa Islaeli wa kuvumbuka, kulawa mtala wa
Benjamini, Mueblania nivumbuke Mueblania. Muna imbuli ya kugagoga
Malagizo ga Musa, nikala Mfalisayo.
6 Niiyoha ng'hani kuwagaza wanhu wamtogole Kilisto. Kamba munhu
kowa bule uzenzeleganye mkugagoga Malagizo ga Musa, nie sihonyele
chochose.
7 Ila mbuli zija zose zinizipetile kamba zinoga, sambi nozipeta kamba
jaga bule sama ya gaja gayatendile Kilisto.
8 Si gano geiyeka, ila nokona vinhu vose kamba jaga bule, uhavilinga na
ukulu wa nhunza ya kumtanga Kilisto Yesu Mndewa wangu. Sama yake
nivasa vinhu vose na kuvona kamba uvuludu, giladi nimpate Kilisto,
9 na kuilumba hamoja na heyo kabisa. Na silonda kuitenda mwenyego
kutogoligwa na Mulungu kubitila kugatogola Malagizo ga Musa, na sambi
niwa munhu nilibule uzenzeleganye kubitila nhamanila mkuilumba
hamoja na Kilisto kuwa bule uzenzeleganye kulawa ha mulungu kwiza
kubitila nhamanila.
10 Nolonda kumtanga Kilisto na kuilanza mhiko ng'hulu imzusile heyo
kulawa mkudanganhika. Nolonda kugaya na heyo na kudanganhika
kamba viyadanganhike heyo,
11 giladi mnzila imwe ama iyagwe nize kulanza mzuso wa kulawa
mkudanganhika.

Kukimbilila Kutulonda

12 Nie silonga kamba nisha kubokela gaja gose ganilonda ama nivika
kuja kunilondigwa kuvika, ila noiyoha giladi mhate kuhuma na kubokela
nhunza yangu, kamba vija Kilisto Yesu viyamhatile nie niwe wake.
13 Ndugu zangu, sikiigelegeza mwenyego kamba nisha kugapata gaja
gose ganilonda, ila kinhu kinitenda icho kino, kuisemwa gabitile na
kuiyoha kutenda ganogile kukivikila kija kili haulongozi.
14 Noiyoha ng'hani kukimbilila kuja kunilondigwa kuvika, giladi mhate
nhunza ilawa uchana kuulanga, nhunza ayo Mulungu kubitila Yesu Kilisto
iyotukemela.
15 Avo tweye tose tukangale muloho tuwe na ngelegeza zilingane,
na kamba ngelegeza zenu ziigola mkinhu chochose, kinhu kino vivija
Mulungu kowagubulileni.
16 Vovose vondaiwe, natugendelele kuulongozi mnzila iija ituikweleleze
mbaka kipigiti kino.*
17 Ndugu zangu, ng'holelezeni nie, ifunzeni kulawa mwa awo wowinza
mbuli zetu zitutendile sama yenu.
18 Kwavija kamba vija vinikalile niwalongela umwaka, na sambi
nowalongela kabili na mahozi, wanhu bwando wokala kamba wadumuka
wa ifa ya Kilisto mumsalaba.
19 Kimambukizo chao kuzimu, wotambikila kija kisulukilwa na ng'huli
zao, wokiigodela vinhu vigela kinyala, ngelegeza zao za m'vinhu va muisi.
20 Ila tweye uwenekae wetu wa kuulanga. Na tobeta mkusulukila
ng'hani Mkombola wetu kulawa kuulanga, hiyo Mndewa Yesu Kilisto.

---

* **3:16** ***Mbaka kipigiti kino*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.*

21 Kozigalula ng'huli zetu zino zibanangika na kuzitenda zilinge kamba
lukuli lwake mwenyego luli na yenzi, na kubitila mhiko iija vivija kodaha
kuvitenda vinhu vose vikale hasi yake mwenyego.

4

Malagizo

1 Avo, ndugu zangu, iniwanogele na iniwasulukila ng'hani kuwona,
nanahileni ha Mndewa, kwavija mweye iyo ndeng'ha yangu na mkungo
unibokele sama ya sang'hano yangu.
2 Yuodia na Sintike nowayalalila, mweye kamba ndugu mkuilumba
hamoja na Kilisto mambukizeni m'vutem'vute wenu.
3 Nokulongela gweye, uli munhu wangu wa habehi, wataze watwanzi
wano, kwavija wasang'hanika ng'hani hamoja na nie kuweneza Usenga
Unogile, hamoja na Kilementi na wasang'hana wayangu wayagwe, awo
matwaga gao gandikigwe mkitabu cha ugima cha Mulungu.
4 Deng'heni mkuilumba hamoja na Mndewa mazua gose. Nowalongela
kabili, deng'heni.
5 Uhozi wenu utangike na wanhu wose, kwavija Mndewa ka mmabehi
kwiza.
6 Sambimdungwedungwe na kinhu chochose, ila mnhambiko zenu zose
mpuleni Mulungu gaja gomulonda na mazua gose mpuleni na mioyo ya
hewela.
7 Na tindiwalo da Mulungu, dibanza ilimu zose za wanhu, doigwaa upile
mioyo yenu na nzonzi zenu mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto.
8 Ndugu zangu, nomambukiza mkulonga vino, nzonzi zenu zimeme
mbuli zinogile, na zija zilumbile kugweleligwa nhogolwa, mbuli zimemile
kweli, mbuli za kuhishimilwa, zilibule uzenzeleganye, zing'alile, zinogelwa
na wanhu, na zili na nhogolwa inogile. Vigelegezeni vinhu vinogile na
vilumbile kuhishimilwa.
9 Gendeleleni kuzitenda mbuli zose zimuifunzile, na zim'bokele, na
zimuhulike, na zimziwene kulawa kumwangu. Na tindiwalo kulawa ha
Mulungu diwe hamoja namwe.

Paulo Kowaheweza Wafilipi Sama ya Nhunza

10 Nodeng'ha ng'hani mkuilumba hamoja na Mndewa, kweli mkala
munigelegeza nie, ila hamupatile nafasi ya kulagusa kamba mkala
munigelegeza, hakimambukizo lelo mulagusa kabili vija vumunigelegeza
nie.
11 Nolonga vino si kwavija nabule kinhu, kwavija nie niifundiza
kwenelwa na kija kinili nacho.
12 Nivitanga kuhungukilwa na vinhu na nivitanga kuwa na vinhu
bwando. Niifundiza kuwa mzihali zose, hali ya kwiguta na hali ya kuwa
na nzala, hali ya kuwa na vinhu bwando na hali ya kuwa bule kinhu.
13 Nodaha kuzitenda mbuli zose kubitila Kilisto yongela mhiko.
14 Ila vinoga ng'hani kumwenu kunhaza nie mmigayo yangu.
15 Mweye Wafilipi m'vitanga kamba mazua ga mwanduso ga Usenga
Unogile, vunisegele muisi ya Makedonia, haduhu wanhu wamtogole
Kilisto wowose wakalile hamoja na nie mkunigwelela vinhu sama ya
sang'hano yangu ila mweye mwiyeka.
16 Kwavija hata vinikalile mdiwambo da Tesalonike viniwalondile
mnhaze, mnhaza vinhu vinilondile si mwanza umwe.

17 Si kamba nie nozahila nhunza kulawa kumwenu, ila nolonda mweye
m'bokele nhunza sama ya mbuli zinogile zimtendile.
18 Mkipigiti kiguhi nipata vinhu vose vinilondile na kubanziliza, sambi
nna kila kinhu vija vinibokele kulawa ha Epaflodito vummulagize yan-
galile. Nhunza zilinga kamba nhosa za vinhu va kunung'hila, nhosa
imnogela Mulungu na kuitogola.
19 Na Mulungu wangu kowagwaa vinhu vose vumulonda kulawa
muugoli wa yenzi yake, uyatugwelele tweye kubitila Kilisto Yesu.
20 Yenzi na ichole ha Mulungu na Tata wetu milongo yose. Amina.

Ndamsa za Kimambukizo

21 Walamseni wanhu wose wa Mulungu wali hamoja na Yesu Kilisto.
Wanhu wamtogole Kilisto wali hamoja na nie wowalamsa.
22 Wanhu wose wang'alile wowalamsa, ng'haning'hani waja wali md-
ing'anda da Kaisali.*
23 Ngekewa ya Mndewa Yesu Kilisto iwe na loho zenu. Amina.

* **4:22** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAKOLOSAI

ULONGOZI

Lupwilili lwa Mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wakolosai lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo (1:1). Kandika lupwilili luno kipigiti viyakalile mkifungo siku mdiwambo da Loma mmilao ya 60 songela kuvumbuka kwa Kilisto. Mhwilili za mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wakolosai, Waefeso, na Filimoni zokemigwa mhwilili za mkifungo kwavija Paulo kazandika kipigiti viyakalile mkifungo. Lupwilili luno kawandikila wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Kolosai. Paulo hasongile dale da wanhu wamtogole Kilisto ako Kolosai (2:1), ila yokoneka kakala yogelegeza kamba kana kinhu cha kutenda mwa wanhu wamtogole Kilisto wali Kolosai. Yodahika kamba Epafla iyo yadisongile dale da wanhu wamtogole Kilisto ako Kolosai kwavija heyo kakala mwenekae wa Kolosai.

Paulo kakala yokeleka ng'hani na mafundo ga uvwizi hagatigati ya wanhu wamtogole Kilisto wali Kolosai. Hanhu hakulu ha lupwilili lwake kokwandika mbuli ino. Haja kukala na dale da Wayahudi wamtogole Kilisto wakalile wowashulutiza wanhu wayagwe wamtogole Kilisto wagawinze Malagizo ga Kiyahudi kulawa Mdilagano da Umwaka hasa kwingila kumbi. Paulo kokwandika kamba, Kilisto iyo kinhu chondakimtende munhu yamtogole Kilisto yatogoligwe na Mulungu na sio kinhu kiyagwe chochose ama munhu iyagwe yoyose (1:15-20), na mafundo gaja gozindilila ng'hungwe za kiunhu hagalondigwa (2:8).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili lwake mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto wali Kolosai (*1:1-2*).
2. Abaho kokwandika youlonga ukulu wa Kilisto hasa haja hoyokwidika mbuli ya mafundo ga uvwizi hagatigati ya wanhu wamtogole Kilisto wali Kolosai (*1:3—3:4*).
3. Kamba viili mmhwilili ziyagwe za Paulo, Paulo kandika lwenza lwa ikabili lwa lupwilili luno yolava mafundo ga kuwa na ukazi unogile wa wanhu wamtogole Kilisto (*3:5—4:6*).
4. Paulo komambukiza na ndamsa na malagizo golagiza kamba lupwilili luja lusomigwe na dizwi kulu mwa wanhu wose wamtogole Kilisto (*4:7-18*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yasaguligwe
na manogelwa ga Mulungu, na lolawa ha ndugu yetu Timoteo.

2 Towandikila wanhu wang'alile na walibule uzenzeleganye mkuilumba
hamoja na Yesu Kilisto wali mdiwambo da Kolosai.
Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu viwe hamoja
namwe.

Nhambiko ya Kumgwaa Mulungu Hewela

3 Mazua gose tomuheweza Mulungu Tata wa Mndewa wetu Yesu Kilisto
kipigiti tuhawatambikila mweye.
4 Kwavija tuhulika nhamanila yenu mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu
na noge dimulinajo ha wanhu wose wa Mulungu,

5 noge dilawa mtamanilo jenu da vinhu vinogile Mulungu viyawekile
kuulanga. Muwa na tamanilo dino songela vumuhulike kweli ya Usenga
Unogile mwanza wa ichanduso.
6 Usenga uno Unogile wizile kumwenu wokwenela muulumwengu wose.
Wolela mujo kila hanhu mkugalula wanhu, kamba vija vuuwagalule
mweye songela zua da mwanduso vumuhulike na kuitanga kweli ya
ngekewa ya Mulungu.
7 Muifundiza mmbuli ya ngekewa ya Mulungu kulawa ha Epafla,
msang'hana mietu itumnogele, msang'hana wa Kilisto yalibule uzenzel-
eganye yosang'hanika sama yetu.
8 Na heyo iyo yatulongele mbuli ya noge dimgweleligwe na Loho wa
Mulungu.
9 Avo, songela vituhulike vino, hatulekile kuwatambikila, na kuno
tumulongela Mulungu yawamemeze mweye ilimu ya mbuli zimnogele
heyo kubitila ng'hungwe na ilimu volawa ha Loho wake.
10 Na totambika vino giladi mkale kamba vija voyolonda Mndewa
na kumnogeza heyo mmbuli zose, kuno mulela mujo msang'hano zose
zinogile na kukula muilimu ya Mulungu.
11 Mulungu yawagangamaze na mhiko zose zilawa mmhiko za yenzi
yake, giladi mdahe kwazaganya mbuli zose bila kudonha kuno mdeng'ha.
12 Na mmuheweze Mulungu mkudeng'ha, ayo yawatendile mulumbe
kupata uhazi Mulungu uyawekile wanhu zake muundewa wa mulangaza.
13 Kwavija heyo katukombola kulawa mmhiko za ziza na kutugala kuna
uundewa wa Mwanage iyamnogele,
14 ayo yotukombola na kuvigela kumgongo vilozo vetu.

Unhu wa Kilisto na Sang'hano Yake

15 Kilisto iyo sisila da Mulungu yoleka koneka, chaudele na mkulu wa
vinhu vose vilumbigwe na Mulungu.
16 Kwavija kubitila heyo Mulungu kavilumba vinhu vose va kuulanga
na va muisi, vinhu vikoneka na vija vileka koneka, kamba vija mhiko
za muloho, wandewa wa muloho, watawala wa muloho, na udaho wa
muloho. Mulungu kavilumba vinhu vose kubitila heyo na sama yake.
17 Kilisto kakala baho songela vinhu vose havinalumbigwa, na
mkuilumba hamoja na heyo vinhu vose vipata hanhu hake.
18 Na heyo iyo pala, na wanhu wamtogole Kilisto wawo lukuli lwake,
heyo iyo mwanduso, heyo iyo chaudele mmwanza wa wazukile kulawa
mkudanganhika, avo kokwiza kukala hanhu ha ulongozi m'vinhu vose.
19 Kwavija Mulungu imnogela uungu wake wose ukale mwa Kilisto.
20 Kubitila mwanage, Mulungu kanogelwa vinhu vose viilumbe kabili
na heyo mwenyego, vinhu vili muisi ama kuulanga, mkwika tindiwalo
kubitila ifa ya mwanage mumsalaba.
21 Umwaka mkala kutali na Mulungu na mkala wadumuka zake sama
ya vinhu vihile vumtendile na kuvigelegeza.
22 Ila sambi Mulungu kawatenda mweye muilumbe na heyo mkubitila
ifa ya lukuli lwa mwanage giladi yawatende mweye mung'ale, muwe bule
nyela, na sambimuwe na mbuli yoyose ihile hameso gake.
23 Ila molondigwa kugendelele kuitogola kweli ino na kuinanahila. Sam-
bimpalasuke kulawa muikweli imuibokele kipigiti vumuhulike Usenga
Unogile upetigwa muulumwengu wose, na nie Paulo nisaguligwa kamba
mtumigwa wa Mulungu giladi niupete Usenga uno Unogile.

Sang'hano ya Paulo Kamba Mtumigwa wa Wanhu Wamtogole Kilisto

24 Sambi nodeng'helela migayo yangu sama yenu, mkubitila kugaya
kunigaya mulukuli novikiza migayo isigale ya Kilisto sama ya lukuli lwake,
awo wanhu wamtogole Kilisto.
25 Mulungu kanigwelela sang'hano ya kusang'hanika mwa wanhu
wamtogole Kilisto mkuupeta usenga wake kila hanhu kumwenu.
26 Usenga uno uwo nyong'onyo ifisigwe mwaka na mwaka na milelo
bwando, ila sambi igubuligwa mwa wanhu zake.
27 Kwavija Mulungu kalonda wavitange kamba Wamhazi vivija
wolondigwa wapate ugoli na yenzi ya Kilisto. Na ino iyo nyong'onyo,
kamba Kilisto kokala mgati yenu. Mbuli ino yowagwelela tamanilo da
kuhala yenzi yake.
28 Avo towalongela wanhu wose mbuli za Kilisto, towazuma wanhu
wose, na kuwafundiza wanhu wose na ng'hungwe yose iyatugwelele Mu-
lungu. Tolonda tuwagale haulongozi wa Mulungu, giladi sambiwahungule
hanhu muukazi wao wa kuilumba hamoja na Kilisto.
29 Sama ya mbuli ino noigaza ng'hani mkuiyoha na mhiko zangu zose
zayanigwelele Kilisto.

2

1 Nolonda m'vitange vija nie vunigaya sama yenu mweye, na sama
ya awo wali mdiwambo da Laodikia, na sama ya waja wose walekile
kunimanya nie mkunyona mkihanga.
2 Nia yangu iyo ino, mweye na hewo mgangamizwe mmioyo na
kuilumba hamoja mdinoge, giladi kupata ugoli wose wa ilimu na kuitanga
nyong'onyo ya Mulungu, ayo yali Kilisto mwenyego,
3 mwa ayo ngama zose za ng'hungwe na ilimu kuzifisigwe.
4 Nowalongela mweye gano giladi munhu sambiyawavwizile na mbuli
zilimwilile.
5 Kwavija hata kamba na kutali na mweye mulukuli, ila na hamoja
na mweye muloho, na ninogelwa ng'hani kuwona vija vumkala kamba
viilondigwa na nhamanila yenu mwa Kilisto vuigangamale.

Ugima wa Kweli Mgati ya Kilisto

6 Vija vumumtogole Yesu Kilisto kamba Mndewa, gendeleleni kumk-
weleleza.
7 Muwe na mizizi inanahile ng'hani mmwake heyo, muizenge mgati
yake, na mgangamale muinhamanila kamba vumfundizigwe. Na
mmemezwe na mioyo ya hewela.
8 Loleni! Munhu sambiyawanamate kubitila mbuli zake zilibule kinhu
na za uvwizi zilawa mngelegeza za wanhu na kulawa mmhiko za loho wa
ulumwengu uno na sio kulawa ha Kilisto.
9 Mulungu kokala mgati ya Kilisto,
10 na mweye muwa wanhu walekile kuhungula hanhu kubitila kuilumba
kumwenu na Kilisto, ayo yali mkulu wa loho zose zitawala na zili na
udaho.
11 Mkuilumba hamoja na Kilisto mwingizigwa kumbi, sio kumbi dija
dingizigwa na wanhu, ila kumbi dingizigwa na Kilisto, disegeza vilozo
vose.
12 Vum'batizigwe, mzikigwa hamoja na Kilisto, na mzuka na heyo
kubitila nhamanila mmhiko za Mulungu yamzusile heyo kulawa mkudan-
ganhika.

13 Umwaka mkala mdanganhike sama ya vilozo venu kwavija vilozo
venu vikala havinasegezwa. Avo sambi Mulungu kawagwaa ugima
hamoja na Kilisto. Kavigela kumgongo vilozo vetu vose.
14 Kasegeza msululu wa nhaguso zetu na kuzisegeza mkuzigongomela
mumsalaba.
15 Mkutenda vino, kawasegezela mhiko watawala wa muloho na wene
udaho. Kawagela kinyala haulongozi wa wanhu wose kubitila kuhuma
kuyahumile mumsalaba.
16 Avo munhu sambiyawataguse sama ya kija chumja ama chumng'wa
ama sama ya kuleka kugasamhukila mazua ga sona za Wayahudi, kamba
vija sona za mwandamo wa mulenge ama sona za Zua da Mhumulo.
17 Vinhu vino vose vivo sisila da vinhu vikwiza. Ila Kilisto mwenyego
iyo ikweli.
18 Sambimmuleke munhu yoyose yawataguse mkuwagong'ondeza mm-
buli za kuwa wende wa uvwizi ama kutambikila wasenga wa Mulungu
wa kuulanga, wolonga wagweleligwa nzozi mmbuli zino ngelegeza zao
zimemile vilozo zowatenda waitope,
19 na waleka kugendelela kumgoga Kilisto ayo yali pala da lukuli. Hasi
ya wimilizi wa Kilisto lukuli lose lopata mandia na kuilumba hamoja
m'vipindi na vifundo vake na lokula kamba voyolonda Mulungu.

Kudanganhika na Kilisto, na Kukala Hamoja na Kilisto

20 Kwavija mdanganhika hamoja na Kilisto, na mkomboligwa kulawa
mmakono ga vinyamkela wotawala ulumwengu uno. Habali mkala kamba
vija mng'hali wanhu wa muulumwengu uno? Habali mzigoga ndagizi
kamba vija,
21 “Sambiugoge kino!” “Sambiulanze kija!” “Sambiukwase kija!”?
22 Ndagizi zino zose zikigwa sama ya vinhu vibanangika, nazo zose
zimema ndagizi za wanhu na mafundo gao.
23 Kweli ndagizi zino zokoneka zina ng'hungwe kwavija zimema mbuli
zilibule mzihaka kamba vija kuishulutiza kuwatambikila wasenga wa
Mulungu wa kuulanga, zimema wende wa uvwizi, na kuzigaza ng'hani
ng'huli, ila zabule mhiko za kuzihuma sulukila za lukuli.

3

1 Kwavija mzusigwa hamoja na Kilisto, avo gazahileni gaja gali uchana,
ako Kilisto kuyakalile mkigoda chake cha Undewa kumkono wa ukulume
wa Mulungu.
2 Gelegezeni gali uchana na sio gali hasi.
3 Kwavija mweye mdanganhika mulukuli luno, ila ugima wenu wa
ikweli ufisigwa hamoja na Kilisto mgati ya Mulungu.
4 Kilisto iyo ugima wenu wa ikweli, na kipigiti vondayoneke muu-
lumwengu, na mweye vivija mokoneka hamoja na heyo muiyenzi yake.

Ugima wa Umwaka na Ugima wa Sambi

5 Avo zikomeni sulukila zose za muisi zigendelela kusigala mgati yenu.
Lekeni mbuli za ugoni, unyolodo, sulukila ya ugoni, sulukila ya kutenda
mbuli zihile, na sambimuwe wagila, kwavija ugila uwo nhambiko ya
miwegu.
6 Sama ya mbuli zino lusango lwa Mulungu lowezila waja wose woleka
kumtegeleza.
7 Mweye vivija mtembela mnzila zino, kipigiti vumkalile wanhu wa
ulumwengu uno.

8 Ila sambi molondigwa kuzileka mbuli zino zose, ng'hasilika, lusango,
ngelegeza zihile, kuilonga vihile, na mbuli zihile kulawa mmilomo yenu.
9 Sambimuivwizile wenyego kwa wenyego, kwavija mweye muuvula
unhu wa umwaka na sang'hano zake,
10 na muuvala unhu wa sambi, awo uwatenda kuwa wa sambi kipigiti
vumgendelela kuifunza mbuli za muumbi wenu na kuwa kamba heyo.
11 Muugima uno wa sambi, haduhu Mgiliki ama Muyahudi, yengile
kumbi ama yalekile kwingila kumbi, mulungwana ama mshenzi,
nyakadala ama yailegehe. Kilisto iyo kila kinhu na ka mgati yetu tose.
12 Avo kwavija mweye mwa wanhu msaguligwe na Mulungu, mng'alile
na mnogelwe ng'hani na Mulungu, avo ivazeni bazi, moyo unogile, kuwa
bule makulu, kuhola mmoyo, na mwazaganyo.
13 Iyazaganyeni wenyego kwa wenyego, na kamba ihalawilila munhu
kana mbuli na miyage, mkiigele kumgongo. Igeleni kumgongo kamba
Mulungu viyawagelile mweye kumgongo.
14 Uhaleka gano gose, ivazeni noge ajo divifunga hamoja vinhu vino vose
muuhamoja wa kweli.
15 Na tindiwalo dilawa ha Kilisto ditawale mmioyo yenu, avija mweye
vumuli vipindi va lukuli lumwe mkemigwa mkale mditindiwalo. Na muwe
wanhu wa kulava hewela.
16 Usenga Unogile wa Kilisto umeme ng'hani mgati yenu, mkuifundiza
wenyego kwa wenyego na kuizuma na ng'hungwe yose. Mwimbileni
Mulungu na kumuheweza mmioyo yenu, mkwimba zabuli, nyila za
nhogolwa, na nyila za muloho.
17 Chochose chumtenda ama chumulonga, tendeni mditwaga da Mn-
dewa Yesu, mmuheweze Mulungu Tata wetu kubitila heyo.

Ukazi wa Wanhu Wamtogole Kilisto

18 Kila mtwanzi yawe mwende ha mbigalo wake, kwavija vino vivo
vilondigwa kutendigwa na wanhu wamtogole Kilisto.
19 Kila mbigalo yamnogele mtwanzi wake na sambiyamkomhokele.
20 Mweye wana, wategelezeni waja wawalelile mmbuli zose, kwavija
vino vivo vimnogele Mndewa.
21 Mweye watata, sambimuwagevuze wanenu, bule wodonhezwa.
22 Mweye nyakadala, wategelezeni watawala zenu wa muisi mmbuli
zose sio tu kipigiti viwowalola mweye giladi wawatogole, ila mkunogelwa
mmoyo kuno mumdumba Mulungu.
23 Chochose chumtenda kitendeni na moyo wenu wose, kwavija mom-
sang'hanikila Mndewa na sio wanhu.
24 Kwavija m'vitanga kamba mokwiza kubokela kija Mndewa kiyaila-
gane kamba nhunza yenu. Kwavija Kilisto iyo Mtawala wa ikweli
imumsang'hanikila.
25 Munhu yoyose yotenda gehile kolihigwa gagaja galingile na gaja gehile
gayatendile, kwavija Mulungu hakilola kihanga cha munhu.

4

1 Na mweye watawala, watendeleni ganogile nyakadala zenu, kwavija
movitanga kamba na mweye vivija muna Mtawala kuulanga.

Ndagizi

2 Gendeleleni kutambika, na kipigiti vumutambika, muiteganye na
kumuheweza Mulungu.

3 Na vivija tutambikileni na tweye, giladi Mulungu yaluvugule lwivi
sama ya usenga wetu, avo tuipete nyong'onyo ya Kilisto, kwavija sama
ya nyong'onyo hiyo nie na mkifungo.
4 Tambikeni giladi niipete goya nyong'onyo ija kamba vunilondigwa
niipete.
5 Muwe wabala mkukala hamoja na awo walekile kumtogola Kilisto, kila
nafasi yondamuipate isang'hanikileni goya.
6 Mazua gose ulonzi wenu umeme ngekewa na umeme munyu, giladi
m'vitange kumwidika kila munhu.

Ndamsa za Kimambukizo

7 Tikiko, ndugu mnogelwa na mtumigwa yalibule uzenzeleganye
muisang'hano ya Mndewa, kowalongela mbuli zangu zose.
8 Nomtuma kumwenu sama ya mbuli zino, m'vitange vija vituli na vivija
yawagangamize mweye mioyo yenu.
9 Kokwiza hamoja na Onesimo, ndugu yetu itumnogele na yalibule
uzenzeleganye ayo yali mwenekae wa isi yenu. Weheza, wowalongela
vinhu vose vilawilile hano.
10 Alistaliko, yali mkifungo hamoja na nie, kowalamsa, na Maluko,
mwana wa mjombaake Banaba, vivija kowalamsa. Mulongeligwa mwisha
mbuli za Maluko, yahavika kumwenu, m'bokeleni.
11 Na Yesu, yokemigwa Yusto, kowalamsa. Wano wao Wayahudi weiyeka
mmwanza mwa wasang'hana wayangu sama ya Undewa wa Mulungu, na
hewo waugangamiza moyo wangu.
12 Epafla, ayo yali mmwanza wenu na msang'hana wa Kilisto Yesu,
kowalamsa. Mazua gose koiyoha ng'hani kuwatambikila mweye. Heyo
kowatambikila ha Mulungu giladi mgeligwe mhiko, muleke kuhungula
hanhu, na mdahe kugatenda gaja gose goyolonda Mulungu.
13 Nolonda niwalongele ikweli kamba heyo kosang'hanika ng'hani sama
yenu mweye na sama ya awo wali mdiwambo da Laodikia na awo wali
mdiwambo da Hielapoli.
14 Luka, mganga wetu itumnogele, na Dema wowalamsa.
15 Walamseni ndugu zetu wali Laodikia, mulamseni Nimfa hamoja na
wanhu wose wamtogole Kilisto wokiiting'hanila mng'anda yake.
16 Muhamambukiza kulusoma lupwilili luno vivija wagweleleni wanhu
wamtogole Kilisto wali Laodikia walusome, na mweye vivija mulusome
lupwilili kulawa Laodikia.
17 Mulongeleni Alikipo, “Imambukize sang'hano yuugweleligwe na
Mndewa.”
18 Nie, Paulo, nokwandika ndamsa ino na mkono wangu mwenyego.
Sambimuisemwe minyolo yangu.
Ngekewa ya Mulungu iwe hamoja namwe.

LUPWILILI LWA ICHANDUSO LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WATESALONIKE

ULONGOZI

Lupwilili lwa ichanduso ha Watesalonike lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo (1:1). Yodahika kamba luno lulo lupwilili lwa ichanduso luyalwandike Paulo na kugaluka kuwa kitabu kimwe mmwanza wa vitabu va Bibilia. Na lwandikigwa mkipigiti cha milao ya 51 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Paulo kakala mdiwambo da Kolinto kipigiti viyalwandike lupwilili luno ha wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike, dale da wanhu wamtogole Kilisto diyadisongeze mmwanza wake wa ikabili wa kuupeta Usenga Unogile (Sang'h. 17:1-9). Yandikigwa mkitabu cha Sang'hano kamba dale da wanhu wamtogole Kilisto dikala na Wayahudi kidogo, ila Wagiliki wakala bwando.

Paulo hadahile kukala Tesalonike mkipigiti kitali viyeshile kudisongeza dale da wanhu wamtogole Kilisto, avo kalutuma lupwilili luno giladi yawagangamize wanhu wamtogole Kilisto wali ako. Lupwilili luno lumema mbuli bwando na ndagizi bwando mmbuli ya wanhu wamtogole Kilisto viwolondigwa kukala. Paulo kolongelela vija Kilisto vondayabwele mwanza wa ikabili. Siku wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike wakala wolonda kuitanga mbuli ino. Kubwela kwa Kilisto mwanza wa ikabili Paulo kakutenda kamba kicho kinhu cha kuwagangamiza giladi wakale ukazi wa kumnogela Mulungu (5:6-8).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili luno mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto na kumuheweza Mulungu sama yao (*1*).
2. Abaho kosimulila mbuli za sang'hano zake na mbuli zija zigaligwe na Timoteo (*2—3*).
3. Abaho Paulo kolava ndagizi vija wanhu wamtogole Kilisto viwolondigwa kuvitanga kamba Yesu kokwiza mwanza wa ikabili (*4:1—5:15*).
4. Paulo komambukiza mkuwalamsa mwanza wa ikabili wanhu wamtogole Kilisto na kumulonda kila munhu mmwanza wao yalusome lupwilili luno (*5:16-28*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, Sila, na Timoteo.

Towandikila wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike, kumwenu mweye muli wanhu wa Mulungu Tata na Mndewa Yesu Kilisto.

Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu viwe hamoja namwe.

Ugima na Nhamanila ya Watesalonike

2 Mazua gose tomgwelela hewela Mulungu sama yenu mweye mose, na mzinhambiko zetu towatambikila mianza yose.

3 Tuhawatambikila ha Mulungu Tata wetu, tokumbuka sang'hano yenu ileligwe na nhamanila yenu, sang'hano zenu zimtendile sama ya noge dimulinajo, na mwazaganyo utendigwe na tamanilo dimulinajo sama ya Mndewa wetu Yesu Kilisto.

4 Ndugu zetu, tuvitanga kamba Mulungu kowanogela mweye, na kawasagula mweye kuwa wanhu zake,

5 kwavija vituwagalile Usenga Unogile wa Yesu Kilisto, haukalile Usenga wa mmulomo tu, ila vivija na mhiko na Loho wa Mulungu na nhamanila

ng'hulu. Na m'vitanga vija vitukalile tukala kipigiti vitukalile na mweye,
kwavija ikala sama ya manogelwa genu mweye.
6 Mweye mtwiga tweye na Mndewa, hata kamba mgaya ng'hani,
muubokela usenga na deng'ho dilawa ha Loho wa Mulungu.
7 Avo mgaluka ningo ha wanhu wose wamtogole Kilisto wa muisi za
Makedonia na Akaya.
8 Kulawa kumwenu usenga wa Mndewa wenela, sio tu muisi za
Makedonia na Akaya, ila kila hanhu nhamanila yenu ya kumtamanila
Mulungu itangigwa. Avo hatulonda kulonga chochose mmbuli ino.
9 Kwavija wanhu wa isi zino wolonga vija vimtubokele vinogile na vija
vimumgalukile Mulungu kulawa mmiwegu na kumsang'hanikila Mulungu
wa ikweli yali na ugima.
10 Na vivija wolonga vija vumum'beta Mwanage kulawa kuulanga, ayo
yamzusile kulawa mkudanganhika, iyo Yesu, ayo yotukombola kulawa
mulusango lukwiza.

2

Sang'hano ya Paulo Mdiwambo da Tesalonike

1 Ndugu zetu, mwemwe wenyego movitanga kamba kwiza kumwetu
kumwenu hakukalile jaga bule,
2 kamba vum'vitanga kipigiti kibitile tukala tugazigwa na kuligigwa
mdiwambo da Filipi, ila mkutazigwa na Mulungu wetu tuwapetela Usenga
Unogile hamoja na ving'hwaso bwando vikalile haja.
3 Usenga wetu utukalile tuwapetela haukalile na nia ya uzenzeleganye
ama nia ihile ama kulonda kumnamata munhu yoyose,
4 ila mazua gose tolonga kamba Mulungu viyotulonda tweye kulonga,
kwavija Mulungu katutogola kamba tulumba kuupeta Usenga Unogile.
Hatulonda kuwanogeza wanhu, ila tolonda kumnogeza Mulungu, ayo
yoilolesa mioyo yetu.
5 Kamba vum'vimanya na Mulungu iyo msindila wetu, hatwizile na
mbuli za kuhembekeza ama kuitenda mbwiga zenu giladi tupate hela
zenu.
6 Hatuzahila nhogolwa kulawa ha wanhu, sio kulawa kumwenu, ama
kulawa ha munhu yoyose,
7 hata kamba tweye twa watumigwa wa Kilisto tuhadahile kulonda
vinhu kulawa kumwenu, ila tweye tukala tuholile kipigiti vitukalile na
mweye, kamba vija mama voyowalela wanage.
8 Tuwanogela ng'hani kileka mana tutogole sio tu kuwapetela Usenga
Unogile kulawa ha Mulungu ila hata kuulava ugima wetu sama yenu,
kwavija mweye muwa ndugu kumwetu.
9 Ndugu zetu, kweli muisemwa vija vitusang'hanike na kugaya ng'hani!
Tusang'hanika misi na kilo giladi sambitumtamanile munhu yoyose
mmwanza wenu kipigiti vitukalile tuupeta Usenga Unogile wa Mulungu.
10 Mweye mwa wasindila zetu, na Mulungu vivija msindila wetu kipigiti
vitukalile mmwenu mweye wanhu mumtogole Kilisto, vija vituli wanhu
wang'alile, tulibule uzenzeleganye, na tulibule mbuli ihile.
11 Kwavija movitanga kamba tweye tumtendela kila munhu mmwanza
wenu kamba tata voyowatendela wanage mwenyego.
12 Tuwagangamiza, na kuwabweza moyo, na kuwayalalila mkale ukazi
wa kumnogeza Mulungu, ayo yowakema Muundewa wake na muyenzi
yake.

13 Na tweye vivija tomgwelela Mulungu hewela kwavija vumuubokele
usenga wa Mulungu, umuuhulike kulawa kumwetu, hamuubokele kamba
usenga wa munhu, ila kamba vuuli usenga wa Mulungu, awo usang'hanika
mgati yenu mweye mumtogole Kilisto.
14 Kwavija mweye, ndugu zetu, kija kiwalawilile mweye kicho ki-
walawilile wanhu wa Mulungu wamtogole Yesu Kilisto muisi ya Yudea.
Mgaya mgayo umwe ulawa ha wanhu zenu wenyego, kamba vija wanhu
wamtogole Kilisto muisi ya Yudea viwagazigwe na wanhu zao wenyego,
Wayahudi,
15 awo wamkomile Mndewa Yesu na wahokozi wa umwaka na kutugaza
na tweye vivija. Womgevuza Mulungu na kuihasanya na wanhu wose,
16 mkuiyoha kutugomesa tweye kulonga na Wamhazi giladi Wamhazi
sambiwakomboligwe. Mkutenda vino mazua gose, woilundikila vilozo
vao. Ila hakimambukizo lusango lwa Mulungu lowezila.

Sulukila ya Paulo ya Kuwatembelela Watesalonike Kabili

17 Ila, ndugu zetu, vituinegile na mweye mulukuli mkipigiti kiguhi na
sio mmoyo, tukala na sulukila ng'hulu ya kuwona meso kwa meso.
18 Kwavija tulonda kwiza kumwenu, ng'haning'hani nie Paulo, nilonda
kwiza mianza bwando, ila Mwenembago katuzuila.
19 Kwavija tamanilo jetu choni, ama ndeng'ha yetu choni, ama mkungo
wetu choni wa kukiitopela haulongozi wa Mndewa wetu Yesu kipigiti
vondayeze? Sio mweye?
20 Ona, mweye iwo yenzi yetu na ndeng'ha yetu!

3

1 Avo vutulemelwe* kwazaganya, tulamula kusigala mdiwambo da
Atene twiyeka.
2 Tumtuma† Timoteo, ndugu yetu na msang'hana mietu msang'hano
ya Mulungu, mkuupeta Usenga Unogile wa Kilisto, yawagele mhiko na
kuwagangamiza mweye mnhamanila yenu,
3 giladi munhu yoyose sambiyatigiswe na migayo ino. Mweye movitanga
goya kamba migayo ikigwa sama yetu tweye tose.
4 Kwavija kipigiti vitukalile hamoja na mweye, tuwalongela kamba
tokwiza kugazigwa. Avo ilawilila kamba vutuwalongele.
5 Sama ya kilamso kino, vinilemelwe kuizuila, nimtuma Timoteo giladi
niitange nhamanila yenu. Nidumba kamba siku Mwenembago kawageza,
na kamba yahawageza, sang'hano yetu yowa jaga bule.
6 Ila Timoteo kabwela sambisambi kulawa kumwenu, katugalila mbuli
zilimwilile ziilonga nhamanila yenu na noge jenu. Katulongela kamba
mazua gose motukumbuka mkudeng'ha, na kamba mosulukila kutona,
kamba vija na tweye vitusulukila kuwona mweye.
7 Avo, ndugu zetu, mkugazika na kugaya kumwetu kose, tugangamizwa
mmbuli yenu sama ya nhamanila yenu.
8 Kwavija sambi todaha kuhumula goya ihawa mogendelela kuganga-
mala mkuilumba hamoja na Mndewa.
9 Hatudaha kumuheweza Mulungu vija viilondigwa sama yenu, avija
viyaibwezile ndeng'ha yetu yose itukalile tuigelegeza haulongozi wa
Mulungu wetu sama yenu mweye.

---

* **3:1** Hano wanhu walemelwe wakala Paulo, Sila, na Timoteo. † **3:2** Wanhu wakalile wamtumile Timoteo wakala Paulo na Sila.

10 Imisi na ikilo tutambika ng'hani giladi tuiyone kabili meso kwa meso
na kuwagwaa kija kihunguke muinhamanila yenu.
11 Avo Mulungu Tata wetu na Mndewa wetu Yesu watutendele nzila ya
kwiza kumwenu.
12 Mndewa yaditende noge jenu jongezeke na diwe bwando ha kila
munhu mmwanza wenu na ha wanhu wayagwe, kamba vija tweye vituli
na noge bwando kumwenu.
13 Mndewa yaigangamize mioyo yenu giladi sambimuwe na mbuli na
munhu na muwe wanhu wang'alile haulongozi wa Mulungu wetu na Tata
wetu kipigiti Mndewa wetu Yesu Kilisto yeheza hamoja na wanhu zake
wose wang'alile.

4

Ugima Umnogeza Mulungu

1 Hakimambukizo, ndugu zetu, tuwafundiza vija vimulondigwa kukala
giladi mumnogeze Mulungu, na msonga kukala ukazi uno wa kumnogeza
Mulungu. Avo towayalalila na kuwagong'ondeza mditwaga da Mndewa
Yesu kamba mgendelele ng'hani kutenda vino.
2 Kwavija mozitanga ndagizi zija zituwagwelele kubitila udaho wa
Mndewa Yesu.
3 Mulungu kowalonda mweye muwe wanhu wang'alile na sambimtende
ugoni kabisa.
4 Kila mbigalo kolondigwa yavitange kukala na mtwanzi wake
muung'azi na hishima,
5 sio mkusulukila ugoni kamba Wamhazi walekile kumtanga Mulungu.
6 Mmbuli ino munhu sambiyamtendele gehile miyage yamtogole Kilisto
ama kum'bulunya. Mndewa kowatagusa wanhu sama ya vilozo vose
kamba vino, kamba vitwishile kuwalongela na kuwazuma.
7 Mulungu hatukemile tutende vilozo, ila tuwe wanhu wang'alile.
8 Avo munhu yoyose yogalema mafundo gano hamulema munhu, ila
komulema Mulungu yowagwelele mweye Loho wake.
9 Mmbuli ya noge ha munhu yamtogole Kilisto miyago, twabule kilamso
cha kuwaandikila, kwavija mweye wenyego mfundizigwa na Mulungu
kukiinogela wenyego kwa wenyego.
10 Kweli muwanogela ng'hani wanhu wose wamtogole Kilisto wali muisi
ya Makedonia, ndugu zetu, hata avo towayalalila, mgendelele ng'hani
kuwanogela.
11 Nia yenu iwe ino, mkale ukazi wa kuleka kugomba na wanhu,
mgelegeze mbuli zenu wenyego na kusang'hanika na makono genu, kamba
vituwalagize,
12 giladi ukazi wenu wa mazua gose utogoligwe na wanhu wa kunze
giladi sambimumtamanile munhu yoyose.

Kwiza kwa Mndewa

13 Ila, ndugu zetu, hatulonda muleke kuitanga mbuli ya wanhu wadan-
ganhike, giladi sambimuwe na giogio kamba wanhu wayagwe walibule
tamanilo.
14 Totogola kamba Yesu kadanganhika na kuzusigwa, na totogola
kamba Mulungu kowabweza na kuweka hamoja na Yesu waja wose
wadanganhike kuno womtogola Yesu.

15 Towafundiza mbuli zino kulawa ha Mndewa mwenyego, kamba,
tweye tuli wagima, tweye tusigale mbaka vondayeze Mndewa, hatuwa-
longola waja wose wadanganhike.
16 Kwavija Mndewa mwenyego kohumuluka kulawa kuulanga na lwangi
lukulu na dizwi da msenga mkulu wa Mulungu wa kuulanga hamoja na
dizwi da mhalati ya Mulungu, na wanhu wadanganhike kuno womtogola
Kilisto tanhu wozuka.
17 Abaho, tweye tuli wagima, tweye tusigale, tonyamuligwa muna
gamawingu hamoja na hewo tuiting'hane na Mndewa kuulanga. Avo
tokala hamoja na Mndewa mazua gose.
18 Avo igangamizeni wenyego kwa wenyego na mbuli zino.

5

Isasale Sama ya Kwiza kwa Mndewa

1 Ndugu zetu, mmbuli ya kipigiti na msimu wa mbuli zino zose
vondazilawilile, twabule kilamso cha kuwandikila.
2 Kwavija movitanga goya kamba Zua da Mndewa dokwiza kamba vija
m'bavi voyokwiza mkipigiti cha ikilo.
3 Kipigiti wanhu vowolonga, “Hana tindiwalo na upile,” baho ubananzi
hondauwezile mkuwasinhukiza kamba vija usungu wa kulela mwana
vuumwizila mtwanzi yali na inda, na hawadaha kunyelenhuka.
4 Ila mweye, ndugu, hamuli mdiziza avo zua dino hadiwasinhusa kipigiti
vondadize kamba m'bavi.
5 Mweye mose mwa wana wa mulangaza na wana wa imisi. Tweye
hatuli wana wa ikilo ama wa ziza.
6 Avo sambituwase utulo kamba vowowasa wanhu wayagwe, tukale
meso na tuwe na nzonzi zetu.
7 Kwavija waja wose wowasa, wowasa ikilo, na waja wose wokoligwa,
wokoligwa ikilo.
8 Ila tweye tuli wa imisi, tuwe na nzonzi zetu, tuivale nhamanila na noge
kamba kikoti cha zuma mmhambaga, na tamanilo da ukombola kamba
kofia da zuma.
9 Kwavija Mulungu hatusagule tweye tugaye mulusango lwake, ila tupate
ukombola kubitila Mndewa wetu Yesu Kilisto,
10 ayo yadanganhike sama yetu, giladi kipigiti vondayeze, kamba tuhawa
wagima ama tuhadanganhika, tupate kukala hamoja nayo.
11 Avo igangamizeni wenyego kwa wenyego na kuigela mhiko wenyego
kwa wenyego, kamba vumtenda sambi.

Ndagizi na Ndamsa za Kimambukizo

12 Ila, ndugu zetu, towayalalila, muwahishimile waja wose
wosang'hanika ng'hani mmwenu, awo wali wakulu zenu muukazi wa
kumsang'hanikila Mndewa na wowazuma.
13 Wahishimileni ng'hani mdinoge sama ya sang'hano zowotenda. Mkale
mditindiwalo wenyego kwa wenyego.
14 Ndugu, towayalalila, wazumeni waja wose wali wakoka, muwa-
gangamize wali na bwembwe, watazeni walibule mhiko, na mmwaza-
ganye kila munhu.
15 Teganyeni, munhu yoyose sambiyalihe dihile kwa dihile, ila mazua
gose zahileni kukiitendela ganogile wenyego kwa wenyego na hata wanhu
wayagwe.
16 Deng'heni mazua gose,

17 tambikeni bila kudonha,
18 longeni hewela mmbuli zose, kwavija gano gago goyolonda Mulungu
kulawa kumwenu mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu.
19 Sambimum'vulalize Loho wa Mulungu.
20 Sambimzizabuze mbuli za wahokozi,
21 ila vigezeni vinhu vose mwone kamba usenga uno ulawa ha Mulungu.
Gagogeni ganogile,
22 mwinege na kila mbuli ihile.
23 Mulungu mwenyego, ayo yali chanduso cha tindiwalo, yawang'alize
mweye mose. Loho zenu, mioyo yenu, na ng'huli zenu sambiviwe na mbuli
na munhu yoyose mkipigiti cha kubwela Mndewa wetu Yesu Kilisto.
24 Heyo yawakemile mweye kabule uzenzeleganye, na heyo kogatenda
gano.
25 Ndugu, tutambikileni.
26 Walamseni ndugu wose na mnonelo ung'alile.
27 Nowalagiza mditwaga da Mndewa kamba mulusome lupwilili luno
haulongozi wa wanhu wose wamtogole Kilisto.
28 Ngekewa ya Mndewa wetu Yesu Kilisto iwe hamoja namwe.

LUPWILILI LWA IKABILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WATESALONIKE

ULONGOZI

Lupwilili luno lwa ikabili ha Watesalonike lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo (1:1). Lupwilili luno kalwandika mkipigiti kiguhi viyeshile kulwandika lupwilili lwa ichanduso ha Wakolosai, mkipigiti cha milao ya 51 songela viyavumbuke Kilisto. Paulo kakala yang'hali mdiwambo da Kolinto kipigiti viyalwandike lupwilili luno ha wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike, dale da wanhu wamtogole Kilisto diyadisongeze mmwanza wake wa ikabili wa kuupeta Usenga Unogile (Sang'h. 17:1-9). Yandikigwa mkitabu cha Sang'hano kamba dale da wanhu wamtogole Kilisto dikala na Wayahudi kidogo, ila Wagiliki wakala bwando.

Wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike wagazika ng'hani na mbuli za kipigiti cha kimambukizo na vija Kilisto vondayabwele mwanza wa ikabili, kwavija Paulo kazandika ng'hani mbuli zino mmhwilili zake zose mbili ha Watesalonike. Kamba lwenza lose lwa lupwilili lwa ikabili ha Watesalonike lwandika mbuli za kipigiti cha kimambukizo. Vivija Paulo kolava nzuma mmbuli ya kuleka ukoka. Kila munhu kolondigwa yasang'hanike giladi yapate kinhu cha kuja (3:6-10).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili luno mkukiitambula mwenyego na kuwatambula wayage (*1:1-2*).
2. Abaho komuheweza Mulungu sama ya wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike na kuwatambikila (*1:3-12*).
3. Muisula ya ikabili, Paulo kolongelela mbuli ya kipigiti cha kimambukizo.
4. Abaho kolongelela mbuli za kuleka ukoka na kusonga kusang'hanika (*3:1-15*).
5. Paulo komambukiza mkuwalamsa mwanza wa ikabili wanhu wamtogole Kilisto (*3:16-18*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, Sila, na Timoteo.
Towandikila wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike,
mkuilumba hamoja na Mulungu Tata wetu na Mndewa Yesu Kilisto.
2 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha
Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Nhaguso Vondayeze Kilisto

3 Ndugu zetu, mazua gose tolondigwa kumgwelela Mulungu hewela
sama yenu. Vinoga tweye kutenda avo, kwavija nhamanila yenu yokula
ng'hani, na noge diyalinajo kila munhu mmwanza wenu ha miyage
dokongezeka.
4 Kino kicho kilamso cha tweye kuitopela mweye ha wanhu wayagwe
wa Mulungu wamtogole Kilisto. Towalongela hewo vija vimwazaganya
na vija vimgendelela kuwa na nhamanila, hata kamba mobitila migayo
bwando na kugazika ng'hani.
5 Gano gose golagusa kamba nhaguso ya Mulungu yabule uzenzeleganye,
abaho mopetigwa kamba molondigwa kwingila Muundewa wa Mulungu,
awo mweye mgazigwa sama yake.

6 Mulungu kabule uzenzeleganye. Kowaliha migayo waja wose
wowagaza mweye,
7 na kuwagwelela mhumulo mweye mgazigwa, hamoja na tweye.
Gano golawilila kipigiti Mndewa Yesu yahafunuligwa kulawa kuulanga
muumoto ukwaka hamoja na wasenga zake wa Mulungu wa kuulanga
wali na mhiko.
8 Kowasuna waja wose walekile kumtanga Mulungu na walekile kuuto-
gola Usenga Unogile wa Mndewa wetu Yesu Kilisto.
9 Wosunigwa msuno wa ubananzi wa digunge na kwikigwa kutali na
kihanga cha Mndewa na yenzi ya mhiko zake,
10 mdizua dondayeze kubokela yenzi na hishima kulawa ha wanhu zake
wose, awo wamtogole heyo. Mweye vivija mowa mmwanza wao, kwavija
muutogola usenga uja utuwalongele mweye.
11 Kino kicho kilamso cha tweye kuwatambikila mweye mazua gose.
Towatambikila ha Mulungu wetu giladi yawatende mulumbe kukala ukazi
uyawakemele mweye. Kubitila mhiko zake yadahe kuzivikiza sulukila
zenu zose sama ya unovu na kuimambukiza sang'hano ya nhamanila
yenu.
12 Totambika vino giladi twaga da Mndewa wetu Yesu diyenzigwe mgati
yenu, na mweye mgati yake, kamba vija viili ngekewa ya Mulungu wetu
na Mndewa Yesu Kilisto.

2

Ija Imtenda Gehile

1 Mmbuli ya kwiza kwa Mndewa wetu Yesu Kilisto na kuting'hanizwa
kumwetu kuwa hamoja na heyo, ndugu zangu, nowayalalila,
2 sambimdungwedungwe himahima mngelegeza zenu ama mkusin-
huswa na awo wolonga Zua da Mndewa diza disha, sambimuwategeleze,
hata kamba wahalonga kamba wana nzozi za muloho, lugubulo, ama
lupwilili lolose kulawa kumwetu.
3 Munhu yoyose sambiyawavwizile mnzila yoyose, kwavija zua dija
hadiza mbaka uhasanyi mkulu wize tanhu, na ija Imtenda Gehile
yafunuligwe, ayo Mulungu yondayam'banange.
4 Heyo kolema na kukiinula mwenyego mmbuli ya kila kinhu kikemigwa
Mulungu ama kitambikiligwa, giladi yakike uchana Muing'anda ya Mu-
lungu, yokiipeta mwenyego kamba iyo Mulungu.
5 Muisemwa kamba niwalongela mbuli zino kipigiti ving'halile hamoja
na mweye?
6 Na sambi mokitanga kija kimkikiwiza heyo, giladi yafunuligwe
mkipigiti kilondigwa.
7 Kwavija ija Imtenda Gehile kosang'hanika, ila ija yokikiwiza sambi
kogendelela kutenda avo mbaka vondayasegezigwe.
8 Abaho, ija Imtenda Gehile kofunuligwa, ila Mndewa Yesu yeheza,
komkoma na mhumuzi ya mulomo wake na kum'bananga na unang'hazi
wa wizilo wake.
9 Ija Imtenda Gehile yeheza, mhiko kulawa ha Mwenembago zomtaza
kutenda mbuli bwando za uvwizi, kamba vija mizonza, vilaguso, mbuli za
mkanganyo,
10 na wiho wa namna zose mkuwavwizila waja wopotela. Wopotela
kwavija walema kuinogela ikweli giladi wakomboligwe na Mulungu.
11 Avo, Mulungu kowatenda wavwiziligwe ng'hani, na hewo woutogola
uvwizi uno.

12 Abaho wotagusigwa sama ya kuzinogela mbuli zihile kubanza
kuitogola ikweli.

Msaguligwa Sama ya Ukombola

13 Ila ndugu mnogeligwe na Mndewa, tweye mazua gose tolondigwa
kumuheweza Mulungu sama yenu, kwavija songela haichanduso Mulungu
kawasagula mweye giladi mkomboligwe kubitila sang'hano ya ung'azi ya
Loho wa Mulungu na kubitila kuitogola ikweli.
14 Mulungu kawakema kuukombola kubitila Usenga Unogile utuupetile
kumwenu, giladi msangile muna iyenzi ya Mndewa wetu Yesu Kilisto.
15 Avo, ndugu zetu, gangamaleni na kugagoga gaja gamafundo tuwafun-
dize tweye, ihawa na mulomo ama na lupwilili lwetu.
16 Avo Mndewa wetu Yesu Kilisto mwenyego na Mulungu Tata wetu, ayo
yatunogele tweye na kubitila ngekewa yake kotugangamiza mazua gose
na tamanilo dinogile,
17 yaigangamize mioyo yenu na kuwagela mhiko giladi mdahe kulonga
na kutenda mbuli zose zinogile.

3

Tutambikileni

1 Hakimambukizo, ndugu zetu, tutambikileni, giladi Usenga Unogile
wenele himahima na uhishimilwe kokose kondauchole kamba viikalile
kumwenu.
2 Vivija tambikeni giladi twimilizwe kulawa mmakono ga wanhu
wotenda gehile na wanhu wehile, kwavija sio kila munhu komtamanila
Mulungu.
3 Ila Mndewa kabule uzenzeleganye, kowagangamiza na kuwemiliza
sambimwingile mmakono ga Mwenembago.
4 Na Mndewa kotugwelela tamanilo kulu mgati yenu, na tweye to-
gelegeza kamba motenda na mogendelela kutenda gaja gose gatuwalon-
gele.
5 Mndewa kowalongoza mweye muna ilimu ng'hulu ya noge da Mulungu
dilavigwe na Kilisto.

Nzuma ya Kuleka Kusang'hanika

6 Ndugu zetu, mditwaga da Mndewa wetu Yesu Kilisto, towalagiza kamba
mwinege na wandugu wose wali wakoka na waja woleka kukala ukazi wa
kuwinza mafundo gaja gamgabokele kulawa kumwetu.
7 Kwavija mwemwe wenyego movitanga vija vimulondigwa kuwinza
vija vitutenda tweye. Tweye hatukalile wakoka kipigiti vitukalile na
mweye.
8 Hatudile mandia ga munhu yoyose bila kumuliha, ila mkugaya na
kudonha ng'hani tusang'hanika ikilo na imisi giladi sambitutamanile
kinhu cha munhu yoyose mmwanza wenu.
9 Tutenda vino sio kwavija hatulondigwe kutazigwa, ila giladi kuwag-
welela mweye kilingilo cha kukweleleza.
10 Kwavija hata vitukalile na mweye, tuwagwelela ndagizi ino, “Kamba
munhu yoyose yoleka kusang'hanika, sambimumgwelele kinhu cha kuja.”
11 Kwavija tuhulika kamba wanhu wayagwe mmwanza wenu wakoka.
Hawalonda kusang'hanika, ila sang'hano yao kwingilila sang'hano za
wanhu wayagwe.

12 Wanhu kamba hiwo towalagiza na kuwayalalila mditwaga da Mndewa
Yesu Kilisto wasang'hanike bila kuilonga vihile giladi wapate mandia gao
wenyego.
13 Ila mweye, ndugu, sambimdonhe kutenda ganogile.
14 Kamba munhu yoyose yolema kuubokela usenga utuutuma kumwenu
mulupwilili luno, muloleni goya munhu ayo. Sambimuilumbe nayo giladi
yone kinyala.
15 Ila sambimumgelegeze kamba mdumuka, ila mumzume kamba
ndugu.

Mbuli za Kimambukizo

16 Mndewa wa tindiwalo mwenyego yawagwelele tindiwalo mianza yose
na mzinzila zose. Mndewa yawe hamoja na mweye mose.
17 Nie, Paulo, nokwandika ndamsa ino na mkono wangu mwenyego. Uno
uwo utango mzimhwilili zangu zose. Vino vivo vinyandika.
18 Ngekewa ya Mndewa wetu Yesu Kilisto iwe hamoja na mweye mose.

LUPWILILI LWA ICHANDUSO LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA TIMOTEO

ULONGOZI

Kitabu cha ichanduso cha Timoteo kicho lupwilili lwandikigwe na mtumigwa wa Kilisto Paulo ha mwanahina wake Timoteo. Kitabu cha ichanduso cha Timoteo yodahika kamba chandikigwa mkipigiti cha milao ya 62-64 songela viyavumbuke Kilisto. Mbuli ino ikala behi na ikimambukizo cha ugima wa Paulo. Paulo kakala yamnogele ng'hani Timoteo, na mianza bwando kamkema kamba mwanage (Flp. 2:22 na 1Tim. 1:2, 1:18).

Luno lulo lupwilili lumwe mmwanza wa mhwilili nne zayandike Paulo ha munhu imweimwe uhaleka zija zayandike ha wanhu wamtogole Kilisto. Mhwilili ndatu ziyagwe zizo lupwilili lwa ikabili lwa Timoteo, lupwilili lwa Tito, na lupwilili lwa Filimoni. Kitabu cha ichanduso cha Timoteo kimema ndagizi bwando za nhambiko ya wanhu wamtogole Kilisto (2:1-15), vivija vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto viwolondigwa kuwa (3:1-13), na nzuma za mbuli ya wakulufunzi wa uvwizi (1:3-11, 4:1-5, na 6:3-5). Mbuli ino yolagusa vija Paulo viyamfundize Timoteo kuwa kilangizi mwa wanhu wamtogole Kilisto. Kitabu cha ichanduso cha Timoteo kimema malagizo bwando gondagawataze vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto wa mazua gano kutenda sang'hano za wanhu wamtogole Kilisto wali hasi.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga na kumulamsa Timoteo (*1:1-2*).
2. Abaho komzuma Timoteo yaiteganye na wakulufunzi wa uvwizi (*1:3-11*).
3. Paulo kogendelela kusimulila vija voyolava hewela sama ya Yesu Kilisto (*1:12-20*).
4. Abaho komfundiza Timoteo mmbuli ya kutambika na vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto (*2—3*).
5. Paulo komambukiza lupwilili lwake mkumgwelela Timoteo ndagizi za kimambukizo (*4—6*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yasaguligwe
na manogelwa ga Mulungu Mkombola wetu na Kilisto Yesu tamanilo jetu.
2 Nokwandikila gweye, Timoteo, mwanangu wa ikweli mnhamanila.
Ngekewa, bazi, na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata na kulawa ha
Kilisto Yesu Mndewa wetu viwe hamoja nagwe.

Nzuma za Mafundo ga Uvwizi

3 Kamba vinikuyalalile vinikalile mnzila nichola muisi ya Makedonia,
usigale mdiwambo da Efeso, kwavija kuna wanhu haja wofundiza
mafundo ga uvwizi, avo uwagomese.
4 Walongele waleke sheha na misululu mitali ya wahenga ilibule nziga
vigala bamila. Mbuli zino hazimtaza munhu kutenda sang'hano ya
Mulungu zitendeka kubitila nhamanila iiyeka.
5 Kilamso cha ndagizi ino kicho kamba wanhu wose wamtogole Kilisto
wamemezigwe na noge dija dilawa mmoyo unogile, udaho ung'alile wa
kusambula gehile na ganogile, na nhamanila ilibule uzenzeleganye.
6 Wakulufunzi wano wa uvwizi waga kulawa mzimbuli zino na kugaluk-
ila ulonzi ulibule kinhu.

7 Wolonda kuwa wafundiza Malagizo ga Musa, ila hawagatanga gaja
gowolonga ama mbuli zija zowogangamiza.
8 Tovitanga kamba Malagizo ga Musa ganoga ihawa munhu ko-
gasang'hanikila viilondigwa.
9 Vivija tovitanga kamba Malagizo ga Musa hagekigwe sama ya wanhu
walibule uzenzeleganye, ila sama ya wakeng'enha Malagizo gano na
watenda mbuli zihile, wamhazi na wene vilozo, wanyolodoke na walekile
kumtanga Mulungu, sama ya waja wose wowakoma tata zao ama mama
zao, sama ya wakomaji,
10 wagoni, wambigalo wowasa na wambigalo wayao, wachuluzi wa
nyakadala, wavwizi, woiduila uvwizi, ama waja wose wotenda kinhu
chochose kilekile kuilinga na mafundizo ga ikweli,
11 golawa Muusenga Unogile wa yenzi ya Mulungu unigweleligwe nie.

Bazi da Mndewa ha Paulo

12 Nomgwelela hewela Kilisto Yesu Mndewa wetu, ayo yanigwelele
mhiko sama ya sang'hano yangu. Nomgwelela hewela kwavija kanyona
nie kamba nabule uzenzeleganye na kanisagula nie sama ya sang'hano
yake,
13 hata kamba umwaka nikala nimfukulila na kumgaza na kumuliga.
Ila sambi kanyonela bazi kwavija nitenda hivo bila kuvitanga, na nikala
ning'hali sinakwika nhamanila yangu kumwake.
14 Ngekewa bwando za Mndewa wetu zitigwa kumwangu na kanitenda
nie nimtogole heyo na kuwanogela wanhu wayagwe kwavija nie niilumba
hamoja na Kilisto Yesu.
15 Ulonzi uno uwa kweli na wolondigwa kutogoligwa, kamba “Kilisto
Yesu keza muulumwengu kuwakombola wene vilozo,” na nie niloza
ng'hani kubanza wose.
16 Ila Mulungu kanyonela bazi, giladi kubitila nie, nilozile ng'hani
kubanza wose, Kilisto Yesu yalaguse mwazaganyo wake ulibule nziga
kamba kilingilo ha wanhu waja wondawamtogole na kubokela ugima wa
digunge.
17 Ha Mndewa wa digunge, yalibule nziga, yoleka koneka, yali Mulungu
yeiyeka, yenzi na hishima viwe kumwake milongo yose. Amina.
18 Mwanangu, Timoteo, nokugwelela ndagizi zino kamba vija mbuli za
uhokozi zihokoligwe umwaka zikulonga gweye, giladi mkuziwinza mbuli
hizo udahe kugomba ngomba inogile,
19 mkuzigoga nhamanila na udaho ung'alile wa kusambula gehile na
ganogile. Ila wanhu wayagwe waulema udaho wao wa kusambula gehile
na ganogile, avo wayagiza nhamanila yao.
20 Mmwanza wao wakala Himenayo na Alekizanda, niwalavile ha
Mwenembago giladi wafundizigwe waleke kumfukulila Mulungu.

2

1 Avo, mzimbuli zose, nowayalalila kamba kupula, kutambika, kuwatam-
bikila wanhu wayagwe, na kulava hewela vitendeke sama ya wanhu wose,
2 sama ya wandewa, na waja wose wali na udaho, giladi tukale
mditindiwalo na bila kugomba mkumnogela Mulungu na ung'azi.
3 Nhambiko kamba ino inoga, na imnogeza Mulungu Mkombola wetu,
4 ayo yolonda wanhu wose wakomboligwe na wapate kuitanga ikweli.
5 Kwavija hana Mulungu imwe, na hana imwe yodaha kuwalumba
wanhu wose hamoja na Mulungu, nayo iyo Kilisto Yesu,

6 ayo yaulavile ugima wake giladi yawakombole wanhu wose. Mbuli ino
ilavigwa usindila mkipigiti kilondigwe.
7 Kino kicho kilamso cha Kilisto kunisagula nie kuwa mtumigwa wake
giladi niupete Usenga Unogile na kuifundiza nhamanila ya ikweli ha
Wamhazi. Sivwiza, ila nolonga ikweli.
8 Hanhu hohose hawaiting'hane wanhu wamtogole Kilisto nolonda
wambigalo watambike, wambigalo wekigwe mmakono ga Mulungu
wadahe kwinula makono gao mkutambika bila lusango ama kuibamilila.
9 Vivija nolonda watwanzi wavale vinogile na kwa hishima, wavale
vivalo vilondigwa kuvaligwa na watwanzi, sio mkukutika mvili za hela
bwando ama kuvala zahabu ama lulu ama vivalo va hela bwando
10 ila na sang'hano zinogile, kamba viilondeka na watwanzi watogole
kumtambikila Mulungu.
11 Mtwanzi kolondigwa yaifundize kunyamala na kuwa na moyo wa
kuihumulusa.
12 Simtogoza mtwanzi kufundiza ama kuwa na udaho kwa mbigalo.
Mtwanzi kolondigwa yanyamale.
13 Kwavija Adamu iyo yasongile kuumbigwa, abaho Hawa.
14 Adamu sio iyo yavwiziligwe. Ila mtwanzi iyo yavwiziligwe na
kugaluka munhu yali na vilozo.
15 Ila Mulungu kowakombola watwanzi kulawa m'vilozo vao ku-
bitila kulela wana, ihawa wogendelela kukala mnhamanila, mdinoge,
muung'azi, hamoja na kuleka kuigoda.

3

Vilangizi wa Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Ulonzi uno uwa kweli, kamba munhu yahalonda kuwa kilangizi wa
wanhu wamtogole Kilisto, kosulukila sang'hano inogile.
2 Avo kilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto kolondigwa sambiyawe na
mbuli na munhu, yawe mbigalo wa mtwanzi imwe, yadahe kukiizuila,
yakiitawale mwenyego, yahishimilwe. Kolondigwa yawabokele wahenza
mng'anda yake, na yadahe kufundiza.
3 Sambiyakoligwe na divai, sambiyawe munhu wa kufafalika, ila yawe
munhu yaholile, sambiyawe na kiyahiyahi, ama munhu wa kunogela hela.
4 Kolondigwa yaichunge goya ng'anda yake na kona kamba wanage
womtegeleza na hishima ilondigwa.
5 Ihawa munhu havitanga vija viyolondigwa kuichunga goya ng'anda
yake, kodahaze kuwachunga wanhu wamtogole Kilisto?
6 Sambiyawe munhu yamtogole Kilisto mkipigiti kiguhi, giladi sam-
biyaitope na kugwila mnhaguso ija yondayaibokele Mwenembago.
7 Vivija kolondigwa yawe na nhogolwa inogile na wanhu wa kunze,
giladi sambiyawe na mbuli na munhu na kugwila mumtego uja Mwen-
embago uyawikile sama ya kuwanamata wanhu kipigiti vondayawageze.

Mashemasi

8 Vivija na mashemasi* wawe wanhu wa kuhishimilwa, sambiwawe
videlenya, sambiwakoligwe na divai, ama sambiwanogelwe na hela ya
uzenzeleganye.
9 Wolondigwa kuigoga ng'hani ikweli ya nhamanila na udaho ung'alile
wa kusambula gehile na ganogile.

---

* **3:8** ***Mashemasi*** nhegulo yake *wanhu wosang'hanika mdidale da wanhu wamtogole Kilisto.*

10 Tanhu wolondigwa wagezigwe, na wahakoneka kamba wabule mbuli
zihile, wasang'hanike kamba mashemasi.
11 Vivija na watwanzi zao,† wolondigwa wawe watwanzi wohishimilwa,
sambiwawalonge wanhu vihile, ila wadahe kukiizuila na kuwa bule
uzenzeleganye mzimbuli zose.
12 Shemasi kolondigwa yawe mbigalo wa mtwanzi imwe, na kolondigwa
yawachunge goya wanage na wanhu wa mng'anda yake.
13 Waja wasang'hanike goya kamba mashemasi wopata nhogolwa inogile
ng'hani na wodaha kulonga bila kidumbo mnhamanila yao mkuilumba
hamoja na Kilisto Yesu.

Nyong'onyo Ng'hulu

14 Notamanila kwiza kumwako sambisambi. Ila nokwandika ndagizi
zino giladi
15 kamba nihakawa, uvitange vija wanhu wali mng'anda ya Mulungu
viwolondigwa kuwa, awo wanhu wamtogole Kilisto, wanhu wa Mulungu
yali na ugima, awo wali nguzo na msingi wa ikweli.
16 Bila kudungwadungwa mmoyo, kija kifisigwe mnhamanila yetu
kikulu.
Kagubuligwa mulukuli lwa kiunhu,
kapetigwa na Loho wa Mulungu kamba kabule uzenzeleganye,
na koneka na wasenga wa Mulungu wa kuulanga.
Kapetigwa hagatigati ya Wamhazi,
katogoligwa muulumwengu wose,
na kasoligwa uchana muna iyenzi.

4

Wakulufunzi wa Uvwizi

1 Loho wa Mulungu kolonga bila kifiso kamba mkipigiti cha kimambuk-
izo wanhu wayagwe woilema nhamanila na kuwinza loho za uvwizi na
mafundizo golawa ha vinyamkela.
2 Mafundizo kamba higo gabwililiswa na videlenya na wavwizi, wali na
udaho udanganhike wa kusambula gehile na ganogile, kamba usomigwe
na zuma da moto.
3 Wowagomesa wanhu sambiwasole na kuwalagiza kamba sambiwaje
mandia gayagwe, mandia gaja Mulungu yagalumbile giladi gabokeligwe
mkulava hewela na waja wotogola na kuitanga ikweli.
4 Kwavija kila kinhu kilumbigwe na Mulungu kinoga, kuduhu kinhu
chochose kilemigwa ihawa kibokeligwa mkulava hewela,
5 kwavija king'alizwa na usenga wa Mulungu na mkutambika.

Msang'hana Yanogile wa Kilisto Yesu

6 Kamba uhawalagiza wanhu wamtogole Kilisto mbuli zino, kowa
msang'hana yanogile wa Kilisto Yesu, ufundizigwe goya mmbuli ya usenga
wa nhamanila na mafundizo ganogile gaja gaugawinzile.
7 Sambiugaye na usheha wa kimhazi na simulizi za uvwizi zilibule
kinhu. Ila uifunze mwenyego kuwa munhu yomnogela Mulungu.
8 Kwavija lukuli luhasang'hanika losamhuka, ila sang'hano ya kumtanga
Mulungu inoga ng'hani mzimbuli zose, mkukigoga kilagano sama ya
ugima wa kipigiti kino na ugima wa kipigiti kikwiza.

---

† **3:11** Wasomi wayagwe wogelegeza kamba ***watwanzi zao*** wakala wasang'hana wa kitwanzi wa wanhu wamtogole Kilisto.

9 Ulonzi uno uwa kweli na wolondigwa kutogoligwa.
10 Kino kicho kilamso cha tweye kusang'hanika ng'hani na kugendelela kuiyoha, kwavija twika tamanilo jetu ha Mulungu yali na ugima, ayo yali Mkombola wa wanhu wose, na ng'haning'hani waja womtogola.
11 Mbuli zino uzilagize na kuzifundiza.
12 Munhu yoyose sambiyaubeze umhale wako, ila sang'hano zako zoneke zinoga hameso ga wanhu wamtogole Kilisto muulonzi, muukazi, mdinoge, mnhamanila, na muung'azi.
13 Iyohe kuzisoma Nyandiko Zing'alile ha wanhu wamtogole Kilisto, giladi uwazume na kuwafundiza mbaka kipigiti vondanize.
14 Sambiuileke nhunza yako iugweleligwe kubitila usenga wa kihokozi kipigiti wavyele viwakwikile makono gao.
15 Ugangamale ng'hani mzimbuli zino, na uzisang'hane giladi wanhu wose wone vija vuigendeleza nhunza yako.
16 Uichunge mwenyego na mafundizo gako. Zigoge ng'hani mbuli hizo, kwavija ihawa kozisang'hana, kokiikombola gweye mwenyego na waja wokutegeleza.

5

Viilondigwa Kuwatendela Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Sambiumkomhokele m'vyele, ila muyalalile kamba vija yahawile tataako mwenyego. Watendele ganogile wamhale kamba ndugu zako mwenyego,
2 watwanzi wavyele kamba mama zako, na wandele kamba lumbu zako, na ung'azi wose.
3 Wahishimile vizuka awo walibule wanhu wa kuwatamanila.
4 Ila kamba kizuka kana wana ama wazukulu, tanhu wolondigwa kuifunza kumsang'hanikila Mulungu mkuwatendela ganogile wanhu wa mulango wao wenyego, na mkutenda vino wowaliha watata na wamama zao na wavyele zao, kwavija vino vivo vimnogela Mulungu.
5 Mtwanzi ayo yali kizuka kweli, yalekigwe yeiyeka, kokwika tamanilo jake ha Mulungu na kugendelela kutambika imisi na ikilo na kumpula Mulungu giladi yamtaze.
6 Ila kizuka yokala sama ya kunogela mbuli zihile kadanganhika hata kamba yahawa mgima.
7 Wagwelele wanhu ndagizi zino giladi munhu yoyose sambiyawe na mbuli na munhu.
8 Ila kamba munhu yoyose yoleka kuwagwelela ndugu zake vinhu vowolonda, na ng'haning'hani waja wali mmulango wake, kaibela nhamanila na munhu ayo keha ng'hani kubanza Mmhazi.
9 Sambiumwike kizuka mumsululu wa vizuka kamba hanavikila milao malongo sita, na yakalile yasoligwe mwanza umwe.
10 Yawe kotangigwa goya sama ya sang'hano zinogile, kamba kulela wana, kuwabokela wanhu, kuwasuluza magulu ga wanhu wa Mulungu, kuwataza wanhu wali na migayo, na kukiilava mwenyego kwa namna zose kutenda sang'hano zinogile.
11 Ila vizuka wandele sambiuwagele mumsululu wa vizuka. Kwavija sulukila zao za lukuli zihabanza ng'hani kubanza kumsang'hanikila Kilisto, wolonda kusoligwa kabili.
12 Avo wokiigalila nhaguso wenyego, kwavija wakibena kilagano chao cha mwanduso.

13 Vivija wokiifundiza kuwa wakoka na kwanga kulawa kae ino na
kwingila kae iyagwe. Na hawawa tu wakoka, ila wodeta na kusimulila
mbuli za wanhu, mkulonga mbuli zija hawalondeke kuzilonga.
14 Avo nihanogelwe vizuka wandele wasoligwe, walele wana, na
kuzichunga goya kae zao giladi mdumuka wao sambiyapate hanhu ha
kulonga vihile.
15 Kwavija vizuka wandele wayagwe wahinduka wesha na kumuwinza
Mwenembago.
16 Ila kamba mtwanzi yoyose yamtogole Kilisto yahawa na vizuka mmu-
lango wake, kolondigwa yawataze mwenyego giladi wanhu wamtogole
Kilisto sambiwadonhezwe. Wanhu wamtogole Kilisto wolondigwa wadahe
kuwataza vizuka awo wali vizuka wa ikweli.
17 Wavyele awo wozilongoza goya sang'hano za wanhu wamtogole
Kilisto wolondigwa kubokela kitumetume mianza mibili, ng'haning'hani
waja wotenda sang'hano ya kuupeta Usenga Unogile na kufundiza.
18 Kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga, “sambiumfunge ng'ombe mu-
lomo kipigiti yahahugusa muhindi mkuubojaga,”* na “Wasang'hana
wolondigwa wagweleligwe kitumetume chao.”†
19 Sambiutogole kubokela nhaguso imtagusa m'vyele ila iwe igaligwa na
wasindila wabili ama wadatu.
20 Waja wogendelela kutenda vilozo wakomhokele haulongozi wa
wanhu wose, giladi wavyele wayagwe wadumbe.
21 Haulongozi wa Mulungu na Kilisto Yesu na wasenga wa Mulungu wa
kuulanga wasaguligwe, nokulagiza kamba uzigoge ndagizi zino. Mtendele
kila munhu ganogile, sambiumnogele munhu ino na kumwihila munhu
iyagwe.
22 Sambiutende mbwisa kumwikila munhu makono sama ya kum-
sang'hanikila Mndewa. Sambiukiigele m'vilozo va wanhu wayagwe.
Uiteganye sambiukiinyolodose.
23 Sambiung'we mazi geiyeka, ila ung'we divai kidogo sama ya inda yako
na vitamu viukugula mianza bwando.
24 Vilozo va wanhu wayagwe vokoneka sambisambi, na vowalongola
kuchola kuinhaguso. Ila vilozo va wanhu wayagwe vokoneka hamwande.
25 Na vivija, sang'hano zinogile zokoneka. Na hata sang'hano zija
zinogile zileka kukoneka hazidaha kufisika.

6

1 Nyakadala wose wolondigwa kuwahishimila wandewa zao giladi
twaga da Mulungu na mafundizo gake sambigalongigwe vihile.
2 Waja wali na wandewa wamtogole Kilisto sambiwaleke kuwalagusila
hishima, kwavija hewo wao ndugu. Ila wawasang'hanikile hata vinogile
ng'hani, kwavija wanhu wopata vinhu bwando kulawa mzisang'hano zao
wao wanhu wamtogole Kilisto na wanogelwa zao.

Mafundizo ga Uvwizi na Ugoli wa Ikweli

Mbuli zino uzifundize na kuzigangamiza.
3 Munhu yoyose yofundiza mafundizo gayagwe, kogalema mafundizo
ganogile ga kumtanga Mulungu, mafundo ga Mndewa wetu Yesu Kilisto,
4 munhu hiyo kana matopa na haduhu kinhu choyokitanga. Kana
ngelegeza zihile za kusulukila kuibamilila na kuihasanya na wanhu sama

* **5:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 25:4. † **5:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LUKA 10:7.

ya nhegulo ya mbuli, avo kosongeza migongo, kugomba, kuilonga vihile, kuigelegeza vihile,
5 na kuibamilila hagatigati ya wanhu wali na ngelegeza zihile na walibule ikweli mgati yao. Wanhu wano wogelegeza kamba kumtanga Mulungu iyo nzila ya kuwa mgoli.
6 Ila kumtanga Mulungu komtenda munhu yawe mgoli ng'hani, ihawa kokwiguta na kija kiyali nacho.
7 Kwavija hatwizile na kinhu chochose muulumwengu, na hatudaha kulawa na kinhu chochose.
8 Ila kamba tuhawa na mandia na vivalo, hatulondigwa kusulukila vinhu viyagwe.
9 Ila wanhu waja wolonda kuwa wagoli wogwila mkugezigwa na kunamata mumtego wa Mwenembago. Wogogigwa na sulukila bwando za ubozi na za kulumiza, azo ziwatenda wanhu wengile mzimbuli zihile na za ubananzi.
10 Kwavija kuzinogela hela kicho chanduso cha mbuli bwando zihile. Na wanhu wayagwe mkutamanila hela waileka nhamanila na kukiihoma wenyego na usungu mkulu.

Ndagizi ha Timoteo

11 Ila gweye, munhu wa Mulungu, inege na mbuli zino zose zihile. Iyohe kukala ukazi wa kuwa bule uzenzeleganye, kukala ukazi wa kumnogela Mulungu, kuwa na nhamanila, noge, mwazaganyo, na kuhola moyo.
12 Gomba ngomba inogile ya nhamanila. Unanahile ugima wa digunge uukemeligwe uutogole kulawa mmoyo haulongozi wa wasindila bwando.
13 Haulongozi wa Mulungu, ayo yowagwelela ugima wanhu wose, na haulongozi wa Kilisto Yesu, ayo viyakalile yosindila haulongozi wa Pontio Pilato kaiyalala vinogile, nokulagiza
14 uzigoge ndagizi zino bila uzenzeleganye ama kuwa na mbuli na munhu mbaka vondayagubuligwe Mndewa wetu Yesu Kilisto,
15 ayo Mulungu yondayamgale mkipigiti chake mwenyego. Mulungu yamotezwe, yali Mtawala yeiyeka, Mtawala wa watawala wa isi na Mndewa wa wandewa.
16 Heyo iyo yeiyeka yali na ugima wa digunge, yokala mgati ya mulangaza haudahika kukwenhukilwa, na haduhu munhu yamuwene ama yadahile kumona. Hishima na udaho viwe kumwake mazua gose. Amina.
17 Walagize waja wali wagoli muulumwengu uno wa sambi kamba sambiwakiitope ama kutamanila vinhu vao, avo vileka kutamanilwa, ila wamtamanile Mulungu, ayo yotugwelela vinhu vose giladi tuvideng'helele.
18 Walagize watende ganogile, wawe wagoli mkutenda sang'hano zinogile, wawe na moyo unogile, na watogole kuwasangila wanhu wayagwe vinhu vao.
19 Mkutenda vino, wokiikila wenyego ngama kamba msingi unogile sama ya kipigiti kikwiza, giladi waunanahile ugima uja uli ugima wa ikweli.
20 Timoteo, imiliza kija chuugweleligwe. Inege na mbamila zilekile kumnogela Mulungu na ngelegeza zihile, mkuhonyela zikemigwa “Ilimu.”
21 Wayagwe waileka nhamanila yao mkuzitogola mbuli zino. Ngekewa ya Mulungu iwe hamoja na mweye mose.

LUPWILILI LWA IKABILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA TIMOTEO

ULONGOZI

Kitabu cha ikabili cha Timoteo kicho lupwilili lwa ikabili lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo ha mwanahina wake Timoteo. Kitabu cha ikabili cha Timoteo chandikigwa behi na ikimambukizo cha ugima wa Paulo. Kipigiti kino Paulo kakala mkifungo mdiwambo da Loma (1:16). Paulo kakala yamnogele ng'hani Timoteo, na mianza bwando kamulagusa kamba mwanage (Flp. 2:22 na 1Tim. 1:2, 1:18).

Luno lulo lupwilili lumwe mmwanza wa mhwilili nne zayandike Paulo ha munhu imweimwe uhaleka zija zayandike ha wanhu wamtogole Kilisto. Mhwilili ndatu ziyagwe zizo lupwilili lwa ichanduso lwa Timoteo, lupwilili lwa Tito, na lupwilili lwa Filimoni. Kipigiti vichandikigwe kitabu cha ikabili cha Timoteo, wanhu wamtogole Kilisto wakalile muutawala wa Kiloma wakala wogazigwa. Yodahika kamba kino kikala kilamso cha Paulo kwikigwa mkifungo na kakala yomulagiza Timoteo kwazaganya migayo. Kamba mkitabu cha ichanduso cha Timoteo, Paulo komzuma ng'hani Timoteo mmbuli ya wakulufunzi wa uvwizi (1Tim. 1:16-18). Vivija komulongela Timoteo kamba kowa na vipigiti vidala hamwande (3:1).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga na kumulamsa Timoteo (*1:1-2*) na abaho komgangamiza (*1:3-18*).
2. Abaho komulongela Timoteo yawe na mwazaganyo (*2:1-13*).
3. Abaho Paulo kolava ndagizi (*2:14-26*).
4. Abaho komzuma mmbuli ya gaja gondagalawilile hamwande na nzila inogile ya kugahuma (*3:1—4:8*).
5. Paulo komambukiza na kulava mbuli zake mwenyego ha Timoteo (*4:9-22*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, yasaguligwe na manogelwa ga Mulungu
kuwa mtumigwa wa Kilisto Yesu. Nitumigwa kuwalongela wanhu mbuli
ya ugima wa digunge Mulungu uyekile kilagano na tweye kubitila
nhamanila mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu.
2 Nokwandikila gweye, Timoteo, mwanangu mnogelwa.
Ngekewa, bazi, na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata na kulawa ha
Kilisto Yesu Mndewa wetu viwe hamoja nagwe.

Kulava Hewela na Kugangamizwa

3 Nomuheweza Mulungu, ayo inimsang'hanikila na udaho ung'alile wa
kusambula gehile na ganogile kamba viwatendile wahenga zangu. Imisi
na ikilo mazua gose sikusemwa gweye mnhambiko zangu.
4 Nosulukila kukona kabili, kwavija nokumbukila mahozi gako kipigiti
vitukalile tuilaga. Na nokwiza kudeng'ha ng'hani tuhawa hamoja kabili.
5 Niikumbukila nhamanila yako ya ikweli, ayo iwakalile nayo bibi yako
Loisi na mamaako Yunike, sambi na nie notogola kamba na gweye kunayo.
6 Sama ya kilamso kino, nokukumbusa kamba sambiuikome nhunza
iyakugwelele Mulungu kipigiti vinikwikile makono gangu.
7 Kwavija Mulungu hatugwelele Loho wake giladi yatugele bwembwe,
ila katugwelela Loho wa kutugela mhiko, noge, na kuizuila.

8 Avo sambiwone kinyala kumulonga Mndewa wetu ha wanhu wayagwe,
ama sambiunyonele kinyala nie, nili mfungigwa sama ya Kilisto. Sama ya
mhiko Mulungu ziyakugwelele, uisasale kugaya hamoja na nie sama ya
Usenga Unogile.
9 Kwavija Mulungu katukombola na katukema tukale ukazi ung'alile.
Katenda vino si sama ya gaja gatutendile, ila kwavija vino vivo vimnogele
mwenyego. Ngekewa ino tugweleligwa kubitila Kilisto Yesu songela
ulumwengu haunalumbigwa.
10 Ila sambisambi ngekewa ino igubuligwa kumwetu kubitila kwiza kwa
Mkombola wetu Kilisto Yesu. Heyo kazimambukiza mhiko za ifa, na
kubitila Usenga Unogile kaugubula ugima wa digunge.
11 Mulungu kanisagula nie kuwa mpeta Usenga Unogile, mtumigwa wa
Kilisto, na mkulufunzi.
12 Kino kicho kilamso cha nie kugazika. Ila sikona kinyala kwavija
nimtanga heyo inimtamanila, na notogola kamba heyo kodaha kukiimiliza
kija kinigweleligwe mbaka zua dija dondayabwele Mndewa.
13 Zinanahile ng'hani mbuli za ikweli zinikufundize, ziwe kamba
ningo ya gweye kuikweleleza, na usigale muinhamanila na mdinoge jetu
mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu.
14 Vigogeni vinhu vinogile vumgweleligwe mkutazigwa na Loho wa
Mulungu yokala mgati yetu.
15 Kuvitanga kamba Figela na Helimogene hamoja na wanhu wose muisi
ya Asia wandeka.
16 Mndewa yawaonele bazi wanhu wali mng'anda ya Onesifolo, kwavija
Onesifolo mianza bwando kausuluza moyo wangu, na honile kinyala sama
yangu nie avija vinikalile mkifungo.
17 Kipigiti viyavikile mdiwambo da Loma, hima kasonga kunizahila
mbaka kanyona.
18 Mndewa yamonele bazi mdizua dondayeze Kilisto! Gweye kovitanga
goya mianza mingahi iyanitazile nie mdiwambo da Efeso.

2

Asikali Yanogile wa Kilisto Yesu

1 Avo, gweye mwanangu, ugangamizwe mngekewa ija Mulungu iyokug-
welela mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu.
2 Gasole mafundo gaja gaunihulike nie nifundiza haulongozi wa
wanhu bwando, na uwagwelele wanhu walibule uzenzeleganye awo
wondawadahe kuwafundiza wayagwe.
3 Wazaganye migayo hamoja na nie kamba asikali yanogile wa Kilisto
Yesu.
4 Haduhu asikali yosang'hanika na mbuli za wanhu hawali asikali, ila
kolonda kumnogeza mkulu wake.
5 Mkimbila yokimbila mumkimbilo wa wanhu bwando hadaha kug-
weleligwa nhunza kamba hazigogile ndagizi.
6 Mulimi yalimile ng'hani kolondigwa yawe wa ichanduso kubokela
fungu jake da vakuja.
7 Kigelegeze kino kinilonga, kwavija Mndewa kokugwaa udaho wa
kuzitanga mbuli zino zose.
8 Mkumbuke Yesu Kilisto, yazusigwe kulawa mkudanganhika, ayo
yakalile wa lukolo lwa Daudi, kamba vinikalile nifundiza Muusenga
Unogile unikalile niupeta.

9 Kwavija niupeta Usenga Unogile, nogaya na hata kufungigwa na
minyolo kamba mtenda gehile. Ila mbuli ya Mulungu haifungigwa.
10 Avo nochazaganya kila kinhu sama ya wanhu wasaguligwe na
Mulungu, giladi na hewo vivija wapate ukombola awo wiza kubitila Kilisto
Yesu na kugala yenzi ya digunge.
11 Ulonzi uno wa ikweli,
“Kamba tuhadanganhika hamoja na heyo,
vivija towa wagima hamoja na heyo.
12 Kamba tuhagendelela kwazaganya,
totawala hamoja na heyo.
Kamba tuham'bela heyo,
na heyo vivija kotubela.
13 Kamba tweye twa vizenzeleganye,
heyo kosigala kuwa bule uzenzeleganye,
kwavija heyo hadaha kuibela mwenyego.”

Msang'hana Yatogoligwe

14 Uwakumbuse wanhu zako mbuli zino, na uwazume haulongozi wa
Mulungu kamba sambiwagombe sama ya mbuli. Ngomba kamba zino
hazimzenga munhu yoyose ila zowabananga waja wozitegeleza.
15 Iyohe giladi utogoligwe hameso ga Mulungu, kamba msang'hana
yalekile kugeligwa kinyala na sang'hano yake, na uwe munhu yofundiza
Usenga wa kweli ya Mulungu vinogile.
16 Kala kutali na mbuli zili si za Mulungu na mbuli za kibozi, kwavija
mbuli hizo zowalongoza wanhu wawe kutali ng'hani na Mulungu.
17 Mafundizo gano ga kamba londa dikwenela lukuli lose. Wanhu wabili
wakalile wofundiza mbuli zino wakala Himenayo na Fileto.
18 Waileka nzila ya kweli na kuitenda nhamanila ya wanhu wayagwe
wamtogole Kilisto idungwedungwe mkulonga kamba mzuso ubita wisha.
19 Ila msingi ugangamale Mulungu uyawikile haudahika kutigiswa, na
uchana ya msingi uno zandikigwa mbuli zino, “Mndewa kowatanga waja
wali wanhu zake,”* na, “Wose wolonga kamba hewo wa wanhu wa
Mndewa wolondigwa waleke kutenda gehile.”
20 Muna ing'anda ya mgoli muna via bwando va namna zose, viyagwe
va madini ga feza, viyagwe va zahabu, viyagwe va mibiki, na viyagwe va
ulongo. Viyagwe vitendigwa sama ya vinhu kisinyo, na viyagwe sama ya
vinhu vizoeleke mazua gose.
21 Vino vivo vondaiwe ha munhu yoyose yoing'aliza na kuwa kutali na
vinhu vose vihile, kowa kinhu kitendigwe sama ya vinhu kisinyo, kwavija
kowa na ukazi ung'alile na kowa munhu yaisasale kusang'hanikizwa na
Mndewa mmbuli zose zinogile.
22 Avo inege na sulukila zihile za umhale, na iyohe kukala ukazi wa
kuwa bule uzenzeleganye, nhamanila, noge, na tindiwalo, hamoja na awo
womkema Mulungu na mioyo inogile.
23 Ila uinege na mbamila za kibozi na za kijinga, kwavija gweye
kuvitanga kamba zimambukizilaga muingomba.
24 Gweye kamba mtumigwa wa Mndewa hulondigwa kugomba na
munhu. Ila kolondigwa umnogele kila munhu, na uwe mkulufunzi unogile
uli na mwazaganyo.

---

* **2:19** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MHETA 16:5.

25 Uwe munhu yaholile kipigiti vuuwagolosa waja wokubeza, kwavija
siku Mulungu koigalula mioyo ya wanhu waja na kwiza kuitanga ikweli.
26 Abaho wabwele mnzonzi zao na kuhonyokwa kulawa mumtego wa
Mwenembago, ayo yawanamate na kuwatenda watende gaja goyolonda
heyo.

3

Mazua ga Kimambukizo

1 Ila kolondigwa uitange mbuli ino, Timoteo, kamba kuna gamazua ga
kimambukizo kowa na vipigiti vidala.
2 Wanhu wowa wene kuinogela wenyego, wene kunogela hela, wene
kuitogola, wene matopa, na wene maligo. Hawawategeleza tata zao na
mama zao, walibule hewela, wanyolodoke mmioyo,
3 walibule unhu, wolema kuwagela wayao kumgongo, wowalonga vihile
wayao, woleka kuizuila, wakaini, na wokwihilwa na mbuli zinogile.
4 Wanhu wano wowa vizenzeleganye, hawawagesa wanhu wayagwe,
wowa wene kulonda makulu, na wowa wene kunogelwa na mbuli za
uhondo wa ulumwengu uno kubanza kumnogela Mulungu.
5 Kunze wa kamba wanhu wa Mulungu, ila wozibeza mhiko zake. Ukale
nao kutali wanhu kamba wano.
6 Kwavija mmwanza wao hana wanhu wokiitenda kuwa wambwiga
wokwingila mzing'anda za watwanzi wabozi wagubikizwe na vilozo
viwali navo na kuhembeluswa na sulukila za kila namna. Wolonda
wagatogole mafundo gao ga uvwizi.
7 Watwanzi awo mazua gose wolonda kuifundiza ila hawadaha kwiza
kuitanga ikweli.
8 Kamba vija Yane na Yambile* viwam'bezile Musa umwaka, vivija
wanhu wano waibamilila ikweli, wanhu wali na nzonzi zipotoke, na
wahumwile mnhamanila.
9 Ila hawavika kutali ng'hani, kwavija kila munhu kowona vija viwali
wabozi. Vino vivo viwalawilile Yane na Yambile.

Ndagizi za Kimambukizo

10 Ila gweye, Timoteo, kuvitanga vija vinifundiza na vija vinikala, na
kugatanga gaja gali mmoyo wangu. Kuitanga nhamanila yangu, vija vinili
na mwazaganyo na noge, na vija vinidaha kwazaganya.
11 Kuitanga migayo yangu na kugazika kunigazike. Kugatanga gose
ganilawilile nie mmiwambo ya Antiokia, Ikonio, na Listila, migayo ihile
inyazaganye, ila Mndewa kanikombola kulawa mmigayo ija yose.
12 Kila munhu yolonda kukala ukazi wa kumnogela Mulungu
mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu kogazigwa.
13 Ila wanhu wehile na wazenzeleganye wogaluka kulawa kuwiho
na kuwa wanhu wehile ng'hani, kuno wowavwizila wayagwe na hewo
wenyego kuvwiziligwa.
14 Ila gweye gendelela na gaja gauifundize na gaugatogole ng'hani,
kwavija kumtanga ija yakufundize.
15 Na kuvitanga kamba songela vuukalile mdodo kufundizigwa
Nyandiko Zing'alile, zikugwelele ng'hungwe za kuubokela ukombola awo
wiza kubitila nhamanila mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu.

---

* **3:8** ***Yane na Yambile*** hawandikwe M'bibilia ila muusheha wa Wayahudi wolongigwa kamba wakala wahawi wa Falao wam'bezile Musa. Nyandiko zino za mkitabu cha KUHALAWA 7:11-12.

16 Nyandiko zose Zing'alile zina Loho wa Mulungu, na zolumba kufundiza gaja gali kweli, kukomhokela gehile, kugolosa haveduke, na kufundiza kukala ukazi ulibule uzenzeleganye,
17 avo munhu wa Mulungu yatimamie na yawe na vihendo vose va kutenda kila sang'hano inogile.

4

1 Haulongozi wa Mulungu na haulongozi wa Kilisto Yesu, ayo yondayawataguse iwagima na wadanganhike, na kwavija heyo kokwiza kutawala kamba Mndewa, nokulagiza,
2 uupete Usenga Unogile, uisasale mkipigiti kilumbile na mkipigiti hakilumbile, fundiza, komhokela, na gangamiza, na ufundize na mwazaganyo mkulu.
3 Kipigiti chokwiza cha wanhu kugalema mafundizo ga ikweli, ila woziwinza sulukila zao wenyego na woilundikila wakulufunzi bwando wondawawalongele gaja gowosulukila hewo kugahulika.
4 Wolema kuzitegeleza mbuli za ikweli, na wosonga kuzitegeleza simulizi za uvwizi.
5 Ila gweye, uizuile mzimbuli zose, uyazaganye migayo, tenda sang'hano ya mpeta Usenga Unogile, na ugatende gose gayakugwelele Mulungu kamba mtumigwa.
6 Kwavija nie kipigiti changu kivika cha kulavigwa nhosa. Kipigiti cha nie kusegela muulumwengu uno kikwenhuka.
7 Nigomba ngomba inogile, mkimbilo niumambukiza, na nhamanila nisigala nayo.
8 Na sambi nikiligwa mkungo wa kuwa bule uzenzeleganye, awo Mndewa, mulamula yalibule uzenzeleganye, wondayanigwelele kuna dizua dondayabwele. Ila sio nie niiyeka, ila vivija na waja wose wakalile wonogelwa kumona mkipigiti cha kwiza kumwake.

Ndagizi za Kiunhu

9 Tenda vuudahile wize kumwangu himahima,
10 kwavija Dema, kanogelwa na ulumwengu uno avo kanileka kachola kudiwambo da Tesalonike. Kilesike kachola muisi ya Galatia, na Tito kachola muisi ya Dalumatia.
11 Luka yeiyeka iyo yali hamoja na nie. Msole Maluko wize nayo, kwavija heyo iyo yodaha kunitaza muisang'hano yangu.
12 Nimtuma Tikiko yachole kudiwambo da Efeso.
13 Uheza ngalila koti jangu, dija dinidilekile mmakono ga Kalipo mdiwambo da Toloa, vivija nigalile na vitabu vangu, ng'haning'hani vija vitendigwe na kwembe.
14 Alekizanda, ija imuhunzi, kanitendela mbuli zihile ng'hani. Mndewa komuliha galingile na gaja gayatendile.
15 Gweye vivija umteganye, kwavija kagabeza na mhiko zake zose gaja gose gatulongile.
16 Mmwanza wangu wa ichanduso kugaligwa ha mulamula haduhu munhu yangombeleze, ila wanhu wose wanileka. Mulungu sambiyawapetele nhaguso ino.
17 Ila Mndewa kema hamoja na nie na kunigela mhiko, avo kubitila nie Usenga Unogile upetigwe bila kusigazwa na Wamhazi wose wauhulike. Avo nikomboligwa kulawa mnhaguso ya ifa.

18 Mndewa konikombola kulawa mzimbuli zose zihile na kunisola
mkuniimiliza na kunigala kuna uundewa wake wa kuulanga. Yenzi iwe
kumwake milongo yose. Amina.

Ndamsa za Kimambukizo

19 Walamse Pilisila na Akuila, hamoja na wanhu wali mng'anda ya
Onesifolo.
20 Elasto kasigala mdiwambo da Kolinto. Na nie nimuleka Tulofimo
mdiwambo da Mileto kwavija kakala mtamu.
21 Tenda vuudahile kwiza kipigiti cha kihuhe king'hali hakinavika.
Yubulo, Pude, Lino, na Klaudia hamoja na wanhu wose wamtogole
Kilisto, wokulamsa.
22 Mndewa yakale na loho yako.
Ngekewa ya Mulungu iwe hamoja namwe.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA TITO

ULONGOZI

Kitabu cha Tito kicho kitabu kili mmwanza wa mhwilili nne zilawa ha Paulo ziyamwandikile munhu imweimwe na sio ha dale jose da wanhu wamtogole Kilisto. Mhwilili ziyagwe ndatu zayandike Paulo ha munhu imweimwe zizo 1Timoteo, 2Timoteo, na Filimoni. Paulo kakala yamwandikile Tito ila vivija kandika kamba vija lupwilili luja lukala lulondigwa kusomigwa haulongozi wa wanhu bwando. Togatanga gano kwavija kalongelela mbuli zimtenda heyo yalumbe kuwa mtumigwa wa Kilisto, kinhu Tito kiyakalile yeshile kukimanya. Siku Paulo kandika lupwilili luno hagatigati ya milao ya 63-65 songela kuvumbuka kwa Kilisto.

Paulo kamulagiza Tito yawalongoze wanhu wamtogole Kilisto wakalile kukisiwa cha Kilete. Paulo kandika lupwilili luno giladi yamulagize Tito vija vondayawasagule na kuwafundiza vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto. Kamgwelela malagizo galingane na gaja gayalongile mulupwilili lwa Timoteo. Lupwilili lwake lolonga vija kilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto vondawakale ukazi unogile na kuwa ningo ha wanhu wayagwe. Wanhu wamtogole Kilisto na vilangizi wao lelo wolondigwa kuzilola mbuli zino mwa awo wali muulongozi.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo komulagiza Tito kusagula vilangizi wali na moyo wa kumdumba Mulungu (*1:1-16*).
2. Abaho, vivija komulagiza Tito kuwafundiza wanhu wakale ukazi wa kumdumba Mulungu (*2:1—3:11*).
3. Hakimambukizo, Paulo kokwishilizila mkulava ngelegeza zikalile mmoyo wake na kulava ndamsa (*3:12-15*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, nyakadala wa Mulungu na mtumigwa wa Yesu Kilisto.

Nitumigwa giladi niigangamize nhamanila ya awo wasaguligwe na Mulungu na kuwafundiza kuitanga ikweli yondaiwatende wakale ukazi wa kumnogeza Mulungu.

2 Kweli ino iwatenda wawe na tamanilo da kuwa na ugima wa digunge, ugima awo Mulungu yalibule uvwizi uyekile kilagano nao songela ulumwengu haunalumbigwa.

3 Na mkipigiti kitogoligwe kaigubula mbuli yake kubitila Usenga Unogile unigweleligwe nie, Usenga uniupeta mkushulutizwa na Mulungu Mkombola wetu.

4 Nokwandikila gweye, Tito, mwanangu wa ikweli mnhamanila ituisangila.

Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata na kulawa ha Yesu Kilisto Mkombola wetu viwe hamoja nagwe.

Sang'hano ya Tito ako Kilete

5 Nikuleka kuna ikisiwa cha Kilete giladi ukamambukize sang'hano yetu haja, na uwasagule wavyele wa wanhu wamtogole Kilisto m'viwambo vose vili na madale ga wanhu wamtogole Kilisto kamba vinikulongele.

6 M'vyele kolondigwa sambiyatagusigwe mbuli na munhu yoyose, yawe
na mtwanzi imwe, munhu mwene wana wamtogole Kilisto, sambiwawe
watundu, wawe wanhu wa kuizuila mmbuli zihile.
7 Kwavija m'vyele iyo mkulu muisang'hano ya Mulungu, avo kolondigwa
sambiyawe na mbuli na munhu, sambiyawe na matopa, sambiyone
lusango himahima, sambiyakoligwe, sambiyawe mkali, na sambiyaipatile
vinhu mnzila ya uzenzeleganye,
8 ila kolondigwa kuwa mgomela wahenza, yonogelwa na ganogile, yawe
na ng'hungwe, yawe bule uzenzeleganye, yang'alile, na mwene kuizuila
sambiyatende gehile.
9 Kolondigwa kuugoga ng'hani Usenga Unogile utogoligwa uyafundizwe,
giladi yadahe kuwagangamiza wayage mkuwapetela mafundo gali na
mhiko, na kuwalagusila awo wogabela haja hawahonyele.
10 Kwavija kuna wanhu bwando wabezi awo wolonga mbuli za kibozi na
kuwavwizila wayao, hasa waja wowagong'ondeza wanhu wengile kumbi
kileka mana wakomboligwe.
11 Wolondigwa wavudalizwe, kwavija sama ya mafundizo gao ga uvwizi
wowagiza mulango wose. Wotenda gano sama ya kupata hela tu.
12 Hata imwe wa wanhu zao wenyego, ayo womkema muhokozi kulawa
kisiwa cha Kilete, kawalonga hewo yolonga, “Wanhu kulawa Kilete wose
wavwizi, wang'onyo wene ukaini, wakoka, na wabukanyaji.”
13 Na usindila uno una kweli mgati yake. Avo wakomhokele wanhu
wamtogole Kilisto mkuwakalikila giladi wawe na nhamanila igangamale.
14 Sambiwagendelele kutegeleza usheha wa Wayahudi ama malagizo
gatendigwe na wanhu ga awo wailemile ikweli.
15 Ha awo wang'alile, kila kinhu king'ala. Ila ha awo wanyolodoke na
walekile kutogola, haduhu kinhu king'alile kumwao, kwavija nzewele zao
na udaho wao wa kusambula gehile na ganogile zibanangika.
16 Wolonga wamtanga Mulungu, ila sang'hano zao zobela. Hawanogelwa
na wamema udulu, hawalumbile kutenda kinhu chochose kinogile.

2

Mafundizo Gali na Mhiko

1 Ila gweye, Tito, kolondigwa ufundize gaja gali mmafundizo gali na
mhiko.
2 Wafundize wavyele wa kimbigalo waizuile, walumbe kuhishimilwa,
na wawe na ng'hungwe. Wagangamale mnhamanila, mdinoge, na
mkwazaganya.
3 Vivija wafundize wavyele wa kitwanzi wakale mnzila imnogele
Mulungu, sambiwawalonge wanhu vihile ama kuwa nyakadala wa ugimbi.
Ila wawafundize wandele zao gaja ganogile.
4 Wavyele wa kitwanzi wolondigwa wawafundize wandele zao
wawanogele wambigalo zao na wana zao,
5 waizuile, wang'ale, wasang'hanike mkae zao, wawe na moyo unogile,
na wawe wende ha wambigalo zao, giladi Usenga wa Mulungu sambiu-
longigwe vihile.
6 Vivija walongeleni mkuwayalalila wamhale giladi waizuile.
7 Gweye uwe ningo mkutenda vinhu vose vinogile. Mmafundizo gako,
sambiuwe na uzenzeleganye, na usegeze kinyala.

8 Fundiza ikweli giladi mafundo gako sambigawe na ving'hwaso, abaho munhu yoyose yondayakubeze yone kinyala, yawe bule kinhu chochose kihile cha kutulonga tweye.
9 Wafundize nyakadala wawe wende ha wandewa zao na kuwanogeza mkila kinhu, sambiwaibamilile nao
10 ama kuwebila, ila walaguse kamba mazua gose hewo wanoga na wabule uzenzeleganye, giladi mnzila zose wagatende mafundo ga Mulungu Mkombola wetu goneke ganoga.
11 Kwavija ngekewa ya Mulungu igala ukombola igubuligwa ha wanhu wose.
12 Ngekewa hiyo yotufundiza kuleka kukala ukazi wa kumgevuza Mulungu, kuleka sulukila za muulumwengu, na kukala ukazi wa kuizuila, kuwa bule uzenzeleganye, na kumnogeza Mulungu muulumwengu uno.
13 Kuno tobeta zua dimotezwe ditutamanila, kipigiti Mulungu wetu Mkulu na Mkombola wetu Yesu Kilisto vondayoneke na yenzi yake.
14 Kailava mwenyego sama yetu tweye giladi yatukombole kulawa mmbuli zose zihile na kuwang'aliza wanhu zake sama yake mwenyego wawe na sulukila ya kutenda ganogile.
15 Avo mbuli zino zizo zondaufundize. Uwagangamize wanhu na uwakomhokele na udaho wako wose. Sambiumuleke munhu yoyose yakuzabuze.

3

Kutenda Ganogile

1 Wakumbuse wanhu wawe wende ha watawala na wali na udaho na sambiwawadulukile, ila waisasale kutenda mbuli zose zinogile.
2 Walongele sambiwamulonge vihile munhu yoyose, sambiwagombe, ila wahole na wawe na moyo unogile ha wanhu wose.
3 Umwaka tweye wenyego tukala wabozi, wadulu, tupotele, na nyakadala wa sulukila bwando zihile na za uhondo wa muulumwengu. Tukala ukazi wa kuilondela gehile na mkuiyonela migongo, wanhu wayagwe watwihila, na tweye tuihila wenyego kwa wenyego.
4 Ila unozi na noge da Mulungu Mkombola wetu vuvigubuligwe,
5 katukombola, si sama ya vinhu vinogile vitutendile, ila sama ya bazi jake. Katukombola kubitila Loho wa Mulungu, ayo yatutendile tuvumbuke mwanza wa ikabili na kutugalula kuwa wa sambi mkutusuluza.
6 Mulungu katwitila Loho wake* bila mhima kubitila Yesu Kilisto Mkombola wetu,
7 giladi tupetigwe na Mulungu kuwa wanhu walibule uzenzeleganye kubitila ngekewa yake na kuwa wahazi wa ugima wa digunge utuutamanila.
8 Mbuli zino zinilongile si za uvwizi.

Nokulonda gweye ugazamize mafundo gano, giladi awo wamtogole Mulungu walamule wenyego kutenda ganogile. Mafundo gano ganoga na gomzenga kila munhu.
9 Ila uinege na mbamila za kibozi, simulizi za misululu ya wahenga, ngomba, na kuisuna sama ya Malagizo ga Musa. Mbuli zino hazizenga na za kibozi.
10 Munhu yoyose yogala mbagu mmwanza wenu, mzume mianza mibili, abaho kamba hakuhulike, muleke.

---

* **3:6** ***Mulungu katwitila Loho wake*** nhegulo yake *Mulungu katugwelela Loho wake.*

11 Uvitange kamba wanhu kamba wano hawali muna ikweli, na vilozo
vao vowatagusa kamba wahonyela.

Ndagizi za Kimambukizo

12 Notamanila kumtuma Atema ama Tikiko kumwako. Yahavika tu,
tenda vuudahile wize tuiting'hane kudiwambo da Nikapoli, kwavija
nokala haja kipigiti chose cha kihuhe.
13 Tenda vuudahile umtaze Zena yagatangile goya malagizo na Apolo
giladi wasonge mwanza wao, na uwagwelele kila kinhu chowolonda.
14 Na wanhu zetu wamtogole Kilisto waifundize kusang'hanika bila
kushulutizwa na munhu, giladi wapate vinhu viwolonda mazua gose na
sambiwakale bila kutenda sang'hano yoyose.
15 Wanhu wose wali hamoja na nie wokulamsa. Walamse mbwiga zetu
mnhamanila.
Ngekewa ya Mulungu iwe na mweye mose.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA FILIMONI

ULONGOZI

Lupwilili luno luguhi lwa Filimoni lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo (1:1). Paulo kalwandika lupwilili luno kipigiti viyakalile mkifungo, nhegulo yake siku kalwandika lupwilili luno kipigiti viyakalile Loma. Kamba kakala yalwandike lupwilili luno kipigiti viyakalile Loma, basi vodahika lwandikigwa mkipigiti cha milao ya 61 songela kuvumbuka kwa Kilisto, kipigiti viyandike lupwilili lwa Wakolosai.

Paulo kamwandikila lupwilili luno munhu yokemigwa Filimoni. Filimoni kakala mmwanza wa wanhu wamtogole Kilisto na vivija kakala na nyakadala. Paulo kamwandikila Filimoni yomulongela kamba sambiyamsune nyakadala wake Onesimo, ayo yakalile yamkimbile. Kulingana na malagizo ga Kiloma, Filimoni kakala na udaho wa kumkoma Onesimo. Paulo kakala na mbuli za kuhembekeza za kutenda Filimoni yamtogole Onesimo kamba ndugu, kwavija kamtogola Kilisto na hata kongeza kamba Onesimo yalekigwe yasang'hanike hamoja na Paulo (1:13-14).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo komulamsa Filimoni (*1:1-3*).
2. Abaho Paulo koiyalala sama ya Onesimo kamba Filimoni yamtogole Onesimo kamba ndugu yamtogole Kilisto (*1:4-21*).
3. Paulo komambukiza mkuilonga sulukila yake ya kuwatembelela na kuwalamsa (*1:22-25*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mfungigwa sama ya kuupeta Usenga Unogile wa Kilisto Yesu, na lolawa ha ndugu yetu Timoteo.

Nomwandikila Filimoni, mbwiga wetu mnogelwa na msang'hana mietu,
2 na Afia lumbu jetu, na Alikipo asikali mietu mnhamanila, na wanhu wamtogole Kilisto, awo woiting'hana mng'anda yenu.

3 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Noge na Nhamanila ya Filimoni

4 Ndugu yangu Filimoni, mazua gose nihatambika, nokutambula gweye na kumuheweza Mulungu wangu,
5 kwavija nidihulika noge jako ha wanhu wose wa Mulungu na nhamanila yuulinayo mkuilumba hamoja na Mndewa Yesu.
6 Notambika kamba uhamoja wetu na gweye kamba wanhu wamtogole Kilisto wokugwelela ilimu ng'hulu ng'hani ya motelo zose zitulinazo ziyatugwelele Kilisto.
7 Ndugu yangu, noge jako dingwelela ndeng'ha ng'hulu na kunigangamiza, kwavija unovu wako uisuluza mioyo ya wanhu wa Mulungu.

Paulo Komtambikila Onesimo

8 Mkilamso kino, nie kamba ndugu yako mkuilumba hamoja na Kilisto, nodaha kukushulutiza bila kudumba utende gaja golondigwa kutendeka.
9 Ila nokuyalalila kwavija nikunogela. Na nie, Paulo, notenda vino kamba m'vyele, na vivija sambi na mfungigwa sama ya Kilisto Yesu.

10 Nokuyalalila sama ya mwanangu Onesimo,* ayo yagaluke mwanangu
wa muloho kipigiti vinikalile mkifungo.
11 Umwaka kakala halumbile kumwako, ila sambi kalumba kumwetu
tweye tose.
12 Kum'bweza Onesimo kumwako konitenda nie niwe na giogio kulu.
13 Nilonda kumsigaza hano yakale hamoja na nie, kipigiti vinili mkifungo
sama ya Usenga Unogile, giladi heyo yasole hanhu hako ha kunitaza nie.
14 Ila silondile kutenda kinhu chochose bila kulonda gweye mwenyego,
giladi kinhu chochose kinogile chuutenda, utende mkulonda mwenyego
na sio mkushulutizwa.
15 Siku kino kicho kilamso cha Onesimo kuinega na gweye mkipigiti
kidodo giladi ukale nayo mazua gose,
16 sio kamba nyakadala, ila kazama ng'hani kubanza nyakadala, kwavija
heyo ndugu mnogelwa, ng'haning'hani kumwangu nie. Sambi kolumba
ng'hani kumwako gweye, kamba munhu na kamba ndugu mkuilumba
hamoja na Mndewa.
17 Avo, ihawa konipeta nie kamba miyago, m'bokele heyo kamba vija
vuuhanibokele nie.
18 Kamba kakutendela gehile, ama komuwila kinhu chochose, nie
nokuliha.
19 Nie, Paulo, nokwandika mbuli ino na mkono wangu mwenyego, nie
nokuliha. Ila sambiuisemwe kamba koniwila ugima wako.
20 Avo, ndugu yangu, unitendele mbuli ino sama ya Mndewa. Gweye
kamba ndugu mkuilumba hamoja na Kilisto, usuluze moyo wangu.
21 Nokwandika lupwilili luno, kuno nitamanila kamba kotenda vija
vinikulongela na hata kubanziliza.
22 Kinhu kimwe kisigala. Nitandile gati da wahenza, kwavija notamanila
kamba Mulungu kozidika nhambiko zenu na konitenda nie nibweleganye
kumwenu.

Ndamsa za Kimambukizo

23 Epafla, mfungigwa miyangu sama ya Kilisto Yesu, kokulamsa.
24 Na Maluko, Alistaliko, Dema, na Luka, wasang'hana wayangu vivija
wokulamsa.
25 Ngekewa ya Mndewa Yesu Kilisto iwe hamoja na loho zenu.

* **1:10** ***Onesimo*** dijo twaga da Kigiliki, nhegulo yake ***Kalumba.***

LUPWILILI LWANDIKIGWE HA WAEBLANIA
ULONGOZI

Lupwilili lwa Waeblania lulo lupwilili lwa kuwabweza wanhu mioyo lulagusa vija Yesu viyauvikize uhokozi bwando wa Lagano da Umwaka. Lupwilili lwa Waeblania lwandikigwa kamba masala. Mulupwilili lwa Waeblania muna ng'humbukila 60 na kugendelela kulawa Mdilagano da Umwaka zilagusa goya vija Yesu viyauvikize uhokozi na sang'hano za Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko wa Kiyahudi. Sama ya kilamso kino, lupwilili luno lulondigwa luwagangamize Wayahudi wamtogole Kilisto. Lupwilili lwa Waeblania lolagusa vija Yesu viyagavikize Malagizo ga Musa giladi wakulu wa nhambiko sambiwalave nhosa kabili. Yesu katendeka nhosa sama ya vilozo vose, m'vipigiti vose. Wanhu wamtogole Kilisto wa mazua gano vivija wodaha kugangamizwa na lupwilili lwa Waeblania kugendelela kumkweleleza Yesu Kilisto, ayo yotutenda tweye tumtogole, na vivija tugendelela kwika nhamanila yetu kumwake (12:2).

Haduhu munhu yovitanga yalihi yandike lupwilili lwa Waeblania, ila wasomi wagelegeza kamba lupwilili luno lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo, Luka, ama Banaba. Vivija hakitangigwa kipigiti lupwilili luno vilwandikigwe, ila wanhu wayagwe wotogola kamba lwandikigwa hachugu cha milao ya 70 songela viyavumbuke Kilisto. Wambo da Yelusalemu dibanangigwa mmilao ya 70 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto, ila yandike lupwilili luno kodilongelela wambo da Yelusalemu kamba dikala ding'hali hadinabanangigwa. Lupwilili lwa Waeblania lwandikigwa mdiwambo da Loma (13:24) na vodahika kamba luzungu-luswa mwa wanhu bwando wamtogole Kilisto.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yandike lupwilili luno kolagusa kamba Yesu iyo mkulu ng'hani kubanza wahokozi wa Mulungu na wasenga wa Mulungu wa kuulanga (*1:1—4:13*).
2. Abaho kogendelela kulagusa kamba Yesu iyo mkulu ng'hani kubanza wakulu wa nhambiko awo wosang'hanika muna Ing'anda ya mulungu mdiwambo da Yelusalemu (*4:14—7:28*).
3. Vivija sang'hano ya Yesu ng'hulu ng'hani kubanza Lagano da Umwaka Mulungu diyaditendile na wanhu zake kubitila Malagizo gayamgwelele Musa (*8:1—10:31*).
4. Viyeshile kusimulila kamba Yesu iyo mkulu ng'hani kubanza vinhu vose, yandike lupwilili luno kolava ndagizi bwando za kusang'hana (*10:32—13:17*).
5. Hakimambukizo, komambukiza lupwilili luno na mbuli za kugangamiza wanhu na ndamsa (*13:18-25*).

Mbuli ya Mulungu Kubitila Mwanage

1 Umwaka Mulungu kalonga na wahenga zetu mianza bwando na mnzila
bwando kubitila wahokozi,
2 ila muna gamazua gano ga kimambukizo kalonga na tweye kubitila
Mwanage ayo ulumwengu ulumbigwe kubitila heyo, na yasaguligwe
kuvihala vinhu vose.
3 Heyo iyo unang'hazi wa yenzi ya Mulungu na kalinga kabisa na vija
viyali, yovitenda vinhu vose vigendelele kukala kubitila mbuli zake zili

na mhiko. Viyamambukize kuvisegeza vilozo, kakala hanhu ha hishima
kumkono wa ukulume wa Mulungu Mkulu.

Ukulu wa Mwana wa Mulungu

4 Mwana wa Mulungu kawa mkulu ng'hani kubanza wasenga wose wa
Mulungu wa kuulanga, kamba vidili twaga Mulungu diyamgwelele vidili
kulu ng'hani kubanza matwaga gao.
5 Kwavija Mulungu hamulongele msenga wake yoyose wa kuulanga,
"Gweye iyo Mwanangu,
lelo nigaluka Tataako."*
Ama Mulungu hamulongele msenga wake yoyose wa kuulanga kamba,
"Nie nowa Tataake,
na heyo kowa Mwanangu."†
6 Ila viyamgalile chaudele wake muulumwengu, kalonga,
"Wasenga zangu wose wa kuulanga wamtambikile heyo."‡
7 Ila mmbuli ya wasenga zake wa kuulanga, Mulungu kalonga,
"Mulungu kowatuma wasenga zake wa kuulanga kamba beho,
na kamba moto ukwaka."§
8 Ila mmbuli ya Mwana, Mulungu kalonga,
"Undewa wako, gweye Mulungu, wokala milongo yose!
Kowatawala wanhu zako bila uzenzeleganye.
9 Gweye konogelwa na ganogile na kugehila gehile.
Avo Mulungu, Mulungu wako, kakusagula gweye uwe uchana ya wayago,
mkukubaka mavuta gogala ndeng'ha."*
10 Na vivija kalonga,
"Haichanduso, gweye Mndewa, kuilumba isi,
na kuulumba ulanga na makono gako mwenyego.
11 Vino vobanangika, ila gweye kosigala.
Volala kamba vivalo.
12 Kovikunza kamba koti,
na vogaluka kamba vivalo.
Ila gweye kowa vivo mazua gose,
na ugima wako wowa bule nziga."†
13 Mulungu hamulongele msenga wake yoyose wa kuulanga mbuli zino,
"Kala kumkono wangu wa ukulume
mbaka vondaniweke wadumuka zako wawe
kamba kigoda cha kwikila magulu gako."‡
14 Avo wasenga wa Mulungu wa kuulanga iwo walihi? Hewo iwo
loho womsang'hanikila Mulungu na watumigwa na heyo kuwataza awo
wondawabokele ukombola.

2

Ukombola Mkulu

1 Avo tolondigwa tugagoge ng'hani gaja gatuhulike giladi sambituhem-
beluswe kulawa muikweli ino.

---

* **1:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:7. † **1:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 2SAMWELI 7:14; 1VIPIGITI 17:13. ‡ **1:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:43. § **1:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 104:4. * **1:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 45:6-7. † **1:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 102:25-27. ‡ **1:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 110:1.

2 Usenga upetigwe na wasenga wa Mulungu wa kuulanga ha wahenga
zetu woneka kuwa kweli, na wose walekile kuukola ama waja waudulukile
wabokela nhaguso iwalumbile.
3 Todahaze kuhonyokwa kamba tuhauzabuza ukombola mkulu kamba
uno? Ukombola awo Mndewa yakalile waichanduso kuupeta, usindilwa
kumwetu tweye na awo wamuhulike.
4 Vivija Mulungu kalava usindila mmbuli ino mkutenda mizonza
bwando, vilaguso, na mbuli za mkanganyo, na mkugola nhunza ya Loho
wa Mulungu kamba viyalondile heyo.

Yondayatukombole

5 Mulungu hawekile wasenga zake wa kuulanga wawe watawala wa
ulumwengu ukwiza, ulumwengu utuupeta.
6 Ila hana hanhu Mzinyandiko Zing'alile munhu imwe kamulongela
Mulungu,
"Munhu iyo kinhu chaki hata umgese kamba vino?
Mwana wa munhu ayo yuumuhembekeza?
7 Mkipigiti kidodo kumtenda yawe hasi ya wasenga zako wa kuulanga,
kum'vaza mkungo wa yenzi na hishima,
8 na kwika vinhu vose hasi ya magulu gake."*
Mkuvika vinhu vose hasi yake, Mulungu halekile kinhu chochose sam-
bikiwe hasi yake. Hata avo mkipigiti kino hatuvona vinhu vose kuwa hasi
yake.
9 Ila tomona Yesu, ayo mkipigiti kidodo yekigwe hasi ya wasenga wa
Mulungu wa kuulanga, sambi kavazigwa mkungo wa yenzi na hishima
sama ya mgayo wa ifa, giladi sama ya ngekewa ya Mulungu kolondigwa
yalanze ifa sama ya wanhu wose.
10 Ilumba Mulungu, ayo sama ya heyo na kubitila heyo vinhu vose
vilumbigwa, yamtende Yesu sambiyahungule hanhu mnzila ya migayo,
giladi yawagale wanage bwando kuna iyenzi yake. Kwavija Yesu iyo
mwanduso wa ukombola wao.
11 Kwavija ayo yowang'aliza na awo wong'alizwa wose wana Tata imwe.
Sama ya mbuli ino Yesu hona kinyala kuwakema hewo ndugu,
12 kamulongela Mulungu,
"Nodipeta twaga jako ha ndugu zangu,
hagatigati ya wanhu wakutogole nokutogola gweye na nyila."†
13 Na vivija, "Nokwika nhamanila yangu kumwake."‡ Na vivija kalonga,
"Na hano hamoja na iwana wayanigwelele Mulungu."§
14 Avo, kwavija wana wa Mulungu wana mulopa na nyama, na Yesu
vivija kagaluka na kuwa na mulopa na nyama, avo kubitila ifa yamuhume
ayo yali na mhiko za ifa, ayo yokemigwa Mwenembago.
15 Na Yesu kawafungula waja ugima wao wose wikigwe muunyakadala
sama ya bwembwe da ifa.
16 Kwavija itangika kamba hezile kuwataza wasenga wa Mulungu wa
kuulanga, ila kulutaza lukolo lwa Ablaham.
17 Avo, vinoga ng'hani heyo kugaluka kamba ndugu zake mmbuli zose,
giladi yawe Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko yali na bazi na
nhamanila msang'hano ya Mulungu, na yailave mwenyego kuwa nhosa
ya kuwasegezela wanhu vilozo vao.

---

* **2:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 8:4-6. † **2:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 22:22. ‡ **2:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:17. § **2:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:18.

18 Kwavija heyo mwenyego kagaya kipigiti viyakalile yogezigwa, avo
kodaha kuwataza awo wali mkugezigwa.

3

Yesu Iyo Mkulu Kubanza Musa

1 Avo, ndugu zangu, mumtogole Kilisto na mkemigwe na Mulungu,
mgelegezeni Yesu, ayo Mulungu yamtumile kuwa Mkulu wa Wakulu Wose
wa Nhambiko wa nhamanila ituilonga mwa wanhu.
2 Kakala na nhamanila ha Mulungu yamsagule heyo, kamba Musa
viyakalile na nhamanila msang'hano yake Mng'anda ya Mulungu.*
3 Munhu yozenga ng'anda kobokela hishima bwando kubanza ng'anda
yenyego. Vivija na Yesu kalumba kugweleligwa hishima ng'hulu kubanza
Musa.
4 Kwavija kila ng'anda izengigwa na munhu, ila Mulungu iyo mzenzi wa
vinhu vose.
5 Musa kakala mtumigwa yalibule uzenzeleganye Mng'anda ya Mulungu
giladi yazilonge mbuli zondazilongwe na Mulungu mazua ga hamwande.
6 Ila Kilisto iyo Mwana yalibule uzenzeleganye Mng'anda ya Mulungu.
Na tweye twa ng'anda yake kamba tuhananahila ugangamalo wetu na
tamanilo dituitopela.

Kuhumula kwa Wanhu wa Mulungu

7 Avo, kamba viyolonga Loho wa Mulungu,
"Muhahulika dizwi da Mulungu lelo,
8 sambimuitende mioyo yenu kuwa midala kamba wahenga zenu
viwakalile, avija viwamdulukile heyo,
kipigiti kija viwakalile muluwala,
avija viwamgezile heyo.
9 Ako wahenga zenu kuwanigazile na kunigeza,
hata kamba wakala wazonile sang'hano zangu mmilao malongo mane.
10 Kino kicho kilamso niwonela lusango mulelo uja, na nilonga,
'Mazua gose hawanitegeleza,
hawazigoga ndagizi zangu.'
11 Avo nigevuzika na kuiduila, nilonga,
'Hawengila muisi ya mhumulo!' "†
12 Avo, ndugu zangu, teganyeni, sambikuwe na munhu mmwanza
wenu yondayawe na moyo wihile na uleka kumtogola Mulungu, awo
wondaumtende yamuleke Mulungu yali na ugima.
13 Muigangamize wenyego kwa wenyego mazua gose, kipigiti ing'hali
lelo, giladi sambikuwe na munhu mmwanza wenu yondayavwiziligwe na
vilozo na kugeligwa udala giladi yamdulukile Mulungu.
14 Kwavija kamba tuhananahila mbaka hakimambukizo kamba vi-
tukalile haichanduso, tweye towa wanhu tuli hamoja na Kilisto.
15 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
"Kamba uhahulika dizwi da Mulungu lelo,
sambiutende moyo wako kuwa mdala, kamba viwakalile wahenga
zenu
viwamdulukile Mulungu."‡

---

* **3:2** ***Ng'anda ya Mulungu*** hano nhegulo yake *wanhu wa Mulungu.* † **3:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:7-11. ‡ **3:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:7-8.

16 Wanhu walihi wahulike dizwi da Mulungu na kumdulukila? Si waja
wose wasegezwe muisi ya Misili hasi ya ulongozi wa Musa?
17 Walihi Mulungu yakalile na lusango nawo mmilao malongo mane? Si
waja watendile vilozo, awo wadanganhikile muluwala?
18 Wanhu walihi Mulungu iyawaduilile kamba hawengila muisi ya
mhumulo ako kondayawatende wahumule, kamba si awo wamdulukile?§
19 Avo tona kamba hawadahile kwingila muisi ya mhumulo kwavija
hawatogole.

4

1 Avo kwavija kilagano cha kwingila hanhu hake ha kuhumulila
king'hali, tuteganye kamba munhu yoyose mmwanza wenu sam-
biyahumwe kwingila hanhu haja.
2 Kwavija tuuhulika Usenga Unogile kamba viwauhulike hewo. Wauhu-
lika, ila hauwagwelele nzamo, kwavija viwauhulike hawautogole mn-
hamanila.
3 Avo tweye tutogole tokwingila hanhu haja ha kuhumulila, kamba
Mulungu viyalongile,
“Mulusango lwangu niiduila,
‘Hawengila hanhu hangu ha kuhumulila!’ ”*
Mulungu kalonga mbuli ino hata kamba sang'hano yake ikala imalile
songela kipigiti chayaulumbile ulumwengu.
4 Kwavija hanhu hamoja muna Izinyandiko Zing'alile zodilonga zua da
saba kamba vino, “Mulungu kahumula kutenda sang'hano zake zose
mdizua da saba.”†
5 Na tena hana hanhu aho hachana Mulungu kolonga, “Hawengila hanhu
hangu ha kuhumulila!”‡
6 Kwavija awo umwaka wauhulike Usenga Unogile wahumwa kwingila
sama ya udulu wao, ila hanhu ha Mulungu ha kuhumulila hekigwa sama
ya wanhu kwingila.
7 Milao bwando hamwande Mulungu keka zua diyagwe na kadikema,
“Lelo” ahaja viyalongile kubitila Daudi, kamba viilongigwe,
“Kamba lelo muhahulika dizwi da Mulungu,
sambimtende mioyo yenu kuwa midala.”§
8 Kwavija kamba Yoshua yahawagwelele wanhu mhumulo, Mulungu
sambiyalonge kamba zua diyagwe da mhumulo ding'hali hadinakwiza.
9 Avo kuna kuhumula kuyagwe kwikigwe sama ya wanhu wa Mulungu.
10 Kwavija munhu yoyose yokwingila mmhumulo iyatulongele Mulungu
vivija kolondigwa yahumule kutenda sang'hano zake, kamba Mulungu
viyahumule kutenda sang'hano zake.
11 Avo natutende kila kitudaha twingile mmhumulo ija, giladi sambiy-
oneke munhu yoyose yondayahumwe mkuwinza udulu wa Waislaeli.
12 Kwavija mbuli ya Mulungu ina ugima tena ina mhiko. Ina ukali
kubanza zele jojose dikanha kuno na kuno, yohoma na kuvigola moyo
na loho, na kuvigola vipindi na uloto. Ina udaho wa kutagusa ngelegeza
na sulukila za moyo.

---

§ **3:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MHETA 14:1-35. * **4:3** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:11. † **4:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 2:2. ‡ **4:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:11. § **4:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:7-8.

13 Haduhu kinhu chondakifisigwe haulongozi wa Mulungu, ila vinhu
vose vogubuligwa na kwikigwa hauhalangwe haulongozi wa meso gake.
Na tweye tose tolondigwa tulave mheta zetu ha heyo.

Yesu Mkulu wa Wakulu Wose wa Nhambiko Kubanza Wose

14 Avo, avija vituli na Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kubanza
wose yengile kuulanga, Yesu Mwana wa Mulungu, natuinanahile ng'hani
nhamanila ituilonga.
15 Kwavija Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko itulinayo kautanga
udonhi utulinao, kwavija heyo kabitila migayo yose itugaya tweye bila
kutenda vilozo.
16 Avo natukikwenhukile kigoda cha undewa cha Mulungu wetu yali
na ngekewa bila kudumba, giladi tubokele bazi na tupate ngekewa ya
kututaza mkipigiti tuhailonda.

5

1 Kila Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kasaguligwa kulawa mwa
wanhu, na Mulungu kamsagula yatende sang'hano zake sama yao, kulava
nhunza na nhosa za kukoma wang'onyo giladi vilozo vigeligwe kumgongo.
2 Kwavija heyo mwenyego kalegela mmbuli bwando, avo kodaha kuhola
ha awo iwabozi na awo wotenda vilozo.
3 Na kwavija heyo mwenyego kalegela mmbuli bwando avo kolondigwa
yalave nhosa ya kukoma wang'onyo sama ya vilozo vake mwenyego vivija
na sama ya wanhu wayagwe.
4 Haduhu munhu yosagula mwenyego hishima ino ya kuwa Mkulu
wa Wakulu wose wa Nhambiko. Ila munhu kotendigwa kuwa Mkulu
wa Wakulu wose wa Nhambiko sama ya lukemo lwa Mulungu, kamba
viyakalile Haloni.
5 Vivija Kilisto hasagule mwenyego hishima ya kuwa Mkulu wa Wakulu
wose wa Nhambiko. Ila Mulungu kamulongela,
"Gweye iyo Mwanangu,
lelo nigaluka Tataako."*
6 Vivija kalonga hanhu hayagwe,
"Kowa mkulu wa nhambiko wa gunge na gunge,
kamba Melikizedeki."†
7 Yesu viyakalile muulumwengu uno, kakala yotambika na kupula
mkumulilila Mulungu na dizwi kulu na mahozi ayo yodaha kumkombola
kulawa mkudanganhika. Mulungu kamuhulika kwavija Yesu kakala
yomuhishimila Mulungu.
8 Hata kamba kakala Mwana wa Mulungu, kaifundiza wende kubitila
gaja gamgazile.
9 Viyagahumile gose, kawa mwanduso wa ukombola wa digunge ha awo
womtogola.
10 Mulungu kamtenda heyo yawe Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko
kamba Melikizedeki.

Nzuma mwa awo Woileka Nhamanila

11 Tuna vinhu bwando va kulonga mmbuli ino, ila vidala kuwapetela
goya, kwavija mweye mwa wadala kuhulika.
12 Kipigiti kino mweye molondigwa mfundize wanhu wayagwe, ila
mng'hali mulonda munhu yawafundize mafundo ga ichanduso ga usenga
wa Mulungu. Molondigwa mung'we matombo na sio mandia gazamile.

---

* **5:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:7. † **5:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 110:4.

13 Munhu yoyose yokong'ha yang'hali mdodo, hamanya ganogile ama gehile.
14 Mandia gazamile gosasaligwa sama ya wanhu wakangale, awo kubitila mafundo wapata utango wa kusambula gehile na ganogile.

6

1 Avo natuchole kuulongozi kuna gamafundo gakangale na tugaleke kuchugu mafundo ga ichanduso ga Kilisto. Sambitwike kabili msingi wa mafundo ga kuleka mbuli zihile, na kumtogola Mulungu,
2 mafundo ga ubatizo, kwikila makono, kuzuka kwa wanhu wadanganhike, na nhaguso ya digunge.
3 Na togatenda gano kamba Mulungu yahatutogoza.
4 Kwavija awo wakalile mmulangaza wa Mulungu na kuzilanza nhunza za kuulanga na kum'bokela Loho wa Mulungu,
5 na kuulanza unozi wa Usenga wa Mulungu na kuzilanza mhiko za ulumwengu ukwiza,
6 abaho, waileka nhamanila, havidahika kuwabweza giladi waleke vilozo vao, kwavija hewo wenyego womuwamba kabili Mwana wa Mulungu mumsalaba na kumgela kinyala hauhalangwe.
7 Isi ija ing'wa mazi ga mvula iitoela mazua gose, na ija ilava mandia ha awo wailimile, yobokela motelo za Mulungu.
8 Ila isi ija yoteza miba na mbigili haipetigwa, na ya mdihonzolomo da kudukumizwa. Hakimambukizo, yosomigwa.
9 Mbwiga zangu, hata kamba tuhalonga kamba vino, si kamba totogola kamba kuna mbuli zihile zitendeka mmwenu, ila totogola kamba motenda mbuli zinogile zilawa muukombola.
10 Mulungu kabule uzenzeleganye, na hadaha kuisemwa sang'hano yenu na noge dimmulagusile vija vumuwatazile wanhu zake na vija vumgendelela kuwataza.
11 Na tweye tolonda wose mmwanza wenu mgendelele kuwanogela wanhu wayagwe mbaka Mulungu vondayawakeme, giladi vinhu vumtamanila mngelegeza vilawilile.
12 Hatulonda mweye muwe wakoka, ila tolonda muwege awo kubitila nhamanila na mwazaganyo wogahala ago gawailagane na Mulungu.

Kilagano cha Mulungu Kili na Ikweli

13 Mulungu viyekile kilagano na Ablaham, kaiduila mkuitambula heyo mwenyego, kwavija kukala haduhu yali mkulu kum'banza heyo giladi heyo yaiduilile kumwake,
14 kalonga, “Kweli, nokumoteza gweye na kukugwelela lukolo lukulu.”*
15 Ablaham kazaganya, avo kabokela kija Mulungu kiyailagane nayo.
16 Wanhu woiduilila ija yali mkulu kuwabanza hewo, na kiduilo kija chosindila kija kilongigwe na kumambukiza mbamila zose.
17 Vivija Mulungu viyalondile kuwalagusila wahazi gaja gawailagane na heyo, kawalagusila kamba heyo si wa kugalukagaluka, kasindila mkuiduila.
18 Avo Mulungu kalava vinhu vibili, tanhu kilagano chake abaho kiduilo chake. Vinhu vino vibili havigalukaga, kwavija havidahika Mulungu yavwize. Avo tweye tukimbilile kumwake togeligwa mhiko ng'hani kudigoga tamanilo dili haulongozi wetu.

---

* **6:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 22:17.

19 Tuna tamanilo dino dili kamba nanga ya ugima wetu dili na mhiko na
kutamanilwa. Ikwingila mgati ya Hanhu Hang'alile ha Mulungu kubitila
guo ditungikigwe.
20 Avo Yesu katulongola kwingila haja sama yetu. Heyo katendigwa
kuwa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko wa gunge na gunge, kamba
Melikizedeki.

7

Mkulu wa Nhambiko Melikizedeki

1 Melikizedeki kakala mndewa wa Salemu na mkulu wa nhambiko
wa Mulungu Mkulu Ng'hani. Melikizedeki kaiting'hana na Ablaham
kipigiti Ablaham viyakalile yobwela kulawa kuwahuma wandewa wane
na kummoteza.
2 Na Ablaham kamgwelela Melikizedeki zaka ya kila kinhu kiyapatile.
Nhegulo ya mwanduso wa twaga da Melikizedeki ikala “Mndewa Yalibule
Uzenzeleganye,” na abaho mndewa wa Salemu, nhegulo yake iyo “Mn-
dewa wa Tindiwalo.”
3 Haduhu munhu yolutambula lukolo lwa Melikizedeki ama tataake ama
mamaake, haduhu munhu yoitambula mvumbuka yake ama ifa yake.
Heyo kalinga na Mwana wa Mulungu, na kogendelela kuwa mkulu wa
nhambiko milongo yose.
4 Loleni viyali mkulu, hata muhenga wetu Ablaham kamgwelela zaka ya
vinhu viyapatile kulawa kung'hondo.
5 Na awo wali wa lukolo lwa Lawi wali wakulu wa nhambiko woshul-
utizwa na Malagizo ga Musa kusola zaka kulawa mwa wanhu wa Islaeli,
kulawa mwa wanhu zao wenyego, hata kamba na hewo wolawa lukolo
lwa Ablaham.
6 Melikizedeki hakalile munhu wa lukolo lwa Lawi, ila kasola zaka
kulawa ha Ablaham na kummoteza Ablaham, ayo yabokele vilagano
kulawa ha Mulungu.
7 Haduhu bamila, ija yomoteza kolondigwa yawe mkulu kubanza ija
yomotezwa.
8 Mmbuli ya wakulu wa nhambiko zaka yosoligwa na wanhu wali na
ng'huli za kudanganhika, ila mmbuli ya Melikizedeki zaka ikala isoligwa
na ayo yali na ugima wa digunge kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga.
9 Munhu kodaha kulonga kamba Lawi mwenyego, ayo yobokela zaka,
kaliha zaka ha Melikizedeki kubitila Ablaham,
10 kwavija Melikizedeki viyaiting'hane na Ablaham, Lawi kakala mgati
ya lukuli lwa Ablaham Tataake, nhegulo yake kakala hanavumbuka.
11 Kamba mnhongo wa ukulu wa nhambiko wa Lawi wabule king'hwaso
kwavija Malagizo ga Musa gawavikila wanhu kubitila mnhongo uno,
habali kukala kung'hali kulondigwa mkulu wa nhambiko iyagwe yeze
kulawa mumnhongo wa ukulu wa nhambiko wa Melikizedeki na sio
kulawa mumnhongo wa ukulu wa nhambiko wa Haloni?
12 Kwavija kamba kuhawa na mgaluko mumnhongo wa ukulu wa
nhambiko, basi vivija kolondigwa kuwe na mgaluko Mmalagizo ga Musa.
13 Na mkulu wetu wa nhambiko, ayo mbuli zino zimulonga, kolawa
mumtala uyagwe, na haduhu munhu hata imwe kulawa mumtala wake
yasang'hanike sang'hano ya ukulu wa nhambiko.
14 Itangika kamba Mndewa wetu kalawa mumtala wa Yuda, na Musa
hamtambule munhu yoyose kulawa mumtala uno yawe mkulu wa
nhambiko.

Mkulu wa Nhambiko Iyagwe Yalingile na Melikizedeki

15 Na gaja gatulongile gabule kifiso, kamba mkulu wa nhambiko iyagwe
yalingile na Melikizedeki kalawilila,
16 ayo yatendigwe kuwa mkulu wa nhambiko si sama ya ndagizi
ilawa Mmalagizo ga Musa ilonga kamba mkulu wa nhambiko kolondigwa
yalawe mulukolo lwa Lawi kamba wahenga zake, ila katendigwa na mhiko
za ugima zilibule nziga.
17 Kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga, “Gweye iyo mkulu wa nhambiko
ulibule nziga, mumnhongo wa ukulu wa nhambiko wa Melikizedeki.”*
18 Ndagizi ya umwaka ikigwa hamgwazo kwavija ikala ikonhoke na
hailondigwa na wanhu.
19 Kwavija Malagizo ga Musa hagatendile kinhu chochose kiwebule
king'hwaso. Na sambi tamanilo dinogile ng'hani kubanza dija da umwaka
divika, na kubitila hijo tokwenhuka behi na Mulungu.
20 Mbuli ino itendigwa na kiduilo cha Mulungu, ila wayagwe watendigwa
kuwa wakulu wa nhambiko bila kiduilo chochose.
21 Ila Yesu katendigwa kuwa mkulu wa nhambiko na kiduilo, haja
Mulungu viyamulongele,
“Mndewa keka kilagano mkuiduila,
na hagalula ngelegeza zake.
‘Gweye iyo mkulu wa nhambiko ulibule nziga.’ ”†
22 Sama ya kiduilo kino, Yesu kagaluka kingilambago cha lagano dinogile
ng'hani kubanza dija da ichanduso.
23 Uhaleka gano, wakulu wa nhambiko wa umwaka wakala bwando,
kwavija wakala wodanganhika, avo imwe yahadanganhika kosaguligwa
iyagwe giladi yasole hanhu ha ija yadanganhike.
24 Ila kwavija Yesu kokala gunge na gunge, sang'hano yake ya ukulu wa
nhambiko yokala milongo yose.
25 Avo heyo kodaha kuwakombola kabisa awo womcholela Mulungu
kubitila heyo, kwavija mazua gose heyo kokala yowatambikila hewo.
26 Kwavija ilumba tweye tuwe na Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko
kamba ino, munhu yang'alile, yalibule mbuli ihile, yalekile kunyolodoswa
na kinhu chochose, yali kutali na vilozo, na yenuligwe uchana kubanza
ulanga.
27 Halingile na wakulu wa wakulu wa nhambiko wayagwe. Heyo
halondigwa tanhu kulava nhosa mazua gose sama ya vilozo vake
mwenyego na abaho sama ya vilozo va wanhu. Kalava nhosa imwe,
mwanza umwe mkipigiti chake chose ahaja viyailavile mwenyego.
28 Kwavija Malagizo ga Musa gowasagula wanhu wazabuzigwe wawe
wakulu wa wakulu wose wa nhambiko, ila kiduilo kizile hachugu cha
Malagizo kimsagula Mwana, ayo yalekile kuhungula hanhu milongo yose.

8

Yesu Iyo Mkulu Wetu wa Wakulu Wose wa Nhambiko

1 Kinhu kikulu mmbuli zino zitulonga icho kino, tuna Mkulu wa Wakulu
wose wa Nhambiko ayo yakalile mumkono wa ukulume wa ikigoda cha
undewa cha Mulungu yali na yenzi kili kuulanga,
2 ayo yosang'hanika Hanhu Hang'alile, mdihema da ikweli da kuit-
ing'hanila diwambigwe na Mndewa, na sio diwambigwe na munhu.

---

* **7:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 110:4. † **7:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 110:4.

3 Wakulu wa Wakulu wose wa Nhambiko wasaguligwa walave nhosa ya
vinhu na nhosa ya kuchinja wang'onyo, avo na Mkulu wa Wakulu wose
wa Nhambiko itulinayo vivija kalondigwa yawe na kinhu cha kulava.
4 Kamba yahawile muisi, sambiyawe mkulu wa nhambiko, kwavija
kuna wakulu wa nhambiko wolava nhosa mkugawinza Malagizo ga Musa
vugalonga.
5 Wosang'hanika hana Ihanhu Hang'alile Ng'hani, aho kuli na mwigo
na sisila da kija kili kuulanga. Kino kicho kilamso cha Musa kuzumigwa
viyakalile behi na kudizenga dihema da kuiting'hanila, yolongeligwa,
"Lola utende kila kinhu kamba vija vuulagusiligwe kuja kudigongo."*
6 Ila sambi Yesu kagweleligwa sang'hano ya ukulu wa nhambiko izamile
ng'hani kubanza yao hewo, kamba vudili lagano diyekile hagatigati ya
Mulungu na wanhu zake vudizamile ng'hani kubanza Lagano da Umwaka,
kwavija dilola ng'hani vilagano vinogile ng'hani.
7 Kamba lagano dija da ichanduso dihawile bule ving'hwaso, sam-
bidilondigwe lagano da ikabili.
8 Ila Mulungu kona gehile mwa wanhu zake avo kalonga,
"Mazua gokwiza, kolonga Mndewa,
vondaniditende lagano da isambi na wanhu wa Islaeli hamoja na
wanhu wa Yuda.
9 Si kamba lagano dija dinitendile na wahenga zao
kipigiti vuniwagogile mkono kuwalava kulawa muisi ya Misili.
Kwavija hawadigogile lagano jangu,
avo niwaleka, kolonga Mndewa.
10 Na dino dijo lagano dondanitende na wanhu wa Islaeli
mkipigiti chondakize, kolonga Mndewa.
Nogeka malagizo gangu mngelegeza zao
na kugandika mmioyo yao.
Nowa Mulungu wao,
na hewo wowa wanhu zangu.
11 Haduhu yondayamfundize miyage
ama kuilongela,
'Mtange Mndewa.'
Kwavija wose wokwiza kunitanga,
songela mdodo mbaka mkulu.
12 Nokugela kumgongo kuhonyela kuwahonyele,
na siza kukumbukila vilozo vao."†
13 Mkudikema lagano dino "Lagano da Isambi," nhegulo yake iyo ino,
kadilonga dija da ichanduso kamba kipigiti chake kibita avo hadilondigwa
na wanhu. Na kamba kipigiti chake kibita basi mkipigiti kidodo
hamwande dopotela.

9

Nhambiko ya Muisi na Nhambiko ya Kuulanga

1 Lagano da ichanduso dikala na ndagizi mnhambiko na vivija dikala na
hanhu ha kutambikila hano muisi.
2 Hema da kuiting'hanila dikala na magati mabili. Mdigati da ichanduso
kukala na kinala cha kwikila kiwenge, meza, na mikate ing'alile ikigwe
muimeza. Gati dino dikemigwa Hanhu Hang'alile.

---

* **8:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 25:40. † **8:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 31:31-34.

3 Kuchugu cha guo ditungikigwe kukala na gati da ikabili dikemigwe
Hanhu Hang'alile Ng'hani,
4 dikalile na kilingo cha kulavila nhosa cha zahabu cha kufushila ubane
na sanduku da lagano digubikigwe na zahabu. Sanduku dino da lagano
dikala na kombe da zahabu dimemile mana mgati yake, fimbo ya Haloni
ikalile na nzukila, na zija zimbamha mbili za mabwe zandikigwe ndagizi
longo dimwe za lagano.
5 Uchana ya sanduku dino da lagano kukala na makelubi* wali na
yenzi wogubika hanhu ha kusegezelwa vilozo na sisila jao. Ila hatudaha
kusimulila ng'hani mbuli zino.
6 Vinhu vose vuvikalile vikigwe kamba vino, mazua gose wakulu wa
nhambiko wengila mgati da ichanduso kusang'hana sang'hano zao za
nhambiko.
7 Ila Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko iiyeka yokwingila mgati
da ikabili, na heyo kokwingila mwanza umwe muna umulao umwe, na
kokwingila na mulopa awo wondayaulave sama yake mwenyego na sama
ya vilozo va wanhu viwatendile bila kuvitanga.
8 Mmbuli ino Loho wa Mulungu kotugubulila kamba nzila ya kwingilila
Hanhu Hang'alile Ng'hani haivuguke kipigiti hema da kuiting'hanila da
ichanduso vudikalile dimile.
9 Ino iyo ningo ya kipigiti kino kitulinacho. Yolagusa kamba
nhunza zikalile zilavigwa na wang'onyo wakalile wachinjigwa havidahile
kung'aliza udaho wa wanhu wa kusambula gehile na ganogile,
10 ila ikala mbuli ilolile ng'hani kuja na kung'wa na sona bwando
za kuing'aliza, mbuli za lukuli zitendeke mbaka kipigiti cha Mulungu
kuvitenda vinhu vose viwe va sambi kivikile.
11 Ila Kilisto keza kamba Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko wa
vinhu vinogile vija vili hano. Hema da kuiting'hanila doyosang'hanika
mgati yake kulu kubanza dija da ichanduso na dina vinhu vose, hema dija
haditendigwe na munhu, na hadili muulumwengu uno.
12 Kengila Hanhu Hang'alile Ng'hani mwanza umwe, na hengile na
mulopa wa menhe ama ng'ombe, ila kengila na mulopa wake mwenyego,
avo kaugula ukombola wa digunge sama yetu.
13 Mulopa wa menhe na ng'ombe na tozi da bogwa da mwanang'ombe
wonyunyiziligwa mwa awo wanyolodoke na kuwang'aliza, avo woneke
wang'ala mng'huli zao.
14 Kilisto, ayo kubitila Loho wa digunge kailava heyo mwenyego ha
Mulungu bila kuwa na kinhu kihile. Mianza mingahi mulopa wake
woung'aliza udaho wetu wa kusambula gehile na ganogile kulawa mmbuli
zitugalila ifa, giladi tumtambikile Mulungu mwene ugima?
15 Sama ya mbuli ino Kilisto iyo mgombeleza wa lagano da isambi, giladi
awo wakemigwe na Mulungu wabokele kilagano cha uhazi wa digunge,
kwavija Kilisto kadanganhika giladi kuwakombola kulawa m'vilozo viten-
deke mdilagano da ichanduso.
16 Mmbuli ya lupwilili lwa ugozi wa vinhu va munhu, yolondigwa
itangike kamba munhu yandike lupwilili luja kesha kudanganhika,
17 kwavija lupwilili lwa ugozi wa vinhu lwabule mhiko kipigiti munhu
yalwandike yang'hali mgima, ila lokwiza kupata mhiko haja vondayadan-
ganhike.
18 Kino kicho kilamso hata lagano da ichanduso hadisongile bila mulopa.

---

* **9:5** ***Makelubi*** iyo vinhu vilumbigwe na Mulungu vili kuulanga vili na mabawa.

19 Kwavija Musa viyaipetile kila ndagizi mwa wanhu wose kulingana na
vugalagize Malagizo ga Musa, kasola mulopa wa ng'ombe na wa menhe
hamoja na mazi na kukinyunyizila ikitabu na kuwanyunyizila wanhu
wose, mkuvubika mijusu midung'hu ya ng'hondolo na matambi ga hisopo.
20 Kalonga, “Uno uwo mulopa wa lagano ajo Mulungu diyawalagize
mweye mdigoge.”†
21 Vivija Musa kavinyunyizila mulopa via vose visang'hanike mnham-
biko na dihema.
22 Kweli kabisa kulingana na Malagizo ga Musa, vinhu behi na vose
ving'alizwa na mulopa, na bila mulopa haduhu kugeligwa kumgongo kwa
vilozo.

Nhosa ya Kilisto Yosegeza Vilozo

23 Vinhu vino vikwiga vinhu va kuulanga volondigwa ving'alizwe na
nhosa kamba ino. Ila vinhu va kuulanga venyego volonda nhosa inogile
ng'hani.
24 Kwavija Kilisto hengile Hanhu Hang'alile Ng'hani hatendigwe na
makono ga wanhu, aho halingile kamba hanhu hang'alile ng'hani ha
kuulanga, ila kengila kuulanga kwenyego, ako sambi kema haulongozi wa
Mulungu sama yetu.
25 Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko wa Wayahudi kokwingila
Hanhu Hang'alile Ng'hani kila mulao na mulopa wa wang'onyo, ila Kilisto
hengile kuulanga kuilava nhosa heyo mwenyego mianza bwando,
26 ihawile hivo Kilisto yahalondigwe kugaya mianza bwando songela
kulumbigwa kwa ulumwengu. Ila sambi kalawilila mwanza umwe
mkipigiti cha kimambukizo giladi yavisegeze vilozo kubitila kuilava nhosa
heyo mwenyego.
27 Kamba vija munhu viyolondigwa kudanganhika mwanza umwe,
imala abaho nhaguso,
28 avo Kilisto kalavigwa nhosa mwanza umwe giladi yavisegeze vilozo
va wanhu bwando. Kokwiza mwanza wa ikabili, si sama ya kuvisegeza
vilozo va wanhu ila kuugala ukombola ha awo womulolela.

10

1 Kwavija Malagizo ga Musa gakala sisila da vinhu vinogile vikwiza na
sio vinhu venyego. Sama ya kilamso kino havidahika kuwatenda wawe
bule vilozo awo womkwenhukila Mulungu na nhosa zizija ziibwelela bila
kuziga mulao kwa mulao havidahika kusuluzwa!
2 Kamba wanhu wakalile womtambikila Mulungu wakala wang'alizwe
kweli kulawa m'vilozo vao, sambiwaiyone wana vilozo, na nhosa zose
zihazigile.
3 Ila nhosa zino zowakumbusa vilozo vao mulao kwa mulao.
4 Kwavija mulopa wa songolomi wa ng'ombe na menhe haudaha
kusegeza vilozo.
5 Avo Kilisto viyezile muulumwengu uno, kamulongela Mulungu,
“Nhosa za kuchinja wang'onyo na nhosa za vinhu huzilondile,
ila lukuli luunigwelele lulo luulonda nikulavile.
6 Hunogeligwe na nhosa za kulukuza,
na hunogeligwe na nhosa za kusegeza vilozo.
7 Abaho nilonga, ‘Nabaha, Mulungu,
kugatenda gaja gakunogele,

† **9:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 24:8.

kamba vinyandikiligwe Mzinyandiko Zing'alile.’ ”*
8 Tanhu kalonga, “Nhosa za kuchinja wang'onyo na nhosa za vinhu, nhosa za kulukuza na nhosa za kusegeza vilozo huzilonda tena hunogelwe nazo,” hata kamba ving'hali vilavigwa kulingana na Malagizo ga Musa.
9 Abaho, kongeza, “Nabaha, niza kusang'hana gaja goulonda.” Avo Mulungu kosegeza Lagano da Umwaka na hanhu hake kokwika lagano da sambi.
10 Kwavija Yesu Kilisto kasang'hana gaja gayamulondile Mulungu kutenda, tweye tose tung'alizwa kulawa m'vilozo kubitila nhosa ya lukuli lwake ilavigwe mwanza umwe sama ya wanhu wose.
11 Kila mkulu wa nhambiko kotenda sang'hano yake kila zua, na kulava nhosa iilingile mianza bwando, ila nhosa zino hazidaha kusegeza vilozo.
12 Ila Kilisto viyailavile mwanza umwe nhosa imwe ikala ilumbile milao yose sama ya vilozo, kakala hasi kumkono wa ukulume wa Mulungu.
13 Songela kipigiti kija kobeta Mulungu yaweke wadumuka zake hasi ya magulu gake.
14 Kwavija sama ya nhosa imwe kawasuluza awo wasuluzwe vilozo vao.
15 Vivija na Loho wa Mulungu kolava usindila wake mmbuli ino. Tanhu kolonga,
16 “Dino dijo lagano dondanitende na hewo
kipigiti chondakize.
Nokwika malagizo gangu mmioyo yao,
na kugandika mnzonzi zao,” Mndewa kalonga.†
17 Abaho, kongeza, “Sikumbukila vilozo vao na mbuli zao zihile.”‡
18 Avo vilozo na mbuli zao zihile vihageligwa kumgongo, nhosa ya kusegeza vilozo hailondigwa.

Natumkwenhukile Mulungu

19 Avo, ndugu zangu, tuna ugangamalo mkulu wa kwingila Hanhu Hang'alile Ng'hani sama ya ifa ya Yesu.
20 Kubitila ifa yake, Yesu kavugula nzila ya sambi ilava ugima kubitila guo ditungikigwe Mng'anda ya Mulungu, ichola Hanhu Hang'alile Ng'hani.
21 Na avija vituli na mkulu wa nhambiko mkulu yotawala ng'anda ya Mulungu,
22 avo natumkwenhukile Mulungu na mioyo ilibule uzenzeleganye na nhamanila ituitangile goya, na mioyo yetu ing'alizwe kulawa muudaho wetu wihile wa kusambula gehile na ganogile, na tuzisuluze ng'huli zetu na mazi gang'alile.
23 Natudigoge ng'hani tamanilo dituditogole bila kudungwadungwa, kwavija Mulungu itwikile nayo kilagano kabule uzenzeleganye.
24 Na tugelegeze vija vitudaha kuiswagiza twetwe kwa twetwe kuwa na noge na kutenda ganogile.
25 Sambimuleke kuiting'hana, kamba viwotenda wanhu wayagwe, ila natuigangamize, kamba vumkona zua da nhaguso da mmabehi.
26 Tuhagendelela kutenda vilozo giladi kuno twishile kuibokela ilimu ya kweli, haduhu nhosa iyagwe yoyose yondaisegeze vilozo,
27 ila kinhu kisigale kicho kino, kubeta na kingudemo nhaguso yondaize na moto ukalika awo wondauwalambite wadumuka wa Mulungu.

---

* **10:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 40:6-8. † **10:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 31:33. ‡ **10:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 31:34.

28 Munhu yoyose yagadulukile Malagizo ga Musa hameso ga wasindila
wabili ama wadatu kakomigwa bila koneligwa bazi.
29 Mokwagiza nhaguso ng'hali kiasi gani yoolondigwa yaipate munhu
yam'bojage Mwana wa Mulungu na magulu gake, ayo yaautendile mulopa
wa lagano uja umng'aliza heyo uwe kamba kinhu haking'alile, na ayo
yamuligile Loho wa Mulungu ayo yotonela bazi tweye?
30 Kwavija tumtanga ija yalongile, “Sang'hano ya kubwelezela si yenu
mweye, ila yangu nie, noliha,”§ na vivija ilongigwa, “Mndewa kowatagusa
wanhu zake.”*
31 Munhu kamba ino yahalagalila mmakono ga Mulungu yali na ugima,
kodumba ng'hani!
32 Gelegezeni gaja gawalawilile mweye umwaka kipigiti vum'bokele
Usenga wa Mulungu, mgazigwa na vinhu bwando, ila mweye mganga-
mala.
33 Kipigiti kiyagwe mkala muligigwa hameso ga wanhu na kugazigwa, na
kipigiti kiyagwe hamudumbile kukala hamoja na awo wawatendele mbuli
hizo.
34 Muwonela bazi waja wakalile mkifungo, na vum'bokonywe vinhu
venu, mwazaganya mkudeng'ha, kwavija m'vitanga kamba mng'hali na
vinhu bwando va muloho vinogile ng'hani vondavikale milongo yose.
35 Avo sambimuuleke mgangamalo wenu kwavija wowagalila nhunza
ng'hulu.
36 Kwavija molondigwa mwazaganye, giladi mgatende gaja gamnogele
Mulungu na kubokela gaja Mulungu gayailagane namwe.
37 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
“King'hali kipigiti kidodo,
na ayo yokwiza kokwiza,
na hakawilila.
38 Ila wanhu zangu walibule uzenzeleganye wokala mnhamanila,
na munhu yoyose yobwela kukisogo,
moyo wangu haunogelwa nayo.”†
39 Tweye hatuli mmwanza wa awo wobwela kukisogo ama awo wapotele,
ila twa mmwanza wa awo wali na nhamanila na wakomboligwe.

11

Kumtamanila Mulungu

1 Avo nhamanila nhegulo yake iyo kweli ya kija kitutamanila na lugubulo
lwa gaja gatuleka kugona.
2 Sama ya nhamanila wahenga zetu watogoligwa na Mulungu.
3 Tweye tuvitanga kamba ulumwengu ulumbigwa na nhamanila kubitila
mbuli ya Mulungu, avo gaja gotukona gatendigwa kulawa m'vinhu vileka
koneka.
4 Sama ya nhamanila Abeli kamulavila Mulungu nhosa inogile
kum'banza Kaini. Kubitila mbuli ino katogoligwa kuwa munhu yalibule
uzenzeleganye, na Mulungu mwenyego kazitogola nhosa zake. Kadangan-
hika, ila kubitila nhamanila yake, tokiifunza mbaka lelo.
5 Nhamanila iyo imtendile Henoko sambiyadanganhike, ila kasoligwa
na kugaligwa uchana ha Mulungu. Haduhu munhu yamonile kwavija

§ **10:30** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:35. * **10:30** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:36; ZABULI 135:14. † **10:38** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HABAKUKI 2:3-4.

Mulungu kamsola. Henoko kipigiti hanasoligwa, kapetigwa kamba munhu yamnogele Mulungu.

6 Haduhu munhu yodaha kumnogela Mulungu bila nhamanila, kwavija kila munhu yokwiza ha Mulungu kolondigwa yatogole kamba Mulungu kabaho na kowamoteza awo womzahila.

7 Nhamanila iyo imtendile Nuhu yaihulike nzuma ya mbuli zikwiza ziyalekile kuzona. Kamtogola Mulungu na kutenda safina iyo imkombole heyo na mulango wake, hakimambukizo ulumwengu utagusigwa, na Nuhu kapetigwa na Mulungu kuwa mwende sama ya nhamanila iyakalile nayo.

8 Nhamanila iyo imtendile Ablaham yatogole, ahaja viyalongeligwe na Mulungu yasegele yachole kuna iisi iyamduilile kamba komgwelela iwe uhazi wake. Kasegela kulawa muisi yake mwenyego bila kuvimanya kuja koyochola.

9 Sama ya nhamanila Ablaham kakala muihema muisi ya uhenza Mulungu iyekile nayo kilagano. Vivija milao ya hamwande Isaka na Yakobo, awo wakalile muihema kamba viyakalile Ablaham, wabokela uhazi kamba uno.

10 Kwavija Ablaham kakala yobeta Wambo dili na misingi ya digunge, dibunigwe na kuzengigwa na Mulungu.

11 Nhamanila iyo imtendile Ablaham yawe tata, hata kamba kakala m'vyele ng'hani na Sala mwenyego ikala havidahika kupata mwana. Kamtogola Mulungu kamba kakivikiza kilagano chake.

12 Hata kamba Ablaham kakala m'vyele ng'hani, kulawa munhu ino imwe wavumbuka wanhu bwando kamba nhondo za kuulanga vuzilibule mheta, na kamba misenga ya mumgwazo wa ibahali viilibule mheta.

13 Wanhu wose wano wadanganhika kuno wali na nhamanila bila kubokela kilagano chao, ila wachona kilagano chao kutalitali na kukideng'hela. Watogola kamba hewo wakala wahenza na wabita nzila hano muulumwengu.

14 Wanhu wolonga mbuli kamba zino wolagusa kamba wozahila isi yao wenyego.

15 Hewo hawakalile wogendelela kugelegeza isi iwailekile. Kamba wahatendile avo, wahabweleganye.

16 Ila wakala woibeta isi inogile ng'hani, isi ya kuulanga. Na Mulungu honile kinyala kukemigwa Mulungu wao, kwavija kawatendela wambo dinogile ng'hani kuulanga sama yao.

17 Nhamanila imtenda Ablaham yamulave Isaka kipigiti Mulungu viyamgezile. Ablaham kakala imwe wa awo wabokele kilagano, hata avo katogola kumulava nhosa mwanage yali yeiyeka,

18 hata kamba Mulungu kamulongela, “Lukolo lunikile kilagano nagwe kolupata kubitila Isaka.”*

19 Ablaham kakala yogelegeza kamba Mulungu kodaha kumzusa munhu kulawa mkudanganhika, na kamba vija viyalongile, kampata Isaka mwanage kulawa mkudanganhika.

20 Nhamanila iyo imtendile Isaka yawamoteze Yakobo na Esau, yowapetela vija vondawawe mazua ga haulongozi.

21 Nhamanila iyo imtendile Yakobo yawamoteze wana wose wa Usufu kipigiti viyalondile kudanganhika. Na kamtambikila Mulungu kuno yasagamile fimbo yake ya kutembelela.

---

* **11:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 21:12.

22 Nhamanila iyo imtendile Usufu yawalongele Waislaeli wokwiza
kusegela kulawa Misili kipigiti viyakalile behi na kudanganhika na
kuwalongela vija vowolondigwa wamzike.

23 Nhamanila iyo iwatendile tata na mamaake Musa wamfise heyo
milenge midatu songela viyavumbuke kwavija wamona mwana ija kakala
yanogile ng'hani, na hawadumbile kugadulukila malagizo ga mndewa wa
isi ya Misili.

24 Nhamanila iyo imtendile Musa kipigiti viyakulile yaleme kukemigwa
mwana wa biti Falao.
25 Kasagula kugaya hamoja na wanhu wa Mulungu kubanza kunogelwa
na umwilile wa vilozo mkipigiti kiguhi.
26 Kakala yogelegeza kamba vinoga kugeligwa kinyala sama ya Kilisto
kubanza kupata ugoli wose wa Misili, kwavija meso gake galola kuulongozi
kuna inhunza ya kumwande.

27 Nhamanila iyo imtendile Musa yasegele Misili bila kudumba lusango
lwa mndewa wa isi ya Misili. Heyo habwelile kuchugu kwavija kamona
Mulungu ayo yoleka koneka na meso.
28 Nhamanila iyo imtendile Musa yaisongeze Pasaka na ndagizi ya
kubaka mulopa mzinyivi giladi msenga wa Mulungu wa kuulanga
yagweleligwe udaho wa kukoma sambiyawakome wana wa udele wa
Waislaeli.
29 Nhamanila iyo iwatendile wanhu wakanhize Bahali Indung'hu kamba
wobita muisi inyalile, ila Wamisili viwagezile kutenda avo, wadanganhik-
ila mmazi.
30 Nhamanila iyo itendile konhi da wambo da Yeliko digwe, kipigiti
wanhu viwamambukize kudizunguluka mazua saba.
31 Sama ya nhamanila Lahabu, ija imtwanzi yakalile yotenda ugoni
ndwanga, hakomigwe na awo wamdulukile Mulungu kwavija kawabokela
goya visepi.

32 Avo nilonge choni? Kipigiti kimala cha kuwapetela mbuli za Gidioni,
Balaka, Samsoni, Yefta, Daudi, Samweli, na wahokozi,
33 awo kubitila nhamanila wazihuma ndewa, wasegeza uzenzeleganye,
na wabokela gaja gawailagane na Mulungu. Wainuniza milomo ya simba,
34 wauzima moto ukwaka, wahonyokwa na ng'hali za mizele, na udonhi
wao ugaluka mhiko. Wawa wanhu wene mhiko kuna ing'hondo na
kuwahuma asikali wa isi za kutali.
35 Watwanzi wawabokela wanhu zao wadanganhike wazusigwe na
kuwa wagima kabili.

Wanhu wayagwe wagazigwa, na walema kufunguligwa, giladi wapate
mzuso unogile ng'hani.
36 Wayagwe watendeligwa uponela na kulanhigwa na hata kufungigwa
na minyolo na kugeligwa mkifungo.
37 Wakomigwa mkutoigwa na mabwe, wakanhigwa na misumeno,
wakomigwa na mizele, watembela kuno wavalile mikwembe ya menhe
na ng'hondolo, wakala wakumbulu, wagazigwa, na watendeligwa gehile.
38 Wanhu wano wakala wanogile ng'hani na ulumwengu haulumbile
kukala na wanhu wano. Wazungulukazunguluka muluwala na mmigongo,
muna zimhango na mmikolongo ya isi.

39 Wanhu wano wose wapata nhogolwa inogile sama ya nhamanila
yao, hata avo haduhu hata munhu imwe mmwanza wao yapatile kija
kiwailagane na Mulungu.

40 Kwavija Mulungu kakala yogesa kinhu kinogile ng'hani sama yetu
tweye, avo woleka kuhungula hanhu kipigiti vondatuleke kuhungula
hanhu.

12

Mulungu Tataetu

1 Kwavija vutuzungulukwe na dale kulu da wasindila kamba dino,
avo natwike hamgwazo kila kinhu kituzuila na kila kilozo kitunamata
himahima, na tukimbile na mwazaganyo mkimbilo Mulungu uyawikile
haulongozi wetu.
2 Meso getu gamulole Yesu, heyo yawile waichanduso na waikimam-
bukizo mnhamanila yetu. Sama ya deng'ho diyekiligwe kuja kuyakalile
yochola, kawazaganya msalaba bila kugelegeza kinyala chake. Sambi
kakala hasi kumkono wa ukulume wa kigoda cha undewa cha Mulungu.
3 Mgelegezeni ayo yazaganye ubezi kamba uno kulawa mwa wanhu
wene vilozo, giladi sambimdonhe na kubogoyoka umoyo.
4 Kuiyoha kumuiyoha sama ya kuvilema vilozo hamunaiyoha kuvikila
kudanganhika.
5 Na muisemwa mbuli za kuwagangamiza Mulungu ziyawalongele
mweye kamba wanage?
"Mwanangu, sambiuzabuze mulanho wa Mndewa,
na sambiubogoyoke umoyo haja vondayakukomhokele.
6 Kwavija Mndewa komzuma munhu yoyose yamnogele,
na komulanha munhu yoyose iyomtogola kuwa mwanage."*
7 Yazaganyeni gaja gomgaya kamba tata viyomtoa mwanage. Migayo
yenu yolagusa kamba Mulungu kowatendela vija vilondigwa kuwatendela
wanage. Vino hana mwana yalekile kulanhigwa na tataake?
8 Kamba hulanhigwe kamba viwali wana zake wose, basi nhegulo yake
gweye huli mwanage wa ikweli, ila kwa mwana wa halamu.
9 Tata zetu wa kiunhu wotulanha na towahishimila, avo tolondigwa
tumuhishimile ng'hani Tata wetu wa muloho giladi tuwe na ugima!
10 Tata zetu wa kiunhu watulanha mkipigiti kiguhi, kamba viwonile vinoga
kumwao, ila Mulungu kotulanha sama ya kutulondela tweye ganogile,
giladi tuupate ung'azi wake.
11 Tuhalanhigwa, tokona usungu mkipigiti kija na sio umwilile. Ila kwa
vovose vija, kumwande awo walanhigwe wohuna nhunza ya kukala ukazi
wa kuwa bule uzenzeleganye uli na tindiwalo.

Ndagizi na Nzuma

12 Avo, inuleni makono genu gadonhile, na gageleni mhiko mavindi genu
gogudema!
13 Gendeleleni kutembela mnzila igoloke giladi yali na mgulu ulemale
sambiyasiguke ila yahonyigwe.†
14 Kaleni na wanhu wose mditindiwalo, na mkale ukazi ung'alile,
kwavija haduhu munhu yondayamone Mndewa kamba hakalile vino.
15 Teganyeni sambim'bweleganye kuchugu kulawa mngekewa ya Mu-
lungu. Munhu sambiyagaluke m'biki wa usungu, ukula na kusongeza
migayo bwando ilawa muna isumu uulinayo.

---

* **12:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 3:11-12. † **12:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 4:26.

16 Sambikuwe na munhu mgoni ama yaleka kumnogela Mulungu kamba
Esau, ayo sama ya mandia ga laka imwe, kaguza hanhu ha uhazi wa
kuvumbuka wa ichanduso.
17 Kamba vum'vitangile, hakimambukizo viyalondile kuhala motelo
zino, kalemigwa, kwavija hapatile nafasi ya kuvileka vilozo vake, hata
kamba kaizahila na mahozi.
18 Mweye ham'bitile kuna Idigongo da Sinai didaha kukwasika, dikwaka
moto, na ham'bitile mdiziza, ham'bitile mdigiogio na mdikukuzumbi,
19 ham'bitile kuna imhalati ilila, na ham'bitile kuna idizwi ajo wanhu
wahadihulika hawalonda kudihulika kabili kamba wanhu wa Islaeli
viwabitile.
20 Kwavija hawadahile kwazaganya ndagizi iwagweleligwe, ilonga,
“Hata kamba mng'onyo yahakikwasa ikigongo, kolondigwa yatoigwe na
mibwe mbaka yadanganhike.”‡
21 Mbuli zija zoneka zikala zidumbiza ng'hani avo Musa kalonga, “Nie
nogudema na nokona bwembwe!”§
22 Ila mweye m'bita kuna Idigongo da Sayuni, m'bita Yelusalemu ya
kuulanga, wambo da Mulungu mwene ugima, na m'bita mmaalufu kwa
maalufu ga wasenga wa Mulungu wa kuulanga mumting'hano umemile
ndeng'helelo.
23 M'bita mdale da wana wa udele wa Mulungu, awo matwaga gao
gandikigwe kuulanga, na m'bita ha Mulungu, ayo yowatagusa wanhu
wose, na m'bita muloho wa wanhu walibule uzenzeleganye yali kuulanga
ayo sambi yatendigwe yaleke kuhungula hanhu.
24 M'bita ha Yesu, ayo yali mgombelezi wa lagano da isambi, na m'bita
mmulopa umizigwe, uja ulonga mbuli zinogile kubanza mbuli za mulopa
wa Abeli.
25 Avo, teganyeni, sambimuleme kumtegeleza ayo yolonga namwe.
Awo walemile kumtegeleza ayo yawalongele usenga wa Mulungu muu-
lumwengu hawahonyokwe, avo kamba na tweye tuhamuhindukila kisogo
ayo yolonga kulawa kuulanga hatuhonyokwa.
26 Kipigiti kija dizwi jake ditigisa isi, ila sambi keka kilagano yolonga,
“Noitigisa isi mwanza wa ikabili na sio isi iiyeka ila vivija na ulanga.”*
27 Ulonzi uno ulonga, “mwanza wa ikabili,” wolagusa kamba vinhu
vilumbigwe votigiswa na kusegezwa, avo vinhu vondavileke kutigisigwa
vosigala.
28 Avo natulave hewela, kwavija tobokela undewa uja haudaha
kutigisika. Natumuheweze Mulungu na kumtambikila mnzila yondaimno-
gele na hishima na kidumbo.
29 Kwavija Mulungu wetu iyo moto usakaza.†

13

Kumnogeza Mulungu

1 Gendeleleni kuinogela wenyego kwa wenyego kamba ndugu.
2 Sambimwisemwe kuwabokela wahenza mzikae zenu, kuna wanhu
watendile vino na wawabokela wasenga wa Mulungu wa kuulanga bila
kuvimanya.

---

‡ **12:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 19:12-13. § **12:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 9:19. * **12:26** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HAGAI 2:6. † **12:29** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 4:24.

3 Sambimuwasemwe awo wali mkifungo kamba vija mwa mkifungo
hamoja na hewo, na awo wogazigwa kamba vija mogazigwa hamoja na
hewo.
4 Kuisola na kuhishimilwe na wanhu wose, na watwanzi sambiwawe
vizenzeleganye ha wambigalo zao, na wambigalo vivija, kwavija Mulungu
kowatagusa wagoni na wanhu wose washalati.
5 Sambimnogelwe na hela, na mwenelwe na kija kimulinacho, kwavija
Mulungu kalonga, “Siwaleka mweye mwiyeka, na siwasa.”*
6 Avo tolonga bila kudumba kamba,
“Mndewa iyo yonitaza,
sidumba.
Munhu konhenda choni?”†
7 Wagelegezeni wakulu zenu waja wawapeteleni usenga wa Mu-
lungu. Gagelegezeni ganogile gose gawatendile muugima wao, na mwige
nhamanila yao.
8 Yesu Kilisto iyo iija mayo, lelo, na mazua gose.
9 Sambimuhembeluswe na mafundo gogose gamulekile kugatanga,
kwavija vinoga moyo ugeligwe mhiko na ngekewa ya Mulungu na sio na
ndagizi za vakuja azo zilekile kuwataza awo wozigoga.
10 Tweye tuna kilingo cha kulavila nhosa acho wakulu wa nhambiko
wosang'hanika mdihema da kuiting'hanila hawatogozwa kuja nhosa
yoyose ilavigwa mkilingo hicho.
11 Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kougala mulopa wa wang'onyo
Hanhu Hang'alile Ng'hani giladi yaulave uwe nhosa ya kusegeza vilozo, ila
zing'huli za iwang'onyo zolukuzwa hanze ya ing'hambi.
12 Sama ya kilamso kino Yesu vivija kadanganhika hamgwazo wa
idiwambo giladi yawang'alize wanhu kulawa m'vilozo vao na mulopa
wake.
13 Avo natuchole kuyali heyo kunze ya ing'hambi, na tusangile kinyala
chake.
14 Kwavija hano muisi twabule wambo dikala gunge na gunge sama yetu,
avo tozahila wambo dondadize.
15 Avo natugendelele kumulavila Mulungu nhosa za nhogolwa mazua
gose kubitila Yesu, malawililo ga milomo itogole twaga jake.
16 Sambimwisemwe kutenda ganogile na kuisangila vinhu na waenu,
kwavija Mulungu konogelwa na nhosa kamba zino.
17 Wategelezeni waja wowalongoza na mtende gaja gowolonga, kwavija
wogonelela sama yenu kamba wanhu wondawalave mheta za sang'hano
zao ha Mulungu. Wategelezeni giladi sang'hano yao iwe ndeng'ha,
na sambiiwe nhwanganiko kumwao, kwavija kamba wahatwanganika,
havinoga kumwenu.
18 Tutambikileni kwavija tuvitanga kamba tuna udaho ung'alile wa
kusambula gehile na ganogile, na tosulukila kutenda mbuli zinogile mazua
gose.
19 Nowayalalila ng'hani mnhambikile giladi Mulungu yanibweze hima
kumwenu.

Nhambiko ya Kimambukizo

20 Mulungu yali na tindiwalo, ayo yamzusile Mndewa wetu Yesu, ayo
yali mchunga mkulu wa ng'hondolo kubitila mulopa wake wa lagano da
digunge,

---

* **13:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 31:6. † **13:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 118:6-7.

21 yawagwelele mweye vinhu vose va kutenda gaja gamnogele, na
kubitila Yesu Kilisto yatutendele moyo wa kutenda gaja gomnogela heyo,
yenzi iwe kumwake milongo yose. Amina.

Mbuli za Kimambukizo

22 Avo, ndugu zangu, nowayalalila mtegeleze goya usenga uno wa
kuwagangamiza, kwavija lupwilili luno luniwandikile hauli mtali.
23 Nolonda mweye m'vitange kamba ndugu yetu Timoteo kalawa
mkifungo. Kamba yahalopola kuvika, vondanize kumwenu, nokwiza na
heyo.
24 Walamseni awo wowalongoza hamoja na wanhu wose wa Mulungu.
Ndugu zetu kulawa Italia wowalamsa.
25 Ngekewa ya Mulungu iwe hamoja na mweye mose.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA YAKOBO

ULONGOZI

Lupwilili lwa Yakobo lwandikigwa na munhu yakemigwe Yakobo. Yodahika kamba ino iyo Yakobo yakalile mdodo wake Yesu, ayo yakalile kilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto wa mwanduso na kakala imwe wa wasenga wa Kitala Kikulu cha Wayahudi (Sang'h. 15:13). Mtumigwa wa Kilisto Paulo kamkema "nguzo" ya wanhu wamtogole Kilisto mulupwilili lwa mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wagalatia 2:9. Wasomi wotogola kamba lupwilili lwa Yakobo lwandikigwa mkipigiti cha milao ya 50 songela viyavumbuke Kilisto. Yakobo kakala kilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Yelusalemu, siku Yakobo kalwandika lupwilili luno kipigiti viyakalile hiko.

Yakobo kalwandika lupwilili luno ha mitala longo dimwe na mibili ipwililike muulumwengu (1:1). Mafundizo gali mulupwilili lwa Yakobo ganoga ha wanhu wose wamtogole Kilisto, ila ulonzi uno "mitala longo dimwe na mibili" wotenda idahike kamba Yakobo kalwandika lupwilili luno ha Wayahudi wamtogole Kilisto. Kwavija nia ya lupwilili luno kugavikila madale gose ga wasomaji, avo lupwilili luno lufundiza mafundizo bwando. Yakobo nia yake kulagusa kamba nhamanila na sang'hano volondigwa vichole hamoja. Nhamanila ya kweli yolaguswa na sang'hano (2:17). Vivija kowazuma wanhu mmbuli ya kuwanogela wagoli weiyeka (2:1-4) na kotulongela kamba tuiteganye na gaja gotulonga (3:1-12).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yakobo kowalamsa wasomaji zake (*1:1*).
2. Abaho kowagangamiza wanhu wamtogole Kilisto wagangamale kipigiti wahabita mmigayo (*1:2-27*).
3. Abaho kolonga vija nhamanila viilondigwa kulaguswa kubitila sang'hano (*2:1-26*).
4. Abaho kolonga vija mbuli za mulomo vuzili na mhiko (*3:1-12*).
5. Abaho Yakobo kosimulila vija ng'hungwe ya Mulungu vuileka kulinga na ng'hungwe ya ulumwengu uno (*3:13—4:10*).
6. Abaho kowazuma wasomaji zake waleke kuitopa (*4:11—5:6*).
7. Yakobo komambukiza lupwilili lwake mkulava ndagizi za hamoja (*5:7-20*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Yakobo, nyakadala wa Mulungu na nyakadala
wa Mndewa Yesu Kilisto.
Nowandikila mitala longo dimwe na mibili ya wanhu wose wa Mulungu
wapwililike muulumwengu. Nowalamsa.

Nhamanila na Ng'hungwe

2 Ndugu zangu, deng'heleleni ng'hani kipigiti muhabita mmigayo ya
namna zose,
3 kwavija movitanga kamba kugezigwa kwa nhamanila yenu kogala
mwazaganyo.
4 Mwazaganyo wenu na ugendelele muugima wenu wose bila kuhumwa
giladi mkangale na sambimuhungule hanhu, na sambimuhonye kinhu
chochose.
5 Ila munhu yoyose mmwanza wenu yahahungukilwa na ng'hungwe,
yampule Mulungu, ayo yowagwelela wanhu wose na moyo unogile bila
kugesa vihile, na heyo kogweleligwa.

6 Ila yahatambika, kolondigwa yatogole bila kudungwadungwa mmoyo,
kwavija heyo yodungwadungwa mmoyo kalinga kamba wimbi da bahali,
dihembeluswa na beho na kwasigwa kuno na kuno.
7 Munhu kamba hiyo sambiyagize kamba kobokela kinhu chochose
kulawa ha Mndewa.
8 Heyo iyo munhu yali na nia mbili, yosinhasinha mzimbuli zose
zoyotenda.

Ukumbulu na Ugoli

9 Wanhu waja wamtogole Kilisto wali wakumbulu wolondigwa
wadeng'he kipigiti Mulungu yahawamoteza mmioyo.
10 Na wanhu waja wamtogole Kilisto wali wagoli wolondigwa wadeng'he
kipigiti Mulungu viyowahumulusa mmioyo, kwavija munhu mgoli kodan-
ganhika kamba lua da kumuhulo.
11 Kwavija zua dosimbuka na kuulukuza um'biki na keakea jake
dikalika, malua gake golagala, na unozi wake wobanangika. Vivija mgoli
kobanangwa mzisang'hano zake.

Kugaya na Kugezigwa

12 Kamota munhu ija yokwazaganya kipigiti yahagezigwa, kwavija yehe-
sha kugezigwa, kobokela nhunza ya ugima Mulungu yawekile kilagano
wanhu waja womnogela heyo.
13 Munhu yahagezigwa, sambiyalonge, “Nogezigwa na Mulungu.” Kwav-
ija Mulungu hadaha kugezigwa na mbuli zihile, na heyo mwenyego
hamgeza munhu yoyose,
14 ila kila munhu kogezigwa mkuswagizwa na sulukila zake zihile, azo
zimkwekwesa na kumwagiza.
15 Abaho, sulukila hizo zihakangala, zolongoza kuna ivilozo, na ivilozo
vihakangala, volongoza kuna iifa.
16 Ndugu zangu wanogelwa, sambim'vwiziligwe!
17 Kila kinhu kinogile na nhunza ilekile kuhungula hanhu volawa
kuulanga, vohumuluka kulawa ha Tata, yalumbile milangaza ya kuulanga,
ayo yoleka kugaluka kamba sisila vidigaluka.
18 Kasagula kutulela muugima wa digunge kubitila usenga wa ikweli,
kamba tuwe malimbuko ga vinhu vose viyalumbile.

Kuhulika na Kusang'hana

19 Ndugu zangu wanogelwa, muitange mbuli ino! Kila munhu
kolondigwa yahulike himahima, ila sambiyalopole kulonga ama kuwa na
lusango,
20 kwavija lusango lwa munhu halugala ukazi wa kuwa bule uzenzele-
ganye uyousulukila Mulungu.
21 Avo, segezeni uvuludusi wose na mbuli zose zihile, ihumuluseni
haulongozi wa Mulungu na kuubokela usenga uja uhandigwe mmioyo
yenu udaha kuwakombola.
22 Ila sambimkiivwizile wenyego mkuutegeleza usenga wa Mulungu tu,
ila muwe wasang'hana wa usenga uwo.
23 Munhu yoyose youtegeleza Usenga Unogile ila hatenda kamba vija
viulonga kalinga na munhu yokilola kihanga chake mkiwowo,
24 na yehesha kuilola mwenyego, kochola na mkipigiti kiguhi koki-
isemwa vija viyali.
25 Ila kamba uhadilola goya lagizo dilekile kuhungula hanhu ajo dikug-
welela ulegeho, na kamba uhagendelela kugatenda gaja gali mdilagizo

dija na hauisemwile gaja gauhulike, Mulungu kokumoteza mmbuli ija yuutenda.
26 Munhu yoyose mmwanza wenu yokwagiza kamba komsang'hanikila
Mulungu, ila hadaha kukiizuila mmbuli ya kija choyolonga, nhamanila
yake yabule kinhu na kokiivwizila mwenyego.
27 Ino iyo nhamanila inogile na ilekile kunyolodoka haulongozi wa
Mulungu Tata, kamba kuwataza wakiwa na vizuka mmigayo yao, na
kuiteganya wenyego sambimnyolodoswe na ulumwengu uno.

2

Nzuma ya Mbuli ya Kubagula

1 Ndugu zangu, modahaze kulonga kamba muna nhamanila mkuilumba
hamoja na Mndewa wetu Yesu Kilisto mwene yenzi kuno mowanogela
wanhu wayagwe na wayagwe mowehila?
2 Tutende keza munhu mumting'hano wenu yavalile kitindi cha zahabu
na vivalo vinogile, na munhu iyagwe mkumbulu yavalile vivalo vifitile
kengila.
3 Ihawa molagusa hishima ha ija imunhu yavalile vivalo vinogile na
kulonga, “Kala hano hanhu hanogile,” ila momulongela ija imkumbulu,
“Ima haja,” ama “Kala hasi ha magulu gangu,”
4 mbagu ino hailagusa kamba ulamuzi wenu wolongozwa na nia ihile?
5 Tegelezeni, ndugu zangu wanogelwa! Mulungu hawasagule wakum-
bulu wa ulumwengu uno wawe wagoli mnhamanila? Hewo sio awo
wondawauhale undewa uja Mulungu uyekile kilagano na waja womnogela
heyo?
6 Ila mweye hamuwahishimila wakumbulu. Sio wagoli wowagaza
mweye na kuwakwekwesa mkuwagala m'vitala?
7 Hewo sio waja wodilonga vihile twaga dinogile da Yesu Kilisto
dimgweleligwe?
8 Ihawa modivikiza lagizo da Undewa wa Mulungu dili Mzinyandiko
Zing'alile zilonga, “Mnogele munhu wa habehi nagwe kamba vuukinogela
mwenyego,”* motenda vinogile.
9 Ila kamba mowanogela wanhu wayagwe na wayagwe hamuwanogela,
motenda vilozo, na lagizo hijo dowapeta mweye kamba wakeng'enha wa
malagizo.
10 Kwavija munhu yoyose yogagoga Malagizo gose ga Musa, ila ya-
haikwangwala Mdilagizo dimwe, kopetigwa kamba kahonyela mkugak-
eng'enha Malagizo gose.
11 Kwavija heyo yalongile, “sambiutende ugoni,”† vivija kalonga, “sam-
biukome.”‡ Na ihawa hutenda ugoni ila kokoma, kugaluka mkeng'enha
Malagizo higo.
12 Longeni na kutenda kamba wanhu wondawatagusigwe na dilagizo
dija ditugalila ulegeho.
13 Kwavija nhaguso yowabule bazi ha munhu yoyose yalibule bazi. Ila
kamba muhawonela wanhu bazi, Mulungu kowonela mweye bazi kipigiti
vondayawataguse.

Nhamanila na Sang'hano

---

* **2:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 19:18.
† **2:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 20:14; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 5:18.
‡ **2:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 20:13; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 5:17.

14 Ndugu zangu, vino vilumba kamba munhu kolonga kanayo nhamanila
ila hailagusa kubitila sang'hano zake? Nhamanila kamba hiyo yodaha
kumkombola munhu kulawa muinhaguso ya Mulungu?
15 Tutende ndugu yako kabule vivalo na kabule mandia,
16 na gweye kolonga, “Genda na tindiwalo, ukote moto na kwiguta,” ila
humgwelela kinhu chochose, kinhu chaki kinogile chuutendile?
17 Vivija nhamanila iiyeka, ihawa yabule sang'hano, nhamanila yako
haidaha kutenda kinhu chochose.
18 Ila munhu kodaha kulonga, “Gweye kunayo nhamanila, nie nna
sang'hano.” Nilagusile nhamanila yako bila sang'hano, na nie nokula-
gusila nhamanila yangu kubitila sang'hano zangu.
19 Gweye kotogola kamba hana Mulungu imwe! Vinoga! Hata
vinyamkela wotogola vivo na kugudema.
20 M'bozi gweye, hona kamba nhamanila bila sang'hano jaga bule?
21 Muhenga wetu Ablaham hapetigwe kuwa bule uzenzeleganye sama ya
kija kiyatendile kipigiti viyamulavile mwanage Isaka mkilingo cha kulavila
nhosa?
22 Kuvona kamba nhamanila yake na sang'hano zake visang'hanika
hamoja, na nhamanila yake itendigwa ileke kuhungula hanhu kubitila kija
kiyatendile.
23 Na Nyandiko Zing'alile zivikila, zija zilonga, “Ablaham kamtogola Mu-
lungu, na kapetigwa kamba kabule uzenzeleganye,”§ na heyo kakemigwa
mbwiga wa Mulungu.
24 M'vona kamba munhu kopetigwa kuwa bule uzenzeleganye kubitila
kija choyotenda na sio kubitila nhamanila iiyeka.
25 Vivija, hata Lahabu, ija yakalile mtenda ugoni ndwanga, kapetigwa
kuwa bule uzenzeleganye sama ya kija kiyatendile kipigiti viyawabokele
waja visepi na kuwalongela wachole kubitila nzila iyagwe.*
26 Avo, kamba lukuli bila loho ludanganhika, vivija na nhamanila bila
sang'hano idanganhika.

3

Lulimi

1 Ndugu zangu, wanhu bwando mmwanza wenu sambimuwe wakulu-
funzi, kwavija movitanga kamba tweye wakulufunzi totagusigwa nhaguso
ng'hulu ng'hani.
2 Tweye tose tokiikwangwala mzimbuli bwando. Ihawa munhu yoyose
hahonyela mmbuli ya kija choyolonga, heyo iyo munhu yalekile kuhun-
gula hanhu, na kodaha kuluzuila lukuli lwake lose sambilutende gehile.
3 Tofunga nzabi mmilomo ya falasi, giladi tudahe kuzilongoza ng'huli
zao kokose kutulonda.
4 Ama zigelegezeni meli, hata kamba ng'hulu ng'hani na kugaligwa na
beho kulu, zolongozwa na msukani mdodo ng'hani na zochola kokose
koyolonda heyo yoilongoza.
5 Vivija lulimi lulo kipindi kidodo ng'hani cha lukuli, ila lokiitopa ng'hani.
Gelegezeni vija moto mdodo vuulukuza muhulo mkulu!
6 Lulimi lulinga kamba moto, na lumema mbuli zose zihile. Lulimi lulo
kipindi kimwe yeiyeka kili mzing'huli zetu, ila lolunyolodosa lukuli lose.

§ **2:23** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:6. * **2:25** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YOSHUA 2:1-3; YOSHUA 6:17-25.

Lulimi lodaha kuulukuza ugima wetu wose lusomigwa lwenyego na moto
ubwinhigwa na kuzimu.
7 Munhu kodaha kuvifuga na kesha kuvifuga vinhu vose vilumbigwe na
Mulungu, wang'onyo na ndege, nyoka na vinhu va m'bahali,
8 ila haduhu munhu yodaha kulufuga lulimi. Lulimi lwabule mhumulo
na lumema wiho, lumema sumu igala ifa.
9 Kubitila lulimi tomtogola Mndewa na Tata wetu, na kubitila lulimi
towadukumiza wanhu awo walumbigwe mkuilinga na Mulungu.
10 Kulawa mmulomo umwe molawa motelo na ndukumiza. Ndugu
zangu, hailondigwa kuwa vino.
11 Nzokwe imwe yodahaze kulava mazi gamwilile na gausungu hamoja?
12 Ndugu zangu, mtini wodahaze kulela zaituni, ama mzabibu wodahaze
kulela tini? Vivija nzokwe ya mazi gausungu haidaha kulava mazi
gamwilile.

Ng'hungwe Kulawa Kuulanga

13 Yalihi yali m'bala na yali na ilimu mmwanza wenu? Yalaguse ubala
wake na ilimu yake kubitila ukazi wake unogile, kubitila sang'hano zake
zinogile zitendeka mkuhola moyo kwiza kulawa mng'hungwe.
14 Ila kamba mmioyo yenu mna migongo, usungu, na kuinogela
wenyego, sambimuitope mmbuli ino ama kuibela ikweli.
15 Ng'hungwe kamba hiyo hailawa kuulanga, ila yolawa muulumwengu,
ya kiunhu, na ya Mwenembago.
16 Kwavija hanhu hali na migongo na kuinogela mwenyego, vivija hana
ngomba na mbuli zose zihile.
17 Ila ng'hungwe ilawa kuulanga tanhu ing'ala, abaho yonogelwa na
tindiwalo, ihola, yowagesa wanhu wayagwe, imema bazi, yolela mujo wa
mbuli zinogile, haim'bagula munhu, na yabule uzenzeleganye.
18 Na waja wogala tindiwalo wohanda mbeyu za tindiwalo na kuhuna
kuwa bule uzenzeleganye.

4

Kuunogela Ulumwengu

1 Ngomba na kiyahiyahi mmwanza wenu volawa kwahi? Havilawa
mzisulukila zenu zitenda ng'hondo mgati yenu?
2 Molonda vinhu, ila hamdaha kuvipata, avo mokoma giladi m'vipate.
Movisulukila ng'hani vinhu, ila ham'vipata, avo mogomba na kuitoa.
Mwabule vinhu vimulonda kwavija hamumpula Mulungu.
3 Na muhapula, hampata, kwavija mopula na nia ihile. Mopula vinhu
giladi muhavipata mtendele sulukila zenu.
4 Mweye mwa vizenzeleganye ha Mulungu, mulinga kamba wagoni,
ham'vitanga kamba kuunogela ulumwengu kulinga na kuwa na udumuka
na Mulungu? Munhu yoyose yosagula kuwa mbwiga wa ulumwengu
kogaluka kuwa mdumuka wa Mulungu.
5 Ama mokwagiza kamba Nyandiko Zing'alile zivwiza ahaja vuzilongile
kamba, “Loho ayo Mulungu yamwikile mgati yetu kana wivu ng'hani”?
6 Ila katugwelela ngekewa ibanzile ng'hani. Kino kicho kilamso
Nyandiko Zing'alile zolonga, “Mulungu kowabeza wanhu wokiitopa, ila
kowagwelela ngekewa wanhu waholile moyo.”*

* **4:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 3:34.

7 Avo, iweni wende ha Mulungu. Mulemeni Mwenembago, na heyo
kowakimbila.
8 Mkwenhukileni Mulungu, na heyo kowakwenhukila mweye. Suluzeni
makono genu, mweye muli na vilozo, na ing'alizeni mioyo yenu, mweye
videlenya!
9 Muwe na giogio, mgegemeze, na kulila. Daba jenu digaluke kuwa kililo,
na ndeng'ha yenu iwe giogio kulu.
10 Ihumuluseni haulongozi wa Mndewa, na heyo kowagwelela hishima
ng'hulu.
11 Ndugu zangu, sambimuilonge vihile wenyego kwa wenyego. Munhu
yoyose yomulonga vihile ndugu yake ama kumtagusa kodilonga vihile
lagizo da Undewa wa Mulungu na kuditagusa. Na kamba uhaditagusa
idilagizo, hudigoga lagizo higo, ila koditagusa.
12 Mulungu iyo yeiyeka mulava malagizo na mulamula, ayo yodaha
kukombola na kubananga. Ila gweye kwa munhu yalihi umtagusa munhu
wa habehi nagwe?

Nzuma ya Mbuli ya Kwigoda

13 Tegelezeni, mweye mulonga, “Lelo ama mayo tochola mdiwambo dino
ama wambo dija, tokala hiko kipigiti cha mulao umwe, totenda uchuluzi,
na topata hela bwando.”
14 Mweye hamkitanga hata kija chondakilawile mayo. Ugima wenu uwo
kinhu chaki? Kwavija mweye mulinga na kungugu dikoneka mkipigiti
kiguhi, abaho dopotela.
15 Ila mulondigwa kulonga, “Ihawa manogelwa ga Mulungu, towa
wagima na kutenda kino ama kija.”
16 Ila sambi mokiitopa na kuigoda. Matopa gose kamba gano haganogile.
17 Avo, munhu yoyose yogatanga ganogile goyolondigwa kugatenda, na
kamba hagatenda gaja goyolondigwa kugatenda, munhu hiyo kotenda
vilozo.

5

Nzuma ha Wagoli

1 Tegelezeni, mweye wagoli! Lileni na kugegemeza sama ya migayo
yondamuipate.
2 Ugoli wenu wola, na vivalo venu vidigwa na vimhungu.
3 Zahabu zenu na madini genu ga feza vigwa ng'hangaga. Na ng'hangaga
ino yowa usindila wa mbuli zenu, na yozija ng'huli zenu kamba moto. Ila
mokiilundikila ngama mmazua gano ga kimambukizo.
4 Lola, vitumetume vimulemile kuwaliha wasang'hana wasengile mi-
gunda yenu vowalililа. Vililo va waja wahunile vingila mmagwiti ga
Mndewa Mwene Udaho.
5 Ukazi wenu wa hano muisi umema sulukila ya kulonda vinhu vose
vinogile na kuimemezela kila kinhu kimulonda. Muitenda wenyego
mnenehe sama ya zua da kuchinjigwa.
6 Muwatagusa na kuwakoma wanhu walibule uzenzeleganye, awo
walekile kuibamililа na mweye.

Mwazaganyo na Nhambiko

7 Avo, ndugu zangu, muwe na mwazaganyo mbaka Mndewa vondayeze.
Lola avija mulimi voyobeta mgunda wake ulele vakuja vili na ugoli mkulu,
vija voyokwazaganya songela mvula za vuli mbaka masika.

8 Vivija na mweye mwazaganye. Tamanilo jenu diwe kulu, kwavija
Mndewa ka mmabehi kwiza.
9 Ndugu zangu, sambimuitwanganikile wenyego kwa wenyego giladi
sambimtagusigwe na Mulungu. Lola, mulamula ka mmabehi kwiza.
10 Ndugu zangu, wakumbukileni waja wahokozi wahokole mditwaga da
Mndewa. Muwatende kamba ningo ya mwazaganyo kipigiti muhabitila
mmigayo.
11 Kamba vum'vitanga, towapeta wamota ng'hani awo wazaganye mmi-
gayo. Muhulika mwazaganyo wa Ayubu na mwona vija hakimambukizo
Mndewa viyamtendele ganogile. Kwavija Mndewa kamema bazi na
unovu.
12 Ndugu zangu, hamoja na gano gose, sambimuiduile na ulanga ama na
isi ama na kinhu chochose kiyagwe. “Ona” yenu na iwe ona, na “Ndema”
yenu na iwe ndema, giladi sambimwingile muinhaguso.
13 Hana munhu yoyose mmwanza wenu yali mumgayo? Kolondigwa
yatambike. Hana munhu yoyose mmwanza wenu yodeng'ha? Yembe nyila
za kumtogola Mulungu.
14 Hana munhu yoyose mmwanza wenu yali mtamu? Kolondigwa
yawakeme wavyele wa wanhu wamtogole Kilisto wamtambikile na
nhamanila na kum'bakaza mavuta mditwaga da Mndewa.
15 Na kamba wahatambika mnhamanila, mtamu ija kohona, na Mndewa
komgwelela ugima. Na kamba katenda vilozo, vilozo vake vogeligwa
kumgongo.
16 Avo, iyalalileni vilozo venu mwemwe kwa mwemwe na kukiitambikila
wenyego kwa wenyego giladi muhonyigwe. Nhambiko ya munhu yalibule
uzenzeleganye ina mhiko ng'hulu na yotenda mbuli bwando.
17 Eliya kakala munhu kamba vituli tweye. Katambika mkuiyoha ng'hani
kamba mvula sambiitoe muisi yake, nayo haitoile mkipigiti cha milao
midatu na milenge sita.*
18 Abaho, katambika kabili, na mvula itoa kulawa kuulanga, na vinhu
muisi visonga kulela.
19 Ndugu zangu, kamba munhu mmwanza wenu yahaileka ikweli na
munhu iyagwe yaham'bweza muikweli,
20 m'vitange kamba munhu yom'bweza munhu yali na vilozo kulawa
mzimbuli zake zihile, koikombola loho ya munhu hiyo yali na vilozo
kulawa mkudanganhika na kutenda vilozo bwando va munhu hiyo
vigeligwe kumgongo.

* **5:17** ***Eliya*** kakala muhokozi wa Mulungu yakalile muisi mkipigiti cha milao 800 Kilisto viyakalile hanavumbuka.

LUPWILILI LWA ICHANDUSO LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO
PETULO
ULONGOZI

Lupwilili lwa ichanduso lwa Petulo lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Petulo. Petulo kasonga lupwilili lwake mkulonga heyo iyo munhu yalihi na kamwandikila munhu yalihi. Kalwandika lupwilili luno ha wanhu wamtogole Kilisto awo yawakemile "wahenza" (1:1, 17, na 2:11). Mianza bwando kowakema wasomaji zake mditwaga dino kwavija wakala wapwililike mziisi bwando. Kwavija kidogo lupwilili luno lulinga na lupwilili lwa Paulo ha Waefeso, wanhu bwando watogola kamba lupwilili lwa ichanduso lwa Petulo lwandikigwa vilwishile kwandikigwa lupwilili lwa Waefeso mkipigiti cha milao ya 65 songela viyavumbuke Kilisto. Petulo kandika lupwilili luno kulawa Loma, ako kuyakukemile Babeli (5:13).

Petulo kalonga kamba kandika lupwilili luno giladi yawagangamize wanhu na kulava usindila kamba ino iyo ngekewa ya Mulungu ya ikweli (5:12). Hana mbuli bwando ziilinga hagatigati ya 1Pet. 2:11—3:7, Efs. 5:18—6:9, na Kol. 3:18—4:6. Mhwilili zose zino ndatu zolava ndagizi mmbuli ya ndugu kuinogela na kuwategeleza wanhu wene udaho. Heyo vivija kowagangamiza wanhu wamtogole Kilisto kwazaganya kipigiti kuhawa na migayo kwavija ikimambukizo cha mmabehi (4:1).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Petulo kokiitambula mwenyego na kuwalagusa wasomaji zake (*1:1-2*).
2. Abaho komuheweza Mulungu sama ya ukombola woupata wanhu wose na nhegulo ya ukombola uwo sama ya ugima wao (*1:3—2:10*).
3. Abaho kowalagiza wanhu wamtogole Kilisto kukala ukazi unogile muulumwengu na kulagusa vija wanhu viwolondigwa kukala, kamba vija mbigalo na mtwanzi wake, na nyakadala na mndewa wake (*2:11—4:11*).
4. Abaho Petulo kowagangamiza waazaganye kipigiti wahabita mmigayo (*4:12—5:11*).
5. Abaho kolugubika lupwilili lwake (*5:12-14*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Petulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto.

Nowandikila wanhu wasaguligwe na Mulungu, awo wali wahenza muulumwengu uno, wapwililikile mziisi za Ponto, Galatia, Kapadokia, Asia, na Bitinia.

2 Mulungu Tata kawatanga mweye na kawasagula songela mwaka, na Loho wake kawatenda mweye mng'ale, giladi mumtegeleze heyo na msuluzwe na mulopa wa Yesu Kilisto.

Ngekewa na tindiwalo bwando viwe hamoja namwe.

Tamanilo Dili na Ugima

3 Tumtogole Mulungu, Tata wa Mndewa wetu Yesu Kilisto! Sama ya bazi jake kulu katutenda tuleligwe mwanza wa ikabili, na kutugala kuditamanilo dili na ugima kubitila mzuso wa Yesu Kilisto kulawa mkudanganhika,

4 avo, tololela kupata motelo za ugoli zija Mulungu zoyowekila wanhu zake, motelo zoyowekila mweye kuulanga, ako hazidaha kola ama kubanangika ama kuvulala.

5 Na kubitila nhamanila yenu, Mulungu kowemiliza mweye na mhiko
zake mbaka vondam'bokele ukombola uno, awo utandigwe na wondau-
gubuligwe na koneka na wanhu wose mdizua da ikimambukizo.
6 Deng'heni ng'hani mmbuli ino, hata kamba molondigwa kuwa na
giogio mkipigiti kidodo sama ya migayo ya namna bwando imgaya.
7 Migayo ino iza kulagusa vija nhamanila yenu viigangamale. Hata
zahabu, ayo idaha kubanangika, yogezigwa na moto, avo vivija na
nhamanila yenu ayo inogile kubanza zahabu yolondigwa kugezigwa giladi
idahe kwazaganya. Abaho mobokela nhogolwa, yenzi, na hishima kudizua
dondayabwele Yesu Kilisto.
8 Mumnogela heyo hata kamba hammuwene. Hata kamba hammona
sambi, mumtogola. Avo mdeng'ha ndeng'ha ili na yenzi, ndeng'ha
haidahika kusimulilwa,
9 kwavija nhunza ya kumtogola heyo yowa ukombola wa loho zenu.
10 Mmbuli ya ukombola uno, wahokozi, waihokole ngekewa ilondigwe
kwiza kumwenu, wahimbula ng'hani mkuteganya.
11 Wageza kuzahila kamba mbuli zino zolawilila mkipigiti chaki na
zolawililа vilihi. Kino kikala kipigiti kiyakisagule Loho wa Kilisto yakalile
mgati yao, mkuizuza migayo ija Kilisto yondayaiyazaganye na yenzi
yondaize.
12 Mulungu kawalongela wahokozi wano kamba usenga wao haukalile
sama yao wenyego, ila sama yenu mweye. Na sambi Usenga uno Unogile
upetigwa kumwenu na awo wapetile mmhiko za Loho wa Mulungu
yatumigwe kulawa kuulanga. Zino zizo mbuli hata wasenga wa Mulungu
wa kuulanga walonda kuzitanga.

Ugima wa Kumnogela Mulungu

13 Avo, isasaleni mzinzonzi zenu. Mkale meso na kudika tamanilo jenu
jose mzimotelo zondamgweleligwe mkipigiti Yesu Kilisto vondayeze.
14 Mweye kamba wende wa Mulungu, sambimnogelwe na sulukila zihile
zumkalile nazo kipigiti vumkalile wabozi.
15 Ila kamba Mulungu yawasagule mweye viyang'alile, na mweye vivija
mng'ale mzimbuli zose zumtenda.
16 Kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga, “Molondigwa mng'ale kwavija
nie ning'ala.”*
17 Kipigiti vumumtambikila Mulungu momkema heyo “Tata,” ayo
yowatagusa wanhu wose bila kulola kihanga cha munhu, ila mkulola gaja
gawatendile. Avo, kaleni ukazi wa kumuhishimila heyo mmazua genu
gasigale.
18 Mweye mkomboligwa kulawa mnzila za kibozi zimuhalile kulawa
ha wahenga zenu. Ila movitanga kamba hamkomboligwe na vinhu
vibanangika kamba feza ama zahabu,
19 ila mkomboligwa na mulopa wa Yesu Kilisto uli na ugoli mkulu, ayo
yakalile kamba Mwana Ng'hondolo yalibule vilozo ama mbuli ihile.
20 Heyo kasaguligwa na Mulungu songela ulumwengu haunalumbigwa,
na kagubuligwa mmazua gano ga kimambukizo sama yenu.
21 Kubitila Kilisto mumtogola Mulungu, ayo yamzusile Yesu kulawa
mkudanganhika na kumgwaa yenzi, giladi nhamanila yenu na tamanilo
jenu viwe ha Mulungu.

---

* **1:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 11:44-45; 19:2; 20:7.

22 Mweye msuluzwa kulawa m'vilozo venu kipigiti vimuitogole ikweli,
avo molondigwa muinogele wenyego kwa wenyego kamba ndugu. Inogeleni ng'hani wenyego kwa wenyego kulawa mmoyo.
23 Kwavija mweye m'vumbuka mwanza wa ikabili, sio na mbeyu ibanangika, ila na mbeyu ileka kubanangika, kubitila Usenga wa Mulungu uli na ugima na mwazaganyo.
24 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
“Wanhu wose walinga kamba mijani,
na yenzi yao yose ilinga kamba malua ga kumuhulo.
Imijani yohomba na gamalua golagala,
25 ila Usenga wa Mndewa wokwima mazua gose.”†
Usenga uno uwo Usenga Unogile upetigwe kumwenu.

2

Dibwe Dili na Ugima na Isi Ing'alile

1 Avo, lekeni mbuli zose zihile, uvwizi, udelenya, migongo, na kuwalonga waenu vihile.
2 Kamba wana ving'hele, gasulukileni matombo ganogile ga muloho, giladi kubitila matombo higo mpate kukula muukombola.
3 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga, “Mweye wenyego mulanza na kona kamba Mndewa kanoga.”
4 Izoni ha Mndewa, dibwe dili na ugima dilemigwe na wanhu kamba kinhu bule, ila disaguligwa na Mulungu kamba dibwe dili na hishima ng'hulu.
5 Na mweye vivija, mulinga na mabwe gali na ugima, mzengigwa muing'anda ya Mulungu ya muloho tena mweye mwa wakulu wa nhambiko mung'alile. Kubitila ugombelezi wa Yesu Kilisto molava nhosa ya muloho ija imnogela Mulungu.
6 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
“Nokwika dibwe da hakingolobweda mdiwambo da Yelusalemu,
dibwe disaguligwe na hishima ng'hulu,
na munhu yoyose yoditogola hageligwa kinyala.”*
7 Kumwenu mweye mtogola, dibwe dino dina ugoli mkulu. Ila ha waja iwabezi, dibwe dino dabule ugoli wowose, kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
“Dibwe dilemigwe na wazenzi,
sambi digaluka dibwe da kutamanilwa ng'hani kubanza mabwe gose.”†
8 Na Nyandiko ziyagwe Zing'alile zolonga,
“Dibwe diwatenda wanhu waikwale,
dibwe diwatenda hewo wagwe.”‡
Woikwala kwavija hawautogole Usenga wa Mulungu, na vino vivo vimnogele Mulungu.
9 Ila mweye mwa wanhu msaguligwe, wakulu wa nhambiko wa Mndewa, isi ing'alile, wanhu wa Mulungu, msaguligwe kuzipeta sang'hano za Mulungu, ayo yawakemile mweye kulawa mdiziza na kwingila mmulangaza wake wa mkanganyo.
10 Umwaka hamkalile wanhu wa Mulungu, ila sambi mwa wanhu zake. Na umwaka hamditangile bazi da Mulungu, ila sambi mdibokela bazi jake.

---

† **1:25** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 40:6-8. * **2:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 28:16. † **2:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 118:22. ‡ **2:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:14.

Nyakadala za Mulungu

11 Mbwiga zangu wanogelwa, mweye kamba wahenza na wabita nzila
muulumwengu uno, nowayalalila sambimziwinze sulukila za lukuli, azo
zigomba na loho zenu.
12 Kaleni ukazi unogile hagatigati ya Wamhazi, hata kamba wowatagusa
mweye kamba motenda gehile, wazone sang'hano zenu zinogile na
wamuyenzi Mulungu mdizua dondayeze kuutagusa ulumwengu.
13 Sama ya Mndewa, uhishimileni kila utawala wa kiunhu. Mmuhishim-
ile mtawala, ayo yali na udaho mkulu,
14 na watawala wadodo, awo wasaguligwe na heyo giladi wawasune
waja wotenda gehile na kuwagwelela nhogolwa waja wotenda ganogile.
15 Kwavija Mulungu kowalonda mweye mzivudalize mbuli za ubozi za
wanhu wabozi kubitila mbuli zinogile zumtenda.
16 Kaleni kamba wanhu wailegehe, ila sambimuutende ulegeho wenu
uwe ngubiko ya kufisa mbuli zihile. Kaleni kamba nyakadala za Mulungu.
17 Muwahishimile wanhu wose, na muwanogele wanhu wamtogole
Kilisto. Mdumbeni Mulungu, na mmuhishimile mtawala.

Kilingilio cha Mgayo wa Kilisto

18 Mweye nyakadala, iweni wende ha wandewa zenu na kuwalagusila
hishima yose, sio ha wandewa wanogile na waholile mioyo weiyeka, ila
vivija ha awo iwakali.
19 Kwavija Mulungu konogelwa na mweye muhatenda gaja ganogile
gomgatanga na kwazaganya mbuli hazilumbile zondamtendeligwe.
20 Ihawa mokwazaganya kipigiti muhatoigwa sama ya kutenda mbuli
zihile, kinhu chaki chondampate? Ila kamba muhagazika sama ya kutenda
mbuli zinogile na kwazaganya, Mulungu kowamoteza sama ya mbuli hizo.
21 Kwavija mkemigwa sama ya mbuli zino, mana Kilisto vivija kagazika
sama yenu, kawalekela kilingilo, giladi mumkweleleze heyo.
22 “Heyo hatendile vilozo, na haduhu munhu yahulike mbuli za uvwizi
kulawa mmulomo wake.”§
23 Wanhu viwamuligile, heyo ham'bwelezele maligo munhu yoyose, na
wanhu viwamgazile, heyo hamgazile munhu yoyose. Ila kadika tamanilo
jake ha Mulungu, mulamula yalibule uzenzeleganye.
24 “Heyo mwenyego kavipapa vilozo vetu” mulukuli lwake mumsalaba,
giladi mmbuli ya vilozo toneke kamba tudanganhika, na mmbuli zinogile
toneke tuna ugima. “Na kubitila kutoigwa kuyatoigwe mweye muhona.”
25 Kwavija “mweye mkala kamba ng'hondolo wapotele,”* ila sambi
mum'bwelela Mchunga na Mwimilizi wa loho zenu.

3

Wambigalo na Watwanzi Zao

1 Vivija na mweye watwanzi, muwe wende ha wambigalo zenu,
giladi kamba munhu yoyose mmwanza wao hautogola Usenga Unogile,
sang'hano zenu zowatenda hewo watogole. Hamulondigwa kulonga mbuli
yoyose,
2 kwavija wozona sang'hano zenu vuzing'alile na za kuhishimika.
3 Kuihamba kumwenu sambimuihambe hanze heiyeka, mkukutika mvili
na kuvala vinhu va zahabu na vivalo vinogile.

§ **2:22** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 53:9. * **2:25** Mbuli zino zololawa mkitabu cha ISAYA 53:4-6.

4 Ila, kuihamba kumwenu muihambe mgati, unozi uleka kuvulala wa
loho ya uhozi na loho ya kuituza, awo uwo ugoli mkulu ng'hani hameso
ga Mulungu.
5 Kwavija vino vivo viwaihambile watwanzi wang'alile wa umwaka
wakalile womtamanila Mulungu. Hewo wakala wende ha wambigalo zao,
6 kamba Sala viyamtegeleze Ablaham na kumkema mndewa wake.
Mweye mowa wanage ihawa motenda ganogile na kuleka kudumba kinhu
chochose.
7 Vivija na mweye wambigalo, kaleni na watwanzi zenu na nzewele,
wahishimileni kamba wanhu walibule mhiko na kamba wahazi hamoja
na mweye wa nhunza ya ugima, giladi kinhu chochose sambikikikiwize
nhambiko zenu.

Kugazika Sama ya Kutenda Mbuli Zinogile

8 Hakimambukizo, mweye mose muwe na ngelegeza imwe. Muiyonele
bazi, muinogele wenyego kwa wenyego kamba ndugu, muwe na mioyo
inogile, na kuihumulusa.
9 Sambimuilihe dihile kwa dihile ama ligo kwa ligo, ila iliheni na motelo,
kwavija mkemigwa sama ya mbuli ino giladi mzihale motelo.
10 Kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga,
“Munhu yoyose yahalonda kudeng'hela ugima
na kusulukila kuwa na vipigiti vinogile,
yateganye sambiyalonge mbuli zihile,
na yaleke kulonga uvwizi.
11 Yaleke mbuli zihile, yatende ganogile,
yadizahile tindiwalo na kudikweleleza ng'hani.
12 Kwavija Mndewa kowalola wanhu walibule uzenzeleganye,
na kuzitegeleza nhambiko zao.
Ila Mndewa kowalema wanhu waja wotenda gehile.”*
13 Yalihi yondayawatende gehile, ihawa moiyoha mkutenda ganogile?
14 Ila hata kamba mogazigwa sama ya kutenda ganogile, mmota.
Sambimdumbe kija chowodumba hewo, na sambimdumbizwe.†
15 Ila mgweleleni Kilisto hishima ng'hulu mmioyo yenu, na mmuhishim-
ile heyo kamba Mndewa. Kipigiti chose isasaleni kumwidika kila munhu
yondayawauze mmbuli ya tamanilo dimulinajo,
16 ila mtende avo na uhozi na hishima. Muwe na udaho unogile wa
kusambula gehile na ganogile, giladi muhaligigwa, waja wozilonga vihile
sang'hano zenu zinogile avija vimuli wanahina wa Kilisto, wageligwe
kinyala sama ya kija chowolonga.
17 Kwavija vinoga kugazika sama ya kutenda ganogile, ihawa vino vivo
vimnogela Mulungu, kubanza kugazika sama ya kutenda gehile.
18 Kwavija Kilisto kadanganhika mwanza umwe sama ya vilozo va
wanhu wose, munhu yalibule uzenzeleganye sama ya wanhu wali na
uzenzeleganye, giladi yawagale mweye ha Mulungu. Kadanganhika
mulukuli, ila katendigwa kuwa mgima kubitila Loho wa Mulungu,
19 na kubitila Loho ino, vivija kachola kuupeta Usenga Unogile ha loho
zili mkifungo.
20 Zino zikala loho za wanhu waja walekile kumtogola Mulungu kipigiti
Mulungu viyakalile yobeta mkwazaganya, kipigiti cha Nuhu viyakalile

---

* **3:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 34:12-16. † **3:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:12.

yozenga meli yake. Wanhu kidogo wakalile muimeli, wanhu wanane
weiyeka, wakomboligwa muna igamazi.
21 Na mazi gano galinga na ubatizo uja uwakombola mweye sambi.
Hagasegeza dikwe da lukuli, ila gawa kilagano kitendigwe ha Mulungu
kulawa muudaho unogile wa kusambula gehile na ganogile. Kilagano
kiwakombola mweye kubitila mzuso wa Yesu Kilisto,
22 ayo yacholile kuulanga na kukala ng'ambu ya mkono wa ukulume‡ wa
Mulungu, yotawala wasenga wose wa Mulungu wa kuulanga, waja wali na
udaho kuulanga, na waja wali na mhiko.

4

Ukazi wa Kumtamanila Mulungu

1 Avo, kwavija Kilisto kagazika mulukuli lwake, na mweye vivija
molondigwa muigele mhiko na ngelegeza iija iyakalile nayo heyo, kwavija
munhu yoyose yogazigwa mulukuli sama ya Kilisto, hatenda vilozo kabili.
2 Avo, ukazi wenu usigale wa kukala hano muisi hamkala ukazi
wa kusulukila mbuli zihile za kiunhu, ila mokala ukazi wa kuwinza
manogelwa ga Mulungu.
3 Kwavija umwaka mkipigiti kitali mkala ukazi wa kutenda gaja
Wamhazi gawanogele kutenda. Mkala ukazi wa kutenda ugoni, sulukila za
ugoni, kukoligwa, sona za kuja, sona za kung'wa, na nhambiko za miwegu.
4 Na sambi wamhazi wokanganya vija mweye vumuleka kuilumba
hamoja na hewo muukazi wao wa kutenda mbuli zihile. Avo wowalonga
mweye vihile.
5 Ila wokwiza kulava mheta hamwake heyo yeshile kuisasala kuwata-
gusa iwagima na wadanganhike.
6 Kino kicho kilamso cha Usenga Unogile kupetigwa hata ha wanhu
wadanganhike, giladi watagusigwe mulukuli kamba vowotagusigwa
wanhu wose. Upetigwa kumwao giladi ukazi wao wa muloho wakale
kamba voyokala Mulungu.

Wanhu wa Mulungu Viwolondigwa Kuisang'hanikila Nhunza ya Muloho

7 Kimambukizo cha mbuli zose cha mmabehi. Avo muisasale na kuizuila,
giladi mdahe kutambika.
8 Tuhaleka gano gose, muinogele ng'hani wenyego kwa wenyego,
kwavija noge dogubika bwando da vilozo.
9 Mwigomele wenyego kwa wenyego bila kutwanganika.
10 Kila munhu kagweleligwa nhunza na Mulungu, kulawa mnamna
bwando za nhunza zake Mulungu. Avo zitendeni nhunza hizo ziwataze
waenu.
11 Munhu yoyose yali na nhunza ya kupeta, kolondigwa yaupete Usenga
wa Mulungu. Munhu yoyose yowataza wanhu wayagwe, kolondigwa
yawataze na mhiko ziyagweleligwe na Mulungu, giladi mzimbuli zose
nhogolwa yagweleligwe Mulungu kubitila Yesu Kilisto. Yenzi na mhiko
viwe kumwake gunge na gunge. Amina.

Kugazika Kamba Munhu Yamtogole Kilisto

12 Mbwiga zangu, sambimsinhuswe na migayo yumgazika, kamba vija
kinhu cha mkanganyo kilawilila kumwenu.
13 Ila deng'heni kamba mobitila mmigayo ya Kilisto, giladi mdeng'he
ng'hani kipigiti yenzi yake vondaigubuligwe.

‡ **3:22** ***Ng'ambu ya mkono wa ukulume*** nhegulo yake *hanhu ha utawala na hishima.*

14 Kamba muhaligigwa sama ya twaga da Kilisto, mmota, kwavija Loho
wa yenzi, ayo yali Loho wa Mulungu, kokala mgati yenu.
15 Kamba munhu yoyose mmwanza wenu kogazika, sambiyagazike
kwavija mkomaji, m'bavi, mtenda gehile, ama munhu yosang'hanika na
mbuli za wanhu wayagwe.
16 Ila kamba munhu yoyose yogazigwa sama ya kumtogola Kilisto,
sambiyone kinyala, ila yamuheweze Mulungu kwavija kadipapa twaga da
Yesu.
17 Kwavija kipigiti kivika cha nhaguso kusonga na wanhu wa Mulungu.
Na ihawa nhaguso yosongela kumwetu tweye, kimambukizo chake
chowaze ha wanhu waja walekile kuutogola Usenga Unogile wa Mulungu?
18 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
“Kamba wanhu walibule uzenzeleganye yowa vidala kukomboligwa,
yowaze ha Wamhazi wali na vilozo?”*
19 Avo, waja wogazigwa kamba vija vuimnogele Mulungu, wolondigwa
wakale hasi ya Muumbi wao yalibule uzenzeleganye na kugendelela
kutenda ganogile.

5

Dale da Mulungu

1 Nie, nili m'vyele wa wanhu wamtogole Kilisto, nowayalalila wavyele
wa wanhu wamtogole Kilisto wali kumwenu. Nie na msindila wa migayo
ya Kilisto, na nie na mmwanza wa waja wondawengile muna iyenzi ija
yondaigubulugwe. Nowayalalila mweye
2 muwe wachunga wa dale diyawagwelele Mulungu, mdichunge kulawa
mmoyo, kamba Mulungu viyowalonda mweye mtende na sio mkushulu-
tizwa. Tendeni sang'hano yenu sio sama ya hela, ila kulawa muisulukila
ya kweli ya sang'hano ino.
3 Sambimkiitende wandewa mwa wanhu awo mgweleligwe
muwachunge, ila muwe kamba ningo mdidale hijo.
4 Na kipigiti Mchunga Mkulu vondayeze, mobokela mkungo wa yenzi
uleka kwagiza unang'hazi wake.
5 Vivija na mweye wamhale, muwategeleze wavyele wa wanhu wamto-
gole Kilisto. Mweye mose molondigwa m'vale kivalo cha kuwa wende gi-
ladi muitaze wenyego kwa wenyego, kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga,
“Mulungu kowalema wanhu wokiitopa, ila kowagwelela ngekewa wanhu
wali na mioyo iholile.”*
6 Muihumuluse haulongozi wa Mulungu yali na mhiko ng'hulu giladi
yawagwelele hishima ng'hulu mkipigiti choyolonda mwenyego.
7 Ikeni minyagunyagu yenu yose kumwake, kwavija heyo iyo Mchunga
wenu.
8 Muizuile na mkale meso. Mdumuka wenu Mwenembago kozunguluka
kamba simba yokunguluma yomzahila munhu yammeze.
9 Mulemeni Mwenembago, gangamaleni mnhamanila, kwavija movi-
tanga kamba ndugu zenu muulumwengu wose wobitila mmigayo kamba
hiyo.
10 Na muhesha kugazika mkipigiti kiguhi, Mulungu wa ngekewa zose,
ayo yawakemile mweye mwingile kuiyenzi yake ya digunge mkuilumba
hamoja na Kilisto, heyo mwenyego kowatenda sambimuhungule hanhu,

* **4:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 11:31. * **5:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 3:34.

kuwagangamiza, kuwagela mhiko, na kuwatenda mwime goya mn-
hamanila.
11 Mhiko iwe kumwake heyo milongo yose. Amina.

Ndamsa za Kimambukizo

12 Sila kanitaza nie kwandika lupwilili luno, ayo yali munhu yamtogole
Kilisto yalibule uzenzeleganye. Nilwandika lupwilili luno luguhi giladi
niwagangamize mweye na kulava usindila kamba ino iyo ngekewa ya
ikweli ya Mulungu. Mgangamale muingekewa ino.
13 Wanhu wamtogole Kilisto wali Babeli wasaguligwe hamoja na mweye,
wowalamsa, vivija na Maluko, mwanangu muinhamanila, kowalamsa.
14 Muilamse wenyego kwa wenyego na noge da wanhu wamtogole
Kilisto.
Tindiwalo diwe hamoja na mweye mose muli mgati ya Kilisto.

LUPWILILI LWA IKABILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO
PETULO
ULONGOZI

Lupwilili lwa ikabili lwa Petulo lolonga kamba lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Petulo. Yodahika kamba munhu iyagwe iyo yandike sama ya Petulo. Yandike lupwilili luno kolonga kamba heyo kakala msindila wa ukazi wa Yesu na ng'haning'hani haja lukuli kihanga chake vikigaluke (1:17-18). Ihawa Petulo kandika yodahika kamba lupwilili luno lwandikigwa madiwambo da Loma hagatigati ya milao ya 65-69 songela viyavumbuke Kilisto, kipigiti yang'hali hanadanganhika. Vivija Petulo kolukema lupwilili lwake lwa ikabili (3:1) na kwika zua da kwandika lupwilili luno songela viyeshile kwandika lupwilili lwa ichanduso lwa Petulo. Lupwilili luno kawandikila wanhu wose wamtogole Kilisto.

Petulo kandika lupwilili luno giladi yawagangamize wanhu wamtogole Kilisto kukala ukazi unogile na kuwazuma waleke kuwinza mafundo ga uvwizi (2:1-22). Kawagangamiza kuwazabuza wanhu awo wolonga kamba Yesu kokawa kubwele. Ila kalagusa kamba Mulungu hakawa ila kolonda kila munhu yakomboligwe (3:8-9). Kino kicho kilamso cha kukala ukazi unogile (3:14).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Petulo kokiitambula mwenyego na kuwalagusa wasomaji zake (*1:1-2*).
2. Abaho kowakumbusa kukala ukazi unogile kwavija Mulungu kotutenda tudahe kukala ukazi uwo (*1:3-21*).
3. Abaho kolava nzumo mmbuli ya wakulufunzi wa uvwizi na kulonga kija chondakiwalawilile mkipigiti cha ikimambukizo (*2:1-22*).
4. Abaho Petulo komambukiza mkuwagangamiza wanhu wamtogole Kilisto kukala ukazi unogile kuitanda na vija Yesu vondayabwele mwanza wa ikabili (*3:1-17*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Simoni Petulo, nyakadala na mtumigwa wa
Yesu Kilisto.
Nowandikila wanhu wagweleligwe nhamanila ili na ugoli mkulu kamba
nhamanila itulinayo tweye kubitila kuwa bule uzenzeleganye kualinao
Mulungu wetu na Mkombola wetu Yesu Kilisto.
2 Ngekewa na tindiwalo viwe bwando kumwenu kubitila ilimu yenu ya
mkumtanga Mulungu na Mndewa wetu Yesu.

Msaguligwa na Kukemigwa na Mulungu

3 Mhiko zake Mulungu zitugwelela kila kinhu kitulonda giladi tukale
ukazi wa kumtamanila Mulungu kubitila ilimu yetu ya kumtanga heyo
yatukemile tweye giladi twingile kuiyenzi yake na muunovu wake.
4 Kubitila gano katugwelela vilagano vake vikulu ng'hani na vinogile
viyailagane na tweye, giladi kubitila vilagano hivo mwinege na sulukila
zihile za ugoni zigala ubananzi zili muulumwengu, na mwize kuwa wanhu
wa Mulungu.
5 Sama ya kilamso kino, muiyohe ng'hani kongeza unovu muinhamanila
yenu. Muunovu wenu yongezeni na ilimu,
6 muilimu yenu yongezeni na kuizuila, mkuizuila kumwenu yongezeni
na mwazaganyo, mmwazaganyo wenu yongezeni na kumtanga Mulungu,

7 na vija vimumtanga Mulungu yongezeni na noge da udugu wa wanhu
wamtogole Kilisto, na mdinoge da udugu wa wanhu wamtogole Kilisto
yongezeni na noge.
8 Kwavija kamba muhawa navo vinhu vino na kongezeka mmwanza
wenu, vowatenda mweye muwe wasang'hana na kuleka kulela mujo
muilimu yenu ya kumtanga Mndewa wetu Yesu Kilisto.
9 Ila munhu yalibule vinhu hivo halola kutali ama kimbugumbugu, na
kaisemwa kamba kesha kasuluzwa vilozo vake va umwaka.
10 Avo, ndugu zangu, iyoheni ng'hani kulagusa kamba mweye kweli mwa
mmwanza wa wanhu mkemigwe na kusaguligwa na Mulungu. Zitendeni
mbuli zino, na mweye hamuileka nhamanila yenu.
11 Kwavija mkutenda vino, motogozigwa kwingila Muundewa wa
digunge wa Mndewa na Mkombola wetu Yesu Kilisto.
12 Avo, mazua gose nowakumbusa mbuli zino, hata kamba mwisha
kuzitanga na kuigoga ng'hani ikweli imuibokele.
13 Nokona vinoga kuwakumbusa mbuli zino kipigiti ning'hali mgima.
14 Kwavija novitanga kamba na mmabehi kudanganhika, kamba vija
Mndewa wetu Yesu Kilisto viyanilongele.
15 Avo, nokiiyoha ng'hani kuwatendela nzila giladi mzikumbukile mbuli
zino mkipigiti chose nihesha kudanganhika.

Tuyona Yenzi ya Kilisto

16 Hatuuwinzile usheha utungigwe na wanhu wabala kipigiti vituwalon-
gele mmbuli ya mhiko na kwiza kwa Mndewa wetu Yesu Kilisto. Ila tuyona
yenzi yake na meso getu wenyego.
17 Kwavija kapata hishima na yenzi kulawa ha Mulungu Tata kipig-
iti dizwi vudimwizile kulawa muna Iyenzi Ng'hulu, ilonga, “Ino iyo
Mwanangu mnogelwa, ninogelwa nayo!”*
18 Tweye wenyego tudihulika dizwi dino dilawilile kuulanga kipigiti
vitukalile na heyo hana ikigongo king'alile.
19 Tweye tuna usenga wa wahokozi ututenda tweye tugangamale. Na
mweye motenda goya muhautegeleza, kwavija ulinga kamba kiwenge
kimulika mdiziza mbaka imitondo, na Kilisto iyo Nhondo ya Imitondo
imwemwesa mmioyo yenu.
20 Uhaleka gano gose, molondigwa m'vitange kamba haduhu uhokozi wa
Nyandiko Zing'alile wizile kulawa mzinzonzi za muhokozi mwenyego.
21 Kwavija haduhu uhokozi uhokoligwa kamba voyolonda munhu, ila
wanhu wowa hasi ya udaho wa Loho wa Mulungu kipigiti viwoulonga
usenga ulawa ha Mulungu.

2

Wakulufunzi wa Uvwizi

1 Ila vivija kukala na wahokozi wa uvwizi mmwanza wa wanhu wa
umwaka, kamba vija vondakuwe na wakulufunzi wa uvwizi mmwanza
wenu. Mkuifisa wofundiza mafundo ga uvwizi, hata kum'bela Mndewa
yawagulile, na kuigalila wenyego ubananzi wa kusinhukiza.
2 Hata avo, wanhu bwando woziwinza mbuli zao zihile, na sama ya
mbuli zowotenda, wanhu wayagwe woilonga vihile nzila ya ikweli.

---

* **1:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MATAYO 17:5; MALUKO 9:7; LUKA 9:35.

3 Muisulukila ya kuilundikizila vinhu iwalinayo, wakulufunzi wano wa
uvwizi wowabulunya mweye kubitila usheha wa uvwizi. Nhaguso yao
isha kupetigwa songela mwaka, na hewo hawakawa kubanangigwa.

4 Kwavija Mulungu hawonele bazi wasenga wa Mulungu wa kuulanga
viwatendile vilozo, ila kawasa kuzimu, kawafunga minyolo, na kuwagela
mdiziza kulu wobeta zua da nhaguso.
5 Mulungu hawonele bazi ulumwengu wa umwaka, ila kagala mmemelo
wa mazi mwa wanhu walekile kumtogola Mulungu, ila Nuhu yeiyeka iyo
yakomboligwe, ayo yapetile mbuli ya kuwa bule uzenzeleganye, na wanhu
wayagwe saba.
6 Mulungu kaitagusa miwambo ya Sodoma na Gomola mkuigela moto
mbaka kuwa mitozi, na kuitenda iwe kilingilo cha kija chondakiwalawilile
Wamhazi.
7 Mulungu kamkombola Loti, munhu yalibule uzenzeleganye, yageligwe
giogio kulu na sang'hano zihile za wanhu wehile wamzunguluke.
8 Loti, munhu yalibule uzenzeleganye, kakala hagatigati yao, na zua
dimwe mbaka zua diyagwe kagaya ng'hani mmoyo wake viyaziwene na
kuzihulika sang'hano zao zihile.
9 Avo, Mndewa kovitanga vija vondayawakombole wanhu zake kulawa
mmigayo na vija vondayawasune wanhu watendile gehile mbaka zua da
nhaguso,
10 ng'haning'hani wanhu waja wowinza sulukila zao zihile za lukuli na
kuuzabuza udaho wa Mulungu.

Wakulufunzi wano wa uvwizi woitopa na kuigoda, na hawalagusa
hishima ha vinhu vilumbigwe na Mulungu vili na yenzi vili uchana. Ila
woviliga.
11 Hata wasenga wa Mulungu wa kuulanga, awo wali na mhiko ng'hani
na udaho mkulu kubanza wakulufunzi wano wa uvwizi, hawavitagusa
vinhu hivo vilumbigwe mkuvilonga vihile haulongozi wa Mulungu.
12 Ila wanhu wano wokala mkuwinza nzoela zao, walinga kamba
wang'onyo wa kumuhulo woleligwa giladi wagogigwe na kukomigwa.
Wokivamhila na kukilonga vihile kinhu chochose walekile kukitanga.
Wobanangigwa kamba wang'onyo wa kumuhulo.
13 Wolihigwa migayo sama ya imigayo iwasongeze. Hewo wonogelwa
kutenda kinhu chochose hauhalangwe mkipigiti cha imisi, kinhu chon-
dakizigutize sulukila za ng'huli zao. Wogela kinyala na kugela nyela
viwoilumba hamoja na mweye kuja mandia genu, kuno wose wodeng'hela
nzila zao za uvwizi.
14 Wotenda ugoni na meso gao, na sulukila yao ya kutenda vilozo
haimala. Wowaswagiza wanhu wali na nhamanila ndodo watende vilozo,
na wafundizigwa goya muisulukila ya kuilundikizila vinhu. Wokala hasi
ya ndukumiza ya Mulungu.
15 Waileka nzila igoloke, watenda mbuli zihile mkuiwinza nzila ya
Balaamu mwana wa Beoli, ayo yanogelwe na maliho ga sang'hano zihile.
16 Ila Balaamu kakomhokelwa na mhunda wake sama ya mbuli zake
zihile. Mhunda kalonga na dizwi da kiunhu na kumtenda Balaamu yaleke
mbuli zake za ubozi.*
17 Wanhu wano wawa kamba nzokwe zilibule mazi na kungugu
dihembelusigwa na kukuzumbi. Ziza kulu dikigwa sama yao.

---

* **2:16** Mbuli za Balaamu zolawa mkitabu cha MHETA 22:4-35.

18 Kwavija wokiitopa na kulonga mbuli za ubozi, na kubitila sulukila
zao zihile za lukuli wowanamata waja wasongile kunyelenhuka mkipigiti
kiguhi kulawa ha wanhu wokala ukazi wa kutenda mbuli zihile.
19 Wowekila kilagano cha kuilegeha, kuno hewo wenyego wao nyakadala
wa mbuli zihile. Kwavija munhu kowa nyakadala wa kinhu chochose
kimtawala.
20 Kwavija ihawa wazikimbila mbuli zihile za ulumwengu kubitila
ilimu ya kumtanga Mndewa na Mkombola wetu Yesu Kilisto, abaho
wahanamatwa na kuhumigwa na hewo, kimambukizo cha wanhu wano
chokwiha ng'hani kubanza vija viwakalile haichanduso.
21 Vihanogile kumwao sambiwaitange nzila ilibule uzenzeleganye,
kubanza kuitanga, abaho kuileka ija indagizi ing'alile iwagweleligwe.
22 Ilawilila kumwao kamba vija ulonzi wa ikweli ulonga, “Umbwa
koibwelela midesi yake mwenyego,” na “Mtumbi yogezwe kobweleganya
kubimbilika muna imitope.”

3

Kilagano cha Kwiza Mndewa

1 Mbwiga zangu, luno lulo lupwilili lwangu lwa ikabili kumwenu.
Mmhwilili zose mbili nigeza kuzilamusa ngelegeza zenu na kuwakumbusa
mbuli zino.
2 Nolonda mkumbuke mbuli zija zilongigwe umwaka na wahokozi
wang'alile, na ija indagizi ya Mndewa na Mkombola wetu imgweleligwe
mweye na watumigwa wa Kilisto wali kumwenu.
3 Tanhu m'vitange kamba mmazua ga kimambukizo wanhu wene
mzihaka wolawilila. Woiponeza ikweli na kuwinza sulukila zao wenyego.
4 Na hewo wolonga, “Kailagana namwe kamba kokwiza, ama vilihi?
Kakwahi? Wahenga zetu wesha kudanganhika, ila kila kinhu kisigala
vivija kamba vikikalile haichanduso songela ulumwengu viulumbigwe!”
5 Ila mkutenda giladi waileka ikweli kamba umwaka Mulungu kalava
ndagizi, na ulanga na isi vilumbigwa. Isi ilumbigwa kulawa mmazi na
izungulukwa na mazi,
6 na kubitila mmemelo wa mazi higo, ulumwengu wa kipigiti kija
ukululigwa na kubanangigwa.
7 Ila mmbuli iija ulanga uno wa sambi na isi ino ya sambi vikigwa sama
ya moto, vikigwa mbaka zua dija da nhaguso na ubananzi wa wanhu
walekile kumtamanila Mulungu.
8 Ila mbwiga zangu, sambimuisemwe mbuli ino, kamba ha Mndewa zua
dimwe kamba milao alufu imwe, na milao alufu imwe kamba zua dimwe.
9 Mndewa hakawa kukivikiza kilagano chake kamba wayagwe
vowogelegeza. Ila kowazaganya mweye, kwavija halonda munhu yoyose
yapotele, ila kila munhu yaleke vilozo vake.
10 Ila Zua da Mndewa dokwiza kamba m'bavi. Ulanga wosegela na
kidinhilo kikulu, na vinhu vili mgati yake vobanangigwa mkulukuzwa na
moto, na isi yosegela hamoja na vinhu vose vili mgati yake.
11 Kwavija kila kinhu chobanangigwa kamba vino, molondigwa kuwa
wanhu wa vilihi? Molondigwa kukala ukazi ung'alile na wa kumtamanila
Mulungu,
12 kipigiti vumdibeta Zua dondayeze Mulungu, na tendeni vija vimdaha
kuditenda dize mbwisa, zua dondadiutende ulanga usomigwe na moto na
kubanangigwa, na vinhu va kuulanga volumbuka na moto.

13 Ila tweye tololela uulanga wa sambi na iisi ya sambi viyailagane
na tweye, ulumwengu umemile kuwa bule uzenzeleganye kuyalinako
Mulungu.
14 Avo, mbwiga zangu, kipigiti vumbeta mbuli zino, tendeni vumdaha
giladi muwe wanhu wang'alile na mulibule nyela hameso ga Mulungu na
muwe na tindiwalo na heyo.
15 Uloleni mwazaganyo wa Mndewa wetu kamba nafasi yowagwelela
mweye mdahe kukomboligwa, kamba vija ndugu yetu Paulo viyawandik-
ile na ng'hungwe ziyagweleligwe na Mulungu.
16 Kokwandika vivo mzimhwilili zake zose, yolonga mbuli zino mgati
yake. Mzimhwilili zake hana mbuli ziyagwe ndala kuzitanga, na wanhu
wabozi na walekile kwima goya wozipeta vihile, kamba viwozipeta
Mzinyandiko ziyagwe Zing'alile. Avo woigalila wenyego ubananzi.
17 Avo, mbwiga zangu, sambi mwisha kuitanga mbuli ino, avo teganyeni
giladi sambimsoligwe na ubananzi wa wanhu wotenda gehile na kulagala
kulawa hanhu henu hanogile hamuli.
18 Ila mgendelele kukula mngekewa na ilimu ya kumtanga Mndewa
na Mkombola wetu Yesu Kilisto. Yenzi iwe kumwake, kulawa sambi na
digunge! Amina.

LUPWILILI LWA ICHANDUSO LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO YOHANA

ULONGOZI

Lupwilili lwa ichanduso lwa Yohana lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Yohana hagatigati ya milao ya 85 na 90 songela kuvumbuka kwa Kilisto. Yohana haitambule mwenyego kamba iyo yandike ulupwilili, ila muisula ya ichanduso yolagusa kamba heyo kamona Yesu kipigiti viyakalile mgima na hata kuzuka kwake (1:1-3). Vija viwandikigwe lupwilili lwa Yohana lwa ichanduso ilinga ng'hani na vija vichandikigwe kitabu cha Usenga Unogile wa Yohana. Yokoneka kamba Yohana kandika Usenga Unogile wa Yohana na zimhwilili ndatu za 1Yohana, 2Yohana, na 3Yohana kipigiti viyakalile yokala Efeso.

Yohana kandika lupwilili luno ha wanhu wose wamtogole Kilisto kipigiti wanhu wamtogole Kilisto viwakalile mumgayo ulawa ha dale da wanhu dikemigwa "Ginostiki." Wanhu wano wakala watogole kamba Yesu kakala Mulungu kabisa na kamba hakalile munhu yali na lukuli lwa nyama na mulopa kipigiti viyakalile muulumwengu. Mkilamso kino Yohana kokwandika ugima wa Yesu na vija viyamonile na meso gake mwenyego na kamba makono gake mwenyego gamkwasa (1:1-3). Vino vivo vilamso va Yohana kwandika lupwilili luno, kutenda deng'ho jake divikizwe (1:4), abaho kalonda kuwazuila wanhu sambiwatende vilozo (2:1), abaho kuwazuila wanhu wamtogole Kilisto sambiwagatogole mafundo ga uvwizi (2:26), na kuwalongela wanhu wamtogole Kilisto wavitange kamba hewo wakomboligwa (5:13).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kolutambuza lupwilili lwake na kulava kilamso cha kwandika lupwilili luno (*1:1-4*).
2. Abaho kolongelela vija Mulungu viyali mulangaza na vija vitulondigwa kukala kamba viyakalile Yesu (*1:5—3:10*).
3. Abaho kotukumbusa ndagizi ya kuinogela wenyego kwa wenyego (*3:11—5:12*).
4. Komambukizila lupwilili lwake muisula ya *5:13-21*.

Mbuli Ilava Ugima

1 Tuwapetela munhu yakalile baho songela haichanduso, ayo itumuhulike, ayo itumonile na meso getu wenyego, ayo itumuwene na kumgoga na makono getu, ayo ituwapetele, ayo yali Mbuli ya ugima.

2 Munhu ino ayo yali ugima, kagubuligwa kumwetu, na tumona. Na sambi tompeta na kuwalongela mweye kamba heyo iyo ugima wa digunge. Kakala na Tata, abaho kagubuligwa kumwetu.

3 Towapetela mweye kija kituchonile na kukihulika giladi na mweye vivija muilumbe hamoja na tweye. Tweye twa hamoja na Tata na Mwanage Yesu Kilisto.

4 Towandikileni mbuli zino giladi deng'ho jetu divikizwe.

Mulungu Iyo Mulangaza

5 Uno uwo usenga utuhulike kulawa ha Yesu Kilisto na toupeta kumwenu kamba Mulungu iyo mulangaza na mgati yake mduhu ziza.

6 Kamba tuhalonga twa hamoja na heyo na kuno totembela mdiziza, tovwiza, na hatutenda gaja gali kweli.

7 Ila kamba tuhatembela mmulangaza, kamba heyo viyali mmulangaza,
tuna uhamoja wa wenyego kwa wenyego, na mulopa wa Yesu, mwanage,
wotung'aliza kulawa m'vilozo vose.
8 Tuhalonga twabule vilozo, toivwizila wenyego, na mduhu kweli mgati
yetu.
9 Ila kamba tuhavitogola vilozo vetu haulongozi wa Mulungu, heyo kana
kweli na kabule uzenzeleganye na kotugela kumgongo vilozo vetu na
kotung'aliza kulawa muuzenzeleganye wose utulinao.
10 Kamba tuhalonga hatutendile vilozo, tomtenda heyo kuwa m'vwizi,
na mbuli yake haili mgati yetu.

2

Kilisto Iyo Yotutaza

1 Wanangu, niwandikila gano mweye giladi sambimtende vilozo. Ila
munhu yahatenda vilozo, tuna munhu imwe yotugombela ha Tata, iyo
Yesu Kilisto yalibule uzenzeleganye.
2 Heyo iyo nhosa ilavigwe sama ya vilozo vetu, na sio tu sama ya vilozo
vetu tweye, ila vivija sama ya vilozo va ulumwengu wose.
3 Tuhazitogola ndagizi za Mulungu, tovimanya kamba tumtanga heyo.
4 Munhu yolonga, “Nimtanga,” ila hazigoga ndagizi zake, m'vwizi,
mduhu kweli mgati yake.
5 Ila munhu yoyose yahaitogola mbuli yake, noge da Mulungu
dimemezigwa kweli mgati yake. Vino vivo vituitanga kamba twa mgati
yake.
6 Munhu yoyose yolonga kamba ka mgati ya Mulungu, kolondigwa
yakale kamba viyakalile Yesu.

Ndagizi ya Sambi

7 Wambwiga zangu, siwandikila ndagizi ya sambi ila ndagizi ya umwaka
imkalile nayo songela haichanduso. Ndagizi ino ya umwaka iyo usenga
umuuhulike.
8 Hata avo nowandikila ndagizi ya sambi, na ndagizi hiyo iyo kweli ili
mgati yake, na ili mgati yenu, kwavija ziza dobita na mulangaza wa kweli
wisha kumulika.
9 Munhu yoyose yokiiyona ka mmulangaza na kuno komwihila ndugu
yake, munhu iyo kang'hali mdiziza.
10 Munhu yoyose yomnogela ndugu yake kokala mmulangaza na haduhu
kinhu chochose mgati yake chondakiwe king'hwaso ha ndugu yake.
11 Ila munhu yoyose yomwihila ndugu yake ka mdiziza, na kotembela
mdiziza. Hakutanga koyochola, kwavija ziza dimgela umbugumbugu.
12 Nowandikila mweye wana wadodo, kwavija vilozo venu vigeligwa
kumgongo kubitila twaga da Yesu.
13 Nowandikila mweye watata, kwavija mumtanga heyo, ayo yakalile
baho songela haichanduso. Nowandikila mweye wamhale, kwavija
mmuhuma Mwenembago.
14 Nowandikila mweye wana wadodo, kwavija mumtanga Tata.
Nowandikila mweye watata, kwavija mumtanga heyo, ayo yakalile baho
songela haichanduso. Nowandikila mweye wamhale, kwavija muna
mhiko. Mbuli ya Mulungu yokala mgati yenu, na mmuhuma Mwenem-
bago.
15 Sambimuunogele ulumwengu ama vinhu vili muulumwengu, kwavija
awo wounogela ulumwengu, kumnogela Tata mduhu mgati yao.

16 Sulukila ya lukuli na sulukila ya meso na kuitopela ugoli uulinao,
vinhu vino vose vivo vinhu va ulumwengu, na havilawa ha Tata, ila
volawa muulumwengu.
17 Na ulumwengu na sulukila yake yose vobita, ila awo wogatenda
goyolonda Mulungu wokala milongo yose.

Mdumuka wa Kilisto

18 Mweye wana, sota ya mmabehi. Kamba vumuhulike kamba ayo
yom'beza Kilisto kokwiza, avo sambi wabeza Kilisto bwando weza. Sama
ya mbuli ino tovitanga kamba sota ya mmabehi.
19 Wanhu wano walawa kumwetu, ila hawali wanhu zetu. Kwavija
kamba wahawile wanhu zetu, wahasigale hamoja na tweye, ila kusegela
kumwao kolagusa kamba mmwanza wao haduhu yali munhu wetu.
20 Ila Kilisto kawetila mweye Loho wa Mulungu,* na mweye mose
muitanga kweli.
21 Nowandikila si kamba hamuitangile kweli, ila kwavija muitanga kweli
na m'vitanga kamba haduhu uvwizi ulawa muikweli.
22 Yalihi yali m'vwizi? Munhu ija yolonga kamba Yesu sio Kilisto. Munhu
kamba hiyo iyo yom'beza Kilisto. Kom'beza Tata na Mwana.
23 Kwavija waja wose womulema Mwana vivija womulema Tata, na awo
womtogola Mwana vivija womtogola Tata.
24 Lekeni kija kimuhulike songela haichanduso kikale mgati yenu.
Kamba kija kimuhulike songela haichanduso kihakala mgati yenu, avo na
mweye mokala mgati ya Mwana na mgati ya Tata.
25 Na kino kicho kituilagane yatugwelele, yatugwelele ugima wa digunge.
26 Niwandikileni mweye mbuli zino sama ya awo wogeza kuwagiza
mweye.
27 Kumwenu mweye, Loho wa Mulungu iyamwitileni Kilisto ikale
mgati yenu, avo hamulonda munhu yoyose yawafundize. Ila loho yake
yowafundiza vinhu vose na yowafundiza kweli na si uvwizi. Kamba vija
viiwafundize mweye umwaka, kaleni mgati yake.
28 Avo, wana wadodo, kaleni mgati yake giladi yahagubuligwa sambi-
tudumbe na sambitugwe kinyala haulongozi wake kipigiti vondayeze.
29 Kamba muhavitanga kamba heyo kabule uzenzeleganye, movitanga
kamba kila munhu yalibule uzenzeleganye kaleligwa na Mulungu.

3

Wana wa Mulungu

1 Loleni noge kulu kamba dino Tata diyatugwelele tweye, kamba
tukemigwe wana wa Mulungu, na vino vivo vituli. Kilamso cha
ulumwengu kuleka kututanga tweye icho kino, kwavija haumtangile heyo.
2 Wambwiga zangu, sambi twa wana wa Mulungu, na hatunavitanga vija
vondatuwe kulawa hano. Ila tuvitanga kamba Kilisto yahalawilila, towa
kamba heyo viyali, kwavija tomona kamba viyali.
3 Na wanhu wose wali na tamanilo dino kumwake heyo woing'aliza
wenyego, wowa kamba heyo viyang'alile.
4 Munhu yoyose yotenda vilozo kogakeng'enha Malagizo ga Mulungu,
kwavija vilozo nhegulo yake kugakeng'enha Malagizo.

---

* **2:20** ***Kawetila mweye Loho wa Mulungu*** nhegulo yake *kawagwelela mweye Loho wa Mulungu.*

5 Mweye m'vitanga kamba Yesu kagubuligwa giladi yavisegeze vilozo,
na mmwake heyo mduhu vilozo.
6 Haduhu munhu yali mgati yake yogendelela kutenda vilozo, munhu
yoyose yogendelela kutenda vilozo hamonile ama hamtangile heyo.
7 Mweye wana wadodo, munhu sambiyawavwizile, munhu yoyose
yotenda mbuli zilibule uzenzeleganye hiyo kabule uzenzeleganye, kamba
Kilisto viyalibule uzenzeleganye.
8 Kila munhu yotenda vilozo ka mwana wa Mwenembago, kwavija
Mwenembago katenda vilozo songela haichanduso. Kilamso cha kugubu-
ligwa Mwana wa Mulungu kikala kuibananga sang'hano ya Mwenembago.
9 Awo waleligwe na Mulungu hawatenda vilozo, kwavija mbeyu ya
Mulungu yokala mgati yao. Hawatenda vilozo kwavija waleligwa na
Mulungu.
10 Wana wa Mulungu na wana wa Mwenembago waigola mmbuli zino.
Waja wose woleka kutenda mbuli zilibule uzenzeleganye na waja woleka
kuwanogela ndugu zao hawalawa ha Mulungu.

Inogeleni

11 Uno uwo usenga umuhulike songela haichanduso, kamba toinogele
wenyego kwa wenyego.
12 Sambituwe kamba Kaini yakalile munhu wa Mwenembago, na
kamkoma ndugu yake mwenyego Abeli. Habali yamkomile? Kwavija
ndugu yake kakala na sang'hano zinogile, ila heyo kakala na sang'hano
zihile.*
13 Avo, ndugu zangu, sambimkanganye kamba ulumwengu uhawehila
mweye.
14 Tuvitanga kamba tubita kulawa muifa na twingila muugima, kwavija
toinogela. Munhu yoyose yoleka kumnogela ndugu yake kokala muifa.
15 Munhu yoyose yomwihila ndugu yake hiyo mkomaji, na mweye
m'vitanga kamba mkomaji kabule ugima wa digunge mgati yake.
16 Vino vivo tuimanya nhegulo ya noge, Yesu Kilisto kaulava ugima wake
sama yetu, na tweye tolondigwa tuulave ugima wetu sama ya ndugu zetu!
17 Kamba munhu yoyose kana vinhu na komona ndugu yake kabule
kinhu na ija yali na vinhu hamonela bazi ija yalibule vinhu, noge da
Mulungu dokalaze mgati yake?
18 Wana wadodo, na tuinogele, si mmulomo tu, ila muikweli na
msang'hano.

Kugangamala Haulongozi wa Mulungu

19 Vino vivo tuvimanya kamba tweye twa wanhu wa kweli na vino vivo
vondatuwe bule kidumbo haulongozi wa Mulungu.
20 Kamba udaho wetu wa kusambula gehile na ganogile uhatudukumiza,
tovitanga kamba Mulungu mkulu kubanza udaho wetu wa kusambula
gehile na ganogile, na kamba kakitanga kila kinhu.
21 Wambwiga zangu, kamba udaho wetu wa kusambula gehile na
ganogile hautudukumiza, hatuwabule kidumbo haulongozi wa Mulungu.
22 Na chochose kitupula kumwake, tobokela, kwavija tozigoga ndagizi
zake na kugatenda gaja gamnogele heyo.
23 Ndagizi yake iyo ino, tumtogole Mwanage yokemigwa Yesu Kilisto na
tuinogele kamba vija viyatulagize.

---

* **3:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 4:8.

24 Awo wozigoga ndagizi za Mulungu woilumba hamoja na heyo, na
heyo koilumba hamoja na hewo. Na vino vivo tuvimanya kamba Mulungu
koilumba hamoja na tweye, kwavija Loho wa Mulungu iyatugwelele
kokala mgati yetu.

4

Loho wa Ikweli na Loho wa Uvwizi

1 Wambwiga zangu, sambimtogole kila loho, ila igezeni loho ija mwone
kamba ilawa ha Mulungu kwavija wahokozi bwando wa uvwizi walawilila
muulumwengu.
2 Vino vivo vondamdahe kumtanga Loho wa Mulungu. Kila munhu
yotogola kamba Yesu Kilisto keza mulukuli kana Loho wa Mulungu,
3 ila kila munhu yolema kumtogola Yesu, halawa ha Mulungu. Ino iyo
loho wa m'beza Kilisto, ayo immuhulike kamba kokwiza, na sambi kesha
kuvika ka muulumwengu.
4 Wana wadodo, mweye mulawa ha Mulungu na mwisha kuwahuma
wahokozi wa uvwizi, kwavija yali mgati yenu mkulu kubanza yali mgati
ya ulumwengu.
5 Hewo wa wanhu wa ulumwengu, avo wolonga gaja golawa muu-
lumwengu na ulumwengu wowategeleza.
6 Tweye twa wanhu wa Mulungu, na munhu yoyose yomtanga Mulungu
kotutegeleza, na munhu yoyose yalekile kuwa munhu wa Mulungu
hatutegeleza. Na vino vivo tumtanga Loho wa ikweli na loho wa uvwizi.

Mulungu Iyo Noge

7 Wambwiga zangu, tuinogele, kwavija noge dolawa ha Mulungu. Kila
munhu yali na noge kolawa ha Mulungu na komtanga Mulungu.
8 Munhu yoyose yalibule noge hamtanga Mulungu, kwavija Mulungu iyo
noge.
9 Vino vivo Mulungu viyalaguse noge jake kumwetu, kamtuma Mwanage
imwe yaleligwe yeiyeka yeze muulumwengu giladi tuwe na ugima kubitila
heyo.
10 Dino dijo noge, si kamba tweye tumnogela Mulungu, ila Mulungu
katunogela tweye na kamtuma Mwanage yawe nhosa ya kusegeza vilozo
vetu.
11 Wambwiga zangu, kwavija Mulungu katunogela tweye, na tweye
tolondigwa tuinogele wenyego kwa wenyego.
12 Haduhu munhu yamonile Mulungu, ila kamba tuhainogela wenyego
kwa wenyego, Mulungu kokala mgati yetu, na noge jake domema mgati
yetu.
13 Tuvitanga kamba tweye tokala mgati yake, na heyo kokala mgati yetu,
kwavija katugwelela Loho wake.
14 Na tweye tumona na kulava usindila kamba Tata kamtuma Mwanage
yawe Mkombola wa ulumwengu.
15 Mulungu kokala mgati ya awo wotogola kamba Yesu iyo Mwana wa
Mulungu, na wokala mgati ya Mulungu.
16 Na tweye wenyego tovitanga na kutogola noge diyalinajo Mulungu
kumwetu.
Mulungu iyo noge, na awo wali mgati ya idinoge wa mgati ya Mulungu,
na Mulungu ka mgati yao.

17 Noge dovikizwa mmwetu mnzila ino, kamba hatuwa na kidumbo
kuna dizua da nhaguso kwavija kamba vija viyali Kilisto na tweye vivo
tuli muulumwengu uno.
18 Haduhu kidumbo mdinoge, ila noge dimemelele dowinga kidumbo,
kwavija kidumbo chosang'hanika hamoja na nhaguso. Na munhu yoyose
yali na kidumbo hanakala goya mdinoge.
19 Toinogela kwavija Mulungu kasonga kutunogela tweye.
20 Awo wolonga, “Tumnogela Mulungu,” na kipigiti kikija wowehila
ndugu zao, wavwizi. Kwavija munhu yoyose yoleka kumnogela ndugu
yake yomona, hadaha kumnogela Mulungu yalekile kumona.
21 Kilisto katugwelela ndagizi ino ilonga, “Munhu yoyose yomnogela
Mulungu vivija kolondigwa yamnogele ndugu yake.”

5

Kuuhuma Ulumwengu

1 Kila munhu yotogola kamba Yesu iyo Kilisto kowa mwana wa Mulungu,
na kila munhu yomnogela Tata vivija kowanogela na wanage.
2 Vino vivo tuvitanga kamba towanogela wana wa Mulungu, mkumno-
gela Mulungu na kuzigoga ndagizi zake.
3 Kwavija noge da Mulungu dijo dino, kuzigoga ndagizi zake, na ndagizi
zake hazili ndala kumwetu.
4 Kwavija kila mwana wa Mulungu kouhuma ulumwengu. Na touhuma
ulumwengu kubitila nhamanila.
5 Yalihi yondayauhume ulumwengu? Ija tu yotogola kamba Yesu iyo
Mwana wa Mulungu.

Usindila Woneke ha Yesu Kilisto

6 Yesu Kilisto iyo yezile na mazi ga ubatizo wake na mulopa wa ifa yake,
hezile na mazi tu, ila na mazi na mulopa. Na Loho wa Mulungu iyo yolava
usindila, kwavija Loho wa Mulungu iyo kweli.
7 Kwavija kuna wadatu wolava usindila,
8 Loho wa Mulungu, mazi, na mulopa, na wano wose wadatu wolonga
kinhu kimwe.
9 Toutogola usindila wa kiunhu, ila usindila wa Mulungu mkulu
kubanza uja wa kiunhu kwavija ulawa ha Mulungu uyaulavile yomulonga
Mwanage.
10 Munhu yoyose yomtogola Mwana wa Mulungu kana usindila uno
mmoyo wake. Munhu yoyose yoleka kumtogola Mulungu komtenda
Mulungu kuwa m'vwizi, kwavija hautogole usindila uyaulavile Mulungu
yomulonga Mwanage.
11 Na uno uwo usindila, Mulungu katugwelela ugima wa digunge, na
ugima uno wa mgati ya Mwanage.
12 Munhu yoyose yali hamoja na Mwana kana ugima. Munhu yoyose
yalekile kuwa hamoja na Mwana wa Mulungu kabule ugima.

Ugima wa Digunge

13 Nowandikila mbuli zino mweye mditogola twaga da Mwana wa
Mulungu, giladi m'vitange kamba muna ugima wa digunge.
14 Uno uwo mgangamalo utulinao mkumkwenhukila Mulungu, kamba
tuhapula kinhu chochose kamba vija vuvimnogele heyo, kotuhulika.
15 Na kamba tuhavitanga kamba tuhampula kinhu chochose, kotuhulika,
vivija tuvitange kamba kotugwelela kija kitumpula.

16 Kamba munhu yoyose yahamona ndugu yake kotenda kilozo kileka
kugala ifa, yamtambikile, na Mulungu komgwelela ugima munhu hiyo.
Mbuli zino nowalongela awo tu wotenda vilozo vileka kugala ifa. Hana
vilozo vigala ifa, silonga kamba mtambike sama ya vilozo kamba vino.
17 Vilozo nhegulo yake sang'hano zose zihile, na hana vilozo vileka
kugala ifa.
18 Tuvitanga kamba wanhu wose waleligwe na Mulungu hawagendelela
kutenda vilozo, kwavija Mwana wa Mulungu kowemiliza, na Mwenem-
bago hadaha kuwalumiza.
19 Tuvitanga kamba tweye twa wana wa Mulungu, na ulumwengu
mgima wolongozwa na Mwenembago.
20 Tuvitanga kamba Mwana wa Mulungu keza na kutugwelela utango,
avo tumtanga Mulungu wa ikweli, na tokala mgati yake ayo yali kweli
mkuilumba hamoja na Mwanage, Yesu Kilisto. Heyo iyo Mulungu wa
ikweli youlava ugima wa digunge.
21 Wana wadodo, inegeni na miwegu.

LUPWILILI LWA IKABILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO YOHANA

ULONGOZI

Lupwilili lwa ikabili lwa Yohana lwandikigwa na Mtumigwa wa Kilisto Yohana mmilao ya 90 songela kuvumbuka kwa Kilisto. Yohana haitambule mwenyego kamba heyo iyo yandike ulupwilili, ila heyo koikema mwenyego kamba m'vyele. Mbuli zili mulupwilili lwa Yohana wa ikabili zilinga ng'hani na mbuli zili Muusenga Unogile wa Yohana hasa ahaja voyogong'ondeza ndagizi ya Yesu ya kuinogela wenyego kwa wenyego ahaja hayailingile mbuli ya kumnogela Yesu na mbuli ya kuzigoga ndagizi zake (1:5-6 na Yohana 15:9-10). Yokoneka kamba Yohana kandika Usenga Unogile wa Yohana na zimhwilili ndatu za 1Yohana, 2Yohana, na 3Yohana kipigiti viyakalile yokala Efeso.

Lupwilili luno Yohana kamwandikila mtwanzi yasaguligwe hamoja na wanage. Yohana kakala kamba munhu yowandikila wanhu wamtogole Kilisto, na kilamso cha Yohana kwandika lupwilili luno kikala kuwagangamiza wanhu wamtogole Kilisto na kuwazuma wanhu waiteganye na wakulufunzi wa uvwizi.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kolutambuza lupwilili lwake mkumulonga iyamwandikile lupwilili luja na mkuwalamsa waja iyawandikile (*1:1-3*).
2. Kowagangamiza wanhu wamtogole Kilisto na kuwakumbusa lagizo kulu kubanza gose (*1:4-6*).
3. Abaho kowazuma wanhu wamtogole Kilisto waiteganye na wakulufunzi wa uvwizi (*1:7-11*).
4. Yohana komambukiza lupwilili lwake mkuwagwelela ndamsa kulawa ha wanhu wamtogole Kilisto wa kuja kuyakalile yokala heyo (*1:12-13*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Yohana, m'vyele.*
Nomwandikila mtwanzi yasaguligwe na Mulungu hamoja na wanage,†
awo iniwanogele kwelikweli, na sio nie tu, ila vivija wose woitanga ikweli,
2 sama ya kweli ikala mgati yetu na yowa na tweye milongo yose.
3 Ngekewa, bazi, na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata na kulawa ha
Yesu Kilisto vowa hamoja na tweye muikweli na mdinoge.

Kweli na Noge

4 Nideng'ha ng'hani viniwavikile wanago wayagwe wotembela muikweli
kamba vija Tata viyatulagize.
5 Na sambi, gweye mtwanzi, sikwandikila ndagizi ya sambi, ila ija
itukalile nayo songela haichanduso. Na tuinogele.
6 Na dino dijo noge, kamba, tolondigwa tukale mkuzigoga ndagizi za
Mulungu. Kamba vumuhulike songela haichanduso kamba, muinogele
wenyego kwa wenyego.
7 Wavwizi bwando weza muulumwengu, awo wolema kutogola kamba
Yesu Kilisto keza mulukuli. Munhu yoyose yolema kutogola mbuli kamba
zino hiyo m'vwizi na m'beza Kilisto.

---

* **1:1** Hano ***m'vyele*** nhegulo yake *mkulu wa wanhu wamtogole Kilisto.* † **1:1** Hano ***mtwanzi*** nhegulo yake *dale da wanhu wamtogole Kilisto,* na ***wanage*** nhegulo yake *madale ga mmambwegambwega gasongezwe na dale dino.*

8 Teganyeni sambimchase kija kimsang'hanikile, ila m'bokele nhunza
yenu yose.
9 Munhu yoyose yokimbilila kuulongozi na kuleka kukala mmafundo
ga Kilisto hali hamoja na Mulungu. Munhu yoyose yokala mmafundo ka
hamoja na wose wabili, Tata na Mwana.
10 Munhu yoyose yeheza kumwenu na kuleka kufundiza mafundo gano,
sambimum'bokele ama kumwingiza mzing'anda zenu.
11 Kwavija munhu yoyose yom'bokela kosangila msang'hano zake zihile.

Mbuli za Kimambukizo

12 Nnago bwando ga kuwandikileni, ila silonda nyandike na wino
mkalatasi, ila nolonda niwatembelele na kulongelela na mweye kihanga
kwa kihanga avo deng'ho jetu divikizwe.
13 Wana wa lumbu‡ jenu yasaguligwe na Mulungu wowalamsa.

‡ **1:13** ***Wana wa lumbu jenu*** nhegulo yake *didale da wanhu wamtogole Kilisto dikalile kuyakalile Yohana.*

LUPWILILI LWA IKADATU LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO YOHANA

ULONGOZI

Lupwilili lwa ikadatu lwa Yohana lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Yohana mmilao ya 90 songela kuvumbuka kwa Kilisto. Yohana haitambule mwenyego kamba heyo iyo yandike ulupwilili, ila koikema heyo m'vyele (1:1). Kotenda kamba viyatendile mulupwilili lwa Yohana wa ikabili (2Yoh. 1:1). Yokoneka kamba Yohana kandika Usenga Unogile wa Yohana na zimhwilili ndatu za 1Yohana, 2Yohana, na 3Yohana kipigiti viyakalile yokala Efeso.

Yohana kamwandikila lupwilili luno munhu yamtogole Kilisto yokemigwa Gayo. Kamtambula Gayo kamba mbwigaake na kumulongela yawe mwende ha wanhu wamtogole Kilisto awo wobita kubitila muisi yookala heyo.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kolutambuza lupwilili lwake (*1:1*).
2. Yohana komgangamiza Gayo na kumulongela kamba yawe mwende ha wanhu wamtogole Kilisto (*1:2-8*).
3. Abaho kowalonga wanhu wabili wayagwe, Diotilefe na Demetilio (*1:9-12*).
4. Hakimambukizo, komambukizila lupwilili lwake (*1:13-14*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Yohana, m'vyele.*
Nomwandikila Gayo, mbwigaangu inimnogele kwelikweli.
2 Mbwigaangu, nokutambikila giladi uwe na ugima mulukuli na mbuli
zose zigendelele vinogile kumwako, hata na loho yako igendelele vinogile.
3 Nideng'ha ng'hani ahaja wanhu wamtogole Kilisto viwezile na
kunongela vija vuulibule uzenzeleganye muikweli na vija vuugendelela
kutembela muikweli.
4 Haduhu kinhu kinideng'heza ng'hani kubanza kino, kuhulika kamba
wanangu wotembela muikweli.

Gayo Kotogoligwa

5 Mbwigaangu, gweye kwabule uzenzeleganye mmbuli zose zuuwaten-
dela wanhu wamtogole Kilisto, hata kamba hewo wahenza kumwako.
6 Wasimulila noge jako haulongozi wa wanhu wamtogole Kilisto,
motenda vinogile ng'hani kamba muhawasangila giladi wagendelele na
mwanza wao mnzila imnogele Mulungu.
7 Kwavija wasonga mwanza wao sama ya twaga da Kilisto na hawatogole
kubokela msango wowose kulawa ha Wamhazi.
8 Avo tolondigwa kuwataza wanhu kamba wano giladi tuilumbe hamoja
msang'hano yao ya kuipeta kweli.

Diotilefe na Demetilio

9 Niwandikila wanhu wamtogole Kilisto mbuli ino, ila Diotilefe, ayo
yanogelagwa kuitenda kilangizi, hautogole udaho utulinao.
10 Avo niheza nowalongela gaja goyotenda, vija voyokweneza mbuli za
uvwizi yotulonga tweye. Sio higo tu, ila vivija kolema kuwabokela wanhu

* **1:1** Hano ***m'vyele*** nhegulo yake *mkulu mdidale da wanhu wamtogole Kilisto.*

wamtogole Kilisto na hata kuwagomesa waja walonda kuwabokela na
kuwawinga walawe mumting'hano wa wanhu wamtogole Kilisto.
11 Mbwigaangu, sambiwige gehile ila wige gaja ganogile. Munhu yoyose
yotenda ganogile kalawa ha Mulungu, na munhu yoyose yotenda gehile
hamonile Mulungu.
12 Kila munhu komulonga vinogile Demetilio, na kweli yenyego vivo
imulonga, na tweye vivija tolava usindila sama yake, na gweye kuvitanga
kamba usindila wetu kweli.

Ndamsa za Kimambukizo

13 Nnago bwando ga kuwandikileni, ila silonda kuwandikileni na wino
na peni.
14 Kipigiti kidodo hamwande notamanila kuiting'hana namwe tulon-
gelele kihanga kwa kihanga.
15 Tindiwalo dikale namwe.
Wambwiga zako wose wokulamsa. Walamse wambwiga zetu wose,
mkuwatambula matwaga.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA YUDA

ULONGOZI

Yuda dijo twaga da munhu yandike lupwilili luno. Kakitambula mwenyego kamba heyo mdodo wake Yakobo, yakalile mdodo wake Yesu (1:1). Hatuvitanga kamba lupwilili luno lwandikigwa sama ya wanhu wamtogole Kilisto weiyeka, na kwavija ng'humbukila za Lagano da Umwaka zolonga, vodahika kamba wasomaji zake wakala Wayahudi. Hata avo, lupwilili lwake kaupeta ha wose wakemigwe, mdinoge da Mulungu Tata, na wekigwe sama ya Yesu Kilisto (1:1). Vodahika lupwilili luno lwandikigwa mmilao ya 60 songela kuvumbuka kwa Kilisto.

Kilamso cha kwandika lupwilili luno ha wanhu wose wamtogole Kilisto kikala kuwazuma sambiwavwiziligwe na wakulufunzi wa uvwizi (1:4). Kokumbukila simulila za Lagano da Umwaka na kugangamiza simulila zake. Lupwilili luno lulinga ng'hani na lupwilili lwa ikabili lwa Petulo mkuwazuma waiteganye na wakulufunzi wa uvwizi (1:4 na 2Petulo 2:1) kamba vija ng'humbukila za wasenga wa Mulungu wa kuulanga na viwambo va Sodoma na Gomola.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Haichanduso Yuda kowapetela wasomaji zake (*1:1-2*).
2. Abaho kolava kilamso chake cha kwandika nzuma ya kuiteganya na wakulufunzi wa uvwizi (*1:3-4*).
3. Abaho kawagwelela ningo kulawa ha wanhu na mbuli zilawilile za Lagano da Umwaka (*1:5-16*).
4. Abaho kawalongela watogole nzuma yowogweleligwa (*1:17-23*).
5. Hakimambukizo, keshilizila lupwilili lwake mkumtambikila Mulungu (*1:24-25*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Yuda, nyakadala wa Yesu Kilisto na mdodo
wa Yakobo.
Nowandikila awo wakemigwe na Mulungu Tata, ayo yowanogela mweye
na kuwemiliza mweye mmakono ga Yesu Kilisto.
2 Mulungu yawagwelele bazi, tindiwalo, na noge bwando.

Wakulufunzi wa Uvwizi

3 Mbwiga zangu, niiyoha ng'hani kuwandikila mweye mbuli ya ukom-
bola utuusangila songela haichanduso. Ila kipigiti kikija nigelegeza tanhu
niwandikile mbuli za kuwagangamiza mweye mgendelele kuigombela
nhamanila ayo Mulungu iyawagwelele wanhu zake wose mwanza umwe.
4 Kwavija kuna wanhu wandikiligwe nhaguso ino milao bwando ibitile,
waibitiza kinyele wengila mmwenu. Wanhu walibule kidumbo cha
Mulungu, waigalula ngekewa ya Mulungu wetu mkutenda gehile na
kumulema Mkulu na Mndewa wetu, Yesu Kilisto.
5 Hata kamba mzimanya mbuli zino zose, nolonda niwakumbuse mweye
kamba, Mndewa kawakombola wanhu zake kulawa Misili, ila hamwande
kawabananga awo walekile kumtogola.
6 Na wasenga wa Mulungu wa kuulanga walemile kukala hanhu
hayawagwelele Mulungu na kusegela kulawa hanhu hawagweleligwe na
Mulungu, Mulungu kawafudika na minyolo haidaha kukanhika na kuweka
mkifungo cha ziza wobeta zua dija idikulu da nhaguso.

7 Sambimuisemwe miwambo ya Sodoma na Gomola na viwambo viyagwe vili behi na hiyo, wenekae zao viwamemile sulukila ya kutenda ugoni chaka na kuiwasa wambigalo kwa wambigalo. Viwambo vija vibanangigwa mkusomigwa moto, mbuli ino ikigwa iwe kamba kilingilo cha moto wa digunge kudizua da nhaguso na nzuma ha wanhu wose.*
8 Vivija na wanhu wano wokemigwa walota nzozi, wozinyolodosa ng'huli zao, na kuulema udaho wa Mulungu, na kuvilonga vihile vinhu vilumbigwe vili kuulanga.
9 Hata mkulu wa wasenga wa Mulungu wa kuulanga yokemigwa Mikaeli, kipigiti viyakalile yoibamilila na Mwenembago wogombela lukuli lwa Musa, hagezile kumdukumiza na kumulonga vihile, ila kalonga "Mndewa yakukomhokele."†
10 Ila wanhu wano wozilonga vihile mbuli zozose ziwalekile kuzitanga, na zija zowozitanga muinzoela yao, wowa kamba wang'onyo wa kumuhulo, avo wobanangigwa na mbuli hizo.
11 Wojona! Waigogile nzila ya Kaini, wakimbilila kupata ugoli kamba viyatendile Balaamu, na waibananga kamba Kola viyalondile kumuhindula Musa.‡
12 Wanhu wano kamba minyela mzisona zenu za udugu wa Ukilisto, avija viwoja namwe bila kidumbo wokiidima wenyego. Hewo wa kamba mawingu galibule mazi gohembeluswa na beho, na wa kamba mibiki ilagaze mitepo yake, ilibule mujo, ifile mianza mibili, tena ing'oligwe.
13 Walinga na mawimbi makulu ga bahali, wolagusa kinyala chao kamba holovu da bahali. Walinga na nhondo zitembela, wageligwa ziza kulu da milongo yose sama yao.
14 Vino vivo Henoko yakalile wa mulelo wa saba kulawa Adamu viyahokole yolonga, "Lola, Mndewa kokwiza na wasenga zake wang'alile wa kuulanga, maalufu kwa maalufu,§
15 kumtagusa kila munhu na kuweka hamgwazo Wamhazi wose sama ya sang'hano zao za kimhazi ziwatendile muumhazi wao na mmbuli zose zihile ziwalongile Wamhazi womulonga heyo."
16 Wanhu wano hawesha kutwanganika na kuwadeta wayao, na wowinza sulukila zao za mbuli zihile. Wolonga mbuli za matopa na kuwatogola wanhu giladi wapate vinhu kulawa kumwao.

Nzuma na Ndagizi

17 Ila mweye mbwiga zangu iniwanogele ng'hani, kumbukileni goya nzuma ya watumigwa wa Mndewa wetu Yesu Kilisto.
18 Wawalongela "Kuna gamazua ga ikimambukizo, wolawilila waponela wondawawinze sulukila zao zihile za umhazi."*
19 Wanhu wano wawo wogala mbagu, wolongozwa na sulukila zao za lukuli, na wabule Loho wa Mulungu.
20 Ila mweye, mbwiga zangu iniwanogele ng'hani, izengeni mnhamanila yenu ing'alile ng'hani na tambikeni kubitila Loho wa Mulungu.
21 Kaleni mdinoge da Mulungu, kuno mobeta bazi da Mndewa wetu Yesu Kilisto da kuwagala mweye kuna ugima wa digunge.
22 Woneleni bazi awo wodungwadungwa,

---

* **1:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 19:1-24. † **1:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha DANIELI 10:13, 21; 12:1; LUGUBULO 12:7; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 34:6; ZAKALIA 3:2. ‡ **1:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 4:3-8; MHETA 22:1-35; 16:35. § **1:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 5:18, 21-24. * **1:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 2PETULO 3:3.

23 wayagwe wakomboleni mkuwanyamula kulawa mmoto wa nhaguso,
na ha wanhu wayagwe laguseni bazi na bwembwe mmioyo yenu, ila
molondigwa mkihile hata kivalo kinyolodoswe na ng'huli zao.

Nhambiko ya Kuyenzi

24 Hamwake heyo yodaha kuwatenda mweye sambimgwe na kuweka
mweye kuna iyenzi yake bila king'hwaso ila na ndeng'helelo ng'hulu,
25 ha Mulungu yali yeiyeka Mkombola wetu kubitila Yesu Kilisto Mndewa
wetu, yenzi yose, ukulu, mhiko, na udaho, vose vake heyo, songela mwaka
na sambi na hata milongo yose. Amina.

LUGUBULO
LUYAGWELELIGWE YOHANA
ULONGOZI

Kitabu cha Lugubulo kicho kitabu cha kimambukizo Mdilagano da Isambi. Vivija kicho kitabu cha kimambukizo kwandikigwa, na chandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Yohana mmilao ya 95 songela viyavumbuke Kilisto (1:1). Vivija kandika kitabu cha Usenga Unogile kamba viwandikigwe na Yohana na mhwilili ndatu, 1Yohana, 2Yohana, na 3Yohana. Kakala yatangigwe kamba munhu yanogeligwe ng'hani na Yesu (Yoh. 13:23). Kandika kitabu cha Lugubulo kipigiti viyakalile mkisiwa cha Patimo kwavija kakala yekigwe haja sama ya kuupeta Usenga Unogile wa Yesu Kilisto (1:9).

Kilamso cha Yohana kwandika kitabu cha Lugubulo kicho kuwagangamiza wasomaji kugendelela kukala ukazi wa kuwa bule uzenzeleganye mgati ya Yesu Kilisto na kuwagwelela tamanilo kwavija kipigiti cha Yesu kubweleganya kikwenhuka (1:3 na 22:7). Yohana kawandikila wanhu wose wamtogole Kilisto na madale saba geiyeka ga wanhu wamtogole Kilisto muisula ya 2 na 3. Yohana kozitambula nyandiko zake mwenyego kamba uhokozi (1:3) na kusimulila vinhu viyaviwene kubitila vinhu bwando mkitabu chose. Kitabu cha Lugubulo cholinga na nyandiko za Lagano da Umwaka, ng'haning'hani kitabu cha ZAKALIA 6:1-8. Mhalati saba na mikungu saba vivija volinga ng'hani na hekaheka dija Mulungu diyadilekese giladi yawataguse Wamisili (Kuhalawa 7—9). Kitabu cha Lugubulo chosimulila mbuli za kipigiti cha kimambukizo, kamba Yesu kohuma, na waja wose wondaweke nhamanila yao kumwake wowa na ugima wa digunge hamoja na heyo. Leka kitabu kino kikuzume na kukugwelela tamanilo kamba Yesu ka mmabehi kubweleganya.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kosonga na kulonga kamba heyo iyo munhu yalihi na vija viyazibokele nzozi zino za kihokozi (*1:1-20*).
2. Kogweleligwa usenga kulawa ha Yesu kuchola ha madale saba ga wanhu wamtogole Kilisto (*2:1—3:22*).
3. Kosimulila vifungo saba (*4:1—8:5*) na mhalati saba (*8:6—11:19*).
4. Kosimulila mbuli ya ng'hondo hagatigati ya mwana wa kimbigalo na zoka dili na mapala saba (*12:1—14:20*).
5. Kokwandika mbuli za mikungu saba ya lusango lwa Mulungu (*15:1—16:18*).
6. Kosimulila vija Mulungu viyawahumile wadumuka zake kuulanga (*17:1—20:15*).
7. Hakimambukizo, Yohana kosimilila ulanga wa sambi na isi ya sambi zondazize hakimambukizo (*21:1—22:21*).

1 Luno lulo lugubulo lwa Yesu Kilisto, luyagweleligwe na Mulungu
yawalagusile watumigwa zake mbuli zilonda kulawilila mbwisa. Kalu-
tenda lutangigwe mkumtuma msenga wake wa kuulanga ha mtumigwa
wake Yohana,
2 ayo yasindile mbuli zose ziyaziwene, nazo zizo usenga wa Mulungu na
usindila wa Yesu Kilisto.
3 Kamota munhu ija yozisoma mbuli za uhokozi uno ha wanhu
wamtogole Kilisto, na wamota wanhu waja wozihulika na kuzitogola
mbuli zija zandikigwe mgati yake, kwavija kipigiti cha kulawilila mbuli
zino kikwenhuka.

Ndamsa ha Wanhu Wamtogole Kilisto ako Asia

4 Lupwilili luno lolawa ha Yohana, nowandikila madale saba ga wanhu
wamtogole Kilisto muisi ya Asia.*
Ngekewa na tindiwalo viwe kumwenu kulawa ha Mulungu, ayo yakalile
baha, yali baha, na yondayawe baha, na kulawa ha loho saba† zili
haulongozi wa kigoda chake cha undewa,
5 na kulawa ha Yesu Kilisto. Heyo iyo msindila yalibule uzenzeleganye
wa mbuli zino, yali wa mwanduso kuzuka kulawa mkudanganhika, na
mtawala wa wandewa wa ulumwengu.
Yenzi yose iwe kumwake heyo yotunogela tweye na kutufungula kulawa
m'vilozo vetu na mulopa wake.
6 Katutenda tweye kuwa undewa wa wakulu wa nhambiko giladi
tumsang'hanikile Mulungu Tataake. Yenzi na mhiko viwe kumwake
milongo yose! Amina.
7 Lola, kokwiza na mawingu,‡ na kila siso domona, na hata waja
wamuhomile. Na wanhu wose wali muisi wogegemeza sama yake.§ Avo
vivo vondaiwe! Amina.
8 "Nie iyo Alufa na Omega," nhegulo yake "Waichanduso na Waikimam-
bukizo," kolonga Mndewa Mulungu. "Nie iyo yakalile baha, yali baha, na
yondayawe baha, iyo Mwene Mhiko."

Nzozi ya Kilisto

9 Nie iyo Yohana, ndugu yenu na mwanahina wa Yesu, nie na mmwanza
wenu mkwazaganya migayo yondaiwapate wanhu waja wondawengile
muundewa wake. Nikigwa mkisiwa cha Patimo kwavija niupeta usenga
wa Mulungu na ikweli ija Yesu yaigubule.
10 Nikala Muloho wa Mulungu mdizua da Mndewa, nihulika dizwi kulu
hachugu changu, kamba dizwi da mhalati,
11 dilonga, "Wandike mkitabu gaja gaugona na ugagale ha madale saba
ga wanhu wamtogole Kilisto wa miwambo ya Efeso, Simina, Peligamo,
Tiatila, Sadi, Filadelifia, na Laodikia."
12 Vinihinduke nimulole ija yakalile yolonga na nie, nyona vinala saba
va zahabu va kwikila viwenge,
13 na hagatigati ya vinala kukala na munhu yalingile kamba Mwana
wa Munhu, yavalile kanzu tali divikile mbaka hasi ha magulu gake, na
kuizingiliza lukumbulu lwa zahabu mmhambaga yake.*
14 Pala jake na mvili zake zikala nzelu kamba sufu, nzelu ng'hani. Meso
gake gakala kamba kiwenge cha moto.
15 Magulu gake gakala kamba shaba ibobodigwe ng'hani, kamba vija
shaba ilawile muna umoto, na dizwi jake dikala kamba dizwi da mazi
bwando.
16 Mumkono wake wa ukulume kagoga nhondo saba, na kulawa
mmulomo wake kulawa zele dinoligwe kuno na kuno. Kihanga chake
kinang'hazika kamba zua da imisi.
17 Vinimuwene, nilagala hamagulu gake kamba munhu yadanganhike.
Abaho, kagolosa mkono wake wa ukulume uchana yangu, kalonga,
"Sambiudumbe. Nie iyo Waichanduso na Waikimambukizo.

---

* **1:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 3:14; LUGUBULO 4:5. † **1:4** Hano ***loho saba*** nhegulo yake *Loho wa Mulungu,* na *namba saba* nhegulo yake *kuleka kuhungula hanhu.* ‡ **1:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha DANIELI 7:13. § **1:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZAKALIA 12:10. * **1:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha DANIELI 7:13; 10:5.

18 Nie iyo yali na ugima. Nikala nidanganhike, ila sambi na mgima
milongo yose! Nnavo vivugulilo va ifa na kuzimu.†
19 Avo, wandike mbuli zuuzonile, mbuli zili sambi na mbuli zondazilaw-
ilile hamwande.
20 Ino iyo nhegulo ya nyong'onyo ya zija nhondo saba zuuzonile
mumkono wangu wa ukulume, na vija ivinala saba va zahabu va kwikila
viwenge. Zija nhondo saba zizo wasenga wa Mulungu wa kuulanga
wa gaja madale saba ga wanhu wamtogole Kilisto, na vija ivinala saba
va zahabu va kwikila viwenge vivo madale saba ga wanhu wamtogole
Kilisto."

2

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Wambo da Efeso

1 Kanilongela, "Yandika lupwilili luno ha msenga wa Mulungu wa
kuulanga wa wanhu wamtogole Kilisto wali Efeso.
"Uno uwo usenga kulawa ha ayo yazigogile nhondo saba mumkono
wake wa ukulume, ayo yotembela hagatigati ya ivinala saba va zahabu
va kwikila viwenge.
2 Nogatanga gaja gautendile. Novitanga vija vuusang'hanike ng'hani
na vija vuukwazaganye. Novitanga kamba gweye hudaha kuwazaganya
wanhu wotenda gehile. Kuwageza wanhu wokiitenda kuwa watumigwa
wa Kilisto ila sio, na kuwatambula kamba wavwizi.
3 Gweye kwazaganya migayo sama yangu, na hudonhile.
4 Ila nna mbuli kumwako. Sambi huninogela nie kamba vuukalile
utenda haichanduso.
5 Avo, gelegeza kulawa haja haugwile! Nihindukile nie na ukazitende
sang'hano zuutendile haichanduso. Kamba hutendile hivo, nokwizila
kumwako na kukisegeza kinala chako cha kwikila ikiwenge kulawa hanhu
hakikalaga.
6 Ila kunayo mbuli imwe inogile, kamba gweye kozihila sang'hano za
Wanikolai kamba na nie vunizihila.
7 "Heyo yali na magwiti, yahulike gaja Loho wa Mulungu goyowalongela
wanhu wamtogole Kilisto.
"Heyo yohuma, nomgwelela udaho wa kuja mujo wa m'biki ulava ugima
uli Mpaladiso ya Mulungu."

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Simina

8 Kanilongela, "Yandika lupwilili luno ha msenga wa Mulungu wa
kuulanga wa wanhu wamtogole Kilisto wali Simina.
"Uno uwo usenga wake heyo yali Waichanduso na Waikimambukizo,
ayo yakalile yadanganhike, ila sambi kawa mgima.
9 Noitanga migayo yako na ukumbulu wako, ila gweye kwa mgoli!
Nogatanga maligo ga waja wolonga kamba hewo wanhu wa Mulungu,
na sio wanhu wa Mulungu, ila wanhu wa ng'anda ya nhambiko ya
Mwenembago.
10 Sambiudumbe migayo yondaupate. Tegeleza, Mwenembago kowagela
mkifungo wanhu wayagwe mmwanza wenu giladi yawageze, na mweye
mogazika mkipigiti cha mazua longo dimwe. Sambiuwe kizenzeleganye,
hata kamba kuvikila kudanganhika, na nie nokugwelela nhunza ya ugima.
11 "Heyo yali na magwiti, yahulike gaja Loho wa Mulungu goyowalon-
gela wanhu wamtogole Kilisto.

† **1:18** ***Vivugulilo*** nhegulo yake *utawala* mmbuli ya ifa na isi ya wanhu wadanganhike.

"Heyo yohuma, halumizwa na ifa ya ikabili."*

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Peligamo

12 Kanilongela, "Yandika lupwilili luno ha msenga wa Mulungu wa kuulanga wa wanhu wamtogole Kilisto wali Peligamo.
"Uno uwo usenga kulawa ha heyo yali na zele dinoligwe ng'hani kuno na kuno.
13 Nokutanga hanhu haukala, baho hanhu hoyotawala Mwenembago. Ila kudigoga ng'hani twaga jangu, na nhamanila yako haihunguke kumwangu, hata mmazua ga Antipa, msindila wangu yalibule uzenzeleganye, ayo yadanganhike hagatigati yenu, hanhu hoyokala Mwenembago.
14 Ila nna mbuli ndodo kumwako, ako kunao wanhu wayagwe wogagoga mafundizo ga Balaamu, ayo yamfundize Balaki yawatendile wana wa Islaeli watende vilozo mkuwaswagiza kuja mandia galavigwe nhosa ha miwegu na kutenda ugoni.†
15 Vivija na mweye hana wanhu mmwanza wenu wogagoga mafundizo ga Wanikolai.
16 Avo, uleke vilozo vako, ila kamba hutendile hivo, nokwiza kumwako mbwisa na kuisuna na wanhu hiwo na zele dilawa mmulomo wangu.
17 "Heyo yali na magwiti, yahulike gaja Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu wamtogole Kilisto.
"Heyo yohuma, nomgwelela mana iyagwe ifisigwe. Vivija nomgwelela dibwe zelu dili na twaga da sambi jandikigwe uchana yake, ditangigwe na heyo yeiyeka yadibokele."

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Tiatila

18 Kanilongela, "Yandika lupwilili luno ha msenga wa Mulungu wa kuulanga wa wanhu wamtogole Kilisto wali Tiatila.
"Uno uwo usenga kulawa ha Mwana wa Mulungu, yali na meso kamba kiwenge cha moto, na yali na magulu kamba shaba ibobodigwe ng'hani.
19 Nozitanga sang'hano zako, noge jako, nhamanila yako, sang'hano yako, na mwazaganyo wako. Novitanga kamba sang'hano zako za kimambukizo ng'hulu ng'hani kubanza zija za mwanduso.
20 Ila nna mbuli kumwako, komwazaganya ija imtwanzi Yezebeli, ayo yokiikema mwenyego muhokozi. Kubitila mafundizo gake kowagiza watumigwa zangu giladi watende ugoni na kuja mandia galavigwe nhosa ha miwegu.
21 Nimgwelela kipigiti cha kuleka vilozo vake, ila halonda kuleka ugoni wake.
22 Avo nomwasa mulusazi lwa mgayo, na nowatenda waja wose watendile ugoni hamoja nayo wapate mgayo mkulu kamba hawaiyalalile mbuli zao zihile ziwatendile na heyo.
23 Na nie nowakoma wanahina zake. Abaho, wanhu wose wamtogole Kilisto wovitanga kamba nie iyo niisakula mioyo na ngelegeza za kila munhu, na nie nomuliha kila munhu mmwanza wenu kulingana na vija viyatendile.
24 "Sambi nolonga na wanhu wasigale mmwanza wenu wali Tiatila, awo walekile kugagoga mafundizo ga uvwizi ga Yezebeli, walekile kuifunza mbuli zija wanhu wayagwe wozikema 'Mbuli ziifisile za Mwenembago.' Nowalongela kamba siwauza mbuli yoyose iyagwe.

---

* **2:11** ***Ifa ya ikabili*** nhegulo yake *ifa ya muloho.* † **2:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 22—24; 25:1-3; 31:16; MBULI ZA WALAWI 23:4.

25 Ila igogeni ng'hani ija inhamanila imulinayo, mbaka vondanize.
26 Waja wose wohuma, awo wonitegeleza nie mbaka hakimambukizo, nowagwelela udaho wa kuwatawala Wamhazi.
27 Wowatawala Wamhazi na fimbo ya zuma na kuwabemenda kamba nongo.‡
28 Hewo wowa na udaho kamba uja uniubokele nie kulawa ha Tataangu, na vivija nowagwelela nhondo ya imitondo.
29 "Heyo yali na magwiti, yahulike gaja Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu wamtogole Kilisto."

3

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Sadi

1 Kanilongela, "Yandika lupwilili luno ha msenga wa Mulungu wa kuulanga wa wanhu wamtogole Kilisto wali Sadi.
"Uno uwo usenga wa heyo yali na Loho saba za Mulungu na nhondo saba. Nozitanga sang'hano zako. Novitanga kamba gweye kudanganhika, hata kamba kuna twaga da kuwa na ugima.
2 Lamuka! Ugagangamize gaja gasigale gali behi na kudanganhika, kwavija sang'hano zako zihungula hameso ga Mulungu.
3 Avo gakumbukile mafundo gaugabokele na gaugahulike, ugagoge ng'hani, ugatogole na uiyalale. Ila kamba hukala meso, nokwiza kamba m'bavi, na hukitanga kipigiti chondanize kumwako.
4 Ila kuna wanhu kidogo ako Sadi walekile kuvifitiza vivalo vao na vilozo. Hewo wotembela hamoja na nie, kuno wavalile vivalo vizelu, kwavija walumba kutembela na nie.
5 Heyo yohuma, kovazigwa vivalo vizelu kamba hewo. Na nie sidisegeza twaga jake kulawa mkitabu cha ugima, ila noditogola twaga jake haulongozi wa Tataangu na haulongozi wa wasenga zake wa kuulanga.
6 "Heyo yali na magwiti, yahulike gaja Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu wamtogole Kilisto."

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Filadelifia

7 Kanilongela, "Yandika lupwilili luno ha msenga wa Mulungu wa kuulanga wa wanhu wamtogole Kilisto wali Filadelifia.
"Uno uwo usenga wa heyo Yang'alile na wa Ikweli, heyo yali na kivugulilo cha Mndewa Daudi, na yahaluvugula ulwivi haduhu munhu yodaha kuluhinda, na yahaluhinda haduhu munhu yodaha kuluvugula.
8 Nogatanga gaja goutenda, na nikuvugulila ulwivi alo haduhu munhu yondayadahe kuluhinda. Kwabule mhiko ng'hani, ila kuzigoga mbuli zangu na hunibelile.
9 Sambi kochona kija chondaniwatendele wanhu wa dale da Mwenembago, awo wokiikema kuwa wanhu wa Mulungu, ila wavwizi. Nowatenda wafugame mavindi haulongozi wa magulu gako. Abaho wovitanga kamba nie nikunogela.
10 Kwavija kugagoga mafundo gangu ga kuwa na mwazaganyo, vivija na nie nokwimiliza kulawa mkipigiti cha mgayo uja ukwiza muulumwengu wose wa kuwageza waja wokala muisi.
11 Nokwiza mbwisa. Igoge ng'hani ija inhamanila iulinayo, giladi sambiyeze munhu kuisola nhunza yako ya mkungo yondaugweleligwe.

‡ **2:27** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:9.

12 Heyo yohuma, nomtenda yawe nguzo muna Ing'anda ya Mulungu
wangu. Halawa himo kabili. Nokwandika uchana yake twaga da Mulungu
wangu, na twaga da wambo da Mulungu wangu, Yelusalemu ya sambi,
uhumuluka kulawa kuulanga ha Mulungu wangu. Na vivija uchana yake
nojandika twaga jangu da sambi.
13 "Heyo yali na magwiti, yahulike gaja Loho wa Mulungu goyowalon-
gela wanhu wamtogole Kilisto."

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Laodikia

14 Kanilongela, "Yandika lupwilili luno ha msenga wa Mulungu wa
kuulanga wa wanhu wamtogole Kilisto wali Laodikia.
"Uno uwo usenga wa heyo yali Amina, msindila yalibule uzenzeleganye
na wa ikweli, mtawala wa vinhu vilumbigwe na Mulungu.
15 Nozitanga sang'hano zako, kamba gweye sio wa uzizimi ama wa moto.
Vihanogile kamba uhawile wa uzizimi ama uhawile wa moto.
16 Na kwavija kuwa wa ufufunende, sio wa uzizimi ama wa moto, avo
nokudeka ulawe mmulomo wangu.
17 Gweye kolonga, 'Nie mgoli, nna vinhu bwando, silonda kinhu
chochose.' Ila huvitanga kamba gweye iyo mkiwa, munhu yolondigwa
koneligwa bazi, mkumbulu, kimbugumbugu, na huvalile vivalo.
18 Nokulongela kamba vihanogile ugule kumwangu zahabu ilawile muna
umoto, giladi uwe mgoli. Vivija ugule na vivalo vizelu uvale giladi
kugubika kinyala chako cha kuwa bule vivalo. Vivija ugule dawa ya kugela
mmeso gako, giladi udahe kulola.
19 Waja wose iniwanogela, nowakomhokela na kuwazuma. Avo ugangamale na uleke vilozo vako.
20 Lola! Nima hana ulwivi, notoa hodi. Kamba munhu yoyose yodihulika
dizwi jangu na kuluvugula ulwivi, nie nokwingila mgati na toja hamoja.
21 Heyo yohuma, nomgwelela udaho wa kukala hamoja na nie mkigoda
changu cha undewa, kamba vija nie mwenyego vinihumile, nikala hamoja
na Tataangu mkigoda chake cha undewa.
22 "Heyo yali na magwiti, yahulike gaja Loho wa Mulungu goyowalon-
gela wanhu wamtogole Kilisto."

4

Nhambiko Kuulanga

1 Vinishile kuzona mbuli zino zose, nyona nzozi iyagwe, nyona lwivi lu-
vuguligwe kuulanga. Na dizwi didija dinihulike kipigiti kibitile dinilongela
mkukalika kamba mhalati, dilonga, "Izo kuno uchana, na nokulagusila kija
chondakilawilile zihamala mbuli zino."
2 Bahaja nikala Muloho, abaho nyona kigoda cha undewa kuulanga na
munhu kakala uchana yake.
3 Na heyo yakikalile kakala yalingile kamba yasipi na akiki. Pinda da
mulungu dilingile na zumalidi dikizunguluka kija ikigoda cha undewa.
4 Kuzunguluka ikigoda cha undewa kukala na vigoda va undewa
malongo mabili na vine viyagwe, vikalilwe na wavyele malongo mabili
na wane. Wakala wavalile vivalo vizelu na mikungo ya zahabu mmapala
gao.
5 Mkigoda kija cha undewa mulawa mimwemwe, mizenze, na mdumo.
Na viwenge saba vikala vokwaka haulongozi wa ikigoda cha undewa.
Viwenge vino vivo loho saba zimsang'hanikila Mulungu.

6 Vivija haulongozi wa kigoda cha undewa kukala na kinhu kilingile
kamba bahali ya kiwowo, na kamba dibwe ding'ala ng'hani.
Hagatigati ya ng'ambu zose nne za ikigoda cha undewa kukala na wene
ugima wane, wali na meso kuulongozi na kuchugu.
7 Mwene ugima wa ichanduso kakala yalingile na simba, waikabili
kakala yalingile na ng'ombe mbigalo, waikadatu kakala na kihanga kamba
cha munhu, na waikane kakala yalingile na kimhungu yoguluka.
8 Na waja wene ugima wane, kila imwe kakala na mbawa sita, na
wakala na meso kila hanhu, hata muuvungu wa mbawa zao. Imisi na
ikilo hawalekile kulonga,

"Yang'alile, yang'alile, yang'alile, iyo Mndewa Mulungu Mwene Udaho,*
yakalile baha, yali baha, na yondayeze."

9 Kipigiti chose wene ugima wane wahamuyenzi, wahamuhishimila, na
wahamuheweza Mulungu yokala mkigoda cha undewa, ayo yali na ugima
wa digunge,
10 waja wavyele malongo mabili na wane wafugama mavindi wainamila
haulongozi wake heyo yokala mkigoda cha undewa na kumtambikila heyo
yali na ugima wa digunge. Waika mikungo yao haulongozi wa ikigoda cha
undewa na kulonga,
11 "Mndewa wetu na Mulungu wetu, vinoga kumwako
kubokela yenzi, hishima, na mhiko.
Kwavija gweye kuvilumba vinhu vose,
na kubitila manogelwa gako vilawilila na vipata ugima."

5

Mwana Ng'hondolo Kokigubula Kitabu

1 Abaho nyona nzozi iyagwe. Nyona kitabu mumkono wa ukulume wa
heyo yakalile mkigoda cha undewa, chandikigwe ng'ambu zose kifungigwe
na vifungo saba. 2 Abaho, nimona msenga wa Mulungu wa kuulanga yali
na mhiko yolonga na dizwi kulu, "Yalihi yalumbile kuvifungula ivifungo
na kukigubula ikitabu?"
3 Ila hakukalile na munhu kuulanga, ama muisi, ama hasi ya iisi,
yalumbile kukigubula ikitabu na kukisoma.
4 Nilila ng'hani kwavija hapatikane munhu yalumbile kukigubula
ikitabu ama kukisoma.
5 Abaho, imwe wa waja wavyele kanilongela, "sambiulile! Lola, Simba
kulawa mtala wa Yuda, kulawa lukolo lwa Daudi, kahuma wadumuka
zake. Heyo kodaha kuvifungula ivifungo saba na kukigubula ikitabu."
6 Abaho, nimona Mwana Ng'hondolo, yoneke kamba kachinjigwa,
yemile behibehi na ikigoda cha undewa, kazungulukwa ng'ambu zose
na waja wene ugima wane na waja iwavyele malongo mabili na wane.
Kakala na mhembe saba na meso saba, gano gago loho saba za Mulungu
zitumigwe muisi yose.
7 Kachola na kukibokela ikitabu kulawa mumkono wa ukulume wa ayo
yakalile mkigoda cha undewa.
8 Viyeshile kukisola kija ikitabu, waja wene ugima wane na waja
wavyele malongo mabili na wane wafugama mavindi wainamila haulon-
gozi wa Mwana Ng'hondolo. Kila munhu kakala na bango na mkungu
wa zahabu umemile ubane, awo uli nhambiko zowotambika wanhu wa
Mulungu.

---

* **4:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 6:3.

9 Na hewo wemba wila wa sambi,
“Gweye kulumba kukisola ikitabu
na kuvifungula ivifungo vake na kukigubula.
Kwavija gweye kuchinjigwa, na kubitila mulopa wako kumgulila Mulungu
wanhu wang'alile kulawa kila mtala, ulonzi, wanhu, na isi.
10 Kuwatenda kuwa undewa na wakulu wa nhambiko giladi
wamsang'hanikile Mulungu wetu,
na hewo wotawala muisi.”
11 Abaho, nilola kabili, na nihulika dizwi da maalufu na mamilioni
ga wasenga wa Mulungu wa kuulanga wema kuzunguluka ikigoda cha
undewa hamoja na waja wene ugima na iwavyele,
12 wokwimba na dizwi kulu,
“Mwana Ng'hondolo, ayo yachinjigwe,
kalumba kubokela mhiko, ugoli, ng'hungwe, ugangamalo,
hishima, yenzi, na nhogolwa!”
13 Abaho, niwahulika wene ugima wose wali kuulanga, wali muisi,
wali hasi ya isi, na wali m'bahali wolava nhogolwa. Wose hamoja wakala
wokwimba,
“Nhogolwa na hishima na yenzi na mhiko,
viwe kumwake heyo yokala mkigoda cha undewa na ha Mwana
Ng'hondolo,
gunge na gunge!”
14 Na waja wene ugima wane walonga, “Amina!” Na waja iwavyele
wafugama mavindi wainamila hasi, watambika.

6

Vifungo Saba

1 Nimona Mwana Ng'hondolo yokifungula ikifungo cha ichanduso cha
vija ivifungo saba. Abaho, nimuhulika imwe ya waja wene ugima wane
yolonga mdidizwi kulu kamba ladu, “Izo!”
2 Nilola, na haja haulongozi wangu kukala na falasi mzelu. Ayo
yamkwelile kumgongo kakala na mhinde, na heyo kagweleligwa mkungo.
Heyo kalawa kuno yahumile, na yagendelele kuhuma.
3 Abaho, Mwana Ng'hondolo viyakifungule ikifungo cha ikabili, nimuhu-
lika mwene ugima wa ikabili yolonga, “Izo!”
4 Abaho, kalawa falasi iyagwe mdung'hu. Ayo yamkwelile kumgongo
kagweleligwa mhiko za kudisegeza tindiwalo muisi na kuwatenda wanhu
waikome. Na heyo kagweleligwa zele kulu.
5 Mwana Ng'hondolo viyakifungule ikifungo cha ikadatu, nimuhulika
mwene ugima wa ikadatu yolonga, “Izo!” Nilola, na haja haulongozi
wangu kukala na falasi mtitu! Ayo yamkwelile kumgongo kakala yagogile
mzani mumkono wake. 6 Abaho, nihulika lwangi lulingile kamba dizwi
kulawa ha waja wene ugima wane, dilonga, “Kibaba cha usage wa
ngano choguligwa na hela ya kitumetume cha zua dimwe, na vibaba
vidatu va shaili voguligwa na hela ya kitumetume cha zua dimwe. Ila
sambiubanange mavuta ga mizaituni na mizabibu!”
7 Mwana Ng'hondolo viyakifungule ikifungo cha ikane, nidihulika dizwi
da mwene ugima wa ikane dilonga, “Izo!”
8 Nilola, na haja haulongozi wangu kukala na falasi wa langi ya
mitozi. Ayo yamkwelile kumgongo kakemigwa Ifa, na kuzimu kakala
yomkweleleza hachugu chake. Na hewo wagweleligwa udaho wa lobo ya
isi wawakome wanhu na zele, nzala, vitamu, na wang'onyo wa kumuhulo.

9 Abaho viyakifungule ikifungo cha tano, hauvungu wa ikilingo cha
kulavila nhosa nyona loho za wanhu wose wachinjigwe sama ya kuupeta
usenga wa Mulungu na sama ya usindila wao ulibule uzenzeleganye
uwakalile nao.
10 Waguta nyangi mdidizwi kulu, “Gweye Mndewa, ung'alile na wa
ikweli, mbaka zua jaki kogendelela kukawa kuwatagusa na kuwasuna
wanhu wa isi ino, awo wotukoma tweye?”
11 Kila munhu mmwanza wao kagweleligwa kanzu nzelu, abaho,
walongeligwa wahumule mkipigiti kiguhi, mbaka mheta ya watumigwa
wayao na ndugu zao wakomigwe kamba viwakomigwe hewo vondaivikile.
12 Nimona Mwana Ng'hondolo yokifungula ikifungo cha sita. Kukala na
mgudemo mkulu wa isi, na zua digaluka titu kamba kaniki, na mulenge
ugaluka mdung'hu kamba mulopa.
13 Nhondo zilagala hasi muisi kamba tini ndeke vuzilagala kulawa
mumtini kipigiti vuzitigisigwa na kukuzumbi.
14 Ulanga ukunzigwa kamba kalatasi, na migongo yose na visiwa vose
visegezigwa hanhu havikalile.
15 Abaho, wandewa wa isi, watawala, wakulu wa asikali, wagoli, wanhu
wali na mhiko, na wanhu wose wali nyakadala na wanhu wailegehe,
waifisa mzimhango na hasi ya imibwe ya imigongo.
16 Woikema imigongo na imibwe, “Tulagalileni na tufiseni na kihanga
cha heyo yokala mkigoda cha undewa na lusango lwa Mwana Ng'hondolo!
17 Kwavija zua kulu da lusango lwao divika, na yalihi yodaha kwima?”

7

Wanhu 144,000 wa Mulungu

1 Vuzishile mbuli zino zose, nyona nzozi iyagwe, niwona wasenga wa
Mulungu wa kuulanga wane wema hana zing'ambu nne za iisi, wozigoga
mbeho nne za iisi giladi beho sambidibume muisi, ama m'bahali, ama
mum'biki wowose.
2 Abaho, nimona msenga iyagwe wa Mulungu wa kuulanga yokwela
kulawa kuulawilo wa zua yali na utango wa Mulungu yali na ugima.
Kawakema na dizwi kulu waja iwasenga wane wa Mulungu wa kuulanga,
awo wagweleligwe mhiko ya kuibananga isi na bahali.
3 Ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kalonga, “Sambimuibanange
isi, ama bahali, ama mibiki, mbaka vondatuwagele utango watumigwa
wa Mulungu wetu m'vihanga vao.”
4 Abaho nihulika mheta ya wanhu wageligwe utango kulawa mmitala
yose ya Islaeli. Wakala wanhu 144,000. Wakala wolawa mmitala yose
longo dimwe na mibili ya Islaeli.
5 Kulawa mtala wa Yuda, wageligwe utango wakala wanhu 12,000, mtala
wa Lubeni wanhu 12,000, mtala wa Gadi wanhu 12,000,
6 kulawa mtala wa Asheli wanhu 12,000, mtala wa Naftali wanhu 12,000,
mtala wa Manase wanhu 12,000.
7 Na kulawa mtala wa Simioni wanhu 12,000, mtala wa Lawi wanhu
12,000, mtala wa Isakali wanhu 12,000,
8 kulawa mtala wa Zabuloni wanhu 12,000, mtala wa Usufu wanhu
12,000, na mtala wa Benjamini wanhu 12,000.

Dale da Wanhu Kulawa Isi Zose

9 Vuzishile mbuli zino, nyona nzozi iyagwe, na haja kuulongozi wangu
kukala na dale kulu da wanhu awo haduhu munhu yadahile kuwapeta.
Wanhu kulawa isi zose, mitala yose, wanhu wose, na lonzi zose, wema

haulongozi wa ikigoda cha undewa na haulongozi wa Mwana Ng'hondolo.
Wakala wavalile ng'hanzu nzelu na kugoga mitambi ya mitende mmakono
gao.
10 Wenula dizwi, wolonga, “Ukombola wolawa ha Mulungu wetu, ayo
yakalile mkigoda cha undewa, na kulawa ha Mwana Ng'hondolo!”
11 Wasenga wose wa Mulungu wa kuulanga wema kuzunguluka ikigoda
cha undewa, iwavyele, na waja wene ugima wane. Wafugama mavindi
wainamiza vihanga vao haulongozi wa ikigoda cha undewa, na kumtam-
bikila Mulungu,
12 wolonga, “Amina! Nhogolwa, yenzi, ng'hungwe, hewela, hishima,
mhiko, na ugangamalo viwe ha Mulungu wetu gunge na gunge! Amina!”
13 Abaho, imwe wa waja iwavyele kaniuza, “Wano wavalile ng'hanzu
nzelu iwo wanhu walihi, na walawa kwahi?”
14 Nimwidika, “Mndewa, nie sivimanyile, ila gweye kovitanga.” Na heyo
kalonga, “Wano wao wahonyokwe kulawa mumgayo mkulu. Wazisuluza
ng'hanzu zao na kuzitenda ziwe nzelu na mulopa wa Mwana Ng'hondolo.
15 “Kileka mana, wokala haulongozi wa ikigoda cha undewa cha
Mulungu na kumsang'hanikila heyo imisi na ikilo Muing'anda yake. Na
heyo yokala mkigoda cha undewa kowakunzulila hema jake uchana yao.
16 Hawona nzala ama ng'hilu. Zua hadiwalukuza,* ama keakea jojose
dikalika.
17 Kwavija Mwana Ng'hondolo yali hagatigati ya ikigoda cha undewa
kowa Mchunga wao, na heyo kowalongoza mzinzokwe za mazi golava
ugima.† Na Mulungu kowahangusa mahozi gose kulawa mmeso gao.”‡

8

Ikifungo cha Saba

1 Mwana Ng'hondolo viyakifungule ikifungo cha saba cha ikitabu,
kuulanga kukala kupozike mkipigiti cha lwenza lwa saa dimwe.
2 Na niwona waja wasenga saba wa Mulungu wa kuulanga wema
haulongozi wa Mulungu, na hewo wagweleligwa mhalati saba.
3 Abaho msenga iyagwe wa Mulungu wa kuulanga, yakalile yagogile kia
cha zahabu cha kufushila ubane mmakono gake, keza na kwima hana
ikilingo cha kulavila nhosa. Heyo kagweleligwa ubane bwando yaulave
hamoja na nhambiko za wanhu wose wa Mulungu, yakavilave uchana
ya ikilingo cha zahabu cha kulavila nhosa haulongozi wa ikigoda cha
undewa.
4 Yosi da ubane, hamoja na nhambiko za wanhu wa Mulungu, vikwela
uchana haulongozi wa Mulungu kulawa mkia kikalile mumkono wa
msenga wa Mulungu wa kuulanga.
5 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga kakisola ikia cha kufushila
ubane, kakimemeza moto kulawa mkilingo cha kulavila nhosa, kachasa
muisi, na kulawila midumo, miladu, mimwemwe, na mgudemo wa isi.

Mhalati

6 Abaho, waja wasenga saba wa Mulungu wa kuulanga wakalile na
mhalati saba waisasala kuzitoa.
7 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ichanduso kaitoa mhalati yake,
kulawilila mvula ya mabwe na moto utibulizwe na mulopa, vitigwa hasi

* **7:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 49:10. † **7:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 49:10. ‡ **7:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 25:8.

muisi. Selusi ya isi ilukula, na mibiki yose na mijani yose ikalile mibisi ilukula.

8 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikabili kaitoa mhalati yake, na kinhu kilingile kamba gongo kulu dikwaka moto chasigwa m'bahali. Selusi ya bahali igaluka mulopa.

9 Selusi ya vinhu vene ugima vilumbigwe na Mulungu vikalile hano m'bahali vidanganhika, na selusi ya meli zikalile hano zibanangigwa.

10 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikadatu kaitoa mhalati yake, na nhondo ng'hulu ikalile yokwaka kamba kiwenge, ilawa kuulanga na kulagalila uchana ya selusi ya nyanda na uchana ya selusi ya nzokwe za mazi.

11 Nhondo hiyo yokemigwa "Usungu." Nhondo hiyo iibananga selusi ya mazi ga zinyanda na selusi ya nzokwe na kugagalula kuwa ga usungu, na wanhu bwando wadanganhika sama ya kung'wa mazi ga usungu.

12 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikane kaitoa mhalati yake, na selusi ya zua, selusi ya mulenge, na selusi ya nhondo zitoigwa. Avo selusi ya mulangaza wao igeligwa ziza. Selusi ya imisi ikala hailava mulangaza, na vivija selusi ya ikilo ikala bule mulangaza.

13 Abaho, nilola, nimuhulika kimhungu imwe yoguluka kuulanga yolila na dizwi kulu, yolonga, "Mgayo! Mgayo! Mgayo ha wanhu wose wokala muisi kipigiti waja wasenga wadatu wa Mulungu wa kuulanga wasigale vondawazitoe mhalati zao!"

9

1 Msenga wa Mulungu wa Kuulanga wa tano kaitoa mhalati yake, niyona nhondo ikalile ilagale muisi kulawa kuulanga. Nhondo hiyo igweleligwa kivugulilo cha kolongo dilibule nziga.

2 Viyadifungule idikolongo dilibule nziga, yosi dikwela kulawa himo kamba yosi da tanuli kulu. Zua na ulanga vigeligwa ziza na yosi dilawile mdikolongo dilibule nziga.

3 Na kulawa mdiyosi walawa nzige, wahumuluke muisi, na wag-weleligwa mhiko kamba zija za inge wa isi.

4 Walongeligwa sambiwabanange jani jojose dili muisi ama m'biki wowose ama mche wowose, ila wawabanange wanhu waja walibule utango wa Mulungu hana ivihanga vao.

5 Waja iwanzige hawalongeligwe weze kuwakoma wanhu wano, ila kuwagaza mkipigiti cha milenge mitano. Na usungu wao wa kamba usungu wa inge kipigiti voyomfulila munhu.

6 Mkipigiti kino cha milenge mitano wanhu woizahila ifa, ila hawayona. Wosulukila kudanganhika, ila ifa yowakimbila.

7 Nzige hiwo woneka kamba falasi waisasale na ng'hondo. Mmapala gao wakala na vinhu vilingile kamba mikungo ya zahabu, na vihanga vao vilinga kamba vihanga va wanhu.

8 Mvili zao zikala nhali kamba mvili za watwanzi, na meno gao galinga kamba meno ga simba.

9 Mhambaga zao wakala na vinhu vilingile kamba vikoti va zuma, na dizwi da mbawa zao dilinga kamba m'bumo wa mikwama bwando ya falasi wokimbilila kuna ing'hondo.

10 Wakala na mikila na wofulila kamba inge, na mmikila yao wakala na mhiko za kuwalumiza wanhu mkipigiti cha milenge mitano.

11 Wakala na mndewa yowatawala, iyo msenga mkulu wa idikolongo dilibule nziga, ayo Mkieblania yokemigwa Abadoni, na Mkigiliki yokemigwa Apolioni.

12 Mgayo wa ichanduso ubita, ila migayo iyagwe mibili yokwiza.

13 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa sita kaitoa mhalati yake, na nihulika dizwi kulawa mzimhembe nne za ikilingo cha zahabu cha kulavila nhosa kili haulongozi wa Mulungu,

14 domulongela ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga wa sita yali na mhalati, "Walekese waja iwasenga wa Mulungu wa kuulanga wane wafungigwe hana Ulwanda mkulu lwa Yuflati!"

15 Waja wasenga wa Mulungu wa kuulanga wane wakalile wasasaligwe sama ya saa iija ya zua didija da mulenge uuja wa mulao uuja wafunguligwa wawakome selusi ya wanhu wose wa muisi.

16 Niihulika mheta ya asikali wakwelile falasi ikala 200,000,000.

17 Mnzozi yangu niwona falasi na wakwela falasi wakalile uchana ya iwafalasi. Waja iwakwela falasi wakala wavalile vikoti vitendigwe na mizuma vikalile vidung'hu na buluu ifitile na njano kamba baluti. Mapala ga iwafalasi gakala galingile kamba mapala ga simba, na kulawa mmilomo yao vilawa moto, yosi, na baluti.

18 Selusi ya wanhu wakomigwa na migayo ihile ng'hani isongezwe na moto, yosi, na baluti vilawile mmilomo ya waja iwafalasi.

19 Mhiko za falasi hiwo zikala mmilomo yao na mmikila yao. Kwavija mikila yao ikala na mapala galingile na nyoka, na gakala na mhiko za kuwalumiza wanhu.

20 Wanhu wasigale, waja wose walekile kukomigwa na migayo ino ihile ng'hani, hawavilekile vinhu viwavitendile wenyego. Hawalekile kuvitambikila vinyamkela, ama miwegu ya zahabu, feza, shaba, mibwe, na mibiki, ayo haidaha kulola, kuhulika, ama kutembela.

21 Na hawaiyalalile ukomaji wao ama uhawi wao ama ugoni wao ama ubavi wao.

10

Msenga wa Mulungu wa Kuulanga na Kitabu Kidodo

1 Vuzishile mbuli zino, nyona nzozi ziyagwe, nimona msenga wa Mulungu wa kuulanga iyagwe yali na mhiko yohumuluka kulawa kuulanga. Kakala yavazigwe wingu na pinda da mulungu mpala jake. Kihanga chake kilinga kamba zua, na magulu gake galinga kamba viguzo va moto.

2 Kakala yagogile kitabu kidodo kikalile kigubuligwe mumkono wake. Keka mgulu wake wa ukulume m'bahali na mgulu wake wa ukumoso muisi,

3 kenula dizwi kamba simba yokunguluma. Na viyeshile kwinula dizwi, midumo saba idika.

4 Na imidumo saba viilongile, nikala behi na kwandika. Ila nihulika dizwi kulawa kuulanga dilonga, "Sambiuzilonge mbuli zija zilongigwe na imidumo saba, na sambiuzandike!"

5 Abaho, ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga inimuwene yemile m'bahali na muisi kagolosa mkono wake wa ukulume uchana kuulanga.

6 Kaiduila mditwaga da Mulungu, ayo yali na ugima wa digunge, ayo yalumbile ulanga, isi, bahali, na vinhu vose vili mgati yao. "Haduhu kukawa tena!

7 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa saba viyaitoile mhalati yake,
mbuli za Mulungu ziifisile zovikizwa, kamba viyazipetile ha watumigwa
zake wahokozi.”
8 Abaho, dija didizwi nidihulike kulawa kuulanga dilonga na nie kabili,
dilonga, “Genda, kasole kija ikitabu kigubuligwe mumkono wa ija imsenga
wa Mulungu wa kuulanga, ayo yemile m'bahali na muisi.”
9 Avo, nichola ha imsenga wa Mulungu wa kuulanga na nimpula
yanigwelele kija ikitabu kidodo. Na heyo kanilongela, “Kisole ukije.
Mmunda yako chowa usungu, ila mmulomo wako chowa chamwilile
kamba uki.”*
10 Nikisola kija ikitabu kidodo kulawa mumkono wake, nikija. Mmulomo
chamwilile kamba uki. Ila vinishile kukimeza, kigaluka cha usungu
mmunda yangu.
11 Abaho, nilongeligwa, “Kolondigwa kuhokola kabili mmbuli ya wanhu
bwando, isi bwando, lonzi bwando, na wandewa bwando.”

11

Wasindila Wabili

1 Abaho, nigweleligwa lubiki lwa kupimila na kulongeligwa, “Genda
ukaipime Ng'anda ya Mulungu, na kilingo cha kulavila nhosa, na kuwapeta
wanhu wotambika wali himo.
2 Ila sambiudipime konhi da kunze, kwavija wagweleligwa Wamhazi.
Wodibojaga wambo ding'alile mkipigiti cha milenge malongo mane na
mabili, nhegulo yake, mazua 1,260.
3 Na nie nowagwelela mhiko wasindila zangu wabili, na hewo
wouhokola usenga wangu mkipigiti cha mazua higo 1,260, kuno wavalile
vivalo va magunia.”
4 Wasindila wano wabili wao mizaituni mibili na vinala vibili va kwikila
viwenge. Wema haulongozi wa Mndewa wa isi.*
5 Ihawa munhu yoyose yogeza kuwalumiza hewo, moto wolawa
mmilomo yao na kuwalukuza wadumuka zao. Vino vivo vondayadangan-
hike munhu yoyose yogeza kuwalumiza.
6 Wanhu wano wana udaho wa kuitenda mvula sambiitoe mkipigiti
vowohokola. Na wana udaho wa kugatenda mazi ga nyanda na bahali
kugaluka mulopa, na wana udaho wa kuitoa isi na migayo ihile ng'hani
ya namna zose kamba viwosulukila mianza bwando.
7 Vondawaumambukize usindila wao, ija imng'onyo yondayalawe
mdikolongo dilibule nziga kosongeza ng'hondo na hewo, na kowahuma
na kuwakoma.
8 Mitufi yao yotambalala mnzila ng'hulu ya idiwambo kulu, ako Mndewa
wao kuyawambigwe mumsalaba. Na wambo dino muloho dolinga na
wambo da Sodoma ama isi ya Misili.
9 Na wanhu wose, kulawa mitala yose, lonzi zose, na isi zose woilola
mitufi yao mmazua madatu na lwenza, na haduhu munhu yatogozigwe
kuizika.
10 Na wanhu wa muisi wodeng'ha sama ya ifa ya wanhu wano wabili.
Wodeng'helela na kuigwaa nhunza, kwavija wahokozi wano wabili wagala
mgayo mkulu ng'hani muisi.

---

* **10:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha EZEKIELI 3:3. * **11:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZAKALIA 4:1-14.

11 Ila vigamalile gaja gamazua madatu na lwenza, mhumuzi igala ugima
iza kulawa ha Mulungu na kuwengila wanhu waja iwabili, avo wenuka,
na wose wawonile wadumba ng'hani.
12 Abaho, wanhu waja wabili wahulika dizwi kulu kulawa kuulanga
diwalongela, “Kweleni hano hachana!” Na hewo wakwela uchana
kuulanga mdiwingu na kuno wadumuka zao wowalola.
13 Mkipigiti kikija kukala na mgudemo mkulu wa isi, na kidanga kimwe
cha vija ividanga longo dimwe cha idiwambo kimong'onyoka. Wanhu
alufu saba wadanganhika na umgudemo wa iisi, na waja wahonyokwe
wona bwembwe na wamuyenzi Mulungu wa kuulanga.
14 Mgayo wa ikabili ubita, ila mgayo wa ikadatu wa mmabehi kwiza.

Mhalati ya Saba

15 Msenga wa saba wa Mulungu wa kuulanga kaitoa mhalati yake, na
kukala na dizwi kulu kuulanga, dilonga, “Undewa wa ulumwengu ugaluka
undewa wa Mndewa wetu na Kilisto wake, na Mulungu kotawala milongo
yose.”
16 Abaho, waja wavyele malongo mabili na wane, wakalile wokala
m'vigoda vao va undewa haulongozi wa Mulungu, wafugama mavindi
wainamiza vihanga vao, wamtambikila Mulungu,
17 wolonga,
“Tokuheweza, Mndewa Mulungu Mwene Mhiko, uli baha na ukalile baha,
kwavija kuisola mhiko yako ng'hulu,
na kusonga kutawala.
18 Wamhazi wagevuzika, ila sambi kipigiti cha lusango lwako kiza.
Kipigiti kivika cha kuwatagusa wadanganhike,
na kuwagwelela nhunza watumigwa zako wahokozi
na wanhu zako wang'alile
na waja wodihishimila twaga jako,
wose wadodo na wakulu.
Kipigiti kivika cha kuwabananga waja wose wasongeze ubananzi muna
iisi.”
19 Abaho, Ng'anda ya Mulungu ivuguligwa kuulanga, na sanduku da
lagano jake dikalile mgati yake joneka. Kulawila mimwemwe, midumo,
miladu, mgudemo wa isi, na mvula ng'hulu ya mabwe.

12

Mtwanzi na Zoka

1 Kilaguso kikulu cha mkanganyo choneka kuulanga. Kukala na
mtwanzi yavazigwe zua, na mulenge hasi ya magulu gake, na mkungo
wa nhondo longo dimwe na mbili mpala jake.
2 Kakala na inda, kalila sama ya usungu kwavija kakala ka mmabehi
kulela.
3 Abaho, kilaguso kiyagwe choneka kuulanga, zoka kulu dung'hu dili na
mapala saba na mhembe longo dimwe na mikungo midodo saba mmapala
gake.
4 Mkila wake uzikwekwesa selusi ya nhondo kulawa kuulanga na kuzasa
muisi. Zoka hijo dima haulongozi wa mtwanzi yakalile behi na kulela
giladi yammeze mwanage kipigiti vondayavumbuke.

5 Ija imtwanzi kalela mwana wa kimbigalo, yondayazitawale isi zose na
fimbo ya zuma.* Ila mwanage kanyamuligwa na kugaligwa ha Mulungu,
na hana ikigoda chake cha undewa.
6 Mtwanzi ija kakimbilila kuluwala hanhu hayatandiligwe na Mulungu,
giladi yemilizwe hiko mkipigiti cha mazua 1,260.
7 Na kukala na ng'hondo kuulanga. Mikaeli na wasenga zake wa
kuulanga wagomba na dija idizoka, na dija idizoka na wasenga zake wa
kuulanga wagomba na hewo.
8 Ila dija idizoka hamoja na wasenga zake wa kuulanga wahumwa na
wawingigwa wasegele kuulanga.
9 Zoka hijo kulu jasigwa hasi, dija dizoka da umwaka dikemigwe
Kinyamkela ama Mwenembago, youvwizila ulumwengu wose. Jasigwa
hasi muisi hamoja na wasenga zake wa kuulanga.
10 Abaho, nihulika dizwi kulu kulawa kuulanga dolonga, “Sambi
ukombola, mhiko, Undewa wa Mulungu wetu, na udaho wa Kilisto wake
wiza. Kwavija ija yowatagusa ndugu zetu haulongozi wa Mulungu wetu
imisi na ikilo kasigwa hasi.
11 Na hewo wamuhuma na mulopa wa Mwana Ng'hondolo na kubitila
ikweli iwakalile woipeta. Kwavija hawaunogele ng'hani ugima wao, ila
waulava hata kuvikila kudanganhika.
12 Avo deng'helela gweye ulanga, na mweye mose mkala himo! Ila
mojona isi na bahali, kwavija Mwenembago kahumuluka kumwenu kuno
yamemile lusango mkulu, kwavija kovitanga kamba kipigiti chake kiguhi.”
13 Zoka dija vidiwene kamba jasigwa hasi muisi, disonga kumkoleleza
ija imtwanzi yamulelile mwana wa kimbigalo.
14 Mtwanzi ija kagweleligwa mabawa mabili ga kimhungu mkulu
ng'hani, giladi yaguluke mbaka mkiwala, ako kondayahonyokwe na dija
idizoka na kwimilizwa mkipigiti cha milao midatu na milenge sita.
15 Abaho, kulawa mmulomo wake, dija idizoka dideka mazi galingile
kamba lwanda gam'vikile ija imtwanzi giladi gamkulule.
16 Ila isi imtaza imtwanzi, ivugula mulomo wake na kulumeza ulwanda
ulawile mmulomo wa idizoka.
17 Abaho, idizoka dimonela lusango ija mtwanzi na dichola kugomba na
wana wasigale wa ija imtwanzi, waja wozigoga ndagizi za Mulungu na
kuugoga usindila wa Yesu.
18 Abaho, dija idizoka dima mulusanga mumgwazo wa ibahali.

13

Wang'onyo Wabili

1 Abaho, nimona mng'onyo yolawa m'bahali. Kakala na mhembe longo
dimwe na mapala saba, na mikungo longo dimwe mzimhembe zake, na
uchana ya mapala gake gose gandikigwa matwaga gomuliga Mulungu.
2 Mng'onyo inimuwene kalinga kamba duma, ila migulu yake ilinga
kamba dubu, na mulomo wake ulinga kamba mulomo wa simba. Dija
dizoka dimgolela ija imng'onyo mhiko zake, kigoda chake cha undewa, na
udaho wake mkulu. 3 Pala dimwe da imng'onyo hiyo joneka kamba dikala
na londa dilondile kumkoma, ila londa hijo dikala dihonile. Wanhu wose
wali muulumwengu wazanywa na kumuwinza mng'onyo hiyo.

* **12:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:9.

4 Wanhu waditambikila idizoka dija kwavija dikala dimgwelele udaho
wake mng'onyo hiyo. Vivija wamtambikila imng'onyo na kuuza, "Yalihi
yali kamba mng'onyo ino? Yalihi yodaha kutenda ng'hondo na heyo?"
5 Mng'onyo hiyo kagweleligwa mulomo wa kulonga mbuli za kuitopa
na maligo, na kagweleligwa udaho wa kutawala mkipigiti cha milenge
malongo mane na mibili.
6 Kaunanula mulomo wake yamfukulile Mulungu, na kudilonga vihile
twaga jake na hanhu hake hoyokala na waja wokala kuulanga.
7 Kakala yagweleligwe mhiko za kutenda ng'hondo na kuwahuma
wanhu wa Mulungu. Na kakala yagweleligwe udaho mmbuli ya kila mtala,
wanhu, ulonzi, na isi.
8 Na wanhu wose wali muisi ino womtambikila mng'onyo hiyo, ila waja
tu matwaga gao gandikigwe kipigiti ulumwengu haunalumbigwa mkitabu
cha ugima cha Mwana Ng'hondolo yachinjigwe.
9 Heyo yali na magwiti na yahulike!
10 Munhu yoyose yandikiligwe kugeligwa mkifungo, kogeligwa mki-
fungo. Na munhu yoyose yandikiligwe kukomigwa na zele, kokomigwa na
zele.* Mbuli ino nhegulo yake iyo ino, wanhu wa Mulungu wolondigwa
wawe na mwazaganyo na wawe bule uzenzeleganye.
11 Abaho, nimona mng'onyo iyagwe, yolawa muisi. Kakala na mhembe
mbili kamba ng'hondolo, ila kalonga kamba zoka.
12 Katenda mbuli zose muudaho wose wa ija imng'onyo wa ichanduso,
kautenda ulumwengu na wose wokala mgati yake wamtambikile ija
imng'onyo wa ichanduso, yakalile na londa dilondile kumkoma.
13 Mng'onyo ino wa ikabili katenda mizonza mikulu, hata kutenda moto
uhumuluke kulawa kuulanga mbaka muisi hameso ga wanhu wose.
14 Na kubitila mizonza yose iyatogozigwe kuitenda hameso ga ija
imng'onyo wa ichanduso, kawagiza wanhu wose wali muisi. Kawashu-
lutiza wanhu watende wegu kulu da ija imng'onyo wa ichanduso, ayo
yakalile na londa dilondile kumkoma ila kawa mgima.
15 Kagweleligwa mhiko ya kudigwelela loho dija idiwegu da imng'onyo
wa ichanduso, giladi didahe kulonga na kuwatenda waja wose walemile
kuditambikila dija idiwegu wakomigwe.
16 Ija imng'onyo kamshulutiza kila munhu, mdodo na mkulu, mgoli na
mkumbulu, nyakadala na munhu yailegehe, yageligwe utango mumkono
wake wa ukulume ama mkihanga chake,
17 giladi kamba, munhu yoyose sambiyadahe kugula ama kuguza ila
mbaka yageligwe utango wa twaga da ija imng'onyo ama namba ya twaga
jake.
18 Hano yolondigwa ng'hungwe. Munhu yali na ilimu yaizahile nhegulo
ya namba ya ija imng'onyo, kwavija kuna munhu yali namba ino. Namba
yake iyo 666.

14

Mwana Ng'hondolo na Wanhu Zake

1 Abaho nilola, na nimona Mwana Ng'hondolo yemile Mkigongo
cha Sayuni hamoja na wanhu 144,000 wakalile na twaga da Mwana
Ng'hondolo na twaga da Tataake gandikigwe m'vihanga vao.

---

* **13:10** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 15:2; 43:11.

2 Na nihulika dizwi kulawa kuulanga dilingile kamba dizwi da mawimbi
makulu ga bahali ama dizwi da muungulumo wa ladu. Dilinga kamba
mulilo wa watoa bango bwando wotoa mabango gao.
3 Wemba wila wa sambi haulongozi wa ikigoda cha undewa na hau-
longozi wa waja wene ugima wane na haulongozi wa iwavyele. Haduhu
munhu yadahile kwimba wila uja ila waja wanhu 144,000 wakomboligwe
kulawa muisi.
4 Wano wao wanhu wakalile ukazi ung'alile mkuleka kuwasa na
watwanzi, hewo wa kamba mhambe, womkweleleza Mwana Ng'hondolo
kokose koyochola. Wakomboligwa kulawa mwa wanhu wasigale muisi,
wa kamba malimbuko ha Mulungu na ha Mwana Ng'hondolo.
5 Hawakalile wavwizi, na wakala bule mbuli na munhu.

Wasenga Wadatu wa Mulungu wa Kuulanga

6 Abaho nimona msenga iyagwe wa Mulungu wa kuulanga yoguluka
kuulanga, kakala na Usenga Unogile wa digunge giladi yaupete ha wanhu
waja wokala muisi. Yaupete kila isi, mtala, ulonzi, na wanhu.
7 Kalonga mdidizwi kulu, "Mdumbeni Mulungu na kumuyenzi, kwavija
kipigiti cha heyo kutagusa kivika. Mtambikileni heyo, ayo yalumbile
ulanga, isi, bahali, na nzokwe zose za mazi."
8 Abaho nimona msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikabili, yolonga,
"Kulagala! Kulagala Babeli wambo kulu!* Dino dijo wambo ditendile isi
zose zing'we ugimbi wa sulukila yake ya ugoni."
9 Abaho nimona msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikadatu yolonga
mdidizwi kulu, "Kamba munhu yoyose yahamtambikila ija imng'onyo na
wegu jake na kubokela utango wake mkihanga ama mumkono,
10 kong'wa divai ya lusango lwa Mulungu, igidigwe mkikasi cha lusango
lwake bila kugeligwa mazi. Na heyo kogaya mkusomigwa na baluti
ilukula haulongozi wa wasenga wa Mulungu wa kuulanga wang'alile na
haulongozi wa Mwana Ng'hondolo.
11 Yosi da mgayo wao dokwela uchana milongo yose. Mgayo uja hauhola
imisi na ikilo, kwavija wanhu waja wamtambikila ija imng'onyo na wegu
jake, na waubokela utango wa twaga jake."
12 Avo wanhu wa Mulungu wolondigwa kwazaganya migayo, wazigoge
ndagizi za Mulungu na kunanahila kumtamanila Yesu.
13 Abaho nihulika dizwi kulawa kuulanga dolonga, "Wandike, wamota
awo wodanganhika mkuilumba hamoja na Mndewa kulawa sambi na
kugendelela."
"Ona!" kolonga Loho wa Mulungu. "Wohumula kulawa mmigayo yao,
kwavija sang'hano zao zowakweleleza."

Vinhu va Kuhuna Muisi

14 Abaho, nilola, haja haulongozi wangu kukala na wingu zelu, na
uchana ya idiwingu kukala na munhu yakalile yalingile kamba Mwana wa
Munhu.† Kakala na mkungo wa zahabu mdipala jake na sengo inoligwe
mumkono wake.
15 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga iyagwe kalawa muna
Ing'anda ya Mulungu ili kuulanga na kamkema na dizwi kulu heyo yakalile
mdiwingu, "Sola sengo yako ukahune, kwavija kipigiti cha kuhuna kivika,
kwavija vakuja muisi vipa."
16 Na heyo yakalile mdiwingu kayasa sengo yake muisi, na iisi ihunigwa.

---

* **14:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 21:9. † **14:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha DANIELI 7:13.

17 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga iyagwe kalawa muna
Ing'anda ya Mulungu ili kuulanga, na heyo vivija kakala na sengo inoligwe.
18 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga iyagwe, ayo yakalile na
udaho wa kuuhuma moto, kalawa behi na ikilingo cha kulavila nhosa na
kumkema na dizwi kulu ayo yakalile na isengo inoligwe, "Sola sengo yako
inoligwe ukakanhe ivikungwi va izizabibu kulawa mumzabibu wa iisi,
kwavija zabibu zake zipa."
19 Avo, ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kayasa sengo yake muisi,
na kuzikunzanya zabibu zake na kuzasa muna ulwingila lwa kukamulila
zabibu lwa lusango lwa Mulungu.
20 Luja ulwingila lwa kukamulila zabibu lubojagigwa hanze ya idi-
wambo, na mulopa ukuluma kamba mgendo wa kilometa 300 kulawa
muna ulwingila luja na kamba meta mbili kwingila hasi.

15

Wasenga Saba wa Mulungu wa Kuulanga na Migayo Ihile Ng'hani ya Kimambukizo

1 Abaho, nyona kilaguso kiyagwe, kikulu na cha mkanganyo, kuulanga.
Kukala na wasenga saba wa Mulungu wa kuulanga wogala migayo saba
ihile ng'hani ya kimambukizo, kwavija kubitila imigayo iyo lusango lwa
Mulungu lomambukizwa.
2 Na nyona kija choneke kamba bahali ya kiwowo itibulizwe na moto,
na hamgwazo wa ibahali wakala wemile waja wamuhumile ija imng'onyo
na wegu jake na ija inamba ya twaga jake. Wakala wagogile mabango
gawagweleligwe na Mulungu.
3 Wakala wokwimba wila wa Musa, mtumigwa wa Mulungu, na wila wa
Mwana Ng'hondolo,
"Mndewa Mulungu Mwene Mhiko,
sang'hano zako ng'hulu na zokanganya!
Nzila zako zabule uzenzeleganye na za ikweli,
Mndewa wa gunge na gunge!
4 Mndewa, yalihi yoleka kukudumba gweye
na kudiyenzi twaga jako?
Kwavija gweye wiyeka iyo ung'alile.
Wanhu wose wa ulumwengu wokwiza
na kukutambika haulongozi wako,
kwavija sang'hano zako zilibule uzenzeleganye zigubuligwa."*
5 Vigeshile gano, nilola na nyona Ng'anda ya Mulungu, hema da
Mulungu, divuguligwa kuulanga,
6 na wasenga saba wa Mulungu wa kuulanga walawa muna Ing'anda
ya Mulungu kuno waigogile migayo saba ihile ng'hani. Wakala wavalile
vivalo va kitani vinang'hazike na ng'humbulu za zahabu mmhambaga zao.
7 Abaho, imwe wa waja wene ugima wane kamgwelela kila msenga
imwe mmwanza wa waja wasenga saba wa Mulungu wa kuulanga
mkungu wa zahabu umemile lusango lwa Mulungu, ayo yali na ugima
wa milongo yose.
8 Na Ing'anda ya Mulungu imema yosi dilawile muna iyenzi ya Mulungu
na kulawa mmhiko zake, na haduhu munhu yadahile kwingila muna
Ing'anda ya Mulungu mbaka imigayo saba ihile ng'hani ya iwasenga saba
wa Mulungu wa kuulanga viishile.

---

* **15:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 111:2-3; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:4; YELEMIA 10:7; ZABULI 86:9; 98:2.

16

Mikungu ya Lusango lwa Mulungu

1 Abaho, nihulika dizwi kulu kulawa muna Ing'anda ya Mulungu ili
kuulanga dowalongela iwasenga saba wa Mulungu wa kuulanga, “Gendeni
muisi mkaite imikungu saba ya lusango lwa Mulungu.”
2 Avo, msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ichanduso kachola na
kuwita umkungu wake muisi, na milonda ihile ng'hani ili na usungu
mkulu iwapata waja iwanhu wakalile na utango wa ija mng'onyo na waja
waditambikile wegu jake.
3 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikabili kawita umkungu wake
m'bahali, na igamazi gagaluka kuwa mulopa kamba mulopa wa munhu
yadanganhike, na kila kinhu kikalile m'bahali kidanganhika.
4 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikadatu kawita umkungu wake
mzinyanda na zinzokwe za mazi, na zigaluka mulopa.
5 Abaho, nimuhulika msenga wa Mulungu wa kuulanga, mkulu wa
igamazi, yolonga na Mulungu, “Gweye kwabule uzenzeleganye, gweye
Kung'ala, gweye uli baha na ukalile baha, kwavija gweye iyo uzigalile
nhaguso zino.
6 Kwavija weta mulopa wa wanhu zako wang'alile na wahokozi zako,
na gweye kuwagwelela mulopa wang'we, kwavija vino vivo viwalondigwe
kutendeligwa!”
7 Abaho, nikihulika ikilingo cha kulavila nhosa chokwidikila, “Ona,
Mndewa Mulungu Mwene Mhiko, nhaguso zako za kweli na zabule
uzenzeleganye.”
8 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikane kawita umkungu
wake mdizua, na idizua digweleligwa mhiko za kuwalukuza wanhu na
moto.
9 Wanhu walukuzwa na idizua, ila wadidukumiza iditwaga da Mulungu,
ayo yakalile na udaho mmigayo hiyo saba ihile ng'hani, na hawaiyalalile
vilozo vao na kumuyenzi Mulungu.
10 Na msenga wa Mulungu wa kuulanga wa tano kawita umkungu wake
hana ikigoda cha undewa cha ija mng'onyo, na undewa wake ugeligwa
ziza. Wanhu wazidafuna ndimi zao sama ya usungu,
11 wamdukumiza Mulungu wa kuulanga sama ya masungu gao na
milonda yao, ila hawaiyalalile sang'hano zao zihile.
12 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga wa sita kawita umkungu
wake muna ulwanda mkulu Yuflati. Mazi gake ganyala giladi kuitanda
nzila sama ya wandewa kulawa ulawilo wa zua.
13 Abaho, nyona vinyamkela wadatu walingile kamba mibula. Wakala
wolawa mmulomo wa dija idizoka, wolawa mmulomo wa ija imng'onyo,
na wolawa mmulomo wa ija imuhokozi wa uvwizi.
14 Zino zizo loho za vinyamkela zitenda mizonza, ziwacholela wandewa
wa ulumwengu wose na kuwakunzanya hamoja sama ya ng'hondo mdizua
kulu da Mulungu Mwene Mhiko.
15 Kilisto kolonga, “Lola! Nie nokwiza kamba m'bavi! Kamota munhu ija
yogonelela sama yangu, ayo yovitanda vivalo vake giladi sambiyatembele
mwazi na kugeligwa kinyala.”
16 Abaho, loho hizo ziwating'haniza wandewa hamoja hanhu
hokemigwa Mkieblania, Alimagedoni.
17 Na msenga wa Mulungu wa kuulanga wa saba kawita umkungu
wake kuulanga, na dizwi kulu dilawa muna Ing'anda ya Mulungu kulawa
mkigoda cha undewa, dilonga, “Imala!”

18 Abaho, kukala na mimwemwe, midumo, miladu, na mgudemo wa isi
wihile ng'hani. Haunalawilila mgudemo wa isi kamba uja songela munhu
viyalumbigwe, avo ukala na mgudemo mkulu ng'hani.
19 Dija idiwambo kulu da Babeli diigola mianza midatu, na imiwambo
ya isi zose ibanangigwa. Avo Mulungu kavikumbuka vilozo va wanhu wa
Babeli na kuwang'weza kikasi chao kimemile divai ya lusango lwake.
20 Kipigiti isi viigudeme, visiwa vose viyangayuka, na imigongo hay-
oneke.
21 Mvula ya mabwe makulu, gakalile na kamba kilo hamsini kila dibwe
dimwe, gawalagalila wanhu, awo wamdukumize Mulungu sama ya mgayo
wa mvula ija ya mabwe, kwavija mgayo huo wihile ukala wodumbiza
ng'hani.

17

Mtenda Ugoni Ndwanga

1 Imwe wa wasenga saba wa Mulungu wa kuulanga wakalile na
imikungu saba keza kanilongela, “Izo, na nie nokulagusila nhaguso ya ija
imtenda ugoni ndwanga, iyo idiwambo kulu dizengigwe behi na nyanda
bwando.
2 Wandewa wa isi watenda nayo ugoni, na wanhu wokala muisi
wakoligwa na divai ya ugoni wake.”

3 Abaho, ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kanisola Muloho mbaka
mkiwala. Ako nimona mtwanzi yakalile uchana ya mng'onyo mdung'hu
yandikigwe matwaga bwando ga maligo, na kakala na mapala saba na
mhembe longo dimwe.
4 Mtwanzi hiyo kakala yavalile vivalo va zambalau na vidung'hu, kakala
yoihamba na zahabu, mabwe ga hela bwando, na lulu. Mmakono gake
kakala yagogile kikasi cha zahabu kimemile ubananzi na unyolodo wa
ugoni wake.
5 Mkihanga chake kakala yandikigwe twaga dili na nhegulo ifisike,
“Babeli mkulu, mama wa watenda ugoni ndwanga wose na chanduso cha
mbuli zose zihile zili muisi.”
6 Nimona ija mtwanzi kakala yakoligwe na mulopa wa wanhu wa
Mulungu, wanhu wakalile wowapetela wanhu wayagwe mbuli za Yesu.
Nimulola mtwanzi ija na mkanganyo mkulu.

7 Abaho, ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kanilongela, “Habali
ukanganya? Nie nokulongela nhegulo ifisike ya mtwanzi hiyo na ija
imng'onyo yamkwelile kumgongo, ayo yali na mapala saba na mhembe
longo dimwe.
8 Ija imng'onyo yuumuwene kakala mgima, ila sambi kadanganhika, na
kokwela kulawa mdikolongo dilibule nziga na kuchola kuubananzi wake.
Na wanhu wokala muisi, waja matwaga gao galekile kwandikigwa songela
ulumwengu vuulumbigwe mkitabu cha ugima, wokanganya wahamona
imng'onyo hiyo, kwavija kakala mgima, sambi kadanganhika, ila kokwiza
kuwa mgima kabili.

9 “Hano holonda nzewele na ng'hungwe. Gaja ga mapala saba gago
ivigongo saba mtwanzi iyo yakalile yavikalile.
10 Vivija gaja ga mapala saba gago wandewa saba. Wandewa watano
wadanganhika, imwe yang'hali yotawala, na iyagwe hanakwiza, ila yeheza
kotawala mkipigiti kiguhi.

11 Ija imng'onyo yakalile mgima, na sambi kadanganhika, iyo mndewa
wa nane. Na heyo ka mmwanza wa waja wandewa saba, na heyo kochola
kubanangigwa.
12 “Zija izimhembe longo dimwe zuuziwene zizo wandewa longo
dimwe wakalile hawanagweleligwa undewa, ila wogweleligwa udaho wa
kutawala kamba wandewa, na wotawala mkipigiti kiguhi hamoja na ija
imng'onyo.
13 Wano wandewa longo dimwe wowa na nia imwe, na mhiko zao na
udaho wao womgwelela ija imng'onyo.
14 Wandewa longo dimwe na ija imng'onyo wogomba na Mwana
Ng'hondolo, ila Mwana Ng'hondolo, hamoja na waja wakemigwe, wasag-
uligwe, na walibule uzenzeleganye, kowahuma kwavija heyo iyo Mndewa
wa Wandewa na Mkulu wa Wakulu wa isi.”
15 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga kanilongela, “Gaja igamazi
gaugawene haja kuyakalile ija imtenda ugoni ndwanga gago madale ga
wanhu wa kila isi na kila ulonzi.
16 Ija imng'onyo na zija mhembe longo dimwe zuuziwene womwihila
ija imtenda ugoni ndwanga. Wom'vula vivalo vake na kumuleka mwazi.
Woija nyama yake, na vinhu visigale wovisoma na moto.
17 Kwavija Mulungu kazigela mbuli zoyolonda heyo mmioyo yao, mbuli
zondazigatende gaja goyolonda heyo. Wotogola kuulava udaho wao wa
kutawala na kumgwelela ija imng'onyo, mbaka mbuli za Mulungu zivikile.
18 “Mtwanzi yuumuwene iyo idiwambo kulu ditawala wandewa wa iisi.”

18

Kulagala kwa Babeli

1 Vinishile kumona mtwanzi yakalile uchana ya mng'onyo mdung'hu,
nimona msenga iyagwe wa Mulungu wa kuulanga yohumuluka kulawa
kuulanga. Kakala na udaho mkulu, na isi imulikigwa na unang'hazi wake.
2 Kenula dizwi kalonga, “Kulagala! Kulagala Babeli wambo kulu!*
Digaluka ng'anda ya Mwenembago na kae ya kila kinyamkela, kae ya kila
ndege yehile, kae ya kila kinhu kihile na kila mng'onyo yehile.
3 Kwavija isi zose zing'wa divai yake, divai ya sulukila yake ya ugoni.
Wandewa wa isi watenda nayo ugoni, na wachuluzi wa isi wawa wagoli
sama ya sulukila yake ya kulonda vinhu vose vinogile.”
4 Abaho, nihulika dizwi diyagwe kulawa kuulanga dilonga,
“Segeleni kulawa Babeli, mweye wanhu zangu,†
giladi sambimuilumbe na heyo m'vilozo vake,
giladi sambimwingile mmigayo yake ihile ng'hani.
5 Kwavija vilozo vake vikiimemeza mbaka kuulanga,
na Mulungu kazikumbuka mbuli zake zihile.
6 Mtendeleni kamba heyo viyawatendile mweye,
muliheni mianza mibili sama ya gaja gayatendile.
Mmemezeleni mkikasi chake divai igwaduke mianza mibili,
kamba heyo viyawamemezele mweye.
7 Mgweleleni mgayo mkulu na giogio
kamba yenzi na udola viyaigwelele mwenyego.
Kwavija kogendelela kukiilongela mwenyego,
‘Nie nokala hano, nie nili malikia.
Nie sio kizuka,‡

* **18:2** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 21:9. † **18:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 51:45. ‡ **18:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 47:5-8.

na nabule kilamso cha kona giogio!'
8 Avo migayo ihile ng'hani yompata mdizua dimwe,
ifa, giogio, na nzala.
Na heyo kosomigwa na moto,
kwavija Mndewa Mulungu yomtagusa, kana udaho mkulu."
9 Wandewa wa isi watendile nayo ugoni mkuilumba na heyo muukazi wake wa udola womulililа na kumuyalalila wahajona yosi da kusomigwa kumwake.
10 Wokwima kutali, kwavija wodumba kuilumba na heyo mumgayo wake. Wolonga, "Kojona! Kojona! Wambo dino kulu da Babeli! Mkipigiti kiguhi dotagusigwa!"
11 Wachuluzi wa isi womulililа na kumuyalalila, kwavija haduhu munhu yondayagule vinhu vao kabili.
12 Haduhu munhu yondayagule zahabu zao, madini ga feza, mabwe ganogile, lulu, kitani ing'alile, vivalo va zambalau, halili, vivalo vidung'hu, mibiki yose inung'hila goya, via vose vitendigwe na mhembe za nhembo, via vose vitendigwe na mibiki inogile, shaba, zuma, na malumalu,
13 mdalasini, vinung'hanung'ha, ubane, manemane, uvumba, divai, mavuta ga mzaituni, usage unogile, ngano, ng'ombe na ng'hondolo, falasi na mikwama, nyakadala, na hata ugima wa wanhu.
14 Wachuluzi wamulongela, "Vinhu vose vinogile vuukalile uvisulukila vipotela, na ugoli wako wose na vinhu va kuitopela viyangayuka, na huvipata kabili!"
15 Waja iwachuluzi wachuluze vinhu hivo na kupata ugoli wao kulawa kumwake wokwima kutali, wodumba kuilumba na heyo mumgayo wake. Wolila na kuiyalala,
16 wolonga, "Kojona! Kojona, gweye wambo kulu, uivazile kitani ing'alile, zambalau, na ndung'hu, na kuihamba na zahabu, mabwe ganogile, na lulu!
17 Mkipigiti kiguhi kawagiza ugoli uno wose!"
Wanhu wose wakalile woilongoza imeli, wanhu wose wakwelile muna imeli, wanhu wose wosang'hanika muna imeli, na wanhu wose wosang'hanika m'bahali, wokwima kutali.
18 Na viwadiwene yosi dilawa muna umoto umsomile, wolila na kulonga, "Hakukalile na wambo kulu diyagwe kamba dino!"
19 Wakiitila timbwisi mmapala gao, walila na kuiyalala, wolonga, " 'Kojona! Kojona, gweye wambo kulu, waja wose wali na meli m'bahali wagaluka wagoli kubitila ugoli wake! Mkipigiti kiguhi kasa kila kinhu!'
20 "Deng'helela ulanga sama ya ubananzi wake! Deng'heleleni wanhu wa Mulungu na watumigwa wa Kilisto na wahokozi! Kwavija Mulungu kamtagusa ija imtwanzi sama ya kija kiyawatendele mweye."
21 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga yali na mhiko kenula dibwe kamba dibwe kulu da kusiginhila, na kujasa m'bahali, kalonga, "Vino vivo wambo kulu da Babeli vondajasigwe hasi, na hajoneka kabili.
22 Dizwi da mabango na wanhu wokwimba, watoa filimbi na wa-toa mhalati, hadihulikwa kabili mgati yako. Haduhu msang'hana wa sang'hano yoyose yondayoneke mgati yako. Dizwi da dibwe da kusiginhila hadihulikwa kabili mgati yako.
23 Mulangaza wa kiwenge haumwemwesa kabili mgati yako, ama dizwi da mulawilamhambe na mhambe hadihulikwa kabili mgati yako. Wachuluzi zako wakala wanhu wakulu muisi. Ila kubitila uhawi wako kuwagiza wanhu wose wali muulumwengu!"

24 Mgati yake woneka mulopa wa wahokozi, mulopa wa wanhu wa
Mulungu, na mulopa wa wanhu wose wadanganhike muisi.

19

1 Msenga wa Mulungu wa kuulanga yali na udaho mkulu viyeshile
kulonga, nihulika dizwi kamba dizwi da dale kulu da wasenga wa
Mulungu wa kuulanga, dolonga, “Mulungu yatogolwe! Ukombola na yenzi
na mhiko volawa ha Mulungu wetu,
2 kwavija nhaguso yake ya ikweli na yabule uzenzeleganye. Kamtagusa
ija imtenda ugoni ndwanga yaibanange iisi na ugoni wake. Mulungu
kamtagusa kwavija kawakoma watumigwa wa Mulungu.”
3 Wenula dizwi kabili, walonga, “Mulungu yatogolwe! Yosi dilawa muna
umoto ulukuza wambo dija kulu dokwela uchana milongo yose!”
4 Na waja iwavyele malongo mabili na wane na waja wene ugima wane
wafugama mavindi wamtambikila Mulungu, ayo yakalile mkigoda cha
undewa. Wenula dizwi, walonga, “Amina, Mulungu yatogolwe!”

Lusona lwa Mulawilamhambe lwa Mwana Ng'hondolo

5 Abaho, dizwi dilawa kulawa mkigoda cha undewa, dolonga, “Mgwele-
leni nhogolwa Mulungu wetu, mweye mose muli watumigwa zake, mweye
mumdumba, wose wadodo na wakulu!”
6 Abaho, nihulika dizwi kamba dizwi da dale kulu da wanhu, kamba
dizwi da mawimbi makulu ga bahali na kamba mdumo mkulu wa ladu,
wolonga, “Mulungu atogolwe! Kwavija Mndewa Mulungu wetu Mwene
Mhiko kotawala!
7 Tudeng'he na kusekelela, na tulave hishima zetu kumwake. Kwavija
kipigiti kivika cha lusona lwa zengele lwa Mwana Ng'hondolo, na mhambe
wake kesha kukiitanda mwenyego.
8 Kagweleligwa kivalo king'alile cha kitani yavale.” Kivalo hicho kicho
sang'hano zinogile za wanhu wa Mulungu.
9 Ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kanilongela, “Yandika gano,
wamota wanhu waja wagonekigwe hana ulusona lwa zengele lwa Mwana
Ng'hondolo!” Kanilongela kabili, “Zino zizo mbuli za ikweli za Mulungu.”
10 Abaho nigwa hamagulu gake nimtambikile, ila kanilongela, “Sambiu-
nitambikile nie! Nie na mtumigwa miyago gweye hamoja na ndugu zako
waugogile usindila wa Yesu. Mtambikile Mulungu!
“Kwavija usindila wa Yesu uwo loho ya uhokozi.”

Munhu Yomkwela Kumgongo Falasi Mzelu

11 Abaho, niwona ulanga uvuguka, na haja haulongozi wangu kukala
na falasi mzelu, na munhu yamkwelile kumgongo kakemigwa Munhu
Yalibule Uzenzeleganye na Wa Ikweli. Na heyo kotagusa na kutenda
ng'hondo bila uzenzeleganye.
12 Meso gake kamba moto ukwaka, na mpala jake kukala na mikungo
bwando. Kakala na twaga jandikigwe uchana yake, kamba haduhu munhu
yoditanga ila heyo mwenyego.
13 Na heyo kavala kanzu izabikwe mmulopa, na twaga jake dijo “Usenga
wa Mulungu.”
14 Asikali wa kuulanga wamkweleleza, wakwela falasi wazelu na wavala
vivalo va kitani kinogile, vizelu, na ving'alile.
15 Kulawa mmulomo wake dolawa zele dinoligwe ng'hani, kubitila zele
hijo kowahuma Wamhazi. Na heyo kowatawala na fimbo ya zuma,* na

* **19:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:9.

heyo kolubojaga lwingila lwa kukamulila divai ya lusango lwa Mulungu
Mwene Mhiko.
16 Mkivalo chake na uchana ya haza jake, kukala na twaga jandikigwe,
"MKULU WA WAKULU WA ISI NA MNDEWA WA WANDEWA."
17 Abaho, nimwona msenga wa Mulungu wa kuulanga kema mdizua,
kenula dizwi na kuwakema ndege wose woguluka kuulanga, "Izoni,
iting'hanileni hamoja sama ya lusona lukulu lwa Mulungu.
18 Izoni na muje nyama za wandewa, wakulu wa asikali, na asikali,
nyama za falasi na wanhu zao wowakwela kumgongo, nyama za wanhu
wose, wailegehe na nyakadala, wadodo na wakulu."
19 Abaho, nimona ija imng'onyo na waja iwandewa wa isi na asikali zao
waiting'hane hamoja giladi wagombe na ija imunhu yamkwelile ija falasi
na dale jake da asikali.
20 Ila ija imng'onyo kagogigwa hamoja na ija imuhokozi wa uvwizi
yatendile mizonza sama ya ija imng'onyo. Na kubitila mizonza ino
kawavwizila wanhu waja waubokele utango wa ija imng'onyo na kudi-
tambikila wegu jake. Ija imng'onyo na ija imuhokozi wa uvwizi, hewo
wabili wasigwa mdilamba da moto wa baluti ilukula kuno wali wagima.
21 Na asikali zao wakomigwa na zele dilawile mmulomo wa munhu ija
yamkwelile falasi kumgongo, na ndege wose wakiigutiza nyama zao.

20

Milao Alufu Imwe

1 Kilisto viyeshile kumuhuma ija imng'onyo, na ija imuhokozi wa
uvwizi, na waja asikali zao, nimona msenga wa Mulungu wa kuulanga
yohumuluka kulawa kuulanga, yali na kivugulilo cha kolongo dilibule
nziga na kagoga mnyolo mkulu mmakono gake.
2 Kadihuma dija idizoka, zoka da umwaka, dikemigwa Kinyamkela ama
Mwenembago, abaho kadifunga na uja umnyolo kipigiti cha milao alufu
imwe.
3 Na ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kajasa mdikolongo dilibule
nziga dija idizoka, kaluhinda ulwivi lwa kwingilila himo na kulugela
utango uchana yake giladi sambiyadahe kuwavwizila kabili wanhu wali
muisi mbaka milao alufu imwe vondaimale. Gahamala higo, kolondigwa
yafunguligwe mkipigiti kiguhi.
4 Abaho, nyona vigoda va undewa, na waja wavikalile wagweleligwa
udaho wa kutagusa. Vivija nyona loho za waja wakanhigwe mapala sama
ya kumtogola Yesu na sama ya Usenga wa Mulungu. Hawamtambikile ija
imng'onyo ama wegu jake na hawaubokele utango wake m'vihanga vao
ama mmakono gao. Wazuka na watawala hamoja na Kilisto milao alufu
imwe.
5 Waja wayagwe wadanganhike hawazukile mbaka milao alufu imwe
viimalile. Uno uwo mzuso wa ichanduso.
6 Wamota na wang'ala waja wondawengile mumzuso wa ichanduso. Ifa
ya ikabili yabule udaho wa kuwahuma, ila wowa wakulu wa nhambiko wa
Mulungu na wowa wakulu wa nhambiko wa Kilisto, na wotawala hamoja
na heyo milao alufu imwe.

Mwenembago Kohumwa

7 Na imilao alufu imwe ihamala, Mwenembago kofunguligwa kulawa
mkifungo chake.

8 Heyo kolawa na kuchola kuzivwizila isi zose, zikemigwa Gogu na Magogu,* kulawa ng'ambu zose za isi. Kowating'haniza hamoja sama ya ng'hondo, dale da asikali wali na udaho, dale dilibule mheta kamba misenga ya bahali.
9 Watembela muisi zose na kuhazunguluka hanhu hawakalile wanhu wa Mulungu na wambo dimnogele Mulungu. Ila moto uhumuluka kulawa kuulanga uwalukuza.
10 Na Mwenembago, ayo yawavwizile hewo, kasigwa muna idilamba da baluti ilukula, ako kuyasigwe ija imng'onyo na ija imuhokozi wa uvwizi, na wogazigwa imisi na ikilo milongo yose.

Nhaguso ya Kimambukizo

11 Abaho, nyona kigoda kikulu kizelu cha undewa na heyo yakikalile. Isi na ulanga vikimbila, ila hawawene hanhu ha kuifisa.
12 Abaho, niwona wanhu wadanganhike, wakulu na wadodo, wema haulongozi wa ikigoda cha undewa, na vitabu vigubuligwa. Vivija kitabu kiyagwe kigubuligwa, kikalile kitabu cha ugima. Wanhu wadanganhike watagusigwa nhaguso ilingile na sang'hano zao, kamba viyandikigwe mgati ya ivitabu.
13 Bahali iwalava kunze wanhu wadanganhike wakalile mgati yake, na ifa na kuzimu ziwalava wanhu wadanganhike wakalile mgati yao. Kila munhu katagusigwa nhaguso ilingile na sang'hano yake.
14 Abaho, ifa na kuzimu vasigwa muna idilamba da moto. Idilamba da moto iyo ifa ya ikabili.
15 Munhu yoyose twaga jake hajoneke jandikwe muna ikitabu cha ugima kasigwa muna idilamba da moto.

21

Ulanga wa Sambi na Isi ya Sambi

1 Viishile nhaguso ya Mulungu ha kila munhu, nyona ulanga wa sambi na isi ya sambi,* kwavija ulanga wa ichanduso na isi ya ichanduso visha kubita, na bahali iyangayuka.
2 Nijona Wambo Ding'alile, Yelusalemu ya sambi, dohumuluka kulawa kuulanga ha Mulungu, disasaligwe kamba mhambe yahambigwe sama ya mbigalo wake.
3 Nihulika dizwi kulu kulawa mkigoda cha undewa dolonga, “Lola, ukazi wa Mulungu wowa hamoja na wanhu. Na heyo kokala hamoja na hewo. Wowa wanhu zake, na Mulungu mwenyego kowa hamoja na hewo, na heyo kowa Mulungu wao.
4 Na heyo kowahangusa mahozi gao gose kulawa mmeso gao, kwavija haduhu ifa kabili† ama giogio ama kililo ama usungu, kwavija mbuli za umwaka zisha kubita.”
5 Heyo yakalile mkigoda cha undewa kalonga, “Lola, novitenda vinhu vose viwe va sambi.” Abaho kanilongela, “Yandika mbuli ino, kwavija mbuli zino za kutogoligwa na za ikweli.”
6 Na heyo kanilongela, “Imala! Nie iyo Alufa na Omega, Waichanduso na Waikimambukizo. Munhu yali na ng'hilu nomgwelela mazi kulawa mzinzokwe za mazi golava ugima bila kuliha kinhu.

---

* **20:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha EZEKIELI 38—39. * **21:1** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 65:17. † **21:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 25:8.

7 Munhu yondayahume kohala motelo zino zose, na nie nowa Mulungu
wake, na heyo kowa mwanangu.
8 Ila wali na bwembwe, walibule nhamanila, wanhu wali na ngelegeza
zihile, wakomaji, wagoni, wahawi, woitambikila miwegu, na wavwizi
wose wokwasigwa muna idilamba da baluti ilukula. Ino iyo ifa ya ikabili.”

Yelusalemu ya Sambi

9 Imwe wa waja wasenga saba wa Mulungu wa kuulanga wakalile na
ija imikungu saba imemile migayo saba ihile ng'hani ya kimambukizo
keza kanilongela, “Izo, nokulagusila mhambe, mtwanzi wa Mwana
Ng'hondolo.”
10 Kanisola Muloho mbaka uchana ya idigongo tali, kanilagusila Wambo
Ding'alile, Yelusalemu, dihumuluka kulawa kuulanga kuyali Mulungu.
11 Dikala dinang'hazigwe na yenzi ya Mulungu, na mulangaza wake
ulinga kamba dibwe da hela bwando, kamba yasipi, kamba kiwowo
king'alile.
12 Dikala na konhi kulu na tali dikalile na nyivi longo dimwe na mbili,
na kila lwivi lumwe lwimilizwa na msenga wa Mulungu wa kuulanga.
Na uchana ya kila lwivi jandikigwa twaga dimwe mmwanza wa matwaga
longo dimwe na mabili ga mitala ya Islaeli.
13 Haulawilo wa zua kukala na nyivi ndatu, hauswelo wa zua kukala na
nyivi ndatu, kasikazi kukala na nyivi ndatu, na kusi kukala na nyivi ndatu.
14 Konhi da idiwambo hijo dizengigwa mmisingi ya mibwe longo dimwe
na mibili, na uchana ya kila dibwe kukala jandikigwe twaga dimwe
mmwanza wa matwaga ga waja watumigwa longo dimwe na wabili wa
Mwana Ng'hondolo.
15 Ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga yakalile yolonga na nie, kakala
na lubiki lwa kupimila lwa zahabu giladi yadipime idiwambo, nyivi zake,
na konhi jake.
16 Wambo dino dikala na utali na ugazi ulingile, utali wake ulinga na
ugazi wake. Ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kadipima idiwambo
na lubiki lwake, kapata kilometa 2,400 wimo wake, ugazi wake, na utali
wake.
17 Ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kadipima idikonhi, na dikala
na wimo wa kamba meta 65 kubitila lubiki lwa kupimila luyalupimile.
18 Idikonhi dino dikala dizengigwe na yasipi, na idiwambo dizengigwa
na zahabu ing'alile, zing'ala kamba kiwowo.
19 Misingi ya idikonhi da idiwambo ikala ihambigwe na kila dibwe
dinogile. Dibwe da msingi wa ichanduso dikala yasipi, daikabili yakuti
samawi, daikadatu kalikedoni, daikane zumalidi,
20 da tano salidoniki, da sita akiki, da saba kilisolito, da nane zabalajadi,
da tisa topazi, da longo dimwe kilisopolaso, da longo dimwe na dimwe
yasinto, na da longo dimwe na mabili ametisto.
21 Zinyivi longo dimwe na mbili zikala lulu longo dimwe na mbili, kila
lwivi luzengigwa na lulu imwe. Nzila za idiwambo dija zikala zahabu
zing'alile, zing'ala kamba kiwowo.
22 Siyonile Ng'anda ya Mulungu mdiwambo hijo kwavija Ng'anda ya
Mulungu ya idiwambo hijo iyo Mwana Ng'hondolo na Mndewa Mulungu
mwenyego Mwene Mhiko.
23 Idiwambo hijo hadilonda zua ama mulenge kumwemwesa mgati yake,
kwavija yenzi ya Mulungu yolava mulangaza wake, na Mwana Ng'hondolo
iyo kiwenge cha idiwambo hijo.

24 Wanhu wa isi zose wotembela mmulangaza wake, na wandewa wa isi
wogala ugoli wao mgati yake.
25 Na nyivi za idiwambo hijo zovuguligwa misi ngima, hazihindigwa,
kwavija haduhu ikilo himo.
26 Hishima na ugoli wa wanhu wa ulumwengu vogaligwa mgati ya
idiwambo hijo.
27 Haduhu kinhu chochose kinyolodoke chondakingile mdiwambo dija,
ama munhu yoyose yotenda mbuli za kinyala ama mbuli za uvwizi, ila
waja weiyeka matwaga gao gandikigwe mkitabu cha ugima cha Mwana
Ng'hondolo.

22

1 Msenga wa Mulungu wa kuulanga viyeshile kundagusila dija idiwambo
ding'alile, kandagusila lwanda lwa mazi golava ugima, lukalile lung'ala
kamba kiwowo, lulawa hana ikigoda cha Undewa choyokalila Mulungu
na Mwana Ng'hondolo,
2 lukuluma hagatigati ya inzila ya idiwambo hijo. Kila ng'ambu ya
ulwanda kukala na mibiki ilava ugima ilela mujo mianza longo dimwe na
mibili mkipigiti cha mulao umwe, na kila mulenge wolela mujo uyagwe.
Na matepo ga mibiki ija iyo dawa ya kuwahonya wanhu wa isi zose.
3 Haduhu kinhu chochose kidukumizwe muna idiwambo dija. Kigoda
cha undewa choyokalila Mulungu na Mwana Ng'hondolo chowa mgati ya
idiwambo dija, na watumigwa zake Mulungu womtambikila.
4 Wochona kihanga chake, na twaga jake dokwandikigwa m'vihanga vao.
5 Hakuwa na ikilo kabili. Hawalonda mulangaza wa kiwenge ama
mulangaza wa zua, kwavija Mndewa Mulungu kowa mulangaza wao. Na
hewo wotawala milongo yose.

Kwiza kwa Yesu

6 Msenga wa Mulungu wa kuulanga kanilongela, “Mbuli zose ziuhulike
na zuuziwene za kweli na za kutogoligwa. Na Mndewa Mulungu, ayo
yowagwelela wahokozi Loho wake, kamtuma msenga wake yakawalon-
gele watumigwa zake gaja gondagalawilile.”
7 Yesu kolonga, “Tegeleza! Nokwiza mbwisa! Kamota munhu ija
yozigoga mbuli za uhokozi zili mgati ya kitabu kino.”
8 Nie, Yohana, nizihulika na kuzona mbuli zino zose. Na vinishile
kuzihulika na kuzona, nifugama mavindi haulongozi wa gamagulu ga ija
imsenga wa Mulungu wa kuulanga yanilagusile mbuli zino, na nilonda
kumtambikila.
9 Ila heyo kanilongela, “Sambiunitambikile nie! Nie na mtumigwa wa
Mulungu, kamba vuuli gweye na ndugu zako wahokozi, kamba waja wose
wogagoga gaja gandikigwe mkitabu kino. Mtambikile Mulungu yeiyeka!”
10 Abaho, kanilongela, “Sambiuzifise mbuli za uhokozi za kitabu kino,
kwavija kipigiti kikwenhuka cha mbuli zino zose kulawilila.
11 Munhu yotenda gehile yagendelele kutenda gehile, na munhu
yanyolodoke yagendelele kunyolodoka. Munhu yalibule uzenzeleganye
yagendelele kuwa bule uzenzeleganye, na munhu yang'alile yagendelele
kuwa mng'azi.”
12 Yesu kolonga, “Tegeleza! Nokwiza mbwisa na nhunza yangu
mumkono, nimgwelele kila munhu kamba viyasang'hanike.
13 Nie iyo Alufa na Omega, nhegulo yake, Waichanduso na Waikimam-
bukizo.”

14 Wamota wanhu waja wosuluza kanzu zao, giladi wadahe kuuja mujo
wa m'biki wa ugima, na wadahe kwingila kubitila nyivi za idiwambo dija.
15 Ila hanze ya idiwambo hana mibwa, wahawi, wagoni, wakomaji,
wanhu woitambikila miwegu, na wanhu wose wonogelwa na uvwizi na
kuutenda.
16 “Nie, Yesu, nimulagiza msenga wangu wa kuulanga yakugwelele
usindila uno sama ya wanhu wamtogole Kilisto. Nie iyo muhenga kulawa
mulukolo lwa Daudi na Nhondo Ing'alile ya Imitondo.”
17 Loho wa Mulungu na mhambe wolonga, “Izo!”
Na heyo yogahulika gano vivija kolondigwa yalonge, “Izo!”
Munhu yali na ng'hilu na yeze. Munhu yoyose yolonda, yasole mazi
golava ugima yang'we bila kuliha.

Kimambukizo

18 Nie iyo Yohana, nomzuma kila munhu yohulika mbuli za uhokozi
za kitabu kino, ihawa munhu yoyose yokongeza kinhu chochose mkitabu
kino, Mulungu komwongezela migayo ihile ng'hani yandikigwe mkitabu
kino.
19 Na ihawa munhu yoyose yoisegeza mbuli yoyose kulawa mkitabu kino
cha uhokozi, Mulungu komsegezela fungu jake kulawa mum'biki wa ugima
na kulawa Mdiwambo Ding'alile, gaja gandikigwe mkitabu kino.
20 Heyo yosindila mbuli zino kolonga, “Ona, nokwiza mbwisa!”
Amina. Izo, Mndewa Yesu!
21 Ngekewa ya Mndewa Yesu iwe hamoja na wanhu wose wa Mulungu.
Amina.